వి ష య సూ చి క

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

ద్వితీయాశ్వాసము

తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

విషయసూచిక.

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీరామసహాయము.

శుద్ధాశుద్ధపత్రిక *

ప్రథమాశ్వాసము.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	11	విథాన	విధాన
,,	16	ఋద్ధిఙ	బుద్ధిఙ
,,	17	ధ్యాన	ధ్యావ
4	9	బ్రధా	బ్రధా
6	7	న్యామి	స్వామి
7	3	మలశ	ములసు
8	12	శెషుండు	శేషుండు
9	13	త్తరిఙ	త్తతిఙ
	29	సాగి	సాఁగి
10	4	గోర్కొ	కోర్కె
	7	వాక్షీ	వార్ధీ
	19	రాజూవ	రాజవ
	28	నత్త	న్నాత్తి
		రధా	రధా
11	2	లతు	రతు
	9	జ్ఞను	జ్ఞను
	19	ముఁడ	ముఁడు
	21	రున	రుప
	23	త్రీలు	స్త్రీలు
	24	ఆయె	ఆయొ
	29	వలయువస్తు	వలయు
12	9	ష్టి	ష్ఠి
	23	చం	జం
	28	భకి	భక్తి
13	12	తిష్టా	తిష్ఠా
	13	ఫుర	భున
	26	ర్యప్ర	ర్యప్ర
	27	చేఁబ్రా	చేఁబా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
14	7	ఖ్యం	ఘ్యం
	16	ముక్తి	యుక్తి
	18	రఘు	రఘు
	12	మునిఙ	మునిఙ
	30	పర	వర
15	21	స్థుడై	స్థుఁడై
16	1	తృపు	తృప్తు
	18	స్కృతి	స్పృతి
	23	మెద	మొద
18	1	థనా	ధనా
19	18	బ్రితి	బ్రీతి
20	5	లంపా	లంబా
	11	కురువ	కురవ
	27	పెచ్చిలి	నెక్కొని
21	2	ట్టద	ట్టఁద
22	7	చేఁత	చేత
	24	జరుగఁ	జరుగ
23	1	తరరా	తరా
	15	భవిష్యత్తునందు,	రాఁగలకాలమందు
	25	మరపా	మరుపా
24	17	గవి	గని
	19	మగ్ర	నగ్ర
25	19	ఖుదు	ఖుఁదు
37	2	త్రంబు	త్రమ్ము
	10	మసం	మనం
	25	భోత్త	భూత్త
	,,	నార్వ	సార్వ
28	7	టఁపు	టపు
30	30	న్నదో	నన్నదో
31	7	జ్వఙ	ప్వఙ
	9	ఖార్	ఖాఙ

32	5	నడ	నుఁడ
	23	యుద్ధ	యుద్ధ
33	14	బల్కె	పల్కె
	18	పతి	మతి
34	14	వెలిగు	వెలిఁగు
	,,	పబ	పమబ
	19	నగ్ర	నఁగ్ర
	24	రిగిఁన	రిఁగిన
35	3	చఁగ	పఁగ
	11	వుఁచు	వుచు
	26	శిఘ	శిఖ
36	12	దత్స	తత్స
	14	గమ్మ	గ్రమ్మ
	17	నిలకు	యిలకు
37	23	లవలి	లుపలి
38	6	పాటి	సాటి
	14	కొందరి	కొందఱి
	15	తాయి	లాయి
39	26	దాఁలే	దాలే
41	12	ప్రత	పులత
42	1	ద్దీరబ్బి	దీలరబ్బీ
43	15	గీ॥	కం॥
45	9	చూవ	చూప
	11	పుఁడుఁ	పుఁడుఁ
47	22	దెబ్బ	దెఁబ్బ
48	11	ధీళ్వ	దీళ్వ

ద్వితీయాశ్వాసము.

53	12	జెప్పి	జెప్పి
	23	టొద్ది	ట్టొద్ది
59	17	థన	ధన
61	12	జెప్పి	జెప్పి
63	9	మస్న	మన్న
64	18	లులు	లుల
66	24	నట్టి	నిట్టి
67	21	మగ్గ	ముగ్గ
	,,	లిగ	లింగ
68	14	నలువుర	సరసులు
72	3	బలు	చిలు
77	26	రుగు	అుగ
81	10	యువ	యాలువో
82	17	నాలు	నాగు
	18	డుఁ	ఁడు
83	22	సర	నర
88	29	ద్బి	ద్బ
94	26	......	చేత
96	15	మ్మనీ	మ్మహనీ
101	3	జీరా	జీవరా
102	28 లో అందుజ్యేష్ఠునకు శాయన్న, అప్పయ్య యనువారు. పుట్టిరి.		
106	16	యడక్	యఁడక్
107	19	త్కీరి	త్కీర్తి
108	7	రామయ్య	రాఘవయ్య
111	28	రణ	రణి
	30	స్న	న్న
115	23	ప్రథా	ప్రజా
	25	త్వజ్ఞ	త్యనుజ్ఞ
119	20	లిత్య	లిసత్య
121	26	క్కవి	త్కవి
123	17	రచ	రస

తృతీయాశ్వాసము.

130	23	జిత	జింత
136	2	గామ	గ్రామ
	30	డభూ	డ
	,,	మ్మవి	మ్మభూవి
137	5	కిరి	కీర్తి
138	16	అశ్వ	ఆశ్వ
139	21	మాసు	వాసు
	4	శివ	చిన
	7	ద	ధ
	22	యెడి	యెడ
	23	ప్రి	ప్రై
	27	బ్రా	భ్రా

	29	గఁని	గఁగని
140	28	అని	ఇని
	,,	పంకి	జంకి
142	8	క్షితు	క్షితి
	17	నము	నసము
	19	భ్రూపా	భ్రూఫా
143	1	ధ	ది
	4	ణొ	ణో
	7	ంర్ణ	కర్ణ
	14	లిగి	లిఁగి
	15	వేము	వెలము
144	18	ధన	ధైన
	22	పంచే	పంజే
	25	జయ	గ.

జయమఃశ్రాంతంబుఁగల్గిం మనొూ అనియుండఁద

	26	మేం	మెం
	,,	మె	మే
	27	వాదు	నాదు
149	15	ర్ప	దర్ప
154	4	క్రిడ	క్రీడ
155	10	ర్భటిక	ర్భటికా
	11	ధైర్య	ధైర్య
160	2	బహు	హుబ
	19	గని	గవి
171	27	సారది	సారిది
173	4	మెఁస	మెసఁ
176	23	అన	అని
186	6	స్నేహ	స్నేహా
,,	16	బప్ర	బకప్ర
190	4	త్రో	త్రో

చతుర్థాశ్వాసము.

196	23	ఘనత	ననువు
201	19	ధిర	ధీర
202	9	య్యో	య్యూ
211	14	లిసి	లసి
213	28	యని	నని
216	24	ష్ఠుం	ష్ఠుఁ
220	2	ూ	ూ
,,	7	నిగల్ నిగల్	నిగనిగల్
225	10	జ్యా	జ్యో
,,	15	ముషు	ముముక్షు
227	3	ముగ	మగు
228	6	పము	పటు
231	3	రాగం	రాంగం
241	18	త్రొ	త్రో
242	5	నూము	నూటు
,,	20	రూప్ర	రూపప్ర
243	8	మాణిఁగి	మాణంగి
246	16	మానంబు	మానసంబు
౨౦0	15	చిద	చి

పంచమాశ్వాసము.

262	3	వాయువు	—
264	4	విధూ	స్థూ
272	10	దండ	ధ
274	3	కర్నె	కర్మె
280	2	ణతి	కాత్రి
288	23	సంజ్ఞా	సంజ్ఞాన
292	13	ద్ద	ద్జ
298	1	దీ	దీ
304	27	దివం	దినం
318	13	బ్రహ	బ్రహ్మ
	15	జ్ఞాస	జ్ఞాన
322	9	మగు	యగు
325	10	టుఁచు	టుంచు
326	17	పట్లు	నట్లు
330	17	గిదిరిగి	గితిరిగి
335	24	నూర్యం	సూర్యం
337	15	నొఁదు	నొందు
343	15	వాన	వాసన
345	25	వార	సార
,,	30	ఇతొ	ఇత్రో

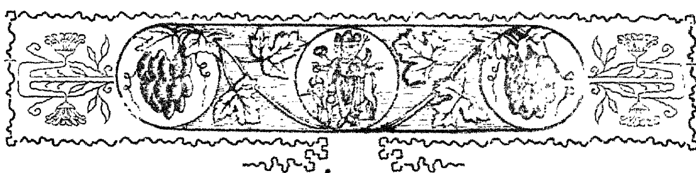

పీఠిక.

గుణగ్రహణపారీణులగు ప్రాజ్ఞశేఖరులారా! "వాసిరెడ్డివంశ చరిత్రము" అనెడి పేరుచేతనే యీగ్రంథమందలి గాథ యెల్లరకుఁ దెలియుచున్నను, ఈకథాంశమునకుఁ బ్రధాననాయకుఁడగు మల్లికార్జునప్రభువరునియొక్క జన్మకాధారమగు కమ్మవంశమునుగూర్చి కొంతచర్చ వ్రాయఁదగియేయున్నది. కానిచర్చను బెంచి వ్రాసినఁ బాఠకమహాశయులను విసువు కల్గించినవాఁడనౌదునని కుఱుచపఱచియే వ్రాయనెంచితిని. కృష్ణానది మొదలుకొని నెల్లూరిమండలమునఁ గందుకూరు (స్కందపురము) వఱకుఁ గలదేశము కమ్మకరాతమని, కర్మకరాష్ట్రమని, యాంధ్రచక్రవర్తులకాలమున వ్యవహరింపఁబడినది. అటుపిమ్మటి ప్రభువులకాలమునఁ గూడఁ గమ్మరాష్ట్రము, కర్మరాష్ట్రమని వ్యవహరింపఁబడినది. ఇట్లే మఱికొన్ని శాసనములందును గమ్మరాష్ట్రప్రతిష్ఠాదికమునుగూర్చి హెచ్చుగా ముచ్చటింపఁబడియేయున్నది. మఱొక్కవిషయము నాలకింపుఁడు, శ్రీపావులూరి మల్లనామాత్యుఁడు తనగణితశాస్త్రమందుఁ "గమ్మనాటిలోపల" అనియొక పద్యమునఁ బ్రశంసించియేయుండెను. పెక్కేల, శ్రీ వెంకటాద్రిప్రభుసత్తముని పాలనాదికము నిన్న మొన్నటిదే కదా? కనుక కమ్మయనునదికూడ రాజ్యాంగరక్షణ నిపుణమై ప్రవర్తిల్లిన వంశవిశేషమే కాని వేఱొండుకాదని నేను వ్రాయకుండఁగనే సర్వజ్ఞేయమగును. ఇట్టిప్రశస్తపురుషుల చరిత్రమును, పౌర్వాపర్యక్రమమునఁ దొటుకులు తేలకుండ నేను వ్రాయఁగలనా యనుకొనక "ప్రాంశులభ్యేఫలే లోభాదుద్బాహురివవామనః" అని శ్రీకాళిదాస మహాకవి చెప్పినట్లు వ్రాయఁగడంగితిని. ఈకడంకకు హేతువు నాగ్రంథాంతమందలి "నిరుపమసత్కవిత్వ" అనుపద్యార్థమేయగును. నాశక్తికొలఁది శాసనాదులచేతనేమి, ముద్రితగ్రంథవిమర్శనాంశములచేతనేమి, శ్రుతకథాసంవిధానముచేతనేమి, స్వానుభవముచేతనేమి, యీచరిత్రమును, న్యూనాధికవృత్తుల నందకుండ వ్రాసితిననుకొందును. సహృదయులగు కవిచంద్రులెందేని సప్రమాణమగులోపముల, నాయందలి దయచేఁ దెలిపిన శిరసావహించిదిద్దికొందును. ఇందుసంగరపదవిని రాజశ్రేష్ఠులకు రథారోహణాదికమున్నట్లు వర్ణించితి. "మహాకవులు స్వల్పతటాకము నేని స్వర్గంగానదీసమముగ విపులపఱచి వర్ణించుటకలదు గనుక మంచినివర్ణించుటలో నిదియుఁ దప్పుకాదుగదా" యని వ్రాసితిని. ఇంతేల సకలవిషయములలో గుణస్వీకృతిప్రాజ్ఞలోకమున కేవదలి, త్రిశుద్ధిగ నమ్మహనీయులఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను. ఇందలిముద్రణ ప్రమాదాదిసర్వసందర్భములకుఁ జాలవఱకు శుద్ధపత్రికయు, శేషాంశములకు విద్వత్కవులును నాధారములని నమ్మియున్నాఁడను సంస్కరణభారమును వహించిన బ్ర॥శ్రీ॥ శిష్ట్లాహనుమచ్ఛాస్త్రి గారికి నేనెంతయుఁ కృతజ్ఞుఁడనని మనవి చేయుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విధేయుఁడు,

గ్రంథకర్త వా॥ వెం॥

శ్రీ సీ తా రా మ స హా య ము.

వా సి రె డ్డి వం శ చ రి త్ర ము

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

మద్దివ్య ధను స్తృణీకరణగోష్ఠిం గుంభిని పుత్రికా
భూమానందము తోడఁ గైకొని మహాభూపాలకుల్ గొల్వ ను
ద్దామప్రక్రియ ధాత్రి నేలి నిజభక్తశ్రేణి రక్షించు నా
రాముం డిచ్చు మదన్వవాయులకు ధీరశ్లాఘ్య సామ్రాజ్యముల్ ॥ 1

సీ॥ వర రజోగుణముచే వాసిగా నేదేవి యఖిలలోకంబుల నటుసృజించు
సాత్త్వికగుణముచే సకలభూతంబులఁ బోషించు నేతన్వి భూరిమహిమ
నిజ తమోగుణముచే నెనరులేకే కొమ్మ సమయించును సమస్త జంతువులను
ఘన శుద్ధసత్త్వాది కాంక్షచే నేరామ శ్రీరాము సరసను జేరియుండు

గీ॥ నట్టి జగదేకజనని దయాసమేత
భూరి సుగుణహృదబ్జాత పూతచరిత
భక్తజన మానసోద్యాన పారిజాత
సీత కరుణించి నన్ను రక్షించుఁగాత॥ 2

గీ॥ ముజ్జగంబులఁ బూర్ణుఁడై మోదమలర నెగడుచున్న నిరాకారు నిర్వికల్పు
నిర్మలానందమయు, నీశ్వరు, నిర్వికారు నెన్ని సంస్మరియించెద నన్నుఁ బ్రోవ॥

చ॥ ననుఁగని పెంచి విద్యల ఘనప్రతిభం బొనరించి భద్రవ
ర్తనునిఁగఁ జేసి దైవగురురాజ పదాంబుజ పూజనాఢ్య శీ
లునిఁగ నొనర్చి జ్ఞానము వెలుంగఁగఁ జేసిన తల్లిదండ్రులన్
మనమున నిచ్చలున్ గొలుతు మంగళకావ్యకవిత్వ సిద్ధికై॥ 4

చ॥ వివిధ మనోహరాగమ వివేకధనుండు తెనాలి నామక
ప్రవిమలపట్టణస్థుఁడు ప్రబంధకృతిప్రచురుండు నాకు నె
క్కువ కవితావిధుల్దెలిపి సూరిమినించిన ధన్యమూర్తి భా
గవతుల యప్పశాస్త్రి గుణగణ్యు భజించెద నిష్టసిద్ధికై॥ 5

శా॥ రంగద్యోగ విధాన దక్షయయి సాంద్రప్రజ్ఞ భక్త్యాంత రో
త్తుంగాజ్ఞాన లతాలవిత్రమయి యొంతో పేర్మితో నన్నుఁ జి
త్తాంగస్వాంతు నొనర్చి ధన్యపద సంచారార్హ విజ్ఞాన పు
ష్టింగల్గించిన తల్లిఁ గొల్చెదను దాడేపల్లి ఫణ్యాంబికన్॥ 6

మ॥ ఘనతన్ భక్తులఁ బ్రోచు శ్రీరఘువరున్గాంక్షించి దాస్యంబు హె
చ్చినబుద్ధిన్ దృఢభక్తిచే నిరతమున్ శ్రీరామనామ ప్రకీ
ర్తనమున్ నెమ్మనమందు నల్పి పరతత్త్వధ్యానముం జెందు శ్రీ
హనుమంతున్ సముపాశ్రయింతు మదభీష్టార్థంబు చేకూఱఁగన్॥ 7

గీ॥ ఏమహామహుఁ బూజింతు రెల్లమునులు
కావ్యములు సేయుతఱి విఘ్నగణము తొలఁగ
నట్టిజగదేకపూజ్యు నేనభినుతింతు
విఘ్ననాథునిఁ గృతుల నవిఘ్న మొసఁగ॥ 8

చ॥ చదువక పూర్వకావ్యములు చక్కఁగఁ జూడక లక్షణంబులన్
పదఁపడి నూత్నపుంగృతుల భావ మెఱుంగఁగలేక యీర్ష్యచే
సదను మైన గ్రంథముల సారమసారముఁ జేసి తప్పులన్
వెదకెడి కింకవీంద్రులను విజ్ఞులుగాఁగ భజింతు నిచ్చలున్॥ 9

చ॥ భువి నుపకారవాంఛ మెయిఁ బొల్పుగ సంస్కృతమందుఁ దెల్గునన్
బ్రవిమల వాక్కులన్ గృతులు భావ్యములుగా రచియించి త్రోవలన్
సవినయ దృష్టిఁ జూపిన ప్రశాంత సుశీలుర సత్కవీంద్రులన్
వివిధ విధంబులన్ గొలిచి వేఁడెద మత్కృతి నాదరింపఁగన్॥ 10

చ॥ చదువఁగలేదు శాస్త్రములు, చక్కఁగ వ్యాకరణాది గ్రంథముల్
పదపడి చూడలేదు మఱి, పండితవర్యుల సేవసేసి నే
మ్మదిఁగని చేయలేద యభిమానముదూలఁగ రామచంద్రునిన్
సదమల భక్తిచేఁ గొలున, సంతసమారఁగ నిచ్చె సిద్ధినిన్॥ 11

మ॥ నిరతిన్ నేనుకసత్ప్రబంధమును వే, నిర్మింపఁగాఁగోరి శ్రీ
వరసంఘమ్ములకెల్ల వందనములన్ వాంఛామితిన్ జల్పి మ
ద్గురు కావ్యంబున నెంచుచోఁ గలిగినన్ దోషంబులం జూడకే
కరుణన్ దిద్దఁగఁగోరి వేఁడితిఁజుఁడీ గ్రంథంబు రంజిల్లఁగాన్॥ 12

వ॥ అని యిట్లు శిష్టాచార ప్రకారమ్ముగ నిష్టదేవతాప్రార్థనమ్మును, సద్గురుకీర్త
నమ్మును, సంస్కృతాంధ్ర సత్కవిస్తోత్రంబును, కుకవి నిరసనంబును, గావిం
చి మదన్వయ చారిత్రంబు నొక్క ప్రబంధంబుగా రచియించి యాచంద్ర
తారార్కంబుగా వెలయింప శ్రీ గురుకటాక్ష వీక్షణంబున హృదయపీఠంబు
శ్రీ జానకీ జానికై యలంకరించుచున్న సమయంబున॥ 13

సీ॥ నీలాంబుదచ్ఛాయఁబోలు దేహమువాఁడు, రాజిల్లు నలిన నేత్రములవాఁడు
పసమీఱుబాహువావలువఁగ్రాలెడువాఁడు, డంబైన కంబుకంఠంబువాఁడు
మణిమయ తపనీయ మండనంబులవాఁడు, లీల జగంబుల నేలువాఁడు
కులిశాదిరేఖలుగలపదంబులవాఁడు, సోముఁగేరెడునట్టిమోమువాఁడు

గీ॥ సీతవామాంకమున నింపుఁజెందనవల। సూర్మిశేషుండు నిల్వఁగా నొప్పుమీఱు
గంధవహసూనుఁడునుముందుకదిసినిలువ, నలరురాముండు ప్రసరించె నాత్మలోన

వ॥ ఇట్లు హనుమత్సీతాలక్ష్మణసమేతుండై చిఱునవ్వులొలుకు ముఖాంబుజంబు
తో బాల్యంబునుండియు గురుకటాక్షంబున నాపైఁగనఁబఱచువాత్సల్యంబున
సంపూర్ణాంతరంగుండై సాక్షాత్కరించి వత్సా! నీదృఢభక్తికిమెచ్చితి,
నీయభీష్టంబుదీర్చెద, నీవురచించునిజాన్వవాయచారిత్రంబు మదంకితంబుగా
వింపుము,తద్రచనాపిశేషంబున నీకిహపరసాధనంబుకలుగునని సపరివారుండై
యంతర్ధానంబునొందినఁబరమానందభరితాంతఃకరణుండనై॥ 15

శా॥ శ్రీరామున్ జనకాత్మజన్ మనమునన్ సేవించిసౌమిత్రినిన్
సంరాచారవిచారువాయుసుతునిన్ శ్లాఘించి యద్దేవు స
త్కారుణ్యామృతపూరపూరిత కటాక్ష శ్రీలఁబెంపొంద నే
పారంగా నలకావ్యమున్ బుధులు సం, భావింపఁగావించెదన్। 16

ష ష్ఠ్యం త ము లు

క॥ పరమేశునకును ఘనునకు। నరసఖునకు భువనపతికి, నతపాలునకున్
సురవరునకు దైత్యారికి। నిరవద్యునకమలునకును నిఖిలేశునకున్॥ 17

క॥ వైకుంఠనివాసునకున్। సూకరవరరూపునకును శుభచరితునకున్
లోకానురాగపరునకు। గోకులరక్షకున, కతులగోపీపతికిన్॥ 18

క॥ నరసింహునకుం బరునకు। వరకమఠశరీరునకును బద్మాక్షునకున్
వరలోకపాలకునికిన్। బరమానందునకు రామపరమాత్మునకున్॥ 19

వ॥ సమర్పణంబుగా నారచియింపంబూనిన వాశిరెడ్డివంశచరిత్రంబను గ్రంథంబున
కుం బ్రధానమార్గంబగు మదీయవంశావతారం బెట్టిదనిన. 20

చ॥ వరశివభక్తుఁడున్ ఘనుఁడు, బాధురతేజుఁడు సుందరాంగుఁడున్
సరసగుణౌఘగణ్యుఁడును, సారసలోచనుఁడాత్మరక్షణుం
డరయవివేకవారినిధి యంచితశూరుఁడు సద్గుణాఢ్యుఁడున్
నిరుపమశాంతమూర్తియును నీతివిదుండును వంశకర్తయై॥ 21

గీ॥ శ్రీసదాశివుఁడధిక సుస్థిరవిభూతి। బ్రబలశూరప్రచారుఁడై పటిమ మెఱసి
యాత్మసత్త్వోన్నతునిఁ గాంచె నవనియందు। మల్లికార్జునుఁడనియెడు మానఘనుని

ఉ॥ కమ్మకులాబ్ధిసోముఁడు నఖండపరాక్రమశాలి యంబుభృ
త్సమ్మత నీలవర్ణుఁడతిశాంతుఁడు వంశవిభూషణుండు ని
త్యమ్మును గీర్తికాముఁడు నహంకృతిదూరుఁడు మల్లికార్జునుం
డిమ్ముగ భూమిసమ్మదము హెచ్చఁగ నేలుచునుండె ధీరతన్ 23

ఉ॥ ఆ లలితాత్మశేఖరుఁడనంత యశస్కుఁడు మల్లికార్జునుం
డోలి సుపుత్రులం గనియె నొప్పులకుప్పల నల్వురన్ లస
చ్ఛీలుర వారిలోపలను, జ్యేష్ఠుఁడు శూరుఁడునై వెలుంగు శ్రీ
శైలపతి ప్రభుండలరు, శైవుఁడు శాశ్వతభోగశాలియై- 24

వ॥ ఆభూపాలునకు వేంకటాద్రియను కుమారుండు పుట్టె, నాతనికి మాళయాహ్వ
యుండు, నాతనికి నాగయాభిఖ్యుండు, నాతనికి సూరయనామధేయుండు,
నతనికయ్యపనీఁడు, వానికి సూరయాఖ్యుండు, వానికి సుబ్బయభూపాలుండు
నాయనకు రమణయ్యయును గలిగిరి. 25

గీ॥ అట్టిరమణయ్యకుద్భవమయ్యె ఘనుఁడు। సూరయాభిఖ్యుఁడభిమాన సురుచిరుండు
సూర్యదేవరవంశజసుందరాంగి। వేంకమాంబను బెండ్లాడె వేడ్కమీఱ 26

ఉ॥ వారలుగాంచి రుజ్జ్వలసువర్ణశరీరుల వంశకర్తలన్
సారసపత్రనేత్రులఁ బ్రశాంతమనస్కుల నల్వురన్ దయా
వారిధులన్ సుకృత్యకులవర్తనులన్ హితవాక్ప్రసక్తులన్
ధీరవరేణ్యులన్ విమలశ్రీవిభవప్రథితప్రభావులన్ 27

వ॥ వారలనామంబులభివర్ణించెద. 28

చ॥ గురుతరమైనవంశమునఁ, గూరిమిఁ దోడజనించి ధీరుఁడై
పురహరుపూజనెల్లపుడుఁ, బొందుగఁ జల్పుచు విప్రకోటికిన్
నిరతముదానధర్మములు నెమ్మదిరంజిలఁ జేసి కీర్తిచే
సరసుఁడు వెల్గెఁ గోటయప్రశాంతుఁడు భవ్యచరిత్రుఁ డెంతయున్ 29

శా॥ ఖ్యాతింబొల్చెడివాఁడు ధర్మపథనిత్యావాసి, పుణ్యక్రియా
స్వాతంత్ర్యమ్ముగలట్టిధన్యుఁడు దయాస్వాంతుండు కోటయ్యకుం
బ్రీతింగూర్చినసోదరుండు నయసంప్రీతుండు వెల్గొందెడున్
సీతారామయనామకుండు బుధవాక్ఛ్రేయోభిలాషాత్ముఁడై॥ 30

సీ॥ అమ్మహానీయునకనుఁగుఁదమ్ముండును, నవనీవరోత్తముండగుచుఁబరఁగు
వేంకటసుబ్బయాభిఖ్యుండుమహితుండు, సుగుణాలవాలుండు, సుందరుండు,
నిర్వికల్పసమాధినిష్ఠాగరిష్ఠుండు, నియతవ్రతుండతినిర్మలుండు
సమరసభావుండు, సత్యసంధుండును, బుధసహవాసుండుపుణ్యశాలి

గీ॥ అట్టిధీరునితోఁబుట్టువబ్జనయన। వెఙ్కమాంబయనంగనువినుతికెక్కెఁ
బ్రబలియీనల్వురును గణ్యభావమంది। వైభవోన్నతులనుజెందివఱలిరవని॥31

వ॥ ఇవ్విధిలో భక్తాగ్రేసరుండు వేంకటసుబ్బదాసుండు చిఱుతప్రాయము మొద
లుకొని, సద్గురుకృపావిశేషంబున, శ్రీయాంజనేయోపాసనాధిక్యంబున నిరం
తరభక్తి సంకలితానందాంతరంగుండై నిర్జనస్థలంబునందొక్కనాఁడు, సా
యంకాలమునఁ, బవమానసూనుసన్నిధినిమీలితలోచనుండై యుండ నప్పరా
త్పరుండు సాక్షాత్కరించి, యోభక్తాగ్రగణ్యా! నీచతుర్విధభక్తికానందించి
తి, మత్ప్రభువరుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై యిచటవిహరింపఁగుతూహ
లియైయున్నవాఁడు నీకెయ్యదియునసాధ్యంబులేదు మత్సాహాయ్యంబుననీయ
భీష్టంబు సిద్ధింపఁగలదు. నీవుసనాతనాలయంబుఁబునరుద్ధారణంబుఁగావించితద్దే
వతాసుప్రతిష్ఠఁజేయుమనియానతిచ్చి యంతర్ధానంబునొందెఁదదనంతరంబ. 32

క॥ నాయన్నభావమునుగొని। పాయనియుత్సాహమునను బరమార్థతనే
నీయిలదేవళమొక్కటి। కాయక్లేశంబువలనఁగట్టించుటకున్॥ 33

గీ॥ మద్గురూత్తము దయకునేమనసుదీఱఁ।గోరిసేవింపఁబ్రసరించికూర్మితోడ
సంతసించితి నీకోర్కి-సఫలమగును।గంధవహసూనుఁడెప్డుని న్గరుణఁగాంచు॥34
వ॥ అని యేతద్విధంబగు సద్గురుప్రసాదంబువడసి మదిష్టదేవతాప్రార్థనంబుఁజేసి దైవజ్ఞులచే సుముహూర్తనిర్ధారణంబుచేయించి తుంగభద్రానదీతీరమందుండు తుమ్మపూఁడిపురంబున శంకుస్థాపనాదికృత్యంబొనర్పించి మహాభాగవతోత్తముండును సత్త్వగుణప్రధానుండును మంగళగిరిపత్తనవాసియునగు కేలము వెంకటస్వామియను నొకసుతారినిరావించి నీవీదేవాలయంబుశాస్త్రోక్తవిధిగా నిర్మింపవలయునని నియమించిన యనంతరంబున. 35
సీ॥ జనపదంబులనుండు జనులతోఁబోరాడి మన్ననతోడను మనుజవిభుల
సాయంబుఁగైకొని చారుతరంబైన పాషాణములుచాలబండ్లమీఁదఁ
బ్రత్యంతపర్వతప్రాంతస్థలులనుండి, తెప్పించియత్యంతదివ్యమైన
సున్నంబుఁగంకరసొంపగు నిసుకయు వలయువస్తువుల నవ్వారిగాఁగఁ
గీ॥ బడవలనునించికొనివచ్చి పటురయంబు।సకలసురలును బుధజనుల్ సన్నుతించు
నటులదేవళమొక్కటియందముగను।గట్టెనద్భుతశిల్పపరికారములను। 36
ఉ॥ గోపురమండపంబులును గ్రొత్తవిమానముఁజుట్టుగోడలుఁ
బ్రాపగుయజ్ఞశాలయును బ్రస్ఫుటతేజముతోడఁగట్టెఁదా
నేపుటభేదనంబుననునీగతి లేదహహా!సుతారియూ
బాపురె!యంచుభూజనులుప్రస్తుతిసేయఁగఁదుమ్మపూఁడిలోన్॥ 37
సీ॥ తద్విమానమునందు దైవరూపంబుల,హరిహరబ్రహ్మలహావభావమొసఁగ
నిజవాహనములతో నేర్పుగారచియించె,నిక్కంబుగావారుసిల్చిరనఁగఁ
దుంబురనారదుల్ తుంగభద్రానదీ తీరంబునందుండు దేవళమున
నివసించుకోరికనిర్మలానందత,నాకంబునందుండియవనికిడిగి॥
గీ॥ యావిమానంబునన్నిల్చియహాగతిని।వీణలందందమీటుచువివిధగతుల
గానములసల్పుచుండి రాఘనులనంగ।శిల్పకారుండు నిర్మించెఁజిత్రగతుల॥ 38
ఆ॥ ఆవిమానమందు నలరారు పాంచాలి।కానికాయ మమరకాంతలెల్ల
నిచటివైభవంబు నీక్షింపఁ జనుదెంచి।యబ్రపడుచునిల్చిరనఁగ నొప్పె ॥39
వ॥ ఇట్లనేకవిధ చిత్రాతిచిత్రంబులఁ జోద్యంబగు నాదేవాలయంబు త్రిదివంబుంబోలి శ్రీరామచంద్రుండిట నవతరించుఁగాన౯ దన్నామామృతపానంబున సమస్త పంకంబులు నశించు మోక్షంబబ్బు, నను తలంపు వొడమి సేవింపవచ్చు. నిఖిల భువనదేవమునిగణంబుల పత్తియను భ్రాంతింబొందించు మహాపురుష

విగ్రహంబులఁజూడ్కులకానందంబు నాపాదించుచుండె॥ 40

క॥ పవమానసూనుఁడత్తఱి నవిరళముగ రాముకొఱకు నానందముగన్
సవనాదికృత్యములకును । నవయజ్ఞసుశాలవేయ నాకిష్టమునన్॥ 41

సీ॥ దేవాలయంబును దేదీప్యమానత, మెఱుఁగు సున్నంబున మెఱయఁజేసి
జేగురుల్వెట్టించి జిగిగల్గుపగడాల, కొణిగలు ముంజూర్లఁ గూర్మిఁగట్టి
ప్రజ్వలద్దీప్తిచేఁ బ్రాభవంబలరార, జగతిక్రేవల నెఱజాజునింప
నీలగవాక్షముల్ నెఱిగల్గుకాంతులు, కృష్ణాగరుజధూపమేపుమీఱ
ముంగిళ్ళ ముత్యాలముగ్గులు వేయంగఁ, దద్విభూతియుమేల్మిఁదనరియుండ
గరుడపచ్చలకూర్పుగల ద్వారములయందుఁ బచ్చనిచాయలు పరిఢవిల్ల

గీ॥ భర్మపాంచాలికాపాణిపద్మరాగ । రాజనీరాజనోపచారముగ వఱలఁ
దరల వైడూర్యవలభికల్ దనరుచుండ । దేవళంబెల్ల నిరుపమదీప్తివెలిఁగె॥ 42

వ॥ పిమ్మటఁ బురజనులుం దమతమ గృహరాజంబుల నలంకరించుకొనిరి. తద్దే
వాయతనంబున సవనార్థమై యజ్ఞశాలయుఁ బందిళ్ళు మొదలుగాఁగల యనేక
శృంగార మందిరంబులు నిర్మించిరి॥ 43

సీ॥ దేవౌఘముఖ్యులు దేదీప్యమానులై, వచ్చువారలకెల్ల వరుసగాను
దుంగభద్రాతీర తుమ్మపూఁడిపురంబు నందుండు సౌధంబులంచితముగ
శృంగారమేపార నింపుగాఁ జేయించి, రంగవల్లులు దిద్దిరంగితముగ
రాజమార్గంబులు రచ్చలు క్రంతలు, శోభిల్లఁ జేయించి సొంపుమీఱ
జేగురు సున్నంబుఁ జెలువుగానలఁదించి, పచ్చనితోరణాల్ పటిమఁ గట్టి
విపణివీథులనింపిరి వేడ్కమీఱ । సకలఫలములుఁ గుసుమముల్ సమరసముగ
వలయువస్తువులన్నియు వాసిగాను । జూచువారలకత్యంతచోద్యమలర॥ 44

వ॥ పదంపడి పవమాననూనుండు, నిజభక్తుఁడగు వేంకటసుబ్బదాసునియందుఁగల
యనుకంపావిశేషంబునఁ దద్భక్తునిచేఁ బ్రేరితుండై శ్రీసీతారామలక్ష్మణుల
వైకుంఠంబునుండి రావించి తుమ్మపూఁడిపురంబున నూతన నిర్మిత దేవమంది
రంబునం, బ్రతిష్ఠితులఁ జేయించి తదారాధనలచే భక్తులం దరింపం జేయఁగోరి
వారల నాహ్వానముచేయఁ దానదృశ్యమార్గంబునఁ గైలాసాది దేవోత్తమ
నివాసంబులకరిగి శంకరాదుల సకుటుంబముగాఁ దత్సుముహూర్తమునకు
వేంచేయఁ బ్రార్థించి వారలచే ననుజ్ఞాతుండై హరిమందిరంబునకు మగిడి
యేతెంచి॥ 45

దండకము.—శ్రీమన్మహాదేవదేవా త్రిలోకాభిరామా పరంధామ నిష్కామ
సంపూర్ణకామా బుధేంద్రాంతరంగాబ్ధిసోమా లసద్దివ్యతేజా యచింత్యం
బసంగం బఖండం బబాధ్యం బబోధ్యం బసాధ్యం బభేద్యం బవిచ్ఛేద్య మా
ద్యంత శూన్యంబవర్ణం బశుక్లం బకృష్ణం బపీతం బహీనం బసూక్ష్మం బదీ
ర్ఘం బహ్రస్వం బనాద్యంతరం బక్షరం బవ్యయం బై యనిర్దేశ్య మాద్యం
బదృశ్యం బకంపం బలక్ష్యం బలిప్తం బశబ్దం బసంస్పర్శరూపం బసుస్వాదు
గంధం బవాఙ్మానసప్రాప్యమై పూర్ణమై నిత్యమై శుద్ధమై శాంతమై కేవలంబై
నిరాకారమై సచ్చిదానందమా రూపముంగొన్న వైకుంఠవాసా మహానాగ
పర్యంకమం దెప్పుడుం లక్ష్మితోం గూడి నీభక్తులం బాలనంజేయు చానంద
యోగంబునం జిత్స్వరూపంబుతో విశ్వమెల్లన్వలింగించురీతిం బ్రకాశింపఁగా
సాక్షివై లోపలన్ బైట భూమిం దివిం బూర్ణరూపుండవై శోకమోహం
బులున్లేక సంతోషయుక్తుండవై దుష్ప్రపంచుండవై నిర్విశేషుండవై నిర్గుణ
బ్రహ్మవై యొప్పు నీదివ్యతత్త్వంబు నీసత్కృపాంచత్కటాక్షంబున న్మర్త్య
లోకంబునం దుంగభద్రానదీ తీరమందుండు శ్రీతుమ్మపూడింబురాధీశులైనట్టి
శ్రీకమ్మవారెల్లరున్ప్రతిష్ఠార్థమై దివ్యదేవాలయంబొక్కటింగట్టి మీరాక
కై దేవ నన్నంపినారయ్య లోకత్రయారాధ్య సద్భక్తహృన్మందిరా యాప
దుద్ధారకా వాయుపుత్రుండ మీసేవకర్తుండ వే నామొఱాలింపుమీ నన్ను
రక్షింపుమీ జాగరూకుండవై యీజగద్రక్షణార్థంబు మేల్కొల్పితిన్నేను,
భక్తానుకంపన్ సుదాక్షిణ్యభావంబున న్నీవు శ్రీరామరూపంబుతో సోదరుం
గూడి వేంచేయఁగాఁ గోరి సేవేఁడెదన్మందహాసంబునన్వేగ మమ్మేలఁగా సర్వ
లోకేశ రావయ్య యింద్రాది బృందారకుల్వేచియున్నారు స్వామీ నమస్తే
నమస్తే నమః॥ 46

వ॥ ఇత్తెఱంగున వాయుసుతుండు స్తోత్రంబుసేయ మేల్కాంచెఁగా॥ 47

ఉ॥ వాయుసుతుండు శ్రీహరికి వందనముంబొనరించి యెంతయుం
బాయని భక్తిసూక్తులను బాగుగ స్తోత్రముసేయఁ గేశవుం
డాయత జాగరూకత సమంచితచేష్టలతోడ భక్తుఁ దా
నాయెడఁ గూర్మిచేనడిగె నందముగా సరసాంక చిహ్నలన్॥ 48

గీ॥ ప్రవిమలానంద మద్భక్త పవనతనయ। బ్రహ్మచర్యవ్రతా సత్య భవ్యచరిత
నిర్వికల్పసమాధి నన్నె యనవరత। మాత్మలో సంస్మరింపుమా యాదిభక్త॥

మ॥ చిరకాలంబుననుండి నీవేచట నిశ్చింతం బ్రమోదంబుగా
నిరతిం దాపసవృత్తిఁ గైకొని మహానిర్వాణ కాంక్షం గడున్
స్థిరచిత్తంబుననుంటివౌ తెలుపుమా ధీరాత్మ! డాయంచు శ్రీ
హరి యవ్వాయు సుతోత్తముం బలుక నాహ్లాదంబుతో నిట్లనున్॥ 50

గీ॥ విన్నవించెద నవధారు విశ్వమయుఁడ। మునిజనోద్యాన మందారఘనవరేణ్య
తుంగభద్రానదీతీర తుమ్మపూడి। పురమునందుండి వచ్చితి బుణ్యచరిత॥ 51

వ॥ అచ్చట మద్భక్తుండును వాసిరెడ్డివంశ సంభూతుండును నగు వేంకట సుబ్బదాసు మత్ప్రేరణంబున దేవరం బ్రతిష్ఠించుటకై యతిభక్తి న్నవీన దేవగృహం బునిర్మించి మీతొల్లింటి సీతారామలక్ష్మణ రూపంబులఁ బూజింపఁగోరి యున్నవాఁడు కాన నేతత్కార్యార్థమై వచ్చితినని విన్నవించు సమయంబున॥ 52

చ॥ పరమదయాసమేతు లతిభవ్యచరిత్రులు నాదిదంపతుల్
సిరిగలనంది పై నధివసించి భటాదులగొల్వ వేగఁ దా
మరమరలేక భూతి మదహస్తి సుచర్మముతోడ నత్తఱిన్
మురహరుఁ జూచు వేడుకను మున్నుగ వచ్చిరి తుమ్మపూఁడికిన్॥ 53

ఉ॥ వాణియు ధాతయుం దమకు వాహనమౌ నల రాజహంస పై
నాణెముగాఁగ నెక్కి యతినమ్రతతో నిజవర్తనాదులన్
బ్రాణసఖుల్ నుతింపఁ గడు భవ్యత వారలు నుత్తమంపు గీ
ర్వాణ సువాక్కులన్ వెడలి వచ్చిరి శ్రీహరిఁ జూచు వేడ్కతోన్॥ 54

మ॥ సురలున్ దిక్పతులున్ మహామహులు హెచ్చుంగూర్మితో సిద్ధులున్
గరుడుల్ గౌరవవారిధుల్ సుగుణసంఘప్రాజ్యవిద్యాధరుల్
పరమామోదహృదంతరాళులయి శశ్వద్భక్తి పెంపొంద శ్రీ
హరిసేవింపఁగ వచ్చిరచ్చటికి నైజావాసముల్ వీడుచున్॥ 55

వ॥ అంతట సనకసనందనసనత్కుమారాది మహాఋషులును, ప్రహ్లాదనారదపరాశరప్రముఖ పరమభాగవతోత్తములును, వివిధాప్సరస్సంఘంబులును, వైకుంఠంబునకువచ్చినయవసరంబున.

తే॥ వాహనంబులుదిగి వారు వరుసగాను। విష్ణుసందర్శనము చేసి విబుధులంద
ఱతి కుతూహలులయి తన్ను నుతులు సేయ। మన్ననలు చేసె వారికి మాధవుండు

వ॥ తత్సమయంబునఁ బరమదయాళుఁడగు శ్రీహరిని శంకరాదులు తమభక్తికొలంది నిట్లు స్తుతియింపసాఁగిరి. 58

ఉ॥ వెన్నునితోడశంకరుఁడు వేడ్కఁదలిర్పఁగఁబల్కెనిట్టులో
సన్నుతవర్యనీపరమ సాధకనామము సంస్మరింపుచున్
నిన్నెడఁబాయకుండుటకు నెమ్మదిమర్త్యులు కోరుచుందురా
పన్నులకోర్కెదీర్పుము విపజ్జనపాలన లోకపావనా॥ 59
వ॥ అంతట వాణీపతియిట్లనియె. 60
శా॥ భూలోకంబునభక్తులందఱుమిముం బూజించిసాయుజ్యముల్
వాలాయంబుగనందఁగోరి కరుణా వార్ధీ మహానందులై
చాలంగౌతుకమందుచుందురు జగజ్జాలావనోత్సాహ నీ
పాలంజిక్కిన పుణ్యమూర్తులను గాపాడంబ్రయత్నింపుమా॥ 61
వ॥ అంతటఁబాకశాసనుండిట్లనియె. 62
తే॥ ఆదిమధ్యాంతశూన్యయో యప్రమేయ।భక్తరక్షణభావయో పరమపురుష
శీఘ్రముగమీరుభక్తుల శ్రేయములను వృద్ధిపఱుపంగమిమ్మునే వేఁడుకొందు
ఉ॥ ఆయెడనీరుపాప కడుహర్షముతోనిటుపల్కెభక్తితో
శ్రీయుతుఁడైన శ్రీహరికి శీఘ్రమెవందనమాచరింపుచున్
మాయను మాయఁజేసి నిజమానసభక్తులఁ బ్రోతువంచు మి
మ్మోయిల మర్త్యులెల్లనుతియించుచు వేఁడెదరయ్య మాధవా॥ 64
తే॥ జమునసైదోషు నత్తఱి జగతివిభుని।గౌరవంబార నుతిసల్పె కాంతుమీఱ
భక్తకోటినిబ్రోవుమా పరమపురుష।వేచియున్నారుమిముఁ గొల్వ వేడ్కననుచు
తే॥ మూలతేఁడిట్లనుచువేఁడె మోదమలర।రాతినాతిగఁజేసిన రాజవనుచు
వేడుచున్నారుమిమ్మును వివిధగతులఁ।గావుమోయయ్య వారినిఁ గరినిఁబోలె॥
తే॥ నీళ్ళరాయండు వెన్నుని నిరుపమముగ।స్తవమొనర్చెను భక్తియుశ్రద్ధగలిగి
శబరిభక్తికిమెచ్చినశాంతమూర్తి।యాశ్రితులయార్తిఁదీర్పుమోయయ్యయనుచు
తే॥ సోఁకుదయ్యమువచ్చి తాసొంపుమీఱ।మత్కుమారునిబ్రోచెడి మహితచరిత
పృథివిజనులెల్లనినుస్తుతియించుచుండి।రయ్యవారలఁబ్రోవుమాయనుచువేఁడె
ఉ॥ తత్తడినెక్కువాఁడతుల ధైర్యసుశీలతశ్రీహరిన్ మహో
దృత్తత భక్తివేఁడె సుగుణాఢ్యులఁ దుంబుర నారదాదులన్
జిత్తముపొంగగాచితని శ్రీహరి యిప్పుడుమర్త్యులెల్ల ని
న్నుత్తమభక్తిఁగొల్చుచట నుండిరటంచు యథార్థవాక్కులన్॥ 69
క॥ ఏడిముడిగల వేలుపుచెలి। కుడిదెసకేతెంచి విష్ణుగుణవర్ణనముం
గడుమోదమలరఁజేయుచు।వడిగామర్త్యులనుబ్రోవ వరమునుగోరెన్॥ 70

వ॥ అప్పుడా వైకుంఠవాసుండగు శ్రీహరి విరించ్యాగుల స్తోత్రంబులంది తదుక్త ప్రశస్తోక్తుల కానందించి సకలభూతాంతర్యామియు, లోకత్రయ రక్షణాభిలాషుండును, భక్తవాంఛితప్రదాతయుఁ గావున సానందాంతఃకరణుండై శ్రీసీతారామ లక్ష్మణావతారరూపంబుల కియ్యకొని మర్త్యలోకంబునంగల తుమ్మపూడి పురంబునకు వేంచేసి భక్తులు సేయు పూజలందుకొని మోక్షం బొసంగంగోరి యచ్చటికి వేంచేసిన శివ విరించి ప్రముఖుల కేతత్సంగతిఁ దెలియంజెప్పిరనంతరంబు॥ 71

తే॥ వాసవుండాదిగాఁగలవార లెల్ల।సపరివారంబుగాఁదాము చనిజగాన
భక్తపాలనఁగావించు భావమునను।స్వామియాజ్ఞను రావించె వైనతేయు॥ 72

వ॥ అప్పుడు విష్ణు రాజునుఁ ద్రిమూర్తులు రావించి మేమీక్షణంబున మర్త్యలోకంబున కరుగుదెంచుచున్నారముగాన నీవీక్షణంబ తుమ్మపూడి పురంబునకుంబోయి కార్యవిఘ్నంబు కాకుండనుండు యత్నంబుననుండుమని యాజ్ఞాపింప నాద్వైమాతురుండు॥ 73

చ॥ ఒకఁడగు తుండమున్ మొలను నొప్పగు గజ్జెలు మేలిగంటలున్
ప్రకటముగాను మ్రోయఁ దనుభక్తతతుల్ పొగడంగఁ గార్యముల్
వికలతనొందనీక నెఱివేడ్కను మూషకవాహనమ్ముతో
నికట సుసేనగొల్వఁగమనీషిజనేశ్వరుడు దుమ్మపూడికిన్॥ 74

సీ॥ సారభేయమునెక్కి శంభుండు పార్వతి, ప్రమథగణాదులు పటిమఁగొల్వ
గరుడవాహనమెక్కి ఘనతరాముఁడుసీత, సనకాదు లందఱు సరసఁగొల్వ
నంచతేజీనెక్కి యాధాతయును వాణి భక్తసంతతి తమ్ము బలసికొలువ
నష్టదిక్పాలకు లంచితోల్లాసిత, స్వస్వవాహనముల వరుసనిల్వ

గీ॥ సురలు యక్షులు సిద్ధులు సొంపుమీఱ।గురుముఖుల్ స్తోత్రములచేత గరిమఁజూప।నప్సరస్త్రీలుసరసనాట్యములుసలుప।బయలు వెడలిరి మేధినీపథమునకును॥

ఉ॥ ఆయెడనాంజనేయుఁడతి హర్షముతోడుతవచ్చి భూమికిన్
శ్రీయుతుఁడైన రాఘవుఁడు చెచ్చెరవచ్చెనటంచు భక్తితో
బాయని ప్రేమతో నఖిలభక్తులకున్వినిపించి వారికిన్
హాయిగ నుండుతావులను నచ్చట నేర్పఱపించె నత్తఱిన్॥ 76

వ॥ అప్పుడు తత్పురవాసులంద ఱతిప్రేమాతిశయమ్ముల వారలఁ బ్రాసాదాది మహావేశ్మములయందు విశ్రమింపఁజేసి భక్తిశ్రద్ధాను రాగంబుల వలయు వస్తుపరికరంబులఁ బరితృప్తులంజేయుచు నత్యంతానందమగ్నులై నిద్రాహార

బులమాని సేవించుచుండిరట్టియెడ॥ 77
తే॥ పవనజుని ప్రేరణంబున భవ్యముగను। గురువసిష్ఠాది శిష్టులుకూర్మిమెఱయ
రామునిప్రతిష్ఠకొఱకునై రహివెలుంగ। స్థిరముహూర్తంపుఁగాలంబుఁదెలిపిరపుడు
సీ॥ తన్ముహూర్తంబునఁ దగుపెద్దలందఱు సవనాది కృత్యముల్ సరసగతిని
సఫలమ్ముగాఁజేయ సంతోషభరితులై సకలవస్తుచయంబు చాలినట్లు
సమకూర్పఁగాఁగాంచి శర్వుండు ఋత్విక్ప్రవరుల నేర్పఱచెను వరుసగాను
పాకశాసన ముఖ్యపావనులందఱు సభ్యులైయొప్పఁగ సమత వెలుఁగ
తే॥ గమ్మదారలందఱత్తఱిఁగఁజనయాను।నుత్సవాలోకనాపేక్షనుప్పి విమల
భక్తినాసక్తిఁబొరలుచుఁ బ్రాభవమున। మొనసిసద్గోష్ఠిసలుపంగ మోదమలర॥
వ॥ అప్పుడు తత్సవనార్థనిర్మిత యజ్ఞశాలాంతరస్థలి, వేది, యరణి, మొదలగువా
నినిసిద్ధపఱచి,తత్కార్యాధ్యక్షుండగు విరూపాక్షుండు వసిష్ఠాదులను ప్రసిద్ధుల
నాచార్యాది ప్రశంసనీయకృత్యంబుల నియమించి నారదాదుల, గాయకులు
గానోనర్చి, యితోన్యంబులగు నాయాక్రియలకుఁ దక్కుంగల వేత్తల నేర్పఱ
చి, యథావిధిగఁ ద్రేతాగ్నులను గ్రహించి నాయావేదికలందిడి సమంత్రకం
బుగ మఖప్రారంభంబు చేసిరట్టియెడ॥ 80
సీ॥ శ్రీరామవిభునకు సీతావధూటికి సూర్యదేవరవారు సొంపుమీఱఁ
బెండ్లికైసేఁతల ప్రీతిచేఁజేయించి కనకదుకూలముల్ గట్టనిచ్చి
కాంచనసుమరాజ ఘనమల్లికాదులహారముల్ వేసిరి హర్షమెసఁగ
నానావిధంబులు నవనవంబులునైన పరిమళద్రవ్యముల్ పరఁగనలఁది
గీ॥ భూషణాదులు తళ్కులింపుగనఁగూర్చి।యిష్టదైవంబు హనుమంతునిష్టముగను
గమ్మవారందఱు తత్తఱిఁ గ్రమభక్తి।గొల్చిరాత్మలఁగోరికల్ కొనలుసాఁగ॥ 81
శా॥ రాముండయ్యెడఁబొల్చె షోడశకళా రాజత్సుధాధాముఁడై
స్వామి శ్రీముఖమందహాసమలరేఖఁ జంద్రప్రభాసారమై
హేమాంగీమణి సీత చెంతనిలువన్ శ్రీశుండు విద్యుల్లతా
శ్రీమద్వారి ధరంబుపోల్కిఁగనె సుశ్రీనంతలన్ గూర్చుచున్॥ 82
గీ॥ పరమపావని మహితాంగి భవ్యచరిత।కమలలోచని జగదేకగణ్య విభవ
విమలహృదయాంతరాళ పవిత్రవాణి। రాము నామాంకమందుండెరమణిసీత॥
గీ॥ భ్రాతృపదభక్తిసిరతుండు పద్మనయనుఁ।డార్యమత వేదివిజ్ఞానియమలహృదయ
లక్షణశ్రీసమేతుండు లక్ష్మణుండు। రాముకుడిభాగముననిల్చె రమ్యముగను॥ 84
వ॥ ఇవ్విధంబునసీతారామలక్ష్మణులు దివ్యాసనాసీనులైయుండ, నాంజనేయుండు

నిటలతటఘటితాంజలిపుటుండై, రామనామామృత రసపానభరితానందంబు ననిల్వ, శివబ్రహ్మలిరువంకల నుత్తమాసనంబుల విశ్రమింప, నష్టదిక్పాలకులు సముచితాసనంబులందుండఁ బ్రమథగణప్రముఖులును, సనకాదిమునిచంద్రులును, శౌనకాదిభాగవతోత్తములును, భగవచ్చరణకమలధ్యానాశక్తులై తన్నామకీర్తనంబులు చేయుచుఁ, బూర్ణానందసమాధి చేఁ దాదాత్మ్యంబుఁ గోరియుండ, సితరామరవిశేషనిచయంబులు, నియమంబులఁ గొలువుకూటంబు ననిల్చి, శ్రీరామచంద్రునితో సంభాషించుచుండ, రంభోర్వశీముఖ్యసురగణికాకదంబంబులు, గానవిద్యాపరంబులైయుండ, నారదాదిపురాణమునులును, శ్రవణానందకర వీణావాదనంబులుసల్పుచుండఁ, దత్సభ మహావిభవవిరాజమానంబై చూపఱకత్యానందంబు సంఘటింప నచ్చటిఖేచరభూచరసముదయంబులిట్టిమాహాత్మ్యవంబదృష్టచరంబని, స్తుతులచేఁ దెలియఁజేయ సుప్రతిష్ఠార్థంబయిన పరికరంబుల, సీతారామవేంకటసుబ్బదాసులందించుచుండ, నాగమతత్త్వవేత్తలైన, పురుషోత్తమాచార్యానంతాచార్యాదులు, పునశ్చరణాదికృత్యంబులు నిర్వర్తింప, దైవసహాయబలంబున సవనంబెట్లుజరుగుచుండెననిన 85

సీ॥ ఆచార్యునాజ్ఞచే నఖిలఋత్విక్కులు నధ్వర్యులునుగూడి హవనమెసఁగ
మంత్రమంత్రార్థముల్ మంచిగాఁ దెల్పుచు వేదికాస్థలులందు వేదవిధిని
జత్వరంబులయందుఁ జక్కఁగాఘృతమును నుంచుచువారలు నొప్పమీఱ
నావాహితులఁ జేసి రఖిలదేవతల ధవిత్రసాధనముల వీతిహోత్రు

తే॥ వెల్గునట్లుఁ జేయుచు వేడ్కమీఱ। బాత్రలందందనిల్పి సభద్రముగను
నిరుపమోల్లాసముదయింపని యతిద్విజులు। సల్పుచుండిరి సవనంబు సమరసముగ

ఉ॥ ఆసవనంబువారలు సమంచితకల్పముతోడ వేడ్కచే
నాసురవర్యులున్ ఋషులు నార్యులు సంతసమొందునట్లుగా
నా సరసుల్ విధిజ్ఞులు మహామహులు నానతిదాఁటకుండఁగా
భాసురలీలసల్పిరి యభంగురభావముతోడ నెచ్చుగన్॥ 87

వ॥ ఆసమయంబున నధ్వర్యుప్రముఖులు తద్ధవిత్రంబులచే శ్రమాపనోదనంబొనర్చుకొనుచు, దర్వీసాధనంబులచేఁ బాత్రస్థఘృతంబు దేవతాహవిర్భాగంబునకై విసియోగించుచు, నెడనెడ నుపస్పర్శాదికృత్యంబులు దీర్చికొనుచు, యజమానప్రముఖు లఘుమర్షణార్థంబుగాఁ దద్విధిప్రయుక్తులై మెలఁగు సమయంబున. 88

సీ॥ హేవళంబ్యబ్దాన జ్యేష్ఠమాసంబున భృగువారయుక్త మాకృష్ణదశమి
సకలనిర్జరులును సాంద్రసుశీలతఁ జిత్తముల్ రంజిల్లస్థిరవిభూతి
వలగొనియత్తఱి వాంఛామితంబుగాఁ బ్రేమించియుండ సంప్రీతితోడ
గంగాధరుండును కమలాసనాదులు మురియుచు సంమోదభరితులగుచు॥
తే॥ రామలక్ష్మణులనుసీత రమ్యముగను। పెంపుసొంపార మానసప్రేమమీఱ
సుప్రతిష్ఠితమూర్తులఁజూచి యాప్రజ।కట్నములసీయఁదొడఁగిరిఘనత మెఱయ॥
శా॥ గౌరీశప్రముఖుల్ మహామహులు శ్లాఘ్యంబైన భక్తిప్రభన్
శ్రీరామున్ సుగుణాభిరాముఁగరుణాసింధున్ బ్రభాప్రోజ్జ్వలున్
నారీరత్నము రాముభార్యను లసన్మానోత్తమన్ జానకిన్
సారాచారునిలక్ష్మణున్ గొలిచిరంచద్భూషలర్పించుచున్ 90
గీ॥ ధనదుఁడాయెడసమకూర్చెఁదగిన ధనము। రామచంద్రునికతిభక్తిరమ్యముగను
ఘనసుభూషణములకునై కంజనయను। నుతులనొనరించువారికి హితముగాను
మ॥ అనియిబ్భంగి సురోత్తముల్ ఋషులు తామత్యంతమోదంబుచే
ఘనతన్ గెంపులు రత్నహారములు సత్కారంబుగాఁదెచ్చి స
ద్ఘనుఁడౌ శ్రీరఘురామచంద్రునకు నిక్కంబౌప్రభంగూర్పఁగా
సనకాదుల్ దృఢభక్తియుక్తిని మహాసంతుష్టి సల్పన్వెసన్ 92
మ॥ సవనాద్యుత్తమకార్యముల్ మిగులసత్సత్కారముల్ సల్పితా
మవలీలన్ రఘువర్యునిన్ మదినమర్త్యశ్రేణిభావించిబల్
భవబంధంబులు బాయునట్లునిరతిం బాటించితన్నామమున్
సువివేకంబున సంస్మరించుచు మనస్సుల్ పొంగిదీపింపఁగాన్ 93
ఉ॥ శంభువిధాతృనాజ్ఞలను జక్కఁగఁ గైకొని భక్తులందఱున్
సంభరితానుమోదమున సత్కృతులన్ సమకూర్చి పెండ్లిప్రా
రంభముఁజేసి మంగళతరంబుగ సల్పఁదొడఁగిరయ్యెడన్
రంభయు మేనకాదులును రమ్యతలంబుగ నాట్యమాడఁగన్॥ 94
శా॥ కల్యాణాత్మకమైన విష్ణుకథలాకర్ణింపుచున్ మానులా
కల్యాణంబునుగాంచుచున్ నిరతిఁ దత్కారుణ్యమున్ బొంద మాం
గల్యంబౌ హరినామకీర్తనలు సంగన్న్యానులై వారు సా
కల్యంబారఁగ సంస్మరించుచు మహాకాంక్షామితిన్ నిల్వఁగన్॥ 95
ఉ॥ బాగుగ భక్తులందఱును బాలశశాంకునిఁబోలు రామునిన్
శ్రీగణనీయమైన వరసీతను లక్ష్మణమూర్తినిన్ వెసన్

రాగవిదూరశీలతను రమ్యతరంబుగఁ గాంచనప్రభా
శ్రీగురుదీప్తి మండపముఁ జేరఁగఁ జేసిరి సమ్మదంబునన్॥ 96

ఉ॥ శ్రీరఘురాముడాపలను సీతనునిల్పి సుమిత్రపుత్రునిన్
సారసనేత్రు దక్షిణపుఁ జక్కినిఁజక్కఁగనుండఁజేసి త
ద్గౌరవ వంశవర్ధనులఁ గాంచనతేజులఁ బెండ్లిసేయఁగాఁ
జార జనంబులత్యమలభక్తిని జేర్చిరివైభవోన్నతిన్॥ 97

సీ॥ శ్రీరామచంద్రు సుస్థిరవైభవోన్నిద్ర కల్యాణమారెడ ఘనతమీఱఁ
గాలకంఠాది విఖ్యాత గౌరవులెల్ల మునుకొని యిటునటు మొనసినిల్వ
ఘనవసిష్ఠప్రముఖ బ్రహ్మఋషులెల్ల నిర్వికల్పసమాధి నియతిఁగొల్వ
నష్టదిక్పాలకులారాము వలగొని కార్యానుకూలతఁ గదిసియుండ

గీ॥ బొట్టుపురుషోత్తమాచార్య బుధుఁడుమఱియు
నయ్యనంతమహాచార్యుఁ డతిమహత్త
వెలయఁజేయించిరిరువురు, వివిధవిబుధ
మానసోల్లాసములు పొంగిమలయునటుల॥ 98

సీ॥ గరుడోత్సవంబులు ఘన రథోత్సవములు సంతుష్టచిత్తులై సకలబుధులు
తుంగభద్రాతీర తుమ్మపూడిపురాన రాజవీథులయందు నోజవెలయ
ముక్కోటి జేజేలు మునుకొని సేవింప భాగవతోత్తముల్ భక్తిఁగొల్వ
వరవిమానంబుల వామదేవుండును వాచస్పతియు సిద్ధివఱలుచుండఁ

గీ॥ గమ్మవారందఱత్తఱిఁ గ్రమభక్తి। రామనామామృతానందరసముఁగ్రోలు
చుండిరందఱునడువంగఁజోద్యగతుల।వివిధవాద్యనినాదముల్ వేడ్కఁజేసె॥ 99

ఉ॥ శ్రీరఘురాముఁడయ్యెడఁబ్ర సిద్ధతరోత్తమవాహనస్థుఁడై
భూరిదయాసమేతుఁడయి పోడిమిమీఱఁగఁదుమ్మపూడియం
దారసిపుణ్యశాలులకు, నక్షయలోకఫలంబులీయనిం
పారఁగనెంచితావెడలె నంచితభక్తులుకొల్చుచుండఁగన్ 100

మ॥ పురుహూతాదులువాహనస్థులయి యింపున్ సొంపుఁబెంపారఁగాఁ
బురవీథిన్ జనుదేరరామవిభునిన్ బొల్పొప్ప సేవించుచున్
బురకాంతామణులారతుల్ గొని మహాపుష్పంబులన్ జల్లుచున్
దిరమౌభక్తినొసంగిరయ్యెడమదిన్ దేవున్ నుతుల్ సల్పుచున్॥ 101

వ॥ ఇవ్విధంబునగరుడోత్సవరథోత్సవాదులు మహోల్లాసంబున, ద్రష్టృజనంబు
ల కానందంబుసంధిల్లునట్లుసల్పిసకలజనానుకూలంబుగా మృష్టాన్నంబులిడుచు

దేవతాశ్రేష్ఠులందఱకు ఫలాహారంబులు సమర్పించుచు సంతృప్తులఁ జేసి వాయుసుతు నాజ్ఞానుసారంబుగాఁ దత్ప్రధానభక్తులిరువురు తద్దేవతానుగ్రహం బువడసి రత్నకీలితసింహాసనంబున సీతారామలక్ష్మణుల కల్యాణానంతరమున నేగు దెంచియుండ, సకలదేవతలాశీర్వదించి యిట్లని స్తుతించి రెవ్వరేనియు మిమ్ము శుద్ధాంతరంగులై సద్భక్తినిమీనామకీర్తనంబులు స్మరించిరేని భవ బంధవిముక్తులై సంసృతిదూరులై ప్రాజ్యసాయుజ్యంబుఁ జెందఁగలారని పల్కి రంతట వారువారినివాసంబులకుం జనిరి పిమ్మట. 102

గీ॥ నిత్యపక్షోత్సవంబులు నియమముగను। మానసోల్లాసములవడ మహినిజనులు
యోగవిజ్ఞానవంతులై యుచితముగను।సలుపుచుండిరిభక్తిచే సమరసమున॥

శా॥ శ్రీరామున్ సిరతంబు నెమ్మనములన్ సేవించుచున్ బాడుచున్
గారాబంబునభక్తులందఱును దత్కారుణ్యసంప్రాప్తికై
పారావారగభీరులై తమమహాపాపంబులన్ దూలఁగా
సారోదారునిరాముఁగొల్చిరి దయాసాంద్రున్ మహాభక్తితోన్॥ 104

సీ॥ శ్రీరామచంద్రుని స్థిరనివేదనలకుఁ గల్యాణమునకునై గరిమమెఱయ
నీనామభూముల నేపారనొసఁగుచు శ్రీహరినామంబుఁ జేయుచుండి
యంతరంగధ్యానమానసక్తిఁ జేయుచుఁ దద్భక్తవరులను దలఁచుకొనుచు
శమదమాదులచేతఁ జాలశోభిల్లుచు నానందపరవార్ధి నానఁగనుచు

గీ॥ చిత్తవిశ్రాంతికై కొని స్థిరవిభూతి।సంసృతివిరాగులై జ్ఞానసాంద్రులగుచు
నుండిరచ్చటియోగ్యులుద్దండగరిమ।శ్రీరఘూత్తమ పదభక్తిచెలఁగుకతన॥105

వ॥ ఈవిధంబున శ్రీసీతారామలక్ష్మణులకైంకర్యఁబులుసల్పుచుండిరి. 106

తే॥ ఇలను శ్రీరామపరిణయం బెపుమీఱ।విననఁజదివినమనుజులు వివిధగతుల
సంసృతినిబంధనాత్మకశ్రమనువదలి।సంగతోత్సాహులగుట నిస్సంశయంబు॥

తే॥ రామనామామృతాస్వాదరతులఁ దేలి।శబరివాల్మీకి మొదలై నసరసులెల్ల
భవనిమగ్నతవిడనాడిపద్మనయను। సత్కృపనుమోక్షమంద రేశాంతమతుల॥

క॥ శ్రీరామునిబహుభక్తినిఁ।జేరిభజించినమహాప్రసిద్ధుల దయతో
నారాముఁడురక్షించును।గోరికలనుసఫలపఱచి కొఱఁతలుదీఱన్॥ 109

మాలినీ॥ మునిజనచయవంద్యా ముక్తికాంతాభినంద్యా
మననఘననివాసా మంజుభాషాథ్యదాసా
అనుపమనతపాలా యార్తరక్షానుకూలా
వినుతసుగుణధామా వేడ్కతోఁబ్రోవురామా॥ 110

క థా ప్రా రం భ ము

చ॥ అలగుధరాతలంబున ననంతసుఖంబులకెల్ల నిక్కయై
సులలిత సౌధసంచరణ సుందరమందగతి ప్రభావ ని
స్తుల లలనామృదూక్తి పరిశుద్ధమనోహరతా ప్రహృష్టహృ
ద్వలిత సుపర్వసంచయము వాసిలినామ పురంబుడంబుగన్॥ 111

చ॥ ఎచ్చటఁజూచినంగనుల కింపుఘటింపఁజెడి సౌధరాజులిం
కెచ్చటఁజూచినన్ గనుల హెచ్చగుమేల్ కృతకాచలంబులున్
బచ్చల మేల్‌జిగిన్ మెఱయు ద్వారములుంచిన రచ్చపట్టులున్
ముచ్చటఁ గొల్పుచుండునట మొగ్గరవుం బ్రథకుం బ్రధానమై॥ 112

చ॥ అతి విమలాంబు సంభరితమైన కొలంకులు పద్మకైరవ
ప్రతతి మనోహరంబులయి భాసిలుచుండును దత్పురంబునన్
వితత తరుజాన్వితాత్మ జనవిస్తృతసౌఖ్యము తద్గతాంబు సం
తతి, యమృతంబుపోల్కి, ఘనతంగలిగించునటండ్రు తద్విదుల్॥ 113

సీ॥ ఛాయాప్రధాన వృక్షవ్రాతమచ్చోట, నిలువ నీడయటన్న నియతిఁబొల్పు
సుమఫలప్రచురమౌ ద్రుమములెల్లనుమూఁడుపూలాఱుకాయలై పొలుపుఁజూపు
శుకశారికాముహోత్సుకనాదవాదముల్, గానతత్త్వమహత్త్వకలనఁదెలుపు
వారాంగనా కదంబకగీతికారుతుల్, గాంధర్వవిద్యాసుఖంబుఁదెలుపు

తే॥ రామపదభక్తి సంభృతభూమిపాల।విమలహృదయాంతరాళ సద్విధిమనోజ్ఞ
సుకృతకృతిరంజితంబువిశ్రుతిభరంబు।పురివరంబననదియయాబురవరంబు॥ 114

మ॥ సరిదుత్తుంగతరంగవారికణికాసారంబు, తత్తీర భూ
తరు శాఖాంచిత పుష్పపల్లవ సముద్యద్గంధ సంబంధముం
బురబాహ్యోపవన ప్రసూనలతికా పుష్పంధయారావ సం
భరితంబప్పురినొప్పు మారుతము సర్వవ్యాప్త సంస్పర్శమై॥ 115

ఉ॥ ఆడినమాటఁదప్పరు సహాయమొనర్తురు దీనపాళికిన్
బోడిమివీడి దుష్పథముపొంతకుఁబోవరు ధర్మకార్యముల్
కూడి యనేకభంగుల నకుంఠితభక్తినిఁ జేయుచుంద్రు మో
మోడగు నిక్కముంబలుక యోగ్యులు తత్పురవాసులెల్లరున్॥ 116

ఉ॥ పాఱులు వేదవేత్తలు, కృపాపరతంత్రులు, క్షత్రియోత్తముల్
భూరి పరాక్రమక్రములు, భూపరిపాలనదక్షు, లర్య లి

ద్ధోరు ధనాఢ్యులీశ్వరగుణోదధిమగ్నులు, శూద్రజాతు లిం
పారుకృషిం గృతార్థులు మహామతులన్నిటఁ దత్పురంబునన్॥ 117

చ॥ నవరసపూర్ణ కావ్యకరణప్రతిభాగతిభాసురుల్ కవుల్
ప్రవిమలవాక్పురాణ పరిపాకప్రబోధకులా మహాబుధుల్
సవినయ శిష్యరత్నచయ సత్కృతసద్గురు రాజమూర్తులున్
భవజలధిప్రతారకులు వర్తిలుచుందురు తత్పురంబునన్॥ 118

సీ॥ ఏవాడఁగనుగొన్న గోవిందనామముల్ నోరారవచియించు ధీరగణము
లేచాయవీక్షింప నాచంద్రమౌళిను నాత్మఁగొల్చుచునుండు నార్యగణము
లేచక్కిఁదిలకింప నాచండికాస్తుతుల్ మనసారఁబఠియించు మానినులును
నేతావునీక్షింపఁబూతసీతారామ, విగ్రహార్చనసేయు విబుధవర్య

గీ॥ లెచటఁజూచిన మదన రాజ్యేందిరాధి।వాస శృంగారవత్యుక్తి వైఖరులును
గలిగి వాసిలిపురము చక్కనిప్రతిష్ఠ।గల్గు పురములలోఁజాలఘనతఁగాంచె॥

ఉ॥ కోనఁదగు నెల్లవస్తువులకున్ నిలయంబులు, కన్గొనంగఁ జ
క్కని నయనోత్సవంబొనఁగు కాంతిగలట్టివి, యమ్మువారి కిం
తనియనరాని లాభముల నప్పటికప్పుడె కూర్చునట్టివై
యనువుగనుండె నాపణము లచ్చటఁ వేలకువేలు వీధులన్॥ 120

చ॥ ఆపురి వాసిరెడ్డికులమందుఁ జనించిన మేటి సద్యశో
వ్యాపకుఁడర్థికల్పకము, త్ర్యంబక భక్తుఁడు మల్లిఖార్జునుం
డేపుగనేలె నవ్విభుని, యేలుబడిం దగి తత్పురంబు ల
క్ష్మీపతియేలు నమ్మధుర, చెల్వునఁజెల్వముఁగాంచె నిచ్చలున్॥ 121

గీ॥ ఆపురంబేలు భూపాలుఁడైంద్రవిభవ।శాలియై ధాత్రిఁగల రాజచంద్రులందు
శ్లాఘ్యతరశీలుఁడనఁగఁ బ్రశస్తిగాంచి।నిష్కపటవర్తనుండయి నెగడెఁగీర్తి॥ 122

మ॥ పరమార్థజ్ఞుఁడు మల్లిఖార్జునుఁడు సంపచ్ఛాలి, సత్రంబులన్
బురమందచ్చటనచ్చటన్ నిలిపి, యెప్డున్ విప్రసంతర్పణల్
గరమున్ శ్రద్ధనయుక్తిఁ జేయుఁడని యాజ్ఞాపింప రాత్రిందివం
బరఁగె భోజనకాలకీర్తనల బ్రహ్మానందమాసత్రముల్॥ 123

వ॥ ఇట్లుండ నొక్కనాఁడు॥ 124

సీ॥ ఆమల్లిఖార్జునుం, డతికుతూహలమునఁ గొలువుకూటంబునఁ గూర్మితోడ
నవరత్నసింహాసనంబునఁగూర్చుండి సుజ్ఞానమునునుండ సొంపుమీఱ

విద్వాంసులందఱు, విద్యావినోదంబు, సక్రమంబుగఁ జూపి సరసనుండ
భాగవతోత్తముల్, భక్తిచే హరిహరనామ సంకీర్తనతో మెలంగ
గీ॥ వారవనితలు గానసంపత్తిచేత।హృదయపుటములకొకకొంత హేలఁజూప
తచ్ఛ్రవణజాతసంతోష,తతమహీంద్ర।వర్యులద్భుతమగ్నులై వఱలుచుండ॥ 125
గీ॥ వందిమాగధచయములు,పార్థివునకుఁబలుపరాకులు దెలుపుచుఁ బటిమమెఱయ
రాజుసన్నిధినుండంగరమ్యముగను। బ్రవిమలానందమందఁదుఁ బ్రబలుచుండె॥
సీ॥ మదగజంబులబారు మదధారలొలుకంగ నడయాడుకొండల బెడఁగుఁజూప
వాజిసంఘంబులు వరహేషితంబుల భూనభోంతరముల భోరుకొలుప
నుష్ట్రసంచయములు నుత్తమాంగంబులఁ బైకెత్తియొక కొంతపటిమఁజూపఁ
బంజరంబులయందుఁ బలుసింహశార్దూలములు లోకభీకరములుగ నడర
తే॥గీ॥ దిక్కులన్నియుధ్వనులచేఁదిరిగిమ్రోయ।శుకపికాదులుపొదరిండ్లసొరిదిఁగూయఁ
గలకలధ్వనులంతటఁగలయుచుండ। వినఁగఁగనఁగఁబ్రమోదంబు వెలయుచుండె॥
వ॥ ఇట్లఖిలగుణసంపన్నంబగు నప్పురంబు నేలు మల్లికార్జునప్రభుండు విద్వచ్ఛ్లా
ఘ్య వితరుణుండై విరాజిల్లుచుండ॥ 128
ఉ॥ ఆతని దేవి సాత్త్వికగుణాంచిత, భర్తృపదానురక్తయై
నీతిసమేతయై తగిననేమముగల్గి, యనేకధర్మముల్
ఖ్యాతి వెలుంగఁ జేసి సుజనాదరముల్ గణియించి యన్నిటన్
బ్రీతిఁజనింపఁజేసెఁ బృథివిన్ బ్రథితాశ్రితకోటి కాదటన్ ॥ 129
చ॥ భువిజనులందఱున్ నతులభూరివివేక విశాలబుద్ధిచే
నవిరళకీర్తిసంపద సమంచితవై ఖరిఁబొంసుసుందరిన్
సవినయభక్తిచేఁబొగడసాగిరి సుస్థిరమానసంబులన్
వివిధపరోపకారయని వేడుకమీఱఁగ నెమ్మనంబులన్ ॥ 130
సీ॥ పల్లవమృదుపాణి, పార్వణాబ్జానన, కంబుకంఠివిశాలకంజనయన
బింబాధరోష్ఠిసద్వినుతమేచకవేణి మందస్మితాంచిత, మాననీయ
కనకకుంభోరోజగగనోపమితమధ్య, కనకాంగిమంథరగజసుగమన
సమదంతరుచివక్త్రి సరసవాక్యవిశాల, పరమపాతివ్రత్యభవ్యచరిత
తే॥ ఘనతరావిళ్లవారింటజననమంది నట్టిమానినిమనరాజునసుఁగుఁ జెలియ
యైయరుంధతియోయనన న్నివిధుల నిహపరంబులసత్కీర్తి నేపుమీఱె ॥ 131

"మల్లికార్జునునకు సదాశివుఁడను కొమరుండుపుట్టుట."

మ॥ పరమానందసుశీలవర్తనలచే భాసిల్లి యాదంపతుల్
సురతానందముతో మెలంగఁగఁగడున్ సొంపొప్పఁ బుత్రుండు శ్రీ
వరగంగాధరుభక్తుఁడై కలిగెనా, వామాక్షిగర్భంబునన్
బరమోత్సాహముతోడఁ దేఁడు ప్రజలంపాలించుచుండెన్వెసన్ ॥ 132

వ॥ ఇట్లు కుమారోదయంబైన కొన్ని దినంబులకుఁ దద్బాలునకు నామకరణాది కృత్యంబులు నిర్వర్తించి సదాశివుండని నామకరణంబుచేసి మించియుండ మఱికొన్ని సంవత్సరములకుఁ దత్పట్టణనికటస్థలంబునం దొకయుద్యానవనం బునకు ననుదినంబు తద్రాజసుతునిఁ బరిసేవకులు వనవిహారంబునకై గొని పోవ నప్పుడప్పు డవ్వనశృంగారం బెట్టులుండెననిన, సాలరసాలపున్నాగ పారిజాతమాతులుంగ కురువక కురంటక కోవిదార ఖర్జూర నారికేళాశ్వత్థ చందనపిచుమందజంబు జంబీర శింశుపాశోక సహకారాది బహువృక్షంబు లును, మల్లీమాఖ్య కేతకీచంపకవకుళ మాధవీప్రముఖంబులగు పుష్పప్రథా నలతావృక్షంబులును, శుకపిక శారికామయూరాది సుస్వనపక్షినివహంబు లును గలుగ నచ్చట నొక్కకమలాకరంబు గలదు. తత్ప్రాంతంబునఁ గొన్ని పూఁబొదరిండ్లు గలవందు ॥ 133

సీ॥ ఆమ్రపల్లవముల నాకంఠముగమెక్కి, పికములు నాదముల్ వెలయఁజేయ
దాడిమీఫలములఁ దనివారభుజియించి, శుకములుమృదురుతుల్ సొక్కిపల్క
ద్రాక్షాఫలంబుల రహిమీఱఁదెగఁదిని శారికలతిమృదుస్వనముఁజేయ
వనఫలంబులనెల్ల ననువొప్పభక్షించి, బర్హిసంచయములు ప్రబలికూయఁ

తే॥ బుష్పలతలందు బంభరవ్యూహమెపుడు। కుసుమరసపానమత్తమై విసువులేక
నాదమొనరించుచుండనానందభరితుఁ।డగుచుఁబ్రభుపుత్రుఁడలరునిత్యమొకభాతి॥

తే॥ తద్వినోదంబుకనుఁగొన ధరణివిభుఁడు। ప్రవిమలానందమడరంగఁ బజ్జకేగి
చూడనారాచబాలుండుచోద్యమంది।పరిజనావళితోనిట్లుపలుకఁదొడఁగె॥ 135

ఉ॥ ఏమివిచిత్రమోయిచట నింపుదయింప సునాదమాధురీ
నామముతోడ గీతములు నాణెముగా గమనించిపాడుచున్
నేమముతోడ నీకొలను నెక్కొనియున్నకతంబు దెల్పుమం
చామనుజోత్తముండడుగ నయ్యెడఁబల్కిరి సేవకోత్తముల్ ॥ 136

వ॥ ఆనరరాజసింహశాబకునిఁ దత్తీరంబున మున్నాప్రభునరుని తండ్రియగు మల్లి కార్జున భూపాలుండు నిజవనవిహార సమయంబున విశ్రమించుట కనేక చిత్ర

విచిత్రపాషాణాదులచే నిర్మింపంబడినదని తెలిపి యొక్కవేదికయందుఁ గూ
ర్చుండఁబెట్ట దచ్చేవకులుముకుళితహస్తులై నిల్చి, తద్బాలవతంసంబునకు నచ్చ
టఁగల పుష్పలతా ఫలవృక్షాదులనామంబులను వేర్వేఱఁ దెల్పుచుండిరెట్లనిన,
నీయవి మల్లికాది పుష్పలతలు మఱి యియ్యవి కోకనదాది పుష్పజాతులు
పద్మలతాదులీ మేటికొలంకునందు విలసిల్లుచున్నయవి, దీనితీరంబునందుండు
ఫలపుష్పభూరుహంబులుకొన్ని ఫలపుష్పనమ్రశాఖంబులై యేతజ్జలస్పర్శంబు
జేయుచున్నట్లున్నయవి. ఇట్టి విలక్షణవిశేషంబున నీసరోవరంబు స్వయంబు
గ మృదురవంబులు సల్పుచున్నయట్లున్నయది, యన సానందమానసుండై
యచ్చటి శీతవాతంబు సుగంధబంధురంబై తన్ను సేవించుచుండె నట్టియెడ॥

రాజకుమారునకు నొకవృద్ధబ్రాహ్మణుండు ప్రత్యక్షమగుట.

తే॥ వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడొక్కఁడు వేడ్కమీఱ। దేవభక్తినిజపమాలఁ ద్రిప్పుకొనుచు
నచ్చటికి రాఁగఁ బ్రభుపుత్రుఁడమలభక్తి। నెదురుగాఁజనికొనివచ్చి యిట్లుపలికె॥

చ॥ మునివర మీరలిచ్చటకి మోదముతోడుతరాఁగ హేతువే
మని యడుగంగ నాతపసి యానరనాథునితోడ నిట్లనెన్
వనజదళాక్ష నీకడకువచ్చితి నేనొకవార్తఁదెల్ప నె
మ్మనమునఁ జింతనొందక సమంచితవైఖరి నాలకింపుమా॥ 139

మ॥ అని యిబ్భంగి ద్విజుండు తెల్ప నిజమాయాతీత విభ్రాంతియు
న్గని మాయన్ విడనాడి పూర్వకథసుజ్ఞానంబునంగాంచి తా
మునికిన్ మ్రొక్కి నుతించిపల్కె నపుడామోదానుసంధాయియై
కనుగొంటిన్ మిము దీర్ఘకాలమునకుం గౌతూహలంబేర్పడన్॥ 140

వ॥ అని యివ్విధంబునఁ బశుపతి యమ్మునిరూపంబున సాక్షాత్కరించి తొల్లిటి
యారాచబాలుని వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగింప, నబ్బాలుండు మాయావి
దూరుండై నిజాంతరంగంబున యోచించి, యెట్టకేలకు గ్రహించి గౌరవించి
యమ్మహాత్మునిఁ దద్వేదికయందుఁ గూర్చుండ నియోగించి యన్యోన్యసంభా
షణంబు సల్పుసమయంబున నారాజబాలకుని సేవకులందఱు, నవ్విప్రునిమ
హిమచేఁ దత్సంభాషణవాక్యంబు లెంతమాత్రముం దెలియంజాలక, నిర్విణ్ణు
లై తమప్రభుసన్నిధి నిలువంబడి యుండిరయ్యెడ॥ 141

ఉ॥ ఓనరరాజశేఖర ప్రయోజకతం దగు జ్ఞానమందకే
భూనుతకీర్తిచేమిగిలి భూరిగ మాయను జెందియుంటన్

మానవనాథ; నీకిపుడు మంచిదిగాదిఁకదుర్భరస్థితిన్
మానుగవీడి నీవిపుడు మానితమార్గముఁ గాంచనొప్పెడిన్॥ 142

తే॥ దునీ తండ్రియు మ్లేచ్ఛులం జెనరులేక। పోరి దురమున నిరువురు భూరిబాణ
హతులచేఁజావనుండిరి యాగ్రహమున। నపుడు నీతల్లి తద్వార్త నచటవినఁగ

ఉ॥ వీరపతివ్రతావిధినివేగమ సమ్మతిఁబ్రాణవల్లభుం
డారయ యుద్ధవాటికను నయ్యధిపోరునఁ జావఁగానె తా
భూరి పరాక్రమస్థితిని బొందుగ ఖడ్గముచేతఁ జచ్చె సం
సారమునందు వాంఛవిడి సారసలోచన మేను బ్రయ్యఁగాన్॥ 144

వ॥ కావున నీయన్వవాయంబు మునుపటినుండి మద్భక్తిసంయుక్తంబగుట నీవు భవిష్యత్కాలంబునఁ గీర్తిప్రతాపవిభూతి విరాజమానుండవై యభివృద్ధినొందనున్నవాఁడవు. నిన్నీనగరంబునుండి మన్మాయావృతులరై నీతలిదండ్రులుత్తరపుణ్యక్షేత్రంబులకుం బంపనున్నవారుగావున నేతత్సంగతి నీకెఱింగింపవచ్చితినని తెల్పి యావృద్ధబ్రాహ్మణుండంతర్హితుండయ్యె నప్పుడు॥ 145

ఉ॥ రాజకుమారుఁడయ్యెడల రమ్యతరంబుగ సేవకోత్తముల్
భూజనులందఱుంబొగడఁ బొందుగఁదద్వనవాటివీడుచున్
లాజలుపుష్పముల్ పురమునంగలకాంతలుచల్లనింటికిన్
దాఁజనిసౌధభాగమునఁ దత్కథఁజిత్తమునందలంచుచున్॥ 146

సీ॥ పరితాపమొందకప్రబలసుజ్ఞానతఁ గురరిమాడ్కిని, దగఁగూర్మితోడ
మాతాపితలయొక్కమరణంబుఁదలఁచుచు, సుజ్ఞానబుద్ధిచేసురుచిరముగ
లోకులతోపాటులోకేశ్వరుండునై, వర్తించుచుండెనువసుధయందుఁ
దనపూర్వజన్మంబుఁదగఁదెల్పనమ్మౌని, జాగరూకతనొందిజగతివిభుఁడు

తే॥ ప్రవిమలానందభరితుడై ప్రబలగతినిఁ జిఱుతప్రాయంబునందునఁ జిత్రముగను
మాయవిడనాడిసువివేకమహిమఁగాంచి నెమ్మిశివనామముఁదలంచునెమ్మనమున

వ॥ ఇవ్విధంబునఁగతిపయదివసంబులుజరుగఁ నొక్కనాఁడుగగనమణిమండల సంకాశసాహసనిరర్గళార్గళభుజపరాక్రమ భూజనవినుతశాశ్వతైశ్వర్యధురంధర మహేశ్వరుండును, సదాదానధారాప్రవాహుండును, నసమ సమరోత్సాహసితవాహుండును, శ్రీశంకరపాదకమలధ్యాన పరాయణుండును, వల్లూట్ల గోత్రోద్భవుండును; సాంద్రరాజ్యాభివృద్ధిసంపన్నుండును; నగు మల్లికార్జున ప్రభువరుం, డధికవైభవసాంద్రుండై, రత్నస్థాపితద్వారబంధబంధుర లక్ష్మీవిలాసజననసమయజలాంతరలక్ష్యమాణజలజసదనసమాగమనము సొంపునం

పాదింపసాభోగయవసికాఖ్యతం రాద్యసముద్యతయంత్రపాలికాసంచారంబులు జిలుఁగుదరఁగలమఱుఁగు వెడలివచ్చు నచ్చరమెఱుంగుఁబోఁడులు తెఱంగులెఱింగింపఁజంద్రకాంతనిర్మితకుడ్యప్రతిబింబితచంద్రాననావదనంబుల, తరంగతరళనవేందుబింబంబులచక్కఁదనంబును బొందుబఱుప, నభినవస్ఫటికోపలసంస్థాపితసోపానపార్శ్వగజతుండాకారరేఖావిశేషంబుల ప్రతిబింబంబులతోఁగూడికొనునట్లు సంజాయమాన సంక్రందనవేదండశుండాదండప్రచారంబులఁబ్రసరింప విద్యోతమానమహాస్థానభువనంబున శ్వేతద్వీపనికాశతనొప్పుచున్న యమూల్యముక్తామయసింహాసనంబునసుఖాసీనుండై మంత్రిబుధానేకవర్గంబులతో నుండుసమయంబున, గగనవాణిసభ్యులువిన నిట్లనియె॥ 148

ఆకాశవాణి మల్లికార్జునప్రభువునకు మరణంబు ప్రాప్తంబగునని
సభ్యులు వినునట్లు చెప్పుట.

సీ॥ ఆధర్మదేవత యాకాశవీథిని, మృదుమధురోక్తులు గదురఁబలికె
రాజవర్యా నీదు రాజ్యంబు రిపులచే నారత్రయంబున బల్మిమెఱయఁ
గోల్పోవనున్నది కొమరొప్పదురమున, వైరులచే మృతివచ్చునీకు
నరయఁ రాఁగలకాలమందు మీవంశంబు, నభివృద్ధినొందు నీయువనియందు
తే॥ నేఁడు నీయన్వవాయంబు నిల్చు తెఱఁగు
కాంచుమనిపల్కి కనుచాటుగాఁగ నపుడు
వికల మానసుఁడై యుండె వివిధగతుల
మంతనంబునఁ జింతచే మనుజ విభుఁడు॥ 149

వ॥ అంతట నారాజశేఖరుండు దుఃఖాక్రాంతుండై యెట్టకేలకు మంత్రి బుధ బంధు మిత్ర జన హితోక్తుల దుఃఖోపశమనంబునొంది తన యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబొనర్చి సాక్షాత్కరించిన యుమాపతిని సంస్మరింపుచు నిజయోగ మహిమాతిశయంబున నప్పలుకులుస్థిరంబనియెంచి తనభార్యను సభాస్థానంబునకుం జేరంజీరి, గద్గదస్వరముతో నిట్లనియె॥ 150

చ॥ వినుము సరోజనేత్ర; యిఁక వేగమ యేమరుపాటు పోవలెన్
ఘనతర రాజ్యవైభవము క్రచ్చఱఁ దొల్గును శత్రురాజుచే
ననువుగ ఘోరయుద్ధముననందఱుఁ జత్తురు బాణకీలలన్
మనమునఁజింతనొందకయ మానుగ వంశము నిల్వఁజూడుమా॥ 151

ఉ॥ భాసురశీల నీవిపుడు బానిసకత్తియయైన లక్ష్మితో
భూసురపాలకున్ విబుధపుంగవపోషకు శ్రీసదాశివున్

వాసిగఁబుణ్యభూములకుఁ బట్టిన గొప్పధనంబుతోడనే
యీసమయాననేర్పుమెయి నింపుగఁబంపుమ యుత్తరంబుగన్॥ 152

వ॥ అనిన నయ్యింతి దైన్యంబుదోఁప నిట్లనియె॥ 153

సుగంధి॥ఏను పూర్వజన్మమందు నెంత దుష్టనైతినో
పూని యీశ్వరాజ్ఞ నేఁడు పొందఁగల్గె నిట్టుగా
నో నిజేశసాంబునాజ్ఞ నుజ్జగించుకెట్లటం
చాననంబువంచిపల్కె యీపెకూతె భూస్థలిన్॥ 154

తోటకము॥భామరో నీవిటు వారక యేడ్వన్।బామములందఱు బాగుగనిన్నున్
భూమిని నవ్వరె పోడిమిమీఱన్।నీమదిఁగుందక నిల్వుము వేగన్॥ 155

వ॥ అని మఱియునిట్లనియె॥

ఉ॥ ఆపదగల్గ ధైర్యము సమంచితరీతినిఁ దాల్చియుండుమా
ప్రాపుగఁ జెప్పెదన్ వినుము పంబిన దుఃఖముమాని తెల్విమై
నాపదఁ బాపఁగాఁదగిన యాశివనామము సంస్మరించుచున్
భూపరిపాలనార్హుఁడగుపుత్రునిఁ బంపుము వేఱుచోటికిన్॥ 156

మ॥ అనుచున్ వేగమ తద్విభుండుపలుకన్ హర్షించి యద్దేవి తా
ననువొప్పన్ దమదాసిలక్ష్మి వెరవౌ నచ్చోటికింబిల్చి నం
దనునిం గ్రచ్చఱ నొప్పగించి మది తద్ధ్యానంబునందంగ ని
ట్లనియెన్ దత్సభనున్న భూపతివినన్ న్యాయైక దృష్టిన్ వెసన్॥ 157

వ॥ ఓప్రాణనాథా! మనయెడ నీశ్వరానుగ్రహంబిటుల వచ్చెఁగదాయన నా
పాలుంఁను వికల మనస్కుండై యుండె, నాసమయంబున॥ 158

ఉ॥ అంతటఁదత్సభాస్థలమునందుననుండిన యార్యులందఱున్
వింతగ హాయటంచు మది వేగమె ధైర్యముతోఁ బెలఁకువన్
జింతనుమానుమంచు మృదుశిష్ట వచస్స్తతి జ్ఞానబోధమున్
సంతసమందఁజేసిరతి శాంతముతోడను భూపమౌళికిన్॥ 159

సీ॥ మంత్రిబుధానేక మర్త్యులబోధచే విజ్ఞానవంతుడై విధినిఁదలఁచి
ప్రారబ్ధమనుభవింపక తీఱదనియెంచి తెలివి తేఁటలుగల్గు తెరువుగాంచి
దాసియౌలక్ష్మికి ధనమిచ్చి తగునట్లు మాయన్వయంబును మనఁగఁజేసి
తల్లిదండ్రుల మాఱుతగవొప్పనీవును దల్లివై పోషించుదయను నితని

తే॥ ననుచుఁబంపిరి బాలకునపుడు వార।లుత్తరక్షేత్రములు చాలనుచితమైన
పుణ్యభూములటంచును బొందుగాను।వింటివే వేగనీవటు వెడలుమనియు॥ 160

వ॥ అంతట నాదాసి తద్రాజాజ్ఞవడసి, కళాపరిపూర్ణచంద్రాననుండను, శమదమా
ది సుగుణసంపన్నుండును, వృద్ధికాముండునగు సదాశివుం గైకొని, మాతా
పితృబంధుమిత్రపురజనంబులు నగరంబు వెడలనంపఁజనియెఁ దదనంతరంబ॥ 161

హైదరుజంగు తన సేనతో మల్లికార్జునుని పట్టణంబు ముట్టడించుట.

ఉ॥ ఆయెడలోకభీకరుఁడు హైదరుజంగుపరాక్రమంబుచే
న్యాయముఁదప్పి సైన్యము సమంచితవైఖరిఁగూర్చి తానునా
నాయుధసంఘముంగొని, యనంతబలంబులు పిక్కటిల్లఁగాఁ
బాయని మేటిపట్టుదలఁ బట్టణము న్వెసముట్టడింపఁగాన్॥ 162

ఉ॥ అంతట మల్లికార్జునుఁడు సత్తజివచ్చిన శత్రురాజవృ
త్తాంతము నంతయున్విని సమంచితవృత్తిని దానుగూడవే
మంతనమందు మంత్రులను మాన్యతరాఁ బిలిపించి పల్కె భల్
పంతముతోడ శాత్రవుఁడు పైబడవచ్చెను బోరుఁగోరుచున్॥ 163

వ॥ ఈప్రకారంబుగానని, యాభూపతి, సభాస్థలస్థమంత్రిబుధపుంగవాదులతో శత్రు
రాజురాకడం దెల్పఁగాలోచితజ్ఞులగువారలు నాథరాపురందరునితో మనము
దురంబు సల్పు టుచితంబుగాదు, ఎవ్విధినైనఁ బ్రత్యర్థితో సఖ్యంబుఁ జేయుట
మంచిది, అని విన్నవింప నారాజు కొంచెమాలోచించి, నిర్హేతుకంబుగా ముట్ట
డించిన మూర్ఖునితో సఖ్యంబుఁ గోరు టుచితంబుగాదని తలంచి యిట్లనియె॥ 164

మ॥ జననంబందితిఁ బెద్దవంశమున వంశఖ్యాతితూలంగనే
నసిలోమూర్ఖు, దురుష్కు హైదరును బాణాగ్నిం బడద్రోయకే
ఘనతంగాంచుటయెట్లు, పూర్వనృపసంగ్రామంబులన్ విన్న నా
మనమీమూర్ఖుని సఖ్యముంగొనదు సుమ్మా, మీరు యోచింపుఁడీ॥ 165

వ॥ మున్ను బలిచక్రవర్తిచేఁ బరాభూతుండగు పాకశాసనుండు తచ్చక్రవర్తిని మ
రలజయించినటుల మనకును జయంబు కలుగవచ్చును, జయాపజయంబు లొక
రిసొమ్ములుగావు, కావున మనమీయెడఁ గదనంబు సల్పుటుచితంబయని తనమం
త్రిపుంగవుని, హైదరుజంగు సన్నాహంబుఁ దెలిసికొనుటకై ప్రయాణంబు చేసి.

ఉ॥ మిత్రునిఁ జూచి యిట్లనియె మేలుగ నీవిపుడేగి ధీరతన్
శాత్రవవర్తనం దెలియ సంశయమూడఁగ ముచ్చటించి బల్
కృత్రిమవృత్తి యేమిటికిఁ గీర్తివిహీనత వచ్చియుంటిరీ
శాత్రముగానటంచడిగి యాపయిరమ్ము టుభూసురోత్తమా॥ 167

చ॥ అనవుడుమంత్రిసత్తముఁడు నాత్మగతంబుననీప్రసక్తికిన్
దనిసిప్రభూత్తమాజ్ఞఁగొని దర్పకవైరిమదిందలంచుచున్
జనియెదురుష్కవీరబలు సన్నిధికిందగుపాటియుక్తియు
క్తినిరిపుతత్వముందెలిసి దేవరకున్వినుపించుకోరికన్॥ 168

వ॥ అంతటమంత్రివరుండు హైదరుజంగునుజూడఁబోవ నిచ్చటఁగమ్మదొర నిజభటులరావించి "మనపురంబులోనికి శత్రుబలప్రవేశంబు, కలుగకుండ మీమీశక్తిస్ఫురణంబులంజూపివర్తింపుఁడు," అననాభటవర్గంబు స్వప్రభునానతి శిరసావహించి, యేరికిఁజొరనశక్యంబుగాఁబురంబుఁ గాచియుండిరనంతరంబ

ఉ॥ పోయినమంత్రిమ్లేచ్ఛవిభుపొంతకుఁజేరి నిజమ్ము దేలఁగా
నాయన చారునిన్ బిలిచి యాతనితోఁగనరాక తేనికీ
వీయెడఁదెల్పుమాయన సరేయని తెల్పిన మ్లేచ్ఛుఁడప్డ ర
మ్మాయన నీతఁడాతఁడు శుభాగమనూక్తులమించమంత్రియున్॥ 170

ఉ॥ ఓనరపాల మున్నె విభవోన్నతులై ధర తోడ్లకిచ్చి తా
మాననఁ గప్పముల్గొనుచు, నావిధివీడి నృపాలుప్రోలు పెన్
బూనికముట్టడింపఁ దగునోయగునో తగవిద్ది, నా, ధరా
జానివచించె మీప్రభువు చాలఋణంపడె నాకునంచిటుల్॥ 171

చ॥ అలఁతిఋణంబుగాదు వినుమా సచివోత్తమ; మూఁడులక్షలే
వలనునఁదీర్పకున్న నిటువచ్చితిఁ బల్మరునడ్గియడ్గి మే
ల్వాలఁతివినీవు నీప్రభువుపజ్జవచించి ధనమ్ముపంపినన్
గలుగుశుభమ్ము లేనియెడఁ గల్గురణమ్ము నిజమ్ముపొమ్మనెన్॥ 172

వ॥ అత్తఱి నమ్మంత్రివర్యుండు కోపావృతమనస్కుండై సమయవైలక్షణ్యంబున, శాంతంబుప్రధానంబుగా నెంచి "రాజరత్నమా! మాయిలాపాలకుండు దేయంబగు కప్పంబునీయక, యింతకాలంబుండువాఁడుకాడు; ఈవిషయంబెన్నండు నా చేనశ్రుతచరఁబు! ఇంతఋణమేమి! ఇప్పటికంపకుండుటేమి! మాప్రభుస్వభావముంబట్టిచూడఁగప్పమింతకాలమంపకుండువాఁడుగాఁడు కావునఁదమకీఁదగిన బాకియే, యబద్ధమని తోఁచుచున్నది. ఎప్పటికప్పుడిచ్చినట్లు లెక్కగన్పట్టుచున్నది. వృథాగా నిట్లుకోరు టుచితంబుకా" దనిన నాహైదరుజంగుమ్మలికంబుప్పొంగ నిట్లనియె॥ 173

ఉ॥ పొమ్ముధనమ్ముఁదెమ్మనుము భూపుని, లెక్కలతోఁబనేమిలే
లెమ్మిట రచ్చలేలయన లేవక మంత్రిశిఖాజ్ఞనిట్టి కా

లమ్ముతటస్థమయ్యె, నతిలాఘవమయ్యెనటంచు, మ్లేచ్ఛ చి
త్తమ్ముగరంగ సంఘలపితమ్ముల వేడఁ దురుష్కుఁడయ్యెడన్॥ 174

ఉ॥ న్యాయమువీడి కప్పములనందెడివారముగాము, పోమెయి
న్యాయపథంబులందెపుడు, నార్యకులోత్తమ! యన్న, మంత్రిమీ
ఛాయగనుంగొనన్, బహుయశఃప్రదమౌను, ధరేంద్రులెందఱో,
పోయినత్రోవ, దానికొకపొచ్చెము రాఁదగదంచుఁ బల్కుఁడున్॥ 175

వ॥ మ్లేచ్ఛప్రభుండు సర్వంబు సంపన్నంబు, తమరు తప్పకదయచేసి తమప్రభువు
చేఁ గప్పంబు నంపింపుఁడు; కాదేని రణసామర్థ్యంబుఁ జూపింపునుఁడు; అన
మంత్రిపుంగవుండు సెలవుంగైకొని, గతతేజస్కంబగు మొగంబుతో "మనకు
శుభకాలంబు గతంబయ్యె" నని, మనంబున నెంచికొనుచు, స్వప్రభుసన్నిధా
నంబునకుంజని జరిగినవృత్తాంతంబు నివేదించి శాత్రవాట్టహాసంబుఁ దెలిపి
"మనమిప్పుడు కప్పమంపుటుచితంబు కాదనియుఁ దుచ్ఛమ్లేచ్ఛలక్షణంబులు
శిక్షార్హంబులై యుండెననియు, మనకుయుద్ధవ్యాపారమిపుడు మంచిదనియు"
విన్నవించిన, మల్లికార్జునప్రభుండు నిజమంత్రియగు గోవిందరావు నివేదించిన
శౌర్యవాక్యంబుల కానందించి యిట్లనియె॥ 176

మ॥ సచివాగ్రేసర; భానుతేజ; తగ నాసంకోచముల్ వీడె, నో
యచలద్ధీరగుణా; భవద్వచనముల్ హత్తించెనానందమున్
రుచిచే, శాశ్వతశక్తిచే, నిచటఁ బేరుంగాంచుచున్ నిల్చిపె
ద్దచలమ్ముంగొని యుండుమే; రిపులయుద్ధమ్మందుఁ జెండాడెదన్॥ 177

ఉ॥ పేరుప్రతిష్ఠగల్గి యరివీరునిఁద్రుంపక, డాగియుండనీ
పేరునశించుఁగాలమిటు వెల్గెను, శంకరునాజ్ఞయిట్టిదె
మీఱెను, మ్లేచ్ఛునిందునిమి మేలుగణించుటో, లేకవానిచే
బోరునసీల్గుటో తెలియఁబూనెదఁ దూణముబాణపూర్ణమున్॥ 178

వ॥ అని సేనలుసమకూర్చ, సేనానాయకుండగు భీమసింగున కాజ్ఞయిడ, దేవేరి,
యాపరిభూత్తమున కిట్లనియె "ఓప్రభుసార్వభౌమా; శత్రువులు మత్తిలియు
న్నప్పుడు జగడింప వేళకాదని, యుద్ధాసక్తినివీడుట శాస్త్రీయంబు; ఇట్లు
ప్రాచీనాచారులందఱుఁ జేయుపనియే; అనుడుఁ బుడమిఱేఁడిట్లనియె॥ 179

తరల॥ పుడమిలో మనవారలందఱు పుట్టిగిట్టకయుండిరా
కడుముదంబున జ్ఞానహీనతఁ గాంక్షతోఁ ఘనధీరతన్

వెడలకుండఁగ నెల్లకాలము వృద్ధిఁగాంచుచు నుండుమా
యిడుములున్ సమకూడువేళల నెట్లొపొందక దీఱునా॥ 180

క॥ తీఱెను నాతోబంధము। తీఱెనుమీరాజ్యవిభవదీప్తులవెల్లన్
దీఱెను బృథివీభ్రాంతియుఁ। దీఱెనెమన పీటిపొందు తెలివాయరయన్॥ 181

ఉ॥ మాటికిమాటికీవిటుల మానిని! పల్కెదవేల నేను నా
పోటరిచేతచేనని రిపుంబరిమార్చి సురాధివాసవున్
గాటఁపుఁగల్మిఁగాంచి సుఖఁగాఁదగుఁగాక వయస్సు జారియే
చోటనుబల్రుజల్కలఁప సుక్కిఁగలేను గదే తలోదరీ॥ 182

క॥ భగవన్నామముసేయుచు। సుగుణంబులకలిమినుండి శుద్ధక్రియలన్
జిగిఁగాంచి జీవితంబెటొ। తగుపాటిగఁ గడపుకొనుము తత్త్వమెలర్పన్॥ 183

చ॥ అనవిని రాణ రాజుఁగని యక్కటికంబొకకొంతదోఁపనో
జనవర! యాంధ్రరాజవర సన్నుతగణ్యచరిత్రులైనమీ
కనుఁగుఁబడంతినై యిపుడహా బహునీచనులోక్తిసక్తమె 184
వ్వనిపడిపంచనోనిలక ప్రాణముపీడెద ఖడ్గధారతో॥

చ॥ అనుడునృపోత్తముండు నెలఁతా! భవదుక్తికిసంతసించితిన్
వినుమొకమాటనేను, రిపువీరులచేమృతిగాంతునేని నీ
వును ఘనఖడ్గధారమృతిఁబొందుము లేనియెడన్ జయోదయం
బున ననువొనమంగలసిపొందు మనిందితసాంద్రసౌఖ్యముల్॥ 185

వ॥ అనిపల్కిననమ్మానవతీశిరోమణి సంతసించియుండ నక్కాకత్యపీశ్వరుండు నేను యుద్ధంబునకుఁ జనుచున్నవాఁడ, నీకింకను జెప్పందగువిశేషంబులెవ్వియును లేవు. లక్ష్యవేదినివైయుండుము, అనిచెప్పుచు రణోత్సాహియై భీమసింగు ముఖ్యులరావించుకొని తత్తత్సన్నాహసహితుండై బయలువెడలిన॥ 186

శా॥ ఆ మాఁజిప్రతిభార్భటిన్ విని తురుష్కాధీశుఁడయ్యారె మీ
రా! యిట్లేగుఁడు రండురండని స్వసైన్యాధీశులన్, బంటులన్
గేయంబైతగుయుద్ధశక్తి నొకచక్కింగూర్చి యాంధ్రేశ్వరున్
డాయంజొచ్చెశ్రుతిప్రభేదకధనుష్టంకారముల్ సల్పుచున్॥ 187

వ॥ ఇట్లుభయసైన్యంబులు కదిసినయనంతరంబున, వీక్షణీయంబగు కొంతసంకులవ్యాపారంబు సంక్రమించెఁ బదఁపడి తురుష్క రాజసేనానాయకుండగు ముఖరుజంగు నిజనృపునాజ్ఞచే మల్లికార్జునప్రభుసన్నిధికింజని "ఇప్పుడుజరుగఁదగుయుద్ధంబు న్యాయవిధింజేయదలంచితిరా! లేక బలాబలానుసారంబు

న సల్పంబూనితిరా” యని యడుగ నమ్మహీవిభుండు తొంటివిధంబెయుక్తం
బన నీతంఢును, దనప్రమాణవాక్కులచే నట్లె నిశ్చయించుకొనివచ్చి తనరా
జుంజూచి “కమ్మదొరసైన్యంబంతయు నుక్కుమిగిలి కయ్యంబునకుఁ గాలు
ద్రవ్వుచున్నయది, వారు, తద్రాజు, న్యాయయుద్ధము సల్పుద” మని చెప్పిరి
గాన మనము మనసైన్యంబులఁ బురికొల్పుకొని దురంబుసల్పవలయునని
విన్నవించెనంతట. 188

ప్రథమదినయుద్ధము.

ఉ॥ అంతట నాబలంబు లతిహాంకృతిహుంకృతి సైన్యశబ్ద రా
ద్ధాంతము ఖడ్గఘుఘ్యనినదప్రభవాద్భుత మగ్నభూత మ
త్యంత భయంకరంబగు రణావనిఁబోరుచునుండ నప్సరః
కాంతలు నూత్నభర్తృకుతుకప్రభ్రలై విహరించిరచ్చటన్ ॥ 189

వ॥ అప్పుడు కమ్మభూపాలుండు మ్లేచ్ఛరాజున కిట్లనియె “ఓతురుష్కరాజా! నీ
వెన్నువిఱుపుచాలింపుము, పరమపాతకివై యెంతకాలంబిలనుండుదువు. నే
నొక్కబాణంబున నిన్నుఁబాతాళంబునకుంబుచ్చెద” ననుడుఁ దురుష్కుండు
మల్లిఖార్జునప్రభునితో “ఓధరావరా, నీకుమాటలయందుఁగలగట్టితనంబుక్రియ
యందుఁ గన్పట్టదు. జెట్టివేని యిట్టటనక గట్టిపనిఁజేయుము. ప్రల్లదంబు లేల
యన” నాకమ్మదొర యాగ్రహించి యాతని ధిక్కరించి సమరంబుసల్పునెడ॥

ఉ॥ ఒక్కనిమించి యొక్కఁడతిరోచన బాణపరంపరల్ గుణ
న్యక్కృతి వేయుచుణ్ బ్రిళయమందు వెలింగెడు రుద్రులట్టు లే
దిక్కునఁ బారెయాచు వెలితింబడకుంట రణోల్బణాంగణం
బుక్కన ప్రోసినట్లు బలియుర్ బళియానన్ఁ బోరిరయ్యెనిన్॥ 191

మ॥ అపుడా హాయిదరుజంగు యుద్ధమున నాంధ్రాధీశుచేనొచ్చి స
త్రపుఁడైయుండఁగ, వాని సైన్యపతి ఖాదర్ జంగు, రోషాగ్నిత
న్నపుడే దగ్ధునిఁజేయ నాంధ్రవిభుపై నల్లంతదూఁకెన్ మహా
విపదంభోనిధియుంతు నిన్నని నిజోర్వీనాథుఁబుప్పొంగఁగన్॥ 192

ఉ॥ వచ్చినఖాదరున్ గదిసి వహ్వారె రమ్మని మల్లిఖార్జునుం
డిచ్ఛమెయిన్ ప్రఘాతముల, హెచ్చగు ఖడ్గములన్ దడాబిడిన్
గ్రుచ్చి “యభాగ్య” నిన్నిపుడె కూల్చెదనంచుఁ గఠోరభాషలన్
బాచ్ఛెముగూర్చివానికి గుభుక్కన గుండెలుబెండువాఱఁగాన్॥ 193

ఉ॥ సోదరుఁగఁగపాటుఁగని స్రుక్కుచు మున్నిరుజంగు రాజుతో
బూదిమొనర్తునిన్ని ప్రుడపో నరకుంజరయంచు శక్తి పెం
పేదఁ బ్రలాపముల్ పలికి యించుక సేపు పెనఁగ నాంధ్ర రా
జోదితిజోపమా, నిలిచియుండుము కాలునిఁజూడఁబంపెదన్॥ 194

వ॥ అనియిట్టి మదోన్మత్తుల నామహారాజుక్కడించి కొందఱఁ బరిమార్చి రాక్షస ధ్వంసకుండగు దైత్యారాతివిధంబున వెల్గుచుండెనయ్యెడ 195

* మ్లే చ్ఛ రా జు భీ మ సిం గు నో డిం చు ట

చ॥ ఇదియిటులుండ మ్లేచ్ఛపతి హెచ్చినపేర్మిని భీమసింగు పెం
పదనుచెడంగ యుద్ధమున నాతనిఁదాఁకె నతండు నీతఁడున్
గడిసి మహాహవంబు జనకాండమునివ్వెఱపాటునొంద నిం
పుదొలఁగఁబోరిరొండొరుల పొంకము వీరులుచూచి మెచ్చఁగాన్॥ 196

గీ॥ అపుడుభీమసింగు, హాయిదరుజంగును, నొవ్వబాణవితతి రువ్వచుండ
మ్లేచ్ఛపతిమఱింత మొలఁకువకయితీరు ఖానురథముఁదోలగావిధంచె॥ 197

వ॥ ఇట్లు వీరు మహావీరపరాక్రమవిస్ఫురితులై, యుద్దండ యుద్ధంబాచరించునెడఁ గరులుమరణించె, శతాంగంబులు జీర్ణాంగంబులయ్యె, హయంబులుగతప్రాయంబులయ్యె, నితరంబులగు పరికరంబులు శిథిలతాకరంబులయ్యె, నట్టిసమయంబున వెనుకంజవేయని కమ్మదొరసయిన్యంబుతత్కాలాభీల శరజాలవహ్నిజ్వాలల భీతిఁజెంది యుత్తలంపడజొచ్చె, నయ్యెడ నాంధ్రభూపాలుండు బడలికలుదొలంగ నేఁటికి రణంబు విరమించి విశ్రమింతమన నెల్లరంగీకరించిరి॥

ద్వితీయదినయుద్ధము

ఉ॥ అమ్మఱునాఁటి యుద్ధమున హాయిదరుసైన్యము నెల్ల బిట్టుగా
సొమ్మసిలంగఁగొట్టె రణశూరుఁడు రామకిషన్ భటుండు, చి
త్తమ్మునహాయిదరప్డు పరితాపమునొందుచు వానినొంప బా
ణమ్ములవేయుఁడంచుఁ దననచ్చినబంట్లకు నాజ్ఞయీయఁగాన్॥ 199

గీ॥ అప్పుడాకమ్మదొరసైన్యమయ్యదివిని। రామకిషనునకూఁతమైరౌద్రమెసఁగ
దురకదొరమేనిప్రాణాలఁదూలఁజేయు।పట్టుదలయుద్ధమొనరించుపటిమఁగసియె

ఆ॥ వె॥ కాని రామకిషను కాలధర్మమునొందె। నాంధ్రరాజుచూచి యవనునాతు
ప్రాణములుతొలంగ బాణాలనేయనా।నాతుఁడీల్గె నంతక్షోభమందె॥ 201

వ॥ ఈరీతి నిరుకెలంకులవారికిని సాంఘికమరణంబు సంప్రాప్తంబగుచుండఁ బ్రధానప్రభులు డెందంబులఁగొందలంపడుచు భగవదాజ్ఞ యేమికానున్నదో, యో

థవారంబు శరబాధన్వ్యాథితంబగుచున్నయది, యనుకొనుచుండ, నిటువైపున
భీమసింగు ప్రభృతులును నటువైపున ముఖర్జంగు ప్రముఖులును, దీంద్రించి
చండభండనంబుసేయం జేయఁ గ్రమవ్యవాయంబున నిటునటుఁగల చతురంగ
బలంబు చెల్లచెదరై బెండువడ సనుయజ్ఞుండగు నాంధ్రవిభుండు తురుష్క
రాజవరు చాపంబుఖండించి సారథింబరిమార్చి నప్పుడు॥ 202

మ॥ యవనాధ్యక్షుఁడు సూతుఁడీల్గెనని తానయ్యాజిలోనుండకే
జవమొప్పన్ రథమెక్కి యిక్కరిగెన్ సంత్రస్తుఁడై, యంతనాం
ధ్రవిభున్ మ్లేచ్ఛకు భృద్భటుల్, గవిసిరుద్యచ్ఛక్తితో హత్తిఖా
న్పవుజాఖాన్ మొదలైనవారు పెనుబొబ్బల్ వెట్టుచున్ దట్టులై॥ 203

చ॥ పటుతరబాణపంక్తి నొకపట్టునవీరినిఁ గుంగఁగొట్టుచున్
భటతతితోడ నాంధ్రపతివర్తిల, నయ్యెడఖానులెల్లదు
ర్భటఘటశుద్ధిఁగాంచి యిలవ్రాలిరి యంతటమ్లేచ్ఛరాజు వి
స్ఫుటకుటిలప్రచారుఁడయు చొచ్చెరణంబున సింగునొంపఁగన్॥ 204

వ॥ ఇట్లయ్యవనపతిప్రవేశించిసూతుంద్రుంచిరథహయంబులంజక్కాడిమధ్యందినచం
డభానునిక్రియ మండిపడుచుండి మల్లికార్జున యోధులగు షాబతుజంగుప్రము
ఖులఁదార్కొని వారిచేవంచింపఁబడుచు, మరలఁదనశక్తిస్ఫురణంబున,రణంబు
మహామరణంబు, చేయుచు నాంధ్రపతిసేనను జీకాకుపరుప నయ్యెడమల్లికా
ర్జునుండు కమలనాళంబుఁద్రెంచు కరిభంగి మ్లేచ్ఛపతిసైన్యంబుల విగతజన్య
ప్రాధాన్యంబులఁజేసి, హైదరుజంగుపై శరంబులుపఱప నాతండు తోకద్రొ
క్కిన త్రాఁచుచందంబునఁ గోపఘూర్ణితలోచనుండై యారాజుమీఁది పం
తంబున నయ్యవనీకాంతు తురంగంబులవధియించి యొక్కయాయుధవిశేషం
బున ధ్వజముందునుమాడి, సూతుని హతునొనర్చి విజృంభిఁగు సమయంబున॥

తే॥ మల్లికార్జునుఁడతిగోప మానసమునఁ గ్రొత్తతేరెక్కిభటులెల్లఁగొలుచుచుండ
గిరివరంబెక్కుకేసరిగరిమమెఱయ।రిపులగుండియలవయంగ రేఁగియార్చె॥ 205

వ॥ ఆసమయంబున నిరుదళంబులవారు సంద్రంబులు దార్కొనురీతి, నతిఘోరం
బుగఁగదియుచు, శంఖంబులనొత్తుచు, సింహనాదంబులఁ జేయుచు, భటార్భ
టుల వెలయించుచు, రోదసీకుహరంబునం గల భూతవ్రాతంబుభీతిల్ల దురం
బు సల్పుచుండి రనంతరంబ॥ 206

- కమ్మదొర మ్లేచ్ఛరాజును బరాభూతునిఁ జేయుట.

క॥ కేసరిహరిణంబులపై। భాసురముగ నేగురీతిఁ బతియార్చుచుఁ బె
ల్లీసునమ్లేచ్ఛునిపైవెస। వేసెన్బాణముల శక్తివెల్లడిగాఁగన్॥ 207

వ॥ అప్పుడా మ్లేచ్ఛుఁడు తద్బాణంబులం ద్రుంచి కమ్మదొరనొచ్చునటుల లాఘవంబున విశిఖంబులఁ బఱపుచుఁ గరిఁగరియును గిరిగిరియును ఘోరువిధంబున నొండొరులు పిగుతివియక, పరుషతరశిలీముఖ ప్రకరభయంకరంబగు దురంబు సలుపునెడ॥ 208

సీ॥ మల్లికార్జునుఁడప్డు మదమృగేంద్రముఁబోలి యిష్టదైవతమును నెంచిమదిని
సునిశితాస్త్రంబుల సొంపుగాఁబఱపుచుఁ గేతనంబునుద్రున్మి కెరలుచుండ
నపుడల్లిమ్లేచ్ఛుండు నఁబకంబులు వేయ,నయ్యస్త్రములఁద్రుంచి యవనివిభుఁడు
పటుబాణములు వేసి పరఁగంగసూతుని శిరమునుఖండించి శీఘ్రముగను
తే॥ రథహయంబులఁ జక్కాడి రౌద్రమెసఁగ
మార్గణంబులచే మయిమఱుఁగుఁజించి
విభుఁడు స్రుక్కంగఁ జేసెను వీఁకఁదాఁకి
తురకదొరసేన భీతిల్లితొలఁగునటుల॥ 209

తే॥ వికలరథుఁడగుమ్లేచ్ఛుండు వెఱఁగుపడుచు।యుద్ధమునుమానిలజ్జచేనొత్తిగిలుచు
రథముచాటుననిల్చియారాజుతోడ।ననియె నేరథహీనుండ నాగుమయ్య॥ 210

తే॥ నాదుశిబిరంబునకుఁబోయి నవరథంబు।నెక్కివచ్చెదనిలుమయ్య యేగువఱకు
విరథుతోఁబోరఁగూడునావీరవర్య।న్యాయదృష్టివహింపుమా యాంధ్రనృపతి॥

వ॥ అనిచన నాకమ్మదొర తురకదొర పలుకులకు ముసిముసి నగవులనగుచుఁగరుణాయత్తచిత్తుండై యప్పటికి సూర్యుండపరాద్రి కేగినకతంబున యుద్ధంబు చాలింపుదమని యుభయులును, నిశ్చయించుకొని తమతమ నెలవులకుఁ బరిజనులతోఁజేరిశ్రమఁదీర్చికొనిభోజనమజ్జనాదులంగృతార్థులైయుండిరనంతరంబ॥

◆ తృతీయదినయుద్ధరంగము.

భీమసింగు మ్లేచ్ఛరాజుచే హతుండగుట.

ఉ॥ మూఁడవనాటి యుద్ధమున ముఖ్యబలంబులు రెండువైపులం
గోడువడంగ శత్రువులఁగూల్చుచునుండఁగ మ్లేచ్ఛరాజు పె
న్వాడిమి భీమసింగుపసఁబట్టి యఘోరరణంబుసేయ వె
న్నాడె తురుష్కనాయములయందు శరంబులఁదూర్చె సింగటన్॥ 213

చ॥ తురకలఱేఁడు తానపుఁడు దోర్బలమేర్పడ బాణసంతతిన్
బఱపఁగసింగుపై, నపుడుభవ్య వయోబలుఁడాంధ్ర భూవిభుం
డరిగి తురుష్కరాజు పయినంబకముల్ నిగిడింపనాతఁడున్
జరచర బాలసూర్యునిపసం బ్రసరించి దురంబుసల్పఁగాన్॥ 214

వ॥ మల్లికార్జునుని నిటునటుం గదలనీయక, సిద్దిలసేనానాయకుండగు ఖుతుభుఖా
నుండు మొదలుగాఁగలవారలందఱు, కమ్మదొర యరదంబుం గ్రమ్మికొని
శరంబులు పఱప నన్నరశేఖరుండు లెక్కసేయక సాళ్వంబుకలశరంబుల నగడియు
చందంబునఁ దత్సైన్యంబుల నుగ్గాడుచు, శిరంబులఖండించుచు హస్తంబుల
ధ్వస్తంబులఁ జేయుచు, నూరువులఁ బెరుమాపుచు, భూతభేతాళాదుల నాహా
రదానంబుచే సంతృప్తులం జేయుచున్న సమయంబున. 215

ఉ॥ ఆయెడ మ్లేచ్ఛరాజు వెసనాగ్రహమందుచుఁ దజ్జయంబునుం
జేయఁగఁ గోరి చాపమును జెచ్చెరఁ ద్రుంచియు సూతునాల్గిటన్
గాయము వ్రచ్చి తూపులను గట్టిగఁ గొట్టుచు నొవ్వనేసి తాఁ
బాయక వాజులం దునిమెఁ బార్థుఁడు నెవ్వగఁ జిన్నవోవఁగన్ ॥ 216

వ॥ అప్పుడు భీమసింగత్యంత కోపోద్రేకుండై కన్నులెఱ్ఱఁజేసి దురంబెటుల సల్పు
చుండెననిన ॥ 217

గీ॥ భీమసింగు గ్రకోపుఁడై భీమురీతి। యవనభూపాలు వెన్నాడి యని వెలుంగు
పౌరుషోక్తులు పల్కెను ప్రభువుతోడ। నిల్వుమచ్చటఁ ద్రుంచెద నిక్కమనుచు॥

చ॥ ఇటులని మ్లేచ్ఛరాజుపయి నెన్నియొ బాణములేసి సింగు తాఁ
జటులశరాగ్ని దగ్ధునిఁగ సల్పుచు ఫాలమునన్ శరంబులన్
దటుకున వేయ రక్తము రుధారగఁ గారుచునుండె నంతలోఁ
బటుమతి నాంధ్రభూపతియు బాణగణస్ఫురితాత్మహస్తుఁడై ॥ 219

చ॥ యవనకులేంద్రు చాపము ననంతపదంబున నిల్పి, యొక్కమున్
భువిఁ బడఁ దన్ని, సూతునిఁ జివ్వుక్కునఁ గూల్చి, తురుష్కరాజ! నీ
వెవడవు, నీయుపద్రవము లెట్టివి యించుక నిల్చెదేని, నీ
జవమును సత్వముం దెలియ, సాయకసంఘము నేర్చి పేర్చెదన్ ॥ 220

మ॥ వినుమా, డంబకుటీరమా, యిపుడు నీవే, నీదు ప్రాణాలకున్,
బెనుముప్పున్ ఘటియింపఁ జేసికొని, యుర్విన్ దాటనున్నావు, నా
ఘనబాహాబల మీవెఱుంగవె, తురుష్కక్ష్మాపతీ, భీమసిం
గన నాయంతటివాఁడు చూచికొను మా యావీర సౌభాగ్యమున్ ॥ 221

గీ॥ అనుచుఁ దనపతి, పలుకంగనవుడె యేచి। భీమసింగు గ్ర బాణముల్ పేర్మినేసి।
మ్లేచ్ఛనాయకుకవచంబు మేల్మిచెడఁగ। జేయ మ్లేచ్ఛేంద్రుఁడును బాణశిఖుల నెఱపె॥

వ॥ అప్పుడా భీమసింగు గ్రుండై, తనవైచు బాణములచే యవనాధ్యక్షుని ననన్య
...శో దృష్టిఁగాఁ జేసి యీసడింపనప్పుడు.

గీ॥ తురకదొరయల్గియప్పుడత్తూపులకును। దాపమందుచుగదఁగొని తానురథము
దిగుటఁగాంచియుసింగేగితిప్పుటమెఱయ। వరగదాయుతుఁడయివచ్చెవహ్వాయనుచు॥
తే॥ వచ్చియున్నట్టిసింగునుబారఁజూచి। తురకదొరవల్కెనోరోరితుచ్ఛబుద్ధి
చూఁడుమూఁడుగ్గదానాత్రిసుక్కఁజేసి। నినుయమాలయమునకిప్డెయనుపువాఁడ॥ 225

వ॥ ఇట్లన, నన్యోన్యజిగీషామనీషావిశేషంబుల, నానవిశేషయుద్ధంబశేషభూతద్ర
గద్భుతంబై వెలయుచుండె॥ 226

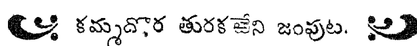
సీ॥ పోరాడుచుండునప్పుడు మించుబాణాల యర్చిర్గణంబులయ్యనివెలుంగ
నానారథౌఘసన్నాహసుట్టనజాత ధూళిదిక్కులఁ నెల్లఁద్రోఁచుచుండ
ఉద్దండభటసముద్యోగసంజనితాక్షి, తీవ్రదీప్తులువహ్నిఁదెగడుచుండ
చండిమోత్కటధనుష్టంకారనిక్వాణముఖిలాద్రి గుహాలలో నలసినిల్వ
గీ॥ ననిమిషులదృష్టికత్యద్భుతాంశదోఁప। దిగ్గజంబులువడఁకుచు దెసలువిడఁగ
మ్లేచ్ఛపతిభీమసింగునుస్మ్రలదాజి। పూర్ణపరికరసంయుక్తిఁ బోరిరపుడు॥ 227

వ॥ ఇట్లుతలఁపడి, నానాప్రకారంబుల, సమరసముత్సాహంబుఁజూపుచు నోర్పును;
నేర్పును; లాఁతివారలకు వెఱగుపుట్టింప, భుజాదండానుపమబలంబుల, నొండొ
రులన్యోన్యశక్తిసరకు సేయక, గదాప్రహారంబులనై మఱుంగులు తుత్తుమురై
భూతలంబునంబడ మెలఁగిరప్పుడు॥ 228

ఉ॥ తప్పినయప్పుడేటు తముఁదాకినయప్పు డనేకభంగులై
యొప్పినవాక్యముల్ మెఱయనొక్కయెడన్ సకలాంగకమ్ములన్
గప్పఁదలిర్చురోసమున గ్రమ్మెడురక్తములున్ సురవ్రజం
బప్పటికప్పుడింత! యనునట్టి బలంబునఁబోరిరేవురున్॥ 229

వ॥ ఇట్లేటులవడక యాటోపంబున నిరువురు ఘోరగదాయుద్ధంబుసలుప, గదాహ
తులచే శరీరంబులు రక్తసిక్తంబులైపుష్పితకింశుకవృక్షంబులంబోలియుండె.
అత్తఱి భూపాలుండెడపార్శ్వంబునకుం గదియరా, నదిలెక్కింపక, భీమసింగు,
పరిపరివిధంబులఁ దిరిగినఁ జెరిఁగిన యీరసంబున నాయవనభూపతి రౌద్ర
మూర్తియైయుండమ్లేచ్ఛవిభుని, శిరస్త్రాణంబు నేలంద్రోయనతండల్గిదర్పంబుచే
నాతనినదలించి, గజంబుపైగఁదియుసింగంబుభంగిఁజనియాసింగుశిరంబు శకలం
బులుగాఁ బగులఁగొట్టి భిదురంబుచే గిరివరంబుకూలుచందంబున నాధీరుండు
గూలెనప్పుడు॥ 230

గీ॥ భీమసింగును నామ్లేచ్ఛవిభుఁడుచంప। నాంధ్రవిభుఁడదిచూచి తానతిశయల్లి
పౌరుషోక్తులుపలుకుచుఁబటిమమెఱయఁ। దారసిల్లెనుమ్లేచ్ఛునిఁదాఁకుటకును॥

కమ్మదొర తురకజేని జంపుట.

ఉ॥ పటుతరమైనకోపమును బాటిల మ్లేచ్ఛునిబాణవృష్టిచేఁ
జటుల పరాక్రమంబెసఁగ జక్కఁగ ముంచఁగ నాతఁడల్గియుఁ
దటుకున ఘోరమార్గణము దార్కొనఁ జొన్పఁగ నాంధ్రుఁడప్పుడుఁ
గుటిలుని నొవ్వఁజేసె,నతిఘోరతరంబగు కోలలేయుచుఁ॥ 232

గీ॥ తోకఁద్రొక్కినత్రాఁచులజోకనవుడు వెనుకదీయక యిరువురుఁబీకఁదాఁకి
తొల్లిబలియింద్రుడుంబోరుత్రోవమెఱయ ఘోరసమరంబుసల్పిరికుటిలవృత్తి॥

వ॥ అట్టిసమయంబున, షౌబతుజంగు వజీరుఖాను మొదలుగాఁగల మేటినాయకు
లు తార్కొని పరుషవాక్కులఁబల్కుచు బాణపరంపరలుపఱప, సరకుసేయ
క, మధ్యందునుమాడి షౌబతుజంగు నొచ్చునటులఁ జటుమార్గణంబులేయఁ,
దత్సేనానాయకుండల్గి, తనశత్రువునిఁజూచి కఠినవాక్కులనుడువుచు, ఉగ్రా
స్త్రాంబులచే నాతనినొవ్వనేసి, వారిరువురు ఘోరసమరంబు సల్పుచుండి
రయ్యెడ॥ 233

క॥ వినురా యోరిదురాత్మక నినుఁగాలునిపురికినేను నేర్పుగఁబుత్తుఁ
అనుమానమొంతమాత్రము మనముననిడికొనకుతుచ్ఛమతి! నీవిపుడుఁ॥ 234

క॥ ఘోరాస్త్రంబులనాల్గిఁట, భూరిహయంబులను నేసె భువియద్రువంగా
నారాచంబులమూఁడిట నారాడ్వరుకత్తళంబు ననువుగనేయుఁ॥ 235

క॥ కన్నడదేశాధీశుఁడు।కన్నుల కెంపతిశయింపఁ గఠినాంబకముల్
వెన్నాడుచుఁదాఁదీసియు।నెన్నికసేయకయ వేసెనింపుగ నతనిఁ॥ 236

సీ॥ ప్రళయరుద్రునిఁబోలి ప్రాభవదర్పంబు, సంభవింపఁగ శౌర్యసాహసమునఁ
బటుబాణచయముచేఁబరఁగ సూతునిఁజంపి కోలలమూఁడింటఁగూల్చిహరులఁ
జటులపరాక్రమచాకచక్యంబుతోఁ, జాపంబుఁదునుమాడి సాంద్రముగను
వక్షస్థ్సలమునాఁట వరుసగాఁగోలలు సంధించివేయంగ సరసముగను

తే॥ విరథుఁడై చాలవెతఁజెంది వేగఁదనదు।ఖడ్గముంగొనిరయమున ఘనరథంబు
దిగుచురౌద్రానలజ్వాలదీటుకొనఁగ।దురకదొర రాజుఁగదిసెను దుచ్ఛగతిని॥

తే॥ సకలసైన్యంబుచూడంగసాహసమునఁ।బటురయంబునవిశిఖముల్ పఱపనతఁడు
లెక్కసేయకసూతునినిక్కముగను।శిరముఖండించివై చెఁదాశీఘ్రగతిని॥ 238

చ॥ పటుతరశక్తిసారథిఁ బైకొని చంపఁగనాతఁడల్గియుఁ
గుటిలునిఖడ్గహస్తమును గొబ్బునద్రుంచియు బాణయుగ్మముఁ

జటులపరాక్రమం బెసఁగఁ జక్కఁగ మ్లేచ్ఛనివహమందునన్
దటుకున నాఁటనేయఁగను దత్తరపాటును జెందిరత్తఱిన్॥ 239

క॥ భుజదర్పంబున రాజును। నిజముగఁ జంపెడనటంచు నిశ్చితమతిచే
సుజనులుగొండాడంగను భుజగేంద్రునిరీతిఁ గడిసె భువియదరంగన్॥ 240

గీ॥ తుచ్ఛకులమునఁ బుట్టిన తురకవీవు। సమర మొనరింప నాతోడఁ జాలియుంటె
న్యాయ మెచ్చటఁ గల్గునో యచటజయము। సంభవించునటందురు సకలబుధులు॥

తే॥ కానఁ జూడుము నిన్ను ద్రుంతు గట్టిగాను। యనుచు గాఢతరంబుగా నాంధ్రవిభుఁడు
బాణసంఘంబుఁ బఱపి తాఁ బ్రబలఁగతిని। మ్లేచ్ఛశిరమును దునుమాడె మెప్పుగాను

తే॥ అమరులందఱు నాశ్చర్యమందిరపుడు। కుసుమవర్షంబు గురిపించి కూర్మితోడ
దుష్టవధఁ గాంచి హర్షంబుతోడ్పడంగ। జూచుచుండిరి సాధువుల్ సురుచిరముగ॥

♦ **హాయిదరుజంగు సేన తమదొరచనిపోవుటం గాంచి కమ్మతేని ముట్టడించుట.**

సీ॥ తత్సమయంబునఁ దగవొప్పసిద్దీలు, సిక్కులు కడుఁగడు శీఘ్రముగను
బటుతరంబై నట్టిపరశుపట్టసముఖ్యసాధనంబులఁ బూని సత్వరముగ
దూకొని దైత్యులధోరణిగాఁ గ్రమ్మఁబరువ వాక్కులచేతఁ బటిమ మెఱయ
నాంధ్రభూపాలుపై నాగ్రహంబందుచు బాహుబలోన్నతిపరిఘవిల్ల

గీ॥ నోరి రాజాధమా! నిన్ను నొప్పుగాను। బట్టిచంపక విడతుమా పాఱిపోకు
మా నృపోత్తముఁ గూల్చిన మనుజవిభుఁడ। యిలకు బరువైతివీవిప్డు కలికతమున॥

క॥ అని లోఁబాఱక నిలువుము। ఘనముగనీ బాహుబలము కడుశీఘ్రముగా
ననుపమయుద్ధములోపల। వనధింగల్పెద మురమ్ము వసుధాధీశా॥ 245

క॥ మును కౌరవబలము పార్థుని పుత్రునిఁ గవిసినట్లు రోషాన్వితులయి
యనిలో నాంధ్రనృపాలుని। నను వొప్పఁగ ముట్టడించి రచ్చటి వైరుల్॥ 246

చ॥ పటపటఁ బండ్లు గీటుచును బాహుబలోన్నతితోడఁ దార్కొనన్
జటులపరాక్రమస్ఫురణఁ జండతరంబుగ నాతురుష్కులున్
గుటిలులు ఘోరపాపులు గొబ్బున బాణపరంపరార్చులన్
నిటలమునందుఁ జేర్పనరనేతయు నేయఁగ నార్చిరత్తఱిన్॥ 247

క॥ మాభూపాలునిఁ జంపిన। నీభీకరహస్తములను నేఁ డేమా యీ
యాభీలఖడ్గములచేఁ। బ్రాభవమడరంగఁ ద్రుంచిపడవైతుమిలన్॥ 248

మ॥ అని యిబ్భంగి నృపోత్తమున్ గదిసి తుచ్ఛాలాపమే పారఁగా
ఘనబాణంబుల వేయుచున్ హయముల న్గాఢంబుగాఁ గొట్టుచున్

వనజాతాక్షునిఁ గ్రమ్మఁ దుర్ష్కభటులున్ బాణంబులన్ముంపఁగా
ననఘుండ త్తఱిఁ దీవ్రకోపమున నత్యంతోగ్రతన్ దాకుచున్॥ 249
సీ॥ పటురోషశిఖిహెచ్చఁ బాటించిరిపులపై బాణముల్ జొనుపుచుఁబటిమమెఱయ
వ్యాఘ్రుంబు గోబృందమనువుగావిదళించు, రీతినిశౌర్యనిర్ణిద్రుఁడగుచు
నాంధ్రభూపాలుండు నాగ్రహంబందుచుఁ జెండాడెవైరుల గండఁడగుచు
శిరములఖండించి శీఘ్రమె కొందఱి, బాహువుల్ దునుమాడి ప్రబలముగను
తే॥ ప్రళయకాల మహారుద్రపటుతఁదాల్చి। నుగ్గునూఁచంబు సేయఁగా నుచ్చిబలము
గుండెలవయంగఁ బెనఁగ్గడికోర్కె విడచి। గడగడవడంకెఁ జాలభాగంబు సేన॥
వ॥ అంతట హతశేషులయిన తురుష్కభటులు, నిజనృపు సేనానాయకుండగు
షౌబతుజంగుకడకేగి విమలమనస్కులై యతిదుఃఖంబు చేఁబొరలుచు హైదరు
జంగు కమ్మదొరచే మృతుండగుటయుఁ దదాంధ్రభూపాలునిచేతన తమకుఁ
గల్గిన పరాభవంబంతయు విన్నవింప నప్పుడు॥ 251

షౌబతుజంగు మల్లికార్జునుని దార్కొనుట.

గీ॥ యవనభూపాలుమృతిని,దుఃఖాబ్ధిమునిఁగి సైన్యమంతయునమకూర్చి షౌబతపుడు
భూరికోపోగ్రమూర్తియైపౌరుషమునఁ। గ్రమ్మెనయ్యాంధ్రవిభునిఁ దాఁగఠినగతిని
శా॥ రాజుంజూచుచుఁ దీవ్రకోపమున నిర్ఘాతాఘుమగ్నాంగుఁడై
రాజీవాక్షుఁడు తన్నృపోత్తమునితో రౌద్రానలజ్వాలచే
నాజిన్నిల్వుము పారకుండ నిపుడు ద్యద్దీప్తి బాణంబులన్
నీజీవంబెడలించి కాలుపురికిన్ నేఁ బంపెదన్ జూడుమా॥ 253
వ॥ అని యీప్రకారంబున నిజరాజమరణంబునకు పంపురుచు, ధైర్యంబవలంబిం
చి, తమభూపాలుని యన్యాయవర్తనంబుచే నిటుల సంఘటిల్లెనని తలంచి,
యయ్యాంధ్రరాజోత్తమునిపైఁ దొలకరివర్షంబుక్రియ, నిజభుజాబల సాహ
సంబులు వెలయింపఁ బెక్కుభంగుల నాతనిపైవిశిఖంబులవఱప వానింద్రుంచి
మరల, విశిఖంబులఁ బఱపుచుండెనప్పుడు॥ 254
క॥ ఏరా నీచకులోత్తమ। యీరాటంపడుచునీవు హంతకుభంగిన్
బోరాడుటకై నాతోఁ। గారాడుచు వచ్చినిల్వు ఘనతయెనీకున్॥ 255
క॥ నాబాణజ్వాలలచే। నీబలుకోలలనుద్రుంచి నేర్పుదనరఁగా
నాబాలవృద్ధమందఱు। శేబాసని మెచ్చునటులఁ జెండెదనిన్నున్॥ 256
మ॥ అనుచున్ రాజతి తీవ్రకోపమున హాహాకారముల్ సంధిలన్
వినుతుల్ సేయుచు దేవతాచయము నిర్విణ్ణత్వముం బొందఁగా

ననుకూలంబుగ బాణపాళి రిపుసైన్యంబందు బిట్టేయఁగా
ననిలోఁ దన్నృపుకోలలందునుముచున్ వ్యాఘ్రోగ్రకోపంబునన్॥ 257

వ॥ నేఁడు యుద్ధవాటికను మద్బాణాగ్ని జ్వాలలచే నిన్ను రూపఱఁ జేసెదనని, యున
నప్పుడతండిట్లనియె॥ 258

క॥ మాటలచేతంగార్యము। పాటిలదని నీవువినవొ భావ్యత మెఱయన్
బూటకపుమాటలేటికి। పాటిగనని గెల్చి కొనుముసత్కీర్తినిలన్॥ 259

వ॥ అని యిత్తెఱంగున, వీరాలాపంబులువలుకుచు వెనుకడుగిడక మహాభయంకరమూర్తులై యిరువురు పోరుసమయంబున, నుభయపక్షంబులవారు, భీతిల్లి "నేఁడు మనము తలలెత్తి పొడసూపునెడ, మనప్రాణంబులు దక్క" వని హాహారవంబులుసల్పి యెట్లొదురంబుచొర, నాయవనేంద్రుండగు హైదరుజంగు కుమారుఁడు జంగుబహాదరు, కమ్మదొర శ్యాలకుండగు రావిళ్ల మల్లానాయునితోఁ దార్కొని, ఘోరసమరంబుసేయునెడ నొకరికొకరు మాఱుమసలుచు, బాణప్రయోగ విదగ్ధులై సేనలోని కొందఱిశిరంబులు డుల్లనేయుచు, మఱికొందఱిహస్తంబులకు నికృంతనంబుఁ గావించుచు, హతశేషులందఱు మహోత్రాసపలాయితులగుచుండ, సూర్యుండస్తాద్రికేగ, నప్పుడా దొరలు సాయంసమయంబయ్యెనని, దురంబుచాలించి, తమతమశిబిరంబులకుంజని, యర్హాకృత్యంబులఁదీర్చికొనియుండ, నప్పుడు జంగుబహాదరు, తనతండ్రిమరణంబువిని, వగచుచుండ, షొబతుజంగు మొదలగువారు, శాంత వచనంబులనూఱడింప, నాసమయజ్ఞుండగు జంగుబహాదరు, చ్ఛ్వసితమానుసుండై యుండెనంతట॥ 260

నాలవనాఁటి యుద్ధము

ఉ॥ కాలవశమ్మునందనకుఁ గల్గిన పశ్చిమఖండవాసమే
లీలను వెళ్లఁబుచ్చుకొని, లేచిపయోజహితుండు, ప్రాక్ప్రియా
లోలతఁగాంచువేళ, రణాలుబ్ధులు, దక్కినసేనతోడ నా
నాలవనాఁటియుద్ధమున నైజబలోద్ధతి వచ్చిరంతటన్॥ 261

గీ॥ ఉదయకాలంబుననువారు యుద్ధమునకు। శ్రద్ధవహియించి రెండుపక్షంబులందు
వ్యూహములఁబన్నుతలఁపుననుండిరపుడువర్ణ్యమగుశోభయొకకొంతప్రబలెనచట

సీ॥ సిద్దీలరబ్బీలు సిక్కులుమిక్కిలి, క్షాత్రతేజముతోడ సాంద్రగతిని
బరుషవాగ్విసరముల్ పలుమాఱునుడువుచు, మనరాజుఁజంపిన మర్త్యుఁబట్టి

యాయుధంబులచేత ననువుగా యమపురి,కంపిన వేగమేయశముమనకు
సంప్రాప్తమౌనని సకలయోధులుపల్క, ఘనబలులందఱుఁ గదనమునకుఁ
తే॥ గాలుద్రవ్వుచునని మొనఁగదలకుండ నిల్చిరయ్యెడఁ, బోలుపొప్పునేర్పుమీఱ
రాజసుతునకుఁదోడుగారమ్యముగను బ్రళయరుద్రులపోలికఁబ్రజ్వరిల్లి॥ 263
గీ॥ ఇరు కెలంకులవారును నేపుమీఱి బాణములు వేయఁదొడఁగిరి పటిమ మెఱయ
దిక్కులదరంగనార్చుచు దిట్టముగనుజూచువారికినత్యంతచోద్యమొదవ॥ 264
గీ॥ మల్లికార్జునుఁడతిరౌద్రమహితుఁడగుచు। బాణసంఘాగ్నియుష్ణాంగఁబ్రబలగతిని
జంగుబహాదరునేసెఁజగతివణఁక।నప్పుడతద్బాణవృష్టిచేనతిశయించి॥ 265
శా॥ చండాశీవిష ఘోరసాయకములంజక్కాడి యామ్లేచ్ఛుఁడున్
సిండారన్ విశిఖాగ్నులన్ నృపుపయిన్ నేర్పొప్పఁగాఁగుప్పచున్
గొండాడన్ సురలెల్లమెచ్చునటులన్ దోర్దర్పమున్ జూపఁగా
శుండాలారిసముండు కమ్మదొర మ్లేచ్ఛుంగ్రుచ్చెబాణంబులన్॥ 266
వ॥ అంతట నయ్యాంధ్రదేశాధీశ్వరుని స్యాలకుండగు రావిళ్ల మల్లానాయఁడు, సహాయభూతుండై, కదనంబునందెరికిందేఱిచూడరానియటుల నుద్దండక్షాత్రతేజంబున వెలింగె॥ 267

క॥ మల్లానాయనిసైన్యము తొల్లిటిమల్లులవిధానదోర్బలములతో
నుల్లాసముతోఁబోరఁగ ముల్లోకాలేలువారు ముదమందిరటన్॥ 268
గీ॥ ఇరుకెలంకుల సైన్యంబులేపుమీఱి। తారసిల్లెనుదంతియూధమువిధాన
ఘోరసమరంబునల్పుచుఁ గూర్మితోడఁ దొంటివానరదానవతుల్యగరిమ॥ 269
గీ॥ కొందరాయుధపాణులై కొంతబలము గంగఁగలసెడివడువునగట్టిశక్తి
నాహవంబునవికలాంగులలజడిఁగనఁగాల్బంబుల వడివీడఁగదిసిరప్పుడు॥ 270

మల్లానాయఁడు జంగుబహాదరు ప్రభృతులఁదునుమాడుట.

మ॥ ఒకవంకన్ రిపుసేననాయకునితో నొప్పారఁగాఢంతలో
నకలంకాధిపుఁడైన కమ్మవిభుఁడత్యంతోగ్రదర్పంబునన్
బకునింజంపినభీమసేనునిక్రియన్ బాగొప్పఁగా నాయెడన్
వికలత్వంబును గల్గునట్లు వెనఁదాఁవేవేగనొప్పింపఁగన్॥ 271
తే॥ ఆతఁడల్గుచుఁబటుబాణపాతములను నొవ్వనేయంగనాంధ్రుండునివ్వటిలఁగ
గడుసుఁగోలలఁదూలించికదనమందు।జంగుబహాదరుతోఁబల్కెశౌర్యఫణితి॥ 272
క॥ ఏరాదుష్టకులోత్తమ నీరజగర్భాదులకును నేర్పలరంగా
నీరోజునఁగదనంబున శూరతతోనిన్నుఁజంపి శుద్ధింగాంతున్॥ 273

వ॥ అనవుడు జంగుబహాదరు మల్లానాయనితోనిట్లనియె. 274

గీ॥ పెక్కుమాటలచేనీవుపిచ్చుటిల్ల।లాభముండునె! యుత్తఱలలితమైన
మాటలనుబల్కిననుఁగెల్వమంచిగాదె।శక్తి వెలయింపుమా,చూచిసంతసింతు॥

మ॥ అనుచున్ బాణమువేయఁగానతఁడు హాహాకారముల్ సేయుచున్
ఘనతన్ గాండములన్ మహాపటిమచేఁ గాలాంతకుంబోలితాఁ
జొనుపన్ దద్విశిఖంబులందునిమియాశుస్ఫూర్తితోనేగఁగా
వనజాతాక్షుఁడుపార్థతుల్యుఁడయియొప్పన్ దీవ్రకోపంబునన్॥ 276

వ॥ అప్పుడత్తురకదొర వేయు బాణములను దునుమాడి తదనంతరంబున. 277

క॥ యవనాధీశునిభూవిభుఁడవకాశంబందకుండనత్తఱినృపుఁడున్
జవమున బాణములేయఁగ।నవియెల్లనుద్రుంచివైచెయవనుండంతన్॥ 278

క॥ అపుడామల్లానాయఁడు విపులభుజాదర్పమెసఁగ వే,బాణములన్
గపటియగుమ్లేచ్ఛసంధుల। నెపమెన్నక వేసితనదుసేర్పుంజూపెన్॥ 279

గీ॥ మ్లేచ్ఛనాయకుఁడతికోపమిళితుడగుచుఁ।బటుతరంబైనబాణముల్ పఱపిమల్ల
నాయకునిఫాలభాగాననాఁటనేయ।రక్తధారలుకురిసెనురౌద్రమెసఁగ॥ 280

వ॥ అప్పుడివ్విధంబునఁజటులపరాక్రమ భుజాబలంబతిశయిల్ల నిరుదళంబులఁబాద
ఘట్టనజాతరజంబు దిక్తటులనాక్రమింపఁజూపఱకతిభీతిజనింప, నానావిధా
యుధంబులచే, నుభయపక్షంబుల వారునొండొరుల బలంబులఖండించుకొ
నుచుండఁబలలాశనంబులగుకంకగృధ్రాది పక్షిసంతానంబురణాంగనంబునఁదిరు
గుచుఁదన్మాంసంబుదినుచు, సంతసించుచుండ, నప్పుడు. 281

క॥ రయముగమల్లానాయఁడు।జయభేరినివేయనుడివెసద్భటతతితో
భయకంపస్వేదంబుల।నియతింబగగుండెలవియ,నియమించివెసన్॥ 282

ఉ॥ భీకరబాహుదర్పమున,బెబ్బులిబోలుచు,నార్చివేగమే
యాకులపాటునొందఁగ, సముంచితరీతిని, వేసెమ్లేచ్ఛుపైన్
భ్రూకుటిలస్థలంబునను, భూరిశరంబులనాటునట్లుగాఁ
దేఁకునతోడమ్లేచ్ఛుఁడతి తీవ్రతఁదావిశిఖంబులేయఁగన్॥ 283

ఉ॥ అంతటఁదద్విభుండు వెసనాగ్రహమందుచుబాణపంక్తిన
య్యంతకుభంగిమ్లేచ్ఛుపయి నార్చుచునేయనతండుక్రమ్మరన్
వింతగఁగోలలన్ రిపునివేఁడ బమూరఁగఁజేరివాజులన్
బంతముతోడసారథిని బర్వినకోలలనొవ్వనేయఁగన్॥ 284

చ॥ తనఘనబాహుదర్పమునఁ దార్కొనియాతఁడు కోపదృష్టిచే
ఘనతరబాణముల్ దొడిగి గట్టిగ మ్లేచ్ఛునిచాపమా యెడన్
దునియలు సేయ, నాతఁడును దొందరపాటున వేఱువిల్లుచే
య్యనఁ గ్రహియించి, తద్విభుని నంటఁగ నేసెను బాణజాలమున్॥ 285

తే॥ దండతాడితభుజగంబు దారి మెఱయ మ్లేచ్ఛునిధ్వజంబు దునుమాడిమించి నృపుఁడు
పటుశరంబుల సూతునిఁ బడఁగ ద్రోసెఁ। యార్చితార్కొనె శాత్రవుఁడదరునట్లు॥

తే॥ రథము తానెనడుపుచుండి, రాజవరుఁడు। సునిశితాస్త్రిశాత్రవు సుక్కఁ జేసెఁ
గంకటంబును ఖండింపఁగ శిసగతిని। మల్లనాయఁడు కోపించి మంతనమున॥ 287

క॥ తనయిష్టదైవమున్ మది। సనువొప్పఁగఁ దలఁచి వేగనంబక సమితిన్
ఘనరథహయముల శిరములఁ। దునుమాడెన తండుశక్తిధూర్వహుఁడగుచున్॥

క॥ అపుడా మ్లేచ్ఛుఁడు రథమును। నిపుణతదిగి పటిమ దాఁకె నిఖిలజనంబుల్
విపుతరాశ్చర్యంబున। నుపమింపఁగ రాని కళల నొందుచునుండన్॥ 289

క॥ పడవై చెదనిను నీయెడఁ। దడయక యిఁకునిల్వుమచుచుఁ దటుకున ఖడ్గం
బిఁకుకొని కరమున మ్లేచ్ఛుఁడు। కడు రౌద్రముతోడ నేగెఁ గమ్మవిభునిపై॥ 290

వ॥ అప్పుడా కమ్మదొర, తురకయేలికంగాంచి, కోపించి॥ 291

క॥ చండతరంబగు బాణము, నిండారం దీసివేయ, నేర్పుకొలందిన్
ఖండితమయి యాతనికర। దండము, భువిఁ వ్రాలె, సేనతల్లడపడఁగన్॥ 292

క॥ అంతట నాయవనుఁ డుకడుఁ। బంతంబున నెడమచేతఁ బరశువుఁ గొనితా
నంతకు రీతిన్ మెఱయుచు। నంతసమున నృపునిధ్వజముఁ జక్కాడంగన్॥ 293

క॥ కొంకక శాత్రోద్రేకత। బింకము చెడకుండ రాజు బెబ్బులి మాడ్కిన్
సంకటపడుచు నెయ్యెగడి పంకాంకుని యవనుఁ ద్రుంచెఁ బటుబాణములన్॥ 294

క॥ అత్తఱిసిర్జరులందఱు। చిత్తంబుల సంతసించి శ్రీహరికరుణన్
నుత్తిల్లు శత్రురాజుల। నొత్తిన నృపుఁ జూచి మెచ్చు మొదలిడిరంచటన్॥ 295

గీ॥ అపుడు మ్లేచ్ఛుని సైన్యంబు, హతులఁ జూచి।
రాజు మృతినొందుటయుఁ గాంచి, రౌద్రమెసఁగఁ।
గమ్మదొరనటునిటు గూడఁ గదలనీక।
కదన మొనరింపసాగెను మదము మీఱ॥ 296

సీ॥ రావిళ్లమల్లయరాజవరేణ్యుండు, సంగ్రామసింహప్రశస్తిఁ గాంచి
తొంటిపార్థాత్మజుదోర్దర్పమును మించి, విశిఖముల్ పఱపంగ వేగరిపులు.

సిద్దీరబ్బీలుసిక్కులుగ్రక్కునఁదాఁకొనవారలధైర్యమెసఁగ
శిరములుఖండించి, స్థిరముగాఁ దత్సైన్యహయముల నుగ్గాడి యధికశక్తి
తే॥ బాణముల్ వేయ,నత్తఱిబలులుకూడి పైకొనంగనె యారాజుపటిమ మెఱయ
ఖడ్గముంగొనినుగ్గాడెఁగదనమందు గొట్టియలఁద్రుంచు కాసాయిగొనబుదోఁప॥
వ॥ ఇవ్విధంబున ధైర్యస్థైర్యసాహసంబులచే యోధానుయోధులొక్కవడిఁదా
కొని, యామల్లానాయనిఁతోఁ బోరునెడ నారాజు, రథంబుడిగ్గి, ఖడ్గహస్తుం
డై, దంతావళసంతానంబుఖండించు మృగేంద్రంబుచాడ్పునఁ, దద్బలంబుల
నుగ్గునూఁచంబుసేయుచు ప్రత్యర్థిప్రయుక్తబాణప్రహారంబుల, దప్పించు
కొనుచు, ఘోరరణంబుసల్పునెడ. 298

గీ॥ సైన్యమంతయుఁజెలరేగిసాహసమున నొక్కమాఱేగికదిసిరియుగ్రగతినిఁ
గమ్మదొరగారినయ్యెడఁ, గాలగతిని,దుక్కిటెద్దులునాఁబోఁతుద్రొబ్బురీతి॥ 299

క॥ పులిగోవులఁగబళించెడు, లలినయ్యాంధ్రపతిసిక్కులనుదక్కొరులన్
గల హస్థలిఁజక్కాడెను కులిశసఖాత్యుగ్రబాణకోటీధాటిన్॥ 300

సీ॥ ప్రళయరుద్రులఁబోలి భటులందఱాయెడ నుగ్గాడఁగొందఱనూనగతిని
మూలబలంబునముఖ్యులై యున్నట్టి సిద్ధిఖానుండను శ్రేష్ఠబలుఁడు
సర్జంగుబహాదరుసారసింగనువాఁడు నార్చుచువిభునిపై కరిగివేగ
భిండివాలంబులాభీకరాకారత బాగొప్పజంకించి పటిమమెఱయఁ

గీ॥ బరుషవాక్కులుపల్కుచుఁ బొటెలంగ నేఁడునినుఁబట్టిఖండించినియమముగను
శమనుపురికంపెదముచూడుసారసాక్షయనుచుఁగఠినతఁబల్కిరత్యాగ్రహమున

ఉ॥ సారసనేత్రుఁడాయెడల సాహసధైర్యసమంచితాత్ముఁడై
యారిపువీరులంగదిసి యాగ్రహమందుచుఁ బోరుచుండెఁదా
నారయవాయుసూనుక్రియ నత్తఱివేగమె క్షాత్రశక్తితో
భూరివిపక్షసంఘములు పొల్పుగబెగ్గిలి స్రుక్కునట్లుగన్॥ 302

గీ॥ ఒకనిఁజంపుచుఁ గత్తళమూడనేసి మఱియునొక్కనిఁజంపుచు మండిపడుచు
సాహసంబున వారలసమయఁజేయనెంచుచుండెను నృపుఁడతిహేలతోడ॥ 303

క॥ వారలునతివేగంబున దారుణకోపంబుతోడఁ దహతహపడుచున్
సారసనేత్రునిఁజూచుచు ఘోరశరజ్వాలలడరఁగ్రూరతయవనుల్॥ 304

క॥ నలుగురు సర్జంగాదిగ బలులాతఱివేగరాజుపైఁ గవియంగా
నలవునుజలమునుబలమును బలువురుమెచ్చంగనతఁడుబాగుగఁబోరెన్॥ 305

గీ॥ ప్రబలియుద్ధంబు సేయుచుఁ బటిమ మెఱయఁ గదనమునఁ గల్గు కష్టంబు కడకుఁ ద్రోచి
కోదమసింగంబు కరులను గడిమిఁ జంపునట్టి రీతిగఁ బొదువంగ నవని వడఁక॥ 306
గీ॥ అపుడు వారలు భయకంపమందకుండఁ గదిసి పోరంగ నాతఁడు ఖడ్గమంది
యందఱకు నన్నిరూపులై యతిశయిల్లి చంపె సర్జంగు భువిఁ గూల జగతివిభుఁడు॥
గీ॥ ప్రబలుఁడైనట్టి సర్జంగు పాటిదప్పి చావ సైన్యంబుఁ జూచి ముజ్జగములదరఁ
గదిసి మల్లయధీరునిఁ గదలనీక న్యాయమిడ నయ్యెడలఁ ద్రుంచిరాదిభటులు॥ 308

మల్లానాయని, సిద్దీలు మొదలగు యోధులు చంపఁగా మల్లికార్జునుఁడు చూచి
వారలఁ దార్కొనుట.

గీ॥ అచట నాంధ్రనృపాలుండు యవనులద్రులట్లు పోరాడి రొండురులధిక కోప
వహ్నిసంతప్తహృదయులై బాణపుంజములను వేల్పులు నాశ్చర్యమునఁ గనంగ॥
వ॥ ఆసమయంబున మల్లానాయఁడు కదనంబున మృతినొందెనని యాంధ్రభూపా
లుండు విని యనంతరంబ॥ 310
క॥ పోరున మల్లానాయఁడు క్రూరుల చేఁ జచ్చెననుచుఁ గుందుచు మదిలో
ఘోరంబగు దుఃఖముచే సారసనేత్రుండు మిగుల శౌర్యోన్నతుఁడై॥ 311
గీ॥ విడువని ధైర్యముతోడన్ మడుగునఁ గల మకరి తిరుగు మాడ్కిన్ నృపుఁడున్
బుడమిని దిరుగుచుఁ గోలలు పడవైచెను బలులనధికపటిమ దలిర్పన్॥ 312
గీ॥ జంగుబహాదరు సైన్యంబు క్షణములోన నందఱును జచ్చిరనుచు నయ్యవనిజనులు
చెప్పఁగాఁ గడుఁ జింతించి చెడ్డవగల నందికాలంబు గాదని యాత్మఁ దలఁచి॥ 313
చ॥ పటుతరమైన బాణములు పాటిల నేయఁగ రాజుతోడనే
చటులపరాక్రమం బెసఁగఁ జక్కఁగఁ ద్రుంచియు, మార్గణంబులున్
నిటలము నాటఁగాఁ జొనుప నెత్తుటిధారల మేనుసిండఁగాఁ
బటిమ దలిర్పఁగా నతఁడు బాలరవిప్రభఁ దోఁచె నత్తఱిన్॥ 314
గీ॥ మ్లేచ్ఛుఁ డతికోపమందుచు మిహిరుఁ బోలి సునిశితాస్త్రంబు లేయంగ సోలి రాజు
సేదఁ దోలఁగించుకొని వేవిశిఖచయంబుఁ బఱపి తురకమునలసటపడఁగ నేసె॥ 315
గీ॥ ఇరుగెలంకుల హతశేషులేపు మీఱి, నృపులకిరువంకఁ దోడుగా నేగి వేగఁ
గదిసి యార్చుచు, నత్యంతకఠినవృత్తిఁ "బొదువుఁడీ కొట్టుఁడీ" యంచుఁ బొలుపుగాను
సీ॥ భటముఖ్యులందఱు బాగొప్పగుమిగూడి దూకొని రాజుపైఁ దూఁకి రాఁగ
బాణాత్రయంబుచేఁ బటిమతో భూపతి బిట్టార్చుచును వేగ భీకరముగఁ
దురకదొరనృపుఁడు, తోడ్పడి విశిఖముల్ వఱపంగ నన్నిటిఁ బాఱఁ గొట్టి
భూవిభుసైన్యంబు భూర్యాయుధంబుల జంగుబహాదరుపైఁ జక్కఁ నేయ

గీ॥ నాతఁడతికోపమందుచు నాగ్రహమున జలజనేత్రుని కోలలు నిలఁబడంగఁ
దునిమి సేనలఁ జెండాడె దోర్బలమున నార్చి రేసియుఁ జెలరేఁగి యతిభయముగ॥317

ఉ॥ భీకరబాహుదర్పముల భీతిల నార్చుచు, బాణవహ్నులన్
వీఁకను దాఁకనేయ, నతివేగమ యన్నిటిఁ ద్రుంచివైచి, యు
త్సేకముతో నృపోత్తముఁడు, ధీరులశక్తి వెలుంగ దీటుగా
నాకుల పాటుఁజెందఁగను, నత్తఱిమ్లేచ్ఛుని నొవ్వనేయఁగన్॥ 318

క॥ ఆయవనాధీశ్వరుఁడతి। సాయకములఁ బఱపి వేగ సాహసమడరన్
శ్రీయున్ హెచ్చఁగ ధ్వజమును। శ్రేయముపడంగ నేసె, శీఘ్రిత, రవముగన్॥ 319

గీ॥ మల్లికార్జునుఁడతికోప మగ్నుఁడౌచుఁ
దనపతాకంబు కూలంగఁ దామసపడి
ధైర్యసంయుక్తి నాయెడ దారుణముగ
బాణవృష్టిని గురిపించెఁ బ్రభువుమీఁద॥ 320

గీ॥ కత్తళంబును బగులంగ ఘనత నేసి
మార్గణంబుల సూతుని మదమడంప
మ్లేచ్ఛుఁడాయెడఁ దార్కొని మిహిరుఁబోలి
శకలితమొనర్చె నృపుశిరస్త్రాణమపుడు॥ 321

వ॥ అప్పుడా మల్లికార్జునుండు, చటుల సాహసధుర్య పరాక్రమంబెసఁగ, విపక్షునిఁ దార్కొని, హరిహరియును, గిరిగిరియును, జోరుచందంబునఁ, గదనంబునఁ ల్పుచుఁ, బటుమార్గణంబులఁ దురకదోగస్యందన హయంబుల ఖండింప, నప్పుడాయవనుండాగ్రహంబునఁ, బిరుతివియక, విశిఖత్రయంబున, మల్లికార్జును రథసూతుఁజంప నయ్యెడ॥ 322

గీ॥ కఠినమార్గణములచేతఁ గదనమందు। మ్లేచ్ఛుఁడాయెడ సూతునిమించి త్రుంప
నప్పుడారాజు కడురోషమావహిల్లి। యతిదృఢంబైన చాపంబునట్టివేగ॥ 323

క॥ కోపావేశముతోడన్। భూపాలుఁడు తనుమఁ బ్రకటభూరిబలుండై
యాపాపజాతి సిద్ధి। నేపారఁగఁ జంపెనప్పుడిల వడఁకంగన్॥ 324

గీ॥ కరులు గిరిరాజమునుండి, ఘనతదిగిన।
చందమున, వారలాయెడఁ జక్కఁగాను
వికలగతులయి, వేవేగ విపులగతినిఁ
దిగిరి రథముల శౌర్యంబు, దీటుకొనఁగ॥ 325

క॥ బలవంతులు పరుషోక్తులు। పలుకుచు, నతిరౌద్రమెసఁగఁ, బంతముతోడన్
వలయాకారతఁ దిరుగుచుఁ। గులగిరులనుబోలివారు ఘోషించిరొగిన్॥ 326

క॥ పదఘట్టనంబుచేతను। బృథివీస్థలికదలనార్చి, పెంపుగనృపుఁల్
గదలనుహస్తంబులఁగొని, యుదయార్కులఁ బోలిపోరిరుగ్రతనప్డున్॥ 327

మ॥ నినునేఁజంపెదనంచు నాంధ్రవిభుఁడున్ నేర్పొప్పఁబల్కన్ వెసన్
ఘనతన్ భీకరబాహుదర్పగరిమన్, గాఢంబుగాఁబోరిలో
ననుఁగెల్వంగను మెత్తురందఱితి సన్మానంబుచేభూమిలో
ననుచున్ మ్లేచ్ఛుఁడనంగఁ దన్నృపుఁడు నత్యంతోగ్రరోషంబునన్॥ 328

క॥ చూపరులతిభీతింగన। భూపాలురుగదలతోడ, భువనములద్రువన్
దాపమునంధిలమొత్తుచుఁ,। గోపంబులఁబెనఁగిరధిక ఘోషముపుట్టన్॥ 329

క॥ వలపలదాపలగదుముచు। నెలకొనిగదనేయఁదురక, నియతిన్నృపుఁడున్
బలమఱిగదచేమూర్ఛిలి। యిలఁబడ భటవర్గమొక్క యేపునఁదాఁకెన్॥ 330

గీ॥ తురకదొరవేగఁదార్కొని దురమునందుఁ
గమ్మదొరసైన్యమునుజంపఁ గఠినరోష
మగ్నుఁడైరామసింగను మనుజుఁడతని
బాకుచేఁబూని వర్మంబుఁ బగులఁగొట్టె॥ 331

వ॥ అంతటఁ గమ్మదొర నేఁదదేఱిమేల్కాంచి యతిశౌర్యధుర్యపరాక్రమంబుచే,
మ్లేచ్ఛునిఁదార్కొననయ్యెడ॥ 332

మ॥ పటురోషంబునఁ దద్విభుల్ గదలచేఁ, బాటించిపోరాడఁగాఁ
జటులోద్ధూతతఁ, గమ్మభూవిభుఁడు, చంచద్దీప్తిచే వారలన్
గుటిలత్వంబునఁగొట్టితద్విభునిబల్ కోపంబుచేనాయెడన్
నిటలంబున్ బగులంగనేయఁబడె హృన్నిర్మగ్నుఁడై మ్లేచ్ఛుఁడున్॥ 333

గీ॥ జంగుబహదరుమూర్ఛచే,జగతిఁబడఁగ।నతనిహతశేషభటులెల్ల వితతమైన
యాగ్రహంబంది,యాంధ్రుపైనధికరోష।మెసఁగఁదార్కొనిరుజ్వలత్ప్రసరణమున

గీ॥ అప్పుడామల్లికార్జునుఁడధికరోష।మెసఁగగదచేత మొత్తుచు హెచ్చుగాను
గదిసిభటులనుమనుమాడెఁగఠిన ఘతిని।మించుపక్షులఁజేఁగఖండించుభంగి 335

చ॥ దురమునమల్లికార్జునుఁడు దోర్బలసిద్ధపరాక్రమంబునన్
నిరుపమయుక్తిధీరతను నేర్పుగమేటులసిక్కులందఱిన్
ధరఁబడఁగూల్చుచుంబటిమఁ దార్కొనియుండఁగవైరులెల్లఁదా
మరమరలేకవేగ్రటులనునాయెడ ఢేయఁగఁబొందుచున్ వెసన్॥ 386

వ॥ అప్పుడా యవనదేశాధీశ్వరుండు మల్లికార్జునునిగదాప్రహారణంబున మూర్ఛ
పోయి, యెట్టకేలకుఁ దేఱి, మున్ను కాలయవనుండు, శ్రీకృష్ణునిపైఁ దార్కొ
న్నచందంబున, నెదిరించి యిట్టట్టుపోనీక కుక్కుటంబులరీతి నొండొరులుగదు
ముకొనుచు, శిరస్త్రాణంబులు పగులఁగొట్టుకొనుచు వైరశుద్ధియెట్టులసంఘ
టించునోయను తలంపున, గదలు జళిపించుచుఁ గత్తిఖండంబుల నుగ్గునూచంబొన
ర్చుకొనుచు రక్తసిక్తారుణదేహులై మందేహరక్షోయుద్ధవిస్ఫురద్భానునిభంగి
వెలుంగువారలై సంగరాయాసంబున నల్లల్లదురంబున సల్పునెడ 337

ఉ॥ ఆయెడ నా నృపోత్తములు, నాగ్రహ మొందుచు శస్త్రశక్తితోఁ
చాయని కోపదృష్టులను, బాటిలఁ జూచుచు నొండొరుల్ మహా
శ్రేయముఁ జేయ నౌ మదిని, శీఘ్రము కోరుచు సాంద్రకోపులై
యీయిలవైరశుద్ధి యెటు లేర్పడు, నట్టులె పోరుచుండ్ర్ వెసన్॥ 338

మ॥ గదలన్ జక్కఁగఁ బూని వారిరువురుం, గాలాంతకోదగ్రులై
యెదుటన్ నిల్చినవారు భీతిఁ గననెం, తేశక్తితోఁ బోల్చియా
యుదయార్కప్రతిభన్ వహించి తగ నయ్యుద్ధంబునం దొప్పఁగా
మెదలం జాలక కూలి రొండొరుల బల్మిన్ మెచ్చుకొంచున్ ధరన్॥ 339

సీ॥ సంగరభూమినిసారసాత్త్వులుపడ దిగ్ధామమయ్యెడ దీటుకొనియె
సురసంఘములు గూడి విరసుఁడౌ మ్లేచ్ఛునిఁ దలపోయుచుండిరి తడయకపుడు
కుటిలవృత్తిని వాఁడు ఘోరసాహసమున సైన్యంబుతోఁ గూడ సమసిపోయె
మల్లికార్జునుఁడను స్మరహరభక్తుండు మరణించె నీయెడ మానుగాను
తే॥ ఏమిచెప్పంగవలయు నేఁడీశ్వరాజ్ఞ చూపరులకెల్ల నత్తఱిఁ జోద్యమమర
భూరియుద్ధస్థలంబునఁ బొలుపుఁ దొలఁగి పడెను నృపుఁడని విబుధులు పరితపింప॥ 340

వ॥ ఆసమయంబున భూపతులిరువురు యుద్ధస్థలంబున, నీశ్వరేచ్ఛా సంత్యక్తాత్ము
లై, పడియుండిరయ్యెడ॥ 341

గీ॥ ఇనపరాక్రమసారసాహిత్యవేది రవిప్రభూత్తములిరువురు క్రమందఁ జూచి
చండతరకాంతిహీనుఁడై యుండెఁ, జూచువారలును దీనులై చింతఁ బరఁగిరపుడు
మల్లికార్జునుఁడు రణపతితుండయ్యెననుమాట భార్యవిని విముక్తప్రాణయగుట.

క॥ ఆసమయంబున వేగమ యాసరసునిభటుఁడు వచ్చి యతిఖేదముతో
వాసిలిపత్తనమందున నీసమసిన నృపుచరిత్ర మేర్పడఁ దెలిపెన్॥ 343

వ॥ ఏతద్వార్తాశ్రవణంబు కొందఱకు నొకపాటిచింతఁ గలిగింపఁ బట్టణస్థజనసమూ

హంబు, నిర్ఘాతసమవార్తయని వందురుచుండ, నప్పుడీయవనీకాంత కాంతామ
ణిం జేరుకొని, డగ్గుత్తికతో విన్నవించె నిట్లు॥ 344

ఉ॥ సారసనేత్ర, నీవిభుఁడు సంగరరంగమునందు మ్లేచ్ఛతోఁ
బోరుచు క్షాత్రతేజమున భూపుఁడు రుష్కనిఁ జంపి చచ్చె వా
రారని దీర్ఘకోపమున నయ్యెడ ఘోరతరంపుయుద్ధమ
న్నా; రయ మొప్ప మల్లులక్రియన్ విభులిర్వురు సల్పిరుద్ధతిన్॥ 345

మ॥ అని యిబ్భంగి భటుండు తెల్ప వినితా నాపార్వతీరాజ్ఞి నె
మ్మనమందున్ దనభర్తృసద్గతికిఁ గర్మవ్యాప్తికిన్ గొంతచిం
తనపాటించి శరీరమస్థిరముగా దాయంచు వేనైజమౌ
తనువున్ ఖడ్గముచేత వ్రచ్చుకొని, సిద్ధస్వర్గకాంక్షాత్మయై। 346

క॥ పతిమరణంబుఁ దలంచుచు సతియొక్క తెఱంగుఁ గాంచి సాక్షాన్మోక్ష
స్థితినెంచుచు సంబంధము గతమయ్యెనటంచు వీరకాంత యెఱింగెన్॥ 347

చ॥ తనసఖురాండ్రఁ బిల్చి విభుధర్మసతీహిత ధర్మమార్గవ
ర్తనల నెఱుంగఁ జేసి, తనదైవము భర్తరణాంగణంబునం
దునఁ బరభోగమందెనని, ధోరణిగా వచియించి, యాత్మలో
సునిశితఖడ్గధారఘుట శుద్ధిఘటించు నటంచుఁ జెప్పుచున్॥ 348

సీ॥ ఎంతకాలంబున్న నీశ్వరాజ్ఞకు వార లేదుగా వేఱుగా రాదుగా దె
కలకాల మొకరీతి కాదుగా లేదుగా, సాధింపరాని యేసరణి యైన,
సంగరారంభని స్తంద్రులౌ నలహరిశ్చంద్రాదులే జాడ సాగిచనిరొ
సదసద్విచారణాసారజ్ఞులౌ వారు లేచాయఁ దమచాయ నెంచుకొనిరొ
తే॥ అట్టినిర్గుణపరతత్త్వమందు నెంచి ప్రాణవిభుఁ డాజిఁ దనప్రాణపంచకంబు
గ్రహనిబద్ధంబుగాఁ జేసె ప్రథితరాజ వినుతపదభాగ్య మందె బృథ్వియె భ్రమింప॥

వ॥ అని యీప్రకారంబున నవ్వీరపతివ్రతాతిలకంబు తనతోడిరాజాంగనలతోఁ
బౌరుషవాక్యంల విరాగమార్గంబుఁ దెల్పి మానవతులైన స్త్రీలు, పతులయ
నుజ్ఞకు బద్ధలౌటుచితంబనితలంచి, తొల్లి తనభర్తయనుజ్ఞ మనంబునం దలంచి
త్యక్తప్రాణయగుటకు నుత్సహించినయప్పుడు॥ 350

శా॥ ఆయాటోపము మాన్పి యామె సఖులో న్యాయంబు యుక్తంబె, మీ
చాయల్ వీరపతివ్రతాధికత హెచ్చం జేయవే, యైనమే
మీయుక్తుల్ సమయస్థితిం దెలుపఁగానే చెప్పుచున్నామున
ద్గేయంబౌ పదమందఁబోవు నెడ మీకే యౌను స్వర్భోగముల్॥ 351

వ॥ ఇట్లు పలుకుచుండి, పరస్పరోక్తివిలాసంబులఁ దత్రత్యలగు పాతివ్రత్యశిరోమణులు, త్రిదివమార్గంబుననుసరింప, వీక్షించువారాశ్చర్యోద్విగ్నమానసలై యుండిరి॥ 352

గీ॥ అచటఁగొందఱు సంభ్రమంబందుచుండి।రింకఁగొందఱునాశ్చర్యమొనయుచుండి।
రౌర; యిదివీరవనితల దారియనుచు। స్వస్వమానస సంక్రాంతభవ్యదృష్టి 353

వ॥ అప్పుడాపట్టణంపుదేవియగు పార్వత్యంబ వీరవనితల కనువగు జననవిరామంబునొంద, నాపురంబందలి స్త్రీపురుషవతంసంబులెల్లరును, నుల్లంబులు పల్లటిల్ల "సకలరాజశిరః కిరీటమణిదీపనీరాజితపాదపంకేరుహుండగు మనరాజేంద్రుండు వీరలక్ష్మిస్వయంవృతుండయ్యె, అమ్మహానీయు ధర్మపత్నియుఁ దద్భర్తృసేవార్థంబు, తోడనచనె, మఱియు నెందఱో లోకాభరణభూతులగు భూతలేశ్వరులు, నాకంబలంకరించిరి. మనకిటఁ దోడునీడ జగధీశ్వరుండువినా; కనఁబడకుండె" నని తలంచుచు॥ 354

ఉ॥ ఏమనిచెప్పవచ్చు మనమొన్నడు నిట్టివిచిత్రవర్తనం
బీమహిలోపలన్ వినఁ, యిన్విధిఁ బ్రాణపరిచ్యుతిస్థితిన్
భీమపరాక్రమాఢ్యుఁడగు, బెబ్బులిఁబోలినభర్త యాజిలోఁ
జామరుఁజంపి స్వర్వసతిభాగ్యముఁగాంచెనటంచు దేవియున్॥ 355

ఉ॥ మానధనాంగనామణులమార్గముఁగైకొని ఖడ్గధారతో
మేనొకకొంతవచ్చికొని, మేకొనెభర్తృసహాధివాసమున్
మానిపతివ్రతల్ నియమమాన్యలుపొందెడిరీతి, నంచువా
చానియతిన్ జనంబులు భృశంబుఁదలంచిరి రాజభక్తిచేన్॥ 356

వ॥ ఇవ్విధంబునఁ బ్రజలు ప్రజలరీతిఁ బొగులుచుండ "మల్లికార్జున ప్రభుగోత్రదాయాదులీదేశంబునఁ గన్పట్టరు. ప్రభువనఁబిత్రృసముండు, కావున వీరిదహనాదికృత్యంబులునిర్వర్తనీయంబులు, అని మంత్రిప్రముఖులుతలంచి తత్క్రియలజరిపించి, తద్రాజవిత్తవస్తువాహనాదుల యవనరాజు మనుమండాక్రమింపంగలండని, ధర్మార్థంబుగా వినియోగించి, రాజమరణదుఃఖంబొక్కపట్టున, యవనభూపాలకరిష్యమాణకష్టంబులాగతంబగునని యొక్కపట్టునఁదలంచి స్థానత్యాగంబొనర్చి దక్షిణపుణ్యక్షేత్రదర్శనంబుసేయనేగిరయ్యెడ, 357

ఆ॥ ఈమహీశుచరితమిట్టులనుండఁగ యవనరాజబలచయంబువార్త
మిగిలియున్నవారిమేలుతో శేషించె నాంధ్రవిభునియంశురాంశమట్లు॥ 358

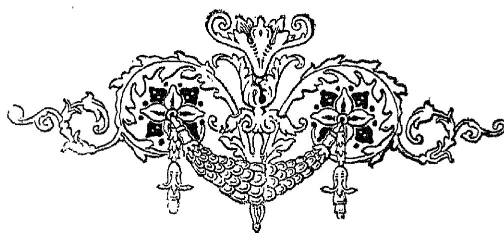
వ॥ మ్లేచ్ఛరాజబలంబున హతశేషులు, నిజరాజమరణంబునకు, వగచి, శవవిహితకార్యంబులు సేయించి శాస్త్రవిధి "పాతిహా"లిప్పించి స్వస్థలప్రవేశ మొనర్చి జరిగినవృత్తాంతంబు ద్వాదశవత్సరప్రాయుండగు రాజపౌత్రునకు నివేదింప, నారాజశాబకుండు "కాలచక్రవర్తనం" బను యందఱకు దుఃఖోపశమనంబు సేయుచు మనోవైకల్యంబుమాన్ప నందఱుజ్ఞానవంతులై యుండిరయ్యెడ॥ 360

మాలిని॥ సుగుణగణవిభూషా, సుందరాకారవేషా
యగణితజయనామా, యవ్యయానందభూషా
నిగమవినుతపాత్రా, నిత్యకళ్యాణసూత్రా
విగతకలుషధామా, విశ్వరక్షాభిరామా॥ 361

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీసీతారామచంద్ర కరుణాకటాక్ష వీక్షావిశేషసంప్రాప్తకవిత్వవైభవ, శ్రీమదఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపరాజయోగానందానుభవ, పవిత్ర వల్లుట్ల గోత్ర వాసిరెడ్డి వంశసంభవ, వెంకమాంబా సూరయనామధేయ తృతీయ తనూభవ, బుధజనవిధేయ, సమ్యక్కృతాతిథేయ, సత్సహవాస, వెంకటసుబ్బదాస ప్రణీతంబైన వాసిరెడ్డివంశచరిత్రమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

వాసిరెడ్డివంశచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రఘువీర, వారిదశరీర నిజాశ్రితసంఘపోషణో
దార, ధరాత్మజావదన, తామరసారుణ, మోక్షకారణా
క్రూరసురారిసంహరణ, కోవిద, దేవ, దయాంతరంగదు
ర్వారతరాఘశోషణప, రాత్పరవామ ధరావరోత్తమా॥ 1

వ॥ అని శ్రీరామచంద్రు నుద్దేశించి, యాంజనేయుండు నివేదించిన, యవ్వాలి కథావృత్తాంతం బెట్టిదనిన॥ 2

మల్లికార్జునపుత్రుఁడగు సదాశివప్రభువంశానుక్రమణిక.

ఉ॥ శ్రీగిరిమల్లికార్జునుని, చిత్తమునం జిలుఁగల్గినట్టి ధీ
సాగరుఁడైనపుత్రునిఁ బ్రశాంతయుదాసియునైనలక్ష్మితో
బాగుగనంప నయ్యబల, బాలునిదెచ్చెను జంద్రసన్నిభున్
వేగమకృష్ణకుందరిని వెల్గెడి నూతకిపట్టణానకున్॥ 3

ఉ॥ మున్నువసిష్ఠపుత్రుఁడతి, మోదముతోడుతఁ దత్పురంబునన్
బన్నగభూషణాలయము, భక్తిమెయిన్ నిలుపంగదానిలో

సన్నుతమూర్తిశక్తియుత, సాంద్రరుచిం గరుణించియుండి యా
పన్నశరణ్యుఁడై కలుషపర్వతనిర్జరనాథుఁడై తగన్॥ 4

క॥ తద్దేవాలయమందునఁ, బెద్దలచే సెలవునొంది, ప్రేమదలిర్పన్
ముద్దులుగుల్కెడిబాలుని నొద్దికచేదాసిలక్ష్మి, యొప్పగనుంచెన్॥ 5

వ॥ అప్పుడప్పురజనంబులు, తద్దేవాలయంబునకరుదెంచి, యబ్బాలుని, యాగమ
నాది సర్వవృత్తాంతంబుల, నెఱింగి యతనిరూపరేఖావిలాసంబుల కచ్చెరువడి
తమమనంబులనిట్లు వితర్కించుకొనుచుండిరి॥ 6

సీ॥ చానరో! యీతండు, చంద్రుండుగాఁబోలు, జంద్రుఁడేయైన నాజాడలేదె
కొమ్మరో! యీతండు, గోపాలుఁడాయేమి, లేరెగోపికలు నీ,ధీరుదరిని
రాజీవనేత్రరో!, రఘురాముడందుమా, నీలమేఘచ్ఛాయ, లీలలేదె
కోమలీ! యీతండు, గోత్రారియందుమా సురబృందమా చెంతఁ జూడబడదె

గీ॥ యనుచునాబాలులీలల, నాత్మశక్తి,కొలఁదినూహించుకొనుచున,క్కువలయాక్షు
లెందుఁగలరూపెఱుంగక, యిందుధరునిభక్తుఁడనిమాత్రమొకదారిఁ,బరఁగిరపుడు॥

క॥ ఆతఁడినాతనిఁగనుఁగొని, శీతకరాననుని, సుగుణసింధు మనోజ్ఞున్
బూతచరిత్రులు నార్యులు, చేతంబులమోదపడిరి, శ్రీయుతుఁడంచున్॥ 8

క॥ ఈకుట్టనితలిదండ్రులు, శ్రీకలితులు, దివ్యభవ్యచేష్టావహులున్
గాకున్ననిట్టిపుత్రుం,డేకరణిని సంభవించు, నేనాఁడైనన్॥ 9

ఉ॥ ఈకొమరుంగనుంగొనిన, హెచ్చగు రాచకొలంపుఁబోడుముల్
లోకవిలక్షణద్యుతులు, లోచనపర్వవినోదవైఖరుల్
వాకొనకుండనే తెలియు, వచ్చుచునున్నవి యిట్టిబాలుఁడీ
జోకనఖండకష్టవనిఁజొచ్చుట దాసిగ్రహించుటేలొకో॥ 10

తే॥ ఇట్టులచ్చటివారల,నేకగతుల, నూహసేయుచు నచ్చట, నున్న దాసిఁ
గాంచి యిట్లనిపల్కిరో, యంచితాంగి తెల్పుమీబాలుచరితంబ,నల్పమిపుడె॥

వ॥ అనవిని, యాదాసి మృదుమధురోక్తుల వారలకిట్లనియె॥ 11

సీ॥ మానవోత్తములార, మనుజనాథునివెంకి, వివరించి తెల్పెద వేడ్కమీఱ
నెల్లూరిసీమలో, నెలవైన నగరంబు, వాసిలి యనుపేర, వసుధఁగలదు
తత్పట్టణవిభుండు, తరణిసంకాశుండు, మల్లికార్జునుఁడను, మానధనుఁడు
వాసిరెడ్డ్యన్వయు, వారాశిచంద్రుండు, రాజ్యపాలనకృత్య, రామసముఁడు

గీ॥ అతనిదేవేరి గుణగణ్య, యమలహృదయ। పార్వతీనామ్నియట్టిదం,పతులుగనిరి
వృద్ధికాముని నీరాజ విభుకుమారు, నారవీందుభమై వంశ మలరుకొఱకు॥ 12

క॥ శ్రీరామునితలిదండ్రులు। శ్రీరామునిఁ బెంచినట్లు, చిత్తములలరన్
గారామునఁ బోషించిరి। శ్రీరమ్యుని నిక్కుమారు, జిగిఁదలిదండ్రుల్॥ 13

వ॥ ఆసమయంబున, నిబ్బాలుని తలిదండ్రు లతిమోహంబున, భూపరిపాలనంబు, తమమంత్రియగు సుయోధనునకొసంగి, యెల్లకాలంబున బ్బాలుని క్రీడాతిశయ మహోల్లాసంబుల కానందించుచు, నేకపుత్రాభిలాషంబుననితరవ్యాపారంబుల మఱచి, తత్సంతోషమగ్నులై కాలహరణంబు సేయునెడ నొక్కనాఁడు సభాస్థానంబున సకలపండిత కవిగాయకాదిగోష్ఠీసంతుష్టుండై కొలువుదీఱియుండ నప్పుడాకాశవాణి యొక్కస్త్రీరూపంబున సాక్షాత్కరించి భూపాలుండువిన "నోరాజోత్తమా! నీరాజ్యసంపద తొలంగు కాలంబు సన్నిహితంబయ్యె, వారత్రయంబులోన తురుష్క దేశాధీశ్వరునితో నీకు దురంబు సంధిల్లు, నాదురంబున జయంబన్యాధీనంబగుఁ గొంత కాలంబునకు నీయన్వయాభివృద్ధియుఁగాఁగలదు, గాన నీవంశంబునిల్పు సదుపాయంబుఁజూచుకొనుము" అని వాక్రుచ్చి యంతర్ధానంబునొందెనంత॥ 14

ఉ॥ భారతిపల్కులన్ విని ప్ర, భాకరతేజుఁడు దుఃఖమగ్నుఁడై
శ్రీరమణీమనోహరునిఁ, జిత్తములోపల సంస్మరించుచున్
ధీరతఁబోవ నీకపటు, దీప్తిచెలంగఁగ నన్ను నత్తఱిన్
గౌరవబుద్ధితోఁబిలిచి, గద్గదకంఠముతోడ నిట్లనెన్॥ 15

క॥ మమ్మొడఁబాయక యెప్పుడు। నిమ్ముగ మాసౌధమందు, నింపలరంగా
నమ్మిక నంతఃపురమున। సమ్మతితోఁ ద్రేమ్యకృతులు, సల్పితి వబలా॥ 16

క॥ నారీమణి విను దెల్పెద। నారాయణమూర్తికరుణ, నాయెడలేమిన్
నారాజ్యభోగమంతయు। నేరూపుననైనఁ దొలఁగు, నిల శాత్రవుచే॥ 17

క॥ మాబాలుని నీవిప్పుడు। నీబాలునిఁగానెయెంచి, నేర్పుకొలందిన్
నీబహుళశక్తిఁ బ్రోవుము। యేబాధయులేక వృద్ధి, నెనసెడి భంగిన్॥ 18

ఉ॥ కోమలి, మాదువంశమది, గొప్పదియాటనెఱుంగుదీవు, నీ
భూమిని మాకులోద్భవుల, పోడిమినాగయఁగానమెచ్చుటన్
మేమెమదిన్ దలంచి యిటు,మించిన యుక్తివచించినామిఁకన్
నీమనసొప్పఁగానిపుడు, నెర్పుదనీతనిఁ గావుమొక్కటన్॥ 19

వ॥ అని మఱియునిట్లనియె॥ 20

సీ॥ సారసాక్షిరో నీవు,సరసంబుగా మాదు,వంశాభివృద్ధి యే,ర్పడెడికొఱకు
నీబాలుఁగొనిపోయి, యీయిలఁజక్కనిపుణ్యభూములయందు, బొలుపుగాను

నేతీరుచేనైన, నీనీరజాక్షుని, నీపుత్రిఁగా నెంచి, నేర్పుతోడఁ
బోషింపు గా నీవు, పూర్ణ మా ప్రేమతో నిందు రేఖావృద్ధి, నందునట్లు

గీ॥ కాలగతియిట్లు కాఁదగి,కష్టసమితి, మమ్ముఁ బైకొనె మాపుత్రు, మనుచు భార
మెల్లనీయ దేయని చెప్పి యెంతొ వగచె నామహారాజు మమ్మోంపు,నట్టివేళ॥ 21

వ॥ అని యిట్లు వగచిన వాఁడై, యారాజెట్టకేలకు ధైర్యము వహించి, తనసభ మె లంగు సకలబుధమంత్రివర్గంబులు తమకిట్టి యిక్కట్టువచ్చినందులకు వగచు చుండ వారినందఱను మహారాజమౌళి "మీరు వగవం జనదు. దేహికిఁ గష్ట సుఖంబులు క్రమప్రాప్తంబులు గావునఁ గష్టవేళ దుఃఖించి ,సుఖసమయంబున సంతోషించుట ధర్మంబుగాదు" అనియూఱడించి, యీశిశుసంతానము వృద్ధినొంది రాజపరంపర పెరుగవలసియున్నది. అయ్యది మహాతేజోవంతము కాఁగలదు. అనియు, నితనియభివృద్ధి యుత్తరపుణ్యక్షేత్రములయందుఁ గాద గెననియుఁజెప్పి, యిక్కుమరుని నాతోఁబంపించెఁగావున॥ 22

క॥ మారాజునాజ్ఞగైకొనిఁ శ్రీరాముని మతిఁదలంచి, స్థిరచిత్తముతో
నీరీతిబాలుఁగైకొని, చేరితినిచ్చటికి రాజు, చెప్పినయటులన్॥ 23

క॥ నాపేరులక్ష్మి యందురు, భూపాలునిసతికి నేను, బూవులమాలల్
శ్రీపార్వతీశుకృపచే। నేపారన్ముడుచుచుందు, నెల్లపుడచటన్॥ 24

గీ॥ కన్నదియెకాని రాణి యీ,పిన్న వాని, ననుదినంబును స్తన్యదా, నాదివిధులఁ
బెంచితిని నేనె కావునఁ, బృథ్వీపతియునుంచె నాతలనీ భార,మంచితముగ॥ 25

గీ॥ అనుచునీరీతిదాసితా,న నెడివేళ, విన్న పురజను లెల్లరు, వెఱఁగుపడుచు
నార, రాసుతుఁ జేడని,ట్లంపుటెడ, దైవచిత్రంబునుమియంచుఁ,దలఁచుచుండి॥

ఉ॥ పెద్దలుపిన్న లందఱతిప్రేమదలిర్పఁగ రాచబాలుపేర్
ముద్దులుగుల్కుమోముఁగని, మోదము నొందుచుఁ జుంచుదువ్వి బి
ట్టొద్దికతోఁగవుంగిటను, నొయ్యనఁజక్కఁగఁ జేర్చికొంచుబల్
పెద్దగ గారవొప్పులను, బేర్కొనుచుండిరి రాజభక్తిచే॥ 27

గీ॥ ఇట్లుచూపఱులందఱు, నింపుమీఱ, సంగతోత్సహమలవడ, సాహసాది
పటిమతోడఁతనారాచ, బాలునందు దైవభావంబునుంచిరి తత్క్షణంబ॥ 28

వ॥ మఱియు నీబాలశశాంకుని రూపరేఖావిలాసమ్మృదుమధురోక్త్యాదులనారయ నీతండు శివప్రసాదంబున నాంధ్రదేశాధీశ్వరుండగు శ్రీ గిరి మల్లికార్జునిని గ ర్భంబున నుద్భవించెనుగాని మనుష్యమాత్రుండు గాఁడని తత్పురజనులు త లంచిరప్పుడీ నీరజాక్షుని నిచట నుంచుట భావ్యంబు కాదు. మనరాజు వినిన మ నల్లఁగోపించునని శంకించి, మనరాజగు కొండాలిరామభూపతి సౌధంబునకుంగొ

నిపోష్యుచితంబనితలంచి యామాణవకుని ప్రియతాధారయగు, లక్ష్మికేత
త్సంగతిం దెలియంజెప్ప నాభామామణి, సదాశివబాలకున కీసంగతిని విన్న
వింప, నతశిరస్కుండై కొంతవడికాపెనుజూచి యిట్లనియె॥ 29

ఉ॥ పుట్టితి రాజగర్భమున, భూరిగుణాకరభోగభాగ్యముల్
బిట్టుగఁ బొందినేనిపుడు, భీకరబాహుపరాక్రమాఢ్యులై
నట్టిభటాదులన్ విడిచి, యాతలిదండ్రులవీడి శ్రేష్ఠమా
పట్టణముం దృజించి యిటు,వచ్చితి దైవబలంబు నెంచుచున్॥ 30

శా॥ అంచున్ బాలుఁడు దారపుత్రనివహ, వ్యాపారభూపాలయా
భ్యంచద్గేహములందునుండుటకుని, ష్టాభావముంజూపిత్వ
త్సంచారామరగేహవాసమునిని, చ్ఛన్ మెచ్చికాలస్థితిన్
మించుంజూపుల నెల్లవర్తనకు నెమ్మిం, జూపెనాలక్ష్మితోన్॥ 31

వ॥ అచ్చటనుండిన యార్యజనంబులంగాంచి యధికవినయ విధేయతలతో
నిట్లనియె॥ 32

క॥ మీరందఱుకడుఁ పెద్దలు! కారుణ్యముతోడనన్నుఁగడదేర్చెదునా,
భారము వహింపుఁడీయనె నారాజసుతుండు మృదుతరాలాపములన్॥ 33

సీ॥ అపుడార్యులందఱాయవనీశసుతుమృదు, మధురోక్తులనువిని మానసములఁ
గౌతూహలంబంది ఘనదుఃఖమునంది, కడుఁగడు వెతఁజెందికరుణగల్గి
ఈమాణవకునకు నేడువర్షంబులు భాషలనరయంగఁబటిమ హెచ్చు
నీమహాధీరునకేపారు ధయిర్యంబు, కడుశ్లాఘనీయమైకానుపించు

గీ॥ నపుర,యీశౌర్యమీధైర్యమమలభక్తి,యశ్రుతచరంబులిట్టియీయర్భకునకు
నీవిధంబున దురవస్థనేర్పఱిచిన దేవునేమనవచ్చు సందేహమాను॥ 34

క॥ మనపుణ్యఫలముచేతను ఘనుఁడీతఁడుమాణవకుఁడు గౌరవమలరన్
మనకోవెలకేతెంచెను వనజోదరుకరుణచేత వాంఛలుతీఱన్॥ 35

మ॥ మనమీబాలకునిన్ నిరంతరము సమ్మానార్హుఁగా నెంచుచున్
ఘనతన్ జూచుచు నాదరించుచును బ్రఖ్యాతిన్ మహామూర్తియై
మనరాజైన కొడాలిరామనృపుతో మాన్యంబు నేతత్కథన్
వినయాంచత్పృథు కాగమంబుఁ దెలుపన్ వేపోదమంచెంచుచున్॥ 36

వ॥ కొంతదనుక నచ్చటియార్యులు రాచబాలకునితో "నీవుసుఖంబుగనుండుము
నీకెందునుగొఱంత లేదు. వలయు వస్తుసముదయంబును మేమె నీకు సమ
కూర్చెదము" అని యోదార్చి చెప్పి తమగేహంబులకుంజనిరప్పుడు॥ 37

క॥ ఆదేవళంబుదాపున। నేదనరుకుటీరమందు నీరాజసుతుం
డాదాసియువసియించిరి। యాదార్యాంచితులు పాయంపట్టిటు సేయన్॥ 38
క॥ ఆరాత్రి యచటనుండఁగ। వారికిఁ బూజారికాంచి పరమాదరణన్
సారోదారునకిచ్చెను। భూరిప్రసాదంబునతఁడు భుజియించెనటన్॥ 39
గీ॥ ఆప్రసాదంబుభుజియించి హర్షమెసఁగ। దద్గృహంబున శయనించెదానుదాసి
మున్న పాండుకుమారులు మొనసివిప్రు।నింటనిద్రించురీతినిసింపుమెఱయ॥ 40
సీ॥ కనకసౌధములోనఁ గాంచనపుష్పముల్ మృదుశయ్యయందుండమేలుగాను
శయనించునీయయ్య, శ్రమకోర్చి యీరాత్రి నిశ్వరాలయమునునిలఁబరుండె
షడ్రసోపేతభోజనముచేసెడివాఁడు, బ్రాహ్మణునన్నంబుఁ బరఁగఁదినియె
సేనలు కొలువవసించుచుండెడివాఁడు, తానొక్కరుండయి తనరెనేఁడు
గీ॥ చామరంబుల నచ్చటిజనులువిసర దీపకళికలు వెలుఁగఁగాఁ దేజరిల్లు
నీనృపాత్మజుఁడిప్పుడు నిరుకుచోట దీపమేలేనియింటనుదిగిపరుండె॥ 41
వ॥ అంతట నారాజబాలుండు, మఱునాఁడు వేకువన, లేచి కాల్యకృత్యంబులుతీ
ర్చికొని, తిలకధారియై, యతిమనోహరంబులగు బాల్యచిహ్నలచేఁ బశుపతిం
దలంచుచుఁ, దత్ప్రదేశంబున నెట్లుసంచరించుచుండెననిన॥
ఉ॥ అందెలు గజ్జెలున్ మెఱయ, హారములున్ బటుకంకణాదులున్
సందడిసందముంగొలిపి చక్కనిశబ్దముచేయుచుండ నం
దందువికాసభాసురమునౌ ముఖదీప్తివెలుంగ బాలకుం
డందఱకున్ మహాముదమునప్పుడె కల్గఁగజేసె నయ్యెడన్॥ 43
పురజనులు సదాశివునిరాకను, కొండాలి రామభూపతితోఁ జెప్పుట.
చ॥ పురజనులందఱయ్యెడ, నపూర్వముదంబునఁబోయి తత్పురీ
నరపతికిన్ కొండాలికులనాథునకున్ ప్రభురామనేతకున్
మురియుచు నిక్కుమారకుని ముచ్చటలన్ వినిపింప నాప్రభుం
డరిమురి నాతనింగనఁగ నప్పుడె కౌతుకమందె నెమ్మదిన్॥ 44
వ॥ పదంపడి యారామభూపతి తన సేవకు నొక్కనింబిలిచి, నీవీక్షణంబున వెడ
లి మనదేవళంబునందుండు రాజకుమారకుం గనుగొని "మాదొర మిమ్ముఁ
జూచుటకు రానుద్యోగించియుండె"నని తెలుపంబంపె నంతట నాతండు
తద్రాజబాలుని సన్నిధికింబోయి యనంతరంబున॥ 45
క॥ మ్రొక్కుచు రాజాత్మజునకు।మక్కువతోఁదెల్పె వేగ మారాజిపుడున్
గ్రక్కునమిమ్మున్ జూడఁగ।నక్కఱమెయి రాఁగలండటంచుం బేర్మిన్॥ 46

వ॥ అనినవిని యబ్బాలకంఠీరవుండా యనుజీవి తెల్పిన సంగతినివిని, యోజించుకొని
యతనితో నిట్లనియె॥ 47

చ॥ విదితకులోద్భవుండనయి పీరధరాధిపు పుత్రకుండనై
యదనిటులాట నేనిచటికట్టిటు చేరితినీశ్వరాజ్ఞచే
సదమలమూర్తి, రాజు, నను సన్మతిచేఁ గననెంచునేని యి
య్యది సమయంబుగాదనుమ, యాగ్రహ మొందకుడంచుఁ జెప్పుమా॥ 48

వ॥ ఇట్టి యా బాలునివాక్యంబులాలించి, యా సేవకుండు నిలువంబడియుండ సదా
శివబాలకుండు "నేను బాలుండను, నాపలుకులందుఁ దొటుకులున్నఁ దప్పు
గానెంచకుఁడు" అని రాజునకుఁ జెప్పునట్లు సెలవీయఁ దత్సేవకుండు రాజు
సన్నిధికేంజని యెట్లువిన్నవించెననిన॥ 49

సీ॥ తమయాజ్ఞఁగైకొని తడయక నేఁబోయి, వినయవిధేయతావిధమువీఱ
నయ్యాంధ్రవిభునకు నావదుదంతంబు, పూసగ్రుచ్చినయట్లు పోలఁజెప్ప
నాయయ్యసరియని యనక సంకోచించి "విధవిదూరుఁడ నేను, బృథ్విరాజు
భూతిసంక్రాంతుండు, భూరిభోగేంద్రుండు; కావున నను జూడఁగాంక్ష యేల

గీ॥ దైవవశమున నిప్పుడీదేవళమున। నిల్చియుంటిని నీవునేర్పుకొలఁది
నమ్మికను రాజుగారితో నెమ్మిఁజెప్పు। మా"యటంచనెమర్యాదయచ్చుపడఁగ॥

వ॥ ఇట్లు చెప్పినంత॥ 51

క॥ నిజసేవకువచనంబులు। సుజనుండగు రాజు, విని, విశుద్ధదలిర్పన్
విజనస్థుఁడైన బాలుని। గజిబిజిలేనట్టిమతికిఁ గౌతుకపడుచున్॥ 52

సీ॥ ఈసుందరాంగకుండేడువత్సరముల పసిబాలుఁడనివింటిఁ బ్రబలముగను
గమలాక్షుఁడీతఁడొక్కండుగానుండియు నిరుపమానస్థైర్యనియతినుండెఁ
బటుధీరతాశుద్ధిఁబరఁగియయ్యభిమన్యునుపమయొక్కింతతానొందుచుండె
గంభీరవచనవిక్రాంతిచేవినువారి కాశ్చర్యముదయింపననువుచెచ్చె॥

గీ॥ ననుచునాతనిగుణములనధికముగను। గణన సేయుచునా రాజుగౌరవమున
విలసితానందమగ్నుఁడై వేగనపుడు। యోజనమొనర్చెలోననా రాజవరుఁడు॥ 53

వ॥ ఎట్టులనిన? "నీబాలచంద్రుండుసామాన్యుండుగాఁడు, ఏతద్విషయం, బీయుదారు
వాగ్విలసనాదులచేతనే తేలుచున్నయది, ఈయన యీప్రదేశంబువిడిచిపోవు
టుచితంబుగాదు, గావుననీయనకునిభోజనభాజనాదివ్యాపారవిహితవస్తుసా
మగ్రిమనముపంపుటుచితంబు" అని తలంచి తనసేవకులతోఁ జెప్పదగు వైఖరి
వచించి, బాలసేవయందునియమితులంజేసెనప్పుడు. 54

గీ॥ రాజునానతి సేవకరాజొకఁడు నియతిఁ దప్పక భోజననియతికిఁ దగు
వస్తువులఁ బంపుచుండెన వ్వారిగాఁగ। రాజసుతునకు గౌరవప్రదక్షిమ మెఱయ॥ 55
క॥ బాలుఁడు లలితమనోహర। శీలుఁడు తగు కాలవిధి నిజకృత్యాలు వహుచున్
గాలముఁ గడపుచునుండెను। శ్రీలీలాధిపతులిచ్చు సిరులం గనుచున్॥ 56

సదాశివుండు విద్యనభ్యసించుటకు గూర్చి నిజదాసితోఁ జెప్పుట.

చ॥ ఘనమతి, విద్యలం జదువఁగాంతు జనించినిజావనస్థితిన్
మునుకొనులక్ష్మిఁ గాంచివినుమో వనితా నను విద్య నేర్వఁగాఁ
బనుపుము పాఠశాలలకుఁ బర్వత నాధసుతేశునాజ్ఞచేఁ
గనెదను విద్యలం గలుగు గౌరవముల్ సరివారు మెచ్చఁగన్॥ 57
గీ॥ నేనెయ్యాదివసంబున, నెమ్మితోడఁ। బాఠశాలకుఁ జనుదెంచి భవుని కృపను
బ్రాప్తముగు విద్యఁ జదివెద భవ్యముగను। బంపుమా నన్ను నీవనేఁ బారఁ జూచి 58
ఉ॥ ఆయెడ సుందరాంగి మదిహర్షముఁ గాంచుచుఁ బల్కెనిట్టులో
ధీయుతపుత్ర ! నీకుఁ దగుతీరున విద్య గ్రహింపుటొప్పగున్
బాయక బాల్యమందె నృపబాలురు విద్యలఁ గాంచిరేని యెం
తో యశమబ్బుఁ బంపెదను దోరపు గౌరవముప్పతిల్లెడున్॥ 59
వ॥ అనుచుఁ దదంగనామణి తత్పుర పాఠశాలకరుదెంచి, యందలి యుపాధ్యాయులఁ
బొడఁగాంచి నమస్కరించి యణఁకువ మెఱయ "నో బ్రాహ్మణోత్తమా! యీ
బాలుండు నృపాలవంశజుండు, దైవవశంబున, నీదృగవస్థాస్థితుండయ్యె నందు
వలనఁ దామీరాతనియందనుగ్రహంబుంచి విద్యాదానంబు సేయుదురని మిమ్ము
వేఁడంజనుదెంచితి" ననిన నాయుపాధ్యాయుండు సుదినం బాలోచించి యాదినం
బె మంచిదిగాన బాలునిఁ బాఠశాలకుఁ దోడ్కొనిరమ్మని తెల్పనప్పుడు॥ 60
క॥ ఆయువిద బాలుఁ దోడ్కొని శ్రీ యలరఁగఁ బాఠశాలఁ జేరెన్ వేగన్
శ్రేయోర్థి యైన బాలున। కాయై ముచ్చటలఁ జెప్ప చర్మిలి మెఱయన్॥ 61
వ॥ చేరి యాదాసి యచ్చటి యుపాధ్యాయునితో నిట్లనియె॥ 62
ఉ॥ భూసురవర్య, నీవిపుడు భూరి కృపారసమేర్పడంగ నీ
భాసురమూర్తికిన్ సుగుణవార్థికిఁ జక్కని జ్ఞానసంపదన్
గాసిలనట్టి మేను గసుగందని శిశును విద్దెపోడిమిన్
మోసపువృత్తి లేమియును ముఖ్యముగా దయసేయుఁడీ త్వరన్॥ 63
శా॥ బాలుండీతఁడు రాచబిడ్డఁడు సదా బాల్య ప్రచారాది కృ
త్యాలోలుండయి సంచరించుచు జనన్యాది ప్రహీణాత్ముఁడై

శ్రీలక్ష్మీపతి చక్కఁజూడనియెడన్ జేడ్పడ్డ రాజ్యప్రభన్
హేలం దిర్గుచునుండఁ దెచ్చితిని నేనీయర్భకున్ గ్రచ్చుఱన్॥ 64

వ॥ ఇత్తెఱంగున నీదేవళంబుననుండ నేఁటిరాత్రి నీబాలకశాంకుంబు గద్గద స్వరం
బున నిట్లనియె॥ 65

క॥ శివనామమెప్పుడుసల్పుచు। సవినయముగ దేవళమునఁ జక్కఁగ నాతోఁ
గువలయపతిసూనుండనె। విరళముగఁ జదువఁగోర్కెయగు నాకనుచున్॥ 66

వ॥ అనినవిని నేనాబాలుని మీసన్నిధికిం దోడితెచ్చితినని విన్నవింప, నాభూసు
రోత్తముం డిట్లనియె॥ 67

గీ॥ చెలియ, నీవిట్లు పలుమాఱుపలుక నేల। యీకుమారునిచిన్నెలనెన్ని చూడ
రాజసుతుఁడీతఁడని చెప్పనోజ తేలె। ముఖమె తెల్పునుగాసర్వమునుబడంతి॥ 68

ఉ॥ బాలుని గౌరవప్రోన్నతులఁ బాటిలఁగాంచియె సంతసించితిన్
లాలనచేతనెప్డు సకలప్రథితాగమ బోధచేసెదన్
లాలితమూర్తి నీతని నెలంతరో! నిత్యము పాఠశాలకే
హేలలులేక పంపుముసహింపుము వీనివియోగమత్తఱిన్॥ 69

వ॥ అంతట నాదాసి యీయుపాధ్యాయుని వాక్యంబులాలించి విశ్వసించి యా
బాలకు ననుదినంబుం బాఠశాలకంపుచుండె, నచ్చటనాతండెట్లుండెననిన॥70

సీ॥ బాలార్కతేజుఁడాబాలురమధ్యను, రిక్కలందునఁ జంద్రురీతి నమరి
మోమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్త సతంబు, కంబువుంబోలు కంఠంబు తోడఁ
సిద్ధంపుముద్దుల నెలవైనమోముపైఁ, గుంతలచ్ఛవికొంత వింతఁదెలుప
ఫలకసన్నిభగండపాళిఁ గ్రొంజిగిఁజూపు మెఱుఁగారు కనుదమ్ము లురుతఁగాంచ

గీ॥ వామకుష్యేశ్వరాత్మజుఁడఖిలబాల। సంఘమునవిద్యచేబుద్ధిఁజతురతాప్తి
మొదటివాఁడయి సుకృతపుంబుంజమెల్ల। రాశియైయున్న యట్లటఁగ్రాలుండె॥

క॥ చుక్కలలోఁ జంద్రునివలెఁ। జక్కని మతిచేతఁ దనదు చదువేపనిగా
మక్కువఁ జదువుచునుండును। గ్రక్కున విద్యను గ్రహింపఁగలకోరికతోన్॥

క॥ చూడఁడు బాలురవైపునె। యాడఁడు తనసాటిపిల్లలందఱితోడన్
వీడఁడు విద్యాపఠనము। వాడఁడు కాలంబువృధగ బాలుండెపుడున్॥ 73

గీ॥ పాఠశాలనువీడి యాబాలుఁడెపుడు। విపణిమార్గానకేతెంచు వెంటనెముటి
గేహమునుజేరి పాఠాలఁ గెరలి చదువు। విద్యపైనున్న యాస్థచేవిసువకెపుడు॥

క॥ అన్నముపెట్టుమటంచున్। మన్నన నాయవ్వనడిగి మవ్వపుఁ బలుకుల్
చిన్నెలు మీఱవచింపుచుఁ। జిన్నాతఁడు సతము ముద్దుచేష్టలనలరున్॥ 75

మ॥ అనఘుం డెప్పుడు నూరకుండఁడు, మహా హర్షోక్తులన్ బల్కుచున్
ఘనవాంఛాయుతుఁడై నిరంతరముఁ జక్కన్నేర్చుచున్ శాస్త్రముల్
గనఁగా నబ్బురపాటుగల్గునటు విఖ్యాతిన్ గనంజూచుచున్
మనుజాధీశ్వరుసూనుఁడొప్పెఁగడు సన్మానార్హ చిత్తాబ్జుఁడై॥ 76

వ॥ ఇవ్విధంబున నారాజబాలుండు విద్యాభ్యాససాంద్ర దీక్షుండగుచు నితరవ్యా
పారములచెంతఁబోక, భగవదనుగ్రహంబున, ననవద్య విద్యావిశేషంబులు
గ్రహించుచున్న యెడ॥ 77

గీ॥ ఈశ్వరానుగ్రహంబుచే నేపుమీఱఁ! దత్పురవిభుండు నిద్రించుతరుణమందు
స్వప్నమందున నొకశుభవార్త పొడమె! భావివర్తనమారీతిఁ బరఁగుకతన॥ 78

ఈశ్వరుఁడు, రామభూపతిస్వప్నంబున, నతనికుమార్తెను, సదాశివున కిమ్మని చెప్పుట

వ॥ ఆస్వప్నవృత్తాంతం బెట్టిదనిన॥ 79

ఉ॥ ఓయి కొండాలిరామనృప, యోగ్యతమా, భవదీయ పుత్రికన్
శ్రీయుత, రాజపుత్రికనుఁ, జెచ్చెరనిచ్చి వివాహకార్యము
శ్రేయముగా నొనర్పుమని, శీఘ్రగతుండానతియిచ్చె నాకలన్
దోయరుహాక్షుఁడా విభుఁడు తోరపుఁగూరిమి పంతగింపఁగన్॥ 80

గీ॥ అట్లు వచ్చినస్వప్నంబునందు లక్ష్యముంచ కేపోయె రామభూపోత్తముండు
ధనమదంబడి తలకెక్కి ఖాటి జూప, నెవ్వరేమాటనేనియు నెట్లు విం(దు॥ 81

ఉ॥ అంతట శంభుఁడున్, బరమహర్షముతోడుత, దాసిలక్ష్మికిన్
సంతసమారనయ్యెడల సత్రములోపల, నిద్రవోవు న
య్యంతికి స్వప్నమందుఁబడఁతీ! వినుమొక్కటి దివ్యవాక్కు నీ
వింతకుఁ దత్ప్రయత్నమున నేగవలెన్ శుభమిందుఁగావలెన్॥ 82

ఆ॥ అల కొండాలిరామయాధీశుదరిఁ జేరి! యతనిపుత్రినితని కనుగలముగ
నిచ్చి పెండ్లిసేయనింతిరో! రామభూవరుని వేఁడుమనుచు వలను మెఱయ॥ 83

వ॥ ఇట్లు శంకరుండానతీయ, మఱునాఁడు, తత్కోమలాంగి, స్వప్నవృత్తాంతంబు
నకు సంతోషించి, 'గౌరవపాత్రుండగు నీరాజపుత్రుండు వేఱొక్క రీతియం
దుండఁగా నేనిటుసేయ యుక్తమా' యని సంకోచించియు, శివానుగ్రహం
బుకతంబున నీకార్యము సఫలముగునని తలంచి యీసంగతి తమ రాజబాలు
నకు విన్నవింప, నాతండు సస్మితాననుండగుచుఁ, బాఠశాలకుంబోవ, నీల
క్ష్మియు, యుక్తకాలం బాలోచించుకొని యప్పుడు॥ 84

క॥ శివునాజ్ఞశిరమునంగొని! సవినయముగ దాసి లక్ష్మిసంతోషముతోఁ
భవమూసనూనుఁదలఁచుచుఁ! బ్రవిమలగతిఁ రాజు కడకు భాగుగ నేగెన్॥ 85

చ॥ సరసిజనేత్ర, దివ్యగుణసాంద్ర, వివేకవిధేయతాఢ్య, తా
నరవరు సన్నిధిం నిలిచి నమ్రతతోడుత బుద్ధియోజనన్
గరుణదలిర్పఁగాఁబలికె గౌరవముం దనరారునట్లుగా
వెరవునరాజుమెచ్చునటు వీలొకయించుకదోఁప నయ్యెడన్॥ 86

క॥ ఓరాజోత్తను! వినుమా। మారాజతనూజునకును మహిత గుణునకున్
మీరాజ్యలక్ష్మి నిచ్చుచు। నారూఢిగఁ బెండ్లి సేయుమా యవనీశా॥ 87

మ॥ అనియిబ్బంగి వృద్ధసూక్తులంబలుకఁగా నారామభూపాలుఁడున్
విని యామాటల నవ్వుచిట్లనియె నీవేళన్ యథేచ్ఛంబుగా
వనజాక్షీ! మృదులోక్తులంబలికివహ్వా, శంక లేకుండ నీ
ఘనతంజూపితి వేరుచెప్పిరి యశస్కామున్ మతిన్ నీకిటున్॥ 88

వ॥ అనిన నయ్యింతి యిట్లనియె॥ 89

క॥ నాకీభువిలో నెంచఁగ। మీకున్ దెలియంగరాని మిత్రులుగలరా
మీకిట్టిశంక లేటికి। నాకొక శంకరుడె, సర్వనాయకుఁడధిపా॥ 90

గీ॥ ఈశ్వరానుగ్రహంబుచే నిట్టిబుద్ధి। నాకు జనియించె, నోనరనాధమౌళి
యితరు లెవ్వారు నాకునీహితవనియుక్తిఁ। దెల్ప లేదయ్య వేయేల తెలియుమయ్య॥

వ॥ అనినవిని యారాజోత్తముండాదాసితోడ నిట్లనియె॥ 92

క॥ మీరెవ్వరు మేమెవ్వరు। మీరాజేవంశమునకు మేటియొనాకున్
నారీమణి! తెలియదుగద, యేరీతిగ నాదుపుత్రి నితనికినిత్తున్॥ 93

సీ॥ మున్ను మీభూపవరునకునున్న పదవి। యెట్టిదోకొంత యోచించియెలమిమిగులఁ
బుత్రినిచ్చెద మీరాజపుత్రునకును నెల్లతరములవారలు నుల్లసిల్ల॥ 94

వ॥ అని యీప్రకారంబున నారామభూపాలుం డారామామణికిఁ బ్రత్యుత్తరం
బీయ, మనోవికలయై, యీశ్వరానుగ్రహంబున్ దలంచుకొని 'మహావంశసం
జాతుండగు మారాజపుత్రునకు మీకొమిరె నిమ్మనికోరుటయె నాయది తప్ప
ని, మనంబున నెంచుకొని, తన స్వస్థానంబున కరిగెనంతట॥ 95

క॥ ఆనరనాథుండొక నిసి। మానుగ నిద్రించియుండ, మననార్థ్యముగా
భూనుత శశిధరుఁడాయెడ। నానరవరుఁగాంచి పల్కె నత్తఱిమిగులన్॥ 96

చ॥ మదయుతులైన పాపులకుమానవదార్యజనోక్తులెప్పుడున్
ముదమునొసంగఁజాలవది మూర్ఖబలంబు, నృపోత్తమా! దయా
స్పద మతివైభవత్సుతను జయ్యన నాన్నృపసూతికిచ్చి స
మ్మదమునఁ బెండ్లిసేయుము, యమందసుఖంబులనందుమమ్మా ధరన్॥ 97

ఈశ్వరుండు రామభూపతికిస్వప్నమందు సదాశివప్రభుకుమారువృత్తాంతంబుఁజెప్పుట

ఉ॥ ఆ నరనాథపుత్రుఁ డఖిలార్య నుతోత్తమ సద్గుణుండు, స
మ్మాన సమంచితాన్వయుఁడు, మాన్యుఁడు రాజకళాధురంధరుం
డానవనీతమానసునియంతటి బాలురఁగాన మెచ్చఁటక్
గాన, మదాజ్ఞనీతనికిఁ గన్యనొసంగుము కీర్తిఁగాంచుమా॥ 98

గీ॥ అరయ నీసుతకర్త నాయానసీకు। సర్వగుణధన్య రాజ ప్రశంసనీయ
దీనికన్నిట ముఖ్యుఁడై తేజరిల్లు। వరుఁడన సదాశివుండె యగా నరవరేణ్య॥

సీ॥ భూపాల నీవిట్టి బుద్ధియోచనచేత నీతని కొంకియు నెంచుటకును
నీవెంత వాఁడవు నీప్రయత్నంబున, నీతనిసంబంధ మింపుమీాఱ
నీకబ్బనేరదు, నిజముగా నాచేత, సంఘటింపంబడె, సత్యముగను
శ్రీలక్ష్మికళచేతఁ, జెలఁగియీానీపుత్రి, నీయింటఁబుట్టెను నృపవరేణ్య

గీ॥ యితని సంబంధమంతగా నెంచనేల। నేను జెప్పినమాటయే నీవునమ్మి
పెండ్లిసేయుము శుభములు పెరుఁగునెపుడు। వీరిదాంపత్యమెప్పుడువృద్ధిఁగాంచు

వ॥ అని యీాప్రకారంబున నాభూపాలుని స్వప్నమందు సాంబుండు సాక్షాత్క
రించి నాభక్తుండగు సదాశివునకుఁ గన్యనిచ్చి పెండ్లిసేయుమని తెల్పి యదృ
శ్యుండయ్యె, నంతట నయ్యనంతావల్లభుండు, మేల్కాంచి యిటునటుఁ జూచి
యేమియుంగానక, యీాశ్వరమాయయని, తలంచెనప్పుడు॥ 101

గీ॥ రాజు తనమది నీకలరాణఁగాంచి। స్వామి గిరిజాధిపుఁడునాకు సకరుణమతి
నిట్టులానతియిచ్చె నేనెంతొ ధన్యుఁడను మదన్వయమెంతొ పావనతఁగాంచె॥

గీ॥ మృత్యుహరునాజ్ఞ మీాఱుట మేరగాదె। యింతదుర్భరమహిమచేనిపుడుశంభుఁ
డతిశుభాస్పదమైనట్టి యీాసువార్త।స్వప్నమందుమనఁదెల్పె నాశంకదీఱ॥ 103

క॥ నాపూర్వజన్మఫలమున। నీపావని గోష్ఠిఁదెలిపి యింపారంగా
నాపాపనిమ్మటంచుక్। శ్రీపరమేశ్వరుఁడుపలికె చెలువొప్పారన్॥ 104

గీ॥ అనుచుఁ దనసతికీవార్తనతఁడు తెల్పి। విలసితానందమగ్నుఁడై వేడ్కమీాఱ
నిది మహాదేవుమహిమచే నింతి! మనకుఁ। జేకుఱెనటంచుమిగులసుశ్రీవహింప

వ॥ అయ్యెడ నయ్యుత్తమాంగనయు సంతసించి నిజనాథునితోనిట్లనియె॥ 106

క॥ మీాయిష్టమె నాయిష్టము। మీాయెడ నేనితరరీతి మెలఁగందగునా
నాయెడ వేఁతెంచకుఁడీ। మీాయిచ్ఛను జేయుఁడయ్య మేలగు మనకున్॥ 107

వ॥ అంతట నారాజు మిగుల సంతోషించి, కొల్వుకూటంబునకేతెంచి, మంత్రి
ముఖ్యులనందఱరావించి, స్వప్నవృత్తాంతంబుం దెలియఁజేయ, వారెల్లరును,

సంతోషించి, "యోరాజా! యిక్కార్యంబివశ్యాచరణీయంబు, శీఘ్రంబకర్తవ్యంబు. ఈరాజపుత్రు వృత్తాంతంబును, దొల్లి దక్షిణదేశ యాత్రలకై వెళ్ళి వచ్చిన మాపెద్దలెఱుంగుదురు, వీరివంశంబు మహాగౌరవభాజనంబు, శూరతానిధానంబు, పరమేశ్వరు ననుగ్రహంబున మనకీసంబంధంబు తటస్థించుచున్నదిగాని, వేఱొండుగాదు. సంకోచింపక, పుత్రికనిచ్చి రాజపుత్రునకు వివాహంబుసేయుము" అని విన్నవించిరయ్యెడ॥ 108

చ॥ సకల జనానుమోదముగ, సాంద్రరుచిన్ శుభకార్య మయ్యెడన్
సుకరముగా నొనర్చుటకు, సొంపుదలిర్పఁ దలంచి వెంటనే
యొక ధరణీసురోత్తముని, నొప్పుగఁబంపిరి లక్ష్మిచెంతకున్
బ్రకటితపాణిపీడనపు, వార్తనెఱుంగఁగఁజేయ నెమ్మితోన్॥ 109

రాజు తనపుత్రికను సదాశివునకిచ్చెదనని తెలుపుట.

గీ॥ శుభముహూర్తంబు నార్యులు, సుస్థిరముగ।
మోదమలరంగనియమించి, ముఖ్యముగను
వ్రాసియిచ్చినశుభలేఖఁబట్టుకొనుచు
భూసురోత్తముఁడరిగె, నప్పుడుశుభముగ॥ 110

గీ॥ సరసిజాక్షుండు సంస్థానశాలయందుఁ।బటిమచెన్నారఁగూర్చుండి,ప్రబలముగను
నిజహృదుల్లాసమగ్నత, నెగడియుండు।సమయమందునవిప్రుండు, సరసకేగె॥
గీ॥అమ్మహారాజబాలుఁడా,నవనివిభుఁడు।వచ్చియున్నట్టిద్విజుఁగాంచి,ప్రతిభ మెఱయ
మోమునందునఁజిఱునవ్వు, మొలకలెత్తఁ। గుశలవార్తలనడుగుచుఁగూరుచుండి
గీ॥ బ్రాహ్మణుండిచ్చుశుభలేఖ, ప్రభునకప్డు।
సంతసముఁగూర్చె మానస, సారసమున
దానిఁదిలకించి బాలుండు, దైవకృపకుఁ
దనరియుండెనుమిగులఁ గృ, తజ్ఞుఁడగుచు॥ 112

వ॥ ఇట్లప్పార్థివతనయుండు, సంతుష్టచిత్తుండై, బ్రాహ్మణుంజూచి యిట్లనియె॥ 113

క॥ శంకరుదయచేత నిరా।తంకముగా సకలశుభవి, ధానమువెలయన్
బంకజముఖి నిచ్చెదనని। కొంకక రాజిపుడు వార్త గొప్పగఁ దెలుపన్॥ 114

క॥ శుభలేఖ వ్రాసినాఁడని। రభసంబునఁదనదుదాసి, రాఁజేరిమహా
ప్రభతోడఁజెప్పెనాతం। డభిముఖుఁడై యాత్మహర్షమట్టుటుతూఁగన్॥ 115

అ॥ ఓసి యీవిచిత్రమూహింపనేమౌను।దొల్లినీకురాజధూర్వహుండు
కన్యనీనటంచు, గద్దించిచెప్పియుఁ। దిరిగి మనసునెట్లు త్రిప్పుకొనెనొ॥ 116

మ॥ అనుచున్ బాలుఁడు లక్ష్మితోఁ దెలుపఁగా, హర్షాతిరేకంబునన్
వనజాక్షుంగని దాసియిట్లనియెఁద, ద్వార్స్థావిధానస్థితిన్
మనముక్కంటికృపన్ ధరావరుఁడు సన్మానంబుగాఁబుత్రి నీ
కనుఱెప్పంగ నొసంగ నెంచె నిజమో యయ్యా యిటానెంచఁగాన్॥ 117

క॥ ఈభూసురుఁ జేఁబంపెను। శోభనమగువార్తరాజు, సురచిరబుద్ధిన్
నీభావంబలరారఁగ। నోభువనఖ్యాతబుద్ధి, యూహింపంగన్॥ 118

వ॥ అనినవిని యారాజబాలుండు, తనప్రియతాపాత్రంబగు లక్ష్మికనుమతంబుగా
నాభూసురోత్తమునకు, భోజన భాజనాది గౌరవంబాచరించి, తాంబూలా
దులమన్ననంజూపి, యాశుభలేఖార్థంబులకు సంతసించి, యాయనకు గమ
నానుజ్ఞ నిసునయంబున, నాపాఱునింగాంచి, దాసీవతంసంబగులక్ష్మి "యో
భూసురోత్తమా! మా రాజబాలునకు, సర్వవైభవప్రదాత లీయుమామహే
శ్వరులేగావున, నీవివాహంబు నిద్దేవళంబునందే చేయనిష్టంబు, ఈవార్తమ
రాజునకెఱింగింపుమనిన యనంతరంబున॥ 119

మ॥ పరమానందముతోడ నయ్యువతితా, ద్బాలోత్తముంజూచి యీ
తఱిలో శంకరుకన్న లేరు మనకున్, దాయాదులెవ్వారు నీ
పురిలోఁజూడఁగఁ గానమీయెడల శంభున్ నమ్మియుండంగ సు
స్థిరతన్ గార్యముఁ జక్కఁజేయునతఁడున్, శీఘ్రంబుగానిప్పుడున్॥ 120

వ॥ ఇట్లు వీరెంచుకొనుచుండ, నాబ్రాహ్మణోత్తముండు రాజుసన్నిధికింజని, సర్వ
వృత్తాంతంబు నివేదించి, బహూకృతుండై వెడలిన యనంతరంబున॥ 121

గీ॥ పెండ్లిపనులన్నియును జేయఁ, బృథ్వివరుఁడు
వలయువస్తువులన్నియుఁ బంపెనపుడు
మనసుగుదిరినమీఁదట మహిపతులకు
నెందునఁ గొఱంతగలుగునే, యెంచిచూడ॥ 122

చ॥ సచివునిఁజేరి భూవిభుఁడు, సారసనేత్రను బాలికామణిన్
శుచిగుణుఁడైన యాంధ్రపతి, సూనునకిచ్చి వివాహకార్యమున్
బ్రచురముగాను జేయ సదు, పాయము నేను దలంచియుంటి నీ
యచల సువార్తలోకులకు, నందఱకుం దెలియంగఁజేయుమీ॥ 123

వ॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥ 124

మ॥ పురవాసుల్ సరసాంకచిహ్నములతోఁ బూర్ణప్రమోదంబుతో
నిరవందన్ ఘనకుడ్యగేహచయముల్, హేలాలవాలంబుగా

సరసోల్లాసము సంఘటించునటులన్, సాంద్రంబుగాఁజేయఁగా
స్థిరపూనాజ్ఞను జేయుచున్న సచివ, శ్రేష్ఠుండు మేలౌననెన్॥ 125

మ॥ అపుడామంత్రి సమస్తపౌరజనులన్, హర్షంబుతోఁబిల్చి యీ
నృపుసత్పుత్రికి పెండ్లికావునను, నేఁడింపార భూపాలుఁడున్
నిపుణత్వంబున వేగమే నిజగృహా నిందృప్రభాలంకృతుల్
విపులోల్లాసముతోడఁ జేయుఁడని తె, ల్పెన్నాకుమీరున్ వినన్॥ 126

వ॥ అని మంత్రిపుంగవుండీప్రకారంబుగా, నఖిలపురసౌధాదుల నలంకరింపఁ బుర
జనులకాజ్ఞాపించి, కొందఱ వధూవరాలంకరణంబులనియమించి, రాజాజ్ఞచే
బంధుగణంబులరావింప, విప్రోత్తములఁబంప, వారలేతత్సంగతివిని, సంతు
ష్టాంతరంగులై పరిణయార్థంబరుగుదెంచి రనంతరంబ॥ 127

సీ॥ రచ్చలువీధులు, రాజమార్గంబులు, శోధనచేయించి, శుభ్రముగను
బచ్చనితోరణాల్, బాగుగాఁగట్టించి, రంగవల్లులు దిద్ది, రింగితముగ
సౌధప్రాకారాది, సకలస్థలులుకును, సున్నముల్ గొట్టించి సొగసుగాను
జేగురుల్ దీర్పించి, చిత్రచిత్రంబుగాఁ, బందిళ్ళువేయించి రందముగను

గీ॥ నగరమెల్ల నలంకర, ణంబుచేత। స్వర్గమును ధిక్కరించెడి, సొరుగాంచె
రాజసుతపెండ్లియనఁ బురీ, రాజవదన। సకలసౌభాగ్యమంది ప్రశస్తిఁ గనదె॥

క॥ ఇరువంకల బుధులందఱు। నిరువుగమృదుభాషణముల, నింపుగ నృపుతోఁ
బరశివుసన్నిధియందునఁ। బరిణయమును జేయుమనిరి, పరిపరి విధులన్॥ 129

చ॥ బుధజనులందఱాయెడలఁ, బొందుగఁ దెల్పఁగఁ సంతసంబునన్
మధురిపుసేవకోత్తముఁడు, మాన్యుఁడుగావిని వారిమాటల
త్యధిక సుపూజ్యతన్ బరిణ, యంబును శంకరు దేవళంబునన్
విధి నియతిన్ బొనర్చునెడ, వేల్పులుమెత్తురు మేల్పొసంగెడున్॥ 130

మ॥ అని యాభూపతి నిశ్చయించుకొని డా, యాదుల్ తదన్యుల్ మహా
ఘనులౌ మిత్రులు వచ్చియుండగ సుతా కళ్యాణమెంతో జిగిన్
మనముప్పొంగఁగఁజేయనెంచె నటులే, మంజుప్రభన్ వెల్గుచుం
డెను సన్నాహము రెండుచోట్ల సమదృష్టిన్ నిల్పఁగా నత్తఱిన్॥ 131

క॥ పరిణయ కార్యోద్యోగము। సరసముగాఁబెద్దలవుడు, సమకూర్పంగాఁ
బరమేశ్వరు కృపచేతను। గరమున్ భాసిల్లుచుండె, గ్రామవరు గృహామున్॥

మ॥ ఇరుపార్శ్వంబులనుండునార్యులు మహా, హేలన్ వివాహంబు సు
స్థిర శక్తింబటుదీప్తిఁజేయ, బహుళ, శ్రీయుక్తి నెంతోకళా

కరమై వేల్పుల మెచ్చఁజేసె సురసం, ఘంబట్లు సంతుష్టిచేఁ
గుఱిపించెన్ సుమవృష్టి సర్వజనముల్, కోర్కుల్ ప్రశంసింపఁగన్॥ 133
క॥ మురువుగ నటనుంచు వధూ। వరు లతిసుందరతఁగాంచి, వైవాహిక శో
భ రహించి పొందిరి పదుగురు। పరితోషంబందఁ బెండ్లి, పల్లవులచేతన్॥ 134
వ॥ అప్పుడా ప్రేష్యారత్నంబు, తత్పరిణయకాలంబున, వివాహకన్యకు, సము
చితాలంకార నికరంబు సమర్పింప, నత్తఱి నారామభూపాలుండు, తత్పట్టణ
పశ్చిమభాగసీమయును, గజ హయోష్ట్రి గోకులాదికంబును, సమస్త మణి
స్తోమంబును, జామాతకిచ్చి, యేతచ్ఛుభకార్యాగత సమస్తభూసురాద్యుత్త
మకోటికి, బహుమతులొసంగి, స్వకీయ పరకీయ భృత్యనిచయంబులకు, సను
వగుపసదనంబు లిచ్చియుండిరంతట॥ 135
గీ॥బంధుమిత్రాదులందఱు,పరమమోద,మెనయఁబరిణయమును దాము,మనసుదీఱఁ
జూచి యుత్సాహమందిరి-చోద్యములను గరమువిలసిల్లు కన్నుల,కఱవుదీఱ॥
గీ॥ పరిణయంబున కేగిన, బంధుమిత్రు లెల్లఁ దమతమయుత్సాహమినుమడింప
నేగిరంతటఁ దమతమ, యిరవులకును బరమసంతోషమున్నులై భవ్యమతుల॥
సీ॥ ఆవధూవరులుని,త్యానందమూర్తులై, చంద్రికాచంద్రప్ర,శస్తిఁగాంచి
హృదయమనోరథ, హేలానివాసులై, నిరుపమశోభచే, నెగడుచుండి,
కొంతకాలముదాఁకఁగోమరారుకాంక్షల,మెఱయుచునటుఁఖ్రాఁద,మృదులవృత్తి
నతికుతూహలనుంది, యాసుమసాయకు, కేళులఁదముమదిఁగీలుకొలిపి
తే॥ పొంగురంగారు యావన,భోగమునకు, ననుపమఫలంబనఁగఁ జెల్లునట్టిగోస్య,
కృత్యములనారితేఱి యొం,తేఁ ప్రసిద్ధ వర్తనలమించియుండిర,వ్వారిగాఁగ॥ 138
క॥ ఈరీతిఁగొంతకాలము, వారేపుసమిధునకృత్య, వాంఛాయుతస్నే
సారోదారతమెలఁగుచు, నారూఢింగనిరి కాల,యాపనవిధులన్॥ 139

సదాశివునకు మల్లికార్జునుఁడను పుత్త్రుఁడు కలుగుట.

క॥ అలదంపతులిరువురకున్ లలితాకృతిమెఱయుభవ్యలక్షణుఁడును వి
స్తులభోగశాలియగు సుతతిలకుండుదయించె దివ్య, ధీవిలసనుఁడై॥ 140
ఆ॥ అతనిపేరు మల్లికార్జునుఁడందురు మల్లికార్జునాంఘ్రి, మలయునట్టి
చిత్తవృత్తిగల్గి, చెల్వొందువాఁడౌట,నఖిలబుధులుతత్త్వ,మరసియరసి॥ 141
సీ॥ ఆమహామహునకు, నాచావవారింటి, పుత్రికనిడి పెండ్లిపొల్పుగాను,
జేయంగ వారికి, శ్రీమంతులైనట్టి నలువురుపుత్త్రులు, న్యాయ్యవిధులు

శ్రీశైలపతియును, శ్రీమల్లికార్జునుం, డిరువురు తమ్ములహీనగుణులు
ఘనసదాశివుఁడును, గంగాధరుండును, బుట్టిరివారలు, పొల్పుమీఱ,

తే॥ భువినిసత్కీర్తివడసిరి పొందుగాను
వైభవోన్నతిఁజెన్నొంది వసుధయందుఁ
బ్రబలశౌర్యప్రభాఢ్యులై, భవ్యరుచిని
భుజబలవిహారులై చాలఁ,బొలిచిరపుడు॥ 142

వ॥ అమ్మహోదాములయిన సోదరులలో, జ్యేష్ఠుండగు శ్రీశైలపతికిఁ, గట్టావారి ప్రియపుత్రికయగు, శ్యామలాంబనిచ్చి, పరిణయంబుఁజేసిరి. ఆయనసహోదరులలో మల్లికార్జునుండును, గంగాధరుండును, బరిణయాత్పూర్వంబునన, మృతులైరి. తృతీయుండగు సదాశివునకు, మల్లికార్జునుండును, ఆయనకు వీరరాఘవుండును, ఆయనకు లింగమనీఁడును, ఆయనకు వీరపనీఁడు, మల్లినీఁడు, మాదినీఁడు, బెజ్జనీఁడునను, నలువురుపుత్రులుపుట్టిరి. తత్సోదరులలోద్వితీయచతుర్థులకు, సంతానంబులేకపోయె. వారిలో జ్యేష్ఠుండగు వీరపనీనికి సింగమనీఁడు, లింగమనీఁడు, మాదినీఁడు, మూలమనీఁడు, నని నల్వురు వంశపావనులుకల్గిరి. వారలలోఁ దృతీయచతుర్థులకు సంతులేదయ్యె. జ్యేష్ఠుండగు సింగమనీఁడు, శేకూరుపురంబునను, ద్వితీయుండగు లింగమనీఁడు,కంతేరుపురంబుననుండి, యాయాగ్రామాదుల గౌరవంబబ్బి, యచ్చటనభివృద్ధిఁబొందిరి. వీరపనీని ద్వితీయసోదరుండగు, మాదినీఁడు, ఆత్మకూరు నిడముక్కలవంటులకుఁ, జేదరియైయుండె ననంతరంబు॥ 143

సీ॥ మల్లికార్జునునకు, మఱిజ్యేష్ఠపుత్రుఁడై, శ్రీశైలపతికిని, స్థిరయశుండు
వేంకటాద్రియనంగ, వీరాగ్రగణ్యుండు, నావిర్భవించె నీ,యవనియందు,
నాతంబుకాంచె భవ్యదగుణోపేతుల, శౌర్యసాహసకృత్యసాంద్రమతుల,
గంగినీఁడనఁగను,ఘనుఁడు మాదన వెంకటాద్రులు గురవనయనెడిఘనుల

తే॥ నల్గివారల, సహజుండ, హీనయశుఁడు
ఘనుఁడు వీరపనీఁడను, కంజనయనుఁ
డనఁగఁబ్రబలెనుభువియందు, వినుతికెక్కి
నిరుపమోత్సాహవిభ్రమ, నేతయగుచు॥ 144

వ॥ ఆసోదరులైదుగురధికబలపరాక్రమాఢ్యులై, గంగినీఁడు మోపులూరుపురంబునను, మాదన్న తాడిగుమ్మపట్ణంబునను, వెంకటాద్రి పల్లగిరి నగరంబునను, గురవన్న పోపూరుగ్రామంబునను, వీరపనీఁడు నంథిగామపీఁటను నివసించి

యాయాఖండములకుఁ బ్రభువులయియుండిరి. మఱియు నాయానగరంబుల
నుండువారి, యన్వవాయక్రమంబెట్టిదనిన॥ 145

శేకూరు కుదుటి లింగమనీని వంశానుక్రమణిక.

క॥ శ్రీసింగమనీఁడు సదా। శ్రీసాంబుని నామమాత్మ, శ్రేయంబలరన్
దాసంస్మరించుచుండును। వాసిం గను మోక్షపదవి, వచ్చునపేక్షన్॥ 146

గీ॥ అట్టిసింగమనీనికి, నాత్మజాతు।
లిరువురుదయించి రతిసుకృతేచ్ఛులగుచు
నందు జ్యేష్ఠుండు నారసిం, హాఖ్యుఁబరఁగు
నతనితమ్ముండు భాస్కరా, ఖ్యాకుఁడలరు॥ 147

వ॥ తత్సోదరులలో ద్వితీయుండగు భాస్కరనాయనికి, సంతానంబు లేదయ్యె, జ్యేష్ఠుండగు నారసింహునకుఁజినసింగమనీఁడును, రంగప్పయు, విశ్వనాథుఁడు ను, వేంకటాద్రియు, ముకుందుండు నను నైదుగురుసుపుత్రులుపుట్టిరి. అందుఁ జినసింగమనీనికి నారసింహుండు, బాపినీఁడు, చినసింగమనీఁడను ముగ్వురు పుత్రులుగలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠుండగు నారసింహుండు, సింగమనీఁడు, పెదక్క న్న, చినక్కన్న, పద్మనాభుఁడు, మూలప్పయను, నలువురుకుమారులనుగాంచె. నందుసింగమనీఁడును, బెదక్కన్నయుసంతానహీనులైరి. తృతీయుండగుచినక్క న్నకుఁదిరుపతన్నయు, నాయనకుమాదన్నయు, నాయనకు గోపన్న, సింగమనీఁ డునను నిద్దరుకుమారులుకలిగిరి. అందుగోపన్నకుసక్కన్నపుట్టె. అతనికిసంతు లేదయ్యె. ఆయనతమ్ముండగుసింగమనీనికి బాపయ్యయు, నాయనకుఁ బిచ్చయ్య, కోటయ్య, వెఱ్ఱెయ్యలనుముగ్గురుకుమారులు గలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు మాద య్య, ద్వితీయునకు హనుమయ్య, లింగయ్య, నాగయ్యలను ముగ్గురుకుమా రులు గలిగిరి. ఆకోటయ్య కనిష్ఠసోదరుండైన వెఱ్ఱెయ్యకు సంతులేదయ్యె. నారసింహునకుఁ జతుర్థపుత్రుండగు పద్మనాభుఁడు సంతానహీనుండయ్యె. పంచమపుత్రుండగు మూలప్ప, నారసింహుని ద్వితీయసోదరుండగు పెదబా పినీనికి దత్తపుత్రుండయ్యె. ఆమూలప్పకు జోగన్న, పీరన్నలను నిర్వురు కు మారులుకల్గి, యనపత్యులైరి. నారసింహునకుఁ దృతీయభ్రాతయగు చిన బాపినీనికి, వెంకన్న రమణప్పలను నిద్దఱుకుమారులు కల్గిరి. అందు వెంకన్న కుఁ దిరుపతన్న, పాపన్నలను నిరువురు జన్మించిరి. వెంకన్న ద్వితీయసోదరుం డగు రమణప్పకుఁ బెదపీరన్న, చినపీరన్న, నరసన్నలను ముగ్వురాత్మజులు ద్భవించిరి॥ 148

గీ॥ నారసింహుని సహజుండు ధీరమూర్తి। సుగుణశీలుండు రంగప్ప సుందరాంగుఁ
డంచితార్యమహోల్లాససంచయుండు।కీర్తిచేమించెజనులెల్లఁగెరలిపొగడ॥149

సీ॥ ఆపుణ్యమూర్తికి, నతిసుందరాంగులు పుట్టిరి నల్వురు పొందుగాను
వారిలో జ్యేష్ఠుండు, వరగుణానందుండు లింగమనీఁడను సంగవిరతి
మాదన్న యనువాఁడు మహనీయుఁడాయన సుగుణసంపత్తిచే సొంపుమీఱె
రఘునాయకుండను రాజవర్యుండొప్పె బాహుగర్వముతోడఁ బ్రబలగతిని

గీ॥ విశ్వనాథుఁడు సువ్రత విధిహితుఁడనఁ। బరఁగిరయ్యెడ బహుకీర్తి పాటిలంగ
వంశపావనులోయన వసుధయందు। నిహపరంబుల కర్హులై యేపుమీఱి॥150

ఉ॥ లింగమనీనికిన్, ఘనబ, లి ప్రతిభాఢ్యులు, గల్గిరిద్దఱన్
రంగుగ వెంకయాఖ్యుఁడును, రంజిలె వేంకటకృష్ణుఁడోయనన్
బంగరు రంగశాయియన, భవ్యయశుండగు మాదయాఖ్యుఁడున్
సంగర శీలురౌమువ్వురు, సారవయస్కులు పుత్రవంతులున్॥ 151

వ॥ ఆసోదర త్రయంబున నగ్రజుండగు వేంకయాఖ్యునకు లింగన్న, వీరన్న, రామకృష్ణమ్మలను, నలువురు పుత్రులు పుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండగు లింగన్నకు నరసన్న, ఆయనకు సూరన్న, వీరన్న, వెంకన్న మాదన్నలను నలువురు పుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుల కిరువురకు సంతులేదయ్యె. తృతీయుండగు వెంకన్నకు సూరయ్యయు, నాయనకుఁ గృష్ణయ్య, సుబ్బయ్యలను నిరువురు కుమారులు కలిగిరి. అందు నరసన్న చతుర్థపుత్రుండగు మాదన్నకు వెంకయ్య, వెంకటప్పయ్య, నరసయ్యలను ముగ్వురు పుత్రులు కలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు మల్లయ్య, సీతారామయ్యలను నిరువురు కుమారులు కల్గిరి. వెంకయ్య సోదరుండగు వెంకటప్పయ్యకు, సీతారామయ్యపుట్టె. ఆవెంకటప్పయ్య తమ్ముఁడున రసయ్యకు, సంతానప్రాప్తిలేదయ్యె. వెంకన్న జ్యేష్ఠ పుత్రుండగు లింగన్న తమ్ముఁడు వీరన్నకు, పుల్లన్న, వీరన్నలను కుమారులు కలిగిరి. ఆవెంకయ్య ద్వితీయపుత్రుఁడు రామన్నకు, బాలకృష్ణుఁడు వెంకయ్యయను నిరువురు వంశపావను లుద్భవించిరి॥ 152

సీ॥ ఆబాలకృష్ణున, కార్వురు పుత్రకు, లుదయించిరిద్ధర, నొప్పుగాను
వీరన్న యను మహావిపుల వక్షశ్శాలి, మాదన్న యను మృదు, మార్గగామి
వెంకన్న యనువాఁడు, వేదాంతకుశలుండు,శివన్న యనువాఁడు,స్థిరయశుండు
సుబ్బయాభిఖ్యుండు, సుందరాకారుండు, సోమన్న యనువాఁడు,శూరమూర్తి

తే॥ యుద్భవిల్లిరి వారలత్యుగ్రగతిని। సకలసుగుణాంబురాసులై, సరసముగను

దీనరక్షణబుద్ధిచే దివ్యమతులు। ప్రజ్వరిల్లిరి భూమిపైఁ బ్రాభవమున॥ 153

గీ॥ బాలకృష్ణుని జ్యేష్ఠుఁడై, బలయుతుండు వీరయాహ్వయునకుఁ గల్గె, వేడుకలర
సుగుణశీలురు నలుగురు, సుందరాంగు లరయ నతిధర్మవర్తనులనఁగఁ బరఁగి॥

వ॥ ఆవీరయాహ్వయునకు, జ్యేష్ఠుండగు రామయ్య, హనుమయ్య, లింగయ్య, నాగయ్య యను నలుగురిలో, జ్యేష్ఠద్వితీయ చతుర్థులకు సంతానంబు లేదయ్యె. తృతీయుండగు లింగయ్యకు నాగయ్య పుట్టె. ఆయన తాత బాలకృష్ణుని ద్వితీయ పుత్రుండగు మాదన్నకు, సంతతి లేకపోయె. ఆయన తమ్ముఁడు వెంకయ్యకు నాగయ్య, ఆయనకు వెంకటసుబ్బయ్య, వారల నాలవ పినతండ్రి శివన్నకుఁ గుమారులు లేరైరి. ఆయన తమ్ముఁడు సుబ్బయ్యకు నాగయ్య వెంకయ్య యను నిర్వురు కల్గిరి. వారల జనకుని సోదరుఁడగు సోమయ్యకుఁ గోటయ్య పుట్టె. ఆబాలకృష్ణుని ద్వితీయ సోదరుఁడైన వెంకన్నకు నాగయ్య కల్గి సంతానహీనుండయ్యె. ఆబాలకృష్ణుని తండ్రి రామన్నకుఁ జతుర్థ సోదరుఁడైన కృష్ణమ్మకు లింగయ్య మాదన్న సోమన్న వెంకన్న నాగన్నలను నైదుగురు కుమారు లావిర్భవించిరి. అందు లింగన్న మాదన్నలను వారలకుఁ బుత్రులు లేరైరి. వారల తృతీయభ్రాతయగు సోమన్నకు శివరామయ్య వీరయ్య లింగయ్యలను మువ్వురు కుమారులు కల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠుఁడగు శివరామయ్యకు నాగయ్య సుబ్బయ్య రామలింగయ్యలను పుత్రులు కల్గిరి. అందు నాగయ్యకు శివరామయ్య, రామయ్యలను నిద్దఱు కుమారులు కలిగిరి. ఆనాగయ్య తమ్ముఁడు సుబ్బయ్యకు సోమయ్య, ఆసోమయ్య తాత శివరామయ్య తమ్ముఁడు వీరయ్యకు రామలింగయ్య వెంకయ్యలను నిర్వురు కుమారులు పుట్టిరి, అందు రామలింగయ్యకు వీరయ్య శివరామయ్యయును, కుమారులైరి. ఆవీరయ్య తాతయగు వీరయ్య తమ్ముఁడు లింగయ్యకుఁ గుమారులు లేరైరి. లింగయ్య తండ్రి సోమన్న సోదరుఁడు వెంకన్నకు వీరయ్య పుట్టె. ఆవీరయ్యకు హనుమయ్య పుట్టె. వారి తాత వెంకన్నకుఁ బంచమభ్రాతయైన నాగన్నకు మాదయ్య సంగయ్యలను నిరువురు కుమారులు పుట్టిరి. ఆమాదయ్య ప్రపితామహుండగు వెంకన్నకు ద్వితీయభ్రాతయగు వెంకటకృష్ణునకు నలువురు సుపుత్రులు పుట్టిరి. 155

సీ॥ వారన్నదమ్ములు, వైభవోన్నతితోడ, వర్ధిల్లుచుండిరి, వసుధయందుఁ
దద్భ్రాతృచయములోఁ, దగ జ్యేష్ఠుఁడైనట్టి, సంజీవరాయఁడౌ, సమరసుండు

నాగయాభిఖ్యుంఁడు, నయగుణోపేంద్రుండు, రామన్న యనుమహా, రాజవరుఁడు
వంశపావనులన, వసుధయందొప్పిరి, శివభక్తులైయుండి, స్థిరవిభూతి

తే॥ నిట్టివారన్నదమ్ములు, నేపుమీఱఁ బరమసద్భక్తిఁజెన్నొంది, భవ్యరుచిని
సత్యమేనిక్కమనివారు, సాంద్రముగనునమ్మియుండిరిసుజనులో, నరసఖులను॥

వ॥ ఆసంజీవరాయనికి, శివయ్య, వీరయ్యలను నిరువురుకుమారులు పుట్టిరి. అందు శివయ్యకు మాదయ్య, వీరయ్యలును, కలిగిరి. ఆమాదయ్యకు వెంకయ్య సుబ్బయ్య, సంజీవరాయండునను ముగ్గురు పుత్రులు గల్గిరి. అందు వెంకయ్యకు, రామయ్య, లక్ష్మీపతి, యను నిరువురుపుట్టిరి. ఆవెంకయ్యతమ్ముఁడు సుబ్బయ్యకు నాగయ్య, వెంకట్రామయ్యలను నిరువురుపుత్రులు జన్మించిరి. ఆసుబ్బయ్యసహజుండు సంజీవరాయనికి వెంకయ్య, లక్ష్మయ్య, నాగయ్యలను ముగ్గురుద్భవించి, వీరవల్లిపాటిపురంబుననుండిరి. ఆసంజీవరాయనితండ్రి తమ్ముఁడు వీరయ్యకు, రామయ్య, సోమయ్య, వెంకయ్య, నాగయ్య, శివయ్యలను నైదుగురుపుత్రులుపుట్టిరి. అందు రామయ్యకు, నాగయ్య, పిచ్చయ్యయును, గుమారులైరి. వీరలతాత తమ్ముఁడు సోమయ్యకు నాగయ్యపుట్టె. ఆయనజనకునిసోదరుఁడు వెంకయ్యకు సంజీవరాయఁడు వెంకటప్పయ్య యను నిద్దఱుపుత్రులావిర్భవించిరి. వారలతండ్రి తమ్ముఁడు నాగయ్యకు సంతానము లేదయ్యె. ఆయనసోదరుఁడు శివయ్యకుఁ గృష్ణయ్య, వీరయ్య, వెంకట్రామయ్య, శ్రీరామయ్యలను నలుగురు కలిగిరి. వారల ముత్తాత శివయ్య తమ్ముఁడు వీరయ్యకు వెంకయ్య నాగయ్యలను నిరువురుపుట్టిరి. అందు వెంకయ్యకు సంతానంబు లేదయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు నాగయ్య సుగుణగణాఢ్యుండై సత్కీర్తిచే నతిశయించి, నరసయ్య, రామయ్య, లక్ష్మీపతి, పిచ్చయ్య, వెట్రెయ్య, సూర్యనారాయణలను నార్వురుపుత్రులంగనె. అందు నరసయ్యకు వీరయ్య, వెంకట్రామయ్య, సీతారామయ్య, నాగయ్యలను, నలుగురు పుత్రులుకలిగిరి. అందు వీరయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వెంకట్రామయ్యకు, సూర్యనారాయణవరప్రసాదనాయఁడు, మల్లికార్జుననాయఁడు నను నిరువురుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు రామయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు లక్ష్మీపతికి, నారాయణ వెంకటసుబ్బయ్యలను వారు కలిగిరి. వారలతండ్రితమ్ముఁడు పిచ్చయ్యకు సంతులేదయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వెట్రెయ్యకు నాగయ్యయనుకుమారుండుగలిగె. ఆయనపినతండ్రి సూర్యనారాయణకు నాగయ్యపుట్టె. ఆయన నాలవతాత సంజీవరాయనితమ్ముఁడు

నాగన్నకు, రామన్న, వీరన్న, సుబ్బన్నలను మువ్వురుపుత్రులుపుట్టిరి. వారిలో జ్యేష్ఠునకు సంతులేకపోయె. ఆయనతమ్ముఁడు వీరన్నకు, వెంకయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁ జినవెంకయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁ గోటయ్య, చినకోటయ్యయను నిరువురుపుట్టిరి. వారల మూఁడవతాతయగు వీరన్నతమ్ముఁడు సుబ్బన్నకు మాదయ్య, రామయ్య, నాగయ్య, వీరయ్య, నరసయ్య యను నైదుగు రాత్మజులు కలిగిరి. అందుఁబ్రథమ,తృతీయ, చతుర్థులకు సంతులేకపోయె. ఆసోదరులలో రెండవవాఁడు రామయ్యకుఁ గుటుంబయ్యపుట్టె. ఆయన మహాదేవపురంబునందుండెను. ఆయనతండ్రికి మూఁడవతమ్ముఁడు నరసయ్యకు, లింగయ్యగలిగె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు రామన్నకు సంతులేదయ్యె. ఆరామన్నతండ్రియగు వెంకటకృష్ణుని తమ్ముఁడు మాదన్నకు, వీరన్నకలిగె. ఆయనకుఁ జినవీరన్నపుట్టె. ఆయనకు, పుల్లయ్యపుట్టె ఆయనకు మాదయ్యకలిగె. ఆయనకు రామయ్య భద్రయ్యలను నిరువురు పుత్రులుపుట్టి, వారలు వీర్లపాటియందుండిరి. వారల యాఱవతాత లింగన్నతమ్ముఁడు మాదన్నకు, వీరయ్య, అచ్చన్న, యను నిద్దఱుపుట్టిరి॥ 157

గీ॥ వీరయాఖ్యునిపుత్రుఁడై, వీరవర్యుఁ
డతులగుణశీలుఁడుత్తముఁడనఁగఁబరఁగె
నతనిసహజుండు వీరయా, హ్వయుఁడనఁగ
నంచితోల్లాసుఁడై యుండె, ననుగుణముగ॥ 158

వ॥ ఆయన తండ్రితమ్ముఁడు, అచ్చన్నకు నర్సయ్య, చల్లయ్యయను నిద్దఱుకుమారులు కలిగిరి. వారల ప్రపితామహుండగు మాదన్న భ్రాత రఘునాయకులకు, మాదన్నపుట్టెను ఆయనపినతండ్రి విశ్వనాథుఁడుసంతానహీనుఁడయ్యె. ఆవిశ్వనాథునితండ్రి రంగప్ప తమ్ముఁడు, విశ్వనాథునకు, మాదన్న, నారసింహుఁడు, కృష్ణమ్మ యను ముగ్గురు కుమారులుదయించిరి. అందు మాదన్నకుఁ గాశీపతిపుట్టె. ఆయన సంతానహీనుఁడయ్యె. ఆయన పినతండ్రినారసింహునకు లింగన్న పుట్టి,పరిణయాత్పూర్వంబుననే,మరణించె. ఆయన పినతండ్రి కృష్ణమ్మకు, అక్కన్నపుట్టె. ఆయనకు మహాదేవుఁడు, నరసన్న, సోమన్న, శివన్నలను నలువురుపుత్రులావిర్భవించిరి.అందు మహాదేవునకు నరసన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి నరసన్నకు మాదన్నపుట్టె, ఆయనపినతండ్రులిరువురు సంతానహీనులైరి. వారి మూఁడవతాత విశ్వనాథునితమ్ముఁడు వెంకటాద్రి. రామలింగన్న, సింగన్న, నారసింహుఁడు, యల్లప్ప యను నల్వురు పుత్రులంగనె.

అందు రామలింగన్నకు రాజలింగముపుట్టె. ఆయనకుఁ జంద్రమౌళి, లింగన్నలనువారు పుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు సంతులేదు. సింగన్నకు లక్ష్మయ్య పుట్టె. ఆయనకు హనుమయ్య జనించి బలుకూరులోనుండెను. ఆయన ముత్తాత తమ్ముఁడు మహాదేవునకు మల్లన్నపుట్టె. ఆయనకు విస్సన్న, రామన్న మాదన్న, లింగన్న, వెంకయ్య యను నైదుగురు పుత్రులవతరించిరి. వారలతాత తమ్ముఁడు వెంకన్నకు సంతులేకపోయెను.

ఆయనపినతండ్రి సింగన్నకు మాదన్నపుట్టె. ఆయనకు మల్లన్నపుట్టె. ఆయనకు వీరన్నకలిగె. ఆయనకు నరసన్నజనించె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు నారసింహునకు మాదన్న పద్మనాభుఁడు నను నిరువురుపుత్రులు గలిగిరి. అందు మాదన్నకుఁ జినమాదన్న జన్మించె. ఆయనకు మల్లన్న, సింగన్న, సోమన్న, మాదన్నలను నలుగురుపుత్రు లుద్భవించిరి. అందు మల్లన్నకు సుబ్బన్న విశ్వన్నయను నిద్దఱుపుత్రులుకల్గిరి. వారలతండ్రి తమ్ములు సింగన్న, సోమన్న, సంతానహీనులయిరి. వారలతమ్ముఁడు మాదన్నకు నరసన్న సోమన్న యను నిద్దఱుపుత్రులుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు పాపన్న వంశాంకురహీనుఁడయ్యె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు పద్మనాభునికి రమణప్ప లింగన్న, వీరన్నలను ముగ్గురుపుత్రులుగల్గిరి. అందు రమణప్పకు మల్లన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి లింగన్నకు మాదన్న, సోమన్న, నాగన్నలనుకుమారులుకల్గిరి. వారలజనకునితమ్ముఁడు వీరన్నకు నారసింహుఁడుపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు యల్లప్పకు లింగన్న, మాదన్న, వెంకయ్యలను ముగ్గురుపుత్రులు పుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుఁడు లింగన్నకు మహాదేవుఁడు భగవానులు సంజీవరాయఁడు నను మువ్వురు కుమారులుకలిగిరి. వారలు సంతానహీనులయిరి. వారల పినతండ్రి మాదన్న చరిత్రంబు వర్ణించెద॥

సీ॥ మాదన్న గాంచెను, మానుగా నేడ్వుర, సంజీవరాయండు, సరసయశుఁడు
యల్లయాహ్వయుఁడను,నతిసుందరాంగుండు, సోమన్న యను వాఁడుసుస్థిరుండు
పాపయ్యమాదన్న, భవ్యచరిత్రులు, శివ్వన్న యక్కన్న, సింధుధీరు
లందుజ్యేష్ఠుండు పుణ్యాత్ముఁడునయశాలి, సంజీవరాయండు, సమరసమునఁ

తే॥ గీ॥ గాంచె మాదన్న సుబ్బన్న, ఘనుల సహజు।లైనచల్లన్నవీరన్న, యనఁగ వారి
ముద్దుతమ్ముఁడుశివ్వన్న, మోహనాంగుఁ।డనఁగఁ బరఁగిరియైదుగు,రవనిసుతుల॥

వ॥ వారలలోమాదన్నకుఁజెల్లన్న,సుబ్బన్న వెంకటాద్రియను మువ్వురుద్భవించిరి. అందుఁజల్లన్నకుఁ బెద్దబ్బి,శివరామయ్య యను నిరువురు పుట్టిరి. వారలలోఁ

పెద్దబ్బికి సంతులేకపోయె. ఆయనతమ్ముఁడు శివరామయ్యకు భద్రయ్య, కోటయ్య, వెంకటప్పయ్య, నాగయ్యలను నలుగురు కుమారులుపుట్టి కంతేరుపురంబుననుండిరి. వారలతాత చెల్లన్నతమ్ముఁడు సుబ్బన్నకుఁ, దమ్ముఁడు వేంకటాద్రి రెండవకుమారుఁడు శివరామయ్య దత్తుఁడాయెను. ఆయనకుఁ గోటయ్యకలిగి వీరవల్లిపాటియందుండెను. ఆకోటయ్యతాతతమ్ముఁడు వెంకటాద్రికి రామయ్య, శివరామయ్య, వీరయ్య, మాదయ్యలను నలువురుపుత్త్రిలుపుట్టిరి. అందు రామయ్యకు సుబ్బయ్య, చంద్రమౌళి, వెంకటప్పయ్యలను ముగ్గురుపుత్త్రులుజన్మించి, గొడవర్తియనుగ్రామములోనుండిరి. (వారల పినతండ్రి దత్తుఁడని పైన వ్రాయఁబడినది,) ఆయన తమ్ముఁడు వీరయ్యకు వెంకటాద్రి మాదయ్యయను నిరువురుగలిగి వీరవల్లిపాటియందుండిరి. వారలపినతండ్రి మాదన్న సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు సుబ్బన్నకు సంతున్నట్లు తెలియదు. ఆయనతమ్ముఁడు చల్లన్నకు, అబ్బయ్య, మాదయ్యలను నిరువురుపుత్త్రులుపుట్టిరి. అందు నబ్బయ్యసంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు మాదయ్యకు, అమరయ్య, రామయ్య, లక్ష్మయ్యలను మూగురుపుత్త్రు లుద్భవించి వారలు వడ్లమూడిలోనుండిరి. వారలతాత తమ్ముఁడు వీరన్న సంతానహీనుండయ్యె. ఆయన సహజుఁడు శివన్నకు రంగయ్యయు, నాతనికి శివయ్యయుఁ గలిగి, పినపాటిలో నుండిరి. ఆయనముత్తాత తమ్ముఁడు యల్లన్నకు మాదన్న, వీరన్న, లింగన్న, రామన్నలను నలువురు కలిగిరి. అందు మాదన్నకు వీరన్న, సోమన్న, లింగన్నలను మువ్వురుపుత్త్రులుపుట్టిరి. అందు వీరన్నకు సంతులేకపోయె. ఆయనసోదరుఁడు సోమయ్యకు లక్ష్మయ్యజన్మించి చేకూరిలోనుండె. ఆయన జనకునిసోదరుఁడు లింగయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనజనకునితమ్ములు మువ్వురకు సంతులేదయ్యె. వారలజనకునిసోదరత్రయమునకు సంతుకనఁబడక వారలతమ్ముఁడు శివన్నకు హనుమయ్యపుట్టె. ఆహనుమయ్యపినతండ్రి, అక్కయ్యకు మాదన్నపుట్టె. ఆయనకుఁ బాపయ్యపుట్టె. ఆపాపయ్యకు మాదయ్య, సుబ్బయ్య, నాగయ్య వెంకయ్య, రామయ్యలను అయిదుగురుదయించిరి. అందుమాదయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనసోదరుఁడు సుబ్బయ్యకు నాగయ్యపుట్టె. ఆయనకు భద్రయ్య, పిచ్చయ్యలను నిరువురుపుట్టి చేబ్రోలునందుండిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు నాగయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనసోదరుఁడు వెంకయ్యకు సుబ్బయ్యగలిగె. ఆయనపినతండ్రి రామయ్యకుఁ గోటయ్య, భీమయ్య, సూరయ్యయను మువ్వురుపుట్టి, చేబ్రోలునందుండిరి. వారలయైదవవంశంబునఁబుట్టిన

హాదన్నతమ్ముఁడు వెంకన్నకు మహాదేవుఁడుపుట్టె. అమ్మహాత్మునకుఁ బాప
య్యాయను పురుషోత్తముండుపుట్టె. ఆయనతోఁ జేకూరుకుదురు ముగిసె
ననంతరంబు॥ 161.

కంతేరుకుదురుమూలపురుషుఁడు లింగమనీనివంశానుక్రమణిక.

శా॥ యాదోరాశిగభీరమూర్తి కరుణా,వ్యాప్తాంతరంగుండు బా
హాదర్పాంధనృపాల దోర్బలయుతా, హంకారపాషాణటం
కాది ప్రోజ్జ్వల ఖడ్గహస్తుఁడు ప్రసి,ద్ధౌదార్యధుర్యుండు తా
శ్రీదుండేయననొప్పె సంపదల, వా,సింగాంచెదాత్రంశచేన్॥ 162

క॥ ఆలింగమనీఁడు మహాశీలుండు కవీంద్రవినుత, చేష్టాపరుఁడున్
శ్రీలావణ్యాంచితుఁడై। యేలెన్ ధరనీతిమెఱయ, నెంతో కీర్తిన్॥ 163

సీ॥ లింగమనీఁడుబల్, నిర్మల తేజుండు, కంతేరుపురమున, ఘనతకెక్క
తానేకొండలోంటుకుఁ,దగుచౌదరాంగంబు,బాగొప్పఁజేయుచుఁ,బటిమమెఱయ
దానధారోన్నతి, తారసిల్లఁగఁజేసి, విప్రులమెప్పించెఁ బృథ్వివరుఁడు
నతనికిఁగలిగిరి, వితతశౌర్యాబ్ధులు, ముప్వురాత్మజులును, మోదమలర

తే॥ వీరరాఘవుఁడనఁగను విమలయశుఁడు వరసదాశివుఁడుదితుండు, వసుధవిభుని
సహజుఁడక్కయధీరుఁడౌ, సమరసుండు ప్రజ్వరిల్లిరివారలు, భవ్యరుచిని॥ 164

వ॥ వారలలో వీరరాఘవునకు వీరన్న, లింగన్న, అయ్యన్న, చినవీరన్నలను న
లుపురుకుమారులుకలిగిరి. అందు వీరన్నకు సంతులేదయ్యె. ఆయనసోదరుఁ
డు లింగన్నకుఁ బెరుమాళ్లు, మల్లన్న, తిరుపతన్న, లింగన్నలను నలువురు
జన్మించిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు సంతులేదయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు మల్లన్నకు,
సుబ్బన్న, వీరన్న, పిచ్చయ్యలను ముగ్గురుపుత్రులుపుట్టిరి. అందు సుబ్బన్నకు
రామన్న యుదయించె. ఆయనకు లింగన్నపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు వీర
న్న సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు పిచ్చయ్యకు నరసయ్య వీర
య్య వెంకయ్యలను ముప్వురుపుత్రులుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు తిరుపత
న్నకు సంజీవి, వీరన్న, హరన్న, శివన్న, రామన్న, అచ్చన్న, అను నాఱు
వురు వంశపావనులుద్భవించిరి. అందు సంజీవి సంతతిశూన్యుండయ్యె. అతని
తమ్ముఁడు వీరన్నకు లింగన్నపుట్టె. ఆయనకుఁ బెదకోటయ్య, చినకోటయ్య
యను నిరువురుకలిగిరి. అందుఁ బెదకోటయ్యకు లింగయ్య సీతారామయ్య
లనువారలు పుట్టి తుమ్మపూడిలోనుండిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు హరన్నకుఁ
దిరుపతన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రులు ముప్వురు సంతానహీనులైరి. వారల
తండ్రితమ్ముఁడు లింగన్నకు వెంకన్న, నల్లన్నయనువారలావిర్భవించిరి. అం

డు వెంకయ్యకు సంతులదు. ఆయనతమ్ముఁడు నల్లన్నకు వెంకన్న, లింగన్న
లనువారవతరించిరి. వారలముత్తాతతమ్ముఁడు, అయ్యన్నకు లింగన్న, భీమ
న్నయనువారలు కలిగిరి. అందు లింగన్నకు వెంకన్న, నీలాద్రి, వెంకట్రామ
న్న, మాదన్న, పాపన్న, సాంబశివుఁడనను నార్గురుపుత్రులు జన్మించిరి.
అందు వెంకన్నకు వెంకటశివుఁ డుద్భవించెనయ్యెడ॥ 165

క॥ ఆవేంకటశివుఁడుసదా। భావంబునశివునినిరతిఁ, బాయనిదీక్షఁ
సేవించుచుభక్తిస్థితి। నేవంకను మనసునిడక, యిలఁజరియించెఁ॥ 166

సీ॥ ఆపుణ్యమూర్తికి, నంచితోల్లాసులు, మువ్వురుపుట్టిరి మోదమలర
రాజలింగనయన, రాజశరేణ్యుండు, శివలింగయాఖ్యుండు, స్థిరయశుండు
శక్తిలింగనయను, శాత్రవవిజయుండు ప్రజ్వరిల్లెనుభువి, భవ్యరుచిని
నందు జ్యేష్ఠుఁడుగాంచె,నయగుణోపేతుఁడై,సాంబయాఖ్యాకుఁడై సరసయశుని
తే॥ కేవుమీఁఅంగ నలువురు, నీడ్యగుణులు
రాజయాఖ్యుండు శివయ్య, రమ్యయశుఁడు
నాగయాభిఖ్యుఁడనఁగ ననంతవిభుని
తమ్ముఁడుదితుండు వీరయ్య ధార్మికుండు॥ 167

వ॥ అప్పుడా నలువురిలోఁ బ్రథమద్వితీయులకు సంతులేకపోయె. తృతీయుండగు
నాగన్నకు సుబ్బయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁ బినతండ్రియగు వీరయ్యకుఁ గోట
య్యపుట్టె ఆకోటయ్యముత్తాతతమ్ముఁడు శివలింగయ్యకు మహాసుగుణశా
లులు, సత్త్వగుణప్రధానులు, సుశ్రీయుతులునగు, వెంకయ్య, రామస్వామి
యను సుపుత్రులిరువురుద్భవించిరి. అందు వెంకయ్యకు, నాగయ్య, మీన
య్య, వెంకటసుబ్బయ్యలను ముప్వురుపుత్రు లుద్భవించిరి. అందు నాగయ్య
కు, సీతారామయ్య, కోటయ్య, వెంకటప్పయ్యలనువారు కల్గిరి. వారిపినతం
డ్రి మీనయ్యకుఁ గోటయ్యపుట్టె, ఆయనపినతండ్రి వెంకటసుబ్బయ్యకు, వెం
కటప్పయ్యపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు, రామస్వామికి, మాదయ్య, దుర్గ
య్య, వెంకటప్పయ్య, వెంకయ్య, శివలింగయ్యలను నైదుగురుపుట్టిరి. అందు
వెంకయ్యగాక తక్కిన వారలకు, సంతులేదయ్యె. వారలతాతతమ్ముఁడు,
శక్తిలింగానకు, శివయ్యపుట్టె. ఆయనకు వీరభద్రయ్య, శక్తిలింగము, కో
టయ్య, వెంకటసుబ్బయ్యయను నలువురుకుమారులుద్భవించిరి. వారల నాల
వతాత వెంకన్నతమ్ముఁడు నీలాద్రికి లింగన్నపుట్టె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు
వెంకట్రామన్నకు, సంతానంబులేదయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు, మాదన్నకు,
శాయన్న, లింగన్నలను నిరువురుపుట్టిరి. అందు శాయన్నకు, మాదయ్య

లింగయ్య, సుబ్బయ్యలను పుత్రులుదయించిరి. అందు మాదయ్యకు లింగయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁ బినతండ్రియైన లింగయ్యకు, శాయన్నపుట్టె. ఆయన పినతండ్రి సుబ్బయ్యకుఁ గోటయ్య, భద్రయ్య, శ్రీరాములు ననువారుపుట్టి పెదపాలెములోనుండిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు లింగన్నకు, బాపనయ్య, రామయ్యయను నిరువురుపుత్రులుద్భవించిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు, వీరయ్య, వెంకయ్యయను నిరువురుకలిగిరి. అందు వీరయ్యకు, లింగయ్యపుట్టె. వీరు తుమ్మపూడిలోనుండిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు రామయ్యకు, వెంకట్రామయ్య పుట్టె. ఆయనమూఁడవతాత మాదన్నతమ్ముఁడు, పాపన్నచరిత్రంబు వివరించెద॥ 168

మ॥ అకలంకాత్ముఁడు, సత్కృపాపరుఁడు ని,త్యానందసంపన్నుఁడున్
సుకుమారుండగపుత్రికావరమన, శ్శుద్ధాంతిసంచారిస
త్కథాకర్ణనభూరిమోదకలనా, వ్యాప్తుండు పాపయ్యతా
సుకరాక్షీణమతిప్రభన్ జనుల హో,చ్చుంగూర్మిఁ బాలించెడిన్॥ 169

సీ॥ నిమిషమాత్రంబైన, నిర్వికల్పసమాధి, రహితుఁడై యుండఁడా రాజయోగి
యిహసౌఖ్యముల్ వీడి, హితతత్త్వోల్లాసుఁడై పరచింత సేయుచుఁబటిమ మెఱయ
ధనదారపుత్రవర్తనమిథ్యయనియెంచి సద్భక్తిచేతను, సారసాంక
వృత్తిచేమెలఁగెను సత్తైస్వ,జయమని, శివనామమే ప్రొద్దుఁ జిత్తమలర
తే॥ సంస్మరించుచు నిరతంబు, సమరసమున
మోక్షమేనిక్కమనియెంచి, మోదమలర
నిర్మలానందమగ్నుఁడై, నెగడియుండెఁ
బూర్ణభావంబుతోడను, బొంపసగాను॥ 170

వ॥ ఇట్టి పాపయాఖ్యునకు, గోత్రపావనులైన వీరభద్రప్ప, నందయ్య, లింగయ్య లను పుత్రులుకల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠునకుఁ బాపయ్య, కోటయ్యలను నిరువురు కల్గిరి. అందుఁ బాపయ్య సంతానహీనుండయ్యె॥ 171

సీ॥ కోటయాహ్వయుఁడగు, కులపావనుఁడుగల్గె మద్గుణైశ్వర్యప్రశస్తుఁడగుచు
హరిహరధ్యానని, త్యానందబాష్పముల్, గురియంగసతతంబు, గుహ్యగురుని
కరుణాకటాక్షంబు, కలుగునట్లుగమది సంస్మరించుచుఁదాను సమరసమున
నిర్వికల్పసమాధి నిష్ఠచేఁబూర్ణుఁడై నిండుభావంబున, నెగడియపుడు
తే॥ మంగళాద్రిని నివసించి, మహిమగలుగు నారసింహునిసేవ చెన్నారఁజేసి
పరమెసత్యమటంచును, భవ్యరుచినిఁ బరమభాగ్యోపభోగియై ప్రబలుచుండె॥

తే॥ నియతిఁ బ్రాకారమంటప, చయము లెల్లఁ
గట్ట నియమించి ధన మెల్ల, గంజనయను
పనులకై కొల్లపెట్టు మ, భక్తిచేత
మెలఁగుచునెయుండె నచ్చోట, మేలుగోరి॥ 173

చ॥ అనుదినమచ్చటన్ నిలిచి, యబ్జదళాక్షుని సేవ సేయుచున్
ఘనతవహించి మోక్షమును, గాంచఁగలట్టి వివేకమార్గమే
యనయము, జ్ఞానదృష్టిఁగని, యారయఁ బొల్చె భక్తులట్లుగా
ననువగు వర్తనన్ మెఱసె, నక్షయసౌఖ్య సమీహితాత్ముఁడై॥ 174

సీ॥ అమ్మహానీయున, కనురాగసతియగు, లచ్చమాంబయనంగ, లలితమోష
సూర్యదేవరవంశ, సువ్రతశీలుఁడౌ, జోగయాహ్వయుఁడగు, భాగవతుని
భార్యయా సుబ్బాంబ, భాగ్యశాలినియాచు, వారలకునుబుట్టె, వరసుగంధ
పరమపతివ్రతా, పరతత్త్వవేత్త్రియా, నమ్మత్తకాశిని,యందుఁగలిగె

తే॥ నరసయాభిఖ్యుఁడనఁగ వినయయుతుండు
సీతరామయ్యయను మహాస్థిరయశుండు
వేంకటప్పయ్యయనఁగను, వీరవరుఁడు
పుట్టెముప్పురుపుత్త్రిలు, పొందుగాను॥ 175

వ॥ అందు జ్యేష్ఠుండు నరసయ్యకు శ్రీరాములు, పిచ్చయ్యయను నిరువురుకుమారులుకలిగిరి. అందుజ్యేష్ఠుండు కాంచనాంగుండును శశిసిభాననుండును మహాసుందరుండునగు శ్రీరాములను శ్రీవాసిరెడ్డివంశ ప్రతిష్ఠామూర్తులైన శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి వెంకటలక్ష్మినగసమ్మ మన్నె సుల్తాన్ బహాదరుగారు దత్తునిఁ జేసికొనిరి. ఆయనజనకునితమ్ముఁడు సీతారామయ్యకు సుబ్బయ్య, పార్థసారథి వరప్రసాదనాయఁడునను నిరువురుపుత్రులుదయించిరి. వారలపినతండ్రి వెంకటప్పయ్యకు వెంకయ్య, నారాయణ, మల్లికార్జునుఁడను ముప్పురుపుత్రులుపుట్టిరి. వారలముత్తాతతమ్ముఁడు వీరయ్యకు శివరామయ్య దత్తుండయ్యె. ఆయనకు, అప్పయ్య, వీరయ్య, నరసయ్య, వెంకటప్పయ్య, సుబ్బయ్య, కోటయ్యలను నారుగురుపుట్టిరి. వారలముత్తాత వీరభద్రప్పతమ్ముఁడు నందయ్యకు, సుబ్బయ్య, నాగయ్య, భద్రయ్య, లింగయ్యలను నలుపురుపుత్రులు జన్మించిరందు॥ 176

తే॥ సుబ్బయాఖ్యుండు ధార్మిక, సుగుణశాలి యవతరించెనుసత్కీర్తియతిశయిల్ల
సకలవిభవాతిశయముల,సాంద్రగతినిబ్రవిమలానందభరితుఁడై,ప్రజ్వరిల్లె॥ 177

లింగయ్య, సుబ్బయ్యలను పుత్రులుదయించిరి. అందు మాదయ్యకు లింగయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁ బినతండ్రియైన లింగయ్యకు, శాయన్నపుట్టె. ఆయన పినతండ్రి సుబ్బయ్యకుఁ గోటయ్య, భద్రయ్య, శ్రీరాములు ననువారుపుట్టి పెదపాలెములోనుండిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు లింగన్నకు, బాపనయ్య, రామయ్యయను నిరువురుపుత్రులుద్భవించిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు, వీరయ్య, వెంకయ్యయను నిరువురుకలిగిరి. అందు వీరయ్యకు, లింగయ్యపుట్టె. వీరు తుమ్మపూడిలోనుండిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు రామయ్యకు, వెంకట్రామయ్య పుట్టె. ఆయనమూఁడవతాత మాదన్నతమ్ముఁడు, పాపన్నచరిత్రంబు వివరించెద॥ 168

మ॥ అకలంకాత్ముఁడు, సత్కృపాపరుఁడు ని,త్యానందసంపన్నుఁడుక్
సుకుమారుండగపుత్రికావరమన, శ్శుద్ధాంతసంచారిన
త్యకథాకర్ణనభూరిమోదకలనా, వ్యాప్తుండు పాపయ్యతా
సుకరాక్షీణమతిప్రభక్ జనులహెం,చ్చుంగూర్మిఁబాలించెడిక్॥ 169

సీ॥ నిమిషమాత్రంబైన, నిర్వికల్పసమాధి, రహితుఁడై యుండఁడా రాజయోగి
యిహసౌఖ్యముల్ వీడి, హితతత్వోల్లాసుఁడై పరచింత సేయుచుఁబటిమమెఱయ
ధనదారపుత్రవర్తనమిథ్యయనియెంచి సద్భక్తిచేతను, సారసాంక
వృత్తిచేమెలఁగెను సత్తెనూ,జయమని, శివనామమేప్రొద్దుఁ జిత్తమలర

తే॥ సంస్మరించుచు నిరతంబు, సమరసమున
మోక్షమేనిక్కమనియెంచి, మోదమలర
నిర్మలానందమగ్నుఁడై, నెగడియుండెఁ
బూర్ణభావంబుతోడను, బొంపుగాను॥ 170

వ॥ ఇట్టిపాపయాఖ్యునకు, గోత్రపావనులైన వీరభద్రప్ప, నందయ్య, లింగయ్యలను పుత్రులుకల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠునకుఁ బాపయ్య, కోటయ్యలను నిరువురు కల్గిరి. అందుఁ బాపయ్య సంతానహీనుండయ్యె॥ 171

సీ॥ కోటయాహ్వయుఁడగు, కులపావనుఁడుగల్గె షడ్గుణైశ్వర్యప్ర,శస్తుఁడగుచు
మారిహరధ్యానని, త్యానందబాష్పముల్, గురియంగసతతంబు, గుహ్యగురుని
కరుణాకటాక్షంబు, కలుగునట్లుగమది సంస్మరించుచుఁదాను సమరసమున
నిర్వికల్పసమాధి నిష్ఠచేఁబూర్ణుఁడై నిండుభావంబున, నెగడియపుడు

తే॥ మంగళాద్రినివసించి, మహిమగలుగు నారసింహునిసేవ చెన్నారఁజేసి
పరమెసత్యమటంచును, భవ్యరుచినిఁ బరమభాగ్యోపభోగియై ప్రబలుచుండె॥

తే॥ నియతిఁ బ్రాకారమంటప, చయము లెల్లఁ
గట్ట నియమించి ధనమెల్ల, గంజనయను
పనులకై కొల్లపెట్టుచు, భక్తిచేత
మెలఁగుచునెయుండె నచ్చోట, మేలుగోరి॥ 173

చ॥ అనుదినమచ్చటన్ నిలిచి, యబ్జదళాక్షుని సేవ సేయుచున్
ఘనతపహించి మోక్షమును, గాంచఁగలట్టి వివేకమార్గమే
యనయము, జ్ఞానదృష్టిఁగని, యారయఁబ్రోవక భక్తులట్లుగా
ననువగు వర్తనన్ మెఱసె, నక్షయసౌఖ్య సమీహితాత్ముఁడై॥ 174

సీ॥ అమ్మహానీయున, కనురాగసతియగు, లచ్చమాంబయనంగ, లలితయోష
సూర్యదేవరవంశ, సువ్రతశీలుఁడౌ, జోగయాహ్వయుఁడగు, భాగవతుని
భార్యయౌ సుబ్బాంబ, భాగ్యశాలినియౌచు, వారలకునుబుట్టె, వరసుగంధ
పరమపతివ్రతా, పరతత్త్వవేత్త్రియౌ, నమ్మత్తకాశిని,యందుఁగలిగె

తే॥ నరసయాభిఖ్యుఁడనఁగ వినయయుతుండు
సీతరామయ్యయను మహాస్థిరయశుండు
వేంకటప్పయ్యయనఁగను, వీరవరుఁడు
పుట్టెముప్వురుపుత్త్రులు, పొందుగాను॥ 175

వ॥ అందు జ్యేష్ఠుండు నరసయ్యకు శ్రీరాములు, పిచ్చయ్యయను నిరువురుకుమా
రులుకలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠుండు కాంచనాంగుండును శశిబింబాననుండును మ
హాసుందరుండునగు శ్రీరాములను శ్రీవాసిరెడ్డివంశ ప్రతిష్ఠామూర్తులైన శ్రీ
రాజా వాసిరెడ్డి వెంకటలక్ష్మీనగసమ్మ మన్నె సుల్తాన్ బహదరుగారు దత్తునిఁ
జేసికొనిరి. ఆయనజనకునితమ్ముఁడు సీతారామయ్యకు సుబ్బయ్య, పార్థసార
థి వరప్రసాదనాయఁడునను నిరువురుపుత్రులుదయించిరి. వారలపినతండ్రివెం
కటప్పయ్యకు వెంకయ్య, నారాయణ, మల్లికార్జునుఁడను ముప్వురుపుత్రు
లుపుట్టిరి. వారలముత్తాతతమ్ముఁడు వీరయ్యకు శివరామయ్య దత్తుండయ్యె.
ఆయనకు, అప్పయ్య, వీరయ్య, నరసయ్య, వెంకటప్పయ్య, సుబ్బయ్య, కో
టయ్యలను నారుగురుపుట్టిరి. వారలముత్తాత వీరభద్రప్పతమ్ముఁడు నందయ్య
కు, సుబ్బయ్య, నాగయ్య, భద్రయ్య, లింగయ్యలను నలువురుపుత్రులు
జన్మించిరందు॥ 176

తే॥ సుబ్బయాఖ్యుండు ధార్మిక, సుగుణశాలి యవతరించెనుసత్కీర్తి,యతిశయిల్ల
సకలవిభవాతిశయముల,సాంద్రగతినిబ్రవిమలానందభరితుఁడై,ప్రజ్వరిల్లె॥ 177

క॥ ఆరామకృపాదేవా। గారంబుల శుద్ధబుద్ధిఁగట్టెంచిధరన్
గౌరీనాథుంగొలుచుచు। భూరియశంబందెనితఁడు పుణ్యాత్ముండై॥ 178

వ॥ ఆయనశాఖలికి నరసయ్య, నాగయ్య, కోటయ్యలుపుట్టిరి. అందు నరసయ్యకు శక్తీశ్వరుండు, సుబ్బయ్య, వెంకటప్పయ్యలనువారుపుట్టిరి. వారలపినతండ్రి నాగయ్య, వెంకటప్పయ్య మల్లయ్య సుబ్బయ్యయనువారలఁ గనెను. వారల పినతండ్రి కోటయ్య, సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనపినతండ్రి నాగయ్యకు వెంకయ్య, నందయ్యలను కుమారులు గలిగిరందు॥ 179

ఉ॥ వెంకయనామధేయుఁడతి, వీరవరేణ్యుఁడు కీర్తిశాలియున్
శంకరుసాంద్రవత్సలత, సారసనేత్రుఁడు భాగ్యవంతుఁడై
శంకయొకింత లేకతన, సత్యమె శ్రేయమటంచు నీయిలన్
బంకజనాభుసంస్మరణ, బాగుగసల్పుచునుండె ధీరతన్॥ 180

వ॥ ఆవేంకయాఖ్యునకు శ్రీరాములు, వెంకటప్పయ్య, పాపయ్య, శక్తీశ్వరుండు కోటయ్య, నాగయ్యలను నార్వురుపుత్రులుపుట్టిరి. అందు శ్రీరాములకు రంగనాయకులు, శ్రీకృష్ణయ్యయనువా రుద్భవించిరి. వారలపినతండ్రి వెంకటప్పయ్యను, ఆయనతాతతమ్ముఁడు లింగయ్యకుమారుఁడు వెంకయ్యదత్తుఁ జేసికొనెను. ఆవెంకటప్పయ్యతమ్ముఁడు పాపయ్య సకలగుణగణనిలయుండును, సుందరాంగుండును నగు, ఆయనను రాజా వాసిరెడ్డి చంద్రమౌళినాయఁడు మన్నె సుల్తాన్ బహాదరుగారు దత్తుఁ జేసికొనిరి. వారికి శ్రీమంతు రాజా యార్లగడ్డ మల్లికార్జునప్రసాదనాయఁడు బహాదరుగారి తృతీయపుత్రికనిచ్చిరి. ఆయనతమ్ముఁడు నాగయ్యను, ఆయనపినతండ్రి నందయ్య దత్తుఁ గైకొనెను. ఆనందయ్య పినతండ్రి భద్రయ్యకు, పిచ్చయ్య, నాగయ్యలుపుట్టిరి. అందు పిచ్చయ్యకు భద్రయ్య, నరసయ్య, అప్పయ్య, మల్లయ్యలను నలువురు పుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు లింగయ్యకు వెంకయ్యపుట్టె. ఆయన వెంకటప్పయ్యను దత్తుంజేసికొనియె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు లింగయ్యకుఁ బాపయ్య, రాజయ్య, రామయ్య, మల్లయ్య, కనకయ్యలను నైదుగురు పుత్రులుపుట్టిరి. వారిలో మొదటినల్వురు సంతానహీనులైరి. ఐదవవాఁడగు కనకయ్యకు లింగయ్యపుట్టె. ఆయనముత్తాత పాపయ్యతమ్ముఁడు సాంబశివునకు, సుబ్బన్న మాదన్నలనువారుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు భీమన్నకు నరసయ్య, అయ్యన్న, శివన్న, రామన్న, వెంకన్నలను నైదుగురుపుట్టిరి. అందు నరసన్నకు సుబ్బన్నపుట్టె, ఆయనరెండవపినతండ్రి శివన్నకు భీమన్నకలిగె. తక్కిన

వారు సంతానహీనులైరి. వారలముత్తాతతమ్ముఁడు చినవీరన్నకు విస్సన్న వెంకటకృష్ణులు కలిగిరి. అందు విస్సన్నకు అక్కన్న, పాపన్న, రమణప్ప, నాగన్న, వీరన్న, విస్సన్నలనువారు జన్మించిరి. అందక్కన్నకు వీరన్న, అచ్చన్నలనువారుపుట్టిరి. అందువీరన్న యనపత్యుఁడయ్యె. అచ్చన్నకుఁ జంద్రమౌళిపుట్టి, గొడవర్తియందుండెను. ఆయనతాతతమ్ముఁడు పాపన్నకు వీరన్న, విస్సన్న, వెంకన్న, కృష్ణమ్మలను నలువురుపుట్టిరి. అందు వీరన్నకు శాయన్నపుట్టె. ఆశాయన్నకు వెంకయ్య, అప్పయ్య, మల్లయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి.అందువెంకయ్యకువీరయ్య, వెంకటరామయ్య,సుబ్బయ్యలను పుత్రులుపుట్టిరి.వారలపినతండ్రులుసంతానహీనులైరి. వారలపినతండ్రి విస్సన్నకు,మల్లన్న,వీరన్న,పాపన్నలనువారుకల్గిరి. అందుఁబ్రథమద్వితీయులుసంతానహీనులైరి. తృతీయుండగు పాపన్నకు, వీరయ్య, మల్లయ్యలను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారిలో వీరయ్యకు విస్సయ్య, శివయ్యలను నిరువురుపుట్టిరి. వారలపినతండ్రి మల్లయ్యకుఁ గృష్ణయ్య, సూరయ్య లనువారుపుట్టి, తుమ్మపూండిలోనుండిరి. వారిముత్తాతతమ్ముఁడు వెంకయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆవెంకయ్యతమ్ముఁడు కృష్ణమ్మకు, వెంకయ్యపుట్టె. ఆవెంకయ్యకు వీరయ్యపుట్టి, యాయన మీనవోలులోనుండెను. ఆయనముత్తాతతమ్ముఁడు రమణప్ప యసంతతికుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు నాగన్నకు వీరన్న, అక్కన్నలను నిరువురుపుట్టిరి. అందు వీరన్నకు వెంకయ్య, భద్రయ్య, రామయ్య, విస్సన్న లను నలువురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండసంతానుండయ్యె. ద్వితీయుండు భద్రయ్యకుఁ, బాపన్న, సుబ్బన్న, పెదవీరన్న, చినవీరన్న, రామన్నలను నైదుగురుపుట్టిరి. అందుఁ బాపన్న నిరంకురుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వెంకన్నయు నల్లైమ్మై,మరణించె, ఆయనపినతండ్రితమ్ముఁడు పెదవీరన్నకు భద్రయ్య, శివరామయ్యలుద్భవించిరి. అందు శివరామయ్య, పెదపాలెములోనుండి వీరయాఖ్యునకు దత్తుఁడయ్యె. వారలపినతండ్రి వీరన్న సంతులేనివాఁడయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు రామన్నకు రామలింగము, పాపన్న, వెంకటరామన్నలను ముగ్గురుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ములిరువురు సంతానహీనులైరి. వారలతండ్రితమ్ముఁ డక్కన్నకు, మాదన్నపుట్టె. ఆయనకునాగయ్య, సుబ్బయ్యలుకలిగిరి. వారలముత్తాతతమ్ముఁడు వీరన్నకు మల్లన్న, నాగన్న,సుబ్బన్న లుద్భవించిరి. వారలపినతండ్రి విస్సన్నకు సంతులేదయ్యె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు వెంకటకృష్ణునకు వీరన్న, మాదన్నలను పుత్రులుగల్గి రనంతరంబు॥ 181

క॥ రామయనామకుఁ డెప్పుడు। శ్రీమంతుఁడు ధైర్యరాశి, శ్రీకరగుణుఁడై
భీమబలుం డై వర్ధిలె। శ్రీమన్నీతేశుకరుణ, చేతన్ ధాత్రిన్ 193

వ॥ ఇట్లు వర్ధిల్లినమహాభాగ్యవంతునకు సుబ్బయ్య, కోటయ్య, శ్రీకృష్ణనాయఁడు, నరసయ్య, లక్ష్మీపతి, నారాయణయనునార్వురు పుత్రులుపుట్టిరి. వారలనాల్గవతాతసోదరుఁడు రామేశానకుసంతు లేదయ్యె. ఆయనసోదరుండగు దర్శన్నకు వెంకయ్య, పాపన్నలను నిరువురుపుట్టి సంతానహీనులయిరి. వారలపినతండ్రి వెంకన్నకు నరసన్న, మాందన్నలనువారుకలిగిరి. అందునరసన్నకు మల్లయ్య పుట్టె, ఆయనకుపుల్లయ్యకలిగె. ఆయన తాతతమ్ముఁడుసంతానహీనుఁడయ్యె. ఆయనతండ్రి వెంకన్నతమ్ముఁడు మల్లన్నకుఁదిరుపతన్న, నరసింహము, వెంకయ్య, రామయ్య, లింగయ్యయను నైదుగురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠునకుమాందన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రులునలుగురు సంతానహీనులయిరి. వారలతండ్రితమ్ముఁడుపద్మన్నకుసంతు లేదయ్యె. ఆయనజనకునిసోదరుఁడగు చినపాపన్నకు నరసన్న, వెంకన్న, అమరలింగన్న బుచ్చయ్యయను నలువురుకుమారులుపుట్టిరి. అందునరసన్నకు బాపయ్య, వెంకయ్య సూరయ్య, అప్పయ్యలను నలువురుపుట్టిరి. వారలతండ్రితమ్ములు వెంకన్న, అమరలింగన్న, సంతానహీనులయిరి. వారలతమ్ముఁడుబుచ్చయ్యకు అమరలింగయ్య, శివయ్య, జగన్నాయకులను మువ్వురుపుట్టిరి వారుమోవులూరిగ్రామ వాస్తవ్యులయియుండిరి. వారలతాత చినపాపన్నతమ్ముఁడువీరన్నకు మాందన్న, వెంకట్రామన్న, చంద్రమౌళి, అక్కన్న, మల్లన్న లింగన్నలను నార్గురుపుట్టిరి. అందుమాందన్నకు శివరామన్నకలిగె. ఆయనకు మాదయ్యపుట్టె, ఆయనకు, అప్పయ్యపుట్టి సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనముత్తాతమాందన్నతమ్ముఁడు వెంకట్రామన్నకుసంతు లేదయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు చంద్రమౌళికి సూరయ్యపుట్టె. ఆయనకు మాదయ్య, సుబ్బయ్య, మల్లయ్య నరసయ్య, కృష్ణయ్యలను నయిదుగురుపుట్టిరి. అందుమాదయ్యకుఁజంద్రమౌళి, సూరయ్య, రాజమౌళి, యనుమువ్వురావిర్భవించిరి. వారలపినతండ్రిసుబ్బయ్యకు సంతు లేదయ్యె. ఆయనసోదరుఁడుమల్లయ్య దత్తుఁడయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడువీరన్న సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడునరసయ్యకు రామలింగన్న, రాజమౌళియను నిద్దఱుపుట్టిరి. అందురామలింగన్నకు మాదయ్య, సూరయ్య, యనువారు జన్మించిరి. వారలతాతనరసన్నతమ్ముఁడు కృష్ణయ్యకు, వీరయ్య, భుజంగము, పాపయ్య, సుబ్బయ్య, ఉరఫ్, అప్పయ్య, అనునలువురుకుమారులుకలిగిరి. అందువీరయ్యకు వెంకటప్పయ్య, చంద్రమౌళియనువారుద్భవించిరి. వారలరెండవపినతండ్రిపాపయ్యకుఁగోటయ్యగలిగె. ఆయననాలవవంశపు

వాఁడగు చంద్రమౌళిసోదరుఁడు, అక్కన్న చరిత్రంబు వివరించెద. 199

తే॥ సుగుణశాలియు, ధీరుండు, సుందరుండు
ప్రవిమల జ్ఞానవంతుండు, భవ్యబుద్ధి
శంకరుని సంస్మరించుచుఁ, బొంకముగను
వెలసెనక్కయ్యనృపుఁడెంతొ లలితుఁడగుచు 200

ఉ॥ ఆతఁడుగాంచెఁ బుత్రులన,మంచితవర్తనులైన ముప్వురన్
ఖ్యాతిగ సుబ్బయాఖ్యుఁడును, నాతనితమ్ముఁడు మల్లయాహ్వయుం
డాతని సోదరుండనఁగ, నంచితధీరుఁడు రాజలింగుఁడున్
భూతలమందుధీరతను, బొందుగనుండిరి సుస్థిరంబుగన్ 201

వ॥ ఆరాజలింగన్నకు, వెంకటచలపతిపుట్టె. ఆయనతాత, అక్కన్న తమ్ముఁడు మల్లన్నకుఁ, గృష్ణయ్య, నరసయ్య, బుచ్చయ్య, వెంకట్రామన్న, రమణప్పలను నైదుగురుపుట్టిరి. అందుఁ గృష్ణయ్య, రమణప్పకుమారుఁడు, మాదయ్యకుఁ దత్తుఁడయ్యె. ఆయనసోదరుఁడగు నరయసయ్యకు, వెంకయ్య, వీరయ్యలను వారుపుట్టిరి. వారిపినతండ్రులు, బుచ్చయ్య, వెంకట్రామన్నలు, సంతానహీనులైరి. వారలతమ్ముఁడు రమణప్పకు, వీరయ్యపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు లింగన్నకు సూరయ్య, మాదయ్య, రాజయ్యలను, ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు సూరయ్యకు, సంతులేదు. ఆయనతమ్ముఁడు మాదయ్యకు, సూరయ్యపుట్టి సంతానహీనుండయ్యె. ఆసూరయ్యతండ్రితమ్ముఁడు రాజయ్యకు, రంగయ్య, అమరలింగయ్య, వెంకయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు రంగయ్యకు, మాదయ్య, సదాశివుఁడునను నిద్దఱుకొమరులు కలిగిరి. అందు మాదయ్యకు, సంతులేదు. ఆయనతమ్ముఁడు, సదాశివునకు, వెంకటప్పయ్యపుట్టె. ఆయనతాత తమ్ముఁడు, అమరలింగయ్యకు, సూరయ్య, గంగాధరుఁడు, వెంకటకృష్ణయ్యయను ముగ్గురుపుట్టిరి. వారలతండ్రితమ్ముఁడు వెంకయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతాత వీరన్న సోదరుఁడు లింగన్నకు, సంజీవరాయఁడుపుట్టె. ఆయనకు, లింగయ్య, సుబ్బయ్య, శివరామయ్యలను ముప్వురుజన్మించిరి. అందు లింగయ్యకు, సంజీవరాయఁడు పట్టాభిరామయ్యయను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారలపినతండ్రి సుబ్బయ్యకు, వీరయ్య, రామయ్యలిద్దఱుపుట్టిరి. అందు వీరయ్యకు, వెట్టియ్యపుట్టె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు రామయ్యకు, సుబ్బయ్య నాగయ్యలనువారుపుట్టిరి. అందు సుబ్బయ్యకుఁ, గోటయ్యపుట్టె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు నాగయ్యకు, రాజమౌళినాయఁడు, నారాయణయను నిరువురుపుట్టి

రి. వారలతాతతమ్ముఁడు శివరామయ్య. విదేశగతుఁడయ్యెను. ఆయనతాత లింగన్నతమ్ముఁడు శివన్నకు, వెంకన్న, మాదన్న, అక్కన్న యనువారలుదయించిరి. 202

తే॥ వారుమువ్వురుప్రబలులై, వసుధయందు
నధికసత్కీర్తి వడసిర, త్యంతనిరతి
సత్యమేనిక్కమనియెంచి, సరసముగను
సాధురక్షణఁజేసిరి, సమరసమున॥ 203

తే॥ అందువెంకయధీరుండు, నవనివిభుఁడు
గాంచెఁబుత్రులనిరువుర, ఘనతమీఱఁ
జల్లయాఖ్యుండునాతని, చారుసోద
రుండువీరన్నయనఁగను, రుంద్రయశుఁడు॥

అచల్లన్నకు, శివన్న, నరసన్న, సుబ్బన్న, మాదన్నలను నలువురుద్భవించిరి. అందుజ్యేష్ఠులిరువురు, సంతానహీనులైరి. తృతీయుండగు సుబ్బన్నకు, అబ్బయ్య, ఉరఫ్ బైరాగియను కుమారుండుకలిగి, కోనాయపాలెములోనుండెను. ఆయనసోదరుండగు మాదయ్యకుఁ, జల్లయ్య, కోటయ్యలను వారుపుట్టిరి. అందుఁజల్లయ్యకు, భద్రయ్య, మాదయ్యలుకలిగి వరగానిపురవాస్తవ్యులై యుండిరి. వారలపినతండ్రికోటయ్యకు,భద్రయ్యపుట్టె.ఆయనయైదవతాత వెంకన్న తమ్ముఁడు పాపన్నకు, మల్లన్న, చినలింగన్న, వెంకన్నయనువారు పుట్టిరి. అందుమల్లన్నకు లక్ష్మీపతిపుట్టె. ఆయనకు, మాదన్న, మల్లన్న, బలరామన్నయను పుత్రులుపుట్టిరి. అందుమాదన్నకు, వెంకయ్యపుట్టె. ఆవెంకయ్యజనకుని తమ్ముఁడు మల్లన్నకు, లక్ష్మీపతి, నరసయ్యయనువారు పుట్టిరి. అందులక్ష్మీపతికి, వెంకయ్యపుట్టె. ఆయన పినతండ్రినరసయ్య, ఆయన పినతండ్రి జయరామయ్యకు, దత్తుఁడాయె. ఆయనకు, మల్లయ్య, జయరామయ్యలుపుట్టిరి. వారల నాలవతాత మల్లన్నతమ్ముఁడు చినలింగన్నకు, సుబ్బన్న, బలరామన్న, వీరన్నయను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందుసుబ్బన్నకు, మాదన్న శింగరయ్య, వెంకయ్యలను, మువ్వురుజన్మించిరి. అందుమాదయ్యకు, నారయ్యపుట్టె. ఆయనకు, వీరభద్రయ్య, శింగయ్య, కృష్ణయ్య, పిచ్చయ్యలను నలువురు కలిగిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు శింగరయ్యకు,సుబ్బయ్య, లింగయ్య యను నిద్దఱుకుమారులు జన్మించిరి. అందుజ్యేష్ఠుండగు సుబ్బయ్యకు లక్ష్మీపతిపుట్టె. ఆయనపినతండ్రిలింగయ్యకుఁ బెరుమాళ్లు, మల్లయ్య, రామయ్య,

యనుమువ్వు రావిర్భవించిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు వెంకయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనజనకునిసోదరుఁడు బలరామన్నకుఁ, బాపయ్య, జానకీరామయ్య, వెంకయ్య, బలరామయ్యలను నలుగురుపుట్టిరి. అందుఁబాపన్నకు, వెంకటాద్రిమన్న, జానయ్య, యనునిరువురు పుట్టిరి. అందుజానయ్యకు బూసయ్యపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు జానకీరామయ్య, వెంకయ్య, సంతానహీనులైరి. వారలతమ్ముఁడు బలరామన్నకునారసింహుఁడుపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడువీరన్నకు, మల్లయ్య,శివయ్యలను నిరువురుపుట్టిరి. అందుమల్లయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు శివయ్యకు వీరయ్య,రామయ్య,లక్ష్మీపతి,అనుమువ్వురుపుట్టిరి. అందువీరయ్యకుశివయ్య,మల్లయ్యలనునిద్దఱుపుట్టిరి. వారలనాలవతాత చినలింగన్నసోదరుఁడు వెంకయ్యసంతానహీనుండయ్యె. ఆయనపితామహుఁడు నారాయణప్పతమ్ముఁడులింగన్నకుమాదన్నపుట్టె. ఆయనకువీరన్న రమణప్పలనునిరువురుకలిగిరి. అందువీరన్నకు మాదన్నపుట్టె. ఆయనకుఁగోటీశ్వరుఁడు,నల్లన్న, బుచ్చన్న,వెంకన్నలను నలువురుపుట్టిరి. అందు వెంకన్నకుఁ బాపన్నపుట్టె ఆయనమూఁడవతాతతమ్ముఁడు రమణప్పకు సుబ్బన్నలక్ష్మీపతియను నిరువురుకుమారులుకల్గిరి. అందుఁలక్ష్మీపతికి మాదయ్యయను వంశోద్ధారకుండుదయించె. ఆయనతోఁ గంతేరుకుదురుముగిసెను. 205

ఆత్మకూరికుదురుమూలపురుషుఁడు మాదిసీనివంశానుక్రమణిక

సీ॥ మాదిసీఁడనుమహా, మతిరామభక్తుండు, సుందరాంగుండువిశ్రుతనృపుండు
ఆత్మకూరిపురంబు,నందునెల్లప్పుడు, ధార్మికుండననొప్పె ధరణిలోన
వైరాగ్యనిధియైన,యారాజునకుఁబుట్టి, రనుపమగుణగణఖ్యాతులగుచు
రాయరాఘవులువ,ర్తనమించులింగయ్య,సుగుణసంపత్తిచే, సుస్థిరముగ

తే॥ ధరణి సత్కీర్తిఁజెన్నొంది, తగఁజరించి
విజితరిపుధీరుఁడానంద వేత్తయనఁగఁ
బ్రబలియున్నట్టి సదయుఁడౌ, భాగ్యశాలి
యైదుగురఁబుత్రులంగాంచె, నఘములడఁగ 206

వ॥ వారలనామంబులు, అందుఁ బ్రథముండక్కన్న, ప్రతాపుఁడు, వీరరాఘవుఁడు రఘునాథము,కమలనాభుండను నైదుగురుపుత్రులుద్భవించిరి. అందుఁ బ్రథమద్వితీయులకు సంతానంబులేదు. తృతీయుండగు వీరరాఘవులు నిడమర్తినగరవాసుండయ్యె.సీవీరరాఘవునిచరిత్రంబుముందు నిడమర్తికుదురున వివరించెద, ఇతనితమ్ముఁడు రఘునాథునిచరిత్రంబువివరించెద. 207

గీ॥ పరమపావనుఁడతిభక్తవరుఁడనంగఁ బరఁగి శివపూజసేయుచుఁ, బ్రబలగతిని
సాంఖ్యముఖపద్ధతులలోని, సారమెఱిఁగి యాత్మకూరుపురాధీశుఁ, డై వెలింగె
తే॥ ఆయనకుఁ గల్గె నక్కన, యనెడిసుతుఁడుసుగుణశీలుండు విగ్రహ, సుందరుండు
పావనుండతిశాంతుండు, వాసికవలముప్పురాత్మజులుదయించి రివ్వసుధను
వ॥ వారలనామంబు లెవ్వియనఁ బాపన్న, విస్సన్న, కొండన్నలు, అందు. 210
గీ॥ పాపయాఖ్యుండుసుగుణసంపన్ను ఢాన, మంచితోరల్లానుఁడవనీశుఁ, డనఁగఁబరఁగి
యాత్మకూరనుశివునకు, హర్షమెసఁగ దేవళంబొండుగట్టించె దీప్తిమెఱయ।
క॥ కులపావనుఁడనఁబరఁగుచు। నిలసత్కీర్తిఁ జెలంగి, యెల్లరుమెచ్చన్
గలుషవిదూరతసతతము। నిలశశిధరుస్మరణచేత, నేగెన్ దివికిన్। 212

వ॥ ఆవంశపావనుండయిన పాపన్నతమ్ముఁడు విస్సన్నకు లింగన్న, రామన్నలను నిద్దఱుపుట్టిరి. అందులింగన్నకు విస్సన్న, వీరన్నలనువారుపుట్టిరి. వారిలోవీరన్నకుసంతులేదయ్యె. విస్సన్నకువీరన్న పద్మన్నలుపుట్టిరి. అందువీరన్న సంతానహీనుండయ్యె. పద్మన్నకు వీరన్న, కొండన్న, భగవానులు, లింగన్న, అనువారు పుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండనపత్యుండయ్యె. ద్వితీయుండగుకొండన్నకు సుబ్బన్న వెంకయ్య, వీరన్న యనుముప్పురుకలిగిరి. అందుసుబ్బన్నకు బసవయ్యపుట్టెఆయనకునాగయ్యకలిగి చేబ్రోలులోనుండెను. ఆయనతాతతమ్ముఁడు వెంకయ్యకుఁ బెదశివయ్య, కోటయ్య, యనువారుకలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు నరసయ్య సీతారామయ్య యనువారుదయించిరి. వారలపినతండ్రికోటయ్యకు నరసయ్యకల్గె ఆయనతాతతమ్ముఁడు వీరన్నకుబసవయ్య, చినశివయ్యయనునిద్దఱుకలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు సంతులేదు. కనిష్ఠుండగుచినశివయ్యకుసీతారామయ్య ఉరఫ్ పిచ్చయ్యకలిగె. ఆయనకువెంకటపతిదత్తుఁడయ్యె. ఆయననాలవవంశపు వాఁడగు కొండన్నతమ్ముఁడు భగవానులు, లింగన్నసంతానహీనులయిరి. వారలనాలవవంశపువాఁడగు విస్సన్నకనిష్ఠసోదరుండు కొండన్నకుమాదన్నపుట్టె. ఆయనకువీరన్నకలిగె. ఆయనకుసుబ్బన్న, వెంకయ్య, వీరయ్యయనువారుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండనపత్యుండయ్యె. తృతీయుండగువీరన్నకుబుచ్చయ్య, పరమన్న రామన్నలను ముగ్గురుకల్గిరి. అందు బుచ్చయ్యకు, వెంకయ్య, చల్లన్న, సుబ్బయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు సంతులేదయ్యె. ద్వితీయుండగు చల్లన్నకు, శివయ్య, బ్రహ్మయ్య, చల్లయ్యయను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండు సంతానహీనుండయ్యె? ద్వితీయుండగు బ్రహ్మయ్యకు నర్సయ్య, శివయ్య, వీరయ్యలనువారుపుట్టిరి. వారిజనకునితమ్ముఁడు చల్లయ్యకు, సీతా

రామయ్య, కృష్ణయ్య, యను నిరుపురుపుట్టిరి. వారునంబూరిలోనుండిరి. వారిముత్తాతతమ్ముఁడు పరమన్నకు జగ్గయ్యపుట్టె. ఆయనజనకునిసోదరుఁడు రామన్నకు, శివన్నయను కుమారుఁడుపుట్టె. ఆత్మకూరికునటిసంతతియాగిసినది.

నిడమర్తికుదుటిమూలపురుషుఁడు వీరరాఘవుని వంశానుక్రమణిక.

సీ॥ వీరరాఘవుఁడనఁగను, వీరవరుఁడు వినవుమేతరిభక్తుండు, విమలకీర్తి
యార్తరక్షకుఁడనఁగ, నవనియందుఁ బెంపుతరంబుగ నిడమర్తి, ప్రభువనంగ
గీ॥ ఆతనికిఁగల్గెమాదన, యనఁగఁబరఁగి దానధర్మాలచేఁ గీర్తిఁగడించి
యిహపరంబుల కర్హుఁడై, యేపుమీఱె వంశపావనుఁడనఁగను వసుధయందు

వ॥ ఆమాదన్నకు నయ్యపనీఁడు, రుద్రప్ప, రంగప్పయను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠునకుఁ, గోదండప్ప, మాదన్న, రంగప్ప, నరసన్న, రామన్నలను నైదుగురుకుమారులుకల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు, సంతులేదయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు మాదన్నకు, అయ్యన్న, వెంకయ్యలను నిరువురుపుత్రులుకల్గిరి. అందయ్యన్న సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వెంకయ్యకుఁ జల్లన్న, అనురలింగన్న, వీరన్న, రామన్నలను నలువురుకుమారులుకల్గిరి. వారలతండ్రితమ్ములు, రంగప్ప, నరసన్నలు సంతానశూన్యులైరి. వారిసోదరుఁడు రామన్నకు మాదన్నపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు రుద్రప్పకు, అక్కన్న, నాగన్న అయ్యన్న, బుచ్చన్నలను నలుగురుజన్మించిరి. వారిజనకునిసోదరుఁడు రంగప్పకు బుచ్చయాహ్వయుఁడగు కుమారుఁడుకల్గి నిరంకురుఁడయ్యె. ఈకుదుటిపురుషులింకనున్నట్టు తెలియదు. 216

మోపులూరికునటిమూలపురుషుఁడు గంగిసీనివంశానుక్రమణిక.

తే॥ గంగిసేఁడనుభూపతి, ఘనముగాను మోపులూరిపురంబున, మోదమలర
ఛాదరివిధానమునఖ్యాతి,చాలఁగాంచి యధికుఁడననొప్పె సత్కీర్తినధిగమించి
ఉ॥ ఆతనికిన్మహామతుల, నంతయశస్సునుదాల్చినట్టి ప్ర
ఖ్యాతిపరుల్ జనించిరతి, కాంచనతేజులు ముప్పురొప్పగా
భూతిఁజెలంగు సుందరులు, పుణ్యకృతిప్రకటాత్ములోయనన్
జేతులదానధర్మములు, సేయుచునుండిరి వారలాదటన్. 218

వ॥ తద్భ్రాతలలో జ్యేష్ఠుండు పెదబాపినీఁడు, ఆయనతమ్ములు, చినబాపినీఁడు, వెంకటాద్రియనువారు, అందుఁ జినబాపినీనికి, వెంకటపతిపుట్టె. ఆయనకు లింగన్నజనించె. ఆయనకు, కిచ్చన్న, వీరన్న, వెంకయ్య, శివయ్యలను నలు

పురుపుట్టిరి. అందుఁ గిచ్చయ్యకు, జల్లన్న పుట్టె. ఆయనకుఁ బెదబాపనయ్య చిన్నబాపనయ్యలను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు వీరన్నకు, రామన్న, లక్ష్మన్నయను నిరువురుపుట్టిరి. వారల జనకునిసోదరుఁడు వెంకయ్యకు, లింగన్న, అక్కన్న, రామన్నలను మువ్వురుకొడుకులుపుట్టిరి, వారల వంశాభివృద్ధినియోజింపఁగా నెందునుంగానంబడదయ్యె. 219

తాడిగుమ్మకుదుటిమూలపురుషుఁడు మాదన్న వంశానుక్రమణిక.

తే॥ మాదయాఖ్యుండు సదయుండు, మానధనుఁడు
వఱఁగె భూసురభక్తిచే, భవ్యరుచిని
సువ్రతోన్నతిఁ జెన్నొంది, సుస్థిరముగఁ
దాడిగుమ్మపురేంద్రుఁడై, తనరుచుండె. 220

తే॥ ఆతనికిగల్గెనయ్యన్న, యనెడిసుతుఁడు బుధజనావళి సద్భక్తిఁబూజచేసి
యిహపరంబులకర్హుఁడై, హితమనీష వైభవోన్నతిచేమించె, వసుధయందు

వ॥ ఆయయ్యన్నకు, మాదన్న, వీరన్న, వెంకన్న, అక్కన్న, చినక్కన్న, సీతన్నయను నార్గురుకుమారులుపుట్టిరి. అందు మాదన్నకు, వీరన్న పుట్టె. ఆయనకుఁ జినవీరన్న కల్గె. ఆయనకుఁ బాపన్న జనించె. ఆపాపన్న ముత్తాతతమ్ముఁడు వీరన్నకు, విస్సన్న, నాగన్న, సుబ్బయ్య, వెంకయ్య, అయ్యన్న, మల్లన్న, పాపయ్యయను నేడుగురుపుత్రులుపుట్టిరి. అందు విస్సన్నకు, రామయ్య పుట్టె. ఆయనపినతండ్రి నాగయ్యకు, నరసయ్యపుట్టె. ఆయనకు రామయ్య పుట్టె. ఆయనకు, నరసయ్య, రామన్న, వెంకయ్యలనుముగ్గురుపుట్టిరందు. 222

సీ॥ పౌరుషవాక్కులఁ, బ్రబలుచునున్నట్టి, నయగుణోపేతుఁడౌ, నర్సయాఖ్యుఁ
డాతనిసోదరుం డతిభుజబలశాలి రామయాహ్వయుఁడగు, రాజవరుఁడు
భీకరాకారత, బెబ్బులింబోలిన, వేంకటాహ్వయుఁడగు, వీరవరుఁడు
వీరిమువ్వురశత్రు, వీరులుగనుఁగొన్న, గుండెలుబ్రద్దలై క్రుంగిపోదు

తే॥ రారయవ్వారిధైర్యము, హత్త్వమెన్న నేరితరమానుబుద్ధిచే, నెంతొమించి
వైభవోన్నతిఁ జెన్నొంది, ప్రాభవమున హెచ్చియుండిరి రాజేంద్రులెల్లమెచ్చ

వ॥ అందునరసయ్యకు, నాయఁడమ్మపుట్టె. ఆయనకు, తుక్కయ్య, అప్పయ్య రామయ్య, వెంకయ్య, నరసయ్యలనువారలుకలిగిరి. వారలపితామహుఁడు నరసయ్యరెండవతమ్ముఁడు వెంకయ్యకు. సంతులేదయ్యె. ఆయనవ్యవహిత భ్రాతరామయ్యకు, మాళయ్యపుట్టె. ఆయనకు నాగన్నపుట్టె. వారలు కోనూరిలోనుండిరి. ఆయన నాలవతాత నాగన్నతమ్ముఁడు సుబ్బయ్యకుఁ

బాపయ్యపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి వెంకయ్యకు పిన్నన్నపుట్టె. ఆయనకు వెంక న్నపుట్టె. ఆయనకు లింగన్న, సంజీవరాయఁడునను నిరువురుకల్గిరి. అందులిం గన్నకు శేషయ్యపుట్టె, ఆయనకు బసవయ్య, సుబ్బయ్యలను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారువడ్లమూడిలోనుండిరి. వారలపితామహునితమ్ముఁడు, సంజీవరాయనికి, లింగయ్య, శేషయ్య, వెంకయ్యలను మువ్వురుకలిగిరి. వారలనాల్గవతాత వెంకయ్యతమ్ముఁడయ్యన్నకు, కిచ్చన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి మల్లన్నకుఁ, బాపన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రిపాపన్నకు, లింగన్న యావిర్భవించె. ఆయన తాతతమ్ముఁడు వెంకయ్యకు, రాజులు, అక్కన్న, చల్లన్న, నాగన్నయను నల్గురుపుట్టిరి. అందు రాజులకు సుబ్బయ్య, పకీరయ్య, అనువారుజన్మించిరి. వారలజనకునితమ్ముఁడక్కయ్యకు, సుబ్బయ్యపుట్టె. ఆయనపినతండ్రిచల్లయ్య కు, మాదన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రినాగయ్యకు, అక్కన్నపుట్టె. అక్క య్యకు, చల్లన్న, మాదయ్య, వీరయ్యయను మువ్వురుజన్మించిరి. ఇంతవఱ కు, తొడిగుమ్మకుదురుముగిసెను. 224.

పల్లగిరికుదురు మూలపురుషుఁడు వెంకటాద్రివంశానుక్రమణిక.

శా॥ సారాచారవిచారశోభితుఁడు స, త్సౌందర్యధుర్యుండుబల్
వీరాగ్రేసరుఁడంచితుండు రిపురాడ్భీకారి, యౌదార్యగం
భీరుండుత్తమసంస్తుతుండు బుధసంప్రీతిక్రియాశ్రీయుతుం
డౌ రాజన్యుఁడు వేంకటాద్రియను మర్త్యాధ్యక్షుఁడొప్పారెడిన్॥ 225

తే॥ పల్లగిరిపట్టణంబునఁ, బ్రబలగతిని। నా ర్తరక్షకుఁడననొప్పి, యవనివిభుఁడు
శశినిభాననుఁడతిధైర్య, శాలి కాంచె। సుతులనిరువురఁ, భువనాధిపతులనంగ॥

వ॥ వారలలో జ్యేష్ఠుండు మాళయ్య, కనిష్ఠుండు రామయ్య, అందుమాళయ్యకు, నాగన్నపుట్టె. ఆయనకు సూరయ్యజన్మించె. ఆయనకయ్యపనీఁడు కలిగె. ఆయనకువీరన్న, నారసింహుఁడు, సూరయ్య, యను మువ్వురావిర్భవించిరి. అందువీరయ్యకు బుచ్చయ్యకల్గె, ఆయనపినతండ్రి నారసింహునకు, కిచ్చన్న, మాదయ్యలుపుట్టిరి. అందుఁగిచ్చన్నకుఁ, గిచ్చన్న, నాగయ్య, మాదయ్య, వెంకయ్య, నరసయ్యలను నలుగురుద్భవించిరి. అందుఁబ్రథమ, తృతీయ, చతుర్థ, పంచములకు, సంతు లేదు. ద్వితీయుండగునాగయ్యకు చంద్రమౌళి, కిచ్చయ్య, రాజమౌళి, యనుమువ్వురు వంశపావనులు పుట్టిరందు॥ 227

తే॥ చంద్రమౌళియనంగను, నింద్రనిభుఁడు,
వైభవోన్నతిఁ జెన్నొందె, వసుధయందు

కమ్మకులభూషణుండన, ఘనతకెక్కి
సకలశాస్త్రవివేకియై, సమరసమున॥ 228

శా॥ శ్రీలక్ష్మీకరుణాకటాక్షజనిత, శ్రీపూర్ణభద్రాత్మజ
ఫాలాత్ముల్ వరదానదక్షుమదిసం, భావించుచున్ నిచ్చలున్
జాలంగా సుజనావళీ విమలవాంఛాపూర్తిగావించుచున్
మేలుంగాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచుధరన్ మిత్రాళితో వర్తిలున్॥ 229

వ॥ అయ్యనఘాత్మునకు వెంకటకృష్ణయ్య సూరయ్య, భద్రయ్యలను ముగ్గురు కల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు శ్రీమంతుపుట్టె. ఆయనకుఁ జంద్రమౌళిజనించె. ఆయనపినతాత సూరయ్యకు, సకలవిద్యావివేకియగు వెట్టెయ్య, జన్మించె. ఆయనపినతండ్రి భద్రయ్య సంతానహీనుండయ్యె. తజ్జనకునితమ్ముఁడు కిచ్చయ్య చరిత్రమును వర్ణించెద॥ 230

తే॥ సుగుణశీలుండు విజయ య,శోధనుండు
నిర్మలాత్ముండువిపులాంగ, నియతుఁడరయఁ
గుటిలదూరస్థుఁడటుగాంచెఁ గూర్మిఁ దోడఁ
బ్రబలపుత్రుల నలువురఁ, బటిమమీఱ॥ 231

వ॥ అక్కుమారులకునాగయ్య, వెంకయ్య, మొట్టెయ్య, నరసయ్యయని యథాక్రమంబుగ నామంబులొప్పు. అందునాగయ్యకుఁ గోటయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁ గిచ్చయ్యపుట్టె. ఆయనపినతాత వెంకయ్యకుఁ గోటయ్య, వెంకటప్పయ్య, చంద్రమౌళి, వెంకటకృష్ణయ్య, వెంకటసుబ్బయ్యయను నైదుగురుపుత్రులుపుట్టిరి. వారలపినతండ్రి మొట్టెయ్యకు వెంకటకృష్ణయ్యపుట్టె. ఆయన తాతతమ్ముఁడు రాజమౌళిచరిత్రంబువర్ణించెద॥ 232

తే॥ పరమపావనుఁడుదితుండు, భవ్యయశుఁడు
వీతరాగుండు విజ్ఞాన విభవమూర్తి
పాపదూరుండు సకలార్థపరవివేకి
సత్యసంధుండు తగహరిశ్చంద్రుఁ డనఁగ॥ 233

సీ॥ ఆడినమాటనేనాఁడు తప్పనటన్న, గరిమచేఁగాలంబుఁ గడపువాఁడు
ఆర్తరక్షణకృత్య, మన్ననాసొమ్మన్న, పూనికనామరణంబుఁ, బూనువాఁడు
సర్వేంద్రియజయప్రప, సక్తినాహాక్కన్న, నెఱిదీక్షఁదగుపట్లఁ, బరగువాఁడు
విద్వత్కవిప్రభాప్రౌఢ్యవర్తనజ్ఞాన, మఖిలార్థసాధకం, బనెడువాఁడు

తే॥ విపులవతుకకవాటుండు, వివిధనృపతి।మూర్ధసుకుటోజ్జ్వలన్మణీ, పుంజరంజి
తాంఘ్రిసరసీరుహుండు ది, వ్యాంతరంగుండలరెనారాజమాళిని. స్తుత్యప్రశస్తి
వాసిరెడ్డిమహావంశ, వర్ధనుండు॥ 234

తే॥ సూర్యదేవరవారింట, సొంపుగాను।జోగయామాహ్వాయుపత్ని యౌ, సుబ్బమాంబ
యందుజన్మించె మిగులంబు,ణ్యవతిసుమతి।విస్సమాంబయనంగను,విమలచరిత॥

మ॥ పరమానందమయాంతరంగయయిది, వ్యజ్ఞానసంపన్నయై
వరసాధ్వీమణియైన యయ్యువిద, స. వ్వారెంతొసంతుష్టితో
సరసత్వంబుననిచ్చి వృద్ధిపఱపగ్, సత్కాలదివ్యప్రభగ్
బరవంశోద్భవుం బెండ్లిజేయఁగను ద,ద్వామాక్షిగర్భంబునగ్॥ 236

తే॥ హనుమయామాహ్వయుఁ డనఁగను,హర్ష మెసఁగ
నిష్కళంకుండు, ధీరుండు, నియతిపరుండు
నిహపరంబులకీర్తిచే, నేపుమీఱు
భాగ్యవంతుండుపుట్టెను, ప్రబలెభువిని॥ 237

తే॥ అమ్మహాత్మునిసోదరుం, డవనివిభుఁడు
సుందరాంగుండు, యోగ్యుండు, సువ్రతుండు
ధార్మికగుణుండు, సీతాప, దప్రయుక్త
రామయాఖ్యుండుజన్మించె రహిఁజెలంగి॥ 238

సీ॥ బాలార్కతేజుండు, పార్వణాబ్జాస్యుండు, వితతవక్షశ్శాలి, భీమబలుఁడు,
గంభీరవచనుండు, కమలాయతాక్షుండు, కాంచనగాత్రుండు, ఘనభుజుండు
శ్రీకారసమకర్ణ, సిద్ధిగల్గినవాఁడు, ధైర్యసాహసలక్ష్మి, తనరువాఁడు
శాత్రవవిజయవి, శాలకీర్తిధనుండు, శరశోభికరకంజ, సంయుతుండు

తే॥ వితరణాసక్తిమదినెప్డు, వెలయువాఁడు
వాసిరెడ్డ్యన్వయాంభోధి, వనజవైరి
ధర్మపథవర్తి సీతాప, దప్రయుక్త
రామయాహ్వయుఁడొప్పారు, భూమియందు॥ 239

వ॥ ఈసీతారామప్రభుండు రాజశేఖరుండగు రాజమాళినాయనికి దత్తుండయ్యె।
ఆసీతారామయ్య తాతతమ్ముఁడు మాదయ్యకు వీరభద్రయ్యపుట్టె. ఆయనకు
నాయఁడమ్మ, నరసయ్య యనునిద్దఱుపుట్టిరి. అందునాయఁడమ్మకు వీరయ్య,
సుబ్బయ్య, మాదయ్య, వెంకయ్య లను నలుగురుపుట్టిరి. అందువీరయ్యకు

సంతులేదయ్యె. ఆయనసోదరుఁడు సుబ్బయ్యకు వెత్తయ్య, వెంకటాద్రి యని యిద్దఱుపుట్టిరి. వారిపినతండ్రి మాదయ్యకు భద్రయ్య, నాయఁడమ్మ యను నిద్దఱు జన్మించిరి. అందు భద్రయ్యకు రామస్వామి, వెంకటసుబ్బయ్యయను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు వెంకయ్యకు వీరయ్య, కోటయ్య యను నిరువురు జన్మించిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు నరసయ్యకు వీరయ్యపుట్టె. ఆయన సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనన్గ్రజ్ఞాత నారసింహునితమ్ముఁడు సూరయాఖ్యుని ప్రభావము వివరించెద॥ 240

సీ॥ సూరయాహ్వయుఁడన, శూరుండుధీరుండు, సువ్రతశీలుండు, సుందరుండు
నిర్వికల్పసమాధి, నిష్ఠచేనాతండు, బుధహితుఁడైయొప్పె, భూమియందు
నమ్మహామహునకు, నంచితోల్లాసులు, భవ్యచరిత్రులు, ప్రబలయశులు
వీరయాహ్వయుఁడను, వీరాగ్రగణ్యుండు, సుబ్బయాఖ్యుండను, సుస్థిరుఁడు
తే॥ మల్లయాభిఖ్యుఁడనఁగను, మానధనుఁడు
బుచ్చయాహ్వయుఁడనఁగను, బుద్ధిశాలి
పుట్టిరీనల్వురుత్తమ, పురుషులనఁగఁ
గీర్తిచేమించిరఘుశూన్య, మూర్తులగుచు॥ 241

తే॥ అంనువీరయయనఁగన, నంతబుద్ధి। సంగరోల్లాసుఁడత్యంత, శక్తిశాలి
ఆర్తరక్షణపరుఁడుమ, హాగుణుండు। శుభ్రమానసుఁడతిహిత, సుకృతిపరుఁడు॥ 242

శా॥ ఆరాజన్యసహోదరుండు సుగుణ, వ్యాప్తుండుసుశ్రీయుతుం
డౌరాయంచు నుతింపనర్హమగు మే, లౌశీలముంగల్గువాఁ
డేరీశత్రులటంచు నిర్భయముగా, నెగ్గెత్తిగర్జించి వి
స్తారప్రాకటశక్తిని, శ్వరుకృపన్ సాధించువాఁడెప్పుడున్॥ 243

సీ॥ సకలగుణాఢ్యుండు, సారసనేత్రుండు, చంద్రనిభాస్యుండు, జగతివిభుఁడు
క్షాత్రతేజోమూర్తి, శ్యామలగాత్రుండు, సంగరశీలుండు, సాంద్రయశుఁడు
రాజరాజైనట్టి, రాజవరేణ్యుఁడౌ, గజపతియనురాజ, ఘనునియొక్క
దర్శనంబొనరించి, తగుగౌరవంబున, మన్ననమర్యాద, మనుజవిభుని
తే॥ వేతనందెనుసత్కీర్తిచెన్నుమీఱ
వంశపావనుఁడైనట్టి, వాసిరెడ్డి
సుబ్బయాహ్వయుఁడనఁగను, శూరవరుఁడు
ప్రజ్వరిల్లెనుబటిమచే భవ్యరుచిని॥ 244

సీ॥ ఏవేళఁజూచిన, నీబలాఢ్యక్షోణిప రాజులసన్నిధి, రమ్యముగను
నంచితోల్లాసత, నతిధైర్యపటిమచేఁ, దద్భ్యామువరులచే, ధరణియందు
సంమానములనొంది, సారసనేత్రుండు, నిజశక్తిపటిమచే, నిరుపమముగఁ
బాటిల్లినతతంబు, బాగుగానృపులతో, సఖ్యంబుసేయుచు, సాహసమున
తే॥ సంగరావనిలోఁదాను, భంగపడక
ధైర్యమేపారభుజదర్ప, ధాటియెసఁగ
రాచచిన్నెలనలరారు, రాజవిభుఁడు
సర్వవిషయసమర్థుఁడై,జగతిఁబ్రబలె॥ 245

వ॥ ఆయనతమ్ముఁడైన మల్లయాహ్వయుండు శివపూజాధురంధరుండును, రాజసమ్మానపాత్రుండునునై యతిశయిల్లె. ఆయనతమ్ముఁడు బుచ్చయాహ్వయుండు సుగుణసంపత్తిచే నతిశయిల్లె. అతనిజ్యేష్ఠసోదరుండైన వీరన్నకు సంతులేదయ్యె. ఆయనతమ్ముండును పైనుదాహరింపఁబడినవాఁడును నగు సుబ్బయాహ్వయునకు, రమణయ్య, వెంకయ్య, నాగయ్య, శాయన్నలను, నలువురుపుట్టిరి. అందురమణయ్యకు, అచ్చయ్య, సూరయ్య, మాదయ్య, లింగయ్యలను నలువురావిర్భవించిరి. అందచ్చయ్యకు వీరయ్య, లక్ష్మయ్యయను సిద్ధులుపుట్టిరి.ఆయచ్చయ్యతమ్ముఁడు సూరయ్యప్రభువంశంబువివరించెద. 246

గీ॥ సూరయాహ్వయుఁడెసఁగను, సువ్రతుండు
సత్యసంధుండు సమగస, సంగతుండు
నిర్మలానందుఁడయి మించి, నియతివలన
గౌరివిభుభక్తిచేఁదద్ధ, ఘనతఁగాంచె॥ 247

గీ॥ జోగయాఖ్యునిభార్యగా, సుందరాంగి సుబ్బమాంబయనందగు, సుగుణరాశి
కూర్మిచేఁగాంచెనొకలేమ, గోత్రభూప బుధనుతోత్తరయైనట్టి, బుద్ధిమతిని 248

సీ॥ వెంకమాంబయనంగ, విజ్ఞానశాలిని, బాల్యప్రాయమునుండి, భవ్యనియతి
వీతరాగయుమహా వీరపతివ్రత, సద్గుణసంపత్తి, సంగతయును
గురుకటాక్షంబంది,గుణుతులన్నియుఁగాంచి, విజ్ఞానఘనయౌచు వెలిఁగిపూర్ణ
నిర్వికల్పసమాధి, నియతిచేఁదనరారి, నిర్మలపరతత్వ, నేత్రియగుచు
తే॥ నలపరబ్రహ్మయోగమో, దానుభావ
మందితగుసాధ్విపరిణయంబందిసూర
యాహ్వయుఁడుకాంచెఁ బుత్రులహర్షమెసఁగ
శాంతమూర్తులనలువుర, సరసమతుల॥ 249

గీ॥ అందుజ్యేష్ఠుండుకోటయా, మాత్యుఁడు శ్రేష్ఠుఁ
డంచితుండుత్తముండుదీ, వ్యద్యశుండు
శ్రీయుతుండును సుగుణుండు, స్థిరగుణుండు
రాజపూజ్యుండు బహుదీనరక్షకుండు॥ 250

గీ॥ దానధారాసముద్భూత, తతయశుండు
పరమభక్తుండు బుధజనా,దరరతుండు
భగవదానందపరుఁడు కృపాళుఁడగుచు
గోత్రపావనుఁడై యొప్పెఁ, గూర్మితోడ 251

గీ॥ అట్టికోటయనాయని,కవనివిభున
కుద్భవించెను బుధపోష,ణోచితుండు
జోగయామాత్యుఁడనగను, భోగశాలి
సత్యవాక్తత్పరుండును, సరసతముఁడు॥ 252

తే॥ అట్టిజోగయ్యకును బుట్టె, హర్షమెసఁగ। సుగుణశీలుండు ధీరుండు, సుందరుండు
కోటయామాత్యుఁడనఁగను, కుశలబుద్ధి,లలితలావణ్యతనుకళా,లక్షణుండు 253

క॥ అమ్మనీయునిజనకుని। తమ్ముఁడు విజితేంద్రియుండు,ధర్మాత్ముఁడుని
త్యమ్మును సీతారాముఁడు। కమ్మకులాధ్యక్షుఁడనఁగ ఘనతవహించెన్ 254

గీ॥ రామకార్యానుకూలుండు, రమ్యమూర్తి
పరమభాగవతుండును, భవ్యయశుఁడు
భాగ్యవంతుండు సుగుణుండు, పావనుండు
నిష్కళంకుండు సుముఖుండు, నిర్మలుండు॥ 255

గీ॥ శాఖమూర్వంశజాతుండు, సమరసుండు। మించె సత్కీర్తిచేతల, శ్రీపతియనఁగ
నతనిసతియగు శ్యామలాంబాఖ్యయింతి। వారలకుఁగల్గె సుబ్బాంబ వనజనేత్ర॥

గీ॥ ఘనముగా నాపెసతియయ్యెఁ గాంతిమెఱయ। రాణ సీతాపదాంచిత రామయకును
వారలిరువురుగాంచిరి, భూరితేజ। సుబ్బయాభిఖ్యు ననవద్య, సూరిభక్తు॥ 257

గీ॥ నాగమాంబయనంగను నలిననేత్ర। యైనయొకపుత్రికయుఁగల్గె నంచితముగ
బ్రథమభార్యగతింపఁగాఁ బార్వతిసతి। యందుఁ గోదండరామయ్య యనజనించె॥

గీ॥ ఆయనపితృవ్యుఁడయినట్టియవనివిభుఁడు। విమలవైరాగ్యశీలుండు, విపులకీర్తి
వంశపావనుఁడాయన, వాసిరెడ్డి। ప్రజ్వరిల్లెను నిష్కృష్టభావమునను 259

గీ॥ వివిధవిద్యలుచదివిన, యవనివిభుఁడు। రాజసన్నుతిపాత్రుండు రమ్యగుణుఁడు
గురుతరంబగుమన్ననల్ గొన్నవాఁడు। మెఱసె వెంకటసుబ్బయ్య మిన్నయనఁగ 260

గీ॥ గౌరవార్హంబువాక్యంబుగలుగునట్లు
హూణభూపాలకులచేత నొప్పు మెప్పు
గాంచినమహాత్తరయశుండు ఘనభుజుండు
దివ్యగుణమూర్తివిమలసంభావ్యకీర్తి॥ 261

సీ॥ నియతిచేనైజాము నిజభూములందున నధికారపులఁజాలనందముగను
సత్యసంధుండను సరసాంకములతోడఁబాలనచేసిన ప్రభువరుండు
గురురాజుసాహుషా గరిమార్హుఁడగుతేని దర్శనంబందినతతయశుండు
రామదేవాలయం, బీమేదినినిగట్టఁజేసిన పుణ్యప్రసిద్ధిగుణుఁడు
తే॥ వనతటాకాదిసత్రప్రతి, ష్ఠనుబొనర్చి,
మేలుఁగాంచినధన్యుండు మిత్రకంజ
మిత్రుఁడైయుండెమదిలోన, మించుభక్తి
సాంబుఁగొల్చుచుశుద్ధచిత్తాబ్జమందు॥ 262

గీ॥ అట్టివానికినన్నయగా, నవనిసాభుఁడు
రాణసీతాపదాంచిత, రాముఁడెపుడు
తమ్మునకుఁదోడుగానుండి, సమ్మతముగ
ధర్మకార్యంబులను జేసె, నిర్మలముగ॥ 163

గీ॥ అట్టివెంకటసుబ్బదాసాహ్వయుండు పటిమచేమించివర్ధిల్లెఁ బ్రబలగతిని
నిహపరంబులకర్హుఁడై, యేపుమీఱియొక్క యోషను బెండ్లాడెనొప్పుగాను॥ 264

వ॥ ఆమెజననీజనకుల నామంబులవివరించెద॥ 265

సీ॥ సూర్యదేవరవంశ, సుప్రసిద్ధుండైన, సంజీవరాయని, సతియసంగఁ
బరమపతివ్రతా,వరమణియైనట్టి, రంగమాంబాభిఖ్య, రమణియందు
సుబ్బమాంబాభిఖ్య,సొంపైనపుత్రిక, యుద్భవించెనునొక్క,యుత్తమాంగి
తత్తన్విఁశత్సుబ్బ,దాసుండుపరిణయం, బాడెనుప్రీతిచేననుపమోఱయ
తే॥ కాంచిరవ్వారునార్వురఁగాన్పునందు।నందుఁబెద్దదియన్నపూర్ణాంబయనఁగ
సత్యగుణపేటివిజ్ఞాన,సాంద్రబుద్ధి, యామెసోదరిసీతమ్మ,యబ్జనేత్ర॥ 266

ఉ॥ సుందరమూర్తియున్ బ్రబల, సువ్రతశీలుఁడు సారసాక్షుడున్
మందరధీరుఁడున్ మిగులమాన్యుఁడు భూరిభుజాప్రకాశుఁ డిం
పొందఁగ గౌరవోన్నతుఁడు, నుత్తమవంశవిభూషణుండు చె
న్నొందెను శ్రీసదాశివుఁడు, యోగ్యతమంబగునామమొప్పఁగన్॥ 267

సీ॥ ఆతనితమ్ముండు, శీతాంశువదనుండు, సుందరాకారుండు, సుస్థిరుండు
బాలార్కతేజుండు, పటుధైర్యశాలియు, నిర్మలగాత్రుండు, నీతిపరుడు
పార్థసారథిపద, ప్రచురప్రసాదనా, యఁడనంగనొప్పెడు, నంచితుండు
సహజుఁడాతనికిఁగం, జదళాక్షుఁడగు రామ, నాయండనంగ న, మేయకీర్తి
తే॥ యతనికనుజుండు, శ్రీమల్లికార్జునుండు। సుస్థిరయశుండుజ్ఞానవి, శుద్ధబుద్ధి
వీరికినునుంగుసోదరి వెంకమాంబ। కవినుండిరి తుమ్మపూడిపురమందు 268

వ॥ వారల తండ్రిసోదరియగు వెత్రెమాంబయను కన్యకారత్నంబును, శాఖమూరివంశోద్భవుండగు సుబ్బయాఖ్యునకిచ్చి, పరిణయంబును గావించిరి. ఆమె పినతండ్రులు మాదయ్య, లింగయ్యలు, సంతానహీనులైరి. వారిపినతండ్రులు ద్వితీయతృతీయులు సంతానహీనులైరి. వారితమ్ముఁడు శాయన్నకు నాగయ్య, సూరయ్య, మాదయ్య, వెంకయ్యయను నలుగురుపుత్రులు పుట్టిరి. అందు నాగయ్యకులక్ష్మయ్యపుట్టె. ఆలక్ష్మయ్యకునాగయ్యపుట్టె. ఆయనవద్ద మూడిలోనుండెను. ఆయనముత్తాతతమ్ముఁడు సూరయ్యకు నర్సయ్య, సుబ్బయ్యలను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారిపినతండ్రి మాదయ్యకు శివరామయ్య, నాగయ్యలుజన్మించిరి. అందుశివరామయ్యకు లింగయ్య, వెంకటప్పయ్యలను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారిలో వెంకటప్పయ్య వైష్ణవభక్తుండును, సద్గుణసంపన్నుండును, బ్రహ్మచారివ్రతుండునై ప్రసిద్ధికెక్కె. వారిల పినతండ్రి నాగయ్యకు శివరామయ్యపుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు వెంకయ్యకు శాయన్న, వీరయ్య, సుబ్బయ్య, నర్సయ్యయను నలువురుపుట్టిరి. అందుశాయన్నకుఁ గోటయ్య, వెంకటప్పయ్య, నాగయ్య, హనుమయ్యయను నలువురుపుత్రులుపుట్టి సంతానహీనులైరి. వారల తండ్రితమ్ముఁడనపత్యుండయ్యె. ఆయన ముత్తాతతమ్ముఁడు మల్లన్నకు, బుచ్చయ్య, సుబ్బయ్య, వీరయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు సుబ్బయ్యకు వీరన్నపుట్టె. ఆయనకు లక్ష్మయ్యకలిగె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు బుచ్చయ్య సంతతిశూన్యుండయ్యె॥ 269

పోపూరికుదుటిమూలపురుషుఁడు గురవన్న వంశానుక్రమణిక

సీ॥ గురవన్నయనుమహాంతరుఁడు,నిత్యారోగ్య,వైరాగ్యపురుషుండు,వసుధవిభుఁడు
శివనామమేపొద్దు, స్థిరబుద్ధిస్మరియించు, నియతిచేసుగుణసంచయము చేతఁ
బోపూరిపురమందు, బుధపాలకుండౌచు, నార్తులరక్షించె, నందముగను
అట్టిభూవిభునకు,ననువొప్పఁగాఁగల్గె, సుగుణశీలుండును,సుందరుండు॥
తే॥ సత్యమాదిసేఁడుసారసంగతుఁడగు। ప్రభుపుగాంచె వంశపావనులను
నాద్యరనుప్రసిద్ధ,హారభక్తులనునిత్య। భోగపూర్ణగతుల,భూరిరుచిని॥ 270

వ॥ వారలనామంబులెవ్వియన జ్యేష్ఠుండుచంద్రప్ప ద్వితీయుండు,మూలప్ప తృతీయుండు పెదవెంకటాద్రి, చతుర్థుండుచినవెంకటాద్రి, పంచముండుతిరుమలప్ప, షష్ఠుండునారాయణప్ప, అందుఁజంద్రప్పకుఁగృష్ణమ్మ, వీరన్నయను నిద్దఱుపుట్టిరి. అందుఁగృష్ణమ్మకు లింగన్నపుట్టె. ఆయనకునాగన్నజనించె. ఆయన తాతమ్ముఁడు వీరన్నకుశివన్న, రఘుపతి, రాజన్నయను మువ్వురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండుసంతానహీనుఁడయ్యె. తృతీయుండగురాజన్నకు వీరన్నపుట్టె ఆయనకురాజయ్యపుట్టి మహాదేవపురమందుండెను. ఆయనముత్తాతమూలప్పకు వీరన్నపుట్టె. ఆయనకు సీతారామన్నజన్మించె. ఆయనచరిత్రంబు వివరించెద. 271

తే॥ ధర్మనిరతుండు సీతాప, దప్రయుక్త
రామయాఖ్యుండు భూజన, రంజకుండు
ప్రవిమలానందపరుఁడు, దివ్యస్వభావుఁ
డై వెలింగెను భువిలోనఁ, జేవమీఱి॥ 272

సీ॥ అట్టిసీతారామ, యాహ్వయునకుఁ, బుత్రులుదయించిరెంతొయింపొదవువార
లందుశివ్వనయను, నయగుణోపేతుండు, సరతాన్నదాతయై నెగడెభువిని
నాయనసహజుండు, శ్రీయుతనేత్రుండు, పాపన్నయనుబుధ, భక్తియుతుఁడు
తద్ఘనుతమ్ముండు, దానధర్మరతుండు, వేంకయాహ్వయుఁడను, వితతబుద్ధి

తే॥ కతనితమ్ముండుశాయన్న యనఁగనిరతి
నిర్వికల్పమనస్కుఁడై, నెమ్మిప్రబలి
ప్రబలయోగానుభవముచే, భవ్యరుచిని
బరముసాధించినట్టిశ్రీ, పావనుండు॥ 273

తే॥ అమ్మహాత్మునిసోదరుం, డనఁగఁబరఁగు
నరసయాఖ్యుండు సుగుణుండు, నళిననేత్రుఁ
డతనికనుజుండులింగన్న,వితతయశుఁడు
విపులసుజ్ఞానశాలియై, వెలిఁగెభువిని॥ 274

తే॥ పరమసుగుణాతిశయముల, భవ్యరుచిని
వెలయురఘురాముఁడనువాఁడు, వేత్తయనఁగ
గణనకెక్కెనుగడుఁగడు, గౌరవమున
లింగయాఖ్యునితమ్ముండు, భంగురుండు॥ 275

సీ॥ రఘురామయాఖ్యుని, రాజిల్లుతమ్ముండు, జానకిరామన్న జననుతుండు
ఆయనసోదరుం; డయగుణోపేతుండు, కోదండరామన్న, ఘోరబలుఁడు
కంజదళాక్షుండు, ఘనరాజగణ్యుండు, పార్వణచంద్రవి, భ్రాజిముఖుఁడు
రాజచిహ్నలచేత, రంజిల్లిధరయందు, సద్యశంబందెను, సమరసమున
తే॥ గౌరవంబందినృపులచేఁ, గాంతుమీఱి, నగ్రహారాదిసత్కార, మందెనతఁడు
వంశపావనుఁడాయన, వాసిరెక్కి, ప్రబలెనురుతరదీప్తిచే, భవ్యగతిని॥ 276

వ॥ అందు శివన్నకుఁ బాపయ్యపుట్టె. ఆయనకు సుబ్బయ్యకలిగి సంతానహీనుఁడయ్యె. ఆయనపినతాత పాపన్నకు వీరన్నపుట్టె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు వెంకయ్యకు మృత్యుంజయలింగము, పట్టాభిరామయ్య యను బిడ్డలుకల్గిరి. అందు మృత్యుంజయలింగమునకు, వెంకయ్య, శాయన్న, నరసయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు వెంకయ్యకుఁ గోటయ్య, సీతారామయ్య, వెంకటలక్ష్మీనృసింహనాయండను మువ్వురుజన్మించిరి. అందుఁగోటయ్యకు వెంకటకృష్ణయ్యపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి సీతారామయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వెంకటలక్ష్మీనృసింహనాయఁడు, రాజావెంకటలక్ష్మమ్మ మన్నెసుల్తాన్ బహదరుగారికి దత్తపుత్రుండయ్యె. ఆయనపినతండ్రి శాయన్నకుఁ బట్టాభిరామయ్య, మల్లయ్యయను నిరువురు కుమారులు కల్గిరి. అందుఁ బట్టాభిరామయ్య, సీతారామయ్యయను చిన్నవానిని దత్తుఁజేసికొనెను. ఆయనపినతండ్రి మల్లయ్యకు, వెంకటసుబ్బయ్య, వెంకటకృష్ణయ్యయను వారు జన్మించిరి. వారిపినతాత నరసయ్య యనపత్యుండయ్యె. ఆయనపినతండ్రి పట్టాభిరామన్నకు సంతులేదయ్యె. ఆయనపినతండ్రులుశాయన్న, నరసన్న లింగన్న, రఘురామన్న, జానకిరామన్న, యనువారు సంతానహీనులైరి. వారితమ్ముఁడుకోదండరామన్నకు, రామస్వామిపుట్టె.ఆయనకు వెంకటప్పయ్య, సుబ్బయ్య, బుచ్చిరాఘవయ్యయను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు వెంకటనరసయ్య, లక్ష్మీపతి, సీతారామయ్యయను ముగ్గురుదయించిరి. వారిలో సీతారామయ్య,తుమ్మపూడిపురవాస్తవ్యుఁడగు పట్టాభిరామయ్యకుదత్తుఁడయ్యె ఆయనపినతండ్రి సుబ్బయ్యకుఁ గోదండరామయ్య, కోటయ్యలను బిడ్డలుకల్గిరి. వారిపినతండ్రి బుచ్చిరాఘవయ్యకు, అప్పయ్య, నారాయణ, అను నిరువురుపుట్టిరి. వారినాలవవంశపువాఁడగు మూలప్పతమ్ముఁడు పెదవెంకటాద్రి సంతానహీనుఁడయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు చినవెంకటాద్రికి మాదన్నపుట్టె. ఆయనకు నారాయణప్ప, హనుమయ్య యను బిడ్డలుపుట్టిరి. అందు నారాయణప్పకు వెంకయ్య,హనుమయ్యలుపుట్టిరి. వారు కంతేరులోనుండిరి.వారిపిన

తండ్రిహనుమయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనపినతండ్రితిరుమలప్పకు వెంక
ట్రామన్న, పాపన్న, కృష్ణమ్మ, మల్లన్న, లింగన్నలను నైదుగురుకల్గిరి. అందు
వెంకట్రామన్నకు సంజీరాయఁడుపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి పాపన్నకు మా
దన్న, నాగన్నలనువారుపుట్టిరి. వారిపినతండ్రులు కృష్ణమ్మ మల్లన్నలు సం
తానహీనులైరి. వారితమ్ముఁడు లింగన్నకు, వీరయ్య, శేషయ్య, రామయ్య
వెంకయ్య, మాదయ్యయనువారు పుట్టిరి. అందు వీరయ్యకు శేషయ్య, లిం
గయ్య, వెంకయ్య యను మువ్వురుకల్గిరి. అందు శేషయ్యకు సీతారామ
య్య, మాదయ్యయను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారితాతతమ్ముఁడు శేషయ్యకు, వె
ట్రయ్య, లక్ష్మయ్య యను నిద్దఱు కల్గిరి. వారిపినతండ్రి మాదయ్యకుఁ గోట
య్యపుట్టె. ఆయననాలవవంశపువాఁడగు వెంకటాద్రితమ్ముఁడు నారాయణ
ప్ప సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వీరన్నకుఁ గృష్ణమ్మపుట్టె. ఆ
యనకు వీరన్న, మాదయ్యయను నిద్దఱుకల్గిరి యందు. 277

సీ॥ వీరన్నయనుమహా, వీరాగ్రగణ్యుండు, సంతానహీనుఁడై, సమసెనతని
సహజుండుమాదయ్య, సరసీరుహాక్షుండు, కాంచెనునలువుర, ఘనగుణులను
శాయన్నయనుమహా, శాంతుండుదారుండు, వీరభద్రప్పయన్, వీరనేత
ఆతనిభ్రాతయు, జ్ఞాయతనేత్రుండు, కిచ్చన్నయనఁగను, గీర్తిపరుని
తే॥ సోదరుండగులింగయ్య, సుస్థిరుండు। వైభవోన్నతిఁజెన్నొంది, వారుభువిని
సకలగుణగణనీయులై, సమరసమునఁ। బటిమచేఁబ్రజ్వరిల్లిరి, భవ్యగతిని॥ 278

వ॥ వారలలో శాయన్నకువెంకయ్యజనించె. ఆయనకు వీరన్నపుట్టె. ఆయనకు
సుబ్బయ్య, వెంకయ్య, మాదయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందుసుబ్బన్నకు
ఆనందము, సోమయ్యయను వారిరువురుపుట్టిరి. అందానందము సంతానహీ
నుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు సోమయ్యకు, తమ్మన్నపుట్టె. ఆయనకుసోమన్న
పుట్టె. ఆయనకు నాగయ్య, జానయ్యయను నిద్దఱుపుట్టిరి. అందు నాగయ్య
కుఁ దమ్మన్నపుట్టె. ఆయనకు నెనిమిదవ వంశపువాఁడగు శాయన్నతమ్ముఁ
డు వీరభద్రప్ప, సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముండు కిచ్చన్నకు విస్స
య్య, వెంకయ్య, పాపయ్యయను మువ్వురుజన్మించిరి. అందుఁ గనిష్ఠులిరువు
రు సంతానహీనులైరి. జ్యేష్ఠుండువిస్సయ్య, పెదబాపనయ్య, చినబాప
నయ్యయను నిరువురంగనెను. అందు జ్యేష్ఠునకు నాగయ్య, కిచ్చయ్య, కో
టయ్య, లక్ష్మయ్య, వెంకయ్యయను నైదుగురుద్భవించిరి. అందునాగయ్య
తనతృతీయసోదరుని కుమారుఁడు వెంకటకృష్ణయ్యను దత్తుఁజేకొనెను,
ఆయన పినతండ్రి కిచ్చయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముండు కో

టయ్యకు వెంకటప్పయ్య, వెంకటకృష్ణయ్యయను నిరువురుజన్మించిరి. వారల పినతండ్రి లక్ష్మయ్యకు, వెంకటకృష్ణయ్య, వెంకటరామయ్యయను నిరువురుపుట్టిరి. వారిపినతండ్రిసంతానహీనుండయ్యె. ఆయనపినతండ్రిచినబాపనయ్యకు వెంకయ్య, నరసయ్య, కృష్ణయ్యయను ముగ్గురుకుమారులుకలిగిరి. అందువెంకయ్యకు భద్రయ్య, వెత్రెయ్యయనునిరువురు పుట్టిరి. వానిపినతండ్రి నరసయ్యకు, వెంకటకృష్ణయ్య, వీరయ్య, బసవయ్యయనుముగ్గురావిర్భవించిరి. వారిపినతండ్రికృష్ణయ్యకు సుబ్బయ్య, కోటయ్యయను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారినాలవతాత కిచ్చన్నతమ్ముఁడు, లింగన్నకు. వీరన్నపుట్టె. ఆయనవంశంబు వివరించెద॥ 279

ఉ॥ సంగరశీలుఁడుం బ్రబల,సాహసవంతుఁడు క్షాత్రవంతుఁడున్
మంగళమూర్తియున్ సుమతి,మానుషవర్యుఁడు వీరయాఖ్యుఁ డే
పుంగనిజ్ఞానదీపమున,భూరిమహత్త్వముగాంచియెప్పుడున్
సంగవిహీనతన్ శివునిఁజక్కఁగఁ గొల్చుచునుండెనిద్ధరన్ 280

వ॥ ఆవీరయాహ్వయునకునిద్దఱు కుమారులుద్భవించిరి. వారలనామంబుల వివరించెద॥ 281

తే॥ గీ॥ కృష్ణయాహ్వయుఁడనఁగనుగీర్తిపరుఁడు
అతనిసహజుండుశాయన్నయార్యబుద్ధి
యనఁగనిరువురుపుట్టిరి, ఘనసుగుణులు
పటిమఁజెన్నొందిరిద్దఱు,భవ్యరుచిని॥ 282

వ॥ ఆకృష్ణయాహ్వయునకుఁ గిచ్చయ్య, లింగయ్య, అయ్యన్నయను మువ్వురుపుత్రులుకలిగిరి. అందుజ్యేష్ఠునకు సంతులేదయ్యె.తృతీయుండగు నచ్చన్నకుసాంబయ్య,శివయ్యయను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారిలోసాంబయ్యకు, బుచ్చయ్య, సుబ్బయ్య, వెంకయ్య, నాగయ్యయను నలుగురుపుట్టిరి. అందువెంకయ్యకు, వీరయ్యపుట్టె, ఆవీరయ్యతాతతమ్ముఁడు శివయ్యకువీరయ్యపుట్టె. ఆయనకు మాదయ్య, శివయ్య, వెంకయ్య, రామలింగయ్యయను నలుగురుపుట్టిరి. వారల నాలవవంశపువాఁడగు కృష్ణమ్మతమ్ముఁడు శాయన్నకు వెంకయ్యపుట్టె.ఆయనకుశాయన్న నాగయ్యయను నిద్దఱుజన్మించిరి.అందుశాయన్నకు అప్పయ్యపుట్టె, ఆయనకు వెంకయ్య పిచ్చయ్యయను నిరువురుద్భవించిరి. వారిపినతండ్రి పిచ్చయ్యకు సంతులేదయ్యె. వారినాలవవంశపువాఁడగు శాయన్నతమ్ముఁడు నాగయ్యవంశంబువివరించెద॥ 283

సీ॥ నాగయాహ్వయుఁడను, నయగుణోపేతుండు, రాజలక్షణుఁడైన, రాజవరుఁడు
అమ్మహాధీరుండు, సమ్మతచరితులఁ గాంచెనిర్వురనుజ, క్కనిసుతులను
సుబ్బయాభిఖ్యుండు, సుగుణాలవాలుండు, స్వాశ్రితరక్షణ, వ్యాపృతుండు
ఆయనసోదరుం, డతిసుందరాంగుండు, లింగయ్యయనెడి స, త్సంగతుండు
తే॥గీ॥ వసుధఁజెన్నొందియాతండు, పసవెలుంగఁ
బ్రీతిచేదత్తుఁగైకొనెఁ బ్రేమమీఱ
సుబ్బయాఖ్యునిఁగాంక్షచే, సుస్థిరముగ
వైభవోన్నతితనరార, వన్నెమీఱ॥ 284

నందిగామపట్టణాధ్యక్షుఁడగు వీరపనీని వంశానుక్రమణిక.

సీ॥ వీరపనీఁడను, వీరాగ్రగణ్యుండు, శ్రీమంతుఁడై యుండి, స్థిరవిభూతి
నందిగామాభిఖ్య, నగరంబునందున, నసమానశూరత, నధిగమించి
దుష్టులశిక్షించి,దురితముల్ వోవంగ, శిష్టులఁబోషించి, చెలువుమెఱయఁ
దత్కార్యములచేతఁ, దరణిసన్నిభుఁడయి, సత్కీర్తిచేమించె, సమరసమున
తే॥గీ॥ నట్టిభూపతితాఁగాంచె, హర్షమెసఁగ।సుగుణవారాశియనఁదగు, శూరమణిని
సుందరునివేంకటాద్రిని, సుస్థిరముగ।భువిససత్కీర్తి చెన్నొందఁబొందుగాను॥
వ॥ ఆవేంకటాద్రికి వీరపనీఁడు, చినవీరన్న, బెజ్జనీఁడు అనుకుమారులుకల్గిరి. వారి
వంశంబువర్ణించెద॥ 286
సీ॥ ఆవేంకటాద్రికి, నరయజ్యేష్ఠుండగు, వీరపనీఁడను, వీరవరుఁడు
సుందరాకారుండు, మందరధీరుండు, సుగుణాలవాలుండు, సువ్రతుండు
రవిసమతేజుండు, రాజవరేణ్యుండు, రాకాశశాంకసాంద్రరుచిముఖుఁడు
నిరతాన్నదానంబు, నియతిచేఁజేయుచు, సత్కీర్తిచేమించె, సమరసమున
తే॥ నట్టిభూపాలునకుమించి, పుట్టినవనిఁబ్రజ్వరిల్లినప్రభువుల, భవ్యరుచినిఁ
గానమైత్రిమనంగను, గౌరవమున।మెలఁగెనాకమ్మవంశజుం, డలఘుగతిని॥ 287
ఉ॥ సారసనేత్రలుర్, సుగుణ, సాంద్రవివేకలు, సుందరుల్ బళీ
యారయలక్ష్మియంశలన, హర్షమొసంగెడి యక్కచెల్లెలుర్
నీరజనాభభక్తుఁడగు, నిర్మలకీర్తికి రాజమూర్తికిన్
వీరపనీనికిన్ గరిమఁ, బెంచెడిముద్దులభార్యలైరిలన్। 288
శా॥ ఆకాంతామణులుద్భవిల్లిరి లస, ద్వ్యాహారసంధాత్రులై
శ్రీకల్యాణవిలాససౌధవసతి, శ్రేయోబలాన్వితలై

నాకాధీశ్వరుఁబోలుభోగి, రణస, న్నాహుండు, సద్భావుఁడౌ
శ్రీకట్టాకులనారసింహునకు, సు, శ్రీమించుయోగోద్ధతిన్ ॥ 289

తే॥ ఆయిగురుబోండ్లనామంబు, లమరఁగల్గెఁ
పెద్దయంగమ్మయను మహా, ప్రేమపేటి
చిన్నయంగమ్మయను సదా, స్థిరవిభూతి
ప్రజ్వరిల్లిరిభువియందుఁ బ్రాభవమున॥ 290

వ॥ ఆవీరపనీని ప్రథమభార్యయగు పెదయంగమ్మకు, వేంకటాద్రి, బెజ్జసీఁడు,
రామచంద్రుండనునను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందువేంకటాద్రికి, రామన్న, రంగపతి
యను నిద్దఱుపుట్టిరి. అందురామన్నకుఁ, బాపయ్య, అక్కయ్యయనువా రుజ
న్మించిరి. అందుఁబాపయ్యకు, రామన్న, వీరన్న, బుచ్చన్న, శివన్న, పాపన్న
యను నైదుగురు పుత్రులుపుట్టిరి. వారలతండ్రితమ్ముఁడక్కయ్యకు, నాగయ్య
పుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు రంగప్పకు, నారసింహుఁడు, రామన్నయనునిద్ద
ఱుపుట్టిరి. వారలతాతతమ్ముఁడు, బెజ్జసీనికి, గంగప్ప, కమలప్పయను నిరువురు
పుట్టిరి. అందురంగప్పకు, వీరన్న బెజ్జసీఁడు, నారసింహుఁడు, విశ్వపతియనున
లుగురుపుట్టిరి. అందువీరన్నకు శాయన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రికి, నాగన్న
పుట్టె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు నారసింహునకువీరన్నపుట్టె. ఆయనకు నరసన్న,
మహాళయ్య, బుచ్చయ్య, సూరన్న యనునలుగురుకల్గిరి. అందునరసన్నకుచల్లయ్య
వీరయ్యకలిగిరి. అందుఁజల్లయ్యకు రాజయ్య, పిచ్చయ్య వరఘురామయ్యయ
నునిరువురుకలిగిరి. వారలపినతండ్రివీరన్నకు పకీరయ్యపుట్టె. ఆయనకు నరస
య్యజనించె. ఆయనకు శీతయ్య, కోటయ్యయనునిద్దఱుపుట్టిరి. అందుసీతయ్య
కు నరసయ్య, సుబ్బయ్య పకీరయ్యయనుముగ్గురుకల్గిరి. వారిపినతండ్రికోట
య్య, సంతతిశూన్యుండయ్యె. ఆయననాలవతాత నరసన్నతమ్ముఁడు మహాళ
య్యకు, రాజయ్య, వీరన్న, బుచ్చయ్యశాయన్నలనునలుగురుపుట్టిరి. అందురా
జయ్యకు, జోగయ్య, వెంకయ్య, రామయ్యయనుముగ్గురుపుట్టిరి. అందుజోగయ్య
కు, రాజయ్య, పిచ్చయ్య, జన్మించిరి. వారిపినతండ్రివెంకయ్యకు, వీరయ్య
పుట్టి, కొండవటికంటిలోనుండెను. ఆయనపినతండ్రిరామయ్యకు, శివయ్యపుట్టె,
ఆయనతాతతమ్ముఁడు వీరన్నకు నానయ్య, రామయ్య, యనునిద్దఱుపుట్టిరి. అం
దునానయ్యకుఁగోదండరామన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రిరామయ్యకు, వెంకయ్య,
సుబ్బయ్యయనువారుకల్గిరి. అందు వెంకయ్యకు, బాపనయ్య, బ్రహ్మయ్య, నా
నయ్యయను ముగ్గురుపుట్టిరి. అందుబాపనయ్యకు, రామలింగయ్య వీరయ్యయ
ను నిద్దఱుపుట్టిరి. వారలతండ్రి రెండవతమ్ముఁడు నానయ్యకు, నరసయ్య

పుట్టె. ఆయనతాతతమ్ముఁడు సుబ్బయ్యకు: లక్ష్మయ్య, శేషయ్య, అప్పయ్య యను ముగ్గురుకల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠులిరువురు బాల్యప్రాయంబుననే మరణించి రయ్యెడ॥ 291

సీ॥ అప్పయాహ్వయుఁడను, నతిధర్మతత్పరుం, డనుపమతేజుండు, జనవిభుండు
బహుపరాక్రమశాలి, బంధుసముద్రుండు, చంద్రాస్యుఁడాశ్రిత, సౌరశాఖి
వంశపావనుఁడన, వసుధనువర్థిల్లి, భక్తిఁ బెద్దలయందుఁ, బఱపువాఁడు
విద్వాంసులనుమాట, విన్నయంతటఁదాను, రావించిదయహెచ్చ,ఁబ్రోపువాఁడు
తే॥ సమరసుండతిశాంతుండు, సత్యవశుఁడు
మాతృపితృదైవగురుభక్తి, మలయువాఁడు
చాలయోచించిపనిసేయ, నాఁగువాఁడు
నింతవాఁడెవ్వఁడనుకీర్తి, నెనయువాఁడు॥ 292

వ॥ ఈయనఘునకుఁ గోటయ్య, రామనాథము, దుర్గయ్య, విశ్వనాథమునను నల్వురుకల్గిరి. ఇట్టి యప్పయాహ్వయుని ముత్తాత, వీరన్నతమ్ముఁడు, బుచ్చయ్యకు, వెంకయ్య, చినరామయ్య యనువారుకల్గిరి. అందు వెంకయ్యకు వెంకటప్పయ్య, సుబ్బయ్యయను నిద్దఱు పుత్రులుపుట్టిరి. అందు వెంకటప్పయ్యకుఁ గోటయ్య, నాగయ్య, యనువారుకల్గిరి. వారిపినతండ్రి సుబ్బయ్యకు, మాళయ్యపుట్టె. ఆయనపినతాత చినరామయ్యకు, బాపనయ్యపుట్టె. ఆయనకప్పయ్య, సుబ్బయ్యయనుపుత్రులుకల్గిరి. వారిముత్తాత బుచ్చయ్యతమ్ముఁడు శాయన్నకు, వెంకయ్యపుట్టె. ఆయనకులక్ష్మయ్య, శేషయ్య, రామయ్యయనువారుద్భవించిరి. అందు లక్ష్మయ్య, శేషయ్యయనువారు, గోకనపల్లి గ్రామస్థులైయుండిరి. వారలతమ్ముఁడు రామయ్యకు వెంకయ్యపుట్టె. ఆయననాలవవంశపువాఁడగు మాళయ్యతమ్ముఁడు బుచ్చయ్యకు, అప్పయ్య, పట్టయ్య యనువా రావిర్భవించిరి. అందప్పయ్యకు, బుచ్చయ్యపుట్టె. ఆయనకప్పయ్య నాయఁడమ్మ, లక్ష్మయ్య, కోటయ్యయను నలువురుపుట్టిరి. అందు జ్యేష్ఠుండనపత్యుండయ్యె. ఆయన తమ్ముఁడు నాయఁడమ్మకు, గురవన్నపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి లక్ష్మయ్యకు వీరయ్య, రామయ్య, లక్ష్మయ్యలను ముగ్గురుపుట్టిరి. వారలపినతండ్రి కోటయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనపినతండ్రి పట్టయ్యకు, వెంకయ్య, సింగయ్యయను నిరువురుకల్గిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు సుబ్బయ్య పట్టయ్య యనువారు పుట్టిరి. అందుఁ బట్టయ్యకు వెంకయ్యపుట్టె. ఆయన తాతతమ్ముఁడు సింగయ్యకు, అచ్చయ్య లక్ష్మయ్యయను నిరువురుపుట్టిరి.

వారలముత్తాతతమ్ముఁడు సూరయ్యకు, అచ్చయ్యపుట్టె. ఆయనకు బాపనయ్య, బ్రహ్మయ్యయనువారుకల్గిరి. వారల నాలవవంశపువాఁడగు నారసింహుని తమ్ముఁడు విశ్వపతికిఁ బద్మన్నపుట్టె. ఆయనతాత రంగప్పతమ్ముఁడు కమలప్పకు, వీరన్న, బెజ్జనీఁడును బుట్టిరి. వారితాత బెజ్జన్నతమ్ముఁడు రామచంద్రుఁడు సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు చినవీరన్నకుఁ జిట్టెన్న, పాపయ్యయను కుమారులుకల్గిరి. అందుఁ జిట్టెన్న ముక్త్యాలపురీనివాసుఁడయ్యెను. ఆయనతమ్ముఁడు పాపయ్యకుఁ గిచ్చయ్యపుట్టె. ఆయనకు మాళయ్యపుట్టె. ఆయనకు వీరన్నకలిగె. ఆయనకు గంగన్నజనించి, గోళ్లమూడిలోనుండెను. ఆయనకైదవవంశపువాఁడగు చినవీరయ్యతమ్ముఁడు బెజ్జన్నకి వెంకటపతి, చినవెంకటపతి, చిట్టినారసింహుఁడు బొట్టినారసింహుఁడు నను నల్వురుకల్గిరి. వారలతండ్రి పెద్దన్న వీరపనేని ద్వితీయభార్యయగు చినయంగమ్మవలనఁగలిగిన వారల వంశంబు వివరించెద. 293

వీరపనేని చినభార్య చినయంగమ్మ పుత్రులవంశానుక్రమణిక.

సీ॥ వంశపావనుఁడైన, వరవీరవిభునకు, నుద్భవించిరినల్గు, రొప్పుగాను
రామన్నయనుమహా, రాజలక్షణశాలి, పటుతరధైర్య దీ,వ్యద్బలుండు
తత్సోదరుండన,ధర్మకృత్యయనుండు, రాఘవనాయడౌ రాజమౌళి
యాయనసోదరుం, డబ్జదళాక్షుండు, చంద్రమౌళియనంగ, జగతివిభుఁడు

తే॥ అరయనారాయతమ్ముఁడౌ,నతివివేకి। రాజశేఖరనాయండు, రమ్యమూర్తి
యనఁగ నాలుజన్మించి, రందముగను। ధరణిపాలకులైయిలఁ,దనివిదీఱ॥ 294

గీ॥ రాజశేఖరనాయుండు, రమ్యయశుఁడు। బాల్యప్రాయంబునందునే, పరమశివుని
భక్తిచేమించియిలయందుఁబ్రబలగతిని। నేగెఁగైలాసమునకుఁదానింపుతోడ॥

చ॥ పటుతరమానధైర్యరమ, పాటిలనేలిరినందిగామను
త్కటముగుభ్రప్రభావమున, గౌరవముప్పతిలంగమువ్వురున్
స్ఫుటతరవిక్రమంబెసఁగ, శుద్ధహృదంతరసత్కృపాప్రభా
ఘటననసన్యసాధ్యమయి, కన్పడుశక్తినిశత్రుహంతలై॥ 296

వ॥ ఈప్రకారంబునఁ గొన్నివర్షంబు, లసమానతేజోవిలాసులై భూమింబాలించు సమయంబున, బెజ్జనకుండగు వీరపనీఁడుత్తరకాలంబునందు, రాజ్యకాంక్షచే, నిజపుత్రులు వివాదపడఁగలరనియెంచి, వారికిఁ దానేరాజ్యంబుపంచియిచ్చి, మాగంటిపురంబున రామయనాహ్వయుండును, రాఘవపురంబున రాఘవ

భూపాలుండును, చింతలపాటిప్రోలునఁ జంద్రమౌళియును నుండునట్లు నియ
మించి, నిరీతికంబుగ రాజ్యంబు సేయుండని చెప్పి యనంతరంబున, గురుకటా
క్షంబుతోడుగా, మహాదేవనామస్మరణచేయుచు, గొంతతడవుగడపి, పరమ
పదంబందె ననంతరంబున॥ 297

మాగంటిపట్టణాధీశ్వరుఁడగు రామన్న వంశానుక్రమణిక.

సీ॥ ఆరామభూపతి, కంచితోల్లాసులు, సుతులుద్భవించిరి, వితతకీర్తు
లందు జ్యేష్ఠుండగు, ననఘుండు రాఘవ, నామధేయుండయ్యు, నైజశక్తి
శత్రులఁదూలించి, సాహసస్ఫూర్తిచే, విజయంబుఁగాంచెను, వీరవరుఁడు
సువ్రతశీలుఁడై, సొంపుగానటియించె, సత్యంబుఁదప్పక శాంతవృత్తి
తే॥ నట్టిరాజేంద్రునకునపత్యంబు లేద। యతనిసహజులుపరిశుద్ధ మతులు చిన్న
పద్మనాభుండుశివభక్తవరులుచంద్ర। మౌళియునురాజలింగన్న, మఱియువీర
నాఖ్యుఁడును క్షాత్రధర్మవి, ఖ్యాతబలులు॥ 298

వ॥ వారిలో. నాచినపద్మనాభునకు, సుతసంతతి లేకుండుటచేఁ, బెదపద్మనాభుని
జ్యేష్ఠపుత్రుండగు, బుచ్చిరాఘవయ్యయనువాఁడు, దత్తుండయ్యెను, ఆయున
యుసంతానహీనుండయ్యె. ఈతనిపినతండ్రులు నిట్టివారైరి. ఈపినతండ్రుల
తమ్ముఁడు వీరపసింహమాత్రము, తేజోవంతుండగు సూరయాహ్వయునింగనె.
నాయనచరిత్రంబు వివరించెద॥ 299

సీ॥ ఆసూరయాహ్వయుం, డంచితోల్లాసుండు, భూపరిపాలనం, బునుబ్రసిద్ధిఁ
జేయుచుసత్కీర్తి, స్థిరముగానార్జించి, విభవాతిశయముల, విఖ్యాతిఁగాఁ
దద్రాజవరునకు, ధర్మప్రధానులు, నరసయాభిఖ్యుండు, ధరణివిభుఁడు
బాహుదర్పంబునఁ, బాపుశౌరిపులను, గల్లోలపఱచి చిం, తిల్లఁజేసె
తే॥ నమ్మహాత్మునిసోదరుం, డంచితుండు। ఘనుఁడుచినరామలింగన్న, గౌరవనిధి
సుగుణశీలుండుధీరుండు, సుజనమౌళి। పరఁగెసత్కీర్తిచేభువి, భవ్యరుచిని॥ 300

వ॥ మాగంటికుదురు చినరామలింగన్నతోనశించెను॥ 301

రాఘవపురాధీశ్వరుండగు రాఘవయ్య వంశానుక్రమణిక

సీ॥ రాఘవాహ్వయుఁడన, రాజవరేణ్యుండు, రాఘవపురసీమ, రంజిలంగ
రాజ్యంబునేలుచు, రమ్యంబుగానుండఁ, దద్రాజునకుఁ బుట్టెధరణివిభుఁడు
పెదపద్మనాభుఁడ, బ్ధిగభీరుఁడును దాత, పటుశౌర్యధుర్యుండు, ప్రబలకీర్తి
యాధాజునకుఁగల్గి, రత్యంతశూరులు, సాహసధుర్యులు, బాహుబలులు

తే॥ బుచ్చిరాఘవనాయండు, భూరిచంద్ర। హాళిరామన్న యనఁగను, మనుజనేత
యచ్చయాఖ్యుండునాగన్న, యనఁగఁబరఁగెఁబంచశరధిక్కరణరూప,పటుతవిహార

తే॥ బుచ్చిరాఘవనాయండు, బుధహితుండు
దత్తుఁడయ్యెనుబ్రబవిమల, ధర్మవిధిని
జింతపలియొంటుదొరయగు, చిన్నపద్మ
నాభిరాముసకనుపొంద, నవనియందు॥ 303

వ॥ ఆబుచ్చిరామయ్య తమ్ములచరిత్రంబు వర్ణించెద॥ 304

తే॥ చంద్రవహాళ్యాహ్వాయుండను, జగతివిభుఁడు
పరిణయాత్పూర్వమందెయ, ప్పరమశివుని
యందునైక్యంబునొందె న, మంచితముగ
వంశపావనుఁడితఁడన్న వాసిఁగాంచి 305

ఉ॥ ఆతనిసోదరుండు సుగు, ణాంబుధి రామనృపాలకుండు తా
భూతకులాధినేతయగు, భోగివిభూషణుభక్తిఁగొల్చుచుఁ
బ్రీతివహించియుండు నెడఁ, జేరిమినాతనికుద్భవించి ర
త్యాతతశక్తిసంయుతు ల, నంతమతుల్ సుతులిర్వురొప్పఁగ॥ 306

వ॥ అయ్యాత్మజులలో జ్యేష్ఠుండుపద్మన్న కనిష్ఠుండువీరన్న వీరిరువురనపత్యులైరి. తద్వంశపావనులతమ్ముఁడచ్చన్నకు, వెంకట్రామన్న, పద్మనాభుఁడు, రామలింగన్న, రాజలింగన్నయను నలువురావిర్భవించిరి. అందువెంకట్రామన్నకుఁ గోదండరామన్న, అచ్చన్నయను నిద్దఱుపుట్టిరి. అందుఁ గోదండరామన్నకు సంతులేదయ్యె. ఆయనతమ్ముండచ్చన్నకు, శివయ్య, చల్లయ్య, రామయ్య, పాపయ్యయను నలుగురుపుట్టిరి. వారిలో శివయ్య, వరగానిలోనుండి వెంకయ్య, నరసయ్య, లక్ష్మయ్య, యను వారింగనెను. అందు వెంకయ్య సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు నరసయ్యకు వెంకటప్పయ్యపుట్టె. ఆయనపినతండ్రి లక్ష్మయ్యకుశివయ్యపుట్టె. ఆయనముత్తాతతమ్ముఁడు చల్లయ్యకు జగ్గయ్య, బుచ్చయ్యయనువారుపుట్టిరి. వారిలో జగ్గయ్యకు, భద్రయ్య, అప్పయ్యయనువారుపుట్టిరి. వారిపినతండ్రి బుచ్చయ్యకు, అప్పయ్య, రామానాయండు జన్మించిరి. వారలముత్తాత చల్లయ్యతమ్ముఁడు రామయ్యకుఁ, గోటయ్య, నరసయ్యయను నిద్దఱుజన్మించిరి. అందుఁ గోటయ్యకు సంతులేదయ్యె ఆయనతమ్ముఁడు నరసయ్యకు, భద్రయ్య, రామయ్యయనువారుపుట్టి కోనాఘుపాలెములోనుండిరి. వారలతాత రామయ్యతమ్ముఁడు పాపయాహ్వాయుం

డు, సుప్రసిద్ధుండయ్యె. ఆయనముత్తాతతమ్ముఁడు, పద్మన్న సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు వెంకయ్య, వరప్పు వెంకటపతికిఁ భావయ్య, సుబ్బయ్యయను నిరువురు జన్మించిరనంతరంబ. 307

తే॥ పాపయాఖ్యుండువరదేవ,భక్తుఁడనఁగ।
వినుతగుణశీలుఁడై యుండె,విమలబుద్ధి
నతనికినిగ లైసుగుణాఢ్యుఁడధికబలుఁడు
బుచ్చయాహ్వయుఁడనఁగను, భూరియశుఁడు॥ 308

వ॥ ఆబుచ్చయాహ్వయునకు శివరామయ్య, సుబ్బయ్య,యను నిరువురుపుట్టిరి. అందుశివరామయ్య, సంతానహీనుండయ్యె, ఆయనసోదరుండు సుబ్బయ్యకు, బుచ్చయ్యకలిగి రావిరాలలోనుండెను. ఆయనముత్తాతపాపయాహ్వయునితమ్ముఁడు సుబ్బయ్యకురామయ్యపుట్టె. ఆయనకుఁగోటయ్యజన్మించె. కోటయ్యకు, వెట్టెయ్య, శీతారామయ్యయను నిరువురావిర్భవించిరి. అందు జ్యేష్ఠునకు, మల్లికార్జునుఁడు, రామయ్యయను నిరువురుకలిగి మహాదేవపురములో నుండిరి. వారలకెనిమిదవవంశపునాఁడగు వెంకట్రామన్నతమ్ముఁడు పద్మనాభుఁడు, సంతానహీనుండయ్యె. ఆయనతమ్ముఁడు రామలింగన్నకు, వెంకయ్య బుచ్చిరాఘవయ్య, నరసయ్య, రామయ్యయను నలువురుపుట్టిరి, అందుబుచ్చిరాఘవయ్యకుఁ గోదండరామలింగన్న పుట్టె. తక్కినముప్వురు సంతానహీనులయిరి. వాగలపినతండ్రి రాజలింగన్నకుఁ బద్మన్న, అచ్చన్న, చల్లన్నయను ముప్వురుపుట్టిరి. అందచ్చయ్యకుఁగోటరాజలింగన్న గలిగె. తక్కినయిరువురుసంతానహీనులయిరి. వారితాతయచ్చన్నతమ్ముఁడు నాగన్న చరిత్రంబు వివరించెద॥ 309

సీ॥ నాగయాభిఖ్యుండు, భోగదేవేంద్రుండు, బాహాబలోన్నత,పటిమ మెఱయఁ
దనభ్రాతలైనట్టి,ధరణీపతులుపుత్రు, లసమర్ధులౌటచే, ననువుమెఱయ
భూపరిపాలనంబునుదద్దఁజేయుచు, సత్కీర్తిచేతను, సారసాక్షుఁ
డ్రశాంతగుణగణాఢ్యంచితవిజయుండు, లలితయశస్సార,కలితుఁడగుచు॥

తే॥ వైభవోన్నతిఁజెన్నొంది, వాసిరెడ్డి! వంశపావనుఁడనఁగను, వాసికెక్కి
మిగులవిక్రమశాలియై, మించెజగతి! నిరుపమాదార్యసాహస, నేతయగుచు॥

సీ॥ తద్రాజవంశజుల్, ధర్మతత్పరమతుల్, నరసభూజానిసో, దరులయందు
నాచినరామలిం, గాభిధానుండును, వారన్నదమ్ములు వాంఛదీఱ

మాగంటియొంటున, మనుజవరేణ్యులు, బాహుబలోన్నత, పటిమమెఱసి
పాలనంబొనరించి, భవ్యయశస్సుచేఁ బరలోకగతులైరి, ప్రౌఢులగుచు
తే॥ నట్టిగుణవంతులకు నపత్యంబు లేమి। భోగరాజేంద్రుఁడైనట్టి, నాగయాఖ్యు
నికటవంశజుఁబాటచే, నిరుపమముగ। నితఁడుజ్ఞాతులనదలించి యేపుమీఱ॥ 311
క॥ స్వాగతుఁడై యట్టియెడఁన్। సాఁగినరిపులఁన్ జయించి, శౌర్యప్రతిభన్
సాగరధీరుఁడునాగయ। రాగవిదూరతనురాజ్య, రమఁగాపాడెన్॥ 312
ఉ॥ ఆనరపాలసింహునకు, నంచితబుద్ధులు శక్తిమంతులున్
మానవనాథులున్ ఘనులు, మంజులశీలురు మువ్వురేప్పడున్
మానముతోడశంకరుని, మానసమందున సంస్మరింపుచున్
శ్రీనిధులై వెలుంగఁదగు, చేష్టలఁగల్గిరికోర్కె దీఱఁగన్॥ 313
మ॥ వనజాతాయతలోచనుండు సుజన, వ్యాసంగశీలుండు దు
ర్జనదూరుండగు జగ్గయాహ్వయుఁడు ధ, ర్మప్రజ్ఞనర్థిల్లురా
మనభూపాలుఁడు భ్రాతృవత్సలుఁడుసౌ, మ్యశ్రీనిధానుండుమేల్
గనుశ్రీమంతుఁడు నాయఁడమ్మనిఖిల, క్ష్మాపాలనుత్యార్హతన్॥ 314
ఉ॥ బాలరసాలసాలనవ, పల్లవకోమల సుందరాంగియా
నాలలనాశిరోమణియ, నంతగుణోజ్జ్వలుఁడైన చావభూ
పాలుఁసుచంద్రయాఖ్యునకుఁ బావనియైతగనుద్భవిల్లనా
బాలనుబెండ్లిఁజేసికొనెఁ బల్వురుమెచ్చఁగ జగ్గరాజొగిన్॥ 315
క॥ పరమసుశీలవిభాసిని। వరవర్ణినియైనయువిద వైభవపటిమం
బరుదారఁగనచ్చమయను। నిరుపమనామంబుగాంచి నెగడెన్ బుడమిన్॥ 316
సీ॥ ఆజగ్గభూపాల,కాఢ్యతనూజుండఖిలమా, భూమిపాలించెన,బ్బురముగాను
సత్కీర్తిఁజెన్నొంది, సంతోషమలరారఁ, జక్కఁగాజనులను,సౌఖ్యపెట్టెఁ
దద్రాజునకుఁబుట్టి, ధర్మకార్యపరుండు, పరమార్థబుద్ధియుభాసిలంగ
దుష్టులనందఱఁదూలించివిశ్రాంతి, శిష్టులఁబోషించె,స్థిరవిభూతి
బాల్యప్రాయమునుండి, భవ్యమహాబుద్ధిఁ, గలిమాయలెల్లను,గడకుఁద్రోచి
తే॥ భూసురావళిఁబూజించి, భూరివిమల।సుగుణగణసీయుఁడైమించు, సుందరుండు
వంశపావనుఁడైయొప్పె, వాసిరెడ్డి। వెంకటాద్రింద్రమన్యహం,వీరుఁడనఁగ ॥317
క॥ తొల్లిటియుగములఁగేశవుఁ। డుల్లాసముతోడఁబృథివి,నొప్పినయటులే
నల్లలితుండితఁడును, గల్లలులేకుండజగతిఁ గావఁగఁబుట్టెన్॥ 318

గీ॥ కలియుగంబున శ్రీహరి, కరుణచేత। నవతరించెను ధరయందు నవనిపతిగఁ
దల్లిదండ్రులజన్మంబు,ధన్యతగను।నటులఁబ్రబలెనుసత్కీర్తి, యతిశయిల్ల॥319

వ॥ ఇత్తెఱంగున,నానరపతిసింహబాలాగ్రేసరుండు,హలకులిశాది రేఖావిశేషంబు
లు యుక్తస్థానంబులందు వెలుంగ 1174 వ ఫసలీ 1765 క్రీస్తుశకమునకు,
సరియగు సర్వజిన్నామ సం॥ వైశాఖబహుళైకాదశీందువాసరంబున ననూ
రాధానక్షత్రయుక్త శుభలగ్న మందావిర్భవించె॥ 320

సీ॥ నిండుచందురుఁబోలు, నెమ్మోముఁగలవాఁడు,కమలంబులనుబోలుకనులవాఁడు
మధ్యాహ్నరవిఁబోలు,మహిత తేజమువాఁడు, మాధుర్యమునుజిమ్ముమాటవాఁడు
శ్రీకారమునుబోలు చెవులజంటగలాఁడు, కుండలంబులకాంతిగుల్కువాఁడు
మొల్లమొగ్గలఁబోలు, మొనదంతములవాఁడు,మవ్వంపుఁజిఱునవ్వుమలయువాఁడు
తే॥ కన్గొనినయంతఁగన్నుల, కఱవుఁదీర్చు
మేనిజిగిసొంపుఁగలవాఁడు, మానధనుఁడు,
కీర్తిధనులనుగాపాడఁ, గెరలువాఁడు
పుట్టెనావేంకటాద్రియన్, పుడమిఱేఁడు॥ 321

వ॥ ఇట్లుండ, నారాజవర్యునితండ్రి, జగ్గభూపాలుండు, పరలోకప్రాప్తుండగుటం
జేసి, యాయనపినతండ్రి రామన్న, భూపరిపాలకుండై యుండఁ గొంతకాలంబు
నకు, నారాజశేఖరుండు, ధిక్కరించి, నిజరాజ్యస్వాగతుండై, దివ్యవైభవం
బున, వెల్గొందుచు, ననుపమపరాక్రమక్రమయుతుండై, రామావతారంబు
మాడ్కి నెగడుచుండె. అమ్మహాభూపాలుఁడు, బాల్యప్రాయమందె, మహా
జ్ఞానసంపన్నుండై, యొక్కనాఁడు, నిజసేవకుండగు వేంకటదాసుంజీరి
యిట్లనియె॥ 322

వేంకటాద్రివిభుని కళ్యాణమహోత్సవము

సీ॥ సేవకా, నీవు సు, శీలతతోఁబోయి, మాపినతండ్రికి, మనసునాటఁ
దెల్పుమటంచును, దీనబాంధవుఁడైన మాదొరనన్నంపె, మనుజవర్య;
పరిణయార్థంబుకై, భావంబువశమయ్యెఁ, జందర్లపాటిలోఁ జావ వెంక
యాఖ్యునిసుతయును, నతిసుందరాంగియు, వెఱ్ఱమాంబికయను,విమలముఖిని
తే॥ బెండ్లిఁగైకొనఁగోరెనం, బ్రీతితోడఁ।గాన వేవేగఁ గళ్యాణ, కార్యమిపుడు
సఫలమౌనట్టుచేయుమా, సరసముగను।దడవుసేయంగఁగూడదు,ధరణినాథ॥

వ॥ అనియిట్లు చెప్పిపంపనాసేవకుండు, యథోక్తంబు నారామభూవిభునకు,
విన్నవించునప్పుడు॥ 324

చ॥ అనవుడు రామభూమిపతి, యల్లననిట్లనె, సేవకోత్తమా!
ఘనుఁడగు వేంకటాద్రివిభు, కాంతుఁనుదీర్చెదనంచుఁ బల్కి యీ
యనుపమవాంఛయాయనకు, నైజనియించెనో యన్యులెవ్వరే
ని, నిటుధరాధినాధునకు, నేర్పునఁదెల్పిరో తెల్పుమాయనన్?॥ 325

తే॥ భూవిభూత్తమ! మగరాజ,పురుషవరాళి|యొక్కచిత్తరువుంగాంచె,నొప్పుగాను
గమ్మకులమందుఁగలబాలి,కలసమూహ|మందుఁగలవై ఖరులచేతనలరుచుండె॥

ఉ॥ ఆపటమందు బాలికల, నందఱఁజక్కఁగఁజూచి భూవరుం
డాపెను బెండ్లిఁజేసికొన, నాత్మఁదలంచియె నన్నుఁబంపె నే
నాపయివార్తమీకిపుడు, నచ్చుగఁదెల్పఁగ, రాచబాలుఁడున్
మీపటుబుద్ధియోజనల, మేలుగఁగార్యముసేయుఁడీయెడన్॥ 327

వ॥ అంతటనారామభూపాలుండానందించి, యేతత్సంగతిని సభాస్థానంబుననుండు నార్యులకుఁదెల్పి, సుముహూర్తంబుఁ బెద్దలచే నిర్ధారితంబు సేయించి చందర్లపాటిపట్టణాధీశ్వరుండగు చావవేంకయాహ్వాయునకు, నొకవిప్రునిచే, శుభలేఖనంప, వారానందించి, తద్విజునకుఁ బ్రశస్తబహుమానంబొసంగ నాబ్రాహ్మణుండు, శుభవార్తమరలివచ్చి తనవిభునకుఁదెలిపి, సత్కృతుండై చన, నుభయస్థలంబులఁ బరిణయప్రయత్నంబులు జరుగుచుండె నట్టియెడ॥

సీ॥ రచ్చలుక్రంతలు, రాజమార్గంబులు, పరిశుభ్రపఱుపంగఁ, బరిజనంబు
సున్నంబుజేగురుల్, సొంపుగాఁదిద్దించె, శృంగారమేపారఁ, జెలువుమీఱ
సకలగేహంబులు, సౌధంబులువెలుంగ, రంగవల్లులుదిద్ది, రంగుపూలయఁ
బగడాలకొణిగెలు, బాగుగాఁగట్టించి, పందిళ్లువేయించి, పటిమహెచ్చ

తే॥ సకలసామంతరాజులు, సంతసమున|బంధుమిత్రాదులకునెల్ల, భవ్యముగను
బంపశుభలేఖలత్తఱిఁ బ్రాఘులెల్ల|బంధుగులువచ్చిరతిబంధు, భావమొప్ప॥

చ॥ పటుతరమైన చింతపలి, పట్టణమందునఁ బెండ్లికార్యమున్
ఘటకవతంసులెల్లరును, గౌరవకాంతునుజేయనత్తఱిన్
దిటవుగ నింద్రవైభవపుఁ దేకువమించెనో యన్నయట్లుగా
భటులు నుతింపఁ బెండ్లి బహు, భద్రసమృద్ధపదార్థమైతగెన్॥ 330

వ॥ ఆసమయంబున, సకలజనబుధశ్రేష్ఠులానందించి, రనంతరంబున, సకలసామంత ప్రముఖులకు, సముచితసత్కారంబులొసంగ వారువారు, వారివారి, నివాసంబులకరుదెంచిరి. పదఁపడి, పినతండ్రియగు రామభూపాలుని ధిక్కరించి రాజ్యంబు, స్వాయత్తంబుఁజేసికొని భూపరిపాలనంబుసల్పుచు వధూవరులిరు

వురు దాంపత్యసుఖంబుల మెలంగుచుండఁ గతిపయదివసంబులకు॥ 331
గీ॥ వేంకటాద్రీంద్ర వర వీర,విభునకపుడు। పుత్రసంతతి లేకున్కి, భూరినిరతిఁ
బరిణయంబును మరలదాఁ, బటిమమీఱఁ జేసికొననెంచెఁ బెద్దలు,సెప్పినట్లు.
గీ॥ పార్వతమ్మయనందగు, ప్రవిమలాంగి। నీరుకొండసువంశజ, నిర్మలోక్తిఁ
బరమపతిరతధర్మసం, భావ్యబుద్ధి। బెండ్లిఁజేసికొనెన్ వీర వెంకటాద్రి॥ 333
వ॥ అంతట నారాజోత్తమునకు, సతీలలామద్వయమందును, బురుషసంతతికలు
గక, ప్రథమకళత్రమందు, రాజలక్ష్మియను నొకకన్యారత్నంబు జన్మింప, స
మ్మహాసుందరిని, శాఖమూరువంశపావనుండును, సువర్ణగాత్రుండును, దీన
జనరక్షకుండును, కొచ్చర్లనగరవాసుండును, దక్షిణమాధిపతియునగు వెంకయా
హ్వాయునకిచ్చి, సకలజనానందకరంబుగాఁ బరిణయంబుఁ జేసిరప్పుడు॥ 334
సీ॥ సంతానహీనత, సారసాక్షుండప్డు, నిజవంశజులలోన, నేర్పుమీఱ
బోధగల్గినజగ,న్నాథబాబును రామ, నాథబాబును ధరా,నాయకుండు
పుత్రవాత్సల్యంబు, పొంపిరివోవంగ, సకలబుధోత్తముల్, సంతసింప
దత్తతాధర్మంబు, దాటకఁగైకొనెఁ, గర్మఫలంబిదె, కాయటంచు
తే॥ బాలచంద్రునిఁ బోలియా,బాలురిర్వు
రెంతొ యభివృద్ధిగాంచుచు, నెల్లజనులు
చూచి సంతోషపడుచుండ, సుందరాంగ
సౌష్ఠవంబునఁజెలఁగిరి, సౌఖ్యగరిమ॥ 335
సీ॥ ఎవ్వానిశౌర్యంబు, సించుకవిన్నంత, శత్రువర్గము లెల్ల, జంకుగొనునొ,
యెవ్వాఁడు మత్తదం,తీంద్రంబుపైదూఁకి, యంకుశంబునమదంబడఁచె నరగఁ
నెవ్వాఁడు కృష్ణలో, నేజంకు లేకుండ, గజమెక్కి వేవేగఁ గదలిపోయె
నెవ్వాఁడు తమ్మున, కిచ్చుభాగంబుసై, జనకునాజ్ఞనుమీఱె, జగతివడక
తే॥గీ॥ నిట్టిశ్లాఘ్యచరిత్రుండు, హితగుణుండు। లేఁడు లేఁడనుకీర్తిచే, వాఁడిమెఱసి
వంశపావనుఁడైనట్టి వాశిరెడ్డి వరజగన్నాథబాబుతాఁ, బ్రబలెజగతి॥ 336
గీ॥ చావనారింటఁబుట్టిన, చంచలాక్షి। రంగమాంబను దద్రాజు, రమ్యముగను
బరిణయంబునఁ గైకొనె, భవ్యరుచిని, నాటిబంధుగులెల్లరు, సంతసింప॥ 337
శా॥ భూలోకోత్తముఁ డాత్తరక్షకుఁడు సం,భూత ప్రభాధాముఁడుఙ్
శ్రీలుండాతెకు సంతులేనికతనన్, శీఘ్రంబె తత్సమ్మతిన్
హాలాయంబుగఁ బెండ్లిచేసికొనె దీ,వ్యత్సద్గుణున్ ధర్మస
చ్ఛీలున్ ఘాతదయానిధిన్ విమలవా, క్సిద్ధాత్మయానచ్ఛమున్ ॥ 338

వ॥ ఆభూపాలునకు నీభార్యలిరువురియందును, సంతులేకయె, కొన్ని దినంబులు గడచె, పిదపఁ గొంతకాలంబునకా రాజు,మరణించె. తద్రాజాజ్ఞానుసారంబుగా, నాయన ప్రథమభార్యయగు రంగమాంబ,వంశవృద్ధిచేయందలంచి. 339

ఉ॥ శ్రీపతి సత్కృపన్ మనకుఁ, జేకుఱకుండెను సంతువంశమా
పేపడిపోవుఁగావునఁ బవిత్రుసినొక్కని దత్తుఁగైకొనన్
జేపను మేలటంచుబుధ, సింహులబుద్ధిని దివ్యమూర్తి, ల
క్ష్మీపతినామధేయునిన, మేయపరాక్రము దత్తుఁగైకొనెన్॥ 340

సీ॥ అమ్మహితాత్మకుం, డతిసుందరాంగుండు।శోత్రంబుగలవాఁడు, సమరసుండు
బుధపాలకహితుండు, భుజదర్పధుర్యుండు, చంద్రనిభాస్యుండు, జలదవర్ణుఁ
డార్తరక్షణకళా, వ్యాపారశీలుండు। భూపరిపాలనభూరిబలుఁడు
వేంకటలక్ష్మ్యంబ, వినుతగుణకదంబ, వరచిరుమామిళ్లవారియింట

తే॥ సూరభూపాలునకుఁగల్గ, సొంపుమీఱఁ। బరిణయంబందెనామెను, భవ్యరుచిని
మనసు గలకోర్కెలెల్లను, బ్రబలుచుండ। స్త్రీయులెల్లరుసంతుష్టిఁజెందుచుండ॥

వ॥ ఆరాజేంద్రుండుసంతానహీనుండై సకతంబున, గొంతకాలంబువగచి, పరలోకగతుండయ్యె. అంతటనారాజుభార్యయగు, వేంకటలక్ష్మమ్మ నిజభర్తను మతిని, స్వవంశసంభూతుండును, సుగుణసభయును, సుందరశరీరుండును, దుష్టపూఁడపురాధీశ్వరుండగు వెంకయాఖ్యుని తృతీయపుత్రుండునునగు వేంకటలక్ష్మీనరసింహనాయని దత్తుఁగైకొనెనయ్యెడ॥ 342

గీ॥ పరమపావనమూర్తియగా,భవ్యయశుఁడు। నిరుపమోజ్జ్వలతేజుండు,నీతిపరుఁడు
శౌర్యసాహసగరిమచేఁ,జాలువాఁడు। చదువులందునజ్ఞానంబు,పొదలువాఁడు॥

చ॥ అనఘుఁడుశూరవర్యుఁడు మహాబలశాలి మనోజ్ఞమూర్తియున్
వినుతియశఃప్రకాశుఁడును, విశ్రుతకులుండును ధర్మబుద్ధియున్
ఘనవిభవాకరుండుబుధ, కైరవచంద్రుఁడు రాజవర్యుఁడున్
వనధిగభీరుఁడున్ విమల, వాగ్విసరుండు వెలుఁగుమిన్నదై॥ 344

చ॥ హరిపదభక్తిముఖ్యతముఁ,డానంనాథుఁడు దానధర్మత
త్పరమతియై, ప్రశస్తముగు, దైవికకృత్యములందుశ్రద్ధతోఁ
దిరుగుచుగౌరవంబుఁగని, తేకువదివ్యమనోజ్ఞవృత్తివి
స్ఫురితవిభూషణుండయియు, పూర్వమునామతిసన్నుతింగనెన్॥ 345

ఉ॥ ఈనరపాలశేఖరుఁడ, హీనమహాగుణమానశాలితే
జోనిధి, సర్వలోకనుత, సుందరభావుఁడుప్రాణపంచకం

శ్రీ రాజా వాశిరెడ్డి వేంకట లక్ష్మీనరసింహానాయ్డు
మన్నెసుల్తాను బహద్దరు గారు.

దేనిఁద్యజించిమానమునె, ఱేనిస్వయమ్ముగనిల్పఁగాఁదలం
పూనెడివాఁడుబుద్ధిబల, మొప్పెడువాఁడుస్వతంత్రుఁడన్నిటన్॥ 346

ఉ॥ ఏఁబదివేలయాస్తిజన, యిత్రిదివ్యాజ్యేమునన్ బడంగన
త్తాబలమున్నయీనృపుఁడ, తంద్రుఁడుతద్ధనముఁ గ్రహింప,గా
రాబునజడ్జికోర్టునకు, రాఁగనటన్ సభమించుజడ్జిగా
రోబలశాలి? నిల్చితగ, వొప్పఁగఁగ్రైఫితునోలినిమ్మనన్॥ 347

వ॥ అప్పుడారాజేంద్రుండాజడ్జిగారితో నోయయ్యా; చాలకాలమునుండి మాకు సత్సభాస్థలులలోఁబ్రాజీములు వెలయుచుండె, ఇపుడేలపోసఁగవు, మానభంగమునహింపరానిదికదాయన నాన్యాయాధిపతియు "రూల్సొప్ప" దని సెలవీ యనభిమానధురీణుండగు నీనరపాలుండీవృత్తాంతంబు హైకోర్టునకుఁదెలుపు కొనవచ్చుటిజడ్జీలాలోచించి సముచితాసనమిచ్చుటయుతగునని క్రిందివారికిం దెలుపనాకోర్టువారు సగౌరవంబుగా నీరాజునుమీరువచ్చి మీమర్యాదన్ గ్రహించి వ్యవహారవిధిని దెల్పుకొనవచ్చునని మొదటమన్నింపనిక తనమాకువ్యాజ్యముతోఁబనిలేదని విరమించుకొని మానరక్షణాకై పాటుపడెను! ఇట్టిరాజరత్నంబు చిరుమామిళ్ళ శ్రీరామరాజేంద్రునిపుత్రికయగు లక్ష్మీనరస మాంబను వరియించిన యనంతరంబున॥ 348

చ॥ పరిణయమాడెనావిమల, పల్లవపాణినిహేమగాత్రినిన్
బరమదయాహృదంతరను, బార్వికచంద్రసఖాస్యమండలన్
నరసుతదివ్యశీలనున, నాతనధర్మపథప్రచారిణిన్
గురుతరవంశవర్ధనినిఁ, గోరికలీరికలెత్తనయ్యెడన్ 349

మ॥ తనవారింబెఱవారినొక్కమతితో, దాక్షిణ్యదీప్తిన్ విలో
కనముంజేయుచుదానధర్మపథసం, గంబన్న నెంతోముదం
బునుగైకొంచుఘనప్రధానమనిశం, బున్ జేసిబాలౌఘవి
ద్యనువృద్ధింగనఁజేయుసాధ్వీపతిమా, ర్గానక్తయాకొమ్మయున్॥ 350

వ॥ ఈరాజపత్నియనపత్యురాలగుటచే స్వపత్యజ్ఞనొప్పునవంశవృద్ధిచేయుందలంచి॥

చ॥ నరసయపుత్రునిన్ గుణాన, నాఘునిశ్రీలునివేంకటాద్రినిన్
గరిమనుదత్తుఁజేసికొనె, గాఁగలమేళ్లకువీల్పొసంగఁగా
గఱువలుచెప్పినట్టియన, ఘంబగుమార్గముఁగాంచుబుద్ధితో
సిరియునుసంపదల్ గలుగ, జిత్తముసంతసమొందునట్లుగాన్॥ 352

వ॥ అమ్మాణవకుండు. చంద్రాననుండును, గాంచనగాత్రుండును,

సుశీలుండును, సారసాత్వుండును, సింహశౌబకతుల్యుండునునై, కొంతకాలంబువిభవాతిశయంబులవిలసిల్లి పరమపదంబుంగాంచె, ననంతరంబున, నీనరపాలునిముత్తాతతమ్ముఁడు రామనాథబాబుయొక్క, వంశక్రమంబువివరించెద॥

రామనాథబాబువంశానుక్రమణిక

ఉ॥ రాజకులైకవర్ధనుఁడు, రాజ్యరమానుగత ప్రభావుఁడున్
భూజనవర్ణనీయుఁడతి, పుణ్యకృతిప్రచురుండు యోగ్యుఁడా
నాజనపాలశేఖరుఁడు, దంచితసద్యశుఁడగ్రుఁడన్నిటన్
శ్రీజయశాలిసర్వసమ, శేముషిగల్గినవాఁడు వర్ధిలెన్॥ 354

చ॥ పరిణయమాడెభూవరుఁడు, పద్మవిరోధిసమాననక్త్రిలన్
నిరుపమలక్షణాంగులను, నిర్మలచిత్తపయోజలన్ మహా
పరఁజనానుకూలలను, వారిజనేత్రలఁ గంబుకంఠులన్
బరమపతివ్రతామణుల, భవ్యసుశీలలనిర్వురన్ వెసన్॥ 355

సీ॥ ఆరాజునకుఁబుట్టి, రతిధర్మతత్పరు, లిరువురుపుత్రకు, లింపుమీఱ
దశరథనాయుండు, ధరణీవరోత్తముం, డాయనసోదరుం, డమలయశుఁడు
సుగుణౌఘనిధియును, సురుచిరదేహుండు, సాహసవంతుండు, సమరసుండు
వరసదాశివనాయ, ఁడరయభూవిభులలో నత్యుత్తికిరనయి, సంచరించు

తే॥ నట్టియిరువురుచెల్మితో, నవనియందు। శుద్ధశివపూజసల్పుచు, శ్రద్ధమించి
యుత్తరరక్షకబిరుదంబు, నధిగమించి। యొప్పుగానుండిరొప్పుల, కుప్పలగుచు॥

వ॥ అందుజ్యేష్ఠుండగు దాశరథిప్రసాదనాయఁడు, బంగారమ్మ, లక్ష్మీదేవమ్మయను నిరువురు కన్యకారత్నంబులఁ బెండ్లియాడి, సుఖంబుగనుండఁ, బ్రథమభార్య, యనపత్యురాలయ్యె, ద్వితీయభార్య, సర్వశుభలక్షణ లక్షితుండగు రామనాథబాబనునొక్క సుపుత్రుంగనె, ననంతరంబ॥ 357

సీ॥ భూపాలనర్యుండు, పురజనార్యులతోడ, భేదమేలేకసం, ప్రీతిఁదిరుగు
నాగ్రగణ్యమందు, నతికుతూహలమందుఁ, గారుణ్యబుద్ధిచే, గరిమమెఱయ
నిట్లుండ నాతని, హెచ్చునర్తనలకు, నెల్లవారుల్లాస, మొనయుచుండ
సద్వార్లగడ్డవంశంబునఁబుట్టిన శ్రీమల్లికార్జునభవానిపాలు

తే॥ పుత్రికయు నోర్పునందున భూతధాత్రి
సకలకల్యాణగుణగణ చారువదన
రాజ్యలక్ష్మ్యంబయను నామ రహిఁ వెలుంగ
బెండ్లియాడెను జనులెల్లఁ, బ్రీతిఁగాంచ॥ 358

ఉ॥ అమ్మహనీయశేఖరున కంచితధీరుఁడు సుందరాంగుఁడున్
సమ్మతవర్తనుండు హిత,సంఘ మహాత్తరరంజనుండు, నా
సామ్మనిదానధర్మగుణ, శోభ వెలింగెడువాఁడు దివ్యచి
త్తమ్ముగలాఁడు పుట్టె నతి, దర్పమనోహరబాహువీర్యుఁడై॥ 359
గీ॥ వాశిరెడ్డిమహావంశ,వర్ధనుండు। వేంకటాద్రీంద్ర మన్యహాం, వీరుఁడనఁగ
దివ్యతరలక్షణుండయి, తేజరిల్లె। నొక్కయవతారపురుషుని, యోజమెఱయ॥
సీ॥ భూపాలబాలుని, భూరిపితామహు, సోదరుండైనట్టి, సుందరుండు
సత్సదాశివ సుప్రసాదనాయండన, వాసికెక్కినయట్టి వసుధవిభుఁడు
శ్రీమంతు బిరుదుచే, స్థిరవిభూతిని యార్లగడ్డవంశంబున, ఖ్యాతిపరుఁడు
శ్రీ యంకినీఁడను,శ్రేష్ఠునిపుత్రియా, కల్యాణగుణశీలఁ, గాంచనాంగి
తే॥ జ్ఞానవరసుప్రసూనాంబఁ జారువదన। సర్వసమబుద్ధి వైరాగ్య శక్తపేటిఁ
బరమపతిరతయైనట్టి పడఁతిమిన్నఁ। బరిణయంబందె నారాజుభాసురముగ॥361
వ॥ అమ్మహనీయశేఖరుని, యైదవవంశపువాఁడగు, జగ్గభూపాలునితమ్ముఁడు రామన్న యను భూవిభునకు, నాగన్న, చరపు పాపయ్యయను కుమారుఁడు జన్మించెను. ఆయనకు రామానాయఁడు, రామనాథబాబను, నిద్దఱుపుట్టిరి. అందుఁ బ్రథముండు సంతానహీనుండయ్యె. ద్వితీయుని మహారాజశేఖరుండైన వేంకటాద్రినాయఁడు, ద్వితీయపుత్రునిఁగా దత్తుఁజేసికొనియె. ఆరామనాథబాబుతాత రామన్నసహజుండు నాయఁడమ్మ, వంశక్రమంబువివరించెద॥362
సీ॥ ఆనాయఁడమ్మకునమలగుణాఢ్యుండు, చంద్రమౌళివిభుండు, జననమందె
నారాజునకుఁబుట్టి, రార్యసమ్మతబుద్ధు, లిరువురుపుత్రకులింపుమీఱ
ఘనపద్మనాభిరా,మన శేఖరుండన, వరసుగుణంబుచే,వాసికెక్క
నాయనసోదరుండబ్జనేత్రుఁడుజగ,న్నాథబాబను, ధరానాథమౌళి
తే॥ వీరకాద్రానలోజ్జ్వల,విభవుఁడైన। పరమపావనమూర్తియా,భద్రయశుని
దత్తుఁగైకొనిరయ్యెడధర్మవిధిని। వేంకటాదీంద్రమన్యహాం,వీరుఁడపుడు॥ 363
తే॥ ఆజగన్నాథబాబున,కగ్రజుండు।
శ్రీయుతుండునుసదయుండు,స్థిరగుణుండు
పద్మనాభాభిరామన,భవ్యయశుఁడు
కాంచెగులపావనుండగు,ఘనునిసుతుని॥ 364

ఉ॥ ఆనరనాథశేఖరుఁడు, దంచితకీర్తియువిక్రమాఢ్యుఁడున్
మానితధర్మశీలుఁడున, మంచితవర్తనగల్గువాఁడుధా

శ్రీనుతసత్కృతిక్రముఁడు, దివ్యమనోంబుజాఁడుత్తముండు శ్రీ
మానవనాథపాళిఁదగు, మన్నఁగాంచెను నాయఁడమ్మయున్॥ 365
సీ॥ ఆరాజునకుఁబుట్టి, రతిధర్మశీలుడు, పుత్రకులిర్వురు।భవ్యాదియశులు
వరపద్మనాహ్వయ, వసుధాధినాథుండు, కాంచనతేజుండు, ఘనతరుండు
సుగుణాలవాలుండు, సురుచిరాకారుండు, చంద్రాననుండును శాంతమూర్తి
నిరతాన్నదాతయు, నియతవ్రతుండును, గానవిద్యాలబ్ధకౌశలుండు
తే॥ అట్టిమహనీయునకుఁదమ్ముఁ, డనఁగఁబరఁగు
చంద్రమౌళ్యాహ్వయుండగు. జలదవర్ణుఁ
డనుపమోజ్జ్వలతేజుండు, ఘనభుజుండు
శ్రితసమూహావనోత్సాహ, చేష్ట వెలసె॥ 366
వ॥ అందు జ్యేష్ఠుండగు పద్మనాభిరామభూపాలునకు నాయఁడమ్మయనుభావరుం
డుద్భవిల్లె ,నిమ్మట 367
సీ॥ ఆరాజశేఖరుం, డతిశాంతమూర్తియుఁ, జంద్రనిభాస్యుండు సరసవచనుఁ
డాశ్రితరక్షకుం, డార్తార్తిభంజకుం డౌదార్యశాలికీ, ర్త్యంచితుండు
యార్లగడ్డాన్వయఖ్యాతుఁడౌ వేంకట, రామలింగనయను, రాజమణికి
నుదయించినట్టిశ్రీ, యుతరాజ్యలక్ష్మ్యంబ, యనురాజముఖిని, బెండ్లాడెనవల
తే॥ నాయనయునామెయునునాత్మ, నైక్యమొంది
యసమసాయకసమరసౌ, ఖ్యాబ్ధిమునిఁగి
వత్సరంబులనిముసాల, వలెనుగడపఁ
జొచ్చిరిదంపతుల జోకఁజూడమనఁగ॥ 368
ఉ॥ వారికిఁబుట్టిరిర్వురు ప్ర, భంజనసూనుపదాబ్జ భక్తులున్
శూరవతంసులున్ విమల, సుందరరూపులుగౌరవాప్తులున్
ధీరజనోపయోగపటు, దివ్యతరోత్తమ కృత్యకల్పనా
ధాపలుసత్కుమారులుస, ధర్మమనోబలశాలులొప్పఁగన్ 369
సీ॥ అందు జ్యేష్ఠుండగు, నతిసుందరాంగుండు, వరసుగుణుండును, వసుధవిభుఁడు
వేంకటాద్రీంద్రుఁడౌ, వీరవరేణ్యుండు, బుధనుతశీలుండు, పుణ్యబుద్ధి
యాతనిసోదరుం, డయగుణోపేతుండు, శూరుండుధీరుండు శుభ్రకీర్తి
యలరామనాథబా, బనుపద్మనేత్రుండు, చంద్రనిభాస్యుండు శాంతమూర్తి
తే॥ యనఁగనిరువురుపుట్టిరి, హర్షమొసఁగ।నిరుపమానందసంభార, నియతిఁజోడ
వైభవోన్నతిచేమించి, వాశిరెడ్డివంశపావనులనఁగనువన్నెఁగాంచి॥ 370

ఉ॥ వారలతాతతమ్ముఁడును, వంశసుశీలుఁడుచంద్రమౌళిభూ
దారుఁడుసంతులేకునికి, ధర్మపరుండునుసుందరాంగుఁడుఁ
భూరిదయామయాత్ముఁడతి,పుణ్యుఁడువేంకయనామధేయుఁడే
పారఁగఁగన్నయట్టిగుణ, హారినిఁబాపయ,దత్తుఁగైకొనెన్॥ 371

సీ॥ దేవరకోటకు, దివ్యవైభవశాలి, భూపాలవర్యుండు, బుధహితుండు
సతతవిక్రమకళా, సంభ్రమోల్లాసుండు, కీర్తికాంతామనఃపూర్తికరుఁడు
యార్లగడ్డాఖ్యాన్వ,యాప్రతిముండును మల్లికార్జునుఁడను, మనుజవిభుని
మూఁడవపుత్రిక,మోదపూర్ణహృదబ్జ,ద్రిపురసుందరియనుదివ్యకన్య

తే॥ నిరుపమైశ్వర్యలక్షణ,నియతితోడఁ। గోరిపెండ్లాడెనాయన,కూర్మిమీఱ
నఖిలమర్త్యులుసంతసంబందుచుండఁ। బ్రబిమలానందమలగారఁ,భవ్యరుచిని 372

శ్రీచింతలపాటియొంటుప్రభువగు చంద్రమౌళిభూపాలుని వంశానుక్రమణిక.

సీ॥ శ్రీచంద్రమౌళిధాత్రీనేతయోగ్యుండు,భక్తిసంయుక్తుండు,భవ్యయశుఁడు
నిరతిచేశంకరునింబూజసేయుచు, నకలంకమగుబుద్ధి, నందియుండి
చింతలపాడను,సీమకునాథుఁడై, సరసతతోఁజాఁల సత్యవిధినిఁ
బరిపాలనముఁజేసి,భాసిల్లియున్నట్టి, యారాజునకుఁగల్గె నవనివిభుఁడు।

తే॥ చిన్నరాఘవనాయండు,స్థిరయశుండు। సాధురక్షణపరుఁడు విశాలకీర్తి
వంశపావనుఁడనఁగను,వాసికెక్కె। ప్రబలెభువియందునారాజు,పటిమమెఱయ

ఉ॥ ఆనరపాలశేఖరున, కంచితమూర్తులు పుత్రులిర్వురున్
దానగుణప్రవర్తకులు ధైర్యనిధుల్ జనియించిరొప్పుగా
శ్రీనయశాలి సత్యవిధి,శీలుఁడు జ్యేష్ఠుఁడు రాజమౌళియున్
వానిసహోదరుండు నృప,వర్యుఁడు లక్ష్మిపతిప్రసాదుఁడున్॥ 373

వ॥ అందు ద్వితీయుండగు లక్ష్మిపతిప్రసాదనాయనికి సంతతిలేకపోయె. జ్యేష్ఠుం
డగు రాజమౌళిభూపాలునకుఁ జంద్రమౌళినాయఁడు వీరయాభిఖ్యుండును
నిరువురుకుమారులుపుట్టిరి. అందు వీరయ్యకుఁ, బుత్రసంతతిలేదయ్యె. జ్యే
ష్ఠుండగు చంద్రమౌళిభూపాలునకు రాజమౌళి, లక్ష్మిపతి,రాఘవయ్య
చంద్రమౌళి, వెంకయ్య యను నైదుగురుకుమారులుపుట్టిరి. అందుఁ బ్రథమ
ద్వితీయులకు సంతు లేదయ్యె, నయ్యెడ. 374

తే॥ చంద్రమౌళ్యాహ్వయుండగు, జగతివిభుఁడు
సత్యసంధుండు నిజభుజ, జయయుతుండు

నియతశివభక్తుఁడాఢ్యుండు, నిర్మలుండు
వంశపావనుఁ డనఁ నెప్పె, వసుధయందు॥ 375

ఉ॥ ఆనరపాలశేఖరుఁడు దంచిత వర్తనుఁ డుత్తమాశయుం
డౌననఁ గీర్తిఁగాంచిన మ,హాత్తరబుద్ధి విశారదుండు స
న్మానవమాళి యయ్యెడల, మానుగఁ గాంచె మతిప్రసిద్ధునిన్
దానగుణాయతాత్ముని య,థార్థపరున్ సుతునబ్బయాఖ్యునిన్॥ 376

సీ॥ ఆరాజవర్యుండు, హారసపర్యాత్ముండు, కాంచెనుబుత్రుని, గరిమగలుగు
వానిముక్త్యీశ్వరవర సుప్రసాదనా, యండనఁబరఁగిన, యవనివిభునిఁ
గాంచనగాత్రుండు, ఘనతరధైర్యుండు, కరుణానివాసుండు, క్రమబుద్ధి
స్ఫుటపరాక్రమశాలి, నిటలాక్షభక్తుండు పాపభీతిగలట్టి పరమగుణుఁడు
తే॥ సాటియే లేని జయమల్ల గోటమీఁటి। యేలికలలోన విఖ్యాతి, నెనసియతఁడు
కారుకారీతనికిసాటియేరుఁగూడ। బళిబళీయనని రాజు, పరఁగె ధరణి॥ 377

తే॥ అట్టిమహనీయగుణశాలి, యవనివిభుఁడు। ప్రకటితోద్దండభుజబల, ప్రాభవుండు
పరిణయంబందెనారాజు, పటిమమీఱఁ। బరమసౌభాగ్యవతియగు, భవ్యమతిని॥

సీ॥ ఎవ్వానిశౌర్యంబు, నించుకంతవినంగ, వైరిహృత్పుటములు, బ్రద్దలయ్యె
నెవ్వానిచాతుర్య, మేపారిహూణాస, త్సభలందుగౌరవ, స్థానమయ్యె
నెవ్వానిభీకరా, కృతిఁగనుంగొనిన ని, వ్వైరపాటుసేవీర, వితతిగాంచె
నెవ్వానిశక్తి, పోయినరాజ్యమునుసార్వ, భౌముసత్కృపవెండి, పడయనయ్యె
తే॥ నిట్టిమేధావిభువిలోన, నెచటఁగనము। టంచుఁబెద్దలువొగడంగ, నవనివిభుఁడు
భూప్రజాపాలనముఁ జేసెఁబొందుమెఱయ। ధర్మగుణనర్తిపూర్ణచంద్రసమకీర్తి॥

శా॥ ఆరాజేంద్రుఁడుశూరధర్మమున ద, ర్పాంధారివీరావళిన్
ఘోరాస్త్రంబులనొవ్వఁజేసికడిమిన్, గ్రుద్ధాత్ముఁడై కల్పగం
భీరోగ్రాకృతిఁదాల్చియెల్లపుడును, ద్వేలప్రతాపానల
స్ఫారుండై పృథుకీర్తిఁగాంచె నసమ, వ్యాపారమేపారఁగన్॥ 380

మ॥ వరముక్త్యీశ్వరపట్టణంబునధను, ర్వ్యాపారసంభారులై
యిరవొందన్ గిరిజేశుపెండ్లికుతుకాహీనాత్మఁ జేయించుచున్
సురలన్ సంతసపెట్టుచున్ సుకృతులన్, సొంపారసేవించుచున్
గఱకంఠున్ మదిసంస్మరించుచుధరా, కాంతుండువర్ధిల్లెడున్॥ 381

వ॥ ఇట్లుండఁగతిపయదివసంబులకు॥ 382

క॥ అమ్మదినీశ్వరునకును। సమ్మతగుణులైనసుతులు, జన్మించిరిచి
త్తమ్ములశంకరుఁ దలఁచుచుఁ। గమ్మకులాధ్యక్షుల నెడిగరిమంగనుచుకా॥ 383

సీ॥ ఆజ్యేష్ఠపుత్రకుండు తరుణవిగ్రహశోభి, సత్యవంతుండు య, శఃప్రియుండు
వరగురూమామహేశ్వరప్రసాదుండన, రాజిల్లుచున్నట్టి, రాజవరుఁడు
శాఖమూరన్వయ, సంభూతురాలైన వెఙ్కమాంబికయను, విపులనేత్రఁ
బరమపతివ్రతా, వరగుణోపేతను, గాంచనగాత్రినిఁ గమలముఖిని

తే॥ సకల శోభావిశేషముల్, సందడింప
నిఖిల భూసురవర్యులు, నెమ్మిఁగొలువ
స్వీయబంధువులెల్లరు, వేడ్కఁజూపఁ
బరిణయంబాడె నారాజు, ప్రాభవమున॥ 384

ఉ॥ ఆనరపాలసోదరుఁడు, హైమకళాకలితాంగశోభి, స
న్మానవనాథసంచయ స,మంచితసద్గుణభూషణుండు జ
న్మానసె వెంకటాద్రివర, నాయఁడనంగను గాంచె మువ్వురన్
భూనుతసద్వివేకులను, బుణ్యపరాత్ములఁ బుత్రులన్ వెసన్॥ 385

వ॥ అందు జ్యేష్ఠుండు చంద్రమౌళినాయండు, తత్సహజుండు సదాశివప్రసాదనా
యండు, అందుఁ జంద్రమౌళిమహారాజు, నుమామహేశ్వర ప్రసాదనాయుం
డు దత్తుఁ గైకొనియె. ఆయనతమ్ముండు నిరుపమభుజదర్ప విజృంభితుండై
పరమపదంబునొందె. అంతట నాయనతండ్రి, మరల శాఖమూర్వంశ సంభూ
తురాలైన యొకకన్యకామణిని వివాహంబుఁజేసికొన, నమ్మత్తకాశినియందు
సుప్రసిద్ధుండగు నొకపుత్రుండుగలిగె. ఆయనపెద్దతండ్రి యుమామహేశ్వర
ప్రసాదనాయని దత్తపుత్రుండగు చంద్రమౌళిభూపాలుఁడు, సద్విద్వత్కల ప్ర
భువరుండై యుండె నదెట్లనిన॥ 386

మ॥ నరలోకేశ్వరుఁడర్థికల్పకమహ, న్నానాథునిన్ సిచ్చలున్।
బరమామోదముతోడఁగొల్చుచుమహా, ప్రఖ్యాతివెల్గొందుచున్
వరవిద్వత్కవినుత్యపద్యలహరీవ్యాహార, బద్ధాత్ముఁడై
గరిమన్ సర్వసుపర్వభక్తుఁడయిచక్కంజేసె రాజ్యంబిలన్॥ 387

కం॥ దేవరకోటకధీశుఁడు
పావనుఁడతిపుణ్యమూర్తిభవ్యయశుండున్

భూవినుతగుణగణాంబుధి
క్ష్మావిభుఁడతిచతురబుద్ధి, సత్త్వుండొప్పున్॥ 388

తే॥ యార్లగడ్డాన్వవాయుండు, క్ష్మాధినేత
మల్లికార్జుననాయఁడన్, మానధనుని
వరసుపుత్రికయైనట్టి, వనజనేత్ర
మంజుతరగాత్రిభాగ్యర, మానమేత ॥ 389

తే॥ పరమపావనగుణఖని, భాసురాంగి
జతురతరవాణి దుర్గాంబఁ, జంద్రముఖిని
వాసిరెడ్డ్యన్వయుండగు, వసుధవిభుఁడు
పెండ్లియాడెనుసురుచిర, విభవమునను॥ 390

సీ॥ ఆరాజపర్యుండు, దారభావముచేత, భూపరిపాలనంబునుబొనర్చి
భూరికృపోన్నతి, భూలోకులందఱు, కభిరాముఁడై చాల, న్యాయబుద్ధిఁ
బాటించిప్రజలను, బరితోష మొందించి, సత్యమేజయమని సరసముగను
దుర్భరశక్తిని, దుష్టులశిక్షించి శిష్టులరక్షించు, శ్రేయమలర

తే॥ బుధులపాలిటిమందార, భరాజమనఁగ
దానదాక్షిణ్యవర్తన, స్థవిరుఁడనఁగ
నార్తజనరక్షణంబున, హరియనంగ
వర్తిలుచునుండెనాధరా, వల్లభుండు॥ 391

వ॥ ఇట్లుండనా రాజపర్యునిభార్యామణి దుర్గాంబస్వర్గస్థురాలైనకతంబున॥ 392

ఉ॥ బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలదివ్యమూర్తియుఁ
బాలశశాంకఫాలయును, బద్మదళేక్షణస్వచ్ఛవాణియుఁ
శ్రీలలితాతిశుద్ధగుణ, శ్రీకరపాణిసరోజరేఖయుఁ
మెలుగణించువర్తనల, మించినకన్యక రాజ్యలక్ష్మియుఁ॥ 393

తే॥ గీ॥ శాఖమూర్వంశవిభుఁడగు, చంద్రసముఁడు।
ఘనుఁడు వేంకటకృష్ణయ, కనువుగాను
జననమందినకన్యకఁజారువదనఁ
బరిణయంబాడెనారాజు, పటిమమెఱయ॥ 394

వ॥ ఆరాజోత్తమునితాతయగుభవానీముక్తీశ్వరప్రసాదనాయనితమ్ములు, చంద్ర

శ్రీ రాజా వాశిరెడ్డి శీతారామయ్య బహద్దరుగారు.

మౌళి, సదాశివప్రసాదనాయండు, ననుపిరువురుసద్గుణరత్నాకరులై, సంతాన
హీనులైరి. వారలతాతచంద్రమౌళిభూపాలుని సోదరుఁడు వెంకయాఖ్యున
కు, రామలింగన్న, నాగభూషణము, రాఘవయ్య, లక్ష్మీపతియను నల్గురు
పుత్రులుపుట్టిరందు॥ 395

సీ॥ రాజాగ్రగణ్యుండు, రామలింగాఖ్యుఁ డిరువురుపుత్రుల, నింపుమీఱఁ
గాంచెనుబటుదర్ప, ఘనశౌర్యశాలుల, సుగుణాలవాలుర, సుందరులను
వెంకమాహ్వయుఁడన, నీరాతిపీరుండు, ప్రవిమలాకారుండు, ప్రాజ్ఞబుద్ధి
సంతానహీనత, శాంతచిత్తుండయి, వైరాగ్యకలితుఁడై వాసికెక్కె
నారాజుసోదరుం, డమలప్రచారుండు, రాజమౌళిప్రశస్త, రాజమౌళి

తే॥ నిరుపమానందశీలుఁడై, నియతిఁబ్రోడ
శ్రీమహత్త్వంబుచేమించి, స్థిరవిభూతి
సత్త్వగుణనిధియననొప్పె, సర్వవిధుల
విబుధపూజలవిలసిల్లె, వేడ్కమెఱయ॥ 396

సీ॥ రాజేంద్రుఁడుద్దండ, రాజవర్యుండైన, యార్లగడ్డాన్వయ, తోయధినేత
యంకినీఁడనుమహా, వ్యాపారశూరుండు, నిరతాన్నదాతయుఁ, బరమభోగి
పటుపరాక్రమముచేఁ, బరఁగునాతనిగర్భ, సంభూతురాలైన, చంద్రముఖిని
వెంకమాభిఖ్యను, విమలపల్లవపాణిఁ, జారుపంకజనేత్ర, సరసవచన

తే॥ సకలనారీశిరోమణి, సాధుబుద్ధిఁ
బెండ్లియాడెనుబాంధవప్రీతిమెఱయ,
వంశభూషణుఁడైనట్టి, వాసిరెడ్డి
రాజమౌళ్యాహ్వయుండగు, రాజవరుఁడు॥ 397

శా॥ ఆభూపాలుఁడుసంతులేనికతనన్, హర్షంబుతోఁబిమ్మటన్
శోభాకారతదత్తుఁగైకొనెమహా, శుద్ధాంతరంగంబుతో
శ్రీభాసిల్లఁగరాజమౌళిసుతుఁడున్, శ్రీదోపమానుండునన్
దాభద్రాత్ముఁడునై వెలుంగఁదగుసీ, తారామనామాంకితున్॥ 398

క॥ ఆనరేంద్రుఁడు విమలసహాయుఁడగుచు। సర్వజననుతకీర్తిచేఁజాలమించి
సాధుజనరక్షణమ్మున,శ్రద్ధఁదాల్చి।యనుపమానుండితండన్న,యటులనొప్పె॥

సీ॥ ఆనీరజాక్షుండు, భూనాథచంద్రుండు, శౌర్యవిక్రమకళా, సంభ్రముండు
యార్లగడ్డాన్వయ, ఖ్యాతచారిత్రుఁడౌ, దుర్గావరప్రసా, దునకుఁ బేర్మి
సంభూతమైనట్టి, సారసాక్షియునఖి, లాండేశ్వరాంబయన్, హరిగాత్రి
లక్ష్మీకళామహా, లక్షణశాలిని, కన్యక యాపెను, గాంక్షమెఱయ
తే॥ గౌరవంబునఁ బెండ్లాడె, ధారుణీంద్రు। డెల్లరీవైభవముఁగాంచి, యుల్లములను
హద్దులేనట్టిసంతోష, మందుచుండ। నిత్యవంశాభివృద్ధులు, నెగడుకొఱకు॥

ఉ॥ ఆనరపాలమౌళికిని, హాగుణవంతులు పుత్రులార్వుర
జ్ఞానులున్ లసద్బలులు, యాచకచాతకవారివాహులున్
దానగుణప్రవర్ధనులు, ధర్మకృతిప్రవణస్వభావులున్
ధీనిధులుద్భవించిరతి, దివ్యవచఃప్రసర ప్రవర్తనుల్॥ 401

వ॥ వారికి వేంకటగురునాథప్రసాదరావనియు, వేంకటసత్యనారాయణరావనియుఁ,
పార్థసారథి వరప్రసాదనియు, వేంకటకృష్ణారావనియుఁ, జంద్రమౌళిప్రసా
దనియు, లీలాచంద్రశేఖర ప్రసాదనియు, నామధేయంబులు. ఆరాజబాలుర
ముత్తాతయగు రామలింగయ్యగారి ద్వితీయతృతీయసోదరులు, సంతానహీను
లైరి. చతుర్థసోదరుండగు లక్ష్మీపతినాయనికి, నిరువురు పుత్రులుగల్గిరందు॥

గీ॥ జ్యేష్ఠుఁడగుధారుణీపతి, హేమరూపుఁ। డాశ్రితావనకుశలుం, డనంతబుద్ధి
పౌర్వకాచారవిశ్వాసి, భద్రయశుఁడు। రామలింగాహ్వయుండను, భీమబలుఁడు॥

వ॥ ఆసుగుణమణికి, సాంబశివప్రసాదు, వేంకటాద్రి, లక్ష్మీపతియను, ముప్వురు
కుమారులు, వృద్ధిశాములు, శుభలక్షణమణులుకల్గిరి. 404

ఉ॥ ఆనరపాలశేఖరుల, యయ్యకుసోదరుఁడైనవాఁడు స
మ్మానముగాంచఁగాఁదగిన, మన్ననఁగల్గినవాఁడు దివ్యమౌ
జ్ఞానముఁగల్గువాఁడువిల, సద్వదనప్రభఁగ్రాలువాఁడు వి
ద్యానిరతుండువర్తిలెడుఁ, దద్దయు వేంకట, నారసింహుఁడున్॥ 405

మ॥ అవతారప్రతిభావినోదసుగుణా, ధ్యక్షావనామోదన్యా
య్యవిధిప్రాభవభోగ వానరచమూ, వ్యాసంగసంభూతశా
స్త్రవహింసాపరభాగ సత్కవిసహస్రగ్రంథ సంశ్లాఘ్యత
త్త్వవిభూత్యంచిత సద్గుణోత్తమపరం, ధామామహశ్శ్రీధరా॥ 406

క॥ కలుషారణ్యదవానల। బలవద్రిపుసంఘమథన, పాటవదక్షా
జలజాప్తకులసముద్భవ। జలజాక్షా రామచంద్ర, చంద్రసఖాస్యా॥ 407

గద్యము.

ఇది శ్రీసీతారామచంద్ర కరుణాకటాక్ష వీక్షావిశేషసంప్రాప్తకవిత్వవైభవ, శ్రీమదఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపరాజయోగానందానుభవ, పవిత్ర వల్లుట్ల గోత్ర వాసిరెడ్డి వంశసంభవ, వెంకమాంబా సూరయనామధేయ తృతీయ తనూభవ, బుధజనవిధేయ, సమ్యక్కృతాతిథేయ, సత్సహవాస, వెంకటసుబ్బదాస ప్రణీతంబైన వాసిరెడ్డివంశచరిత్రమ్మునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః

వాసిరెడ్డివంశచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

రామారఘువంశవారిధిశశీ, సీతామనోనాయకా
పారావారగభీరధర్మవిభవ, ప్రఖ్యాతశౌర్యోదయా
కారుణ్యాంచితమానసాగుణఖనీ, కల్యాణసంధాయకా
ధీరోదారచరిత్రపాత్రశరణార్థి, వ్రాతసంరక్షకా॥ 1

వ॥ అః యిట్లుగంధవహసూనుండు స్వామికిందెలిపి నట్లవ్వలికథను వివరించెద॥ 2

మహాతేజస్కుండగు చినపద్మనాభిరామనచారిత్రము

ఉ॥ వాసిగవాసిరెడ్డివర, వంశమునందుదయించిధీరుడై
భూసతికిన్ మహాముదము, పొందుగఁగూర్చియనేకరాట్సభా
వాసముఁగాంచితత్కృతను, వర్ణబహూకృతులందిధీరవి
ద్యాసభకెక్కుకీర్తిఁగని, నట్టిప్రశస్తుల సంస్మరించెదన్॥ 3

సీ॥ బాల్యవయస్సులోఁ, బటుతరంబైనట్టి, పంచాస్యములఁబట్టి, పటిమమెఱయ
నాటలనాడుచు, నబ్జాయతాక్షుండు, వానరంబులమాడ్కి, వానిఁద్రిప్పఁ
బంజరంబులనుంచు, వ్యాఘ్రంబులనులాగి, పిల్లికూనలమాడ్కి, బెదరువెట్టు
నెదిరించుపులులనెం, తేబల్మిమెడఁబట్టి, గిరగిరఁద్రిప్పివే, ధరణిఁగొట్టు

తే॥ నహహా! యీతనిసాహసం, బధికబాహు
దర్పమస్ఖలితోత్క్రిప్ర, థాప్రసక్తి

యన్యత్రోదృష్టమని పెద్దలనుకొనంగఁ
గాంచెఁదగుకీర్తిఁగాంచెని, తమ్మవరుండు॥ 4

తే॥ మత్తదంతావళంబుల, మదముడంగఁ
గేలఁదుండంబులనుబట్టి, గిర్రగిరఁ
ద్రిప్పిత్రోయంగనయ్యవి, తెలివిదప్పి
ఘీంకృతులులేకపడుభువిఁ, గిట్టినట్లు,॥ 5

తే॥ మదతురంగంబునెక్కి స, మ్మదముతోడఁ
జప్పుచప్పునఁ బొదలను, శైవలినుల
దాఁటఁగాఁజేయదక్షులు, ద్దండుఁడనుచు
గండఁడీతండనిరి హెచ్చు, గాగణించి॥ 6

వ॥ ఇట్లుకొంతతడవుచనఁ జన॥ 7

తే॥ బాహుబలజాతహుంకృతి, పటిమమెఱయ
సంగరోత్సాహియైయుండె, తమ్మవరుండు
వీనిసాహసవిస్ఫూర్తి, విక్రమంబు
సర్వజనులకు నాశ్చర్య, జనకమయ్యె॥ 8

సీ॥ ఆరాజరత్నంబు, ధారుణీంద్రులమించి, కీర్తిప్రతాపవి, స్ఫూర్తిఁదాల్ప
నాతనిజయపతా, కాంబరజాతమా వాతంబురిపుదీప, జాతినార్ప
నాతనికీర్తిచం, ద్రాతపధావళ్య, మరిముఖాబ్జాతసా, దరిహరింప
నాతఁడశ్వారూఢుఁడై తద్గతులఁజూప, ఖురఘాటిధరణి తు, త్తుమురుగాఁగ

తే॥ సరససత్కీర్తిరతిరాజ, సదృశమూర్తి
వైభవోన్నతిఁజెన్నొందె, వసుధయందుఁ
బ్రస్తుతింగనెనాచిన, పద్మనాభ
విభుఁడువివిధప్రసిద్ధుల, విఱ్ఱవీఁగి॥ 9

తే॥ శ్రీదసమసంపదభివృద్ధి, చేవెలింగి
సకలనృపవర్యులనునైజ, శక్తిచేత
నడఁకువంగాంచఁజేయుచుఁ, గడుఁగృపమెయిఁ
గీరితినిజాలముఖ్యుఁడై మీఱియుండె॥ 10

తే॥గీ॥ భూసురులు మున్నుగాఁ గల్గు, పుణ్యులకును
నన్నదానంబుచేయుచు, ననవరతము

సుకృతకార్యప్రసక్తిచే, సురుచిరముగఁ
గీర్తిగాంచును భూపతి, కృత్యగరిమ॥ 11

సీ॥ ఎవ్వాఁడు సతతంబు, నిలసత్యవాక్కుల, నలహరిశ్చంద్రుని, నతిశయించె
నేరాజువైభవ గౌరవంబుననింద్ర ముఖ్యులనందఱు, మూదలించె
నేపుణ్యమూర్తితా, నేపారుధర్మప్రవర్తనాధర్మజు, వాసిఁదెగడె
నేమహాధీరుండు, హెచ్చు పౌరుషశక్తి, నర్జునాదులపోల్కి, నధిగమించె
తే॥గీ॥ సకలగుణగణనీయుఁడై, సాంద్రగతిని। గలియుగంబుననారాజు, ఘనతఁజెంది
వంశపావనుఁడోయన వన్నెకెక్కె।ధరణిఁజినపద్మనాభుఁడన్ ధరణివిభుఁడు॥

తే॥గీ॥ వజ్రవైడూర్యములు రాజవల్లభుండు
తనదుశౌర్యానార్జించి ధర్మవిధుల
వాని వినియోగమొనరించి, ప్రాజ్ఞబుద్ధి
యనెడి విఖ్యాతిఁగాంచె నీ,యవనియందు॥ 13

1060 వ ఫసలి. 1573 శాలి. శ. 1651 క్రీ. శ.

(సార్వభౌముండగు తానీషా, చినపద్మనాభిరామన్న మొదలగు సామంత
రాజుల హైదరాబాదునకురమ్మని యుత్తరువుచేయుట)

సీ॥ హిందూమహాసీమ నింద్రవైభవశాలి, యవనీశ్వరులలోన, నధికతముఁడు
సార్వభౌముండైన, సరసుండుతానీష యను మహారాజశ్రీ,తాంశుఁడపుడు
హైదరాబాదున, కంచితోల్లాసత సామంతరాజుల, సరసముగను
రావింపఁగఁదలంచి, రాజవర్యులకెల్ల, యెత్తిలాల్పేయించె, నింపుమెఱయ

తే॥గీ॥ నట్టియవనాధిపునిసభ, కనువుమీఱ
సకలసామ్రాజ్యవైభవ, సరణివెలయ
భవావిభులుపోయిరచటికి, భావశుద్ధి
గోలకొండకునత్యంత కుతుకములను॥ 14

వ॥ ఆయెడ,యవనదేశాధీశ్వరుండగు తానీషా,స్వర్గసమానంబగు హాయిదరాబా
దునుఁగైసేయించి, సామంతులరాకనెఱింగి, తనధీసచివుండగునక్కన్నను,
రాపించి, నీవివచ్చియున్న సమస్తరాజులకు,నుచితస్థానంబులనేర్పఱచి,కరితు
రంగాదులకు, నురవగువాసస్థలంబులనేర్పఱిపించి, లోపంబులు లేకుండునటులఁ
బనులఁజేయింపుమన,నట్లె యామంత్రిసత్తముండుసమకూర్పు,వచ్చినయారాజు
బృందఱు నియమితస్థలంబుల, నివసించియుండిరయ్యెడ॥ 15

క॥ మఱునాఁడు రాజులందఱు నిరుపమసంతోషమలర నిక్కుపుభక్తిన్
బురుహూతుఁడనఁగఁబరఁగెడి। వరయవనప్రభునిఁజూడఁబనివినిరంతన్॥ 16
సీ॥ సామంతరాజులు, సంతోషభరితులై కరితురంగంబులఘనత నెక్కి
వీరులౌభటులెల్లవిక్రాంతిఁదెల్పెడి కేకలుబొబ్బలుఘాకవేయ
నాయుధంబులతోడ, నవనీపతులుసొంపు వెలయంగనసువంగ వేడ్కఁదనరఁ
చూచువారలకెల్లఁజోద్యంబుజనియించె, నారాజభటులనిర్వాహములకు
తే॥ గీ॥ సైన్యగమనసముద్ధూతచటులరజము భరానభోంతరములఁగప్పిప్రొద్దుకాను
పించనట్టులవ్యాపించె, వీథులెల్ల,శబ్దమయమయ్యెధూళి, యశ్రాంతమయ్యె 17
వ॥ మఱియునొక్కదివసంబున సకలరాజాగ్రేసరులసన్నిధానంబున, నఖండతే
జఃపుంజకుంజంబును, సకలధరాపాలవిజ్ఞాపితకార్యవివేకచాతుర్యధుర్యంబును
మహోత్కటభటవితానపటువచనశ్రవణజాతశూరతానిధానంబు నుసంక్రందన
వైభవభ్రాజమానుండునగు తానీషా,సకలమణిగణనికర నిరుపమకాంతికరంబి
తవిస్తృతప్రదేశంబగు సభారంగంబున, నుండునాసమయంబున 18
తే॥ గీ॥ అప్పుడారాజులందఱు, నద్భుతముగ
భువనపాలకవిభుఁజూచి, పొందుగాను
గౌరవంబందిప్రభువుచే, ఘనతమీఱ
నున్నతాసనములనెక్కి యుండువేళ॥ 19
ఉ॥ ఆచినపద్మనాభుఁడు సమంచితకీర్తి చెలంగ తేనికై
డాచినరత్నసంఘములఁ దానతివేగమెయొక్కహారమున్
భూచరులందఱప్పుడుప్రభరాతముదంబునుగాంచుచుండఁగాఁ
జూచెడివారికింపుగను,జోద్యముగాసమకూర్చి యీయఁగన్॥ 20
సీ॥ ఆదివ్యమణిమయం, బైనహారముఁగాంచి, యెల్లవారునుముదం, బెనసిరపుడు
సామంతరాజసం,చయముమేలుగణించి,యుభయత్రయభిమాన, మొప్పఁబలుకఁ
దాజీములిచ్చిసాంద్రతరగౌరవముచే,నున్నతాసనముల, నొసఁగిమఱియు
మన్నెసుల్తానంచు, మఱియుఁ బహాదరంచుఁ,బలుబిరుదంబులఁ, బరఁగనొసఁగ
తే॥గీ॥ నమితసంతోషమందుచు, నవనివిభుఁడు
రాజసభయందురంజిల్లె, రాచకేవి
ఖాసిరెడ్డ్యన్వయుండగు, వసుధవిభుఁడు
రాజసన్మానజనితహ, ర్షభరఘనుఁడు॥ 21
క॥ సభరాజులందఱప్పుడు। నభిమానముతోడఁబల్కె, రవనీపతితో

సభలోఁ ఖదరువిహీనతఁ। బ్రభుఁడామాదృశులమాన, భంగమొనర్పన్॥ 22
కం॥ తగునాయవనాధీశ్వర। మిగులన్ నీయాజ్ఞచేత, మేమిటు రాఁగా
నగుబాటుసంధిలంగను। దగుగౌరవమొసఁగితీవు, ధరణీశునకున్॥ 23
వ॥ అప్పుడాపాదుషా, యారాజోత్తములతో, నేమనియాజ్ఞాపించిరనిన॥ 24
సీ॥ పృథివీపతులుమీరు, పెంపారఁగాదివ్య తరశక్తిమెఱయంగ, గరిమతోడ
మాయాజ్ఞఁగైకొని, మన్ననచేతను, మాసభకేతెంచ, మంచిగాను
దర్జపదర్జాలు, తగవిచారించుచు, మర్యాదచేసితి, మంజుఫణితి
నిత్తఱిమీరిట్లు హేతుశూన్యంబుగా సంకోచమందుట, సరసమగునె
తే॥ గీ॥ యనుచునతినీతిభాషలనాదరించి
సకలరాజులువినఁగను,సమరసమునఁ
బల్కెనమ్లేచ్ఛవిభుఁడతి,పటిమమెఱయ
విన్నవారికిమదిఁదుష్టి వెలయునటుల॥ 25
గీ॥ మాదుఘోటకచయములో, మదమృగేంద్ర
నిభహయంబొకట్టుఁడున్నది,నేర్పుమెఱయఁ
దత్తురంగంబునెక్కిన, ధరణివిభుని
బలపరాక్రమసారంబుపాటిసేతు॥ 26
వ॥ అనియీప్రకారంబుగ, నానాదేశాధీశ్వరులును సామన్తరాజులను వినుచుం
డ యవనదేశాధీశ్వరుండిట్లనియె. ఈఘోటంబు చిరకాలమునుండి, భూరాజను
లలో నేరికినారోహణానుకూలంబుగాక యుండెఁగాన నిత్తఱినీరాజోత్తముల
లోఁ, దురంగగతులలోనన్నింటిననుసరించి,యారోహణంబొనర్పువారెవ్వరో
యారాజకంఠీరవునిపరాక్రమంబుశ్లాఘ్యంబు ,వానియభీష్టంబునిర్వర్తనీయం
బని సెలవిచ్చినప్పుడు 27
సీ॥ ఆరాజునానతి, నవనీశ్వరులువిన, మనమునందునఁజాల, మలఁగుచుండె
నలపాకనాటిరెడ్లెలమివెలమవారి, లోమహావీరులౌ, ధీమహితులు
వ్యాపారులోకకొండ జేపారుధీరులౌ, మోటాటిసరదేశ,ముఖులుమఱియుఁ
గమ్మవారందఱు, ఁగౌతూహలముతోడ, రాజాజ్ఞఁగయికొని రమ్యముగను
తే॥ బుడమిరాజులుపిని మనో,జడతఁబూని। ముందువెనుకలుదోఁపక,మూకవృత్తి
నేమియాడిననేసహానో, యేమొయనుచుఁ।గదలకుండిరిభీతిల్లి,కలవరమున॥ 28
శా॥ ఆయశ్వంబుగభీరహేషలఁ బృథు,వ్యాలోలవాలప్రభా
ఛాయాదంతురితాంతరాంతరతనూచ్చండ స్ఫురద్వైఖరిన్

డాయంజేరిన నెల్లవారలకుఁ గ్రిన్నన్ నాసికా సీత్కృతిన్
"హా" యన్పించుచునుండె దానిపటుతా, వ్యాపారమేపాటిదో॥ 29

ఉ॥ కొందఱుగుఱ్ఱమున్ గనియె, గుండెలఁదాపిరిగాలమింకఁ బైఁ
గొందఱు చూచిచూచి యశుగుల్ దడఁబాటునకొప్పగించిరే
కొందఱో, మేనఁజేతినిడి, గుఱ్ఱముగఱ్ఱునఁ దీవరింపఁ దా
సుందుకుఁ గ్రిందుమీఁదగుచు నట్టిటుదారిరిదానియార్భటిక్॥ 30

మ॥ సభవారందఱుఁ జూచుచుండఁగ మహాసంతోషమేపారఁగాఁ
బ్రభువర్యుండును వాసిరెడ్డికులపారావారచంద్రుండుదా
నిభయంబెంచక గోటమీఁటి నటులే, నేర్పొప్పఁగా నెక్కెనే
శుభముల్ దీరునకేపొసంగుఁజుమియం,చున్ దెల్పుపొల్పొప్పఁగాన్॥ 31

సీ॥ వాసిరెడ్డికులుండు, వసుధేశ్వరులలోన, సైంధవంబును నెక్కఁ, జక్కఁగాను
జూచువారలకెల్లఁ, జోద్యంబుగానది ప్లుతవల్గితంబుల, భూమిమీఁద
నల్పుచు జనులెల్ల, సంబరపడుచుండ, నంబరతలమందె, యరిగినట్లు
గమనఘాటినిఁబూని, తన్మార్గకాంతుశిక్షచే, నదులను హ్రదములఁ బొదలదాటి

తే॥ గుప్పుగుప్పునదుముకుచు, గుర్తుదెలియ
నడకచేకొవిచేఁజూపు బెడఁగుచేత
నకులశిక్షితతురగస, న్నాహమెల్లఁ
దెలియఁజేయుచునుండెఁజు, క్కలకునంటి॥ 32

తే॥ ఘోరబలుఁడైనయారాజ, కుంజరుండు। దర్పరోషప్రలిప్తమా, దానిఁబట్టి
కళ్లెపుమెలంకువనుశిక్షఁ, గఱపుతెలివి। విధులదాఁటనిపద్ధతి, విడుచుచుండె॥

తే॥ పొగరుననుగుఱ్ఱమెక్కెంత, యెగిరిపడిన
శాస్త్రమెఱిఁగినవాఁడొట, తన్మనసుండు
జడియకవడంకుఁగనకయి, చాపప్రవృత్తిఁ
జేతిచిలుకనుద్రిప్పిన, చెయిదినడపె॥ 34

చ॥ తురగమునెక్కి రాజుపరి, తుష్టిగణించుచునెల్లవారికిన్
బురవృథువీథులందరుగ, మోదముతోడఁ బతివ్రతాంగనల్
పరిమళపుష్పసంచయము, పారముగాఁ బయిఁజల్లిరీవిభుం
డరితురగాతిదర్పహరి, హార్తయటంచుఁ బ్రశంసచేయుచున్॥ 35

తే॥ కళ్లెమునుపీడి యూతండు గడియలోన
యోజనత్రయమునకు నెం, తోచులుకగ

నడపుచుండెను గుఱ్ఱంబుఁ దడఁబడకయె
యిచ్చమెయి గుఱ్ఱములయని, మచ్చుమెఱయ॥ 36
తే॥ భూచరులెకాక ఖేచర,పుంజమందుఁ। గొందఱీఘోరణింజూచి, తందరపడి
మనదుకూటంబులోనిదీ, మత్తహయము। చెదరిభువిఁజేరి జేనికిఁజిక్కెననిరి॥
తే॥ ఆమహాశ్వంబునెక్కిన, యవనవిభుఁడు।పట్టువిడువకగమనంపుఁ,బటిమమెఱయఁ
జిటికెవేసెడియంతలోఁ, జిత్రముగను। దేశదేశంబులనుజుట్టి, తిరిగివచ్చె॥ 38
ఉ॥ ఆలలితాంగశోభిహయ, మట్టులుబిట్టలయంగఁ జెమ్మటల్
లాలయుఁగంపమున్ బటువి, లాసవిహీనతదానిఁగ్రమ్మఁగా
జాలియెడందఁగల్గినర, సత్వముచిప్పిల నెల్లవారలున్
మేలుబళీయనందిగిని, మేషములోశ్రమవాయునట్లుగాన్॥ 39
క॥ ఓదార్చియాహయంబును। సేదయుఁగంపంబుఁదొలఁగఁ జేయుచుఁదానున్
మోదంబునొందిదానిన్, మేదినినిలువంగనపుడుమెప్పుగమలిపెన్॥ 40
వ॥ అట్టిసమయంబున నారాజసభయందు యవనదేశాధీశ్వరుండైన తానీష, వి
చారగ్రస్తుండై, సముచితోక్తులనిట్లనియె, ఓసభాస్తారులారా, చిరకాలంబు
నుండి నాహయంబుమదోన్మత్తంబగుట, నెట్టివారికి నారోహణానుకూలం
బైయుండె. నేఁడీరాజపుంగవుండు, దీనినధిరోహించి, తనశక్తిచేఁదృణీకరించె,
నేసిటఁబొచ్చెంబుఁగాంచితినన, వారుసంతోషాయత్తచిత్తులై వినోదవాక్య
లముచ్చటించుకొనుచుండిరయ్యెడ॥ 41
సీ॥ పటుదర్పధాటిచేఁబరఁగునాభూనేత, ఘోటకరాజంబుఁగూర్మినెక్కి
భూజనుల్ పొగడంగఁ,బూర్ణప్రతాపుఁడై, దానిమచ్చికఁ జేయఁదగినశక్తి
స్వవశంబునొనరించి,వాలుపీలుగఁద్రిప్పి,యేతెంచెనత్తఱియేపుమీఱ
వచ్చిపట్టణబహి,ర్ద్వారంబుదరియవ,నాధిపుదర్శనమభిలషించి
తే॥ సైంధవంబునుదిగిదాని,సాధనమును
దోఁకకుంగట్టితాముందు,జోకనడువ
నశ్వమారాజువెంటని,ట్టటుదొలఁగక
తగినసీటుననడకను,దరలుచుండె॥ 42
వ॥ ఆసమయంబునందుఁదానీషయాచినపద్మనాభిరామభూపాలునివెంటఁ జేసైగ
చేవచ్చుచున్నహయరత్నముంజూచి,యనంతరంబ॥ 43
మ॥ పరమానందముతోడనట్టియెడభూ,పాలుండుసంతోషని
ర్భరచిత్తుండయికమ్మతేనిఁగనిసాం,ద్రప్రజ్ఞకున్ మెచ్చియు

ర్వరలోనిట్టిహాయప్రబోధకుఁడు చెప్పన్ లేనె లేఁడంచుడ
గ్గఱఁబిలంబునుడిగ్గివచ్చెసకల,క్ష్మానాథులగ్గింపఁగన్ 44

తే॥ వచ్చియాతనిఁగౌఁగిటఁ,బట్టిచేర్చి
నింపుప్రేమబయల్పడ,నేర్పుమెఱయ
రాచసింగమనీశౌర్యరమఁగనంగ
సంతసించితినీకోర్కె, సఫలమౌను॥ 45

తే॥ అనుచుఁదానీషసంతోష,మచ్చుపడఁగఁ
గమ్మదొరహస్తముంబూని,గౌరవమున
నున్నతాసనమిచ్చియెం,తోమృదూక్తి
నాజ్ఞయిడెఁగూరుచుండుమా,యనుచునపుడు॥ 46

వ॥ పాదుష, కమ్మదొరకుఁబెలువిధంబుల మర్యాదలు సేయఁదక్కిన రాజులందఱు
లజ్జితమనస్కులై యుండిరప్పుడు॥ 47

కం॥ వెలవెలపోవుముఖంబుల। విలసత్కీర్తినిఁదొలంగివిహ్వలమతులై।
యలరాజగౌరవంబును। నిలిచినభూవిభులుచూచినెగడిరిలజ్జన్॥ 48

వ॥ అట్లుండుసమయంబున॥ 49

సీ॥ సామంతరాజులు, సభనుజూచుచునుండఁ, దురకజేఁడాకమ్మదొరనుగాంచి
కౌతూహలముచేతఁ,గనికరంబలరార, మృదుమధురోక్తుల, మించిపలికె
నీశక్తిసాహస, నిరుపమప్రజ్ఞల,నేనెఱుంగఁగనైతి, నింతవఱకు
నామనస్సంతోష,మేమియుఁజెడకుండ, నెఱవేర్చితివిపూన్కి, నిక్కముగను

తే॥ బళిరనీవంటిరాజులు, వసుధయందుఁ। గలరనంగనువిననైతిఁగాంచనైతిఁ
గోరునీకోర్కెతీర్చెద,ఁగూర్మితోడ.। ననుచుఁదానీష సెలవీయ,నవనివిభుఁడు॥ 50

ఉ॥ దేవరవారిసత్కరుణ, దీనునియందునఁజిల్కుకంటెనా
కేవిధమైనకోర్కులును, నియ్యెడ లేనటులయ్యెనయ్యు స
ద్భావముతోడనన్నుఁ బరి, పాటిగనెంచక సుస్థిరంబుగా
నావరమీయదేయనుచు, నాకొకసీమనొసంగుమాప్రభూ॥ 51

వ॥ అనియీప్రకారంబునఁ గమ్మదొరవిన్నవింపఁ దద్వచనకౌశలంబునకు సంతుష్టహృదయుండై, యవనప్రభుసత్తముండు నందిగామ, కమ్మంమెట్టు, వినుకొండ, కొండవీడు మొదలగు పంచశతగ్రామంబులకు సర్ దేశముఖి హుకుమును, సుఫీదుర్ఘుండాదిర్ మషాత్రీ,గోజునకుమూఁడుఖూనీలుమన్నెసుల్తాన్ బహాదరు మొదలగు బిరుదులతో రజతపత్రంబుపై నేతదధికారంబులమ్మెచ్చలి

పీతో, తహశీరు ఫరమాయించి కంఠసరి తురాయి, కరితురగాద్యనేక బహు
మానంబుల సర్ఫరాజ్ సేయించి తక్కినసామంతరాజులకు వలయు పనులు
నెఱవేర్పఁదగుసత్కారంబులొసంగి, సెలవీయ వారివారి నివాసంబుల
కేగి రయ్యెడ॥ 52

ఉ॥ అప్పుడుకమ్మటేఁడు ముద, మందివసుంధర నేలనెంచి తా
నొప్పుగ బ్రాహ్మణోత్తముల, కోపికగల్గినవట్టుసత్కృతుల్
చప్పునఁ జేసిభద్రసద్ర్వ, శస్తతరంబగుభోజనంబులన్
మెప్పొదయింపఁబెట్టెఁదన, మేదినియాతులనందకుండఁగన్॥ 53

వ॥ ఈప్రకారంబున నాకమ్మదొర యెల్లప్రాణులకు నానందంబుజనింప మృష్టా
న్నంబులిడి, నిజశక్తిస్ఫురణంబుతో వెడలివచ్చుసమయంబున 54

చ॥ నరపతిప్రోలికేగుతఱి, నచ్చినపేరిమివారకామినుల్
సరసతరంపునాట్యములఁ, జక్కనిగీతుల సప్రమోదలై
పరఁగిరి భూసురాంగనలు, భవ్యతరంబయి యొప్పుదీవనల్
గరిమనొసంగిరెల్లరు న,ఖండ శుభోక్తులఁ బల్కి రంతటన్॥ 55

సీ॥ కల్కితురాయిని, గౌస్తుభమణియును, నవరత్నహారముల్ భవ్యకముగను
మ్లేచ్ఛభూపాలుండు, మెచ్చియిచ్చినయట్టి, భూషణంబులతోడఁబొంకముగను
మండితాకారుఁడై, మానవనాథుండు, గజరాజుపై నెక్కి, ఘనతమీఱ
తెల్లజెండాయును, దిరమైనదివటీలు, శృంగారమేపారఁ, జెలఁగుచుండ

తే॥ సంగతోత్సాహమలవడ, సమరసముగ
స్వచ్ఛసత్కీర్తిచేమించి, సత్త్వశక్తి
పటిమఁజెన్నొంద నురుశోభ, ప్రబలుచుండ
సకలసామన్తరాజులు, సంతసింప॥ 56

తే॥ రాజుపురిఁజేరునవ్వేళఁ బ్రాజ్ఞులెల్ల! రాజభక్తిని ప్రేమభ,రంపువిధిని
దేవతానాథుఁ గన్గొని, దేవగణము! ముదముగాంచినయట్లుగా!ముదముఁగనిరి

వ॥ ఆయెడ సమస్తయోధపరివృతుండై, యాచిన పద్మనాభిరామభూపాలుండు,
తనయసమానబలంబులు గొల్వ, మాగంటిపట్టణంబునకు సకలసంభ్రమంబుల
తోఁ బ్రవేశించెనయ్యెడ॥ 58

తే॥ పంచశతగ్రామములకును, బటిమ మెఱయ
నములు దారులనియమించె, నవనివిభుఁడు
పొందుఁబాటును జేయించి, భూరిసత్య

సంగతోత్సాహులై యుండ సాంద్రశక్తి॥ 59

తే॥ ఆధరాపతిశాత్రవ,భూధవులను। దగినరీతినిఁజూడను,ద్ధతినినీడి
వారునిష్కపటాత్ములై,పార్థివునకు। నెచ్చెలులరీతినుండిరి, నింసుభక్తి॥ 60

కం॥ ఈరీతిగమానవపతి। పెరుఁబ్రతిష్ఠయువహించి,పెంపమరంగా
శ్రీరంగేశునికృపచే। నారాయన నుండనొకటియాత్మకుఁదోఁచెన్ 61

వ॥ ఆయూహాయెట్టిదనినఁ బురాతనసంస్థాన నగరంబు నిజరాజ్యంబునకొక భాగంబుననుండుకతంబునఁ గృష్ణాతీరము పుణ్యక్షేత్రంబుగావునఁ దత్తీరంబున నొకనవీనపట్టణంబు నిర్మింపంజేయు టుచితంబనితలంచి శాస్త్రోక్తమార్గంబునఁజింతపల్లెయనుపేర నగరంబుఁగట్టించి, యందొకదివ్యసౌధంబు, నిర్మింపంజేసి, దానికిందగుప్రాకారాదికంబులఁగల్పింపంజేసి, నిజమంత్రిపురోహితాదులకువలయు దివ్యభవనములుగట్టించి, కార్తాంతికోక్తముహూర్తంబున సుప్రవేశంబుఁగావించి, కతిపయదివసంబులు భూపరిపాలనంబునలిపి, పెక్కుపుణ్యకార్యంబులాచరించి పరమపదంబందె. ఆయనదత్తపుత్రుండు బుచ్చిరాఘవయ్యకొలఁదికాలంబురాజ్యంబేలి పుత్రహీనుండై మరణించె. ఆయనతండ్రితమ్ముఁడు వీరయాఖ్యునికుమారుఁడు సూరయాభిఖ్యుండు, ప్రబలపరాక్రమస్ఫురణంబున క్షోణీపరిపాలనంబుసేయునట్టియెడ॥ 62

సీ॥ ఆసూరయాఖ్యున, కనుపముల్పుట్టిరి, రామలక్ష్మణులన, రాజవర్యు
లందునగ్రజ జ్యేష్ఠుఁ డమితసత్త్వాఢ్యుండు, సురుచిరగాత్రుండు, సరసబుద్ధి
యాతనిసోదరుం, డబ్జబింబముఖుండు, వర్ణనీయగుణుండు, బలయుతుండు
చినరామలింగన్న, యనుపేరుగలవాఁడు, సత్యసంధుండతి, శాంతమూర్తి

తే॥ వారలిరువురుసఖ్యంబు, వాటిలంగ
ధరణినేలుచునుండిరి, ధర్మగుణము
పెచ్చుపెరుఁగంగసత్కీర్తి, హెచ్చుచుండ
ననుపమానందమానసులై చెలఁగుచు॥ 63

వ॥ ఇట్లుండనొక్కదివసంబున, సభాస్థానంబునందు నారాజపురందరుండు, కొలువుదీరియుండు సమయంబున, వెలమవంశసంభవాతుండైన,పాన్గంటిశేషయ్య, నరసభూపాలునిధిక్కరించి, సంభాషింపనారాజు సముచితగతినాతనిమందలించి, నీవుమాసంస్థానస్థితికర్హుండవుకావు వెడలుమని, సెలవీయనావెలమదొర, నిజస్థానంబునకరిగి పిదపఁబాతూరిపట్టణాధీశ్వరుండగు మలారిజునూరభూపాలుని సంస్థానంబుంజొచ్చి, వాసిరెడ్డివారిసంస్థానంబునఁ దనకుఁజరిగిన

యవమానంబును, మున్ను 1124 ఫసలి, జయ॥ సం॥ నందిపాటివంటు, పెద నూరన్న వాశి॥ చంద్రమౌళినాయనికి గ 8000 పూరివరహాలకిచ్చిన గ్రామముల విషయమై యానూరయాహ్వాయుసితాత పెదనూరన్న, ఆయనకుమారుఁడు పెదరామానాయఁడు, అనువారికి, వాసిరెడ్డివారికి జరుగుచున్న కలహమును బ్రచురించి తెలియంజెప్పునప్పుడు॥ 64

సీ॥ ఆనూరభరాదారుఁ,డతికోపవంతుఁడై,పటుసాహసంబునఁ,బల్కెనపుడు
శేష.భూనాయకా!చింతింపవలవదు కమ్మదొరను నేను,గదనమందు
మద్బాణపాళిచేమహిఁగూలఁజేయుచు,దీర్ఘమౌక్రోధంబుదీర్చికొందుఁ
బెక్కేండ్లనుండిమా,వినుకొండసీమలో,నందిపాటినివంతునందియుండి

తే॥ యపహారణబుద్ధివిడఁడయ్యె,నవనివిభుఁడు
ప్రబలినిన్నవమానంబు,ఁబడయఁజేసె
నట్టియాతనిగర్వంబునట్టెయణఁచి
నీదుకోరిక నెఱవేర్తు,నిక్కువముగ॥ 65

తే॥ అనుచుఁగను లెఱ్ఱచేసియి,ట్లనియెసతని
కోయిమీతాతమాయూళ్లు,నోగిహరించి
పీడకేమునునిర్బంధపెట్టినట్టి
పగనునాబాణవహ్ని చేఁ,దగనడంతు॥ 66

వ॥ అనియీప్రకారంబున, నాశేషయాఖ్యునోదార్చి, వెలమదొర, కమ్మభూపాలునకు భటరత్నంబుచే నెట్లుదెలియఁజేసెననిన, వినుకొండసీమలోని, నందిపాటివంతును, మాకువదలివేయుఁడు, లేనియెడ నేఁటికిఁ, బంద్రెండవ దివసంబున, నీతోమేదరసాల మర్గసమీపంబున, దురంబునల్పి మాజనపదంబుల మావశంబుఁ జేసికొనఁదలంచియున్న వాఁడను. మీరు మీయభీష్టప్రకారంబున, వర్తిల్లుఁడు. అసి తెలుప, నావార్త నరసభూపాలుండువిని, స్వసోదరుండగు చినరామలింగన్నతోఁ, దెలిపినయనంతరంబ॥ 67

తే॥ సభ్యులెల్లరువినునట్లు, శౌర్యఫణితి। రాజులిట్లనిపల్కిరర్భకుఁడు వెలమదూరయోజనలేకపెకె,దుడుకుఁదనము। తెలియనిట్లంపెవార్త,సందియములేక

సీ॥ అనిపల్కిభూవరు, లతికోపవంతులై, ప్రబలదర్పంబుచేఁ, బటిమమెఱయ వెలమదుర్వృత్తికి, బిట్టాగ్రహంపడి, సంతాపమందుచు, సాహసమున నెదిరించియాతని, నెంచకయవలీలఁ, ద్రుంచివైతుమటంచు, రూఢిచెలఁగఁ దలఁచివారయ్యెడభూ ధరఁగల్గుకమ్మ విభులకుజాబులు, వేడ్కమీఱ

తే॥ వ్రాయ సెలవిచ్చిరయ్యెడ, "రాజులార
మాకు వెలమలకునగు స,మీకమిప్పుడు
రండి యభిమానవంతులై రాచపూన్కిఁ
దెలుపుఁడీ"యనునర్థంబు తేటపడఁగ॥ 69

సీ॥ దేవరకోటను, దివ్యకీర్తివహించి, శ్రీమంతుబిరుదుచేఁ, జెలఁగుచుండు
కోదండరామన్న, ఘోరబలాఢ్యుండు, వ్యాపారరతుఁడతి, ప్రాభవుండు
భీకరాకారుండు, వితతప్రకాశుండు, సరససాంగత్యత, త్వరుఁడుఘనుఁడు
నాల్గువేలకుమించు, నానాబలాఢ్యుల, శతఘోటకంబుల, సారగతుల
తే॥ మదగజంబులఁగైకొని, మహివిభుండు। చింతపల్లెకువిచ్చేసి, స్థిరవిభూతి
సంగరోల్లాసమలరంగ, సాహసమునఁ। బ్రబలసన్నాహసంరంభ,పటిమమెఱయ॥

వ॥ మఱియుఁదత్తన్నగరంబులంగల కమ్మవారందఱు, నరసరాజప్రేషితలేఖలం
జూచికొని, యాగ్రహోదగ్రులై, యభిమానావేశంబున, నీతేనికిసాయపడ
నిశ్చయించికొని, స్వస్థానంబులవెడలి, చింతపల్లెకుంబోవ,నాథరావరుండు,స్వ
సోదరుంబిలిచి,వీరికివలయు వసతులుమొదలగువాని నేర్పఱుపవలయుననిన,
నల్లెయాతండు, సేయించెననంతరంబ॥ 71

సీ॥ ఇరువదివేలకు,హెచ్చిరివీరులు,పటుదర్పశాలులు,ప్రకటబలులు
మహిభృత్సమంబులు,మత్తనాగంబులు,శతసంఖ్యమించెను, సైంధవములు
శతపంచకాధిక,సంఖ్యమించెనుజూడ,నాహవార్థంబుగా,నతిశయించి
యోధానుయోధుల,త్యుత్సాహశీలురై,కాల్దువ్వుచుండిరి,కదనమునకుఁ
తే॥ జటులసాహసధైర్యంబు,జగతివెలయ
యుద్ధవిభ్రమమెల్లెడ,నొప్పుచుండ
వారివారికినర్హమా,వైఖరులను
నిలిచిరయ్యెడనని సేయఁ,జలము మెఱయ॥ 72

వ॥ ఇత్తెఱిమల్రాజుసూరభూపాలుండుసమకూర్చినజన్యసైన్యప్రకారంబెట్టిదనిన 73

సీ॥ స్వకులసంభూతులు, సంగరోత్సాహులు, పదునైదునూరులై, పరఁగువారు
పదునాఱువేల నిర్భయభటాదులు స్వామి,భక్తిగల్గినవారు, బాహుబలులు
గొప్పకొండలఁబోలు, కుంజరేంద్రంబులు, రెండుశతాలును, ద్దండహరులు
నాల్గు సహస్రముల్, నానాదిశలఁగ్రమ్మఁ, జాలుపదాతిసంచయముగలిగి

తే॥ వెడలిపోయెను దురముకై, వెలమఱేఁడు
సకలసామంతరాజులు, ప్రకటితముగ
జయవిధానంబుఁ దెలుపుచు, సరసనిలువ
నాప్తవర్గంబు "జయ"దేవ, యనుచునుండ॥ 74

క॥ మేదరసాలకు డగ్గఱి। యాదొరసైన్యములుపోవ, ననిసేయుటకై
మోదంబలరఁగడేరా। లాదినమునవేయఁబనిచె, ననుచరతతులన్॥ 75

సీ॥ శిబిరాలువేయించె, శీఘ్రంబయారాజు, సకలసైన్యములకు, త్సాహమొదవఁ
జావళ్లువేయించె, సకలమాకరితురం, గావళిస్వేచ్ఛగా, కేవిఁజూప
నంగళ్లువెట్టించె, ననువుగాదర్బారు, ఖర్చులకెల్ల పిల్లలుగునటుల
శూరులనియమించె నేరుపుచేరాత్రి,వేళ శాత్రవులేగఁజాలకుండ

తే॥ నరరె యీరాజుఁబోలిన, యన్యరాజు। లెందుఁగల్గరు పద్ధతు,లేరుపఱచు
శక్తిలోనన్జనులెల్లఁ, జాటుచుండ నత్యనుపమక్రమోద్దండుఁడై చెలంగె॥ 76

వ॥ ఇట్లుండనచ్చట్నరసావనీంద్రునకు, వెలమదొరచతుర్విధసైన్యంబుతో, యు
ద్ధంబునకై, మేదరసాలదుర్గసమీపంబునకువచ్చినిలిచెనన్న, వీరావేశంబంకు
రించి, శూరులయినయాశ్వికులఁజీరంబంచి యిట్లనియె॥ 77

తే॥ ఆశ్వికోత్తములారమీ,రందఱిపుడు
శాత్రవులుప్రోలుచొరకుండ,శక్తికొలఁది
మీపరాక్రమమునుజూపి, మెలఁగుఁడయ్య
మోసమగుఁజుఁడిప్రాల్మాలముందుమనకు॥ 78

ఉ॥ శాత్రవసేనలయ్యెడలఁ, జక్కఁగవచ్చినవార్తబంధుతా
పాతురిలుగ్రామవాసులకుఁ, బంచినపేరిమిఁదెల్పవారలీ
గోత్రబుణంబుతీఱనని, ఘోరభయంబతితాపమొందుచున్
గాత్రములందుఁజెమ్మటలు, కంపముగల్గఁగజంకిరత్తఱిన్॥ 79

వ॥ ఇట్లుండుసమయంబున నయ్యాశ్వారోహకులు, తత్పట్టణజనులందఱు భీతిల్లుస
మయంబునఁదాము నిర్భీకులౌనటుల నోదార్చియిట్లనిరి॥ 80

ఉ॥ తాపముమానిమీరిపుడు, ధైర్యముఁబొందినిరాకులాత్ములై
యీపురమందువర్తిలుఁడు, హేలగనిప్పుడెనిందుశక్తిమా
భూపరిపాలకుండుహరి, పోల్కివిరోధులఁద్రుంచివైచివే
మీఘరితాపభారమును, మెచ్చఁగఁబాపునువీరసింహుఁడై॥ 81

వ॥ అనియిట్లు వారివారిభయంబులఁబోకార్చి తౌరంగికులు, దృఢతరభుజదర్పం బునఁబగవారి కేరికింజొరనశక్యంబుగ,నగరంబుగాపాడుచుండునవసరంబున 82

ఆనరసభూపాలుఁడు. వెలమదొరసంధివిషయమై శివరామలింగభూపాలునితో యోజించుట.

తే॥ ఆనరసరాజుయోజించె, నాత్మయందు। నాజియాజియసంగనే,హర్షమగునె సంధికుదిరిననిటునటు,చాలశుభము। కోరరేసంధినెందఱో,క్షోణిపతులు॥ 83

చ కలుగవె పెక్కుయుద్ధములు,కల్గవెసంధులుకల్గరేనృపుల్
కలుగవెధర్మసంహితలు,కల్గవెశాంతులుకల్గలేరిపుల్
కలుగవెసూక్ష్మధర్మములు,కల్గవెటీకులుకల్గరేప్రియుల్
కలుగవెదిగ్జయప్రభలు,కల్గవెకల్మలుకల్గరేబుధుల్ 84

ఉ॥ ఉండవెతంత్రభేదగతు,లుండవెతత్త్వములుండరేగుణుల్
చండతరాజికాలమున,సాధ్యమసాధ్యముబారఁజూచివే
దండహయాదికంబునుప్ప,థాపరిమూర్పకశూరవైరిమా
ర్తాండులఖండనంగొనక,తాలిమిసంధియకోరఁజెల్లదే॥ 85

ఉ॥ భారతసారవేదులగు, పండితమండనులెల్ల సంధిసం
చారము, తద్గుణంబులు ప్రశస్తము లేయనుచుందురందఱీ
ధోరణిగుర్తెఱుంగరు పృథుప్రతిభానుగతార్థమన్యులఁ
జేరదుగాదె భారతపుఁ,జేవయె భావమునందునచ్చెడిన్॥ 86

వ॥ అని యిట్లు కమ్మదొరమనంబున యోజించి, తనసహోదరుం బిలిచి "ఇ త్తఱి మనతోఁ బోరుసేయంగోరి యరుదెంచిన పరరాజుతో సంధిఁగోరుటుచి తంబు, మున్నెందఱోధరాపురందరులు సంధికియ్యకొనక, యపజయంబు నొం దరె; కావున నీవీమొడ నారాజవర్యునికడకేతెంచి,యనిమిత్తంబుగ మాతోఁ గయ్యంబేలఁజేయఁదలంచితివనియు, సమీపరాష్ట్రేశ్వరులమైయుంటిమిక దా యనియుఁ బృచ్ఛసేసిరమ్మని యాజ్ఞాపించెనంత. 87

గీ॥ రామలింగాహ్వయుండష్ట రాజుపల్కి। నట్టి పల్కులువినితాను, హర్ష మెసఁగ వెడలె నరితోడసంధికి, వీల్కొలంది। సామవాక్యంబులను శౌర్య,సరణి దెలుప

రామలింగభూనాథుఁడు భ్రాత్రాజ్ఞచే సంధికి వెడలుట.

చ॥ తగుపరివారముంగొనిప్ప థాకలహంబునుమాన్పనాతఁడే
గఁగఁగనివైరిపక్షమునఁ, గ్రాలెడి బంట్లటు లేగివారి జే

నిఁగనిధరావరుండరుగు, నీటును దెల్పఁగ వారిరాజుచ
క్కఁగ నెదురేగెఁగప్పమ్మదొర, గారికినాత్మనుగొంకక త్తఱిన్॥ 89

గీ॥ అటులుమ్మ్రాజుసూరయ్యా, హ్వాయుఁడు వేగ। వంశపావనుఁడైనట్టి, వాసిరెడ్డి
రామలింగన్న కెదురేగఁ, బ్రాజ్ఞబుద్ధి। వచ్చికూర్చుండిరెలమిన, భాస్థలమున॥

తే॥ అతులమర్యాదతోడన, య్యవనివిభులు। రాచపోలఁకువ చేతను, రమ్యఫణితి
మాటలాడుచునుండఁగ, నమ్మదొర వెలమ।దొరనుబ్రశ్నింపఁదొడఁగెనీధోరణిగను

ఉ॥ మాకునుమీకునుందగిన, మన్ననతోడను మంచిమైత్రితో
నేకలహంబు లేకసుఖి, యుంచుచునుంటిమిగాదెయీయెడన్
బ్రాకటగౌరవోన్నతుల, బాగుగవీడుచుమీరుమాపయిన్
భీకరబాహుదర్పమున, వేల్మిడిఁబోరఁగగౌరవంబొకో॥ 92

వ॥ అనవిని యావెలమతేఁడిట్లనియె. మీతాత వీరభూపాలుని మూఁడవయన్న
చంద్రమౌళి, మాతాత పెదసూరనృపాలునితావున,వినుకొండసీమలో, నాల్గ
వ హిస్సానందిపాటివంతును ౧౮౦౦ పూరివరహాలకు, అదవగానుంచి సద
రువరహాలు తీఱినతరువాత మరల మాకునిచ్చెడి యొడంబడిక నేర్పఱచుకొని
స్వాగతంబుచేసి మరల మేమెన్నిసారులడిగినను, మాగ్రామముల మాకీకుం
టయేకాక, మత్కులసంభూతుండగు పాగ్గంటి శేషయ్యను, మీరుసభలో
నవమానించినవార్తవిన్నదిమొదలు, నేనుమనస్సంతాప మగ్నుండనై యుం
టినన, నాకమ్మదొరయిట్లనియె. నందిపాటివంతు జనపదంబులు, పెదసూర
న్నగారితావున, మాతాత చంద్రమౌళిగారు ౧౮౦౦౦ పూరివరహాలకుఁగొ
న్నక్రయముదాఖలాలున్నవి. ఇంతియకాక శేషయ్య మాసభయందు, జరి
పిన నిరాకరణప్రసంగంబులకు, నతని నవమానితుంజేసినమాటనిజము. యిట్టి
దుర్బోధలు మీరువిని యుద్ధంబుచేయంబూను టుచితంబుగాదనవిని, యావె
లమదొర యిట్లనియె. సమరసన్నాహంబున, మేముమాపట్టణంబునుండి వెడ
లివచ్చి, యీయెడమీతో సంధిపడుట సమంజసంబుగాదు. ఇతరరాజో త్త
ములువిని, పరిహాసింతురు. కావున దురంబుచేయుటుచితంబెకాని, వేఱొండు
పని యనుచితంబన, నాకమ్మదొర, తోఁకఁదొక్కిన భుజంగంబుపగిదిఁ జట్టు
న ధిక్కరించి, యిట్లనియె. 93

చ॥ అనియనజంకినేనిటుల, నాడనుభూవర! సంధిసూక్తులన్
మనమున వేఱుగాఁదలఁచి, మానపరీతపరాక్రమక్రమ

ధ్వనివెలయంగమీరిటులు, పల్కుటన్యాయ్యముగాదు ధర్మవ
ర్తనమునుగాదుతెంప్లవిన, రాదుయశంబుగ్రహింపుఁడీస్థితుల్॥ 94

ఉ॥ భూజనులందఱుక్ప్రభన, భూస్థలియందునశించునంతలో
రాజులకేమిలాభమని, రాజకులోద్భవసంధిగోరినే
నాజ్ఞప్రసక్తిపీడివిన, యాంచితబుద్ధినివచ్చియుంటిగాఁ
నీజవసత్వముల్ తొలఁగి, నేనిటురానని యాత్మనెంచుమీ॥ 95

తే॥ పనియొకండున్న లేకున్నఁ, బ్రకృతిసమితి
కపకృతియొనర్పఁగూడదఁ, టండ్రుబుధులు
తద్విధిఁదలంచి నీసన్నిధానమునకు
నేగుదెంచితివేఱుగా, నెంచవలదు॥ 96

తే॥ రాజరత్నము, తొల్లింటి, రాజవరులు
జన్యములఁజంపినట్టియు, సంఖ్యజనులఁ
దలఁచుకొన్నంతగుండెబ్రద్దలగుఁగాదె
మంచిదాయట్టిదారితా, మెంచఁదగరె॥ 97

వ॥ ఇట్లుకొంత తడవు వచింపఁ బురోదర్శియగు నవ్వెలమతేఁ డిట్లనియె॥ 98

చ॥ వెలమకొలంబునంబొడమి, వీరపరంపరలోఁ బ్రసిద్ధికిన్
నెలవయికీర్తిఁగాంచితగు, నేర్పునయుద్ధముసేయవచ్చినీ
లలితవచోవిలాసముల, లాతిగసంధికిసంతసింపరా
జులుపరిహాసముంజలుపఁ జూడరెవీడరె వీరమార్గముల్॥ 99

చ॥ అయినను మీరలీయెడస, మంచితసంధినిఁగోరివచ్చియా
నియతినినాకుఁ దెల్పితిరినేర్పుదలిర్పఁగ సమ్మతింతుని
ర్భయముగమీకుభుక్తమగు, గ్రామములన్నియు మాకొసంగని
శ్చయముగమీరుచెప్పినటు, సంధికొడంబడకుందునేనృపా॥ 100

చ॥ అనఁగనెకమ్మభూమిపతి, యాతనితోఁడుతఁబల్కెసూక్తులక్
వినయముతోడసంధికిటు, వేగమెవచ్చితినంచునీయెడక్
ఘనతరయుక్తినీవిటుల, గ్రామములిమ్మననేనువిన్ననా
మనమునశంకలేదనిన, మానుగనొప్పెదనన్నవింతయా॥ 101

॥ ఇట్లుసేయుటవిధియంచు, నేనురాఁగ। నధముఁడనటంచునను నెంచి,యాత్మలోన
యుక్తిమెయిమాటలాడఁగా, నొప్పునొకొ।నీతివేత్తలునవ్వరా,నృపవరేణ్య॥102

క౦॥ ప్రకటతరకమ్మకులమున। నకలంకముగా జనించి, యలరెదు నేనే
చకితుండనై తలంచును। దికమకపడఁదగు నెశూర, తేజము చెడదే॥ 103

సీ॥ చిరకాలమునసుండి, స్థిరవిభూతినిమాకు, స్వాధీనమైయుండు, స్వార్జితంపు
జనపదంబులుమీరు, సతతంబువిడనాడి, కాంక్షింపఁదగునయ్య, కలహమునకు
నిర్హేతుకంబుగా, నిరుపమోక్తులతోడ, నిర్భయంబుగఁ గోర, నేర్పుమెఱయ
గోష్పదమంతైనఁ, గోరుభూతలమును, నీయమేమెప్పుడుఁ, దోయజాక్ష

తే॥ పటుతరంబైనమద్బాణ,పావకార్చి। వలనదురమునసినుఁగూల్చి,వసుధయందుఁ
బ్రవిమలోజ్జ్వలకీర్తి చేఁ,బ్రభవహించి। గెలుపుఁగాంచెదననిపల్కెఁ-క్షితివరుండు॥

వ॥ ఇట్లుపలుకనావెలమఱేఁడిట్లనియె॥ 105

తే॥ కమ్మవారింటఁబుట్టిన,ఘనుఁడవీవు। మీదునిర్భయవాక్కుల, మేలెఱుఁగుదు
మాటలాడినఫలమేమి,మనుజవర్య। కదనమునమనశౌర్యంబు, కానఁబడును॥106

తే॥ వట్టిమాటలుపలుకంగ,ఫలితమేమి। పటుతరంబైనశౌర్యసం,పత్తి దెలియఁ
బోరిజయమునుగైకొన్న,ధారుణీంద్రు। లెల్లరుగ్రహింత్రుమనవారయెల్లనపుడు॥

వ॥ అనియీప్రకారంబుగా నావెలమభూపాలుండు పల్కిన సోపాలంభ వాక్యములకు, నాకమ్మదొర, జంకకయిట్లనియె. మనకుసంధి కుదురదు, యుద్ధమునసల్పుటనిక్కంబని, చెప్పి,నిజావాసంబునకు వచ్చినరసభూపాలునితో నావెలమఱేఁడు సెప్పినమాటలు విన్నవింపనయ్యనఘుండు కోపోద్రేకంబున యుద్ధసన్నాహంబు సమకూర్పనియమించె ననంతరంబ 108

శా॥ భూమీపాలకసత్తముండు వికట, ప్రభూపాలభాగస్థుఁడై
సేమంబొప్పఁగ యోధులంబిలిచి మీ, నేర్పొప్పఁగా నేఁటిసం
గ్రామంబందున గెల్పుఁగాంచుఁడిభవ, ద్రాజోత్తముండెంతో ని
స్సీమంబౌ ప్రమదంబుఁగాంచునటువా, సిఁ వన్నె తేఁడొందఁగన్ 109

తే॥ అటులుపల్కినపిమ్మట, ననుజుఁగూర్చి
పలికెనారాజసింహంబు, పటిమమెఱయ
శత్రుసంహారణార్థమై, శ్రమకునోర్చి
యుద్ధసన్నద్ధుఁడవుకమ్మ, బద్ధదీక్ష 110

వ॥ అయ్యెడఁగమ్మదొరలు, తమచతుర్విధబలంబులతో నెట్టులు వెడలిరనిన 111

శా॥ భేరీభాంకరణాదులయ్యెడలను, ద్వేలార్భటిన్ మ్రోయఁగాఁ
ఘోరన్ దద్విభు సేనమత్తగజముల్, పొల్పొప్పుగుఱ్ఱంబులున్

ఢీకోద్దండులు రాజులుఁ గొలువఁగాఁ, దేజంబు దిగ్వ్యాపిగా
సారోదారతఁ బోయిరప్పుడనికిన్, శౌర్యప్రభావాఢ్యులై 112

ఉ॥ ఆయెడ రాజుసైన్యమున, నంచితవీరపరాక్రమంబునన్
బాయనిదీర్ఘకోపమునఁ, బట్టుదలన్ గడుఁబూనియున్ మదిన్
శ్రేయముఁగోరి యుద్ధమునఁ, జెచ్చెఱ శాత్రవముఖ్యులందఱున్
సాయకవృష్టి చేనడఁచి, చక్కడఁగింతుమటంచుఁ బల్కుచున్ 113

చ॥ పటుతరభీకరాకృతులఁ, బాటిలికర్ణకఠోరవాక్తతుల్
చటులతమోగుణప్రసృతి, చంచలభావముతోడఁ బల్కుచున్
జటుకున శత్రుసేన పెలుచన్ భయమందఁగ ఘోషపెట్టుచున్
దిటవుగ నిల్చి రయ్యెడలఁ దేజముఁ జూపిరి గోవ నెల్లరున్॥ 114

తే॥ ఇరుఁగెలంకుల సైన్యంబు, లేపుమీఱ
నిలిచి రయ్యెడ సంద్రముల్, నిలిచెనఁగ
రణవిధానవశంవద, ద్రఢిమ మెఱయ
నిరుపమోత్సాహనియతిచే, నెగడి వెలిఁగి॥ 115

వేమభూపాలుని సైన్యవివరణము

వ॥ మల్రాజుసూరభూపాలుని సేనానాయకులు రామచంద్రరావు, రామారావు, వెంకటనరసింహారావు, నీలాద్రిరావు, గుండారావు, పానగంటి శేషయ్య, వెంకట్రాయఁడు, బలేరాయఁడు, తిరుపతిరాయఁడు, నారాయణరావు, సీతారామయ్య, నరసింహారావు, నారయ్య, వెంకటకృష్ణయ్య, శ్రీకృష్ణనాయఁడు, మొదలగు వెలమదొరలును, గోవిందయ్య, అమీర్ ఖాను, సయ్యద్ ఖాను, లాలుఖాను, జంగుబహదరు, రామసింగు, మొహతేసింగు, జఫరుసింగు, లక్ష్మణసింగు, రాజారాము, కృష్ణానాయకుఁడు, వెంకటచలము, గోపాలరెడ్డి, మొదలుగాఁగల యనేకులైన, స్వకులపరకులసంభూతులగు భుజబలశాలులును సేనానాయకులును, పెక్కులు కాల్బలంబులును, ననేకవిధహస్త్యశ్వాదిజంతుసంతానంబులునుఁ గలిగి, రణాంగణంబు విరాజిల్లుచుండెననంతరంబు॥ 116

నరసభూపాలుని సేనానాయకుల వివరణము.

వ॥ నరసభూపాలునిసహజుండగు చినరామలింగన్న, దేవరకోటభరాదారుండు, కోదండరామన్న, పెదచంద్రమౌళి, వెంకటపతి, నాగాహ్వయుండు, తిమ్మనీఁడు, నారసింహుఁడు, లింగన్న, చినపాపన్న, సంజీవరాయఁడు, వీరన్న, అ

క్కన్న, శివన్న, తిరుపతన్న, మాదన్న, మూలమనీఁడు, పెదక్కన్న, రఘు నాయకులు, మాదినీఁడు, చిననారసింహుఁడు, సింగమనీఁడు, పద్మనాభుఁడు కొండమనీఁడు, తిరుమలప్ప, మల్లినీఁడు, వీరన్న, సుబ్బన్న, వెంకట్రామన్న, రామన్న, నాయఁడమ్మ, జంగుబహాదరు, కాశింఖాను, వజీరుఖాను, కుతుబు ఖాను, రాజాసింగు, కృష్ణసింగు, నారాయణ, వీరు శౌర్య ధైర్యగాంభీర్య నిధులై కయ్యంబునకుఁ గాలుద్రవ్వుచు, ననేకగజహయ సముదాయ సంకులంబులగు సేనాంగంబులు వెలుఁగొంద, వారుభయులు 1157 ఫసలీకి సరియగు ప్రభవసంవత్సరమున యుద్ధంబు సేయసమకట్టిరదెట్లనిన॥ 117

ఇరువంకలరాజులు పౌరుషోక్తులతోననిసేయఁ దారసిల్లుట.

తే॥ నరసభూపాలుఁడయ్యెడ, సరసఫణితి। వెలమతేనికినిట్లన్న, వేడ్కమీఱ
రాజపుంగవమామీప, రాక్రమంబు। తేటఁపడునేఁటియుద్ధానఁ దెల్లముగను॥

తే॥ వెలమవంశానఁబుట్టిన,వీరవరుఁడ। వీవుయుద్ధంబులోపలఁ జేవమెఱయ
నిలిచితేనిభవద్వాంఛ, తెలమిఁదీర్తు। జారిపోకుముమగపాడి,సమయునట్లు॥ 119

వ॥ అప్పుడు వెలమదొరకమ్మభూపాలునితోనిట్లనియె! 120

చ॥ వినునృపవర్య;సంగరవి, వేకవిశారదులైనయట్టిభూ
జనులిటుకాలచక్రగతి, సంగతమానసులయ్యునీవలెఁ
గొనకొని,యాత్మసంస్తుతుల,కున్ముదమందిరెయేలయీవిక
త్థనములుఁబంటుపంతములె, ధారుణినాథతలంచిచూడఁగన్॥ 121

చ॥ కదనములోననామెదుట, గట్టిగనిల్చిననీపరాక్రమం
బెదగణియించుదర్పమును, నించుకచూచిలసద్గదాహతిఁ
బదఁపడివీరవారపరివర్తనసంజని, తాజిఘోషకా
స్పదమగుతూర్యమున్దెలిపి, వహ్వారెయంచునుతింపఁజేసెదన్॥ 122

మ॥ వినలేదానిగమాగమోక్తవిధులన్, విద్వత్కలాస్యంబులన్
ఘనమౌసత్యమదెచ్చటంగలదొచ,క్కన్నిల్చునచ్చోటస
జ్జనసేవ్యుండుజగద్విభుండు జయమశ్రాంతంబుఁగల్పించుయో
జనచేయన్వలెధర్మసూక్ష్మవిధమెం,చన్సర్వసంవేద్యమే॥ 123

తే॥ కానినీవిప్డుధీరత,గలిగినిల్వు। మియ్యెడనెనాదుభుజశక్తి,యేర్పడంగ
శ్రీహరికటాక్షముననిన్నుఁజిక్కఁబెట్టి,తుంతుమారాడమాటయుఁదోఁచకుండ॥

ఉ॥ నాదగుబాణపఙ్క్తికల, నన్నినునీదగుసైన్యమున్ మహా
నాదముమిన్నుముట్టగణా, నగ్గిన కేవిదళించి మిత్రస
మ్మోదముహెచ్చఁబంపెదను, మూర్ఖవతంసమ ; కాలుపీటికిన్
వాదములేలకార్యఫల, వైఖరితేలఁగనాజియుండఁగన్॥ 125

మ॥ అనియిబ్భంగి నఖండగోపగతులై, యాయిర్వురుర్వీపతుల్
జనితాహంకృతిహుంకృతుల్ వెలయన్వే, చ్ఛన్దారుణాలాపముల్
పెనఁగంబల్కుచువ్యూహకల్పనలదృ, క్ప్రీతిన్బోసంగించుచున్
గనలుప్పొంగఁగఁబోరఁజొచ్చిరిసురల్, కాంక్షించిపీక్షింపఁగన్॥ 126

సీ॥ ఇరువంకలమెలంగు, ధరణీవరోత్తముల్. రథరాజములనెక్కి, ప్రఘనమునకు
సన్నద్ధులైవచ్చి, రున్నతోత్సాహసం, భ్రమజాతమోదసం, పదనెలంగ
నుద్దండవిక్రమ, యోగసమాయాత, శక్తిప్రభల్ మహా, శ్చర్యములుగ
దృఢతరబాణసం, దీప్తినద్దిక్కుల, వ్యాపించికనభీతి, యడరఁజేయ
తే॥ వారిపైవీరు వీరిపైవారుకినిసి। పటుశరంబులగుమిపర, స్పరజిగీష
వేసికొనుచుండిరొందుసం, త్రాసపడక।వీరరసముట్టిపడినట్టి,విధముదోఁప॥ 127

వ॥ వాసిరెడ్డివంశపావనుండగు నరసభూపాలునకు మల్రాజు సూరభూరాజునకి
జరిగిన ప్రవిదారణవిశేషంబునువివరించెద॥ 128

ప్రథమయుద్ధము.

చ॥ పటుతరభీషణాకృతులఁ, బ్రజ్వలదుద్ధతభావసూక్తులన్
స్ఫుటవిశిఖావళీపతన, పూర్ణశరీరవికారరీతులన్
గటువచనోపజృంభితవి,కస్వరశౌర్యరమాప్రసక్తులన్
దిటవుగనిల్చిపోరిరని, ధీరులువీరులువీరలేయనన్॥ 129

తే॥ నరసవిభుఁడునుసూరయ, ధరణిపతియుఁ
దారసిల్లిరినిరుపమో, ద్దండగరిమ
మదగజంబులుపోరాడు, మాడ్కిఁదనరి
బాణముల్ వేయఁదొడఁగిరి, ప్రౌఢిమెఱయ॥ 130

తే॥ వాసిరెడ్డ్యన్వవాయుండ, వక్రగతిని
సూరయాధిపునేయంగ, సోలియతఁడు
కఠినతరమైనబాణముల్, కడఁకవేయ
నడుమఁదునుమాడెనవియెల్ల, నరసవిభుఁడు 131

చ॥ సునిశిత బాణపాతముల, శూరత నా వెలమన్ గలంపనా
యనయముఁ గ్రూర బాణముల, నయ్యవనీశుని ఫాలమందునన్
ఘనముగ నాటనేయ నధి, కంబుగ బాధయుఁ గల్గనుగ్రుఁడై
కనుఁగవ నెఱ్ఱఁ జేసి తన, కార్ముకమున్ వెసఁ బూనె నయ్యెడన్ 132
తే॥ విశిఖవృష్టిని గురిపింప, వివిధగతుల
వెలమభూపాలుఁ డల్గిని, ర్భీకుఁ డగుచుఁ
బరుష వాక్కులు పల్కుచుఁ, బ్రబల ధాటిఁ
గమ్మభూపాలు పై వేసె, నమ్ములదర 133
ఉ॥ ఆయెడఁ గమ్మభూవిభుఁడు, నాగ్రహమందుచు బాణపుంజముల్
పాయని దీర్ఘకోపమునఁ, బట్టుదలన్ రథఘోటకంబులన్
వేయఁగ డస్సి యయ్యవిభు, వింబడఁగా వెనువెంట నే వెసన్
శ్రీయుతుఁ డౌన్నపుంఖకలఁ, జెన్ శరపంక్తిని సూతు నొప్పుగన్ 134
చ॥ పటుతరమైన బాణములు, స్పర్థమెయిన్ రిపుఫాలభాగమున్
దటుకున వ్రక్కలౌనటులు, తార్కొని వేయఁగ సూరయాధిరా
ణ్ణిటలము నాటి రక్తము ఘృ, ణిన్ వెలయించుచు జారరుట్టుచే
జటులపరాక్రమంబు రిపు, సంహతిఁ జేయఁగ వేసి బాణముల్॥ 135
ఉ॥ మోహముఁ జెందఁ జేసి కడు, మూర్ఛతతోడుత సూతునిన్ వెసన్
సాహస మొప్పఁ గాఁ బటిమ, సాయకసంఘము నాటనేయన
య్యాహవమందుఁ గమ్మదొర, యన్నవిపద్దశఁ గాంచి వేగమే
బాహుపరాక్రమం బెసఁగ, ఁబంతపువాక్కులఁ దారసిల్లుచున్॥ 136

రామలింగభూవరుండు సూరయభూపాలునితో యుద్ధము సేయుట

వ॥ చినరామలింగన్న వెలమదొరను దార్కొని యిట్లనియె॥ 137
ఉ॥ ఓరి దురాత్మ నా యెదుట, నొప్పఁగ భీతివహింపకీయెడన్
బోరసహించి నిల్వ భుజ, భూరిపరాక్రమధాటితోడ నా
కోరిక దీఱ నేనిపుడు, ఘోరశరంబుల వైరశుద్ధినే
ర్పారఁగ దైవసత్కృపము, హాబలులచ్చెరువందఁ జేసెదన్॥ 138

మ॥ అనుచున్ దుర్భరబాణసంఘముల న, త్యంతోగ్రకోపంబునన్
ఘనతన్ భూపతిఁ గ్రమ్మనేయఁగను దా, గర్జించుచున్ ద్రుంచుచున్
జొనుపన్ నారసముల్ మహాప్రబలతన్, సూరాహ్వయున్ వేగన
య్యనఘాగ్రేసరుఁ డైనకమ్మదొర బా, ణాళిన్ వడిన్ నాటఁగన్॥ 139

తే॥ వెలమదొరయల్గియత్తఱి, వివిధగతుల
శాత్రవునిపైఁ బ్రయోగించె, సాయకములఁ
గమ్మదొరకీడుగాకయ, క్కడనమందుఁ
గఠినవాక్కులుపల్కుచుఁ, గ్రమ్మివేగ॥ 140

తే॥ వాడిగలబాణములవేయఁ, బార్థివుండు వానినన్నిటిఁజక్కాడి,వాలెఱంగ
కవచభేదనమొనరించు,కౌతుకమున। వెలమదొరకొన్ని బాణముల్ విసరివైచె॥ 141

వ॥ ఇట్లువీరిరువురుఁబోరాడుచుండ నొక్కప్రక్కను గోదండరామభూపాలుండు,
బలేరాయనిఁదార్కొని, దురంబెటులఁజేయుచుండెననిన॥ 142

సీ॥ కోదండరాముండు, ఘోరతరంబుగా, రహినెదుర్కొనిబలే రాయనిఘన
కోదండమునుబూని, గుణనినాదంబును, వెలయింపఁజేయుచు, విన్నుముట్ట
రాజోత్తమానీవు, రమ్యతరంబుగాఁగదనంబులోపలఁ గదలకుండ
నిలిచిపోరాడుము, నేర్పుగానాతోడ బలదర్పశౌర్యముల్ ప్రజ్వరిల్ల

తే॥ ననుచుగోలలువేయంగ, నాగ్రహమున
వెలమభూపాలుఁడల్గితా వివిధగతుల
సునిశితాస్త్రంబులయ్యెడ సుస్థిరముగ
నేయనాకమ్మదొరయల్గి, హేలమెఱయ॥ 143

చ॥ పటపటఁబండ్లుగీటుచును, వారకకమ్మనృపాలుఁడయ్యెడన్
గుటిలునిగుండియల్ వగుల, ఘోరతరంబుగ నార్చిబాణముల్
చటులపరాక్రమంబెసఁగఁ, జట్టుననావిభునేయఁగోలలన్
దటుకునఁద్రుంచియావెలమ, తద్విభునొవ్వఁగనేయబాణముల్॥ 144

మ॥ అపుడాకమ్మనృపాలుఁడాగ్రహముచే, నాతేనివక్షస్థలిన్
విపరీతంబిదికూడదంచనఁగను, ప్పైన్దీవ్రమాబాణముల్
రిపువల్లాడఁగవెండితద్విభుఁడు మే, ల్దీఱంగనారాచముల్
విపులంబైనపరాక్రమంబెసఁగను, ర్వీనాథుపైవేయుచున్॥ 145

గుండారావు నరసభూపాలునితో యుద్ధముసేయుట.

వ॥ ఇట్లుండ వేఱొక్కచోట గుండారావు నరసభూపాలునిఁ దార్కొని ఘోర
యుద్ధంబుసేయఁదొడంగె నదియెట్లనిన॥ 143

తే॥ గజముగజమునుబోరాడు, కరణివార। లిర్వురును యుద్ధమందున నేకగతుల
నొండొరులగెల్వఁగాంక్షించు,నూహాతోడ। మెలఁగసాఁగిరిశూరతా,విలసనమున

శా॥ ఏరా రాజకులోద్భవా యిపుడు నే, నేపారఁగాఁబోరిలో
ఘోరాకారత మద్భుజాబలముచే, ఘోషింపఁగా నిన్నిటన్
ధారాపాతవిషాగ్ని కీలయుతసం, ధానప్రభేష్వావళిన్
బారావారగభీరధీరతను నేఁ, బాటించి ద్రుంతున్ వడిన్॥ 148

వ॥ అని యిట్లు వెలమదొరయనఁ గమ్మభూపాలుండు తోఁకఁద్రొక్కిన నాగంబు మాడ్కిఁ గోపానలోజ్జ్వల మానసుండై యిట్లనియె. ఓరాజోత్తమా! ప్రల్లదంబులచే నేమిప్రయోజనము. నేఁడీయుద్ధవాటికను జంకునందక నాతోఁ బోరంజాలితివేని నీమగంటిమి గన్పట్టునని కమ్మదొర వెలమదొరతనువుపై బాణపాతఃబొనర్ప వెలమదొర త్రుంచివైచి శత్రుతనుత్రాణంబు పగులంగొట్ట నతిక్రుద్ధుండై కమ్మభూపాలుండగు నాగుండారాయండు నొచ్చునటుల, మరల బాణవృష్టిఁగురిపింపనప్పుడా వెలమదొర వికలచిత్తుండై మఱియును.

చ॥ వెలమవిభూత్తముండతి వి, వేచనతోఁడుతఁ గమ్మభూవిభున్
విలసితభూరిదర్పమున, విస్ఫురితోన్నతనారసంబులన్
గలుషము దూలునట్లుగను, గ్రమ్మితటాలున నొవ్వఁజేయఁగా
నలఘుతరాంబకంబులను, నానరపాలుఁడు ద్రుంచివైచుచున్॥ 150

తే॥ శాతబాణపరంపర, చేత వెలమ। తేనినిటలంబు నాటఁగాఁ బూనిపోడువ
నపుడు వెలమయుఁ గమ్మభూ, మిపునినొవ్వఁ। జేయ బాణాలవిడిచె జే, జేలు మెచ్చ॥

మ॥ అటులన్ వేసిన బాణసంతతులచే, నాకమ్మభూమీంద్రుఁడున్
బటునోషంబున శాత్రవాసుహరణప్ర, జ్ఞాసమజ్ఞాఢ్యుఁడై
పెటుకుంగేకలు వెట్టుచున్ బ్రధనని, ర్భీతిన్ విడంబించియు
త్కటదర్పాంచితు వైరినుక్కడఁచెదం, ద్రన్ గంద్రగోళంబుగాన్॥ 152

చ॥ వెలమధరావరుండుపరి, వేదనఁగాంచియురోషమూర్తియై
చలదనలప్రభాపటలి, చాడ్పుననిట్టటుఁదూఁగితూఁగిని
స్థులతరసాయకంబులను, దుక్కనుదూగ అరేఁగఁ గమ్మభూ
లలనపతిన్ దడాబిడిఁగ, లంచెదలంచితలంచిసుక్కఁగన్॥ 153

వ॥ ఇట్లుండరవియస్తంగతుండగుటయు, నయ్యిరుగెలంకులవారు నేఁడింతటయుద్ధ విరమణంబు సేయుదమని నిశ్చయించుకొని స్వస్వస్థానంబులకరిగి సుఖభోజనాదులంబరితృప్తులై, రెండవదినంబు ప్రొద్దుట యుద్ధంబు సేయరణాంగణంబుఁజొచ్చిరనంతరంబ॥ 154

రెండవరోజు యుద్ధము.

తే॥ గీ॥ ఇరుగెలంకుల సైన్యంబు, లేపుమీఱ
వ్యూహములఁబన్నిరయ్యుద్ధ, భూమియందు
యోధులందఱు విర్భీతి, నొప్పుచుండి
రధిపతుల కెంతొయుత్సాహమతిశయింప॥ 155

తే॥ రెండుపైపులనుండును,ద్దండులయిన। రాజులిర్వురు భూరిపరాక్రమముల
వారియపజయమునువీరు,వీరువారి। యపజయంబునుగోరుచు,నడరిరనిని॥ 156

రామలింగభూపాలుఁడు బలేరాయనిఁ బరిమార్చుట

తే॥ రామలింగన్నయును బలే,రావుఁగూడి। బాణముల్ వేసికొనిరి దు,ర్భరమనీష
నొకనికొక్కరు తగ్గని, యోజనముఁన,సకలపరికరము లుఁతమ,చక్కనుండ॥ 157

మ॥ అదిగో బాణముకాచికొమ్మనుచు న,త్యంతోగ్రరోషంబునన్
హృదయాంతర్గత కోపవహ్నిమిగులన్ హెచ్చంగ నుద్వృత్తిన్
విదితాకారతశత్రునింగదిసి ని,ర్భీతిన్ బలేరాయఁడున్
మదినొవ్వన్ జినరామలింగవిభునిన్ మన్నించ కేవేయఁగన్॥ 158

మ॥ పరిహాసంబులు సేయుచున్ నృపుఁడు ర్వప్రోజ్జ్వలచ్ఛక్తిచే
హరునిన్ జిత్తమునందలంచుచు మహా, హర్షాత్ముఁడై చివ్వనన్
గరుణాహీనతఁగమ్మ భూవిభుఁడు శం,కన్ వీడి బాణాళిఁదా
నిరవొందన్ దగనేయఁ దద్విశిఖముల్, హేలాగతింద్రుంచుచున్॥ 159

మ॥ బలవద్వర్గమహత్తరుండగుచు నా,ప్రక్కన్ బలేరాయఁడున్
గలఁతంజెందక రామభూవిభుని జంకంజేసి బాణావళిన్
లలితాకారరథాశ్వముల్ దునుమ బల్,లాభంబుగా నెంచి య
య్యలఘుక్ష్మాపతిరామలింగ విభుఁడ,త్యంతంబు కోపంబునన్॥ 160

సీ॥ ఖడ్గంబు చేఁబూని, ఘనరథంబునుడిగ్గి, రిపురథసూతుని, నపుడనరికి
స్యందనహయములఁ, జక్కఁగాఁదునుమ బ,లేరాయఁడత్యంత,లీలమెఱయ
నరదంబు డిగ్గవా, రిరువురు పెనఁగొని, ఘోరయుద్ధంబును, భూరిశక్తిఁ
బదతాడనంబులఁ బాటించి చేయుచు, వలఁగొనివారల, వక్రగతిని

తే॥ దిరుగుచుండిరి శౌర్యంబు, తేటపడఁగ। నొకరికొక్కరు తగ్గని, యుగ్రశక్తిఁ
గదిసిశరములనడుపంగఁ, గఠినగతినిఁ। గ్రమ్మిరక్తంబు మేనులఁగారుచుండె॥ 161

వ॥ ఇట్లిరువురు, మహారౌద్రమూర్తులై, యన్యోన్యజయాభిలాషంబున దుడుకు
మాటలాడుకొనుచు, ఖడ్గప్రయోగంబులను జేసికొనుచుఁదద్దయుసింహనాదం

బుల నొనర్చుచు బలేరాయండు వలఁగొనిథాఁగ నదిసరకుసేయక రామలిం
గావనీంద్రుండు మెలంకువ మెయిందిరిగిన నీర్ష్యచే మరల బలేరాయండు ఖ
డ్గంబుచేకొని, కమ్మదొరతలయేరదర నేయఁ గోపోద్రేకమానసుండై తత్ప్రహా
రణంబులక్షింపక శిరస్త్రాణంబువగులంగొట్టనప్పుడా వెలమదొరనిజాయుధంబుఁ
గైకొని యాకమ్మ దొరనేయ, నాతండు తెలివిఁ దప్పిభూమిపైఁ బడియప్పుడు
కొంతతడవుజరిపి, యోరాజోత్తమా నీవిట్లునాపైకేగు, దెంచితివేని నిన్ను
వధియించితీరెదనని కమ్మదొరపల్కె నసంతరంబ 162

తే॥ వెలమరాయని రామభూ, విభుఁడుపట్టి
దిమ్మదిరుగంగఁగొట్టఁగా,దిక్కులదరె
శూరులాశ్చర్యపడిరిమ, హారులెల్లఁ
దిక్కుదిగిపోయినిల్చిరి, యక్కజపడి॥ 163

తే॥ వెలమరాయండుకమ్మభూ, విభునికాండ
తతులఁదెగిపడఁజెట్టువి, ధానఁబుడమి
నపుడునూరావనీశ్వరుం, డాన్నృపాలు
మోముఁదిలకించికడునుగ్ర, మూర్తియగుచు 164

వ॥ తత్సమయంబున వెలమభూపాలప్రధానుండు, జరిగినసంగతికి వగచుచు, నె
ట్టకేలకు ధైర్యంబవలంబించి, కోదండరామన్నను దాఁర్కొనియిట్లనియె. 165

మ॥ నినుసేవీడకపోరిలోఁగదిసిని, ర్నిద్రస్థితిఁద్రుంచిచ
య్యనశత్రుక్షయదీక్షపూర్తియగుచా, యఁస్యందనంబెక్కిచ
క్కనిశక్తిఁగనఁజేతునన్ననపుడు, గ్రక్రోధుఁడైకమ్మతేఁ
డనిలోబెబ్బులిఁబోలివర్తెలెజయ, వ్యాపారమేపారఁగ॥ 166

వ॥ అప్పుడావెలమదొర తనబంధువుఁజంపిన కార్పణ్యంబుననేమేమోవలుక, సం
దర్భానుసారంబుగఁ, గోదండరామభూపాలుండెదుర్కొని, యసమశూరతా
సూచకవాక్యంబులఁబలుకుచు నమ్మలునదువువాని, నలంతిపఱచి, కొండవీటి
సీమాధిపతియారాజోత్తముండదరునటుల బాణప్రయోగంబు సేయనయ్యెడ॥

ఉ॥ దేవరకోటభూవిభుఁడు, దీప్తిఁజెలంగెడిబాణవృష్టిచే
నావిభునిఁవెసఁబొదివి, యాగ్రహమందుచుశక్తితేలఁగా
భావుకబుద్ధిఁగైకొనియ, భంగురశౌర్యసమంచితాత్ముఁడై
యావెలమప్రభుందలకు నంటఁగఁగొట్టినబిట్టురోజుచుఁ॥ 168

తే॥ తోఁకఁద్రొక్కిననాగంబు, త్రోవదెలియ।
శౌర్యమెంతయుఁగనుపట్టు, చాయచేత
వెలమభూపతివచియించె, వీరలక్ష్మ
ణంబుతోయుక్తకలనమా, నవపతికిని॥ 169
ఉ॥ తేజముగల్గురాజునని, తెల్పిఁయొకింతయులేకపౌరుషో
త్తేజకమైనవాక్యములఁ, దేటపడంగవచించినంతని
న్నాజినిఁగూలఁద్రోయక సుఖాత్మనిఁగాఁబొనరింపనోరిమా
మాజవసత్త్వముల్ దెలియ, మాయురెనీకెటుశక్యమయ్యెడిన్॥ 170
మ॥ అనుచున్ ఘోరశరాగ్నికీలలనుబా, హాశక్తిచేఁజేర్పఁగా
ఘనుఁడౌదేవరకోటభూవిభుఁడుధి, క్కారప్రభన్ వేగమే
యనఘుండాపతినేయుమార్గణములా, హానాటఁగాఁగోపియై
యనువందన్ విశిఖంబులన్ వెలమపైవ్యాపింపఁగాఁజొన్పినన్॥ 171
తే॥ ఇటులుబాణంబులనువార, లెలమిమీఱ। వీరిపైవారువారిపైవీరుఁబఱప
శక్తిఁగలవారువానిని, సరకుఁగొనక। శక్తిహీనులుబలమఱి, చలముఁగొనిరి॥ 172
చ॥ పటపటఁబండ్లుగీటుచును, ప్రాభవమొప్పఁగఁగోపదృష్టిచేఁ
జటులపరాక్రమంబెసఁగఁ, జయ్యనసూరయరాజసింహుఁడున్
దటుకునఁజాపముందునిమి, తార్క్ష్యనిమేసెశరంబులయ్యెడన్
బటురథవాజిరాజితడఁబాటుగనంగనుగమ్మభూవిభున్॥ 173
ఉ॥ ఆనలినాయతాక్షుఁడధి, కాగ్రహమందుచునారసంబులా
మానవనాథువక్షమున, మట్టుగనేయఁగవైరియిట్లనెన్
శ్రీనిధులెల్లమెచ్చునటు, శీఘ్రమకమ్మనృపాలుఁడున్ వినన్
దీనవతంస, చూడుమిదె, దిగ్గునవర్మముఁద్రుంచివైచెదన్॥ 174
చ॥ సునిశితబాణముల్ సొనిపి, సోలఁగవర్మము నాటనేయఁగా
ననుపమఘోరబాణహతి, నానరనాథునికంకటంబు వే
ఘనముగవ్రక్కలైతనువు, క్రమ్మెడిరక్తముచేవెలుంగఁగా
మనమునఁగోపముంగొనుచు, మానుగ సూరయనాథుఁడిట్లనెన్॥ 175

మ॥ నినునేఁద్రుంచెదనేఁడునాయెదుట ని, ర్ణిద్రప్రభాసాహసం
బనువందన్ నిజశక్తివిస్ఫురణశ్రే, యంబెంచుచున్ నిల్వుమా
యనుచుంజాపముఁద్రుంచికమ్మవిభున, త్యంతోగ్రబాణంబులన్
ఘనవక్షస్స్థలినాటనేయఁగనుర, క్తస్రావమప్డెచ్చఁగాన్॥ 176

శా॥ బాలార్కోజ్జ్వలతేజుఁడత్తఱి రణ, ప్రావీణ్యదీవ్యన్మతిన్
వాలాయంబుగనొండుచాపమును బల్వాంఛన్నృపుండందుచున్
భూలోకంబులుఘూర్ణిలంగఁబటిమన్ భూరిప్రభేష్వావళిన్
జాలన్వింతగనేర్చికూర్చి పఱపెన్, సంగ్రామరంగంబునన్॥ 177

శా॥ సూతుంజంపి శరద్వయప్రతిభచే, ప్రుక్కించిగుఱ్ఱంబులన్
భూతత్శ్రేణికలంగిపారునటులన్, భూరిప్రభావంబుచే
నాతండుగ్రతనార్చుచున్ వెలమకా, యూసంబుసంధిల్లఁగా
వాతోద్దండగతిన్ బెనంగఁదొడఁగెన్, స్వచ్ఛందచార్యుద్ధతిన్॥ 178

గీ॥ కమ్మభూపాలుఁడప్పుడు, గ్రంపుశక్తి
వైరిసైన్యమ్ముఁజీకాకు, పఱచుచుండె
గజముతామరతూండ్లకై, నిజబలంబు
నెల్లసరసునఁగనఁజేయు, నేపువెలయ 179

వ॥ అప్పుడా వెలమభూపాలునిసైన్యంబు దేవరకోటరాజసింహంబుచే శరపరం పరఁదుత్తురుముసేయంబడఁ గొందఱు పంచత్వంబునొందియు, మఱికొందఱు వికలాంగులయ్యు, వేఱొకకొందఱు చంచలచిత్తులయ్యు ననేక విధంబులఁ జెల్లచెదరై భయాక్రాంతిం గుందు సమయంబున॥ 180

గుండారాయనిచేతఁ గోదండరామన్న తేరిగుఱ్ఱంబులును సారథియుం జచ్చుట.

సీ॥ భూనాథవర్యుండు, భూరిబలాఢ్యుండు, గుండరాయండను, గుణనుతుండు
తమసేనపాటును, ధరణీవిభుండగు, కోదండరాముని, కుటిలవృత్తిఁ
గాంచియునారాజు, ఘనరోషమునలేచి, కమ్మభూపాలుర ఘనతఁదాకి
రాజోద్భవానీవు, రహిమీఱఁగావచ్చి, భీతిగాంచకయుద్ధ, వీధినిల్వ
తే॥ నీదుజవసత్త్వముల పుష్టి, నిక్కముగను। నాదుబాణాగ్నిచేతఁ బెంపేదఁజేసి
పట్టిచూచెద నిన్నొక్క పట్టటంచు। శితశరంబులవేసిగా,సిఁగనఁజేసి॥ 181

క॥ అట్టిట్టుకదలనీయక। నెట్టనరిపువిక్రమంబు, నేలంగలియన్
బట్టునరపతికోలం। గొట్టెన్ మార్కొగుణంబు కుంఠముగాఁగన్॥ 182

ఉ॥ రాజునటంచు నీవిప్పుడు, రాజసమేర్పడఁ బోరిలోపలన్
నీజవసత్త్వదర్పమున, నెమ్మినిభూవిభుసూతువాజులన్
శ్రీజయమందఁగోరి శరచేష్టవధించితివిప్పుచూడుమా
నాజయశాలి బాహువుల, నచ్చినవీరపథప్రభావమున్ 183

వ॥ అనియీప్రకారంబున నరసభూపాలుఁడు గుండారాయనిం దార్కొని కటుత

రోక్తులంబల్కుచు నఖండయుద్ధంబుసేయునెడ నాకోదండరామన్న వేఱొండు
రథంబెక్కి దంతావళంబుపైఁ బంచాస్యంబు దుముకురీతి నావెలమదొరల
మొనంగదిసి పోరుచుండె, నిచ్చట నరసభూపాలుండు, దారుణతరనారాచం
బులఁగుండారాయని శరవృష్టి శాంతంబొనటుసేయ నాయనయు లెక్కింప
కపీనిగ్రక్కునఁ దునుమాడి, ఘోరతరాంబకంబులనాకమ్మ విభునినొవ్వఁజే
యనప్పుడు 184

మ॥ బలధాటిన్ గడునాగ్రహంపడుచుదీ, వ్యద్బాణకీల్యుద్ధతిన్
జలముంబూనియరీంద్రవైభవముధ్వ, స్తంబెట్లుకానుండెనో
గలయందద్విధినెంచిశౌర్యరమచేఁ, గ్రాలంగనావైరిబి
ట్టులికెన్ వెండియుఁదెప్పిరిల్లియరివ, ర్గోచ్ఛేదమున్ జేయఁగన్ 185

శా॥ ఘోరాకారవిజృంభణంబుననుది, క్కుల్ బిట్టుఘూర్ణిల్లఁగాఁ
బారావారగభీరుఁడైశరచయ, వ్యాపారదీక్షన్ బ్రభుం
డారాజన్యునినిస్పృహుంబొనరుపన్, యత్నించిబాణచ్ఛటా
ధారాపాతమురక్తముంగనఁగని, దాక్షిణ్యుఁడై వేయఁగన్। 186

సీ॥ అరుణాంబరముఁబోలి, యాగుండరాయండు,రక్తసిక్తాంగుడై, గ్రాలుచుండఁ
బటురోషవహ్నిసం, పత్తిచేనాతండు, ప్రళయరుద్రునిఁబోలి, ప్రాభవమున
నల్దిక్కులదరంగ, నానావిధంబుల, నార్చుచురాజు, భూ,ర్యాగ్రహమున
గుణమునుసారించి, ఘోరతరంబుగా, బాణపరంపరల్ పఱపనపుడు

తే॥ కమ్మదొరనొవ్వఁగాంచితాఁ, గ్రమ్మివేగ
నిజబలోద్ధతవృత్తిచేనిరుపమముగ
నసమసాహసమలవడ, నధిపులరయఁ
గొదమసింగంబులంబోలి, కదలిరపుడు॥ 187

సీ॥ ప్రళయాంతకులభంగిఁ, బటిమచేనిరువురుఁ, బరుషోక్తులాడుచుఁ, బ్రబలగతిని
సునిశితాస్త్రంబుల, స్రుక్కంగనేయుచు, బంటుతనంబులు, స్పష్టపడఁగ
హేలగాఁబోరాడి, రిలజనుల్ గొనియాడ, విజయేచ్ఛమనముల, విజృంభఁగ
విక్రమోపక్రమ, విధులఁదామరయుచు, నంబకంబులచేత, నవనివిభులు

తే॥ కవచములఁజించుకొంచును, క్కగతిఁబెనఁగి
యసదృశసమీకచర్యామయాత్ములగుచుఁ
జూడమిట్టిధరేంద్రులఁ,జూడమనఁగఁ
బోరుచుండిరిగిరులతోఁ, బోల్పఁబడుచు॥ 188

వ॥ అప్పుడాగుండారాయండు నరసభూపాలుండును గిరిఁగిరియుం గరిఁగరియుం బో రువిధంబున నొక్కటీరునఁ, బోరాడుచుండిర త్తఱి నరసభూదారుండుకడంగి యమోఘబాణంబులంగైకొని రణాంగణంబున సర్వత్రతానయై రథికులను; హా స్తికులను, నాశ్వికులను దునిమి గంధసింధురక్రీడనంబున వాడంబారు నుద్యానంబులచందంబున నున్నచోట్లంగాళ్ళలంబులఁ గాలు, చేయి, తల, డొక్కయని యేర్పాటులేక చీకాకుపడఁ బడఁగొట్టించి, గజవాజిచయంబుల నున్నవాసినున్నయట్ల, గత్రప్రాణంబులంబొనర్చి, యాతపత్రంబుల వినాశపా త్రంబులఁజేసి, చామరాద్యనేకరాజచిహ్నప్రకాండంబుల, భ్రష్టభాండంబులం బొనర్చి,యులాయసంచారప్రభ్రష్టంబగు కమలాకరంబుమాడ్కి, వెలమత్రేనిసై న్యంబువేఱుదారింబట్ట, గుండారాయండు, సమయజ్ఞుండై శత్రుక్షితికియ్యది యదనని తెల్వికల్మిసునిశితాస్త్రంబుల నరసభూపాలుని నొవ్వనేయుచుఁదన సైన్యంబునెట్లొచక్కపఱచుకొనుచు నుండుసమయంబున॥ 189

ఆ॥ కొండపీటిసీమ, నుండుభూనాథుండు। సూరయాహ్వయుండు, సుస్థిరమతి
గుండరాయుకడకుఁ, గూర్మితోనేతెంచి। పలికెవేగనపుడు, ప్రాభవమున॥190

చ॥ వెలమలకీయదేయదను, వెక్కసముల్ పచరింపవైరి చా
పలతలఁద్రుంచివైవఁదను, పాలివురాకృతముల్ గణింప ని
ష్కలుషకులోదయంబుఁగని, చాలఁబ్రశ స్తివహింపలేక నె
చ్చెలులకుఁగీడొనర్చుకృషిఁ, జేయుటమేలెటులొనుజూడుమా॥ 191

మ॥ అనియిబ్భంగివచించు వాక్సరణిచే, నాగుండరాయండుతా
వినియుప్పొంగుచువారికిట్లనియె ని, క్కీతిల్ మదిల్ గొంకకే
ఘనరాజోద్భవసేఁడుయుద్ధమునసా, క్కంగమ్మవంశస్థులల్
దునుమాడల్ దొరకొంటివారియనుఁగుల్, దుఃఖాబ్ధినోలాడఁగల్॥ 192

మ॥ అనుచుల్ గుండయభూవరుండతులసం, హారాంతకుండోయనల్
ఘననారాచపరంపరల్ పఱపితాఁ; గార్పణ్యవృత్తిల్ నృపుల్
గినుకల్ నొవ్వఁగనేయుచుల్ నిజభుజా, ఖేలస్థితిల్ నూతునిల్
ఘనతంగాంచఁగవేసియార్చెఁబెలుచల్, గాఢాగ్రహవ్యగ్రుఁడై॥ 193

తే॥ బాణవర్షంబుఁగురిపించె, భవ్యగరిమ।శత్రుసంఘంబుతద్బాణ, చయమువలన
ధైర్యమునువీడిదీనత, త్వంబుఁగాంచ।నతులసాహసమడరంగ, నవనివిభుఁడు॥

సీ॥ కాలాంతకునిఁబోలి, ఘనగుండరాయండు, శాత్రవులందఱు, జడియునటుల
మార్గణంబులచేత, దుర్గర్వరిపులను, నిరుపమయుక్తిచే, నేర్పుమీఱ

స్రుక్కంగ నేయుచు, సుస్థిరబుద్ధితో, సైన్యంబులన్నింటిఁ, జక్కపఱచి
చటులపరాక్రమ, క్షాత్రతేజంబుతో, నానరసాధిపు,నాహవమున

తే॥ నొవ్వనేయుచునయ్యెడఁ, జివ్వపెరుఁగ।నందఱకునన్ని రూపులై యాగ్రహమున
నెరికింజూడరాకుండ, హెచ్చుబలిమిఁ।గదిసి పోరాడుచుండెను,గ్రద్ధశిమను। 195

ఉ॥ ఆయెడనారసాధిపతి యాగ్రహమందుచుఁబల్కెఁ ఱేనితోఁ
బాయనిమూర్ఖవృత్తినిటు, బాణచయంబులఁజొన్పుచున్ మహా
న్యాయవిహీనతన్ దురము, నాకొసెమటంచునువిఱ్ఱవీఁగునీ
కాయముయుద్ధవాటికను, గార్ముకవృష్టినిఁగూల్తుఁజూడుమా॥ 196

మ॥ అనియిభ్భంగిఁగఠోరవాక్యములన, త్యంతోగ్రతన్ బల్కితా
ననిలో యోధముఖప్రధానులదరన్, హాహార్భటిన్ బందలై
ఘనధైర్యంబులువీడిగోడుగుడువన్, గాఠిన్యభావంబునన్
వనజాతాక్షుఁడుసల్పుచుండెదురమున్, వైరుల్ వెసన్ దూలఁగాన్ 197

కోదండరామన్న వేఱొకమొనను, పాన్గంటి శేషయ్యకొడుకులు రంగయ్య వెంకట్రామయ్యలనుజంపుట.

మ॥ అచటన్ దేవరకోట భూవిభుఁడు బా,హాటోపమొప్పారఁగాఁ
బ్రమరంబైన నిజాయుధంబులను వీ,రశ్రేష్ఠులౌ శత్రులన్
రచనావైఖరి నాజినుక్కడఁచుచున్, బ్రజ్ఞాఢ్యుఁడీతండనన్
నిచయంబుల్ నిచయంబులెంచఁగను వ,న్నెంగాంచి వర్తిల్లఁగాన్॥ 198

సీ॥ పాన్గంటిశేషయ్య, ప్రథమతనూజుండు రంగయాహ్వయుఁడను, రాజహాళి
యతులశౌర్యోన్నతుం,డతిశక్తిమంతుండు,తద్రాజుఁదార్కొని ధైర్యమొసఁగఁ
గఠినాస్త్రములుచాలఁ గఠినతఁబఱపంగఁ, గోదండరామన్న, ఘోరగతిని
బాణపరంపరల్ బాగుగాఁజొన్పంగ, వెలమభూపాలుండు, వేగవాని

తే॥ సరకుసేయకరిపుని, పైసాహసమున
మార్గణచయంబునాటింప, మనుజనేత
యల్గికోలలువేయంగ, నవనివిభుఁడు
వానిమధ్యనెతునుమాడె, వ్యర్థముగను 199

తే॥ బాణమొక్కటినాటించి, ఫాలమందుఁ
గమ్మభూవరనిలువుము, కదలకుండ

నిపుణునినుఁ ద్రుంతుశరముచేఁ, గృపదొలంగి
యనఁగఁ దద్విభుఁడయ్యెడ, నాగ్రహించి 200

క॥ సరసపుఁ ద్రోవన్ పిడితి
విరసపథంబందుదిగితి, వెఱ్ఱివిసుమియీ
యరిమండలికన్నెనసీ
శిరమున్ ఖండింతునెకని, శితశరధారన్ 201

మ॥ అనుచున్ దేవరకోటభూమిపతియ, త్యంతోగ్రభావంబుచే
ననువందన్ రిపుసంతతింగదిసిపీ, శాలాపముల్ సేయుచున్
ఘనబాణంబులరువ్వుచున్ దివిజసం, ఘమ్ముల్ వెఱంగంద వె
ల్మనృపాలున్ బడవైచెశౌర్యరమన, మ్యగ్దీప్తి పాటింపఁగన్ 202

వ॥ ఆవెలమదొర తీవ్రతరశరచయంబుల నాకమ్మభూపాలుని నొవ్వనేయనప్పుడు॥

తే॥ కమ్మభూపాలుఁడల్గితాఁ, గ్రమ్మకొనుచు
వెలమనృపుమీఁదవిశిఖముల్, వివిధగతులఁ
బఱపనారాజుతద్బాణ, పాతములను
సరకుసేయకతునుమాడెఁ, జాపమపుడు 204

సీ॥ కోదండరామన్న, కోలాహలముతోడ, వేఱొండుచాపంబు, వేడ్కఁబూని
కఠినాంబకంబుల, ఖండించెనాతని, ధనువునువైళంబ, ధరణిఁబడఁగ
రిక్తహస్తముచేత, రేఁగియార్చుచుభూరి, చంద్రహాసంబుహ, స్తమునఁబూని
భూజనులందఱు, బ్బురముఁగాంచఁగనిన్ను, ఖండించివైచెద, ఖడ్గమునను

తే॥ అనుచుఁబటిమనుదార్కొని, యధికరోష
మతిశయిల్లంగబాణాల, నవనివిభుని
వక్షమందుననాటంగ, వసుధవిభుఁడు
పలికెనయ్యెడరోషంబు, వాటిలంగ 205

వ॥ ఓమనుజాధమా నీజనకుండగు పాన్గంటిశేషయ్యవలన నీకదనంబువాటిల్లె, నే
ఁడీయుద్ధవాటికను మద్బాణపరంపరలచే నిన్నుందునుమాడి, వైరశుద్ధింబొన
ర్చెదనన నారంగయాహ్వాయుండిట్లనియె. రాజాధమా! నీవీయెడజంకక నా
యెదుటనిలిచితివేని మత్ఖడ్గంబుచే నినుఁదునుమాడి నీబంధురాజగు నరసభూపా
లుండు మజ్జనకుని సభాస్థానంబున జరిగించిన యవమానంబువలనఁ గలిగిన
పరితాపంబును బోకార్చెద,నన నప్పుడాకమ్మభూపాలుండు, తోఁకద్రొక్కిన

హాముచందంబునఁ గోపోద్దీపితమానసుండై యిట్లనియె. ఓయీ ప్రల్లదంబు
మాటలచే నేమిఫలంబు, నేఁడీకదనంబున మద్బాణపరంపరలచే నిన్ను సమవర్తి
పదంబునకు నతిథిగాఁ బంపెదనని శాతశరప్రయోగంబుల శరీరంబు రక్తసిక్తం
బుగావింప, నాతఁడది సరకుసేయక గజపోతంబు పైదుముకు కంఠీరవంబు కైవడిఁ
దార్కొని, వెలితివడక ప్రళయోగ్రుని విధంబున, మహాయుద్ధంబు సల్పుచు,
నొక్కబాణంబుచే నారంగయాహ్వయుని శిరంబుఁ దునుమాడె నయ్యెడ 206

సీ॥ భువిమీఁదఁ బొరలెడి, పురుషసింహునిఁ గాంచి, వేంకటరామభూ, విభుఁడు వేగఁ
బరితాపమును జెంది, పాటించి సహజుని, మరణంబుఁ గాంచియు, మ్మనుజవిభుఁడు
భూపతి నెదిరించి, భూనభోంతరములు నద్రువంగ నార్చుచు, నతిశయిల్లి
పటుకోపదృష్టిచే, బాణావళి వహించి, భూపాలుపై నేయ, ధరాతలేశు

తే॥ డాగ్రహంబంది నిజదర్ప, మావహిల్లఁ
బౌరుషోక్తులు వల్కుచుఁ, బ్రౌఢగతిని
బాణవృష్టిని గురిపింపఁ, బ్రజ్ఞమెఱయ
వెలమఱేఁడును నల్గి తావీఁకెఁ దాఁకి 207

మ॥ అపుడా వేంకటరామయాహ్వయుఁడుప్ర, త్యాలీఢపాదస్థుఁడై
విపరీతంబుగఁ గమ్మభూవిభునిపై, వేసెన్ వడిన్ బాణముల్
నృపుఁడడ్డగిలి తదగ్రజుంగుఱిఁచి బి, ట్టేసెన్ శరంబుల్ మహా
నిపుణత్వంబునఁ గేలనందుకొని బల్, నేర్పొప్ప నిర్భీతిగాన్ 208

వ॥ అపుడా వెలమదొర యిట్లనియె 209

శా॥ భూపాలాగ్రజ నాదుసోదరుని సం, భూతాతికోపంబునన్
మీపోరం బొలియించినట్టి పగ బ, ల్మిం దీర్తు నిక్కంబుగా
నాపుణ్యంబున నీసమీకమిపుడ, న్నావన్నెగా సంధిలెన్
నీపెంపున్ దొలఁగింపఁ జేసెదను నే, నేపూని యుద్ధంబునన్ 210

వ॥ అనియివ్విధంబునఁ బరుష వాక్కులు పరస్పరంబు గాఁ బలికికొనుచుఁ గోలలతి
వేగంబున వేయం దొడంగి రయ్యెడఁ గుక్కుటంబుల రీతి రోఁజుచుఁ, బోరు నెడఁ,
జూపరులగుండెలవియ వెలమభూదారుండు కర్ణాంతంబుగా నొక్కశరంబుఁ దీసి
వేయ, నప్పుడక్కమ్మదొర, యలసతం గాంచి కొలఁది కాలంబునకు, జాగరూ
కుండై, యొక్కకఠోరనారసంబుచే నెదిరిశిరముం దెగ వ్రేయనప్పుడు॥ 211

నీలాద్రిరావు నరసభూపాలుని స్యందనాశ్వంబులఁ ద్రుంచి విరథుఁ జేయుట

ఉ॥ ఆమెడనారసాధిపతి, యాగ్రహమందుచువెల్మరాజుపైఁ
బాయనిదీర్ఘకోపమున, బాణములేయుచుస్రుక్కఁజేయఁగాఁ
గాయముడస్సిధీరతను, గార్ముకమున్గొనికమ్మరాజుపై
నేయఁగశస్త్రశక్తిమెయి, హెచ్చితనంతటఁదాకభూపతిన్ 212

వ॥ అంతట నాకమ్మభూవిభుండు వెలమరాజు పైఁబ్రయోగించుబాణంబులకగ్గలం
బందిమఱియును 213

సీ॥ బాణత్రయంబును, బాటించిభూవిభు, చాపంబుఁదునుమాడి, జగతివిభుఁడు
నుత్తమాశ్వంబుల, నొకకోలఖండించి, సారథిబరిమార్చి, సాహసమున
వేయుబాణంబుల, వేగమెతాకంగ, విరథుఁడై క్షితిపతి, విభ్రమంబు
నొందంగనయ్యెడ, నొప్పుగాసైన్యంబు, నిర్విణ్ణమైపార, నేలతేని

తే॥ సహజుఁడౌరామలింగన్న, సాహసమున
భటులకందఱికయ్యెడఁ, బటిమమెఱయ
శౌర్యములవడఁజేయుచు, ధైర్యమెసఁగ
రిపునిఁదాఁజూచివేడ్కమై, రేఁగియార్చి 214

24 రామలింగభూపాలుండు నీలాద్రిరావుతో యుద్ధము సేయుట

వ॥ అప్పుడారామలింగాహ్వయుండతి కోపావేశంబున నీలాద్రిరావు నెదుర్కొని
యనేక దుర్భరబాణంబులు ప్రయోగించినలెక్కసేయక, వాసినినదుమందు
నిమి, ఘోరతరశరంబులఁగమ్మ భూవిభునొప్పించుచు, ననేకభటశిరశ్ఛేదంబు
సేయుచునేరికిందలయెత్తి చూడరాకుండనుద్దండుండైనరసభూపాలుని సైన్యం
బుచిందరవందర యగునటులు సేయునవసరంబున 215

గీ॥ రామలింగభూపాలుండు, రౌద్రమెసఁగఁ
గదిసినీలాద్రిరాజును, గఠినగతిని
గాండములచేతఁబగులంగఁ, గంకటంబు
చేసియార్చుచుసట్లనె, హెచ్చుశక్తి 216

మ॥ మునుగర్వంబునుజెందిరాజవరులున్, మోసమ్మునంజావరా
వినురాజోత్తమ; నేఁడునీదుమదము, న్వేగాఁగూలఁగాఁజేసెదన్
ఘనబాణంబులనుక్కడంచెదనుని, క్కంబోకుమాసిల్వుమా
యనుచుంగోలలనాటనేసెనృపుఁడ, త్యంతంబుఘోరాకృతిన్ 217

చ॥ అనవుడునాతఁడిట్లనియె, నావిభుతోడనుమేలమాడుచున్
ఘనకులమందుఁబుట్టికడుఁ, గార్ముకవిద్యలనభ్యసించినా

ననిమదిలోఁదలంపకుము, హాంకృతిఁగోలలనీదుగర్వముం
గొనకొనియుద్ధవాటికను, గూల్చెదఁజేల్చెదనిన్నుభూవరా 218

తే॥ కమ్మభూపాలుఁడాయెడఁ, గఠినమైన
కార్ముకోద్భూతశరములఁగడిసి వెలమ
స్యందనాశ్వంబులను ద్రుంప, సంగరమున,
విరథుఁడై నిల్వఁగరుణించి, వేగఁబల్కె॥ 219

వ॥ నీవీయెడ రథవిహీనుండవై యుండు కతంబునఁ,గరుణించితి. నీవుమరల స్యందనారూఢుండవై, రాఁదగుననియె. ననంతరంబ. 220

రామలింగ భూపాలుఁడు నారయ్య నారసింహయ్యయను యోధులఁజంపుట.

తే॥ విరథుఁడై వెల్మభూపతి, వేగనపుడు। పోవనయ్యెడ నారయ్య, భువివణంకఁ దాఁకె నాకమ్మవిభునిను, ద్దామగతిని। నారసింహునిఁదోడుగాఁ, జేరఁదీసి॥221

తే॥ రాజ, యీయెడ సంగరరంగమందుఁ। గోపముప్పొంగ బాణాలఁ, గురియఁజేసి నిక్కుచుంటివి నీనిక్కుద్రుక్కఁజేసి। శూరుఁడితండనెడి పెద్ద,పేరుగాంతు॥ 222

వ॥ అని యిబ్బంగిఁ బరుషవాక్కులుపల్కుచు, వాఁడిగల నారాచంబుల నృపపుంగవుపైఁ, బ్రయోగించుచుండ, నవిలక్షింపక, రాజోత్తముండు ప్రళయాంతకునిభంగి, ఘోరయుద్ధంబుసల్పుచు, వెలమభటులు పఱపుబాణంబులఁ, దృణీకరించి, విపలిప్త ముఖశిలీముఖంబుల, వారిరువురిశిరంబులు డొల్లనేయనప్పుడు. 223

"ఉభయసేనానాయకుల ద్వంద్వయుద్ధము"

సీ॥ ప్రళయార్కసన్నిభుల్, పటుదర్పసాహసు, లతిధైర్యవంతులు, వితతయశులు
వీరనయక్కన, నారసాహ్వయుఁడును, మూలమనీఁడును, ముఖ్యతముఁడు
సంజీవరాయండు సరససింగమనీఁడు శివనామధేయుండు, స్థిరబలుండు
పద్మనాభుఁడు భటారి,పౌరుషవర్యుండు, కృష్ణసింగును రమ్య,కీర్తిశాలి

తే॥ యాదిగాఁగలయోధులు హర్షమెసఁగఁ। దీక్ష్ణతరనైక శరసమూ,దృతకరాబ్జులగుచు శూరవనోత్తుంగ, సుగుణనినద।జననకారణులై నిల్చి,రనియెనర్వ॥224

వ॥ అప్పుడు వెలమదొరవైపు వారలవివరించెద॥ 225

సీ॥ వెలమభూపాలుని, వీరసాహసవరుల్, తిరుపతిరాయండు, ధీరవరుఁడు
వేంకటనరసయ్య, వీరాగ్రగణ్యుండు, గోవిందరావు న,ఘోరబలుఁడు

శ్రీకృష్ణరాయండును, చినరామరాయండు, మాధవరావను మనుజవిభుఁడు
మోతిసింగనునట్టి, మూర్ఖతాకరుఁడును బాబహులంబునఁ బటిమమెఱయఁ

తే॥ ప్రథితరాజేంద్రయోధవి, క్రాంతికాంతి। సంతతిద్యోతకాంబక,చయవిజయద
రిపుహృదంభోజభేదక, కృపణబాణ। పాణులై నిల్చిరయ్యని,రాణవెలుఁగ॥ 226

తే॥ ఇరుఁగెలంకుల వారలు, నేపుమీఱ। బెబ్బులులరీతిఁ దార్కొని, భీకరముగ
నెల్లవారల కాశ్చర్య,మినుమడింపఁ। బోరసాఁగిరి భువియెల్లభోరుమనఁగ॥ 227

తే॥ శౌరవీరలువారలు, నతిశయించి। పోరనాఘోరబాణ ప్ర,భరాతవృష్టి
చేత నాయోధనావని, చెలఁగెనపుడు। జడిదడాబిడీఁబడు దివసంబురీతి॥ 228

వ॥ ఇట్లప్పుడు నారసింహులుండు, తిరుపతిరాయండు, రమణప్ప, నారాయణరావు
లింగయాహ్వాయుండు, వేంకటనరసయ్య, సంజీవరాయండు, సీతారామయ్య,
వీరపనీఁడు, నరసింహరావు, మూలపునీఁడు, చినరామారావు, తిమ్మనీఁడు,
వెంకటకృష్ణయ్య, జంగుబహాదరు, సయ్యదుఖాను, ఖాసింఖాను, లాలుఖా
ను, రాజాసింగు, జఫర్ సింగు, కృష్ణసింగు, రాజారాం, మొదలగు యోధు
లు దుర్భరపరాక్రమాతిశయంబున, ద్వంద్వయుద్ధంబు సల్పుచుఁ గుఠారంబు
లఁ బొడువుచుఁ, బరశువుల నరుకుచుఁ గుంతంబులమొత్తుచుఁ, జంద్రహాసం
బుల శిరఃఖండనంబొనర్చుచు, నతిభయంకరముగ యుద్ధంబు, బహువిధకృ
త్యంబుల నాచరింపుచున్న సమయంబున॥ 229

శా॥ ఆదిత్యుండపరాద్రికేగ, దినకాం,తాస్యాబ్జమత్యంతశో
కాదభ్రంబయితూఁగ సంజకళసాయందీప్తిచేరాఁగని
ద్యాదత్తుల్ మఱివారిశిష్యులును సంధ్యంగొల్వనేతేరఁగాఁ
గాదిష్టాజికి ముఖ్యకాలమనియు,క్కల్ సేరి రాభరాపతుల్॥ 230

గీ॥ ఇట్టులవ్వారలిక్కల, కేగిపిదప। రేయిఁగడపియనంతర,రీతిఁదలఁచి
తగినవిధులనుగావించి, తరలిరపుడు। మరుసటిదినంబునను యుద్ధ,సరణిసెఱప॥

మూఁడవనాఁటియుద్ధము.

తిరుపతిరాయఁడు చంద్రమౌళి నవమానించుట.

తే॥ చంద్రమౌళ్యాహ్వాయుండను, జగతివిభుఁడు
కదిసి తిరుపతిరాయనిఁ గదనమందు
సునిశితాస్త్రంబులనుగొట్టి, సోలునటులఁ
జేయ నావెల్మకోపించి, చేవమెఱయ॥ 232

తే॥ సరకుసేయక తద్బాణ,సంఘములను
మధ్యఁదునుమాడి విశిఖముల్, మనుజవిభుని
నాఁటసేయంగఁ దూలితా నీటుఁవెలయ
నిందుఁగ్రోధాగ్ని చేతను, నివ్వటిల్లి॥ 233

తే॥ కమ్మభూపాలుఁ డాయెడఁ, గాండములను
గంకటంబును బగులంగ, ఘనతనేయ
వెలమదొరయల్గి పటుబాణ, వృష్టినింప
నహాహ యాకమ్మదొర కాగ్రహమ్ముగ్రమ్మె॥ 234

ఉ॥ ఆయెడఁ గమ్మభూమిపతి, యాగ్రహమందుచు నారసంబులన్
బాయని దీర్ఘకోపమును, బాటిలవక్షము నాఁటనేయఁగాఁ
గాయమునందు రక్తమతి, కాంతిఁజెలంగ స్రవింపఁ దద్విభుం
డాయరుణప్రభన్ సుమన,మంచితకింశుకకాంతిఁ గైకొనెన్॥ 235

తే॥ ఇట్టులాకమ్మభూపాలుఁ, డెంతొ పస్ని
యును మహోద్ధతి వెలమపై, నురుశరములఁ
జొనిపె వెల్మవిభుండును, స్రుక్కుమతియు
పీనిపైఁ గమ్మదొరపట్టి,విసరె శరము॥ 236

వ॥ అప్పుడా వెలమభూదారుండు జాగరూకుండై దర్పాతిశయంబున నాకమ్మ దొరతో నిట్లనియె. కదలక నీవిట్లు నిలిచితివేని నిమేషంబున నిన్నుఁద్రుంచి వైతునని యాకమ్మతేని చాపంబుంద్రుంచి విజృంభించి సైంధవంబుల, విశిఖ వేదనలపాలుచేసి ధిక్కృతిని మార్గాంతరంబునకుఁ బోవనప్పుడు॥ 237

తే॥ వెలమ భూపాలుఁడాయెడ, వివిధగతులఁ
గమ్మయోధులనందఱుఁ, గాండములను
దారుమారుగఁ జెండాడఁదగిన గతిని
గలకలంబందుచుండిరి, కమ్మదొరలు॥ 238

వ॥ ఇట్లుండుసమయంబున మల్లినీఁడు వెలమల ధిక్కారంబును దమవారి దైన్యం బునుజూచి, రోషావేశంబుఁ గదురనప్పుడు॥ 239

మల్లినీఁడు తిరుపతిరాయనిం దార్కొనిచంపుట.

సీ॥ మల్లినీఁడనుమహా, మానవనాథుండు, చిననారసింహుండు, శీఘ్రగతిని
దిరుపతిరాయని, ధిక్కరించుచువేగఁ, దార్కొనిపల్కిరి, తడయకపుడు

రాజాధమా నీవు, రవ్వసేయకమాదు, యోధులనందఱ, నుక్కుమిగిలి
తునుమాడుచుంటివి, ధూర్తప్రవృత్తిచేఁ, గాక్షేయకంబుల, కలిమినిన్ను

తే॥ శమనపురికంపెదముసుమీ, శౌర్యమెసఁగ
ననుచుఁదార్కొనిపోరాడి, రలఘుగతిని
వెలమదొరయును గమ్మభూ, విభులుమించి
పౌరుషోక్తులు పలుకుచుఁ, బటిమమెఱయ॥ 240

చ॥ వెలమయుఁ గమ్మభూవిభుఁడు, విశ్వముమెచ్చ ననేకభంగులన్
గలసిభుజాబలంబున న,ఖండపుటాజియొనర్పనందులో
బలమఱివెల్మభూవిభుఁడు, పట్టెననంతపదంబునంతలో
వెలమనృపాలుబందుగు వివేకమెలర్ప శరించెఁ గమ్మతోన్॥ 241

శ్రీ పాన్గంటిశేషయ్య,మల్లినీఁడు,వీరన్న,కొండమనీఁడు అనువారిందునుముట శ్రీ

సీ॥ పాన్గంటిశేషభూ, పాలుండు శూరుండు, కోపించి ధీరతఘోరగతిని
మల్లినీఁడనుమహా, మనుజవరేణ్యుని, నెదిరించెనయ్యెడ, హెచ్చుబలిమిఁ
బోరాడఁదొడఁగిరి, భూరినాగమ్మలఁ గదనస్థలముభయ, ప్రదముగాఁగ
సరసభూపతివల్లి, నెఱినాతఁడందిన, యవమానముఁదలంచి, యాగ్రహించి

తే॥ కదిసిపెనఁగొనిరిరువురు, ఖడ్గతతుల
మొత్తుకొంచును జయబుద్ధిమూలముసను
శిరముఖండించివైచెఁ దు, త్తురుముగాఁగ
మల్లినీఁడునునయ్యెడ, మనసుదీఱ॥ 242

ఉ॥ ఆయెడఁబద్మనాభుఁడతు, లాగ్రహమందుచు వెల్మసేనపై
సాయకవృష్టిపెల్లవియ, సంగరమందునభంగురోద్ధతిన్
బాయనికిన్కచేబళియ, నంగురిపింపఁగ నాతఁడయ్యెడన్
గాయమునోర్వనేసెశర, కాండముచేతనఖండశూరతన్॥ 243

వ॥ బాణత్రయంబునవెలమసేనికవచంబుప్రిదులనేయ నాభూపాలుండువెనుదీయ కతనశక్తింజూపి పద్మనాభుఁబద్మనాభుసేవకంపనయ్యెడఁ గొండమనీఁడుజరిగిన స్థితికివగచి వెలమందార్కొనియాగ్రహోదగ్రుండై దురంబుసేయసమకట్టునెడ సమయమైలక్షణ్యంబున, వెలమభూపాలుఫాలంబురక్తాలంబంబుకాఁగ, వెలమయుఁగమ్మదొరనెమ్మదిచెదుర నమ్ములఁగ్రుమ్మచు నేరికేరునుండగ్గకతుదకుఁ గొండమనినిదండధరుపోలికింబనుపనప్పుడు చంద్రమహాళ్యాహ్వయుండు కాంచి, రౌద్రంబతి,శయిల్లనప్పుడు॥ 244

• చంద్రవర్మాఖ్యాహ్వయుండుపాన్గొంటి శేషయ్యందునుమాటలు

తే॥ చంద్రవర్మాఖ్యాఖ్యవర్తిల్లు,జగతివిభుఁడు। శేషయాహ్వయు నెదిరించి,శీఘ్రగతిని
నంబకంబులనాటింప,నాతఁడల్గి।పల్కెఁదద్విభుతోఁ మత,ఁబ్రజ్ఞమెఱయ॥ 245

ఉ॥ భూవరనీవునాయెదుట,ఁ బోరుననిల్వఁగజాలలేవటం
చావసుధాధిపుల్ వినఁగ, నాడితినీవటుపోయిశీఘ్రము మే
భావభయస్థితింగనక, బాహుబలాఢ్యునినారసాధిపుః
నీవతివేగఁబంపఁగను, నేర్పుగనాతనితోఁడఁబోరియుః॥ 246

క॥ తేఁకువతోఁడసభాస్థలి।నాకవమానంబుసలిపె, నరసాధిపుఁడుః
నాకస్థులెల్లమెచ్చఁగ।నా కాండముచేతఁద్రుంప, నాతచ్ఛిరముః॥ 247

మ॥ అనియిట్భంగిఁగఘోరవాక్యములచే, నా శేషభూదారుఁడుః
ఘనగోషంబునశాత్రవాస్యములకుః, నల్లందనంబొప్పఁగా
ననసీతండిటుపల్కె వెల్మదొరతోఁ, నయ్యారెయెయ్యారపుం
గనుఁలీపల్కులుపోనివల్లఁగలదా, కాసంతమేలారయః ॥ 248

తే॥ నేఁడునాతోఁడయుద్ధంబునేర్పుమీఱ । జయముసంధిల్లఁజేయుసీ,శక్తిమించు
మీఁదుభూపాలుఁడయ్యెడ,మెచ్చుఁగాని।పొల్లుమాటలఫలమేమిభూపవర్య 249

ఉ॥ అంతటశేషయాహ్వయుఁడ, నంతశరావళినేర్పుమీఱఁగాఁ
బంతపుమాటలాడుచున్న, పాలునిపైఁగదలించివేయఁగాఁ
గంతువిరోధిభక్తుఁడగు, గౌరవపాత్రుఁడుచంద్రవర్మశితా
నంతటశత్రుకాండనిచ, యంబులయుక్తినిదుత్రించివైచుచుః 250

చ॥ కుటిలుఁడనీదుగుండెలతి, ఘోరతరంబుగవ్రక్కలించిసం
కటపడుభూతపంక్తికిన, ఖండముగాబలులిత్తునంచువే
చటులపరాక్రమంబునని, శాతశరంబులనేసిచాపముః
పటుకువద్రుంచివైవఁగఁడుఁ, దత్తరపాటునఁగంపమొందుచుః 251

చ॥ వెలమనృపాలశేఖరుఁడు, వెంటనెవేఱొకచాపమూదితా
బలవదరిప్రకాండముల, బాదఁగవెంటనెవైరిముఖ్యుఁడుః
బలమునుధైర్యముః విపుల, బాహుపరాక్రముః వహించిది
క్తులబలవచ్ఛటల్ కదన, ధర్మవిమండనితన్ను మెచ్చఁగః 252

సీ॥ కఠినాస్త్రములనేసి, కంకటమ్మునుజించి, విశిఖత్రయమ్మునువీఁకనేయ
శేషభూదారుఁడు, శీఘ్రమ్ముయవిత్రుంచి, బాణత్రయమ్మును,బఱపిసరగ

పర్మాంబుఁడునుమాడి, వసుధాధిపుఁడు వేగ, మెవ్వాంగఁ జేసియెనోన్నివిధాల
సారథిస్రుక్కించి, సాహసోదారుఁడైయిరువంక యోధుల, సరకుఁగొనక

తే॥ నందఱికినన్నిరూపులై, యతిశయిల్లి
వికలమానట్లుసైన్యమ్ము, వెంటఁదాఁకి
కాండవృష్టినిగురిపింపఁ, గఠినగతిని
యోధులందఱుభీతిల్లిబాధపడిరి॥ 253

కం॥ వెలవెలవాఱుమొగంబులఁ।గలఁతంజెందియునుమనను కకుౕరితివడర్
లలిఁగమ్మవారునిల్వఁగ। సలలితముగఁజంద్రమాళి, సరగంబలికెన్॥ 254

తే॥ భయపడంగఁగతంబేమి, పరువుచెడఁగ। నవ్వరాతోడివారలే, యువ్వసుధను
జాలుఁజాలునుమీ శౌర్య, సత్త్వసరణి। నేఁడెయీతనిఁద్రుంచిమీ, గోడుదీర్తు॥

మ॥ అనుచుంగమ్మనృపాలశేఖరుఁడు బా, హాటోపమేపారఁగాఁ
ననిలోఁబల్కుచువెల్మభరావిభుని తా, నల్లంతబాణంబులన్
దనువుందాటఁగనాటుచున్ విజయసం, దర్భంబుఁజాటించుచున్
ఘనతన్ శత్రులగర్వమూడ్చుచును శంకన్ వీడిపోరాడఁగన్॥ 256

వ॥ అప్పుడాశేషయామాహ్వయుండా కమ్మదొరబలంబున కచ్చెరువందుచు, భీతిల్లక,
పృథుల బలఖ్యాతంబులగు నిశాతబాణపాతంబులఁ, దద్భూపాలుని నొవ్వ
నేయ నాతండు మహాక్రుద్ధుండై యుగ్రబాణంబుల మరలఁబఱప నవిత్రి
పుశిరంబుడొల్లనేయ నప్పుడు 257

చంద్రమాళినృపాలుండు నమీర్ ఖాను సయ్యదుఖాన్ అనువారలఁదునుమాడుట.

తే॥ వెన్నుఁదగిలియు యోధులు, వివిధగతులఁ
జంద్రమాళ్యాహ్వయునితోడ, జగతివణఁక
మీరుఖానుండు మొదలగు, వారుగదిసి
కాండముల్ వేయఁదొడఁగిరి, కఠినగతిని॥ 258

సీ॥ కమ్మభరాపాలుండు, కఠినాంబకంబుల, మీరుఖానుఁడుబాధ, మించిచెంద
నాగ్రహంబందుచు, నతిఘోరబాణముల్, సయ్యదుఖానుపై, సాహసమునఁ
జొనుపంగనవియెల్లఁ, దునుమాడిమ్లేచ్ఛులు, పటిమచేఁగోలలఁ, బఱపివేగ
భూవిభునొప్పింప, భరానభోంతరములు, నద్రువంగనార్చుచు, నతిశయిల్లి

తే॥ నేత్రములనెఱ్ఱసేయుచు, నెనరులేక
యేమిభయపడక యెమీర, లిందునాదు

సన్నిధినిల్వఁజూపెద, శక్తియెల్ల
శౌర్యరమయూర్తిగాంచినసరణిదోఁప 259

క॥ ఆయెడభూవరుఁడనవిని। పాయనిరోషమునమ్లేచ్ఛ, భటులాయుద్ధ
శ్రీయెల్లఁడామెగోరుచు। సాయకములఁగేలఁగొంచు, సాఁగిరిపోరన్ 260

తే॥ ఏగుదెంచుచునయ్యెడ, బాగుగాను
సాహసాతిశయంబుల, జాడమెఱయఁ
బలికిరారాజచంద్రుఁతోఁ, బటిమమెఱయ
నిలువుమా;త్రుంతుమంచుఁబూన్కిమెయినంత 261

మ॥ అనుచున్ వారలుతోడుగావిభునకత్యంతంబుకౌతూహలం
బనువందన్ గదనేచ్ఛచేరిపులతోనల్లంతఁబోరాడన
య్యనఘుల్ మించిరియుద్ధవాటిననమానానందచిత్తాళితో
ననుమానంబిసుమంతయుంగనకయత్యంతోగ్రశౌర్యంబునన్ 262

సీ॥ అప్పుడునయ్యదుఖానుఁ, డత్యుగ్రరోషంబు, గదురంగనేయనా, కమ్మవిభుని
నవిలెక్కసేయక, యవనీశుఁడయ్యెడ, నయ్యదుఖానుపై, సాహసమున
బాణపంచకమును, బాటించిచోనుపంగ, మీరుఖానుఁడునొవ్వ, మించినాల్గు
విశిఖంబులేయుచు, వీరాగ్రగణ్యుండు, బలిమిమైనిరువురఁ, బ్రథనమందు

తే॥ నట్టిములుపంగనీయక, యధిగమించి
పొదువుచుండఁగవారలు, భువివణంక
నెంతొయార్చుచు భూవిభుం, డేపుదప్పఁ
బఱపిరయ్యెడఁగోలలఁ, బటిమమెఱయ॥ 263

వ॥ అప్పుడా మీరుఖానుండు, కమ్మదొరదగ్గఱనుండు, వజీరుఖానుని సాయకం
బుల గతప్రాయుంజేయనయ్యెడ మ్లేచ్ఛుఁడు, కోపోద్రేకయుక్తుండై, కఱకు
బాణంబుల నాతనివర్మంబుఁ బగులంగొట్టి, చాపంబుఖండించి, పైకురికి, వజీ
రుఖానునతిదర్పంబున వాడిగలకోలలేసి, తచ్ఛిరంబు ధారుణీపతితంబొనర్ప
నప్పుడాతనిసోదరుండు లాలుఖానుండతికోపంబు నందనయన్నఁజంపిన మగంటి
మిఁ బయికురికి, మాయన్నందునుమాడిన మానవాధమా! నేఁడు మద్బాణ
పరంపరల నీశిరంబు ఖండించెదనని యమ్ములంబఱప, వానిని లెక్కింపక
ఝాంకరించి, యాలాలుఖానునిసేయఁ దత్కాండాహతులఁ జీకాకుపడి నే
దండేటి యాకర్ణాంతంబు మార్గణంబులాగివేయ వజీరుఖానుండు, పరలోక
గతుండయ్యె॥ 264

తే॥ కమ్మభూపాలుఁడయ్యెడఁ, గఠినవిశిఖ
వృష్టిఁగురిపించిరిపులను, వీఁకఁదాఁకి
ఘోరసాహసమలవడఁ, గుటిలగతిని
భయముఁజెందఁగ రిపుముఖ్యుఁ, బట్టికొట్టె॥ 265

తే॥ యోధులెల్లరుచూచుచు, నుండనప్డు
చంద్రమౌళిమహారాజు, సాంద్రకోప
దీపితుండయిశాత్రవ, దిగ్గజముల
సింహబలుఁడయి ఖండింపఁజేసెనూహ॥ 266

వ॥ అంతట నామ్లేచ్ఛుం డత్యుగ్రకోపంబుఁజెంది॥ 267

తే॥ అపుడు సయ్యదుఖానుఁడ, త్యాగ్రహమున
నుగ్రుఁడై కమ్మవిభుశౌర్య, ముడుగఁజేయ
నాతఁడీతని లావెల్ల, నడఁగఁజేయ
మగలనాతండు తేనిసొమ్మసిలఁజేసె॥ 268

వ॥ ఇట్లు రాజువివశుండై ఖేదంబొందుచున్న సమయంబున॥ 269

తే॥ ఆస్థితింజూచి రామలింగాహ్వయుండు। చంద్రమౌళి మహారాజు, సంతసింపఁ
గొన్ని సదుపాయములఁజెప్పి,కుతుక మొదవ। శత్రుపైకంపనాతండు,జంకకేగ॥

చ॥ పటపటఁబండ్లు గీటుచును, బాటిలమ్లేచ్ఛులు నారసంబులన్
నిటలము నాఁటనేయనవి, నేర్పునఁద్రుంచుచు రాజువేగమే
చటులపరాక్రమక్రమ ప్రశస్తిని గోలలఁజించివర్మముల్
కుటిలుల యుత్తమాంగములు, కూలఁగనేసెనునారసంబులన్ 271

రాజు బహదరుఖాన్, ఖాన్‌బహదరు, మొదలగు యోధులఁదునుమాడుట.

క॥ అంతట వేఱొకమొనలో। వింతగ నావెల్మవిభుఁడు, వేడుకచే న
య్యంతకులనఁగను ధీరతఁ। బంతంబులమెలఁగుచున్న,బహుసైనికులన్॥ 272

సీ॥ ప్రళయాంతకునిభంగిఁ, బటిమచే నానూర, భూపాలుఁడయ్యెడ,భూరిబలుల
బహదరుఖానుని, బాహుబలాఢ్యుని, ఖాసీముఖానను, ఖడ్గహస్తు
రామన్నయనువాని, భీమసత్వాఢ్యుని, నాయఁడమ్మసమాఖ్యు,శ్రీయుతాత్మ
వేంకటరామన్న, వీరవరేణ్యుని రఘునాయకుండను, రమ్యకీర్తి

తే॥ గణనకెక్కిన యోధులఁగదిసినృపుఁడు।గ్రీష్మకాలానఁగార్చిచ్చు, కెరలియడవి
భస్మసాత్కృతమొనరించు, పగిది,వారి నుగ్గునూఁచమ్ముగాఁగొట్టె,నోర్లనణఁచి

తే॥ నరసభూపతియోధులబ్బురముగ మఱి। సూరభూవిభుఁదార్కొని, పోరిలోన
దుర్భరోన్నతపటిమచే, నిర్భయముగఁ। బోరఁదొడఁగిరివారల, యార్యులెయనఁగ
తే॥ అందఱుకునన్నిరూపులై, యతిశయిల్లి। తేఱిచూడంగ రానికతీవ్రవిశిఖ
వృష్టిగురిపించినొప్పింప, వీకఁదాఁకి। వెల్మరాజునుబొదివిర, వీరభటులు॥ 275
తే॥ కమ్మవిభులప్పుడత్యుగ్ర, గరిమమెఱయ। వారిసేనికిసాయంబుఁ, జేరఁజేసి
వెల్మవిభుకాయమనపాయ, విధిఁదొలంగ। వివిధవిధులను జేసిరి, బవరమపుడు 276
వ॥ ఇత్తెఱంగున నానరసభూపతియోధులు వెల్మసేనిందార్కొని బాధింపనాతండు రౌద్రమూర్తియై శాత్రవప్రయుక్తబాణంబులఁ దప్పించుకొనుచు బాణత్రయంబుచే బహదరుఖానుని, మార్గణద్వయంబుచే రామన్నను, శరసప్తకంబుచే, నాయఁడమ్మను నొక్కనారాచంబున నారాయణసింగును, మఱి కొన్నింటిచే దక్కరులను, గళవళపడనేయుచు, మహాభయప్రదంబుగఁ బోరుసల్పునవసరంబున నరసభూపాలుని సైన్యంబు దైన్యంబునొంది, నేఁటికదనంబున మనమీరాజుచే మృతింగనుటనిశ్చయంబని నిర్విణ్ణులైయుండుసమయంబున॥

రామలింగభూపాలుఁడు సూరభూదారు నెదిరించినొప్పించుట.

తే॥ నరసభూపాలుతమ్ముండుసరగ రామ। లింగనాయుండుతమసేన, కుంగలట్టి
దైన్యముంగాంచి వేవేగ, దర్పమడర। సాయకములఁ బ్రయోగించె, శత్రులడల
తే॥ శూరులయినట్టివారలు, సొంపుమీఱ। దమసమానులతోఁ బోరఁ, దనరుగరిమ
యసమకక్షప్రవేశంబె, యశముసీదు। సాధనవిహీనుతోఁ బోర, సరసమగునె॥ 279
ఉ॥ శూరుఁడవేని నాయెదుట, సుస్థిరశీలవిశాలదీక్షతోఁ
బోరినినిల్చియుద్ధమును, భూరిబలోద్ధతినాచరింపుమా
శూరనృపాలయంచు గదు, సుందనమొప్పఁగఁదార్కొనెన్ వెసన్
ఘోరతరేభసంఘమును, గుంజరవైరి గ్రహించుచాడ్పునన్॥ 280
చ॥ సునిశితమార్గణంబులను, సూరనృపాలుని నాఁటనేయఁగా
ఘనమతినాతఁడుగ్రతరకాండము లేయఁగ వాని ద్రుంచుచున్
మనుజవరేణ్యుఁడయ్యెడల మాఱటతీవ్రశరాళిఁ బెల్చనన్
బనుపఁగ వెల్మభూవిభుని, ఫాలము వ్రీలఁగఁ జేసెనవ్వియున్ 281
వ॥ అప్పుడయ్యిరువైపులవారును, దరుగని క్రోధంబున దురంబుసల్పుచుఁ బగస్పరసాధనభంజనాదులొనర్చుకొనుచు వర్తిల్లుసమయంబున॥ 282
సీ॥ బాణత్రయంబునఁ, బాటించివెలమను, గమ్మభూపాలుండు, ఘనతనేయ
వెలమభూపతిచాల, వీరాగ్రహంబున, మార్గణంబులచేత మనుజవిభుని

చాపంబుఁదునుమాడ, నరగనాతండును, వెఱొండుచాపంబు, వీఁకనంది
కఠినబాణంబుల, ఘనతమీఱఁగ వెల్మ సేనిగుఱ్ఱంబులఁ, బూనిచంప

తే॥ నప్పుడావెల్మభూపతి, యవనివిభుని
యోధముఖ్యునిఁద్రుంచియా, యోధనమునఁ
గాల్బలంబులఁజెండాడఁ, గావిభుండు
తోఁచియుండోఁచకున్నట్టి, త్రోవఁబట్టె॥ 283

కం॥ ఇటులుండియునారాజులు । చటులునఁబనిముట్లువేఱ, నరగంగొనుచున్
స్ఫుటబాహుబలములలరన్ ।నటియించిరితొంటిశూర, నాయకులక్రియన్॥ 284

వ॥ అప్పుడాభూవరులుసేయు ఘోరయుద్ధంబు నయ్యిరుమొనలవారుచూచి, త
మతమ మనంబుల జయసిద్ధి నిశ్చయంబని యెంచుచుండిరయ్యెడ॥ 285

గీ॥ కమ్మదొరలును వెలమభూ, కాంతులపుడు।దురముసల్పిరిజగతిశం,దరగనంగ
నెల్లజేఁడులు వెఱఁగుచేఁ, దల్లడిల్ల। వెనుకటిసురాసురులపోరు, విధముదెలియ॥

చ॥ జలధులురెండునేకమగు, చాడ్పునఁగొండలురెండునేకమై
చెలఁగెడిరీతివారుకడుఁ, జేవదలిర్పఁగనొక్కచోటనే
మెలఁగుచునెండొరుల్ పెనఁగి, మించుజయమ్మునుగాంచఁగోరిచు
క్కలదెరునంటుఘోషపెరుఁ, గన్గుఱిఁజేసిరివైరశుద్ధికిన్ 287

తే॥ రామలింగనవిభుఁడును, రౌద్రమెసఁగ
సూరయాహ్వయుపైఁజొన్పె, సుస్థిరముగఁ
బటుతరశరంబులనుశూర, భావమునను
నొచ్చియాతండుకోపించెహెచ్చుగాను 288

మ॥ పటుశక్తిన్నిటలంబునాఁటనృపునిన్, బాటించిభూపాలుడున్
జటులంబౌవిశిఖంబులేయనతడున్, జండాంశునింబోలియా
కుటిలున్మర్మముభేదిలంగనపుడా, క్రోశించియత్యుద్ధతిన్
భటులున్భీతిలబాణకాండములచేఁ, బర్వొప్పవేయన్వెసన్ 289

తే॥ సరకుసేయకయావెల్మ, సాహసమున
నుగ్రకోపంబుపెనఁగొన, నుగ్రురీతి
సునిశితాంబకములనేయ, శూరుఁడపుడు
మధ్యఁదునుమాడెనాకమ్మమహివిభుండు 290

వ॥ అప్పుడా కమ్మదొర యావెల్మభూపాలునిఁ గఠినశరంబులచే నొవ్వనేయ, నా తండతిక్రుద్ధుండై దండతాడితభుజంగంబుపగిది, మెఱయుచు నప్పుడు॥ 291

చ॥ అతికఠినాంబకంబులన, హుంకృతి బిట్టువహించి శత్రు రా
ట్ప్రతి భయమంద, వెల్మదొర, ధర్మమధర్మముగనాత్మ నెంచుచుఁ
గుతుకముతోడఁ గమ్మదొరకూల్పఁ బ్రయత్నము చేసి వస్తువా
హతతబలంబు నార్పెసక, లావనిపాలుఁడు మేలుమేలనన్॥ 292

ఉ॥ ఆయెడ వెల్మభూవిభుఁడు, దంచితఘోరశరావళీగతిన్
గాయమునొవ్వఁ గమ్మదొరగాఢతరంబుగఁ జొన్పె నప్పుడే
పాయసి దీర్ఘకోపమున, బాహుబలోన్నతితోడ భూపతిన్
సాయకవృష్టిచే ధృతియు, సాహసముాడఁగ నేసి యార్చుచున్॥ 293

ఉ॥ ఆలములోని సైన్యము స,మంచితధైర్యమువీడు నట్లుగాఁ
గోలలు చొన్పి, తారిపుని, ఘోరతరంబుగ నొవ్వనేయుచున్
ఫాలమునాటనొక్కపటు, బాణము నేయఁగ, భూతలమ్ముపై
వ్రాలుచు మూర్ఛనొందె బహు,వాంఛలు వడ్డికిఁ బాఱుచుండినన్॥ 294

మ॥ అపుడా యుద్ధమహీతలంబరరెక్రో,థావేశరాజోత్తమ
స్వపరవ్యాపకవాంఛితౌఘవిజయ, స్వాతంత్ర్య సంకల్ప ని
త్రపవృత్తాంత శరానుఘాతభయద, ద్రాఘిష్ఠ యోధార్భటీ
విపులంబై విలసిల్లె నచ్చటిమహా,వీరుల్ ప్రశంసింపఁగన్॥ 295

వ॥ అప్పుడు కాల్బలంబులు మొదలగునవి చాలదుర్బలంబులుగాఁగ నానరసభూపాలుండు భూనభోంగణంబులు భేదిల్లునట్లార్చుచుఁ దనసేనను సమకూర్చుకొను సమయంబున॥ 296

క॥ పటుభేరీభాంకృతులును। బటుహానినాదములు శంఖబహురావంబుల్
స్ఫుటకాహళనాదంబులు। చటులములై పర్వెనోలి, జగములునిండన్॥ 297

మ॥ పటురోషోద్ధతినప్పు డవ్వెలమ భూ, పాలాది సైన్యంబులున్
జటులోదగ్రతనార్చుచున్ రిపులని,చ్చల్ దీఱఁ జెండాడుచున్
నిటలంబుల్ వగులంగ బాణములనె,న్నేఁ జొన్పుచున్ ఘాటిమైఁ
గుటిలాస్త్రంబులఁ గమ్మభూపతులు బల్,ఘోరంబుగానేయుచున్॥ 298

వ॥ అంతట నయ్యుభయబలంబులుం దలఁపడి, ముష్టివిఘట్టనంబుల, బిట్టవిసిపడువారును, గులిశకఠినశరధారాపాతంబుల నురంబులు వగులువారును, జానుఘాతంబుల రోజువారును, బాదతాడనంబుల మరణించువారును, గరవా

లంబులఁ ద్రెళ్లువారును, జరణంబులువట్టి విసరివైచినం జదియువారును, ము
సలంబుల నిముసంబున సమయువారును, భల్లంబుల లూనదోర్బలులగు
వారును, నై, భూషణమణిసమూహంబు లిలాతలసికతావికీర్ణంబులగుటయు
భిన్నమస్తకంబులపై గృధ్రాదికంబులు సంచరించుచుండ నపూర్వంబగు మ
హాఘోరసంగ్రామంబు జరిగెనప్పుడు॥ 299

గీ॥ ఏన్గులేన్గులుఁబోరెడు, నెలమిగిరులు
గిరులుఁబోరాడుకైవడి, హరులుహరులు
జగడమాడెడుక్రియవారు, సంభ్రమమున
నసమభుజదర్పములచేత, నసిఁబెనఁగిరి॥ 300

ఉ॥ అంతటరామలింగవిభుఁ,డంచితశౌర్యసమంచితాత్ములన్
బంతములాడుచున్ రిపులు, పాఱఁగబాణములేయవెల్మభూ
కాంతుఁడు తీవ్రకోపమున, గాఢతరంబుగఁజొన్పికోలలన్
గంతువిరోధిభక్తుఁడగు, కమ్మనృపాలునినొవ్వనేయఁగన్॥ 301

సీ॥ రాజాధమానిన్ను, రాజవర్యులఁజూడఁ, గదనంబులోపలఁ, గదలకుండ
మద్బాణవహ్ని చే, మహితనాగంబుల, నశ్వంబులనుద్రుంతు, నసమశక్తి
శరహీనుఁ జేసెదఁ, జలముమైనంచును, నారాజువినఁబల్కె-, నభయుమతిని
గనలికార్ముకవృష్టి, ననువొప్పఁగురిపించి, పెక్కు-శరంబుల, భీతిగొలిపి
తే॥ కొన్నిబాణాలనాయుధ, కూటములను
గొన్నిబాణాలమఱికొన్ని, పన్నుగడలఁ
గొన్నిబాణాలఁబ్రాణాలఁ గూలనేసె
నిట్టియనిసాఁగలేదు మున్నెన్నఁడనఁగ॥ 302

తే॥ వికలమగుబుద్ధిపొదలెడి, విభుఁడువేగ సాహసంపడకాతండు, సాంద్రగతులఁ
దనరుసేనలఁబురికొల్పి, ధైర్యమెసఁగ రిపులపైకేగెనావెల్మ, ఱేఁడురేఁగి॥ 303

వ॥ అప్పుడాకమ్మదొరలు విజృంభించి, యసమసమరసముత్సాహులౌనెడ, నా
వెలమభూపాలుని సైన్యంబుదైన్యంబంది, భీతివడనప్పుడావెల్మభూపాలుండు,
వారికిఁదగుధైర్యస్థైర్యంబులొసంగి, యనికైపురికొల్పునవసరంబున॥ 304

మ॥ అపుడాదేవరకోటభూవిభుఁడుహా, హాకారభీకారియై
నిపుణత్వంబునవెల్మయోధులనువ, హ్నింబోలితాఁదాఁకియున్
విపరీతంబుగఁగోలలం జొనుపుచున్, వేవేగ నయ్యండఱున్
ద్రపవీడన్ శరధాటిఁగూల్పరిపుచ, ర్యల్ కార్యపర్యాప్తమై॥ 305

సీ॥ లక్ష్మణసింగను, లావణ్యధీరుండు, కృష్ణనాయకుఁడను, పృథుబలుండు
కమ్మభూపతిమీఁదఁ, గదిసి వేవేగమె, నారసంబులు వేసి, పోరినడుమ
భూపాలనిన్ని ప్రభూరియుద్ధములోనఁ, దునుమాడెదముచూడు, దోర్బలమున
ననుచుఁగార్ముకములనారాజుపైనేయఁ, దద్బాణహతులను, ధరణివిభుఁడు
తే॥ కలఁగికఠినంపుశరములఁ, గ్రమముమెఱయఁ
బఱపితద్యోధులను ద్రుంపఁ, బటిమమెఱయ
జంగుబహదరుతారొక్కని, సాహసమున
నొవ్వనేయుచుఁబెల్లార్చెఁ, జివ్వబలిమి॥ 306
తే॥ రాజ, నీవిటుబాహుద, ర్పము వెలుంగ
రాజరత్నమ్ములనుగెల్చు, రహిచెలంగఁ
జూపుచున్నావుచోద్యాతి, చోద్యములను
లావుమెయినష్టిచేయుచు, న్నావుకొంత॥ 307
తే॥ అనుచునీరీతినాతండు, కినుకకలిమి వెలయఁబల్కుచుశాత్రవ,వీరునొవ్వ
నేయుచుఁ మాయికాకృతిహెచ్చనపుడు కమ్మదొరకంజమిత్రుని,కరణిమెఱసి॥
తే॥ కనలియానేతయాతనిఁ, గఠినబాణ
ములను దూలంగనేసితా, మొనసినృపతి
యార్చిచెండాడెనయ్యెడ, నవనివిభుఁడు
ప్రళయకాలోగ్రుఁడోయని, భ్రాంతిమొదవ॥ 309
క॥ చాపముగైకొనిప్రౌఢిమఁ జూపరులాశ్చర్యమంద, సుస్థిరమతిచే
భూపతిరిపుసైన్యముపైఁ దూపులఁగీల్కొలిపె రాజ, ధూర్వహశక్తిన్ 310
మ॥ నిమిషార్ధంబున వైరులంగదియుచున్ నిస్సీమబాణాళిభూ
రమణుండేసిన బాణసంఘములు దు,ర్వారంబుగానాటదు
ర్గమభావంబున దిగ్భ్రమంబుగలుగన్, గానంగరాకుండ ఁగ్రొ
మ్మెమహాధ్వాంతము దుర్విభేదగతితోఁ, మిత్రత్వవిచ్ఛేదియై॥ 311
క॥ ఘనతంగూలెడిసైన్యా ర్తనినాదముతేని యా,శరంబులచేనిం
డినఁబట్టకవడిఁబగిలెడు ఘనబ్రహ్మాండంబురవము, ఘనతందనరన్ 312
సీ॥ సునిశితబాణముల్, సొరదిగానాటంగఁ గాల్సేతులాడక కందువారు
పరుషకాండంబులఁబరిపీడితాంగులై, భూమిపైనూరక,పొరలువారు
క్రూరార్ధచంద్రప్ర,హారధిక్కృతులొచు, మునుకొనిదుఃఖాబ్ధి, మునుఁగువారు
వరసాయకంబుల, వర్షముల్గురియంగ ,వక్షముల్బ్రద్దలైపడెడివార

తే॥ లలసిమూర్ఛిల్లియొక్కింత, తెలియువారు తెలిసికైదువులంగొని, నిలుచువారు
నిలిచిపోరికిఁదలఁపడి, నిగుడువారు నిగిడిజమునిల్లుసేరంగ, మొగియువారు॥ 313

చ॥ చలమునబాణముల్ దొడిగి, జన్యతలంబునమర్త్యకోటినిన్
గెలిచెదమంచుఁబోరఁగను, నేరకకమ్మకులాధినాథుచే
ములుకులవారివారలయి, మోక్షముపుచ్చినచూరగాఁగనా
వెలమకులీనులందఱును, వీరవరేణ్యులు నీల్గిరయ్యెడన్॥ 314

వ॥ అప్పుడా కమ్మభూపాలుని బాణంబులఁదలలు తెగియు, మెడలు తునిఁగియు, హస్తంబులువిరిగియు, నురంబులు బ్రద్దలయ్యు, నుదరంబులు నదరియు, మర్మంబులునొచ్చియుఁ, జాపాదిసాధనంబులు నురుమయియు, ఛత్రంబులు గూలియు, నింకననేకవిధంబుల ననేకభంగమ్ములుగాంచియు, వెలమల పోలఁకువలతికలకలంబులై యుండెనప్పుడు॥ 315

చ॥ ఇదెనృపవల్లభుంగెలిచి, యెక్కడికిన్ జనవచ్చునింకన
ల్లదెరిపుసంఘమావితతులన్ గనిరొప్పగవారలొక్కొ.వా
రదెయదెవచ్చిరంచుమఱి యప్పుడుముందటనున్నవారువే
చిదుమఁగఁ జొచ్చిరంచునర, సింహుఁడుసైన్యముభీతినొందఁగన్ 316

వ॥ అప్పుడిభ్భంగి నిరుకెలంకులవార మోఘదుర్భరతాభీల చండతరోద్దండ పరాక్రమక్రమంబతిశయిల్ల, నాహవంబునఁ బోరాడి సుభటసముదయాది కంబుమడియ నత్తఱి, (గమ్మ)[?]పాలునిసేనాంగంబుల ధైర్యస్థైర్య వీరావేశంబులు హెచ్చుచుండెనయ్యెడ. వెలమదొరబలంబంతయుఁ బ్రాప్తాంతంబై యుండ, హతశేషులంతరంగంబులదైన్యంబు నొందుచు దీనవదనచ్ఛాయానుమేయులై యుండుసమయంబున వెలమతేండ్లు పిరుతివియకవిక్రమ సూచకవాద్యంబుల, మ్రోయించుచు, మనము వెలమ కొలంబుననుద్భవిల్లితిమేని, దుర్ధరరాజతేజంబుమించ, నెల్లవిపక్షులనెదిరించి, జయంబుఁగాంతుము. జగత్త్రియ విఖ్యాతింబడయుదుము” అని వెలమదొరసైనికులంబురికొల్ప నాహవంబెట్లుసల్పుచుండిరనిన॥ 317

సీ॥ వెల్మతేండ్లందఱు, వీరాగ్రగణ్యులై, యనిమొనఁదార్కొని, రథిగమించి
కమ్మభూపాలురఁ గదిసియార్చుచువేగఁ బటునారసంబులఁ బఱపవారు
గడ్డిపోఁచలరీతి, ఖండించిరప్పుడు, తద్బాణచయముల, ధరణివిభులు
విషకీలిసంవృత, విశిఖమ్ములాతత, విక్రమారులవేయ, వీఁకఁదాఁకి

తే॥గీ॥ రేఁగియూర్చుచు వేవేగ, రిత్తపోక, బోకకోలలఁజొన్పుచుఁ బూర్ణశక్తి
నుండునయ్యెడఁ, గమ్మవా,రుక్కుమిగిలి ఘోరనారసములనంది, కుటిలవృత్తి

సీ॥ మరుపులుసించుచు, మర్మమ్ములూప్చుచు, నోలిఁగై దువఁబుచ్చి, కేలుదోయి॥
విదళించికండలు, వేవేగఁజెక్కుచు, రక్తపూరముచాల, రౌద్రమేఁపగఁ
దొరుగంగఁజేయుచు, దోర్బలోన్నతిఁ ద్రోడఁ, బ్రాణవాయువులను, భంగపఱచి
వెడలంగఁజేయుచు, వెల్మభూపాలురు, కమ్మభూనాథులఁ, గఠినగతిని

తే॥ బయికిఁదార్కొని ఘోరత, బాణవితతిఁ
జొన్పిని వ్వెఱఁగందంగఁజోద్యగతులఁ
గొదమసింగంబులనుబోలి, ముదముహెచ్చ
ఘనతఁజాటించిపోరంగఁ, గదనమునను॥ 319

చ॥ ఘనరభసంబునన్ నిగుడు, కైదువులందును మాఁడిమీఱితాఁ
కినయలవెల్మభూపతులఁ, గేళిఁదాఁకుచుఁ గమ్మభూవిభుల్
పనివడిఁగోలలన్ మరలి, భంగపడంగను జొన్పనేగ్రక
మ్మినవిట వెల్మనాయకుల, మేనులరక్తముగారె ఘోరమై॥ 320

తే॥ ఇట్టులయ్యారెయిరువంక, గట్టివారు పోరుఘోరంపుగతులన, ప్పూఁడొకకొంత
వెలమలందున వెలితిప్ర, వేశమందెఁ గమ్మగండంద్రుమొదలూని, క్రమ్మకొనఁగ॥

క॥ వెలవెలపోయెడునుఖములఁ గలకంగాంచుచునఖండ, కదనమునందున్
గులపౌరుషమ్మువీడక వెలమలుత్రదిపులశోడ, నిడిఁబడిరనిలోన్॥ 322

చ॥ కరుణదలిర్పనయ్యెడను, గాంచనతేజఁడు పద్మబాంధవుం
డురుతరదీప్తిచేఁదొలఁగి, యొప్పగనేగెను బశ్చిమాబ్ధికిన్
నరవరులయ్యెడన్ శ్రమగ,నఁబడ దొల్లిటిరీతియుద్ధపున్
భరమునుమాని చేరిరి యు,భంగురమౌ శిబిరాంగణంబులన్॥ 323

వ॥ ఆనాఁటిరాత్రి నిచ్చటఁగమ్మదొరలాదిగాఁగలవారలందఱు విజృంభించి, యతి
కుతూహలంబున, భోజనభాజనాదులందీర్చుకొని నిద్రించిరయ్యెడ, వెలమ
భూపాలుండంతరంగంబునఁ దనసైన్యము విపక్షులచేమృతినొందుటయు, హత
శేషులు ధైర్యహీనులగుటయుఁ, జూచి యేమియుందోఁపక తనయోధుల
రావించి, యేతత్సంగతులఁబ్రస్తావింప నయ్యెడఁ జినరామారాయఁడిట్లనియె;
రాజోత్తమా, భీతివహుటుచితంబుకాదు, మనము రేపటిదురంబున, నసమసా
హసంబునఁ బ్రత్యర్థులం దునుమాడి జయలక్ష్మింగాంచవలయుంగాని, యుపా
యాంతరము పొసంగదనన య్యెడ నరసింహరాయండిట్లనియె.భూవరోత్తమా!

మన, సేన వైరి వీరప్రయుక్త శరపరంపరానిహతంబై పోయె. మిగిలినవారేని చేవ జిగిఁగల్గువారుగాకయుండిరిగాన నీనిశయందుఁ గొంతశ్రమంబుఁ దీర్చుకొని రేపటమఱికొంత సైన్యంబు సమకూర్చుకొని యుద్ధోద్యుక్తులమగుట యుచితం బనఁ రాజశ్రేష్ఠుండు, తత్కాలోచితవాక్యంబుల కంగీకరించి యిట్లనియె రేపటిరోజుననే యుద్ధంబుసేయ మనకు జయంబురాదు, కానఁగాననంబులకు నిత్తఱినేచని, కొండొకకాలంబు శ్రమాపనోదనంబునకుంబుచ్చి, పదఁపడి తగుసేనంగొనివచ్చితిమేని జయంబువాటిల్లునని చెప్పెనయ్యెడ॥ 324

వెలమభూపాలుండు తన సైన్యముతోఁ బలాయితుండగుట.

ఉ॥ ఆయెడఁజారులంబిలిచి, యాపృథివీపతియిట్లుపల్కె మీ
రీయెడ మాఱువేషముల నిప్పుడుతాల్చి వనాంతరాళికిం
బోయిశ్రమంబుఁదీర్చుకొని, పొందుగఁగ్రమ్మరవచ్చివైరముం
బాయకవైరులంగడిసి, భవ్యతరంబుగఁబోరమేలగున్ 325
తే॥ ఇట్టులాచారులెల్లర, కెఱుక, పఱప। తేనియానతిసుభటవ, రేణ్యులెల్లఁ
గొంతకాలంబుశ్రమదీర్చు, కొనఁదలంచి। ఘోరతరకాననావళిఁ జేరిరపుడు॥ 326
సీ॥ గాఢాంధకారసం, క్రాంతమహాకాంతార, మధ్యమందునబలామందమైన
శరభశార్దూలకే,సరిభల్లుకాదులు, వాలుపిలెఱుఁగనివానరములు
నానావిధంబులౌ, కాననాంతరచారిఘోరకృత్యవిహారి,భరారిమృగము
లట్టియాయటవియం, దతిజాగరూకులై, కతిపయక్రోశముల్, కదలిపోయి
తే గీ॥ నాఁటిరాతిరినిద్రహీ, నంబుగాఁగ
రాజుమొదలగు వారలు, తేజమెడలి
యొక్కకమలాకరంబున,నుదయవేళ
నిల్చిరచ్చటభుజియింపనిండుబుద్ధి। 327

వ॥ అక్కమలాకరతీరంబున భోజనాదికృత్యంబులనెఱవేర్చికొని, విపక్షులరుగుదెంతురనుభయంబున వెడలిపోవుచుండ, యాదవవంశసంభూతుండగు వెంకటరాముండనునొక్క జాబాలుండు, తద్గహనమార్గంబున నెదుర్కొన వెలమదొరయాతనిఁజేరందీసి యివ్వనంబున నెచ్చట, విపులగ్రావగహ్వరంబు కలదనియడుగ, నతండిట్లని విన్నవించె. రాజోత్తమా! యిచ్చటికి మూఁడామడల దూరంబున విశాలవలయావృతంబయి బీరవల్లిపాయ యనునామంబుగల గ్రావంబుగలదు” అనవప్పుడానృపవరుండు సంతసించి, యోగోపనాయకా! మేమీతెరువుననరిగితిమని యేరికింజెప్పనొప్పదని, యాజ్ఞాపించివారాగిరిరాజ

దరీద్వారంబుఁ జేరియుండ నమ్మఱు నాఁటియుదయంబున నిచ్చటికమ్మదొరలు
యథాపూర్వంబుగ, సమరక్షితి కేఁగి ప్రతిపక్షులు లేకుండుటచేఁ గాందిశీకుల
యిరని వారిపొలంకువలఁ దెలియుటకై యోజించుచుండిరి. 328

కమ్మవారు వెలమవారుపోయిన త్రోవల నారయంబోవుట.

సీ॥ గహనాంతరంబుల, కడడాగువారల, జాడకై వెదలిరి, జగతివిభులు
వివిధాటవులయందుఁ, బెద్దశైలములందుఁ, గమలాకరములందుఁ, గలయ వెదకి
యచ్చోటఁ గానక, యెచ్చోటనిల్వక, తెలిపిచే వెదకిరి, తెరువులెల్ల
శత్రుమండలినెల్ల, చాయలంగనలేక, మనసులువిసివి స్వామ్మసిలితుదకు
తే॥ డస్సిపోయిపిపాసచే, నుస్సురనుచు। నొక్కసరసునఁ దోయమ్ము, లుద్దవిడిగఁ
గ్రోలి తత్తీరభూజాత, కూటశాఖ। పటుతరచ్ఛాయఁ జేరజా, బాలుఁ డేగి॥ 329
క॥ సరసునశీతలజలములు। సరగ న్గోపకుఁడు క్రోలఁ, జక్కఁగ రాఁగా
నరపతియాతనిఁ బొడఁగని। తెఱఁగొప్పఁగఁ బిలిచియడిగెఁ, దెల్వికొలందిన్॥ 330

గొల్లవాఁడు వెలమదొరలు వోయినజాడను గమ్మఱేండ్లకుం దెలుపుట.

క॥ ఓయీ యెవ్వఁడవీవుము। తే యెడ నీయునికి తెల్పు, మిప్పుడయన, నా
శ్రీయుతునకు నే గొల్లఁడ। నాయునికి యెగొల్లపల్లె, నాథా యిచటన్॥ 331
వ॥ అనిన విని యాక్షితిపతి, నీవీగహనాంతరవర్తివై యెక్కడ వెసంచరించుకతం
బేమన, నతం డిట్లనియె॥ 332
మ॥ అనఘా; రాజలలామ, నేనిచట ఘోరారణ్యాభరామిన్ మహా
ధనమే మాకని చెప్పఁగొట్టి యలము, ధ్యాహ్నంబునం గాయుచున్
ఘనమౌ డప్పికలంపఁ దోయములపైఁ గాంక్షల్ పిసాళించి నేఁ
జనితిన్ బెంగొలకుంగనుంగొనుచు మీచాయన్ రయంబొంటిమై॥ 333
వ॥ అనునాతనితో నారాజు జాబాలకా! నీవీవనమార్గంబున నెవ్వరేని యుంబో
వం జూచితివేని సంశయింపక తెలుపుమన నించుక కొంకుచు నేనెవ్వరిం జూడలే
దన రాజశేఖరుండు కోపారుణనేత్రుండయి నీవు నిజమ్ముఁ దెల్పవేని మనంజా
లవని కేల నమ్ములంగొన స్వభావభీరుండగు నాభీరుండు ధైర్యంబువదలి నేఁటి
యుదయమందు వెలమదొరలు స్వసేనాసంయుతులై యీదారిన పోవుచున
న్నుఁ గాంచి యోయీ; మాయాగమనరహస్యము నెవ్వరితోను వెలిఁబుచ్చకు
మని పశ్చిమమార్గంబునకుం జనిరి. దయయుంచుమని విన్నవింపనప్పుడు॥ 334
గీ॥ కమ్మఱేఁడప్పుడతనదుపై, న్యమ్ముతోడ వెలమఱేండ్లనుగనుఁగొను, తలఁపుచేత
గహనమధ్యమ్మునందెల్లగట్టిపట్టు పట్టివెదకెను, వెలమల, పసదొలంగ॥ 335

వ॥ ఇట్లుచని తద్వనసంచరణ, ఘోరమృగ ప్రకరమ్ముం దమపరాక్రమమ్ములఁ బ
రిహసించుచు, నిర్భయులై, కొంతవడిందెలియక తిరిగితిరిగి, తుదకుబీరవల్లి
పాయయనెడిగ్రామంబు దరిఁజేర వైరివీరులుతద్గిరి గహ్వరాంతరంబున నున్న
జాడఁగని, యచ్చటికింజని రనంతరంబున॥ 336

గీ॥ రిపులుదాఁకినగిరి కేగి, రేఁగియార్చి గోత్రగుహాయందువర్తిల్లు కుటిలులనుచుఁ
జండతర సాధనమ్ములఁ, జౌకళించు వైరియుగ్మంబుఁగాంచి రవ్వసుధవిభులు॥

గీ॥ ఎన్నొకష్టాలసహియించి, యున్నచోటు
గాంచి వెలమలనిర్వురఁగమ్మదొరలు
తోఁచుగతిమాటలాడంగఁ, జూచువేళ
సూర్యుఁడస్తంగతుండౌచు, శోభఁదక్క॥ 338

గీ॥ తెల్లవాఱినపిమ్మట, నల్లకమ్మ దొరలురణసాధనమ్ముల, తోడనచటి
వెల్మదొరలకుగుండెలోబల్మిసెదర భేరిమ్రోయించిరయ్యారె,దారి గాచి॥ 339

తే॥ వెలమభూపాలుఁడయ్యెడ, వివిధగతుల
నిజబలంబులశౌర్యంబు నిల్చునట్లు
పరుషవాక్యంబులందందుఁ, బల్కికొనుచు
సూరయాహ్వయుఁడిట్లనె, సుస్థిరముగ॥ 340

సీ॥ భువిమీఁదమీరలు, జనసత్త్వములతోడ నిల్వఁబోరెప్పుడు నిక్కముగను
గఫవాతపిత్తముల్, గ్రమ్మిచచ్చుటకంటెఁ, బౌరుషంబేర్పడఁ బ్రబలగతిని
సంగరోత్సాహులై, సాహసాధారులై, యుద్ధవాటికలోన,నుక్కుమిగిలి
వైరులఁజక్కాడి, వసుధాతలంబున, జయముగాంచుటయొండె, జగతియందు

తే॥ శాత్రవులచేతఁజచ్చి ని,శ్చలసపాక నాకభోగంబునందుట, యమరనొండె
యర్హమని పెద్దలువచింప,నాలకించి యున్నవారలుగదెమీరు, యోధులార॥

మ॥ అనయిబ్బంగిఁ బదాతిసైన్యముల క,త్యంతోగ్రరోషాప్తి బి
ట్టనువందన్ బురికొల్పనయ్యెడఁ లసై,న్యవ్రాతమున్ నీతినై
ఘనతంబోరఁగఁబంపుచున్ విభుఁడుదీక్షాదక్షరూక్షోద్ధతిన్
మునుతద్గ్రావగుహాంతరాళమునకున్ మూర్ఖించిరాకుండఁగాన్॥ 342

వ॥ ఇరువురు వెల్మయోధుల నారాయణరావు నరసింహరావనెడివారల, సింహ
పరాక్రముల, నాగుహాద్వారంబున నేరికింజొరనీకుండఁగాఁగాఁపాడుట కుంచి
తిమి, యీరీక్షణంబున నచ్చటికింబోయి, జాగ్రత్తగానుండవలయునని చారుల

నంప వారాతుణంబునవచ్చి రాజుసెలవిచ్చినమాటల విన్నవింప, మిక్కిలి
జాగరూకులై రప్పుడు॥ 343

సీ॥ కొదమసింగములన, ఘోరతరంబుగాఁ,గోఅమీసంబుల గొనలుదిద్ది
నయనంబులందున, నలకీలలుద్దండ, తీవ్రరోచిస్ఫూర్తిఁ దివురుచుండఁ
గేలఁబెట్గదలంది, ఘీంకారరవములఁ, గుప్పించిదుముకుచుఁ, గోడెకాండ్రు
చటులపరాక్రమ,చ్ఛాయాసముద్రులై, గవ్వారద్వారాన గడుభయముగ
తే॥ నిలిచివైరులరానీక, పలుతెఱఁగుల మత్తగజములసింహంబు, మచ్చమాఁపు
కరణిఁగమ్మలగదలచేఁ,గొనగతిని బొమువుచుండిరి వెలములు, భూరిగతుల 344

ఉ॥ ఆయెడఁగమ్మభటామిపతు, లాగ్రహమందుచుహుంకరించుచున్
వాయుసుతుండు మున్దనుజ, వల్లభులన్ విదళించునట్లుగాఁ
బాయనిదీర్ఘకోపమునఁ, బంతముహెచ్చఁగఁబోరు వెల్మభటా
నాయకులందఱన్ శరగణంబులఁజెండఁగఁజొచ్చిరార్చుచున్ ॥ 345

మ॥ ఇదిగోఁజూడుము నాగదాహతులచే, నేపారఁగామిమ్మనే
మదదంతావళపాళి సింహమటులన్, మర్దించిమూర్ధంబులన్
విదళింతున్ బహుజన్మపాపఫలముల్, పృధ్విన్ బడన్మీరు స
త్యదయావాసములై ప్రశస్తగతుల, త్యంతంబుఁగాంఛింపఁగన్॥ 346

వ॥ అనిమఱియును॥ 347

క॥ మృతులనుజేసెదమంచున్। ధృతిచేనాకమ్మదొరలు, తెలియంబలుకన్
మతినతుకుఁగల్గువెల్మలు। వితతస్థైర్యంబుతోఁప, విడివడిరనికై॥ 348

తే॥ రిత్తమాటలవల్లను, మెత్తఁదనము కనఁబడుటయొక్కటేకాని, కమ్మవారి
గండుమీఱినశౌర్యంబు, కానఁబడునె పోరిలోమసున్గెల్వఁడే, వీరులలర॥

వ॥ అని యీప్రకారంబుగ వెలమదొరలుం గమ్మతేండ్లంగర్ణకఠోరవాక్యంబులు,
వల్కుచు, నేరికింజూడరాకుండునటులు, నిరాఘాటనిశాతసాయకప్రయో
గమ్ముల, వారిమొన వీరిమొన, శీర్షభంగాది భయంకర క్రియలనాచరించు
చు, ననివార్యశౌర్య సాహసధుర్యులై, యుద్ధమాచరించుచుండు సమయం
బున॥ 350

కంతేరుపురవాసియగు వీరయామాత్యుండు, గుహాద్వార
మందుండు వెల్మల దురంబునఁ జక్కాడుట

తే॥ వాసిరెడ్డికులుండగు, వసుధవిభుఁడు।వీరయామాత్యుఁడగు మహావీరవరుఁడు
పటిమచెన్నొందఁదార్కొని, ప్రబలగతిని। వెల్మవారలతోఁబోరె, వివిధగతుల॥

సీ॥ ప్రళయకాలానల, ప్రభమీఱిపటిమను బ్రస్ఫురచ్ఛక్తిసం, పన్నుఁడగుచుఁ
గాలసర్పమురీతిఁ, గఱకుందనంబున, గద కేలఁగైకొని కమ్మఱేఁడు
వైరశుద్ధింగూర్ప, వాంఛచేనవ్వీరుఁడతి సాహసంబుచే, నతిశయిల్లి
తార్కొనిరయ్యెడ,ఁధాటీవీరపసీఁడు, నరహరిరావను, ధరణివిభుఁడు

తే॥ భీకరాకృతినిర్వ్యారా, భీలగతుల
వల్గనోపక్రమవిశుద్ధవైఖరులను
ఘోరసమరంబులోపలఁ, గొదమసింగ
ములతెఱంగునఁబోరిరి, చలముమిగుల॥ 352

వ॥ అట్టి సమయంబుననియ్యిరువురు ద్యుమణిమండలతేజోజాలంబురీతిమెఱయు
చుఁ,జిత్రగతింబ్రబలశర ప్రసరణమహా లాఘవంబునఁ, దమలావును, నైపు
ణ్యంబును, దర్పంబును, జూచువారికింగడు వెఱఁగుఁబుట్టింప నంత కంతకుఁ
బరస్పరజయాకాంక్షహెచ్చ సేనలననేకవిధంబులఁజీకాకు వఱచుచుఁ, బోరు
న ననుపమానులై వెలమలుఁగమ్మలు వారివీరితురంగాదికంబులనిహతంబులం
జేసికొనుచునుండునట్టి యెడ॥ 353

చ॥ వెలమలుకమ్మలుంగలసి, విశ్వనుతాతిబలప్రసక్తిచే
బలములుస్పష్టమైవికల, భావము తేలఁగఁబోరుసల్పుచున్
వెలమలశక్తికమ్మదొర, వ్రేటులపాటుననేటఁద్రోయఁగా
వెలమలఱేఁడునైజశర, విస్మృతధీవిభవంబుపెంపునన్॥ 354

ఉ॥ కమ్మదొరంగడంగితట, కాపడఁగోలలఁదూలఁబుచ్చుచున్
గ్రమ్మినవైరభారమున, గ్రక్కుననానృపుసైన్యమెల్లభం
గమ్మగఁగన్ బదింబదిగఁ, గాండములొక్కవడిన్ గడింది తే
జమ్మునఁగ్రుమ్మచుండెసర, సప్రకరంబుబళీబళీయనన్॥ 355

వ॥ అప్పుడయ్యిరువురుఁదొరతొరఁదమ దొరతనంబులు కనఁబడనదేవనిగఁ గదనం
బునల్పి కుక్కుటమ్ములరీతిరోజుచు, రొప్పుచు, నొండొరులపట్టువిడక,యుం
డనందుఁగమ్మభూపాలుండు, వలపలించిచుట్టుకొననది సరకుసేయక వెలమ

భూవిభుఁ డుడాపలించి, తిరిగినం బెరిఁగిన యీరసంబున నుల్లసితుండయి, యా తండక్కమ్మకులోత్తము నేయ నితండు కళవళంపడి మరలం దెప్పిరిలి, యగ్గలంబగు నలుక చేసా వెలమయురంబు పలక్షించి ఘోరగదం బ్రయోగింప, నాతం డురంబురలి శిరంబు బ్రద్దలయి కులిశక్షతంబగు క్షితిభృద్వరంబుమాడ్కి, భూమింబడి యా వెలమనృపాలుండు మృతింజెందె నప్పుడు॥ 356

నారాయణరావు విజృంభించి దురంబునఁ గమ్మవారి నుగ్గాడుట

మ॥ వరనారాయణనామధేయుఁడు మహా, వ్యాఘ్రముపమ్మ చందంబునన్
గురువీరోద్ధతశక్తిచేఁ బెనఁగొనన్ ఘోరాటవుల్ వహ్నిచే
వరుసం గాలినభంగిఁ గమ్మనృపరా, డ్వక్షంబు లీతండు చె
చ్చెర దూకించెడి బాణపుంజములచే శీఘ్రిఁ బనష్టింగనన్॥ 357

క॥ అల్లూరి వంశసంభవుఁ । డుల్లమునం దుగ్రకోప, మొప్పారంగాఁ
బెల్లుగ శాత్రవుఁ డార్కొన। భల్లముఁ గొని సింగరప్ప, పటిమన్ సల్వన్॥ 358

గీ॥ చండరుచి సాయకమ్ముల జగతివిభుఁడు। భండనమ్మున వెఱఁగందఁ, బ్రబలగతిని
దాఁక నేయంగఁ గమ్మభూ, దారుఁడవియు లెక్కసేయక నుక్కుమైఁ, బిక్కటిల్లి

చ॥ గురుతరభీకరాకృతిని, ఘోరతరంబుగ నారసంబులే
మరమర లేకత ద్రిప్పి, నంటఁగ నేయ నతండు వాఁడిని
స్ఫురతర బాణపంచకము, సుస్థిరతన్ రిపువక్షమందునన్
నిరుపమ ధాటిచేఁ జొనుప, నెట్టనఁ దత్తరమంది యత్తఱిన్ 360

వ॥ అప్పుడా వెలమభూవిభుండు మూర్ఛం దేఱి యిట్లనియె॥ 361

గీ॥ కమ్మనృపవర్య! చూడుమీ, క్షణమునందుఁ
గదిసి నినుఁ ద్రుంచి వైచెదఁ గాండసమితి
ననుచు సునిశితశరముల, నతఁడు వేయ
సరకుసేయక యా బాణ, సంఘములను॥ 362

గీ॥ మధ్యఁదునుమాడి సింగర, మనుజవిభుఁడు
వెలమభూపాల! నిన్ను నే, వీఁకఁ దాఁకి
బాణముల నొవ్వ నేయుచుఁ, బటిమ మెఱయ
యుద్ధవాటికఁ జంపెద, నుక్కుమిగిలి॥ 363

మ॥ అనియాతండు మహాభయంకర శర, వ్యాపారపారీణతన్
ఘనవక్షము నాఁటనేయఁగ నసృ, క్కాంతుల్ మెయిం గ్రమ్మఁగా

ననువొప్పన్ మరలన్ స్వశక్తినెటులో, యల్లంతఁజెల్లింపఁగా
వనజాతాక్షుఁడునొచ్చి ప్రమాన్పుచు గ,వ్యంబో లెనీచైర్గతిన్॥ 364

ఉ॥ చండతరంబుగన్ విశిఖ, సంఘములన్ గడుఁదీవ్రఘాటిచే
భండనమందు వెల్మపటు,భావముపీడఁగ నేయనయ్యెడన్
మెండుగఁదాఁకికూలె భువి,మీఁదనుసింగరసీఁడు వేగను
ద్దండతఁబోరితూలిపటు, దర్పవిహీనతడిందికుందుచున్॥ 365

వ॥ అప్పుడు తిరుమలప్ప, మాదన్న, రఘునాయకుండు, రాజాసింగు, కృష్ణసింగు, ఖుతుబుఖాను, మొదలుగాఁగల మహాబలశాలులొక్కపెట్టనానరకంఠీరవుం దార్కొని, దుర్భరపరాక్రమక్రమంబున, నారసంబులంబఱప నాతండది లెక్కింపక, త్రుంచివైచుచు, నందఱకన్నిరూపులై బాణమ్ములేయ, లోనికింజొరనీయక, బెబ్బులిమాడ్కి ధిక్కరించుచు, నలుదిక్కులంగదిసి, బాణవృష్టిం గురిపింప, నవ్వీరులతిరౌద్రావేశంబునఁ బటునారాచంబులనొప్పింపఁ దత్ప్రహరణంబుల, నాతనిమేనంతయుఁ దూట్లుపడి, రక్తసిక్తాంగుండై, వారల నందఱంబరిమార్చి, వెల్మభూవిభుండు, ప్రళయరుద్రుమాడ్కి విజృంభించి, ఘోరుచుండఁగమ్మభూపాలునిసైన్యంబంతయు భీతిల్లి, తమమనంబులనేఁడీతనిచే మనకందఱకు మరణంబుధ్రువంబని యెంచుకొనుచుండునవసరంబున, నాగయాహ్వయుండు, విపక్షుని విజృంభణంబును, దమసేనాదైన్యంబునుగాంచి యావెల్మనుదార్కొని సంకులయుద్ధంబు సల్పఁదొడంగెనయ్యెడ॥ 366

నాగభూదారుండు నారాయణరావునుజంపుట.

సీ॥ రాఘవపురసీమ, రాజవరేణ్యుఁడౌ, నాగభూదారుండు, నాగబలుఁడు
భూపాలుఁడైనట్టి, భూరినారాయణ, రావునుదార్కొని. రౌద్రమొనఁగఁ
బంచాస్యయుగ్మంబు, బహువిధంబులఁబోరు, తీరుననయ్యిర్వు, రారయనఁగ
వరశరయుద్ధంబు,వాంఛామితంబుగా, వలపలడాపల, వక్రగతుల

తె॥ నడుగులిడుచునువారతు, లాగ్రహమున
శరములనునాఱజళిపించి, చతురతమెయిఁ
బోరనయ్యెడనిరువురు, భళారిశరము
లబ్ధిపాలయ్యెవారలు, వ్యసనపడఁగ॥ 367

మ॥ వరనాగాహ్వయభూవిభుండు పటిమన్, వక్రించి బాణావళీ
స్ఫురణన్ నైజకరంబునన్ నిలిపి మెప్పున్ గాంచు నావేళనా

నరవర్యుండగు వెల్మభూవిభునిపై, నాటంగ నేయఁగ వెస౯
దురమందే యతఁడార్చి నారసముల౯ దూలించితీండ్రింపఁగా౯॥ 368

గీ॥ బాణవృష్టినిగురిపింపఁ, బ్రబలగతిని। నరకు నేయక వెల్మను, సాంద్రవిశిఖ
నారసంబులుచొనుపంగ, ధారుణీపతి। పటుతరంబగుకోలలు,పఱపనపుడు॥ 369

తే॥ కళవళంపడి శ్రీహరి,కరుణచేతఁ
దేఱియాకమ్మవిభుఁడు, సం,దీప్తిమెఱయఁ
బలికెనయ్యెడఁగాలుని,భంగి శత్రు
హృదయపుటమెంతొ దిగులుచే, హెచ్చునట్లు॥ 370

ఆ॥ నీదుకీర్తి వార్ధి, నిక్కమ్ముగాఁ జేర్చి। బాణపుంజములను, బఱపియిపుడె
జమునిమందిరమ్ము, సరగఁ జేర్చెదనిన్ను। నీదువారి, గోడు నెక్కొనంగ॥ 371

వ॥ ఇట్లుపల్కుచు నాకమ్మభూపాలుండు, వెలమసేనిం బోరంజంపి మహావీరుండై యుండ, నా వెలమసేనిసేన, కొంతకొంతచింతిల్లుచుఁ, గర్తవ్యంబు లేక, భీతిమెయి వెనుకటిగుహాయందు నెల్లగుఁజూచుచుండఁగనే, ప్రవేశించిన యనంతరంబ॥ 372

నరసభూపాలునిసేన గుహఁజొచ్చి వెలమల నుగ్గాడుట.

తే॥ కమ్మవిభుసేన లెల్లను, గదిసిగుహను
జటులసాహసవిక్రాంతి జగతి మెఱయ
రిపులఁదార్కొ నిరయ్యెడ, రేఁగియార్చి
పరుషవాక్కులుపలుకుచుఁ బ్రబలగతిని॥ 373

వ॥ అచ్చట వలయావృతగ్రావాంతరంబునఁ గ్రోశాతతస్థలంబున నిరువైపులవారుం దార్కొని, చిత్రాతివిచిత్రంబుగ, ననేకవిధంబులగు ప్రహరణవిధంబులచే, గదిమిగదిమి, చిదిమిచిదిమి, యొండొరులు సమరంబు జరుపుసమయంబున॥ 374

గీ॥ ఈప్రబంధంబురచియించు, హితవతంసు। తాతతండ్రియునప్తసం, తానకృతియు
ధీరుఁడునుసుబ్బయాభిఖ్యమీఱువాఁడు। వరసుశీలుండు చేబ్రోలుపురనివాసి॥ 375

గీ॥ సకలసునిశితశరసార, సాధకుండు। భుజపరాక్రమవిభవుండు, భోగశాలి
ప్రబలమైనధనుర్విద్యఁబరఁగువాఁడు। కృత్యవిదుఁడైన గోపాల రెడ్డిఁ గదిసి॥ 376

క॥ పోర౯ దొడఁగెమహోత్తర। వీరులు, వీరుఁడనవీఁడెవిశ్వంభరనా౯
వారిధితరంగరావ। స్ఫారారావంబుకదన, నసుధ౯ వెలయ౯॥ 377

ఉ॥ ఆతఁడునీతఁడుంగదిసి, యాగ్రహవిగ్రహముల్వెలుంగవా
గాతతశౌర్యసూచకమహత్తరచేష్టలఁబుష్టి తేలఁగా
నీతిఁదొలంగకుండనవ, నీపతిధర్మమువీడకుండనం
గాతముగోతఁజేరఁ గడఁకంగదనమ్ముఁబొనర్చిరుద్ధతిన్॥ 378

గీ॥ నీటుమీఱంగముల్కుల, పోటుచేతఁ గమ్మవారరెడ్డినయ్యెడఁ, గదనమందుఁ
గ్రిందుమీఁదగునటుచేసె రెడ్డిమరలఁ గమ్మభూవిభునిట్టట్టు, క్రుమ్మిక్రమ్మి॥ 379

వ॥ ఇట్లిరువురు పరస్పరజిగీషావిషమ మనీషం బేర్చి, కార్చిచ్చులవలెఁ గలయం
బ్రసరించి, ప్రసరించి, పోరుచుండుసమయంబున॥ 380

చ॥ వెనుకకునేగుచున్ బ్రబలిన, వేగమచేయుచు ముందుచిందులన్
ఘనతగఁబెట్టుచున్ బ్రబల, కంకటభేదముకల్గునట్లుగా
ననుపమకాండకాండముల, నంతకునంతకు రువ్విరువ్వియా
వనజదళాక్షుఁడయ్యెడన, వక్రతఁదూలఁగ రెడ్డినేయఁగన్॥ 381

మ॥ పటుదర్పంబున రెడ్డి కోపయుతుఁడై, పాటించియుద్ధక్రియన్
స్ఫుటనేత్రంబులనగ్ని తేజమొదవన్, శుంభత్ప్రతాపంబు మి
క్కుటమైగోపముఁగూర్పసర్పముక్రియన్ గోదండఁజేయంగఁదాఁ
గటుబుద్ధిన్ శరమేసెఁగమ్మవిభుపైఁ, గాంక్షౌఘమీడేరఁగన్॥ 382

క॥ అప్పుడాశరహతితప్పఁగ। నిపుణత్వముతోడనృపుఁడు, నిల్వంగా వే
కపటాత్మశిరమువగులఁగ। విపులతఁదనశరముఁదునిమె, విపరీతముగాన్॥ 383

ఉ॥ ఆయెడఁగమ్మభూమిపతి, యాగ్రహమందుచధిక్కరించుచున్
బాయనిదీర్ఘకోపమునఁ, బాటిలికోలలనేయ వానిచే
నాయిలరెడ్డికూలఁగని, రయ్యెడ వెల్మలుకమ్మనాయనిన్
గాయముదూలునట్లు శిత, కాండపరంపరఁజొన్పనత్తఱిన్॥ 384

గీ॥ శరమువిడనాడిచాపహస్తతవెలింగి
కాండములఁబూనియాతండు, కఠినగతుల
నందఱపునన్నిరూపులై, యవనివిభుఁడు
బాణవర్షంబుఁగురిపించెఁ, బటిమమెఱయ॥ 385

వ॥ ఇత్తెఱంగునం జేయఁగాఁ జేయిగాలాడక, చూడ్కిపఱప రాకుండునట్లుగాగుం
పులు గూడితత్సైన్యంబును సింహనాదంబులను రణభేరీవిరావంబులను వెలుం
గ, నాకమ్మభూపాలుని పైఁగవియునప్పుడు॥ 386

గీ॥ బాణచయమును బఱపిత, ద్బాణహతుల
వైరులందఱుఁ దునుమాడె, వహ్ని, పవనుఁ
గాల్చువిధమున నయ్యెడఁ, గమ్మవిభుఁడు
ననుపమోత్సాహసాహస, ఘనత మెఱసి॥ 387

గీ॥ తలలు మొలలును బదములు, దంతములును
గరములురములు మఱియెల్ల, కాయకళలు
మొదటికే చెడి భువిఁ బడ, నదిమి గదిమి
చిదిమి చెండాడె నప్పుడా, క్షితివరుండు॥ 388

వ॥ ఇట్లు ఘోరభంగిఁ గంఠీరవంబు మాడ్కి మెఱసి, సైన్యంబులఁ జీకాకుపఱచుచు బదతలాఘాతసంజాత రేణు వ్రాతంబు, గగనపర్యంత పర్యాప్తంబొనర్చుచుఁ బెనఁగు సమయంబున॥ 389

చంద్రమౌళి భూపాలుండు వేఱొక మొనం దార్కొని
వెలమలతో యుద్ధము సల్పుట.

చ॥ ఒక మొనఁ జంద్రమౌళినృపుఁ, డుగ్రతశీఘ్రిమ ప్రవచ్చివైరులం
బకరిపుభంగి యుద్ధమున, వహ్న్యారెయుజ్జ్వలబాణకీలచే
నొకనిముసంబులోన సెహ, రోంహరయంచును గూలునట్లుగా
సకలవిపక్షకక్ష, కులిశక్షతపక్షగిరిం దలంపఁగా॥ 390

సీ॥ సయ్యదుఖానను, సాహసధుర్యుండు, పటురోషభరితుఁడై, ప్రబలగతిని
దమసైన్యములపాటు, తగవొప్పఁ డిలకించి, యూరాజుఁ దార్కొని, యాతఁడపుడు
పలునారసంబులఁ, బాటించి వేయంగ, వాని లెక్కింపక, పూనిక మెయి
నునిశితాగ్ర బకముల, స్రుక్కంగ నాటింప, నామ్లేచ్ఛుఁ డప్పుడుగ్రాగ్రహుఁడయి
తే॥ తనువు ఖండించి బాణాల, ధరణివిభుని। మర్మములఁ జించి పరుషంపు, మాటలాడి
దండధరుభంగి వేఱుకో, దండమూని తునిమె మ్లేచ్ఛుని కోలలెం, దుఁగనకుండ

వ॥ ఇట్లు తెఱంగునఁ బోరు ఘోరంబై యుభయపక్షంబులవారిని జీకాకుపఱుప, భూనాయకుఁడు మొదలగు వెలమ దొరలు వేఱొక మొనం దార్కొని, కమ్మదొరలం దేఱిచూడరాకుండఁ గఠినాస్త్రంబుల శిరంబులు డొల్లనేయుచు, భుజంబుల ఖండించుచు నూరువులం బేరుమాపుచుఁ బ్రళయకాలరుద్రులం బోలి సేనానాయకులు విషమశర ప్రహారంబుల వైరులం జెండాడు సమయంబునఁ జిరుమామిళ్ల వేంకటపతి భూదారుండుక్క మిగిలి విపక్షుల విజృంభణంబు గాంచిన యనంతరంబున॥ 392

చిరుమామిళ్లవేంకటపతిగుండారాయనిందాఁకొనుట

చ॥ గురుతరబాణసంఘముల, ఘోరతరంబుగ గుండరాయనిన్
సరగుననొవ్వనేయనవి, చప్పుననాతఁడుద్రుంచివైచుచున్
బురహరులీలనా వెలమ, పుంగవుఁడాజినిగమ్మభూవిభుల్
వరవిశిఖౌఘ పాతముల వక్షమునాటఁగనేయనాతఁడున్॥ 393

ఉ॥ పాయనిదీర్ఘకోపమున భానుసమానతఁగాంచియావిభుం
డాయెడరోషమగ్నుఁడయి, యార్చుచునానృపుఁజూచిపల్కెనీ
శ్రీయునుబాహుదర్పముఁ గృశింపఁగఁజేసెదఁజూడుమిత్తఱిన్
గాయముఁబాయఁగావిశిఖకాండము రువ్వెదనంచుఁ బల్కుచున్॥ 394

చ॥ పటుతరబాణపంక్తుల విపద్దశముంపఁగ వెల్మభూపతిన్
బటుతరశౌర్యశక్తికళవారిజలోచనుఁడల్గికొంకకే
స్ఫుటతరమైన బాణములఁ, బూర్ణబలంబునఁద్రుంచిచాపమున్
నిటలము నాటఁగాండములఁ, నేర్పుగ్రవేయఁగరక్తధాటిచే॥ 395

క॥ కుసుమితకింశుకవృక్ష, ప్రసరణకున్‌స్థానమాచు, బాణావళులన్
వెసమర్మములఁజొచ్చుచుఁ బసగలవెలమపతి తీవ్రభావముగాంచెన్॥ 396

మ॥ అపుడా కమ్మనృపాలశేఖరుఁడు తానత్యంతకోపంబునన్
విపరీతంబుగ బాణసంఘములచే వేవేగనావైరులన్
ద్రపపీడంగ ననేకకష్టవితతుల్ రాజిల్లఁగానేయుచున్
రిపునిన్ భీతిలఁజేసెనయ్యెడల నిర్భీతిన్ రణోత్సాహియై॥ 397

వ॥ అప్పుడయ్యిర్వురు, నసదృశంబగు బాహుపరాక్రమ క్రమంబునంబోరుచుండు
నెడ, నాకమ్మవెలమఱేండ్లనుపలక్షించి,వియచ్చరసముచ్చయంబులు, తమలో
నిట్లని వితర్కించిరి. 398

క॥ అరివంచనమందీయిరు,వురికింబె మహోగ్రబలులు భూమింగనరా
రరరేవీరిపరాక్రమ, మురుతరమని పెక్కువిధుల,నొప్పఁబలుకుచున్॥ 399

వ॥ ఉండుసమయంబున, భూమియు, భూమిభృత్సముదాయంబును, నదరిప్రతి
ధ్వానంబులీన, శూరశిఖావతంసులు, ధైర్యస్ఖలితులుకాఁగ, గగనచారులు
నివ్వెఱపాటునొంద, నీయోధులు బాణప్రయోగంబులన్ జేసికొనుచునందు॥

తే॥గీ॥ కమ్మభూపాలుఁడయ్యెడఁ, గఠినబాణ
సముదయంబులఁబఱపితా, సంగరమున
గుండరాయనినొప్పింప, ఘోరబలుఁడు

ఖరతరాంబకములఁ గమ్మదొరను నేయ॥ 401

వ॥ అప్పుడయ్యిరువ్వురుఁ బ్రళయకాలరుద్రులంబోలి, పెనంగుచుఁ బౌరుషోక్తులా
డుచు, నేరికిం దేఱిచూడరాకుండ బాణంబులఁ బ్రయోగించుచు, నొకరికో
లల నొకరుఖండించుకొనుచుఁ, బోరాడుచున్న సమయంబున,॥ 402

తే॥గీ॥ పటుతరంబగుతూపులఁ, బఱపియపుడె
వెలమభూపతిచాపంబు, వీకఁద్రుంచి
కఠినమగుకాండములనేసి, కంకటంబు
నుగ్గునూఁచంబుగాఁ జేసెఁ, బగ్గెమెఱయ॥ 403

చ॥ తొలకరివానచందమునఁ, దూకొని బాణములేసి యార్చుచున్
నలకడనొందఁజేసి వడినారసముల్ పయిఁగుప్పి శాత్రవున్
బలమునుబీరమున్ దొలఁగఁబాదుచు మేనుననంటఁ గ్రుచ్చనా
వెలమకులోత్తముండతుల, విక్రమమున్ విడిపాఱెనయ్యెడన్॥ 404

వ॥ అప్పుడా సూరభూపాలుండు, వైరిసైన్యవిజృంభణంబును, స్వసైన్యదైన్యం
బున్ జూచి, వికలమనస్కుండై, యెట్టకేలకు ధైర్యంబవలంబించి, రామలింగ
భూవిభునిఁ దార్కొని యని సేయ సమకట్టుసమయంబున॥ 405

❧ సూరభూపాలుండు రామలింగవిభునిచే మృతుండగుట. ❧

సీ॥ ధరణికంపమునొందెఁ, దరణికాంతులుడిందెఁ, గాకగృధ్రంబులు,కదిసియార్చె
ధారాధరంబులు, తల్లడంపడఁజొచ్చెఁ, దారకావళిభూమిజాఱఁజొచ్చె,
సేనాంగతురగముల్, చిక్కులకిక్కయ్యె, యోధవారంబెల్ల, నుస్సురనియెఁ
దాత్కాలికవిశేష, ధర్మముల్ వడివంగె, నపశకునంబులే, యపుడుదోఁచె

తే॥గీ॥ నంతనావెల్మమాతధరా,కాంతులకును
పౌరుషోక్తులధైర్యంబు, ప్రబలునటుల
గములఁగూర్చుచుఁ దార్కొనెఁ, గమ్మదొరను
బ్రజ్ఞయత్యంత శౌర్యసంభ్రమమెసంగ॥ 406

మ॥ పటుకాండంబులఁజొన్పుచున్ ప్రబలదర్పంబొప్పధీరాత్మతన్
జటులానంతపరాక్రమస్ఫురణనాచండాంశునింబోలుచున్
నిటలంబుందగనాటరక్తమునువ, న్నైన్జాలవెల్గొందనా
కుటిలాత్మ్ముండగుసూరభూవిభునిఁదా, ఘోరంబుగాఁజెండుచున్॥ 407

మ॥ ఇదెమద్బాణపరంపరార్భటులచే, నేపారనిర్ద్రుంచుచున్
విదితోల్లాసమిగుర్వరాజ్యమునునే, నిర్భీతిచేనేలుచున్

మదనాగంబులరీతినిద్ధరణిదు, ర్మార్గంబునంబోవుదు
ర్మదులన్ జక్కఁగనుక్కడంచిబుధరా, ణ్మాన్యత్వముంగాంచెదన్॥ 408

మ॥ అనియిబ్భంగివచించిబాణములఁదా, నత్యంతచండాకృతిన్
ఘనతన్ శాత్రవునొవ్వనేయనతఁడున్, గాండంబులంబట్టియ
వ్వనజాతాత్ముని ద్రుక్కఁజేయనృపుఁడ, వ్వైరాంధునింజూచిక్ర
న్ననన్ ద్రుంచెదభూతసంఘములకై, న్నంగరానిమోదంబుగాన్॥ 409

వ॥ అని యిట్లువెలమ భూపాలుండుకర్ణకఠోరవాక్యంబులఁ బల్కుచుననన్య సాధారణంబగు కోపకీలన్ వెలుంగుచు, నాకమ్మ భూపాలుని, బాణాలచేనొవ్వఁజేయుసమయంబున॥ 410

తే॥ జగతినిటువంటివారినె, చ్చటనెఱుంగ
మౌరయేమిపరాక్రమ,మహహాశక్తి
బాపురేసింగములొశర, భములొయనెడి
యూహజనియింపఁజేసిరి,యోధవరులు॥ 411

శా॥ జ్యాఘోషంబులు మిన్నుముట్టవిలసజ్జన్యక్రియాచాతురీ
శ్లాఘాయుక్తులఁగమ్మవెల్మదొరలు, చ్ఛెళ్శక్తిసంభక్ష్యల
స్మోఘోద్దండశితాంబప్రకరవ, హ్నిన్ జాలఁగాబేర్చిమ
ర్మాఘాతమ్ములఁజేయుచుండిరి, ఘనాహంకారహుంకారులై॥ 412

కం॥పాణులబాణాలంగొని।ప్రాణాలందీయునట్టి, పథకముచేతన్
రాణించిరివారిరుపురు।ఘ్రాణేంద్రియమందుఁగోప, కాంతివెలుంగన్॥ 413

వ॥ ఇత్తెఱంగున, నవాఙ్మానసగోచరంబగురీతినాయోధనవసుధాతలంబు, వర్ణనాతీతంబై, రసవిదులచేననేకవిధంబుల నెఱుంగఁబడుచుండ, సాంద్రతరసైన్యసమ్మర్దజపరాగపటలియంధకారంబునుదయింపఁజేయుచుండ, నుభయసైనికులునివ్వెఱఁగందిచూచుచు, నాశ్చర్యంబుగా, రామభూపాలుని జయంబుఁ గోరుచుండిరయ్యెడ॥ 414

ఉ॥ పూనియదల్చివైచెనతి, భూరిజవంబుననుగ్రపావకా
నూనశిఖావళింజెనయు,నుగ్రతరంబగు బాణపంక్తి సం
ధానమొనర్చిపోరునెడఁ, దద్దయుఁబేర్చియుదగ్రదీప్తిచే
మానవనాథునిన్ బ్రబల,మార్గణముల్ వెసఁగూర్చివేయఁగన్ 415

చ॥ పటుతరతీవ్రకోపమున, భాస్కరతేజుఁడుదగ్రరోషుఁడై
చటులతరోరుకాండముల, సాహసమొప్పఁగఁగమ్మభూమిభృ

న్నిటలమునాటనేయ నవ,నీపతిసిల్గినరీతిఁజొక్కుచున్
బటిమదొలంగి భూతలము,పైఁబడె నాశ్రితులెంతొ కుందఁగాన్ ॥ 416

వ॥ అంతటఁగొంతకాలంబునకు,మూర్ఛందేఱి, కాలసర్పంబురీతినగ్నిజ్వాలాభీలంబులగు, నిట్టూర్పులనిగిడించుచు, మహోద్ధతుండై, రామలింగవిభుండు, ఘోరాంబకంబులఁ, బఱపి వెలమదొరనొవ్వఁజేయునప్పుడు॥ 417

మ॥ వినుమా,రాజకులాధమా; నినువెసన్, వేధించియుద్ధమ్ములో
ఘననారాచ పరంపరార్భటులచేఁ,గాంతొమితింద్రుంచినే
ననుపొందన్ భువిఁగీర్తిచేఁ బ్రబలి దివ్యంబైన శౌర్యంబుచే
ననుజుల్ మిత్రులు సంతసించునటు మోదాంభోధినైయుండెదన్॥ 418

గీ॥ అనుచునావెల్మభూపాలుఁ, డాగ్రహమున
ననుపమోజ్జ్వలకాండంబు, లవనివిభుని
వక్షముననాటనేయంగ, వసుధవిభుఁడు
మఱలబాణాలనేసినా, మ్మసిఁజేసి॥ 419

సీ॥ బాణత్రయంబునఁ, బ్రాభవంబలరార ముఖ్యాయుధమ్ముల, ముఱువునడఁచి
మఱిరెండుబాణాల, మర్మముల్ భేదించి గుఱ్ఱంబులనుబాణ, కోటిఁగూల్చి
పొరపాటులేకత, త్తఱపాటులేకచిత్తములోనమిగులస్వా, స్థ్యమ్మునిలిపి
రాఁబోవునట్టికా, ర్యమెఱింగిశాత్రవ కంఠపాశమ్ముల, గతులుదెలిసి

తే॥ వెనుకటినృపాలకులయుద్ధ, విభవమడర
వెనుకముందునుయోచించు, వీలుఁగాంచి
తగుజయస్తంభమునునాటు, తలఁపుచేత
విఱ్ఱవీఁగుచునుండెనా, వీరవరుఁడు॥ 420

వ॥ ఇట్లుకమ్మభూపాలుం, డఖండవిక్రాంతిధుర్యుండై వెలమఱేని ప్రాణంబులఁ గళ్లోలపఱచి, మహాశూరశిఖామణియై,యుండ, మృతుండైన వెల్మదొరను గాంచి, ఖేచరులెల్లరు "యతోధర్మస్తతోజయః" అనురీతింబట్టియీతండధర్మవర్తనుండగుటచే, మృతింగనె, నపజయంబునుగల్గె, ననుచుండనవ్వార్త నొక యశ్వారోహకునిచే, హతశేషులైన వెలమదొరలు పాతూరుపట్టణంబుననుండు రాజస్త్రీలకెఱింగింపుమని పంపనప్పుడాతండట్లు నేసియంతఃపురస్త్రీలకువైరులజయంబును, దమకుఁగల్గినపరాజయంబును నెఱింగింపఁబట్టపుదేవి, తనప్రాణనాధుని మరణంబువిన్నతోడనే, కొందలంపడి కొంతకాలంబునకుం దెప్పిఱి

లి,యుద్ధవాటికకునంతఃపుర స్త్రీలతోఁదమ పరిజనంబులతో నుచితయానంబు
లలో, వెడలిరానయ్యెడ॥ 421

ఉ॥ ఆయెడ యుద్ధవాటికకు, నయ్యువతీమణులెల్లరున్ వెసన్
బాయనిదుఃఖబాష్పములు, పర్వఁగ నేడ్చుచు మాటిమాటికిన్
బోయలనందలంబులను, బొల్పుగనిల్పుమటంచు స్వీయులా
నాయకులుండు తావులన, నంతగతిన్ దురపిల్లుచుండఁగాన్॥ 422

క॥ నీలాద్రిరావుమొదలగు। ధీలలితులుచేరి యచటఁ దేఁకువమెఱయన్
జాలింబడిదుఃఖించెడి। యాలలనలబుజ్జగించి, రయ్యెవిధులన్॥ 423

వ॥ అట్టియెడఁ బట్టంపుదేవి మొదలగు రాచనెలంతలు ప్రపంచమ్ముమునింగినరీతి,
బిట్టెలుంగున రోదనముచేయుచుండి రెట్టులన॥ 424

గీ॥ వైరివర్గంబుచేఁగూలి, వసుధయందుఁ,
బొరలుచున్నట్టి మొండెముల్, పెరిమఁగాంచి
యయ్యయో యయ్యయో జగ,మ్మడఁగెమాకు
నింకగతియేమియనియేడ్చి, రెంతో చింత॥ 425

గీ॥ రాజకాంతలయ్యు రాకేందుముఖులయ్యు। మేరచాలఁగల్గు, మెలఁతలయ్యు
భర్తృమరణదుఃఖ, భారంబుచేవారు। స్మృతిఁదొలంగిరెల్ల గతులచేత॥ 426

గీ॥ కట్టుకొన్నవలువ కాసంతతొలఁగినఁ। దొడిగికొన్నరవిక, ముడులువిడిన
వెలగలట్టినగలు, విడివడిపోయిన। నేమియెఱుఁగరీ మ,హామహిళలు॥ 427

గీ॥ ఔర భర్తలపైఁబ్రేమ, మధికమగుట। నొక్కయామడదూరాన, నున్ననన్యుఁ
బొడఁగనని యీవియోగినీ, పుంజమెల్ల। వేనవేల్పూరుషులఁగాంచవెఱవరైరి

క॥ సతులకుఁ బతులే శుభసం। స్థితికిన్మూలంబు భర్తృ, చింతనయేస
ద్గతికినిమూలము గౌరవ। వితతియు భర్తృగతభక్తి వెలయున్ నెలవై॥ 429

వ॥ అప్పుడవ్వనితాజనవ్రాతంబు, చేతంబులు, వ్యసనగ్రస్తంబులై, యాక్రందన
ధ్వని సంక్రాంతంబులుగాఁగఁ, బిన్నపెద్దలు, బాలవృద్ధులు, సజ్జనదుర్జనులను
మాటలేక, సర్వజనంబులు వ్యసనవారిధిందగుల్కొని, లోకమ్మె యాక్రోశిం
చు చందమ్మున, విలపించుచుండునయ్యెడ॥ 430

గీ॥ అమ్మ "దేవేరి" కమ్మవా, రతిశయించి
మనమహాయోధులంగెల్చి, మనుజవిభుల
స్వర్గమునకంపిరాజును, బరముగాంచఁ
జేసిరన, నామె మిగులఁ గృశింపనేడ్చె॥ 431

వ॥ ఇట్లారాజాంగనలెల్లరు మహాభయంకరంబగు ప్రవిదారణధారుణింగాంచి విల
పించుచుండిరి. ఆకదనస్థలంబు ఖండితశరీరుల యొక్కయు, నికృత్తహస్తుల
యొక్కయు,మర్దితమూర్ధులయొక్కయుఁ,జలద్గ్రీవులయొక్కయు, స్ఖలన్నేత్రుల
యొక్కయు, మేదోమస్తిష్కరుధిరధారానిరాఘాటంబై, గృధ్రాదిపలలాశన
పక్షిసంకులంబై, మహాధీరుల చిత్తంబులకును నుత్తలంపాటుఁగొలుపఁజాలి
యుండెనంతట॥ 432

తే॥ పుట్టినప్పటినుండి యెప్పుడునుభోగ, శాలులై కష్టవార్తలేలీలవినక
రాజ్యసుఖములఁగాంచెడిరాజవరులు, కాలవశమున భూస్థలిఁగలసిరకట॥ 433

ఉ॥ ఆయెడసూరభూమిపతి, యాహవమందుననీల్గిభూమిపైఁ
బాయనిరక్తపూరములు, బాగుగమేనునఁగ్రమ్మికారఁగాఁ
గాయముధూళిలోమునిఁగి, కంజదళాక్షుఁడు దీర్ఘనిద్రచే
సాయకసంచయంబులును, జక్కఁగమేనుననాటియుండఁగాన్ 434

సీ॥ భూనాథుఁగనుఁగొంచు, భూరిదుఃఖముఁబొడఁ, బొరలుచునురమును,జఱచు
కొనుచు। నిజపతికడకేగి, నిరుపమంబైనట్టియాకళేబరముపై,నస్త్రవాలి
వ్యసనాంబుధిమునింగి, పలుమాఱునేడ్చుచు, వివశత్వమందెనవ్వీరపత్ని
హాప్రాణనాథ యీ,యవనీపతులచేతఁ, జావంగనయ్యెనా,సామినీవు॥

తే॥ బళిరకాలంబుచేసెడి, పనులఁజూడ వింతవింతగనుండు,దే,వాంతకులను
గడ్డిబొమ్మలఁజేయునే, దొడ్డతనము సాఁగిరానీదు కార్యప్ర,సక్తియెడల॥ 435

గీ॥ కమ్మదొరలకు నీవతి,కఠినమైన కష్టములఁగల్గఁజేసిన,కతననీకు
నిట్టిదురవస్థసంధిల్లె,నేమియన్న నేమిలాభంబు నేఁడుప్రా,ణేశ చెడితి॥ 436

వ॥ అని యిత్తెఱంగునఁబ్రత్యేకంబుగ, నిత్య దుఃఖంబుచే వెలమ దొరలసతీమణు
లెల్లఁగాలగతికిఁబగచి, యుద్ధభూమియందు నడ్డదిడ్డంబుగంబడియున్న యాదొడ్డ
దొరలకళేబరంబులం గాంచి, తత్తత్సంకేత విశేషమ్ములఁ దమతమ ప్రాణనా
థులుగ నెఱింగి, యనేకభంగులఁ బరితపించుచుండిరయ్యెడ॥ 437

కమ్మదొరసానులు యుద్ధభూమికందలంబులతో వచ్చి మృతులయిన తమతమ పతులంజూచి విలపించుట

తే॥ నారసాధిపువైపున, మీఱువారు
భూవరులుశక్తికొలఁదిగాఁ,బోరియుద్ధ
వాటికనుబెద్దనిద్దుర, పట్టియుండ
వారిభార్యలుదర్శింప, వచ్చిరపుడు॥ 438

తే॥ వచ్చికమ్మనెలంతలు, పెచ్చుపెరుఁగు
దుఃఖభారమ్ముచేఁదమ, దొరలమేల్క-
ళేబరంబులఁజూచిగాశ్సేతులాడ
కట్టెకుయ్యోమొఱ్ఱోయని, బిట్టువగచి॥ 439

వ॥ అనేక విధంబులఁ బతిభక్తివిశేషమ్ముచే, నానెలంతమిన్నలు చింతిల్లుచు, విలపించుచున్నసమయంబున, భూవిభులిట్లనిరి. 440

సీ॥ వినరమ్మ కమ్మభూ, వనితలారా మీరు, వగచిననేమిలాభమ్ముగలదు
జన్మించినట్టియే, తన్నాథుఁడేసిస్వర్గద్వారలబ్ధిచేగండఁడగును
మీమనోనాయకుల్, స్వామిభక్తివహించి యుద్ధానఁబోరాడి,యుక్కు-దక్క-
దైవానుకూల్యంబు, తప్పుటచేతవీ. రస్వర్గమందిరి, భ్రాంతివదలి
తే॥ ప్రాణనాయకులాటమీ, వ్యసనమునకుఁ
బారముండదుగానియే, వారికేనిఁ
జెందరానిసుఖమ్ములె, చెందినారు
వారికై చింతయేలదే, వేరులార॥ 441

తే॥ వేదములు శాస్త్రములు పూర్వ,విధులుగూడ
వీరులకు స్వర్గఫలము ప,విత్రమనుచుఁ
జెప్పియుండవె బుధులెల్లఁ జెప్పకుండ్రె
కాన శాంతింపుఁడీకమ్మ, చానలార॥ 442

వ॥ అని యిట్లు కమ్మభూపాలకులు మృతభర్తృకలకుఁ, దద్భర్తృకళేబరంబులఁ జూపుచు, వారిపరితాపంబు, తత్తదుత్తమోక్తులఁ బోఁగొట్టుచు, సొంతనెలవులకుంబోవ నియమించిరయ్యెడ॥ 443

క॥ ఇరువైపువారలయ్యెడ। నిరువైపులయుద్ధమందు, నీల్గిన ప్రజకుఁ
బరగున దహనాదిక్రియఁ। జరుపుటకై చేసిరపుడు, సద్యత్నంబుల్॥ 444

తే॥ యుద్ధమునఁ బెద్దనిద్దుర, నొందినట్టి। శౌర్యనిధులకు దహనాది, కార్యములను
శాస్త్రవిధిఁ జేసిరతిశుద్ధ,సత్త్వలగుచు। మృతులకందఱకతినిత్య,గతులుగలుగ॥

వ॥ ఇట్లు యుద్ధనిహతులగు సర్వజనులకు, యథావిధిగ, నగ్నిసంస్కారముం జేయించి, గోభూదానాది మహాదానంబులాచరించి, దిక్కు-లేని యోధులకుఁ గూడఁ, బితృక్రియలాచరింపఁజేసి, యనాథప్రేతసంస్కారంబులొనరించుచు, నుండునట్టియెడ॥ 446

సీ॥ ఆయెడ దొరసాను,లందఱు పతిభక్తి, హెచ్చుగాఁగల్గిన, హేతువునను

జాలవందురుచునిచ్చలు దివ్యజలములతో, కోలఁకులకేగి మిక్కుటపునియతి
స్నానముల్ దానముల్, చక్కఁగాఁబచరించి, తమసంతతికివృద్ధి, తలఁచితలఁచి
దేవతాసేవ్యుఁడౌ, దేవదేవునిఁగొల్చి, తమశిబిరంబుల, దరికిఁ జేరి
తే॥ మఱచిపోయెదమన్న ను, మఱపురాని
భర్తృసురణంబులకుఁ జింత, పడుచునుండి
యెట్టులో రేయిఁగడపిరి, పట్టుఁదొలఁగు
వృక్షశాఖలవిధమున వివశలగుచు॥ 447

వెలమనెలంతలు మొదలగువారు, పాతూరుపట్టణంబుఁ జేరుట.

సీ॥ వెలమవాఱందఱు, వలయుకర్మము లెల్ల నెఱవేర్చుకొని బహు, నియతితోడ
హతశేషులైనట్టి, యన్యులతోఁగూడి, పట్టంపుదేవితోవచ్చుచుండి
రామెయుసంతాప, మందుచుఁ బరిజనుల్ సేవింపనెల్లరు చెంతరాఁగఁ
బాతూరుపట్టణ, పథమందువచ్చుచు, నిహవాంఛలనువీడి, యెట్లొ మెలఁగె
తే॥ సౌధములఁజంద్రశాలలఁ, జారుగిరులఁ
జేఱిచూడక మఱియొక్క, దారిఁగనక
ప్రాణనాథవియోగసం, భవమహాబ్ధి
వార్ధిమునిఁగిరి వెలమభూపతులసతులు॥ 448

వ॥ ఇవ్విధంబున వెలమదొరసానులు, పతివియోగజనితమహాదుఃఖంబున, మునింగి
యేమియుందోఁపక యవస్థపడునెడఁ, గొందఱు విద్వచ్ఛేఖరులు కొన్నిధర్మం
బులంబోధించుచుంట, వారు మనోనియమంబుఁజెంది, తత్త్వజ్ఞానసంపన్నలై
యావెలమదొరయగు సూరభూపాలుని ప్రియపుత్రుండగు నరసారావునకుఁ
బట్టంబుఁగట్ట నాయన రాజ్యంబేలుచునుండె ననంతరంబు॥ 449

కమ్మదొరలు చింతపల్లెంబ్రవేశించుట

ఉ॥ ఇచ్చటఁగమ్మభూమిపతు, లింపుగసజ్జయమంది చెచ్చెరన్
వచ్చుచుఁజింతపల్లెకును, వాలుగసైన్యముతోడనప్పుడే
చొచ్చిరిసౌధరాజపరి, శుద్ధతలాంతరసీమలందుబల్
మెచ్చుగనంగనామణులు, మేలిమియారతులిచ్చుచుండఁగన్॥ 450

గీ॥ వారవనితలుసంగీత, వాద్యములను
జోవుదారులుపౌరుష, సూచకములఁ
బెద్దలందఱుజయవచో, విభవములను

మేలుసూచింపవచ్చిరి, మేడలకును॥ 451

ఉ॥ శూరులుయుద్ధపద్ధతిని, సొక్కియుసోలియుబాణపంక్తులన్
మేరకుమించుబాధపడి, మిక్కిలిపౌరుషముంచుటన్మహా
వీరవతంసులై రిపుల, వేగనదల్చికృతార్థులౌచువే
చేరిరిగేహసీమలకు,జేడెలుసంతసమందికాంచఁగాన్॥ 452

వ॥ ఇట్లాయోధనబాధావిశేషంబులఁ జిక్కుపడియున్నవారలు స్వశరీరపోషణంబు, చికిత్సావిధానంబుల సమకూర్చుకొని, యిష్టశిష్టజనంబులనాదరించుచు, వారిచేనాదరింపఁబడుచు, నభీష్టదేవతారాధనలసలుపుచు, దమతమభూముల నేలుచు, దీనులఁగరుణించుచు, యుద్ధమృతులైనవారి పుత్రులకును, హతశేషులై జయంబు సేకూరఁ జేసినవారలకును, దగుసత్కారంబులొనర్చి, వృత్తులనొసంగి, పరితృప్తులనొనర్చి, సౌఖ్యానందులైయుండిరయ్యెడ 453

మాలిని॥ పరమవిమలమూర్తీ, భవ్యచారిత్రవర్తీ
సకలనిగమవంద్యా, సాంద్రవిద్యాభినంద్యా
నిరుపమగుణశాలీ, నిర్మలానందశైలీ
సురుచిరముఖచంద్రా, సువ్రతారామచంద్రా 454

స్రగ్విణి॥ రామచంద్రాజగ, ద్రక్షకారాక్షసో
ద్దామతేజోంబుధిస్థానకుంభోద్భవా
శ్రీమహాత్మాయశశ్శ్రీనివాసాపరం
ధామసుత్రామనుత్యానసుంబ్రోవుమా 455

ఇది శ్రీసీతారామచంద్ర కరుణాకటాక్ష వీక్షావిశేషసంప్రాప్తకవిత్వవైభవ, శ్రీ
మదఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపరాజయోగానందానుభవ, పవిత్ర వల్లుట్ల
గోత్ర వాసిరెడ్డి వంశసంభవ, వెంకమాంబా సూరయనామధేయ
తృతీయ తనూభవ, బుధజనవిధేయ, సమ్యక్కృతాతిథేయ,
సత్సహవాస, వెంకటసుబ్బదాస ప్రణీతంబయిన వాసి
రెడ్డివంశచరిత్రమ్మునందుఁ దృతీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.
శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీ రాజా వాశిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుడు మన్నెసుల్తాన్ బహాదరుగారు.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

వా సి రె డ్డి వం శ చ రి త్ర ము

చతుర్థాశ్వాసము.

వేంకటాద్రిప్రభుచరిత్రము.

రఘురామచంద్ర, సుర, శేఖరసన్నుతశౌర్యసాంద్ర, దు
ర్వారవిపక్షబాహుబల, భంజకదోర్బలసార, యర్థిమం
దార, యఘౌఘనాశకప, దద్వయ, దీనశరణ్య, మాన్యసం
చార, మహాత్మదేవర, ప్ర, శస్తవిధిన్ వినుమాకథాస్థితిన్॥ 1

వ॥ అని తొల్లిటియట్ల గంధవహసూనుండామోద బంధురుండై, స్వామికి యవ్వ
లికథవినుపించునట్లు నానోడువువిధం బెట్టిదనిన॥ 2

క॥ సభలోవిబుధౌఘంబులు। శుభగతిఁ బ్రాచీనకథల, సురుచిరగరిమన్
బ్రభువర;వినుమని తెలుపఁగ। విభవేంద్రుఁడు తేఁడువినియె, వేత్తృతహెచ్చన్॥ 3

చ॥ ప్రభువరుఁడాశ్రితావళికిఁ, బ్రాపగువాఁడుదయాంబురాశియై
త్రిభువనవల్లభుండనఁగ, ధీవిభవంబున యోగ్యబుద్ధిచే
నభయమొసంగుచున్ బుధజ, నాళికిమేలుపొసంగఁజేయుచున్
బ్రభవెలుఁగంగలోకములు, పట్టనికీర్తినిఁగాంచెనన్నిటన్॥ 4

గీ॥ రాజ్యపరిపాలనంబతి, రమ్యముగను సర్వసంశ్లాఘ్యముగఁ జేసి, సర్వవిధుల
సత్యమేనిత్యమనుచును,స్వాంతమందుఁ దలఁచివిలసిల్లెరాజను,త్రాముఁడహహ
ఉ॥ భూవిభుఁడయ్యెడన్ సకల, భూమిపకోటికిసంతసమ్ముగాఁ
జేవనుహెచ్చిసద్విధుల, చేఁతలమించిప్రసిద్ధిఁగాంచఁగాఁ
గోవిదబాంధవావళులు, గొప్పగఁదన్నుఁదలంచుచుండఁగా
భావమెలర్పమంచిపని, పాటులొనర్చెజగమ్ముమెచ్చఁగాన్॥ 6
సీ॥ వాసిరెడ్డిమహాన్వ, వాయసింహాంబాక, నాఁడుసభందీర్చి, పోడిమెఱయ
మణిరత్నకీలిత,మకుటంబుధరియించి, భుజకీర్తులనువుగాఁ,బొందుపఱచి
కోఱమీసంబును, గొమరొప్పసరిచేసి,గొప్పగుఱ్ఱము నెక్కి,యొప్పుగాను
గండరగండఁడై, గరిమతోబసవశం,కరుఁడన్నబిరుదంబు,నెఱివహించి
తే॥ మన్నెసుల్తానుబిరుదంబు,మఱియుఁదాల్చిఁ
చోపుదార్లెల్ల బిరుదముల్,సొరిదిఁజదువ
గజతురంగంబులును సేన,కదిసివెలయ
నాకవిభుధిక్కరించెనయ్య,వనివిభుఁడు॥ 7
సీ॥ ఎనిమిదిదుర్గమ్ము,లేరాజుసాధించి,తోరణమ్ములుగట్టెధారుణిపయి
రిపులమంత్రాంగముల్, నిపుణతనేరాజు, రిత్తపోవఁగఁ జేసె రేఁగియార్చి
తడయకశాసన,స్థంభంబులేరాజు,స్థాపించెభువినిండ, నేపుమీఱి
మృష్టాన్నదానంబు, మెప్పుగానేరాజు, ద్విజులకుఁబెట్టించె,దీప్తి మెఱయ
తే॥ నగ్రహారశతంబున,నుగ్రహించి బ్రాహ్మణులకిచ్చె నేరాజు,బ్రహ్మభక్తి
నట్టియాక్షితినాయకు,ననుకరించు రాజులనలేరులేరుగా,యోజఁగాంచ॥ 8
సీ॥ ఘనతులాభారంబు,మునుకొనియేరాజు, ముమ్మాఱుదూగెఁసమ్మోదమలర
గోగర్భమునుజొచ్చి, కూర్మిచేనేరాజు,విప్రులకర్పించె, వేడ్కమీఱఁ
గనకమయూరంబు,ఘటియించియేరాజు, వాహనంబనియెక్కె,వాంఛదీఱ
శంకరాలయములు, శతమేకమేరాజు, కట్టించియర్చించె, గౌరిపతిని
తే॥ మణిమయంబైనమకుటంబు, మండలేంద్రుఁ
డవనిధరియించియేరాజు, మివిలెనతఁడు
వేంకటాద్రీంద్రుఁడేగాక, వేడ్కమీఱఁ
గలియుగంబునఁగలరనఁ, గల్లకల్ల॥ 9
సీ॥ ఏరాజుభూమిపై, నింపుగాబహుపట్టణంబులఁగట్టించెఁ డంబుమెఱయ
నేరాజుగోవుల,ధారాళముగనిచ్చి, ద్విజులచేఁగాంచెసత్కీర్తిఁబుడమి

నేరాజుజన్నమ్ములెన్ని యోచేయించి, యజ్ఞేశ్వరప్రీతి, నందుకొనిమె
నేరాజువరదాన, ధారచేదారిద్ర్య, రేణువుల్ తొలఁగుదా, రినిగణించె
తే॥ నట్టిడగణితసుగుణగ, ణాబ్ధివిక్ర
మక్రమధనుండుసంప్రదమాఘనుండు
శైలసమధీరుఁడుద్దండశాసనుండు
వేంకటాద్రివిభుండుసం, విద్వరుండు॥ 10

వ॥ ఇట్లుండ నమ్మహారాజశేఖరుని రాష్ట్రమందు నొక్కవిపినతలంబున సంచరించు నడవిచెంచులు స్త్రీపురుషాదులనేకుల బాధ పెట్టుచువారల యొక్క భూషణాదితస్కరణంబొనర్చుచు, నబలలవలవని పనులఁ దూలించుచునుండఁ దదుదంతంబు, చారచక్షుష్కుండై, విని యేకాంతంబున, నివారణోపాయం బాలోచించుచు, నాలోచింపకున్న రాష్ట్రేతరపరిపాలకులవలన నపఖ్యాతి యు సంఘటిల్లునని యెంచి, యుండుసమయంబున॥ 11

శా॥ భూపాలుండిటుతన్నికారమునకున్, బొల్పొప్పుపీలెంచనే
కోపంబున్ మదిలోననిల్పుకొనకే, గోలందొలంగింపనే
పాపంబున్ గనఁబోనియోధవరునాహ్వానించియాపాపులన్
వేపాపంబుననుండిత్రిప్పుటకునై, పీలొప్పఁదానిట్లనున్॥ 12

సీ॥ మనరాష్ట్రమందున, మర్యాదవిడనాడి, విపినాంతరంబున, వివిధగతుల
దుర్వృత్తిచేతఁదుం, దుడుకొప్పఁగానుండి, కుటిలప్రవర్తన, చటులులగుచు
మర్త్యులందఱఁబట్టి, మానుషమ్ముచెడంగ, భూషణాదులఁగొని, భూరిశక్తిఁ
బరితాపమొందించి, పాంథులనెల్లర, భీతిల్లఁజేయుచుఁ బేర్మిఁదక్కి
తే॥ మనదుమేదరసాలను, మనికిఁజేసి స్వేచ్ఛమైసంచరించుచుఁ, దుచ్ఛమతులు
తలఁచికొన్నంత గుండెలు, తల్లడిల్లఁ జెంచుదొరలుండిరచ్చటుఁ, జేరినీవు॥ 13

❋ రాజాజ్ఞచే భుజంగరావు చెంచులంజింతపల్లెకుం దోడ్కొనివచ్చుట ❋

వ॥ వారిందగురీతి నీసామవాక్యంబులచేతన, యెటులేనిఁ దోడ్కొనిరమ్మనన నప్పుడా భుజంగరావను పంచముండతి బలవిభవాతిశయంబున, నాతేని సేనాధిపతియై, యుండెంగాన, తేనియాజ్ఞ శిరసావహించి వనికిం జేరెనయ్యెడ॥ 14

ఉ॥ కాంచె భుజంగరావుపథి, కప్రకరాతికఠోరదుష్క్రియా
భ్యంచిత కాననాంతరవి, హారిసురారిసమానదంభప
ద్యాంచల సంచరత్కుమతి, యాపనసాధనహస్తనిస్తులా
వంచనకుంచితాటవిక, వైరుల ధీరులఁ జెంచువారలన్॥ 15

తే॥ మానవంతుఁడుమేటి సే,నానియపుడు
శాంతరసముట్టిపడవారి, సరసఁజేరి
యందు శ్రీరామదాసను, నధికుఁగాంచి
మన్ననవచించె యుక్తమా మాటలపుడు॥ 16

వ॥ ఇట్లు మాటాడినపిమ్మటఁ జెంచులు వారివారితావులందెలుపుకొని, సంశయింపక యుండుసమయంబున, వారిలోఁ బెద్దయగు రామదాసుంగాంచి "ఓయీ నీవీవనమధ్యంబున నీవారందఱితోఁగూడి దుష్టకృత్యంబుల నాచరించుచు నీవారలాచరింప హర్షించుచునుండఁ జెల్లునా? భగవంతుని దయదప్పినచో మనమెంతవారము. పాపకృత్యంబులచే నధోగతిపాలగుటదప్ప వేఱేయేమున్నది" అని భుజంగరాననుచు రాజశాసనముం దెల్పనెంచి యప్పుడు॥ 17

గీ॥ అధిపులందఱిలో వేంక, టాద్రివిభుఁడు। శిష్టపోషణమొనరించి, దుష్టశిక్ష
ణమ్ముసేయుచు దేవతా,నాథుమాడ్కి। వర్థిలుచునుండెరిపువన,వహ్నియగుచు॥

ఉ॥ కావునమీరలీయెడల, గౌరవమారఁగఁ గొంతుతోడనే
యావిలపాటునొందక స, మంచితభక్తి చెలంగునట్లుగా
మీవివరంబుఁదెల్పుకొని, మెప్పుగఁబాలనసేయుమంచు స
ద్భావముతోడ భూవిభుని, భక్తినిఁగోరఁగఁబ్రోచుసత్కృపన్॥ 19

వ॥ ఇట్లుచెప్పినవిని యాచెంచులందఱు, పత్నీపుత్రసమేతులై బయలువెడలివచ్చుచుఁ దమమనంబుల "మనకు నేకొఱంతయుఁ గలుగకుండ శ్రీవేంకటాద్రిప్రభువరుండు పోషించునని భుజంగరాయోక్తుల నమ్ముకొని శ్రీకృష్ణభగవానుని చారిత్రంబులఁ గానమ్ముచేయుచు నాడుచుఁబాడుచుఁ బ్రభునివాసంబునకుఁజనునయ్యెడ॥ 20

అడవిచెంచులు రాజుసన్నిధికివచ్చుట

గీ॥ మున్నురాజేంద్రుకడకేగి, మోదమలర నడవిచెంచులరాకను, ఘనతమీఱఁ
దెల్పవిభుతోడనవ్వార్త, తేటపడఁగఁ బ్రవిమలానందభరితుఁడై, పటిమమెఱయ
గీ॥ చెంచులారమీరు చిరకాలమునసుండి యడవిలోనతీసు, తాళిఁగూడి
చౌర్యవృత్తిచేత సకలపాంథులఁబట్టి బాధపెట్టుచుంట, పాడియగునె॥ 22

క॥ ఎత్తిరిమనుజజన్మం బెత్తెఱఁగుననోరులబాధ, యించుకయైనన్
వృత్తింగనుపట్టదొత ద్వృత్తియెసర్వజనయోగ్య, మెయ్యెడనైనన్॥ 23

వ॥ అననాచెంచువారలు తమవివేకముకొలంది, నిట్టులందెల్పి రెట్లనిన 24

క॥ ఓరాజశేఖరా! విను, నారాయణమూర్తి మమ్ము, నానావిధులన్
జోరోద్ధతులనెనర్చెను జోరకృతుల్ సృష్టియందుఁ, జోదితములెకా॥ 25

వ॥ ఇట్లుపలుకుచున్న చెంచుల యుక్తియుక్తోక్తులకు, భూవల్లభుండతికుతూహలి యై "శివాజ్ఞపృథివియందనేకవిధులసృష్టినేర్పఱచి పుణ్యపాపమిశ్రకర్మలఁగల్పించె, నందుమనుష్యజన్మంబు దుర్లభంబు. తొల్లికొందఱు ఋషిప్రవరులే, దుష్కృతిపరాధీనులైయుండ, మహర్షీంద్ర సందర్శనమాత్రంబునన, భగవద్భక్తిసంప్రాప్తంబై తరించిరని వింటిమిగాన, మీకీయెడఁ గావలయు జీవనోపాయంబుల సమాకూర్చెద, మీదుశ్చేష్టలు మాని మాకొల్వునందుండుఁడ"ని రాజాజ్ఞాపింపబద్ధులై వల్లెయని తద్రాజసన్నిధిఁ గొల్వుసేయ నంగీకరించి రయ్యెడ॥ 26

తే॥ ఐదువందలమందియౌ, నడవిచెంచు। లెంతొభుజదర్పమేర్పడ, నెలమిమిగుల
మత్తమాతంగములరీతి, మంచిత్రోవఁ।గొల్వుసేయుచునుండిరి,గుణముకుదిరి॥

సీ॥ ఒకవేళనొక్కఁడ,త్యుత్సాహమేపారఁ, గరితుండములనేలఁ,జఱచికొట్టు
ఘీంకారములచేతఁ, గిక్కురుమనకుండ, గజములెల్లనుబఱు, గజిబిజిగను
మఱియొక్కభటుఁడేగి, మత్తగజంబుపైఁ, గుప్పించిదుముకును, ఘోరగతిని
బంజరాంతరమందుఁ, బరఁగుశార్దూలమ్ముఁ, బట్టియాడించును, బంటొకండు

గీ॥ వారిలోబంట్లుకొందఱు,వ్యాఘ్రిగాఁగఁ। జూచువారికిభయముమె,చ్చునువెలుంగ
మిగులవింతైనచేష్టల, మిన్నుముట్టి। ప్రభునిపేరోలగంబున రాణగనిరి॥ 28

తే॥ గీ॥ ఇట్టులాచెంచులయ్యెడ, నినునియాజ్ఞఁ
దొలఁగియిచ్చకువచ్చినధోరణులను
నగరివారలుభయపడ, నడచుచుండి
శేరువారింపలేరను, దారిఁద్రొక్కి॥ 29

చ॥ తమకెదురేగుచెంచుజన, తండములన్ దమశక్తిచేత భూ
మిమడియునట్లుత్రొక్కుచును, మిక్కిలిమాటలగోటమీఁటుచున్
శ్రీమకుసహించిసాధముల, జాడలకుంజనితన్మనోజ్ఞతన్
విమతులమాడ్కిఁగీడ్వఱచి వెఱ్ఱిపనుల్ పచరించుచుండఁగాన్॥

వ॥ ఇట్లుండనొక్కదివసంబున నాభూపాలశేఖరుండు వనవిహారమ్ము సేయంబోవఁ దలంచి చెంచులనాయకుండగు, జల్లాల కృష్ణానాయకుని రావించి నేఁడు మృగయార్థంబుచనందలంచితిమి కావున సేనాసమేతుండవయి నీవునురమ్మనఁద

ద్రాజునానతి, నాతండునుదన సైన్యంబుసమకూర్చుకొని రాజచంద్రునితో
వనవిహారంబున కరిగెనప్పుడు॥ 31

రాజు చెంచులనుగూర్చుకొని వనవిహారంబునకరుగుట.

చ॥ కరులుహయంబులున్ భటని,కాయముతోడఁజనంగ హెచ్చుగా
సరసులుసంతసింపరభ,సంబుగలట్టి తురంగమెక్కి యా
నరవరమౌళికూర్మిని వ,నమ్మునఁజక్కఁజరింపనయ్యెడన్
బెరిమను జేరియుండెఁబలు,పెద్దలు బాపురెమేలు మేలనన్॥ 32

ఆ॥ రాజువనవిహారమోజఁబోయెడివేళఁ బౌరభామలెల్ల, "బ్రవిమలాత్మ
మీకుశుభములగును, మేదినీశ్వర" యంచు సేసలెల్లఁజల్లివాసిగనిరి॥ 33

తే॥ స్వర్గనాధునిరీతిన,వార్యగతులఁ దగినపరికరములతోడ, ధాత్రివిభుఁడు
వనవిహారంబునలుపఁబో,వంగనపుడు శకునములుమంచివైచాల, సంభవించె॥

సీ॥ పథమందుతేఁడు స,త్పథమందుతేఁడునాఁ బరిపూర్ణకళలతో,వచ్చుచుండఁ
జెంచులెల్లరుకార్యసంచయంబులమాని; తొల్లింటివారిదా,త్రోవఁద్రొక్కి
పర్వతాగ్రంబుల, గర్వించిలంఘించి నడబావులనుబాడుపడఁగలంచి
వృక్షాగ్రములనెక్కి, వీఁకమైదుముకుచుఁ, దమనాథులెక్కించు,తలఁపులేక

తే॥ వర్తిలుచునుండువేళభూ,వల్లభుండు
వీరదాసనునాయకుఁ జేరఁబిలిచి
"వీరికీపనికూడునా యోరి?" యనఁగ
నాతఁడును జ్ఞానికాక దు,శ్చేతమునను॥ 35

గీ॥ వెఱ్ఱివెఱ్ఱిపనుల్సేయ,నీలుతోలఁగె నేమిసేయంగఁదగునంచు,నెంచితేఁడు
వీరలనువంచుమార్గంబు,వెదకుచుండెదయయొకించుకమనమందు,దాఁటిపోయి

చ॥ వనమునసంచరించునెడ వ్యాఘ్రములన్ మెడఁబట్టితెచ్చియా
ఘనవిభుసన్నిధిన్ నిలిపి, కాననభిల్లులుధిక్కరించుచున్
మునుకొని వారివారిబలమున్ బ్రభుమౌళికిఁదెల్పుచుండ న
మ్మనుజవరేణ్యుఁడయ్యెడస,మంచితవృత్తివహింపవారలున్॥ 37

వ॥ అప్పుడారాజోత్తముండు, పిపాసాపరాయత్తచిత్తుండగుటచేత, నొక్కబం
టుంబిలిచి, విమలజలపరిపూర్ణంబగు కాసారంబెచ్చటఁ గలదో కలయంబరి
కించి, యెఱింగింపుమన నాబంటును వల్లెయని చనియున్న తెఱంగెఱింగింప
భూనాథుండయ్యరణ్యంబునఁ దనపరిజనంబులంగూడుకొని, కాసారంబునకుం

జనుచుమార్గమధ్యంబునఁ ఫలపుష్పబలప్రకీర్ణంబులగు మనోజ్ఞవృక్షరాజంబులఁ గాంచుచు, సుమనసమంచిత మనోహరగంధబంధురతావిస్తృతలతావితతిందిలకించుచు, మందమారుతసంచార పూరితవివరంబులై, యవ్యక్తమధురధ్వనులవెలువరించు వంశాదికాష్ఠప్రకాండంబులఁగనుంగొనుచు, జలవిహంగమసంచరణ రణరణత్కారరంగంబగు సరస్తరంగపటలంబుఁగాంచి, కాంచినంతనదప్పిఁదప్పించునట్లు గన్పట్టు మట్టుగల సలిలంబాప్యాయనంబుగం గ్రోలి, భోగినివాసయుక్తంబగు నాసరసీదిక్తటంబున విడిసియున్న నంతట మంత్రిసత్తము లాడువాక్యమ్ముల నెంచి స్వనివాసంబునకేతెంచి రనంతరంబ॥38

శా॥ భూనాథుండుమనమ్మునన్ గరుణయొప్పంగల్గువాఁడౌట సం
తానంబట్లుచరించుచెంచులనెటుల్, దండింపనౌనంచునే
హానింజేయకయున్న దుర్మమలుము, ర్యాదం దిగంద్రావిభూ
తానంబారి పథంబుఁద్రొక్కిరెటులో, యంచున్ విచారించుచున్॥ 39

మ॥ మఱునాఁటన్ సభకేగియావిభుఁడుసామంతాదులన్ గూడి భూ
సురరత్నంబులఁబిల్వనంపియనువౌ, చోప్పున్ వినంగోరి శ్రీ
వరసింహాసనమెక్కియుండిమిగులన్, వైరాగ్యభావంబునన్
గరమున్ విన్నఁదనంబుఁదోఁపఁబలికెన్, గంభీర్యజ్వలంబౌసభన్॥ 40

మ॥ వినుఁడీభూసురవర్యులార; వినుఁడీ, వేదాంతులారామతిన్
వినుఁడీమంత్రివతంసులార; మనపృథ్విన్ జెంచులీనాఁడు మె
ల్లనవర్తించుచుదుష్టచేష్టలకునె, ల్లల్ గాఁగనున్నారు నే
వనిలోనన్నిటిగుర్తెఱింగితిభవ, ద్భావంబులన్ జేర్చితిన్॥ 41

మ॥ అనిభూపాలుఁడుతత్సభన్ దెలుప నా,హాకారపర్యాప్తులై
వనజాక్షుంగనిపల్కిరాసభికులున్ భావానుకూలంబుగా
మునుగ్రంథంబులఁజెప్పియుండెనుగదా, మూర్ధాభిషిక్త ధరాపాల; న్యా
యనివాసంబగురాజ్యమందుఁదగర, య్యాయుండనంచున్ వడిన్॥ 42

తే॥ రాజమార్తాండచెంచుల, తేజమడఁపఁ
దగినయోధులఁబంపయో, ధవరులేగి
వారిమడియించుటేమంచి, పనిప్రభువమ్ము
కనికరించిన దుష్క్రియల్, ఘనమెయగును॥ 43

వ॥ అని తత్తదుచిత ప్రసంగోక్తుల తేనికందఱు విన్నవించిన నావల్లభుండు తన మనంబునఁ గొంతవడి విచారించి, యేకకాలంబునం జరుపఁదగు సాంఘిక

మరణంబునకుం, జింతించి న్యాయ్యమాచరించుట యుక్తంబకదా యని నిర్ణయించుకొని యప్పుడు॥ 44

సీ॥ బాహుదర్పముచేతఁ, బాటిల్లుచుండి య, త్యద్భుతింజరియించు, నొప్పుగలుగు
వీరసింగనువాని, వీరాగ్రగణ్యుని, రామసింగనువాని, రౌద్రభటుని
భద్రసింగనువానిఁ, బటుదర్పశూరుని, భుజగరావనుమహా, భూరిబలునిఁ
గోటోజి నరోసజి, ఘోరబలుండైన, రామోజినిఁక మ,రాటవారి

తే॥ యోధులందఱరావించి, బోధపడఁగఁ
బల్కె నారాజు వారితోఁ బటిమమెఱయ
మీరు మీసైన్యచయముఁను, మెప్పుగాను
గూర్చుకొని వేగరండంచు, ఘోరగతిని॥ 45

వ॥ అని యిట్లు, నియమింప, వారు తద్రాజాజ్ఞానుసారంబుగా గుమిగూడి రాఁగ నప్పుడారాజిట్లనియె॥ 46

♦ రాజునిజయోధులంజేరి చెంచులతో దురంబుసల్పి చక్కాడుమని నియమించుట ♦

క॥ మీమీమెలఁకువతోడన।క్షేమాతిశయంబుగదురఁ, గెరలుచుమీరల్
సామంతులైనచెంచుల।నేమించుచుఁజంపవలయు, నిర్భయవృత్తిన్॥ 47

ఉ॥ సందడిఁజేయకుండఁగను, జక్కనియుక్తులమీరలిప్పుడే
యందముగానుదుష్టులగు, నందఱిఁగైకొనిపోరిలోపలన్
బొందుగబాణసంఘములఁ, బొంకమడంచుచుఁగాలువీటికిన్
దొందరనంపఁగావలయు, ధూర్తులసైపఁగరాదునిచ్చలున్॥ 48

గీ॥ యోధులాతేని యానతి, నుక్కుమిగిలి।వేగఁగైకొనిచెంచుల, వేఁచమణఁప
నాయుధంబులతోఁగూడ, నతిశయిల్లి।తరలిరప్పుడుచెంచుల, తెరువులరయ॥ 49

సీ॥ సేనాధనాయకుల్, స్థిరధైర్యమలవడ, రాజాజ్ఞఁగైకొని, రౌద్రమెసఁగ
శ్రీరామదాసను,ధీరవరేణ్యుని, రావించిచెప్పిరి, రమ్యముగను
నేఁడుమాపైనేమి, నెనరులేకుండఁగా, సెలవొపంగెనురాజు, స్థిరముగాను
మనసైన్యములతోడ,మనమందఱముఁగూడి, బయటిభాగమ్మునఁ, బ్రౌఢగతిని

తే॥ బోరిజయమందఁగోరెను, భూవిభుండు
కానమీరలువెడలుఁడీ, కదనమునకు
ననఁగఁజెంచులునత్తఱి, నాత్మశక్తి
నాహవంబునకునుబోయి, రతిశయిల్లి॥ 50

వ॥ ఈప్రకారంబుగా నుభయబలంబులు యుద్ధవాటికకుం బోయియుండ నందు
జేనియోధులు "మన మీయెడ నీభిల్లభటవర్గంబుతోఁ బెనంగిన జయంబుగ
నుంగొనుట దుర్లభంబు. వీండ్రును గుటిలవర్తనులు గనుక మా యోపాయంబు
ననీదుర్మార్గులఁ జక్కడుటుచితం" బనికపటపురస్కారంబుగ నని సలుపనెంచి
రనంతరంబ॥ 51

మ॥ అపుడాకానన భిల్లులందఱను సేనాగ్రేసరుల్ ప్రజ్ఞచే
నిపుణత్వంబునఁ జేరి దార్ఢ్యముగస్వా, స్నిరేజముల్ డిందఁగా
విపులప్రాభవమేర్పడ౯ మిగుల నా, వేశంబు సంధిల్లదు
ష్కపటంబొప్పఁగఁ జేయఁబూనిరటసం, గ్రామంబు శ్రేయోర్థులై॥ 52

సీ॥ మెలఁకువతోడను, మెప్పైనకార్యంబు, లలనడునట్లుగా నధికులపుడు
కనుసైగతోడను, గానులుబిగియించి, యిట్టట్టుకదలంగ, నీకవేగఁ
బటుతరంబైనట్టి, పదివేలసైన్యంబు, వివిధప్రయత్నముల్, వెలయఁజేసి
మొనఁదేలిరవ్వారు, మూర్ఖభావంబున, ముష్టియుద్ధమునకై కష్టగతిని

తే॥ దురముసలుపంగ వారలు, తుచ్ఛగతులఁ
బాదఘట్టనముల రేణుపటలి, వెడలి
భూనభోంతరములఁ గ్రమ్మి, భూతవితతి
నివ్వెఱఁగుపడఁ జొచ్చె నానియతిఁ గలఁగి॥ 53

చ॥ విషువనిసాహసమ్మునను, వ్రేల్మిడిఁదాఁకుచు బాహుదర్పముల్
నుడివడువీరశౌర్యమున, సుస్థిరధీరత వ్యాఘ్రరాజముల్
కడువృషభేంద్రుల౯ బొదువు, కైవడిఁ జెంచులఁబట్టి హిందువుల్
గడియలమీఁదఁ గొట్టిరి యఖండగతి౯ జనిపోవఁ గొందఱ౯॥ 54

ఉ॥ మోసమొనర్చిమున్మనతి, మూర్ఖమనీషనుబట్టికట్టి మా
యాసలువీడఁ జేసియిటు, న్యాయమువీడి కఠోరవృత్తిచే
మాసరిమేమెయంచుఘన, మా! మముఁజంపఁగఁ జెప్పిచేసిన౯
దాసులలోన నొక్కరుఁడు, దార్కొనమీగతి గన్పడు౯ గదా॥ 55

ఉ॥ కాననమందుఁ జేరికడు, గౌరవహీనతదుష్టకార్యముల్
పూనియొనర్చి తెల్వినొక, పొంతకుఁద్రోసినపాపకర్మల౯
మానరపాలునాజ్ఞఁగొని, మానుగఁజంపుటపోసమానొకో
దానవజాతితుల్యులను, దప్పక చంపుటమంచిదేకదా॥ 56

వ॥ ఇట్లనుకొనుచు నుభయబలంబులవారుం గదిసి యతికఠోరంబగు యుద్ధంబు సే
యఁగొంతతడవునకుఁ జెంచులలోఁ గొందఱు గతిబలులై కొంకఁగా నిదియదన
నని హిందువులు గందరగోళంబుగాఁ బొంగిపొరలి తమయాభటటింజూపఁ జెంచుల
లో మించు పౌరుషమ్ముఁ గలవారు వీరిపై బహుప్రకారమ్ములఁ దమ శక్తిం జూప
వారికిని భయంబుగలిగి యెట్టెట్టో తప్పిజిల్లుచు నెట్టకేలకుఁ బ్రాణప్రభంజక బా
ణప్రహారంబుల నడవి చెంచులం గొందఱుం జంపి కొందఱుతలల ఛేదింపలేక య
వ్వార్త తమప్రభువునకుం దెలియపఱచిరయ్యెడ॥ 57

ఱేఁడు యుద్ధస్థితులగు స్వపరభటులంజూడంబోవుట.

తే॥ అప్పుడా ఱేఁడు భటులచే, నయ్యుదంత 2
మంతయును సాంతముగవిని, యంతరంగ
మందొకింతవిచారమ్ము, గ్రందుకొనఁగ
వెడలెనా చెంచు వారల, కడకు వేగ॥ 58

తే॥ ఱేఁడు వెంచేసిపిమ్మట, నెక్కులబల
మొక్కకొంతయుఁ దలబల, మొక్కకొంత
తమ్ము గెలిపించుచుండంగఁ, దాళియున్న
చెంచులంగాంచి విభ్రాంతిఁ, జెందనపుడు॥ 59

చ॥ కనుఁగొనమిట్టిశుంఠలను, గన్గొనమింతటి గట్టిపుచ్చెలన్
గనుఁగొనమిట్టిదోర్బలులఁ, గన్గొనమింతటి వెఱ్ఱిపుఱ్ఱెలన్
గనుఁగొన మిట్టిపామరులఁ, గన్గొనమింతటి పాఁపనాల్కలన్
గనుఁగొనమిట్టిచెంచులను, గన్గొనమింతటి మించుమంచులన్॥ 60

మ॥ అనుచున్ భూవిభుఁడంతరంగమునన, త్యాశ్చర్య పర్యాప్తుఁడై
ఘనదర్పోద్ధతి ధైర్యసాహసకళా, కాండంబునిండారఁగాఁ
దనసైన్యంబుల కాజ్ఞయిచ్చెను మహాత్త్వాశాలి సంధిల్లఁగాఁ
బెనుఖడ్గంబులఁ జెంచులం దునుమవే, వే పొందు పొండంచాగిన్॥ 61

వ॥ ఈవృత్తాంతంబు విని చెంచులిట్లనిరి॥ 62

సీ॥ సామంతరాజులు, చక్కఁగాఁ గొలువంగ, రాజాధిరాజులై, రమ్యముగను
భూపరిపాలనం, బేపుగా సల్పెడి, సత్యసంధుఁడవని, సాహసమున
హృదినమ్మి మీసేవ, కేతెంచియుండంగ, సత్యహీనుండవై, సంభ్రమమున
నేమాత్రమును దయ, యీవెడ లేకయు, మ్మనుసీవ సంపింప, ఘనతయగునె

తే॥ ఎగ్గులేమియొనర్చితి, మిపుడుమీకు। నిట్టికఠినతతగునయ్య, యింద్రసదృశ
మోసపుచ్చితివిప్రుడు, ముప్పదొలఁగి యనుభవింపుఁడు వైభవంబవనియందు॥

మ॥ మును శ్రీరామునిరీతిమీరు ధరణిన్ మోదంబుతో నేలుచున్
మనసుల్ నమ్మఁగఁ జేసిమమ్ముఁగలసమ్మానంబుఁబోఁద్రోసిమీ
రనువొప్పారఁగఁ గ్రూరకృత్యములరా, ద్రావిష్టులై చంపుటల్
ఘనవంశోద్భవులైనమీకుఁదగునా, కమ్మాఖ్యవంశాగ్రణీ॥ 64

వ॥ ఇట్లనుచు హతులగువారిబంధుగులు పలుకుచున్న ములుకులంబోలు వాక్యం
బులకు వికలమనస్కుండై రాజేంద్రుండెడ తెగని కోపంబుననిట్లనియె॥ 65

చ॥ ఘనుఁడగు రామచంద్రుఁడధికంబగు భక్తిగలట్టిభక్తులన్
దనయులమాడ్కిఁ బ్రోచుచు బ్రధానసుఖంబులనిచ్చియుండె మ
న్ననవిడిదైవదూరులయి, నైకవిధంబుల దుష్టకృత్యముల్
మునుకొనిచేయురాక్షసుల, ముప్పులముంపఁడె తప్పుదీఱఁగన్॥ 66

మ॥ అనుచున్ భూపతి చెంచునాయకుల నత్యంతంబుదూషించుచున్
దనచిత్తమ్మున లేశమాత్రము దయా,దాక్షిణ్యముల్ లేకక్ర
న్ననఖడ్గంబులవీరిఁద్రుంచుఁడని సైన్యస్వాములంబిల్చి చె
ప్పెనుదప్పొప్పులఁగాంచుటేఁడు ఖలులం, బెంపక బ్రయత్నించునే॥ 67

సీ॥ పరశుపట్టసములు, పరిఘముల్ చేఁబూని, పాటించినయుకంగఁ, బంతగింపఁ
గంఠముల్ తెగవయ్యె, ఘనముగానయ్యెడ, గహనాంతములునిండె, బహురవములు
శ్రీరమదాసుఁడు, శ్రీకృష్ణదాసుండు, భీమదాసుండునా, భైరవరుఁడు
వేంకటదాసను, వీరాగ్రగణ్యుండు, వీరదాసనువాఁడు, విపులగాత్రుఁ
తే॥ డరయఁబాషాణదేహులు। ఖరశిరస్కులగుటఁదెగవయ్యెవీరిశీ, పాణంగణములు
పరశువులకేనిఁ బరిఘసం, పత్తికేని శాపురేయని బంట్లెల్లఁ, బలుకుచుండ॥ 68

ఉ॥ ఆయెడఁజెంచునాయకులు, నాఘనఖడ్గదురంతబాధలన్
గాయములంతటన్ మిగుల, గాయములైమరణాద్యవస్థయే
యీయెడసంభవించెనని, యెంచికృశించుచుమోసపోవుటన్
మాయలువీడితెల్పిరతి, మర్మములన్నియుశాత్రవుల్ వినన్॥ 69

ఉ॥ బాధలఁబెట్టనేలపరి, పాలనసేయకమమ్ము నీయెడన్
గాధలుమానిమాశిఖల, గల్గినతాయెతులన్ సుదృగ్గతిన్
మాధవునాజ్ఞచేఁదనరు మంచిగఁబూన్కిఁదొలంగఁదీసిమీ
రీధరమమ్ములన్ దునిమి, యిష్టముఁదీర్చుకొనంగఁడంగుమీ॥ 70

ఉ॥ అంతటశత్రుమండలము లాగ్రహమందుచుఁజెంచులందఱిన్
బంతపుమాటలాడుచును, బాగుగఁదాయెతులెల్లఁదీసిదు
ర్దాంతతరోరుఖడ్గముల, దచ్ఛిరముల్ త్రుటిలోనఁద్రుంచియ
య్యంతకువీటికంపిరిప్ర, యాసముసైఁచియయారెయాయెడన్॥ 71

శా॥ భూపాలుండతిచింతచేమనమునన్, బాల్పారనేప్రొద్దుత
త్పాపాత్మావళిఘోరకృత్యములకై, వ్యాపించుతాపంబుచే
నేపారన్మదిఁజింతఁగాంచెనుదయా, హీనాత్మతన్వారలన్
గోపావిష్టతఁజంపివేయనలసెన్, ఘోరంబుగానంచొగిన్॥ 72

మ॥ అని యిబ్భంగి విచారతప్తుఁడయిత్రేఁ, డత్యంతసంకోచమున్
మనమందుందగనిల్పిరిచ్చవడిపై, న్మౌనంబుతోగోష్ఠ్యమా
ఘనసౌధాంతరసీమభూమికసభన్, గారీశుఁజింతించుచున్
దినముల్ పుచ్చుచునుండెఁదత్క్రియనుసం, దేహంబుదీపింపఁగాన్॥ 73

చెంచులు మరణించువార్తను విని చెంచెతలు యుద్ధవాటిక కుంజని విలపించుట

వ॥ అంతట నాచెంచుల మించు బోఁడులు తమ తమ ప్రాణనాథుల మరణంబులువిని, యపారపారావార తరంగ పరంపరలంబోలు బాష్పవారి ధారలబోర ననేడ్చుచు నచ్చటనుండు నెడ॥ 74

సీ॥ కానఁజెంచులసతుల్, ఘనదుఃఖమగ్నలై, పయ్యెదల్వీడఁగఁ, బటిమఁదప్పి
యొడలెల్లగడగడ, వడఁకంగనేడ్చుచు నేలపైఁబొరలుచుఁ, గూలికూలి
యొండొరుల్గుమిగూడి, యుపమింపరానట్టి, రోదనంబులఁబెద్ద, వేదనపడి
తలవెండ్రుకలు ముడిన్, దబ్బిబ్బుగాదాఁటి, చిందరవందరై, చెదరిపోవఁ
తే॥ జేతులనురమ్ములనుగ్రుమ్మి, శీర్షములను
మోఁదుకొంచు, లబోలబో, మొత్తుకొనుచు
భర్తలారా, మహాపాప, వతులమమ్మ
నడవిపాల్చేసితిరెదైవ, యత్నమునను॥ 75

వ॥ అనియిట్లు పలువిధంబులఁ బలవరించుచు, మృతపతికళేబరంబులపైఁ బడి "త్రేఁడెంతపాపాత్ముండు, నేఁడింతయాపద యనిమిత్తంబుగ మాకుఁదెచ్చి పెట్టె, దేవునిబిడ్డలమై యడవియందు జడదారులవృత్తిం జరించుచు మోసమునకెడమీనివాండ్రమై, సంచరించుమనను, మహాకిరాతబుద్ధివహించి మాయావాగురాబద్ధులంజేసి, హింసింపఁదగునా" యను మొదలగు నెన్నియో విలాపవాక్యంబులఁ బొగిలిపొగిలి, పృథివింగలసిన మృత్తికకేడ్వనేమి ప్రయో

జనంబు, ఋణంబుతీఱ! పతిపత్నీ బంధంబులాఱె, ననుకొని, శవార్హాకృత్యం
బులనాచరించి, యచ్చటికృష్ణానదిం గర్తవ్యంబులాచరించుకొని, మనమింక
నీరాజ్యంబుననుంటిమేని ప్రాణములు దక్కవని ఘోషించుచు విదేశగతులై
పోయిరనంతరంబు॥ 76

చెంచులంజంపినదోషము తేనికి సంప్రాప్తమై వికలుండగుట

మ॥ తరుషండంబులసంచరించుజనులన్, దట్టించిమోసంబునన్
గరుణాదూరతఁ జంపఁదత్ప్రబలపం, క్ర ప్రాప్తిచేకూఱఁగా
నరనాథాగ్రణి సౌధవీధికలనా, నారూపభేదంబులన్
బురుషాకారములట్లెసంచరిలుచో, ప్పంగాంచెఁదప్పేర్పడన్॥ 77

సీ॥ ఎచ్చోటఁజూచిన, నెన్నశక్యముగాని, ఘోరరూపంబులు, కోటలోన
గగనాంతరాళంబుఁ, గ్రమ్మెడిధ్వనులచే, ఘోషముల్ సేయుచు, గుండెలవియ
సంచారములుసేయ, తన్నాథుఁడును వేగ, నార్యులరావించి, యట్టిఘోర
సంగతులన్నింటిఁ, జక్కఁగాఁదెలుపంగ, యోజించిగయ్యెడ, యోగ్యులెల్ల
తే॥ గహనభిల్లులఁ జంపిన, కఠినపంక! మాగతంబయ్యెమనకు న,త్యధికమగుచుఁ
గానునుమపతిపూజలు, ఘనముగాను! సలుపఁదద్దోషహారణమా, సరగననిరి॥

మ॥ అని యిబ్భంగి ద్విజోత్తముల్ దెలుపఁగా, నారాజు వేవేగమే
యనువొప్పన్ దగభూసురోత్తములు; ది,వ్యజ్ఞాన ధన్యాత్ములన్
ఘనసౌధాంతరసీమ నిల్పి యల శ్రీ,కంఠున్ జపింపంగ మ
న్ననవాఁకుచ్చెఁ బ్రశస్తపాతకకు భృ, న్నష్టిన్ మదింగోరుచున్॥ 78

చ॥ నరవరునాజ్ఞ భూమిసుర, నాథులు స్వామిహితార్థులౌచు వే
నిరుపమభక్తిశ్రద్ధమెయి, నిక్కముగా జపహోమకృత్యముల్
పరశివుఁగూర్చి సల్పుటకుఁ, బట్టెరిదీక్షల నెట్టన్ ధరా
వరకృతభూరిపాతక ని,వారణకారణచారణాత్ములై॥ 80

సీ॥ షడ్రసోపేత భోజనముఁ బెట్టించె సా,హస్రవిప్రులకు శాంత్యర్థియగుచుఁ
బ్రతిదినంబును,మఱిఁ, బ్రకటమౌదానధర్మములు సేయుచురాజ, మండనుండు
భూసురావళికెల్ల, భూదానములుధేను, దానముల్ సౌవర్ణ,దానములును
పాపపుంజంబెల్ల, భస్మమైపోవంగ, భవ్యబుద్ధివిశేష, పటిమఁజేసె
తే॥ నిట్లుచేసిన నాపాప, మించుకయును! దొలఁగిపోవక నెమ్మది, కలఁతవిడక
తేఁడు స్థాణువుగతిజడు, రీతినెపుడు! నుండఁదొడఁగె మహాపాపయోగమేమొ॥

వ॥ ఈప్రకారంబున బ్రాహ్మణోత్తములనేక విధంబుల భూపాలపంకపరిహరణార్థంబుగాఁ బశుపతినిఁగూర్చి మూఁడుమాసంబులొక్కరీతిగ జపహోమతర్పణాది క్రియలుసలుపఁగ్రియలేక తొల్లిటివలె నాపాపంబగపడుచుండె నమ్మహాభూపాలుండు హంసతూలికాతల్పంబున నొక్కయెడనిమీలితనేత్రుండై పండుకొనియుండుసమయంబున నయ్యంబికాపతి శర్వరీసమయంబున సాక్షాత్కరించి యతనికిట్లనియె. 82

శివుఁడుపాపహరణోపాయంబు నతనికిం జెప్పుట.

తే॥ అడవిచెంచులఁజంపించి,నట్టిపాప।
మోపుడమిఱేఁడతీఱదీ, యుగ్రవిధుల
మనసుచెడఁగాంతిఁదొలఁగెవా, జ్ఞానమబ్బె
నింకనెన్నియొకలుగంగ, హేతువుండె॥ 83

ఉ॥ చింతిలనేలనెమ్మదిని, శ్రీహరుసత్కృపయిట్టులుండఁగా
వంతముతోడబుద్ధిఁదగు, పాటిగనిల్పిచరింపఁగావలెన్
గొంతయదృష్టమిట్టిక్రియఁ, గూర్చెనుసందియమేలనెప్పుడే
నెంతటివారికేనివిధియెట్లు తొలంగఁగనోనుభూవరా॥ 84

మ॥ వినవాతొల్లిటికాలమందు నృపతుల్,విశ్వంభరారక్షణా
ర్థనిబద్ధంబగుస్వీయవిక్రమముచే, రక్షశ్చమూతుల్యవ
ర్తనవైరిప్రతతిన్ రణావనిల సద్దర్పంబునందుంచిచే
సినకృత్యంబునఁగల్గుపాపమడఁగన్, జేయింపరేసద్విధుల్॥ 85

వ॥ అనిమఱియునాతనికిట్లనియె. 86

క॥ పరగుననాదోషముచెడ। నిరుపమయత్నంబులెల్లనిశ్చలమతిచే
బరశివసేవాభావన। నిరతముసలుపంగదోష, నివారణంబౌ॥ 87

తే॥ దేవతారాజపంకమ్ముతీఱునటుల। గురుసమావేశమునఁగొన్ని, కొన్నివిధుల
నెఱిఁగిసేయంగఁబాపమ్ము, లెల్లఁదొలఁగి।గోపముఖ్యాతగాంచఁడే,గుణపయోధి॥

క॥ తమతమనెలవులనుండియుఁ దమయధికారమ్ములెల్లఁ,దనరుచునుండన్
సమభావమ్ములమెలఁగుచుఁ దమమునువిడకుండువారె,ధాత్రీరమణుల్॥ 89

తే॥ కానలోఱేఁడనీదగు,గౌరవంబు వార్ధిఁబడమూండ్యవృత్తిచే,వఱలనేల
చింతపల్లెనభీష్టంబు,చెదరఁజేసి జాగరూకతనుండుమా, స్వాంతశుద్ధి॥ 90

మ॥ మునుశక్రుండతిభక్తినాయెడల స,మ్మోదంబుతోనిల్పినా
కనువౌనట్లమరేశ్వరాఖ్యనిడి దే,వాగారమున్ సార్థక

త్వనిరూఢిన్ వెలయించె నాకృపకు నం,తఃప్రీతి కాంక్షింపఁగా
ఘనకృష్ణాతటినీతటంబున మహా,కల్యాణసంసిద్ధికై॥ 91

ఉ॥ ఆయెడనుండి నా ప్రతిభ, యచ్చట మిక్కిలి భద్రదాయియై
పాయక యుండ మర్త్యులతి,భక్తిని నమ్మి స్మరించుచున్ మహా
మాయను వీడనాడి గరిమన్ జరియించుచునుండి రో నృపా
శ్రీయును ధీయు మోక్షమును, జేకుఱఁ జేయుచునుందు నెప్పుడున్॥ 92

వ॥ ఇదియునుంగాక, నీజననీజనకులు సంతానహీనులై, పుత్రప్రాప్తికై నన్నారాధింప, వారల భక్తికి మెచ్చి, దర్శనమిచ్చి యభీష్టంబుఁ దెల్పుమన, భవదంశఁగల కుమారుదయసేయుమని వేఁడ, నట్లె యని యంతర్థానంబు నొందితిఁ గావున, నీవు మదంశసంభూతుండవు. మహాభోగంబుల ననుభవింప నర్హుండవు. బహు సుకృతకార్యంబుల సలుప నున్నవాఁడవు. చింతపల్లెయందను రాగము వీడుము. నీపాపంబిచ్చట నున్నఁ బోలఁగదు. మదనుజ్ఞానుసారముగా నాదేవళంబు చెంగట నమరావతియను పురవరంబుఁ గట్టించి, యాపట్టణంబున సుముహూర్తంబునఁ బ్రవేశించి, యేకకాలమ్మున, నేకోత్తరశతదేవతాయతనమ్ములఁ గట్టించి, లింగప్రతిష్ఠను జేయించి పిదపఁ గొన్ని జన్నంబులు శ్రుతిసంపన్నుల చేతఁ జేయించితివేని, నీపంకంబు నిశ్శేషంబయి రాజ్యభోగంబు లనుభవింపఁగలవాఁడవని తెలిపి, యదృశ్యుండయ్యెనంతట॥ 93

తే॥ అంత నాభూమిపతి చాల, హర్షమంది వ్యోమకేశునియానతి, నొప్పగాను
మంతనమ్మున యోజించి, సంతసమున నిజసభాస్థలికేతెంచె, నియతితోడ॥ 94

తే॥ ఆర్యులందఱు వినఁగను, నంచితముగ, నేఁటినిశయందు శంభుండు, నెనరుచేతఁ
బల్కెఁ బ్రసరించి నాతోడ, భావివిధులు తిరుగులేదిఁక దద్వచ, స్సరణిఁ గొనఁగ॥

తే॥ చింతపల్లెను విడనాడి, శీఘ్రగతిని కృష్ణతీరమ్మునందుండి, కీర్తి వెలయ
నొక్కనగరంబుఁ గట్టించి, యుచితముగను నింద్రపట్టణనామంబు నిడుచు వేగ॥96

తే॥ సపరివారంబుగా నీవు, సంతసమున మన్నివాసంబు దరిఁ జేరి మహితభక్తి
నూటయొక్కఁడు లింగముల్ మేటిబుద్ధి సుప్రతిష్ఠ యొనర్పంగ, సుమతి తెల్పె॥ 97

మ॥ అనియిబ్భంగి సభాస్థలిన్ దెలుపఁగా, నార్యుల్ మఱిన్ మంత్రులున్
విని సోత్సాహమతిన్ దలంచి రపుడా, విశ్వేశ్వరుండియ్యెడన్
మనభూపాలుని యందుఁ బూర్ణదయని, మ్మాడ్కిన్ వచించెన్ గదా
మనరాజోత్తము భాగ్యమెన్నఁదగు నామాంధాతకున్ ధాతకున్॥ 98

వ॥ అని యేతద్రీతిం దత్సభాస్థలియందుండు సభికు లందఱుకతి సంతోషంబు సంధిల్ల, భూపాలున కిట్లని విన్నవించిరి॥ 99

ఉ॥ భూవర! మీరలీమొదలఁ, బొల్పుగనీశ్వరునాజ్ఞమీరకే
భావమునందుసుస్థిరత, బాగుగనిల్పుచుఁజింతపల్లెయం
దానవజాయతాక్షునిన, మంచితవాక్కులునమ్మియుండిను
శ్రీవిలసిల్లుకృష్ణదరిఁ, జేరివసింపఁగమేలుచేకురున్॥ 100
తే॥ పుడమివేల్పులుసుముహూర్తపుష్టిఁదెలుప
తేఁడుసంతోషపడినన్మ, రీతివారి
నందఅనుదోడరండని, యానతిచ్చె
యాశ్రితులఁబ్రోచువాఁడౌట, ననవరతము॥ 101
వ॥ ఆ తేనియానతి నయ్యార్యులు తద్భూపాలునితోడంజని, యాపావన ప్రదేశ
ముంగాంచియానందించి యిచ్చోటునదీతీర మగుటయు, నీశ్వరసన్నిధియగుట
యు దేవరవారు నూతన నగరంబిచ్చటఁగట్టించుట, మంగళ ప్రదంబని విన్న
వింప, భూపాలుండానందించి, యీశ్వరుని దర్శించి మఱియును॥ 102
మ॥ అనియిట్లంగినుమాపతిన్ గుఱించి ని, త్యానందసంధాయితన్
ఘనులౌ వేల్పులుసంస్తవించునటులే, త్సన్నాథుఁడుద్దామవ
ర్తనసంశుద్ధినిరంతరంబుఁ గొలువన్ దత్పంకమా పంకమెం
తనఁగా వెల్గెడిమేటిపంకములు పాయన్ బట్టణంబొక్కఁడన్॥ 103
తే॥ తానుగట్టింపఁగానెంచు, తఱినిసూరి బృందమెల్లమహాప్రీతి, నందియపుడు
స్థలవిశేషమ్ముగొప్పదీ, తావునందుఁ బట్టణముగట్టుఁడీయంచుఁ, బల్కిరపుడు॥

అమరావతీపురనిర్మాణంబునకై తేఁడుమంత్రికనుజ్ఞ యిచ్చుట

వ॥ అప్పుడయ్యార్య నిర్ణీతప్రదేశంబున, యథాశాస్త్రమ్ముగ సకల,సంభ్రమమ్ముల
విపులవీధికా సముదయ సంభావితంబగునటులఁ బురరాజంబుఁగట్టింప మంత్రి
సత్తమునకాజ్ఞ యిచ్చినసిదప సమ్మహానీయుండు, దేవనగరనిర్మాణచాతురీ
ధురీణతాత్మృణీకరణచంచువులగు శిల్పులరావించి, పురనిర్మాణమ్ముసేయించు
చుండ నప్పుడు సకలమంత్రి విద్వద్వర కవిగాయక సముదాయంబులతో
భూపాలుండు చింతపల్లెకేతెంచెనంతట॥ 105
తే॥ పట్టణముఁగట్టఘట్టులై, నట్టిమేటి శిల్పకారులమఱివారి, చేతిక్రిందఁ
బనులుసల్పెడివారల, ఘనబలులను వేగసమకూర్చిరప్పుడు, స్థపతియాజ్ఞ॥ 106
తే॥ అటులరప్పించివారితో, నచటఁబురము
నెట్టునిర్మింపవలయునో, యొఱుఁగఁజెప్పి
తగినసాధనములఁ గూర్చి, దైవపురము
మించియుండంగవలెనని, యంచునుడివి॥ 107

వ॥ పదంపడివారిలోఁదక్షకవరుండగు నొక్కనిం బిలిచి మన్ననమెయి సముచితోక్తు
లనుడివి, నీరచనయందు ననుపమానకౌశలంబు గన్పట్టవలయునని చెప్పి సబహు
మానంబుగ గౌరవించి సుముహూర్తంబున శంకుస్థాపనంబు చేయించుచు
నయ్యెడ॥ 108

సీ॥ శీఘ్రకాలమ్ములో, స్థిరచిత్తముసమీర, లింద్రపురముఁబోలి సాంద్రరుచుల
మెఱయుచుఁ బ్రాకార సరణిఁ జెన్నారుచు, హయగజశాలల, నతిశయించి
బ్రాహ్మణసౌధసం, పత్తిప్రత్యేకంబ, వఱలెడిరీతియో, ర్పడఁగమించి
సేవకావళి కెల్ల, స్థిరమైన గేహముల్, ప్రేష్యాంగనలకుసం, ప్రీతిగూర్చు

తే॥ వేశ్మములుచాలవిలసిల్ల, వెలయఁగల్గు
పట్టణమ్మునుగట్టుఁడీ, ప్రౌఢబుద్ధి
ననుచు నియమింపవారల, త్త్వాయతమతిఁ
గట్టిరిసురాలయంబిదె కదయనుకొన॥ 109

తే॥ దేవపురమునవిలసిల్లు, దివ్యతరులు
పక్షిమృగసంకులంబులు, వాపికలును
మల్లికాముఖ్యసుమలతా, మాధవములు
తీర్చిరమెయివియనుదారి, తేటపడఁగ॥ 110

తే॥ పుష్కరిణిఁగట్టిరింపుగాఁ, బూర్వదిక్కు
నందునిర్మలవారియు, ననవరతము
నీశ్వరప్రీతిగానుండ, వృక్షవితతి
బంభరధ్వనిచేఁజాలఁ, బ్రమదమొసఁగ॥ 111

వ॥ అచ్చటఁజింతపల్లెయందు భూతలనాథుండతిభక్తి దేవబ్రాహ్మణారాధనలనెల్ల
ప్పుడు జరుపుచుండఁగలిగిన పంకంబుతో లంగక యతిమతిమాంద్యంబు నశనా
నిచ్ఛయు సంభాషణస్థలనంబును నేకాంతంబున విచారమగ్నతయుఁగలిగి భగ
వదనుగ్రహమ్మునకుఁ బాత్రుండయియుండు సమయంబున॥ 112

తే॥ మంత్రిసత్తముఁడేతెంచి, మనుజవిభుని
తోడఁదెల్పెను భవదాజ్ఞఁ, దొడరినేను
పట్టణమ్మునుగట్టించి, వచ్చినాఁడ
స్వామి కెంతొ మహాత్మ్యాసహ, శక్తివెలయ॥ 113

మ॥ అని తెల్పన్ వసుధావరుండపుడు హర్షాంభోధి నోలాడుచున్
ఘనవాఙ్మాధురి నాతనిన్ దనిపి శీఘ్రంబా పురింజేర శా

త్రినియుక్తిఁ గడుఁబెద్దలేర్పఱుప భద్రంబౌ ముహూర్తంబునన్
జనుదేరన్ సమకట్టె సంభ్రమపరే, చ్ఛన్ శ్రేయముల్ గోరుచున్॥ 114

రాజు క్రొత్తపురంబునఁ బ్రవేశింప బంధుమిత్రాదులకు శుభలేఖలంపుట

తే॥ ఱేఁడిటుల నెంచి బాంధవ, శ్రేణికిమఱి। నిష్టశిష్టులకును లేఖ, లెన్నియంపి
పెద్దలందఱ రావించి, ప్రీతిఁగొలిపి। నవ్యపురమునఁ జేర స, న్నాహపడియె॥ 115

వ॥ ఈశుభవార్తా విశేషంబును సకలపౌరవరులకుం దెలుప నాబాలవృద్ధంబుగ
వారలందఱు, పరమానందభరితులై వేడుక కెదురుచూచుచుండిరంతట॥ 116

సీ॥ తనమంత్రి రావించి, ఘనబుద్ధి నారాజు, నియమించె జాబుల, నెమ్మి వ్రాయ
శాఖమూర్వంశాబ్ధి, చంద్రుడౌ వేంకయ, నాయఁడమ్మలకు విన్నాణ మొసఁగ
ననువొప్పు క్షితిపతి, ఘన చిరుమామిళ్ల, శివరామనాయక, శ్రేష్ఠునకును
గాచూరు సీమకు, రాజవర్యుండగు, సూర్యదేవరవంశ, సోముఁడయిన

తే॥ నారసింహాహ్వయునకును, జారుమతికిఁ। జావ వారలకును మఱి, సరసులయిన
సీరుకొండాన్వవాయుల, కేరుపడఁగ నంపుమా శుభలేఖల, ననియె నంత॥

తే॥ విప్రముఖ్యుని, శ్రీమంతు, బిరుద మొప్పు
యార్లగడ్డాన్వయునకుఁ దా, నంపెఁ దెలుపఁ
దివిరికొండజకట్టులే, దెలుప నెల్ల
వారల చటికి విచ్చేయ, బయలుదేరి॥ 118

మ॥ సుముహూర్తంబున కేగుదెంచిరి బుధుల్, సుశ్రీయుతుల్ బంధుగుల్
ప్రమదంబొప్పఁగ స్నేహితుల్ గురువరుల్, రాజేంద్రులున్ దద్భటుల్
గమనీయాశ్వముఖాధిరోహణములన్, గాంతాళి యేపారఁగా
నమరేంద్రానుపమానపత్తనసమం, బాసీపురింజూడఁగాన్॥ 119

గీ॥ వచ్చినట్టి మహామిత్ర, నరులకెల్ల వేఱువేఱుగ శాలల, నేఱుపఱప
మేలుబళి బాపురే యంచుఁ జాలముదముఁ గాంచుచుం జేరి రాచోట్ల గౌరవముగ॥

వ॥ ఇట్లు రాజాజ్ఞనెల్ల ముఖ్యులువచ్చి తత్తచ్ఛాలాతలంబుల విశ్రమించి రనంత
రంబ॥ 121

గీ॥ వేడుకనుజూడఁగాంక్షించి, వేలకొలఁది
నరుగుదెంచిన వారలాపురము, నందు
వెలయు చిత్రవిచిత్రముల్, విసువు లేక
గాంచుచుండిరి కన్నుల, కఱవుదీఱ॥ 122

మ॥ మదమాతంగతురంగసంఘములతో, మంత్రుల్ మహారాజులున్
ముదమొప్పన్ నిజబంధుమిత్రచయముల్, సూతాప్తుల్ విప్రులున్
మదినుప్పొంగుచువచ్చి రాజకులస, మ్మాన్యార్థధర్మక్రియా
సదయాత్ముండగు రాజచంద్రుఁగని రా, సల్ మేలుసూచింపఁగన్ 128

చ॥ నవనగరంబుఁ జేరుటకు, నాథుఁడు శ్రీరఘురామసత్కృపా
భవబహుభోగభాగ్యచయు, బాంధురుఁడై తనయాప్తవర్గము
త్సవసవిశేషదీప్తిఁగని, సంతసమందుచునుండ నిర్గమిం
చె విపులభూమినాయకులు, సేవలొనర్చుచునుండ నయ్యెడన్ 124

ఉ॥ అయ్యమరావతీపురికి, నాపృథివీశుఁడు సంతసమ్మునన్
జయ్యనవచ్చుచుండ సర, సప్రకరంబులు బ్రహ్మవిన్మణుల్
నెయ్యము తియ్యముంగలుగు నిక్కపుబందుగులాదరాత్ములై
పయ్యెద నొయ్యఁ జార్చువెల, భామలువచ్చిరి సంభ్రమంబులన్॥ 125

వ॥ అదివఱ కమరావతికి వచ్చినవారలందఱుఁ జింతపల్లెనుండి వచ్చుచున్న భూపాలు
న కెదురుగాఁ బోయి కలిసి వచ్చు సమయం బెట్టులుండెననిన॥ 126

సీ॥ రాజబంధువులెల్ల, రమ్యతరంబులౌ వాహనంబుల నెక్కి, వరుస రాఁగ
సామంతరాజులు, సామజారూఢులై రాజవిశ్వాసంబు, రహివహింపఁ
గోవిదశ్రేష్ఠులు, భావవిస్ఫూర్తితోఁ బాండిత్యనిధులయి, ప్రబలిచనఁగ
బట్టుమూర్తులు తద్ద, భక్తినుద్దండులై కైవారములొనర్చి, కడఁగి నడువ॥

తే॥ వేశ్యకాంతలు సంగీత, విభ్రమముల
నర్తనచమత్కృతులఁ గడు, నాణెముగను
దోడఁ జనుదెంచుచుండంగ, దొడ్డతేఁడు
క్రొత్తపురిదారిఁ బట్టె, నెక్కొనఁగఁ బ్రీతి 127

క॥ నానావాద్యధ్వనులను। భూనాథుఁడు వచ్చువేళఁ, బుడమినడంకెన్
శ్రీనాథుఁడు తనవిభవము। తో నేతెంచినవిధంబు, తోఁచుచునుండన్॥ 128

తే॥ వచ్చినప్రసిద్ధులయ్యెడ, ముచ్చటపడి
దిగిరి నియమితశాలలఁ, దేఁకువమెయిఁ
బ్రవిమలానందభరితులై, భవపదాబ్జ
భావనలొనర్చుచుండమ, పరువుమెఱయ॥ 129

వ॥ అంతట నారాజోత్తముండు, వచ్చి యున్న యాప్తవర్గమ్ములకుఁ దగిన భో
జనమజ్జనాది సదుపాయంబులొనర్చి యెందు నావంత యేని కొఱంత లేకుండ

సమృద్ధ వస్తుసంచయంబులఁ దెప్పించి యిప్పించి మంత్రి ముఖ్యులతో "మన తో వచ్చియున్న నానాశాఖల వారిలో ననేకులు బృహత్కుటుంబ భార ధూర్వహులై యున్నవారు గాన బ్రాహ్మణముఖ్యంబుగానీ కనుపట్టునెల్ల వార లకు సౌధప్రవేశంబు పురతః కర్తవ్యంబుగాన నట్లుసేయించి వారి వారి జీవధ ననివాసంబులకై వలయువాస స్థలంబులఁజూపించి సుముహూర్తంబున నివ సింపఁజేయుఁడన" నట్లుసేయించిరి యనంతరంబ॥ 130

తే॥ సకలవర్ణాశ్రమా, చార, సహితులైన
వారలందఱుఁదమతమ, వాసములను
సర్వసంభ్రమసత్కళా, ఖర్వులగుచుఁ
గాపురముసేయుచుండిరి, గౌరవముగ॥ 131

తే॥ ఇట్టులుండఁగఁ దేఁడొక్క యెడమనంబు, నిష్కళంకత విలసిల్ల, నిండుభక్తి విద్వదావళితోఁ డేఁదా, వెడలెదావు।నందునీశ్వర శాసనాలరయుకొఱకు॥ 132

తేఁడా దేవళంబుననుండు శాసనంబులఁజూడఁబోవుట

ఉ॥ అచ్చటనున్న శాసనములన్నిఁటిగాంచి ధరావరుండువి
ద్వచ్చయమందుఁబొందుపడు తత్త్వముఁదెల్పుచునుండవించున
త్యుచ్చతరంపుఁదావులకు, నొయ్యనఁబోవుచుఁగీలెఱుంగుచుఁ
మెచ్చులనిచ్చులన్ వెలసి, మించినమండపమొండుకన్గొనెన్॥ 133

తే॥ తొల్లి శ్రీకృష్ణరాయలు, దొడ్డగరిమఁ దులనుదూఁగినమంటప, స్థలముఁగాంచె భూవిభుఁడునేత్రయుగ్మంబు, పోడినిలిపి। చదువఁజేసెనుదానిపై, శాసనముల॥

ఉ॥ ఆయెడధీయుతుల్ విబుధు లందఱుతేనికి శాసనంబులం
బాయనిశ్రద్ధతోఁజదివి, బాగుగశాసనరాజియందును
శ్రీయుతమైచెలంగుచు స్ఫురించెడియర్థములెల్ల దెల్పిర
త్యాయతపూర్వరాజచరి, తాంశములన్నియుఁదెల్లమైతగన్॥ 135

తే॥ ఇట్లు చెప్పుచు శ్రీకృష్ణ,నృపతిమున్ను। కాంచనముతోడఁదులఁదూఁగి,గౌరవార్హులైనవిప్రోత్తములకుని, త్యంబుదాన। మొనరఁజేసెనుసద్వృత్తిఁ, గనకమెల్ల॥

తే॥ అనుచువచియింపనాన్నృపుం, డాత్మనలరి
పూర్వరాజులపోలికఁ, బోవనెంచి
యలతులాభారమునుదూఁగఁ, దలఁపుఁగొంచు
హితవతంసులతోఁజెప్పె, నీప్రశంస॥ 137

రాజుతులాభారోత్సాహియగుట

మ॥ అనియిబ్భంగిఁదలంచి భూమిపతిమా, యామోహసంక్రాంతులై
ఘనవిజ్ఞానరహస్యముల్ గనకమో, క్షంబందఁగాలేక తి
న్ననిబుద్ధిప్రభలేకకొందఱుజగ, న్నాథుల్ గనంబోకశా
మనపూర్మార్గముఁగాంచిరంచువినెదన్, మర్త్యోత్తముల్ వింటిరే॥ 138

వ॥ తేడీక్రతువు నాచరింపనెంచి, ధీసచివులరావించి యిట్లనియె॥ 139

ఉ॥ జీవితమస్థిరంబనుచు, జీవులుతామెఱుఁగంగలేకస
ద్భావవిశుద్ధిఁగైకొనక, బ్రహ్మపదార్థమహత్త్వతత్త్వసం
భావనశూన్యులై, సుకృత, వాటతటీగమనంబులేకను
శ్రీవిడిధర్మరాజపురిఁజేరిరి పేరునునూరుసున్నయై॥ 140

ఉ॥ కావునమీరలీమెడలఁ, గాంచనఖండములంబరంబులున్
గోవులుభూషణంబులును, గూరిమితోడుతవిప్రకోటికిన్
బావనబుద్ధిచేనొసఁగి, బాగుగనేతులఁదూఁగియీయఁగా
భావమునందలంచితిని, వారకకూర్పుఁడు వస్తుజాలముల్॥ 141

చ॥ అనవిని మంత్రిశీఘ్రగతి, హర్షములోసమకూర్చి యన్నిటిన్
ఘనమతి తేనికట్టియెడ, గట్టిగఁదెల్పఁగ నాలకించియా
జనవిభుఁడీసుతుష్టికయి, చట్టునఁదక్క్రియ సల్పఁగోరిమిం
చినధనమున్ బరోపకృతిఁ, జేయఁగఁ బోకడఁ బెట్టనెంచుచున్॥ 142

సీ॥ మండపంబొక్కండు, మణిఖచితంబుగా, గట్టించిరయ్యెడఁగాంతిమెఱయ
ముంజూర్లయందున, ముద మొప్పఁబగడాల, కొణిగెలుతగిలింపఁకోర్కిదీఱ
ఁదత్కాంతిచేతను, ధరణీతలంబెల్ల, జ్యోత్స్నమయంబయి సొంపులీనె
మండపస్తంభాల, మంచిరూప్యపురేకుఁదాపటంబొనరించి, తడయకపుడు

తే॥ పెద్దపందిళ్లువేయించి, పెంపువెలయ, గరుడిపచ్చలతోరణాల్ సారిదిఁగట్టి
నిరుపమోజ్జ్వలదీప్తుల, నిండఁజేయనల రెఁదెలిదీవియోయన, నాస్థలంబు॥ 143

గీ॥ అప్పుడమరావతీపుర, మందుఁగలుగు, వైభవముఁగాంచిభూలోకవాసులెల్ల
నౌరయిదిస్వర్గమాయని, యచ్చెరువొందఁగిరిభూమిమించినకళయందుఁబొందుపడుట

తే॥ శ్రీనివాసవికుంఠపురీవతంస, మొకటిదప్పఁబురంబులనొయ్యఁగాంచ
నెందునిట్టిదికన్పట్ట, దీజనపతిదీనిఁగట్టించెయని ప్రజపూనిపలికె॥ 145

చ॥ అనిబహుభంగులన్ గనిన, యట్టిప్రజల్ వినుతించుచుండఁ దీ
యనిపలుకుల్ మహోదరముహరిహృదంతరసత్ప్రివర్తనం

బనువుగనిల్పఁజేసివసు,ధాధిపతిప్రవరుంకుసౌమ్యశాం
తనియతినుబ్బుచుండెఁబ్రథితప్రమదాకరకృత్యదీక్షచే॥ 146
వ॥ ఇట్లుండియాఖండలవైభవంబున మెఱయునెడ॥ 147
సీ॥ నవరత్నఖచితమై, నాణెమైనట్టి శ్రీ,మకుటంబుధరియించి, మనుజవిభుఁడు
భుజలసన్మూర్తులౌ, భూరికేయూరముల్, రత్నహారంబులు, రాజిలంగఁ
గాంచనాంబరములు, ఘనముగాధరియించి, విలసిల్లుచుండెన,వ్విభునిఁగదిసి
సామంతరాజులు, శ్రీమంతులైనట్టి, బందుగుల్ వలఁగొని, బలసియుండ
తే॥ వైభవోన్నతిఁ జెన్నొంది, స్వర్గవిభుని
పోలికకు నెలికగనుండి, జాలువాఱు
కనికరము మోముఁదమ్మిపైఁ, గానుపించ
వెడలె నావేంకటాద్రి యు,ర్వీధవుండు॥ 148
సీ॥ సకల భూదేవతల్, సాక్షాన్మహేశ్వర, మూర్తులైదీవనల్, ముచ్చటింప
ఘనతులాభారంబుఁ,గాంక్షమీఱఁగఁదూఁగె,ముమ్మాఱుపృథివిన,మ్మోదపడఁగఁ
దత్కాంచనంబును, ధారుణీసురముఖ్యు,లకునిచ్చెఁ బాపక,ళంకమడఁగ
బట్టువాండ్రకునెల్ల, బాగుగానిప్పించె, శౌరీల మొహరీల, సంతసమున
తే॥ వచ్చియున్నట్టి జనులక,వ్వారిగాఁగ
భూరిమృష్టాన్నదానంబుఁ, బొనఁగఁజేసె
సకలభూతావళియు ధరా,స్వామియితఁడు
వృద్ధిఁగనవలెనని దేవు, వేఁడుచుండ॥ 149

రాజమరావతీపుర సౌధాంతఃపురమునఁ బ్రవేశించుట

వ॥ అప్పుడా సుముహూర్తంబున రాజశ్రేష్ఠుం డమరావతియందు నూత్నసౌధం
బునఁ బ్రవేశింపఁదలంచిన యనంతరంబు॥ 1 0
సీ॥ గండపాళికలను, ద్దండధారల మద,స్రావంబువిలసిల్లు, సామజములు
శుభలక్షణతురంగ, శుంభద్విలాసన,ర్తనములు వీధులఁ, దనరుచుండ
నిరువదివేలసం, ఖ్యరహిఁ వెలుంగున, ద్భటనికాయముబరా,బరులుసేయ
వైచిత్ర్యపాత్రస, త్ప్రాసాదరాజిఁబొందిఁగలవలెఁగ్రాలు,తెఱవలొప్ప
తే॥ బట్టులందందసంస్తవ, ప్రతిభఁజూప
గణికలతి మంజులోద్గీతి, కలనటింప
శ్రేయములుగోరువారువి, చ్చేసినిలువ
భూమిపట్టనివిభవంబు, పొందుపడఁగ॥ 151

సీ॥ రాజబంధువులైన, రమణీయభూపతుల్, నిజవైభవంబుల, నెమ్మిఁజూప
సామంతరాజులు, సమరసాంతరులౌచు, వామభాగంబున, వరుసఁగట్టఁ
గోవిదోత్తమపాళి, గురుతరాశీరుక్తి, పటలిఁద్రిశుద్ధిగాఁబలుకుచుండ
మిత్రవర్గంబులు, మైత్రిసాకారమైవచ్చిన గతితోడ, వచ్చుచుండఁ
తే॥ దెల్లతెల్లని జండాలు, తేజరిల్లఁ
బగటిదివిటీలు వెలుఁగుచుఁబ్రజ్వలింపఁ
జోపుదారులు వాక్ఛక్తిఁ,జూపుచుండఁ
గలియుగవికుంఠమహిమంబు, మలయుచుండ॥ 152

వ॥ శ్రీమన్మహారాజ రాజ రాజ వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయఁడు బహదరు మన్నెసుల్తాన్ మన్నెహంవీర, మన్నెరాయ, ముస్తుభాన్నగరు వమ్మూర్తు జార్నగరు వీరశంకరబసవ వీరప్రతాప రాజమార్తాండ గండరగండ, యద్యతనభోజమహారాజ, త్రిలింగ దేశాధీశ, యమరావతీ పట్టణప్రభువరయనుచుఁ బల్క॥ 153

సీ॥ జయభేరితమ్మెటల్, చాకచక్యముతోడ, మ్రోయించుచుండిరి మోదమలర
గహనాంతరాళంబు, కాహాళధ్వనులచే, సాంద్రశబ్దంబయి, నడలుచుండ
సౌబతుల్ వేయింప, నానాదిగంతముల్, దిబ్బిడిపడియెట్లొ, తెప్పిఱిలఁగ
సంగీతవిద్వత్ప్రశస్తగానములచే, నెల్లవారలచెవు, లుల్లసిల్ల
తే॥ వివిధశృంగారచేష్టిత, విలసనాఢ్య। సరసమణిదివ్యగోష్ఠిని, శాంతమగుచు
నూత్నసగరంబుసత్ప్రభు, రత్నకలనఁ। జెప్పశక్యమ్ముగానట్టి, చెలువుగాంచె॥
తే॥ రాజశేఖరురాణిస, ర్పనిభవేణి। వెఙ్కమాంబసుభూషణ,విభవమంది
తేనితోసౌధమునఁజేరు, రీతినెంచి। ప్రేష్యవర్గంబుతోడరా, వెడలెనపుడు॥ 155

క॥ ప్రవిమలసుజ్ఞానార్హులు। భవకష్టవిదూరులైన, బ్రాహ్మణముఖ్యుల్
నవనవకల్పనదక్షులు। శివభక్తిసమస్తయత్న, సిద్ధులొనర్పన్॥ 156

వ॥ అప్పుడునూతననిర్మితంబగు సౌధమండలియంతిపురమునందు వెలుంగునలంకారవిధంబువివరించెద॥ 157

తే॥ పెట్టియుంచినదీపాల, పెంపుచేత
వేనవేలగుపందిళ్ల, విభవమునను
జూడనేతెంచువారల, సూక్తిపటలి।
సారయయ్యంతిపురమెంతో, యందగించె॥ 158

వ॥ ఇట్లుండునత్తఱి సకలసామంతరాజసేవాభినందన నిత్యానందచిత్తపంకజుండు ను, భగవత్పాదసరసీరుహబంభరాయమాణ హృదంతరాళుండును దీనజన త్రాణానూనదీక్షావిచక్షణతాపేక్షావిలక్షణుండును, నగువేంకటాద్రిప్రభూత్త ముండు సమస్తజగత్సంతుష్టి సంపాదకవస్తునిచయవిరాజితంబగు పేరోలగం బునదేవీ సహితుండయి పట్టాభిషేకమహోత్సవ సంఘటితసంభారనిరీక్షణ మహాట్టహాసకలితుండగుచు విద్వత్సింహాభద్రవాక్యచర్చాచర్చితానినదశ్రవ ణకుతూహలియై యఖండ సామ్రాజ్యరమాధురంధరతాధివాసంబగుసింహా సనంబున నధివసించియుండు సమయంబున॥ 159

తే॥ వాద్యరావంబు వార్ధిరావంబుమాడ్కి
మిన్నుముట్టఁబ్రజావళి, మేలుగోర
సకలనృపపాళి "జయ, రాజ, జయ"యనంగ
నూరులెల్లరు సంతుష్టిఁ, జూపుచుండ॥ 160

శా॥ ఆరాజేంద్రునివైభవంబునకు సాంద్రానందముల్ గాంచుచున్
శ్రీరంజిల్లెడి భద్రపీఠపుంగళల్, శృంగారరంగస్థితిన్
భూరిప్రాభవసూచకంబులయి యింపుంగూర్ప నుప్పొంగుచున్
ధీరుల్ వీరులుఁ బందుగుల్ విబుధులెం, తే సంతసంబందుచున్॥ 161

వ॥ ఇట్టితఱి భూవరుండు నవీనసౌధారూఢుండయి సింహాసనమెక్కి కూర్చున్న సమయంబున సకల సామంతరాజముఖ్యులు కానుకలనర్పింప, స్వీకరించి య నంతరంబ॥ 162

మ॥ అపుడా భూవరుఁడంతరంగమున న,త్యంత ప్రమోదాఢ్యమా
నిపుణత్వంబున నెల్ల కోవిదులకున్, నేర్పొప్పవిద్యాబలం
బపుడే కన్గొని యగ్రహారముల బ్ర,హ్మప్రీతి నర్పించెఁ జో
క్కపుముత్తెంగనఁగోరి విప్రులకు నె,క్కంజేయ రేధర్మముల్॥ 163

ఉ॥ శ్రీ శివనామసంస్మరణ,చేతను మిక్కిలిపూర్ణుండైన భూ
మీశుఁడు భూసురోత్తములు, హెచ్చుగ మెచ్చఁగ భోజనమ్ములెం
తో శివభక్తితోనొసఁగెఁ, దోరపుఁ గోరికలెల్ల నిండఁగా
నాశలునప్రయోజనము,లై బహుమోదమువారు కాంచఁగన్॥ 164

తే॥ బట్టువాండ్రకు మతివార, వనితలకును
భిక్షుకులకును సకల జీ, వికులమునకుఁ

బూర్ణమాసంతసముఁగల్గఁ, బుడమిఁ దేఁడు
భోజనంబులనిడె, నిచ్చె, భూషణముల॥ 165
తే॥ కొందఱకు గోవులనొసంగెఁ గొందఱకును
భూములనొసంగెఁ దృప్తిసం, పూర్తి కాఁగఁ
గొందఱకు నభయవరముల, నందనిచ్చె
రాజుతలఁపడఁ గొఱఁతయే, రాదనంగ॥ 166
సీ॥ సామంతరాజులు, సంతోషపడఁదగ్గ, సత్కారములొసంగె, సరసబుద్ధి
రాజబంధువులెల్ల, రహిమెంచునట్లుగాఁ గాంచనాంబరములఁ గట్టఁబెట్టె
యంతటనుండక, హారిహిరణ్మయ, కంకణాల్ గజరాజ, కాండములును
బెద్దతనంబును, బిట్టుగాయోచించి, యిచ్చెను యోగ్యత హెచ్చునటుల
తే॥ సేవుత్తమున దీనజనులకా, మోద మొదవ
దాసదాసీజనంబుల, కాసదీఱ
మేలిబంగరుసొమ్ములఁ జాలనొసఁగె
నన్యరాజులయీవిమెం, తనెడిమాడ్కి॥ 167
తే॥ రాజశేఖరునుత్సవ, రామణీయకంబుఁగనుఁగొనవచ్చిన, ఘనతరులును
భాగవతవర్యులును దోడి,పార్థివులును తేనియానతిఁబురులఁజే, రిరియ ధేచ్ఛ॥
ఉ॥ అంతటరాజశేఖరుడు, దంచితభక్తియుతానురాగుఁడై
పంతముతోడ సత్యపరి, పాలనసల్పుచుశంభునిన్ సదా
స్వాంతమునందుఁగొల్చుచును బాగుగఁ బెద్దలభూసురాదులన్
సంతసపెట్టుచుండెఁగడు సత్క్రియలన్ సుఖభోజనాదులన్॥ 168
తే॥ అడవిచెంచులఁజంపఁగానబ్బినట్టి పాతకముగంగఁజేరెను, బార్వతీశు
కరుణచేనాథరానాథ, వరునకపుడు పిన్నపెద్దలుసంతుష్టిఁ బిట్టుగాంచ॥ 170

రాజేకోత్తరశతశివాలయములలో నొక్కముహూర్తంబున లింగ
ప్రతిష్ఠను జేయించిగోగర్భముంజొచ్చుట.

గీ॥ శ్రీమహారాజచిహ్నాలఁ, జెలఁగుచుండు
వెంకటాద్రిప్రభుండుప, విత్రమూర్తి
యొక్కయెడనెల్లవారలు, నుబ్బుచుండ
శంభులింగంబులప్రతిష్ఠ, సలిపెనతఁడు॥ 171
ఉ॥ కాననితండు మర్త్యులను, గౌరవమారఁగ నోముచుండి స
మ్మానముల్ ప్రశస్తవిధి, మానుగనిచ్చుచు దేవతాంశచే

మానవనాథుఁడయ్యెనని, మున్నుఁ జెప్పుకొనంగనొప్పునా
భానుసమానతేజుగుణ, వత్తగణింపఁగ నేరిశక్యమౌ॥ 172

తే॥ శ్రీరమానాథునంశను, శ్రీవహించి
పుట్టెనీప్రభుసత్తముం, డట్టికలిని
భూప్రజలనెంతొ పేర్మితోఁ, బ్రోచుటకును
రాజనఁగనాతఁడేయను, రక్తిఁగొలిపి॥ 173

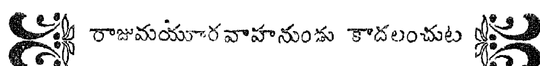
చ॥ జనవరులెందఱోకలిగి, స్వర్గముఁగాంచిరివారలెల్లనీ
ఘనతరుఁడైనరాజు క్రియ, గట్టిగవిద్యఁ బరీక్షఁజేసిబల్
నెనరున నగ్రహారముల, నేకములన్ బుధపాళికిచ్చి హె
చ్చినగురుభక్తిఁజూపిరె ప్రసిద్ధివహించిరె యంద్రుపండితుల్॥ 174

సీ॥ రాజీవనేత్రుండు, రమ్యతరంబుగా, జాంబూనదంబుచేఁ, జక్కనిదగు
ధేనువుఁగావించి, తేజంబువెలయఁగా, సామంతరాజులు, సంతసింపఁ
దద్గర్భమునుజొచ్చి, ధార్మికవృత్తిచే, భూసురోత్తములకుఁ, బొందుగనిడఁ
బంచములేతెంచి, పార్థివోత్తమ! యిది, మృతగోవుమాయది, మీరుదాని

తే॥ మాకొసంగఁగ వలెనంచు, శోకనముగ
వారలకుఁదానివెలయిచ్చి, బాడబులకు
హేమధేనువునొసఁగిన, యిద్ధమూర్తి
నెన్న నెవ్వరిశక్యమౌ, నీయుగమున॥ 175

వ॥ ఇవ్విధంబున నారాజోత్తముండు సంతతదానధారాప్రవాహంబతిశయిల్ల సకలబుధజనరంజకుండై, విద్వదుత్తములచేఁ బ్రసిద్ధేతిహాసంబులన్ గన్నట్టు పూర్వరాజచరిత్రంబులవిని యారాజచంద్రులమాడ్కిఁ దానును నడువఁదలంచి సుకృతకార్యకృతార్థుండగుచు నీషణత్రయదూరుండై షడూర్మ్యులఁదునిమి మోహమయమాయికచక్రవిలసనసంసారసాగరంబున బుద్ధింగుఱుచపఱచి తనవిజ్ఞాననేత్రప్రకాశంబునఁ బరంధామునిఁజేరనెంచి రాజ్యపరిపాలనపరుండయ్యును, సురవగుతటి నయ్యంబికామనోహరు స్మరియించుచుండె నయ్యెడ॥ 176

మ॥ ఒకనాఁడానృపపుంగవుండు మదిలో, నూహించి తెల్పెన్ సభన్
సుకవుల్ కోవిదమండనుల్ వినఁగ హెచ్చుంగూర్మితో నేనుస
త్ప్రికరశ్లాఘ్యకృతిప్రయత్నమును ప్రారంభింపఁగాఁ జేయనా
యకళంకంబగునెమ్మదిన్ దలఁచితిన్, వ్యాహారసహ్యాత్మతన్॥ 177

రాజుమయూరవాహనుండు కాఁదలంచుట

గీ॥ కార్తికేయుండుతొల్లిచక్కనిమనీష బర్హివాహనముచునెక్కెఁబ్రబలకాంతి
ముక్తికారణమనితొంటి,మునులుచెప్ప విన్నవాఁడటనేనట్టి,విధిగ్రహింతు॥ 178

వ॥ అనియారాజపుంగవుండు మంత్రింజేరిమఱియునిట్లనియె॥ 179

ఉ॥ ఓసచివాగ్రగణ్యశుభయోగముకల్గెడిరీతిమంచియ
భ్యాసముకల్గుశిల్పినిన, భంగురబుద్ధినిజేరఁదీసియే
దోసములేనియట్టులుగఁ,దోరపునెమ్మినిఁజేయఁజేసినే
నాసమెయిన్ దదంతరము, నందుఁజొరంబడిపోవనెంచితిన్॥ 180

వ॥ కావుననట్టిమయూరవాహనమ్ము చేయింపుమని యాజ్ఞాపింప నమ్మంత్రిసత్తముండును శిల్పకారవరునిరావించి రాజాజ్ఞందెల్పి సువర్ణఖండమ్ములొసంగి, సుందరతరంబగు నెమలింజేయింప రాజువిని సంతసించి తనప్రధానబంధువుల నందఱరావించి విప్రపుంగవులంబిలిపించుకొని, తత్క్రియాది దృక్షుంబరఁగు వారలంగూడఁబిలువనంపించికొని యప్పుడు॥

చ॥ ఘనతరసౌధభాగములఁ,గ్రంతలరచ్చలరాజవీధులన్
మునుకొని కాంతియుక్తముగ,మున్నెయలంకృతిసల్పితత్పురిన్ 181
మనికిగనున్నవారలకు, మానుగనీశుభవార్తఁదెల్పియ
య్యనఘుఁడునెమ్మినెక్కుటకు, నాసఁగొనెన్ మదిసర్వసమ్మతిన్॥ 182

తే॥ సకలసామంతరాజులు, సంభ్రమమున। వచ్చిరమరావతికిఁదమ, యిచ్చదీఱ
బంధుమిత్రాదివర్గముల్, పటిమమెఱయఁ। జేరిరయ్యెడవేవేగ స్థిరవిభూతి॥ 183

మ॥ అపుడాభూపతిసంతసంబలరన, త్యంతప్రమోదంబుతో
నిపుణత్వంబునఁబార్వతీపతికిసా, న్నిధ్యంబునన్ గేకినిన్
వపురుద్యద్రుచినిల్పఁగాబుధజన, వ్రాతంబులున్ మిత్రులున్
నృపులున్ యోగ్యులుకాంచిరానెమిలి వ, న్నెన్ సామిచిన్నెన్ దగన్॥ 184

క॥ తొల్లిటినరపతులీవిధి। నుల్లముపరిశుద్ధమగుచు, నుండఁగఘనమై
చెల్లినకార్యములన్నిటిఁ। బెల్లుగఁజేసిరెకృతార్థ, విభవములందన్॥ 185

ఉ॥ ఆసమయంబునన్ నృపతి, యద్భుతభక్తినినార్యచంద్రులన్
భూసురవర్యులంబిలిచి, పొల్పుగశంభునకేపుమీఱఁగా
వాసిగవందనార్చనలు బాగుగఁజేయుఁడటంచుఁజెప్పఁగా
నాసరసాత్ములందఱు స, మంచితపూజలుసల్పిరొప్పగన్॥ 186

ఉ॥ జేఁడుప్రశస్తభూషల ధ, రించిభటాదులతోడఁగూడి మా
రాడకప్రేష్యులెల్లరు స్వ, యమ్మునయమ్మునుజూపుచుండఁ బెం
బోడిమిసూరివారము ప్ర, మోదమున దీవనలిచ్చుచుండనా
జాడనెఱింగిపోఁదగు గ, జమ్మునునెక్కెఁ జటుక్కునన్ వెసన్॥ 187

గీ॥ భేరికలుభోరుమనిమ్రోయఁ బృథ్వియెల్ల। నంతులేనట్టిసంతోష, మందుచుండ
వృద్ధవనితలుకౌసుమవృష్టిఁగురియ। రాజువెంచేసెబర్వాణ, రాజమెక్కి॥ 188

సీ॥ నీలమేఘంబుల, నిగల్నిగల్గుమిగూడి, నెమిలిపింఛియమునఁ గొమరుజూప,
వరమయూరవురుచి, వసుధాతలంబెల్ల, నంతంతమైతద్ద,నాక్రమింప
నానెమ్మిచంచువు, శ్రీనివాసంబయి, మణులకాంతులమించి, మలయుచుండ
నాకేకిపైనున్న, యవనీంద్రుఁడొప్పెను, గైలాసవాసుని, కళవహించి

తే॥ యట్టియెడ బట్టువాండ్రెల్ల, నధికభక్తి। మేదినీనాథుగానముల, మించిపొగడ,
సకలరాజవతంసులు, సంతసింప। నెడలె నయ్యెడ రాజువే, వేడ్కతోడ॥ 189

సీ॥ మందహాసముతోడ, మానవాధీశుండు, ఘనమయూరంబుపై, గరిమనుండ
ధీసచివృందును, ధీరుఁడై పేష్కారుఁ డిరువంకఁగొల్చుచుఁ నెలమిఁజూప
సామంతరాజులు, చతురగతులచేత, సార్వభౌమునితోడ, సరసమతుల
మదగజంబులపైని, మఱిహయంబులపైని, యారోహణముఁజేసి, యతిశయిల్లి

తే॥ రాజవీథులఁగదలంగ రమ్యముగను। భూసురోత్తములెల్లరు భూరికృపను
దీవనలనీయ, నాజేఁడు కీర్తిమెఱయఁ। గన్నులకుఁగ్రొత్తపండువు, గలిగెనపుడు॥

తే॥ రాజమార్గపరంపర, నోజనున్న। సకలజనులును సంతోషజలధినీద
మందగతులను సామంత,మహీపులెల్ల। జేనియుత్సవముమనోజ్ఞ,రీతిఁగనిరి॥ 191

చ॥ నరపతియుత్తమోత్తముఁడు, నారకనాశనమాత్మనెంచి సుం
దరతరమైన కేకిపయిఁ, దాఁగడుఁబేర్మిచెలంగ నెక్కి స
త్వరముగ రాజమార్గమున, వచ్చుచునుండెను దొంటిరాజులీ
వరుసగ్రహించిరే యనుచు, వారునువారుమదిన్ దలంపఁగాన్॥ 192

మ॥ అని యిబ్బంగి మనుష్యులందఱుపుడ, త్యాశ్చర్యసంతుష్టితో
ఘనభూపాలుని సత్క్రియల్ గొనుచు శం,కాశూన్యులై వెంటనే
యనువొప్పన్ గమనించుచుండ నృపుఁడున్, ఖ్యాతస్వభావస్థితిన్
జనుదెంచెన్ నిజహర్మ్యరత్నమునకున్, జంచత్ప్రభాధాముఁడై॥ 193

వ॥ అప్పుడా రాజోత్తముండు తదుత్తమకృత్యానంతరంబున బ్రాహ్మణప్రముఖుల
కు జాంబూనదాంబర మహాగ్రహారంబులు సంతృప్తిగనొసంగి, వచ్చియున్న

సమస్తజనులకు, స్వనివాసంబులకుఁ బోవ సెలవొసంగె నయ్యెడ॥ 194
గీ॥ తొస్సవరుండుమదిని, శంకరుమానాథు। నెంతొభక్తిఁగొల్చి హితులకెల్ల
మేలిగౌరవముల, మెలపునఁజేయుచు।సంతసించుచుండె, స్వాంతమందు॥ 195
తే॥ మంగళాద్రిని బాండవుల్, మహితబుద్ధి దేవళంబును గట్టించి, దీప్తిమెఱయ
మున్నునరసింహమూర్తిని, మోదమలర, సుప్రతిష్ఠితుఁజేసిరి, సొంపుగాను॥

మంగళాద్రిని నరసింహమూర్తికి గోపురంబులు మొదలగు కైంకర్యములు చేయించుట.

తే॥ అట్టిమహనీయమూర్తిని, నవనిజనులు
భక్తిచేతనుధ్యానింపఁ బ్రబలమైన
సంకటంబులఁబోఁద్రోచి, సమరసముగ
మోక్షమబ్బంగఁజేసిన, ముఖ్యతముఁడు॥ 197
తే॥ ప్రబలియున్నట్టిశ్రీహరి, పాదసేవ। సేయుటుచితంబటంచును, స్థిరవిభూతి
మంగళాద్రినివేంచేసి, మనుజవిభుఁడు।సకలసత్క్రియలను సల్పి,సాధువృత్తి॥
వ॥ ఇట్లుండు సమయంబున॥ 199
సీ॥ భూపాలుఁడొకనిసి, భూరిసుషుప్తిని, నిజశయ్యయందుండ, నిరుపముగ
స్వప్నమందునఁదెల్పె, స్వస్వరూపముతోడఁ, బ్రసరించిశ్రీహరి, ప్రబలగతిని
సద్ద్వారమందున, మంచిగోపురమును, బ్రాకారమండపాల్, బాగుగాను
గట్టింపుమనిచెప్ప, గౌరవంబలరార, క్షితిపతిమేల్కాంచి, శీఘ్రముగను
తే॥ జూడనెవ్వరిఁగానక, చోద్యమంది
యంతరంబునయోజించె, నవనివిభుఁడు
శ్రీరమానాథుఁడేయిట్టి, సిద్ధినొసఁగెఁ
గాకయుండిననన్నుఁ బ్రోచు, ఘనుఁడెవండు॥ 200
గీ॥ ఇట్టులారాజతనమది, నెంచుకొనుచు। దేవదేవునియెడఁదనభావముంచి
నిత్యమునుసంస్మరింపుచు, నియతితోడ।వర్తిలుచునుండె,దేవేంద్రవైభవమున॥
సీ॥ భూతలనాథుండు, భువనాధిపతికినై, మంగళాద్రినిమంచి, మహిమవెలుఁగ
గోపురంబొక్కటి, కూర్మిచేఁగట్టింప, వలెననిమిక్కిలి, వాంఛతోడ
నిజరాష్ట్రమునసుండు, నిపుణులశిల్పుల, రావించెనయ్యెడ, రమ్యముగను
బ్రాసాదమునకు, సంబంధించుతూర్పున, మంజులంబైనట్టి, మండపములు
తే॥ శాస్త్రవిధిమీఱఁగట్టుమా, చతురబుద్ధి
ననుచుభూపతిసెలవీయ, హర్షమెసఁగ

శిల్పకారకులయ్యెడ, స్థిరవిభూతి
క్షితిపతియనుజ్ఞఁగైకొని, రతిముదమున॥ 202

వ॥ ఇట్లుభూవరుండు గోపురప్రాకారమంటపంబులు, కట్టింపఁదలంచి, శంకుస్థాప
నాదికృత్యంబులందీర్చి గోపురంబుఁగట్టుటకుఁబనులనారంభింపఁజేసెనయ్యెడ॥

సీ॥ నిజరాష్ట్రమందున, నిపుణులౌవారల, రావించినియమించె, రాజవరుఁడు
తమభూములందున్న, దండిసాలములనుఖండించియిట్టికల్కాలఁజేసి
బండ్లపైనెక్కించి, భక్తితోమెలఁకువ, తోఁబాపుఁడీయంచు,ద్రోవఁజెప్పి
నాపజాలనుమీరు, బాపురేయనుమాడ్కి, బాగుగాయోజించి, పంపవలయు

తే॥ ననుచుఁదనయనుయాయుల, కందఱకును
సెలవులనొసంగి, భూమిపశేఖరుండు
వారుతనయాజ్ఞచొప్పున, వానినెల్లఁ
జేర్చికొనిరాఁగ, సంతుష్టి, చెందెనపుడు॥ 204

చ॥ జనపతిదైవమందుఁగల, చక్కనిభక్తిని, తాలుమున్నుగా
ననువగువస్తువుల్ తగిన, యట్టులుచేరఁగఁజేసిపిమ్మటన్
ఘనుఁడగువీరచారితనుఁ గన్గొనిమోదయయన్ననాతనిన్
గనికరమొప్పఁజూచివినఁగాఁబలికెన్ బనులెల్లసేయఁగన్॥ 205

సీ॥ వర్షద్వయములోన, వసుధాధిపులుమెచ్చ, గోపురమ్మునుగట్టి,నూర్మితోడఁ
జిత్రవిచిత్రముల్ శిల్పశాస్త్రజ్ఞులు, రచియించిరయ్యెడ రమ్యముగను
ప్రాకారమంటపాల్, పటిమనుగట్టిరి చూపరులయ్యెడఁజోద్యమంద
భూస్థలంబుననిట్టిపొడవును వెడలుప్పు, చిత్రాంశములుగల్గి,చెలఁగుచున్న

తే॥ గోపురంబునుగానము, గోపురమున
నుండునేమొకోయనిమహో, ద్దండులపుడు
చర్చచేయుచునుండఁగ,జాలియున్న
గోపురాదులఁగట్టిరికోటలడఁచి॥ 206

ఉ॥ కట్టిరిశిల్పకారులతి, గౌరవముప్పతిలంగగోపురం
బట్టిమతింబ్రయత్నమున, నవ్యములన్ రచియించిరెంతొపొ
ల్పుట్టిపడంగనెల్లరు మహావిభవంబిటహెచ్చెనంచువా
గ్ఘటతఁజూపజేనిదయఁగైకొనిచిన్నెలువన్నెలుందగన్॥ 207

సీ॥ క్షితిపతిసతతంబు, చిత్తంబురంజిల్ల, శ్రీహరిఁదలఁచుచుస్థిరవిభూతి
మంగళగిరియందు, మహిమాతిశయముల, నరసింహమూర్తికిసరసముగన్ను

కైంకర్యములుసల్పి, ఘనవిరాగముఁజెంది, నిర్వికల్పసమాధి,నిల్చివిభుఁడు
నైజాంశఁగాంచుచు, నాణెంబుగానుండు, కురరంబురీతిని, గోర్కెవదలి
తే॥ గీ॥ హరిహరాదులనామంబులంతరంగ, కర్ణికాస్థలియందునఁగదలనీక
శాంభవీదృష్టిచేతను,సాంద్రగతిని జూచుచుండును నిరతంబు,శుభ్రకళల॥ 208

సీ॥ నిజరాజ్యభోగంబు, నిక్కంబుగాదని, చిత్తంబునందుసుస్థిరతఁదలఁచి
తత్త్వవిచారంబు, తగవొప్పఁజేయుచు, శ్రీహరిఁగూర్చితా,శ్రేయమలరఁ
జూచువారలకెల్లఁజోద్యంబుగానుండు, భూనాథుఁడెప్పుఁడు,భూరిభక్తి
మునుజనకాదులు, మోహముల్విడనాడి, మురహరధ్యానంబు, మొనసిచేసి

తే॥ గీ॥ కడకుమోక్షంబుఁజెందిన,కరణివిభుఁడు
నిజమనోజ్ఞాతపరిపాకనియమమునను
మంగళప్రదకార్యముల్, మనసుదీఱ
సల్పుచుండెమహాభక్తి,సాంద్రుఁడగుచు॥ 209

తే॥ స్వామికళ్యాణవేళల,భక్తులెల్లఁ బ్రవిమలానందచిత్తులై, బహువిధముల
శ్రీనృసింహమహాదేవుచింతనమున నపరిమితమగుమోదంబు, నందుచుండ్రు॥

వ॥ ఇవ్విధంబున, నారాజకంఠీరవుండు, పరమానందభరితుండై, మంగళాద్రిని,
నిత్యోత్సవపక్షోత్సవాదుల యథావిధిగ జరుపునట్లాజ్ఞయిచ్చి యచ్చటినుండి
సపరిజనంబుగా నమరావతిం బ్రవేశించి, యయ్యమరావతినొక్క కైలాసంబుగ
నీమంగళాద్రి నొక్క వైకుంఠంబుగా నెంచుకొనుచు నందలి దైవతంబుల, సర్వ
ధాతలంచుచు న్యాయ్యంబుగ ధరాపరిపాలనంబు సేయుచుండె నయ్యెడ॥ 211

సీ॥ శ్రీలక్ష్మిదనరార, స్థిరతేజమున, రాజు, జగ్గయ్యపేటను జలముపట్టి
తనతండ్రిపేరున, ఘనముగాఁగట్టించెఁ, దల్లిపేరున, మహాదానధర్మ
సదనమైనట్టి యచ్చమ్మపేటను, వేడ్కఁ, గట్టించి, నిజనామకలితకలన
మునికిరాజాపేటయును, మన్నెసుల్తానుపేటయు, నాయని, పేటయనెడి

తే॥ పట్టణమ్ములఁగట్టించెఁ, బటిమమెఱయ। సకలవర్ణాశ్రమవిధాన, సరణినేఱపి
కీర్తిచేమించె రాజ్యలక్ష్మియుతుండు। వేంకటాద్రిప్రభుండుసద్వినుతుఁడగుచు॥

ఉ॥ ఈవిధి భూవిభుండు కడు, హెచ్చుగనిచ్చలు సత్యసంధుఁడై
శ్రీవెలయంగ లోపములఁ, జెందక యెందును రాజ్యపాలనం
బావరపూర్వరాజులక్రియన్ బహుసౌఖ్యముచేకుఱంగ స
ద్భావముతోడఁజేసి తన, దత్తతనూజులకిచ్చె రాజ్యమున్॥ 213

తే॥ ఇట్లు రాజ్యంబుఁ బుత్రుల,కిచ్చి యవల
దివ్యమతి "లోకనాథవం, దే"యటంచు
నెల్లవేళల భగవన్తు, నుల్లమందుఁ
దలఁచుచు విరాగబుద్ధిచే, వెలయుచుండె॥ 214

తే॥ శ్రీమహాదేవు సత్కృపఁ, జెందఁగోరి
భూవిభుఁడు స్వామిపదభక్తిచే వెలయఁగ
భక్తమానస సంచారపరత మెఱయ
నొక్కనిసినంబి కేశుండు, మక్కువమెయి॥ 215

వ॥ గిరిజా సమేతుండై యిప్పుడమితేనికి సాక్షాత్కరింప భూపాలుండు దిగ్గున మేల్కాంచి సాష్టాంగాదుల నాచరించి దోసిలియొగ్గి యెదుట నిల్వ భక్తాను రాగంబున, నాపురాణదంపతు లీతనికిట్లనిరి॥ 216

ఉమామహేశ్వరులు వేంకటాద్రినాయనికి దర్శనమిచ్చి తత్త్వోపదేశముఁజేయుట

చ॥ నరవర! నిర్మలాత్మతన, నంతఫలంబుఁగోరి నీవుదు
స్తరతరమైన భక్తిని య,థావిధి మాకు సమస్తపూజలున్
జరుపుచు రాజ్యభోగముల, స్వాంతమునందు గణింపకుంటివి
ప్పురుసున నీప్రవర్తన మ,పారముదంబొనరించె వింటివే॥ 217

చ॥ అనఘమతుల్ ప్రశస్తగుణు, లైనమహామును లెల్లమున్ను మా
ఘనతరసత్కృపామహిమఁ, గాంచఁగ నత్తపముల్ పొనర్చిన
త్వనిథితఁగాంచి మోక్షపద, వల్లభులై పరభాగలబ్ధిచే
ననుపమతేజులై రియటు,లౌగువారయే మొయెఱుంగఁగోర్కియా॥ 218

ఆ॥వె॥ కానసట్టికోర్కి, ఘనమతిఁ జేకొని నన్నుఁగూర్చి తపముఁగొన్న నీవు
కోరుకోర్కి యేమొ, కువలయేశ్వర! చెప్పు నిష్టదాయినౌచు, నెపుడుఁబ్రోతు॥

శా॥ మాయాత్యాగమొనర్చి సత్యనియతిన్, మంజుస్వభావాత్మతన్
గాయభ్రాంతిని వీడి ధార సుతసం, గంబున్ మదిన్ రోసి స్వే
చ్ఛాయత్తంబగుచిత్తముం గొనుచుమో, క్షార్థిప్రధానుండవై
మాయందున్ గనెంచియుంటివనిన, మ్మున్ సందియంబుండునే॥ 220

ఉ॥ కావున నీమనోనియతిఁ, గన్గొనవచ్చితి మెచ్చితిన్ భవ
ద్భావము వృద్ధిఁగాంచు నుభ, వద్గృహరాజము పుత్రపౌత్రసౌ
ఖ్యావహమౌచు ధర్మనిధి,యౌచు నఖండరమాధివాసమై
శ్రీవినయాంబుధీ! సకల, సిద్ధులు నీకుఁదటస్థమౌఁజుమీ॥ 221

తే॥ కోరుమా నీదుమదిలోనఁ, గుదురుకొన్న। కోర్కి—సననాన్నృపాలక, కుంజరుండు
పార్వతీశ! కృపావార్ధి!, సర్వఫలద! తారకంబును దెల్పుముతనియనని యె॥ 222

క॥ అనవినిశంకరుఁడపుడు। త్యనుపమసత్కృపచెలంగ, నవనీపతితో
ఘనతదలిర్పఁగనిట్లనె। వినుతెల్పెదఁద త్త్వబోధ, విశయంబడఁగన్॥ 223

వ॥ అయ్యాది, మఱియు, నాదిమధ్యాంతవిహీనంబును, స్వగతభేదశూన్యంబును స్వప్రకాశాప హసితానంత కోటిసూర్య చంద్రానలా లోకంబును, వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసాద్య గమ్యంబును, బహువిధవర్ణ ధర్మకర్మ గుణ నామరూప వికారశక్తి విరహితంబును, బ్రహ్మేంద్రాది సమస్తమహా మహిమాపాస్యంబును నిరంతర నిర్గుణ నిర్వికల్ప నిరంజననిరాకారనిర్వికార నిర్విషయాతీంద్రియా వాఙ్మనసగోచరా ప్రమేయశుద్ధబుద్ధ ముక్త కేవలాఖండసచ్చిదానందమయంబయిన తురీయాతీతపరతత్త్వవైకుంఠ పురంబున, నవ్యక్తమహదాదిసప్తావరణ పరివేష్టితంబును, జతుర్దశలోకకందరసుందరంబును, సార్వభౌమాదిహిరణ్యగర్భాంతానందగండశైలభాసురంబును, రవిశశితారాగ్రహసౌదామన్యాదివివిధతేజోరత్నశర్కరిలంబును, బ్రవిమలవైరాగ్యోపరత్యేకాంతాత్యంతముముక్షుతాధిత్య కాధ్యాత్మానందజీవనాభిషిక్త నిర్మలనిశ్చలతాకలికాకలిత ఫలితనిష్కామకర్మోపాసనాయోగ జపతపస్సత్యశౌచదయాశీల వ్రతదానాదినానావిధానేకోద్యానవిరాజితంబును, శాస్త్రపుష్పోపేతనిగమాగమాంతకల్పలతావిలసితంబును, షడ్విధసమాధిసాధవిభ్రాజితంబును, పరమాధ్యాత్మవిద్యానందజలాభిషేకనిర్మలచిత్త వృత్త్యంగణశమదమోపరతి తితిక్షాశ్రద్ధాసమాధానా మానిత్వాదాంభికత్వాది కల్యాణగుణమణిగణరంగవల్లిప్రకాశితంబును, నిరతిశయవైకుంఠ భాండాగార శోభితంబును, ఫలకామనాభావస్వభావనియత కర్మాచరణ చిత్తశుద్ధి సర్వకర్మపరిత్యాగ గురుభక్తివేదాంత శ్రవణమనన నిదిధ్యాసజ్ఞానాదిసోపాన సమన్వితవిజ్ఞాన రాజమార్గలలితంబును, అష్టాక్షరీ మహామంత్రమాణిక్యతోరణాలంకృతంబును, బ్రణవనాదమంగళవాద్య రవపూరితంబును నగు తురీయమహాస్థానమంటపాంతరంబున సర్వోపనిషత్సార భూతబ్రహ్మాత్మైకత్వదర్శన రూపోంకార సింహాసనాసీనుండై శుద్ధసత్త్వ ప్రధానమాయామయదివ్యశోభన విగ్రహుండును, సర్వజ్ఞత్వసర్వాంతర్యామిత్వసర్వస్రష్టృత్వసర్వరక్షకత్వ సర్వసంహారకత్వాద్యగణిత సమగ్ర సుగుణపరిగ్రహుండును, సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుఁడును, సర్వవ్యాపకుండును, దేవ

దేవుండునునగు శ్రీమన్నారాయణుండు మూర్తిమంతంబులై చతుర్వింశతి తత్త్వంబులు నిచ్ఛాజ్ఞాన క్రియాదిశక్తులును వాణీశ్వరసురేశ్వరాదులు స్వసాన్నిధ్యంబున నిజకరుణాకటాక్షవీక్షణంబు నపేక్షించికొలువ స్వస్వరూపావలోకనంబు చేయుచున్న సమయంబునఁ దదీయవక్షస్స్థలస్థితయుఁ బరాపరప్రకృతిరూపిణియు నిఖిలజగదుపాదానకారణభూతయు నఖిలలోకైకమాతయుఁ ద్రిభువనగేహినియు, విశ్వమోహినియు, ధీముఖయు, జ్ఞానవిజ్ఞానలోచనయు, విషయ విరక్త్యధరయు, విచారమందస్మితయు, నిర్మమతానిరహంతాహస్తయు, యోగబోధస్తనియు, సందేహమధ్యయు, సంసారచక్రనాభియు, రాగద్వేషజఘనయుఁ గామలోభోరుయుగళయు, సంకల్పవికల్పచరణయుఁ, గాలానుగత కర్మయాపనయు, వేదాంతవిద్యావ్యసనవసనోపరతికంచుకధారిణియు, రజస్సత్త్వతమోగుణగ్రంథినీవీబంధకంచుక బంధవేణీబంధ సురుచిరయు, ఫలత్యాగ పూర్వవర్ణాశ్రమోచిత ధర్మానుష్ఠానేశ్వర ప్రణిధానాచార్యోపాసనేంద్రియాత్మవినిగ్రహస్థిత ప్రజ్ఞత్వాతి సాత్త్వికగుణభూషణాలంకారిణియు, శుద్ధవాసనావాసితయు, నిత్యానపాయినియు, దేవదేవియునగు శ్రీమహాలక్ష్మి, యతిప్రీతిపూర్వకంబుగఁ జతుర్విధశుశ్రూషలు గావించుచు సేవించుచుఁ బూజించుచు, నమస్కరించుచు, నారాధించినం బ్రసన్నుండై మెచ్చి నీకు నెయ్యదియిష్టంబిచ్చెద నడుగుమనిన సంతోషభరితచిత్తయై యమ్మత్తకాశిని, చిఱునవ్వుతో నిట్లనియె॥ 224

ఆ॥ వాసుదేవ! నాకు, భర్తవై భాసిల్లు। నిన్నుఁ గొల్చుకన్న, నిర్మలాత్మ
వేఱు కార్యమేమి, వివరింపఁగాఁగల్గు। సర్వమీదె మిమ్ముఁ బ్రశస్తసేవ॥ 225

తే॥ ఐన నీకోర్కెఁ దీర్చెద, నడుగుమనఁగ। నడ్గెదను స్వామి శ్రీనాథ!, యర్హమైన
నడుగరాని రహస్యంబు, నడుగవలసె। మర్త్యులందఱకను వైనమంత్రమగుట॥

క॥ నిఖిలాంహస్సంక్షయకర। మఖిలాభీష్టప్రదంబ, నంతావ్యయచి
త్సుఖదము జగదధిపత్యభి। ముఖకరమగు మంత్రరాజ,ముం గృపఁ జెపుమా॥

తే॥ అనినవిని నవ్వి లక్ష్మికిట్లనియె విష్ణుఁ
డడుగరాని రహస్యార్థ, మడిగితిగద
యది మదీయంపు నిక్షేపమగు పదార్థ
మైన నెఱిఁగింతు నీకు నెయ్యంబువలన॥ 228

తే॥ రమణి! విను తెల్పెదను నీకు, రమ్యముగను
నీకుఁ బరశివునామమే, నెమ్మిఁ గొలువుఁ

గాన నీవదిగ్గె కొను, ఘనతమీఱ
శ్రీ సదాశివనామంబు, చింతలుడుపు॥ 229

సీ॥ పంచాక్షరీమంత్ర, పఠనచే బ్రహ్మేదు, లందఱిమహిమంబు, లధికముగను
శివనామకీర్తన ,చేతమార్కండేయ, మునిముఖ్యులెంతొ గ్గె, కొనిరిమహిమ
మఱియెంద ఱెందఱోమదనారి సేవించి, శాశ్వతానందసం,స్థాయు లైరి
హేలగా నేనిగా,రీశునామము సెంచి,యొందఱెందఱొ చెంది, రీశుపదము
తే॥ నేమిచెప్పంగవలయును,మేశుమహిమ। మెన్న శక్యమెయమరుల, కేనినింతి।
సంతతముసంతసముచిత్త,సద్మమందు,,జేర్చిజగదీశు సేవింప,,జెలఁగుమేలు॥ 230

క॥ సత్యజ్ఞానానంద।ప్రత్యగభిన్నాత్మనందు,బ్రహ్మాదిబుధుల్।
నిత్యమురమించుచుండఁగ।స్తుత్యముశివనామమహిమ,శోభిల్లధర౯ 231

తే॥ శంకరునిఁగొల్చువారికి సకలపాప సంఘములడంగుఁగలుగుమోక్షప్రసిద్ధి
తొల్లిటిమహాత్ము లెందఱో, ధూర్జటికృప।నంది శాశ్వతభోగంబులందుకొనిరి॥

తే॥ఆమహా దేవుపంచాక్షరీమహిమను పెక్కుమందినిగృతకృత్య, విధికిఁద్రిప్పి
బాగుసేయదుదానిసం, బంధమున్న।బంధమునువీడిసంసారి, ప్రజ్ఞ,గనఁడె॥ 223

తే॥ ఆతనికినాకుభేదమెందరయలేదు।శివపదనివాసియాసదా, శివుఁడనంగ
నద్వయబ్రహ్మమయులమే, మందువలన।నింతి।శివనామమేప్రొద్దునేభజింతు ॥

తే॥ చిత్తశుద్ధినిభజియింతు, శివపదంబు
దానిమహిమమ్ముఁదెల్పనా, తరమెయబల।
సకలపాపంబులణఁచి శా,శ్వతములైన
యోగ భోగమ్ములొసఁగు నా,భోగనియతి॥ 235

తే॥ ముజ్జగమ్ములలోపల, మోదమలర। రమణి! శ్రీశివనామంబు రమ్యముగను
స్మరణసేయక సౌఖ్యల,త్మ్యములఁగన్న। వారలే లేరు లేరు లే రేరు లేరు॥ 236

తే॥ మద్యపానంబుగురుని భా,మాసుఖంబు। బంగరుందొంగలించుట; పట్టిగల్గు
గర్భముంజెడఁగొట్టుట, పడఁతి! పెద్ద। పాతకంబులు, హతములౌ భర్గుఁదలఁప॥

తే॥ సింగముంగాంచి మెకములు, చెదరినట్లు
శ్రీశివస్వామి నామంబు, చెలఁగుచోట
దుర్భరాఘావళులు భీతి, తొందరింపఁ
జెల్లచెదరగు నింక నేమి, చెప్పవలయు॥ 238

చ॥ స్మరహరనామసంస్మరణ,సల్పుచు నిచ్చలుమోక్షమార్గ సం
చరణనిరూఢిఁగాంచి సర,స్ప్రణుతుల్ గ్రహియించు భాగ్యసం

భరితుఁడు పాపవర్గముల, పాలఁబడండు గజమ్మునెక్కి పెం
దెరువునఁబోవువాఁడు గణు,తించునె కుక్కరబుక్కణంబులన్ 239

క॥ ఇలలో శంకరునామము: సులభంబై వెలుఁగుచుండసుల్వ్రగఁదలఁపన్
గలనాలుకగల్గఁగనల్పులుమిన్నక నారకములఁ, బొందెదరకటా॥ 240

చ॥ సతతము శంభునామమును, సమ్మదమూఁదలంచువారికిన్
వెతలుదొలంగు వ్యాధులప్ర,వేశము రూపరుమంగళావళీ
శతముపొసంగు బ్రహ్మపద,సంచరణంబొనఁగూడుఁ జిక్కలే
గతిఁగలుగంగలేవు న,రకంబుఘడీలునఁగూలు నెప్పుడున్॥ 241

ఉ॥ ఈయిలమానవావళికి, నీశ్వరనామము భోగభాగ్యసం
ధాయకమాచు నన్నిటికిఁదారకమాచు నఖండవిద్యయం
దాయతధీబలంబొసఁగి నర్థిబ్రశ స్తపుశ స్తమున్ సుధ్యా
గ్గేయముగానొనర్చి వెలిఁగించు స్వతఃప్రథయెల్లకాలమున్॥ 242

చ॥ కనదురుశంభునామనిధి,కంటె ఘనంబగుపావనష్టిసా
ధనము కనంగరాదు సత,తంబుసమ స్తమనోజ్ఞవృత్తిత
త్వనియతిఁగూర్చుపొంటెఫల,వత్కృతులన్ గలిగించుపొంటె నెం
దునుదెలియంగరాదు గుణ,ధుర్యము వేఱొకఁడెద్దియుద్ధరన్ 243

తే॥ అబల! శ్రీశివనామమం,త్రార్థమెల్ల యీాప్సితంబులనర్థులకిచ్చుచుండఁ
గాంచిసిగ్గిలుచుండును,గల్పతరువు కామధేనువుమఱియుఁ జింతామణియును॥

తే॥ తవిలి శ్రీశివనామసుధా,రసంబు
నమృతమని క్రోలుభక్తుల,కమృతమేల
నమరనమృతాంధసులచేత,నదియుమిగుల
గోరఁబడుచుండుఁగావునఁ గువలయాక్షి॥ 245

తే॥ ఎపుడుఁజూడనిమానవు, నెట్లొపేరఁ। బిలువనాతండుచెంగటఁ గలయునట్లు
తన్నె యుంగకతనపేరు, తలఁచినపుడె। కరుణఁబ్రసరించుశంభుండు, గౌరవమున॥

తే॥ "శ్రీసదాశివ, శివ, శివ, శివ"యటంచు। నిత్యనిర్మలభ క్తిని, నియతితోడ
సంస్మరించినవారికి, సమరసముగ। మోక్షమఱచేతిలోనుండు మోదమలర॥

వ॥ ఓహరిప్రియా! సూర్యుండుచీకఁటిఁజీకాకుపఱచినట్లు శ్రీశివనామంబు బ్రహ్మ
హత్యాపాతకంబునడంచు; వాయువంబు దపటలింజెదరఁగొట్టినట్లు శ్రీశివనా
మంబు మద్యపానజదోషంబు నడంచు; వజ్రాయుధము పర్వతపక్షధ్వంసంబొ
నర్చినట్లు శ్రీశివనామము స్వర్ణతస్కరణజాతపాతకంబునడంచు; సింగమేనుగ

గూల్చురీతి శ్రీశివనామము గురుతల్పగ సంగతదురితంబుఁ బోకార్చు; దావంబు వనవాటిందహించురీతి శ్రీశివనామము, మాతాపితృసహోదర హత్యాజాతపాతకంబులఁ దొలంగించు; నిట్టివట్టివనియన నేల, సకలదుష్కర్మకల్పనాజల్పనజన్యమహాఘోరనారకవారవారణంబున కీశివనామంబె తారకంబు, గావున శ్రీశివనామమంత్రంబును, దత్ప్రభావంబును, నుపదేశించిన నాకర్ణించి యయ్యర్ణవపుత్రిక మహానందబంధురాంతరయై, యతిభక్తిపూర్వకంబుగ, దండప్రణామం బాచరించి "మహాత్మా తన్మంత్రాధిష్ఠానదేవతా శ్రీశివతత్త్వస్వరూపం బెట్టిదో తెల్పుమనఁ గొంతతడవూరకుండి యాత్మనాలోచించి, యుపనిషద్వాక్యంబుల నీశివనామ మాహాత్మ్యంబు విస్పష్టంబుగానుండునది యతిగూఢంబు కావున నేరికి గోచరంబుగాకుండు, దాని నేనుపదేశించెద" నని శ్రీవల్లభుండు లోకమాతకిట్లనియె॥ 248

చ॥ ఉమయునుశంకరుండతులి, తోజ్జ్వలదీప్తివిరాజమానులై
సమరసమైనస్వాంతములఁ, జక్కనివెండిమలన్ వసించుచ
య్యమరులుగొల్వభూస్థలికి, నయ్యుభయుల్ చనుదెంచిభక్తులన్
గ్రమముగఁ బ్రోవఁగాశికను, ఘట్టమునందువసించిరయ్యెడన్॥ 249

చ॥ మునివరులాదిగాఁగలుగు, ముఖ్యులభక్తులఁగూర్మితోడుతన్
ఘనముగమోక్షసంపదన, ఖండసుదృగ్గతినిచ్చి ప్రోచుచున్
బెనఁకువచేతదుష్టులను, బిట్టదలించుచు నెల్లనిర్జరుల్
వినుతులుసేయభూస్థలిని, వేడ్కచెలంగఁగనుండిరయ్యెడన్॥ 250

వ॥ ఇవ్విధంబున నుమామహేశ్వరులు భక్తజనపాలన పరాయణులై యుండియంమశంకరుండు శర్వాణిమొగంబుగాంచి మదీయనమస్యాసక్తుండును, బరమభాగవతోత్తముండును, వాసిరెడ్డివంశపావనుండునగు నితనికిమద్దివ్యతత్త్వంబుపదేశింపుమని యననుప్పొంగి మందస్మితముఖారవిందయై విశ్వమోహినియైన సర్వమంగళతద్దాసునింగాంచి యిట్లనియె. 251

మ॥ సుమతీ శైవమునిర్వికారముసదా, శుద్ధంబుబుద్ధంబచిం
త్యమవాచ్యంబతులంబతీంద్రియము స, త్తామాత్రమున్ స్వప్రకా
శమునిర్ద్వంద్వమునిర్వికల్పమజమున్, సత్సంవిదానందరూ
పమమూర్తంబజరంబు కేవలపర, బ్రహ్మంబుచింతింపఁగన్॥ 252

చ॥ ఘనతవికారశూన్యుఁడయి, కాంచనమేబహుభూషణంబులై
ఘనతవహించురీతిగను, గాలగళుండఖిలాంతరంగుఁడై

ఘనముగఁబంచభూతములు, గాబహుభంగులఁబ్రజ్వరిల్లుచున్
ఘనతవహించిమించెనిజ, కాంతిసముద్భవమందెభూతముల్॥ 253

తే॥ మూఁడుగుణములవల్లను, మొనసిజగతి
సృష్టియున్ స్థితిలయమును,జేయుచుండి
యాదిమాయయునేనైతి, నవనినాథ
యిదియెసత్యంబు నామాట, యెందునైన॥ 254

తే॥ నేనుమాలిన్యహీనుఁడై, నెగడుదేవు
స్వస్థతగ్రహించి సృజియింతు, జగములెల్లఁ
గొందఱందురుమూఢులు, కువలయేశ
మాళియే సృష్టికర్తయున్, జేలమాట॥ 255

వ॥ శంభుండు వికారరహితుండు, నవ్యయుండు, నతురుండు, నకామావేశుండు, జితేంద్రియుండు, ననీదృశుండు, పరంధాముండుగాని, వేఱొండుగాఁడనుమీ భక్తాగ్రగణ్యాయని తెల్పియనంతరంబ॥ 256

తే॥ మాయతోఁగూడిశంభుండు, చేయుసృష్టి
ననెడిరీతిగఁదోఁచెను, నంతెకాని
శంకరుఁడసంగుఁఢాఢ్యుఁడు, నలుపఁడెదియు
దారుణాత్ముఁడుగాఁడు ని,ర్దయుఁడుగాఁడు॥ 257

వ॥ అనినవిని తద్దాసుండు పార్వతీదేవికిట్లనియె॥ 258

తే॥ శివుఁడుతారకబ్రహ్మంబు, సిద్ధమగుట
సత్యమగుఁగాని యాదేవు,సర్వమయుని
సులభగతిఁగాంచఁగాఁదగ్గ, సూత్రమెద్ది
తెల్పునాకదియోయమ్మ, తేటపడఁగ॥ 259

వ॥ అనినవిని దరహసితముఖారవిందయై, పార్వతి, భక్తాగ్రేసరున కిట్లనియె॥ 260

తే॥ ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడై, పరఁగుతనకు
విమలపరమాత్మరూపుఁడౌ, విషగళునకు
సమరసైక్యానుసంధాన, సరణియెద్ది
యదియయోగంబు నదుపాయ,మవనినాథ॥ 261

వ॥ ఆయోగంబభ్యాసయోగంబు, జ్ఞానయోగంబనద్వివిధంబైయొప్పునం దభ్యాసయోగంబు ప్రాణాయామంబన విలసిల్లుచున్నది ప్రాకృతంబు వైకృతంబు, కేవలకుంభకంబున నఁద్రివిధంబయ్యె నందుఁ,బ్రాకృతంబు మంత్రయోగంబు,

వైకృతంబు, లయయోగంబు, కేవల కుంభకంబు హఠయోగంబు; యీ త్రివిధ ప్రాణాయామయోగులకు, యమనియమాసన ప్రాణాయామంబులు పూర్వాంగంబులు, ప్రత్యాహారధ్యానధారణాసమాధు లుత్తరాంగంబులగు నందహింసా సత్యాస్తేయ బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహంబులు యమంబులు, శౌచ తపస్సంతోష స్వాధ్యాయేశ్వరప్రణిధానంబులు నియమంబులు, వీరాసన స్వస్తికాసన పద్మాసన యోగాసన కూర్మాసన భద్రాసన సిద్ధాసన సింహాసనాదికంబులగు చతురుత్తరాశీత్యాసనంబుల నీమూఁడింటి నభ్యసించి యంతటఁ బ్రాణనిరోధంబు సేయందగు, నందు స్వభావనియతరేచక పూరక కుంభకక్రమంబులచేత నేకవింశతి సహస్ర షట్ఛతాధికసంఖ్య జపమంత్రానుష్ఠానంబు మంత్రయోగంబు ప్రతిదివసాభ్యస్తరేచకాది త్రివిధానిల సంయమన పూర్వకంబుగాఁ బ్రాణవృత్తియం దపానంబు, నపానవృత్తియందుఁ బ్రాణంబును లయంబుగావించు, లయయోగంబు మూలబంధోడ్యాణబంధజాలంధర బంధపూర్వకముగా రేచకపూరకంబుల నుడిగించి ప్రాణాపానంబుల రెంటిని, రేయిం బవలొక్కచందంబునఁ గుంభించుట హఠయోగం, బివ్విత్రివిధ ప్రాణాయామంబులు, విషయంబులవలన నింద్రియంబులు మరలించుట ప్రత్యాహారంబు సగుణనిర్గుణాత్మక వస్తుచింతనంబు ధ్యానంబు మూలాధారాది ప్రదేశంబులఁ జిత్తంబు నరికట్టుట ధారణాయోగంబు. నిర్మలచిత్తవృత్తి నిర్గుణబ్రహ్మత్వంబు సంపాదించుట సవికల్ప నిర్వికల్పాత్మక సమాయోగంబు, ఇట్లష్టాంగ యోగంబులుకల్గి యభ్యాసయోగంబు ప్రకాశించునది యపరిపక్వ చిత్తులకు యోగంబతిదుర్లభంబిది యణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులనొసంగుచు, నాత్మజ్ఞానంబు ప్రకటంబుగాఁజేయు. మఱియుఁ బ్రవిమలచిత్తులకు జీవబ్రహ్మైక్యజ్ఞానమార్గంబునిచ్చు నతిసులభంబైన విజ్ఞానయోగంబు రాజయోగంబనంబడు, నీరెండిటికి శ్రీసదాశివచరణకమలభక్తి కారణంబు, దానికి వైరాగ్యంబు మూలంబువినుము॥ 262

సీ॥ కంటికిఁగనఁబడు, ఘనజగత్తంతయు మిథ్యగాభావింప, మేలుసుమ్మి
యట్టియభ్యాసంబు' వనువందనల్పంగా, నతిగురుసుఖధర్మమదిగదయ్య
తద్విధిగుహ్యంబు తగనుత్తమాఢ్యంబు, సత్యమాగమసిద్ధ, సంధిమునులు
సనకాదులకుఁబట్టు, సంస్తుత్యవేద్యముఁ సతతమానందంబు, సంఘటించు॥

తే॥ నిట్టిదారాజయోగంబు, నేవుమీఱి
మోక్షమార్గంబునిదియిల, ముఖ్యముగను

నరులు శ్రద్ధను గైకొన్న, నరసవినుము
ఘనతనిర్వాణమార్గంబు, గలుగుసుమ్మి॥ 263

తే॥ ఇట్టినిర్వాణమార్గంబునిలను జనము లెఱుఁగఁజాలరు తత్త్వవిహీనమతులు
రాజగుహ్యంబుపరమంబు,రాజవిద్య యదియుమూఁడువిధంబుల,నలరుచుండు

వ॥ అదియెట్లనినసాంఖ్యము, తారకము, అమనస్కమనమూఁడు తెఱంగులుగలవు
అందుఁదారకమువల్ల మనశ్శుద్ధికలుగును. సాంఖ్యమువలన నాత్మస్వరూప
విచారమిట్టిదియని తెలియును. అమనస్కయోగమువలన, నీవేపరబ్రహ్మము
ను నిర్ణయముపుట్టును. కాననీవుతొలుతఁదారకయోగమభ్యసింపవలయును

ఉ॥ తారకముర్భవాంబునిధి, తారకమంబుజ సంభవాదిబృం
దారకసన్నుతంబఘువి, దారకమంచిత రాగరోష సం
హారకముం బ్రధానపరి, హారకమాత్మసుఖానుభూతివి
స్తారకమాగమాంతసువి, చారకమైతనరారు భూపతీ॥ 266

తే॥ సుమతి! తారకయోగంబు, సుస్థిరముగఁ
దెలియఁజాలక వేదాంత, ధీరులఁగని
వాదనలు సేయువారికి, వరసుమోక్ష
మబ్బదదినిశ్చయముసుమ్మి, యవనినాథ॥ 267

క॥ ధరలోనరాజయోగము। నిరతంబలవాటుసేయ, నేరకవృథగా
నరసతవేదాంతోక్తుల। నరుదుగఁ దెలియంగఁజెప్పు, నదికల్లసుమీ॥ 268

వ॥ అట్టివేదాంతులకు, నీరాజయోగమార్గంబుకానక, తిరుగువారికి బ్రహ్మానుభ
వమ్ములేదుసుమీ, భక్తాగ్రగణ్యా! యని తెలిపి మఱియును॥ 269

సీ॥ సాంద్రతమంబెల్ల, సరగునవీడునా, వసుధపైఁగృతదీప, వార్తవలన
క్షుధితుఁడౌమనుజుని, క్షుత్తెల్లఁదీఱునా,కన్నులకశనంబు, గానఁబడిన
దారిద్ర్యవంతుని, దారిద్ర్యమడఁగునా, ధరద్రవ్యకీర్తన, దక్షిమచేత
జ్వరితునిరోగసం, క్షయముగాఁబోవునా, యౌషధంబిదియను, సంతలోన

తే॥ నెన్నిదినములనుండియో, యున్నదగుచు
గాఢతనుగాంచుజాడ్యంబు, ఘనతఁదెగునె
తర్కబోధవిచిత్రత, ధరణిఁజేయఁ
గలితయోగానుభవదృష్టి, వలనఁగాక॥ 270

సీ॥ యోగానుభవమును, బాగుగాఁగలిగిన, ప్రాణేంద్రియంబుల పటిమలణఁగి
కామంబుక్రోధంబు,ఘనముగాహరియించి,యాత్మకుసౌఖ్యంబు,నమరియుండు

మోక్షాభిలాషులు, ముదమార యోగాను,భవముముఖ్యంబండ్రు,పరమమునులు।
కానఁదద్విధి నేను, గడువేడ్కఁ దెలిపెద, నదివినుమయ్యయో, యవనినాథ।
తే॥ ఏమియుభుజింపకే పస్తు,నెంచువాని కెక్కసంబుగఁదినిచాల, స్రుక్కువాని
కనువుగానిసిపవలని,యరయకుండ నిదురఁబోయెడువానికి, నిక్కువముగ॥ 271

వ॥ మఱియును దివారాత్రంబులు నిద్రాహీనుండయి యుండువానికి యోగా
భ్యాసంబు దుర్ఘటంబు॥ 272

తే॥ నియతిమెఱయంగ భుజియించి, నెగడువాఁడు
కడుమెలంకువ నిద్దురగలిగియుండ
యుక్తచేష్టితుఁడగునట్టి, యోగ్యునకును
రాజయోగంబు సమకూడు, రాజమౌళి॥ 273

వ॥ అట్టియోగాభ్యాసంబు సేయువాఁడు విశాలమై జనశూన్యమై నిర్మలమై నిరుప
ద్రవమై యనుకూలించునట్టి యోగశాస్త్రోక్తముగ నిర్ణయింపఁబడిన స్థల
మందు సమభూమిం జలనము లేక నిమ్నోన్నతముగా మృదువుగాఁ గ్రమ
ముగాఁ గుశాజిన వస్త్రంబులనువుగాఁ బఱచి బాగుగా వానిమీఁద స్థిరయత్న
పూర్వకంబుగఁ బద్మాసనాసీనుండై నిరంతరము శరీరమధ్యభాగము "అనఁగా
నడుమును గంఠమును శిరమును జక్కఁగా నిక్కిచూపులను నాసికామార్గ
మందుఁ, దగులునట్లుకూర్చి యితరదిక్కుఁగనక జ్ఞానకర్మేంద్రియంబులంబ
దింటిని మిక్కిలి కృశింపఁజేసి సిద్ధియగునటుల యోగమునభ్యసింపవలయును॥

సీ॥ నియమితబుద్ధిని, నిర్మలచిత్తంబు, ప్రాణాదివాయువుల్, భద్రపఱచి
ఘనదశేంద్రియముల, గౌరవంబడఁచుచు, మానియైకామాది, మదములుడిగి
తాపత్రయాదుల, ధాటినివిడనాడి, బ్రహ్మచర్యంబును, బ్రబలపఱచి
శాంతమనస్కుఁడై, సమరసభావంబు, రంజిల్లగురునిచే, రమ్యముగను॥

తే॥ దెలిసికొన్నట్టిలబ్ధార్థ, దీప్తిమీఱ
దినముయామద్వయంబును, దృఢత వెలయ
నభ్యసింపంగవశమగు, నధిపవినుము
సులభతరమైనయోగంబు, సుమ్మియిదియు॥ 275

తే॥ మానవాధిప; యీనియ, మంబులెల్ల।సాంఖ్యతారకములఁబ్రశ, స్తమమనస్క
మునను దెలియునువారికి,ముఖ్యముగను।ఘనతఁదారకయోగుల,గట్టిపట్టు॥ 276

క॥ వరుసన్ ఖేచరియనభూ।చరియనమధ్యమయనంగ, షణ్ముఖియనఁగా
వరశాంభవియనఁగలవీ।ధరలోపలముద్రలైదు,తారకమునకున్॥ 277

ఉ॥ మంచిగురూపదేశమున, మానుగముద్రలగుర్తుజూడలున్
వంచనలేకలక్ష్యములు, వావిరిగాఁగనఁజాలినట్టివాఁ
డంచితతారకార్థముము, హాయమతిఁబొందునులాఘవంబుచే
మించినబిందునాదకళ। మేలువినన్సువిచారవంతుఁడా॥ 278

వ॥ అదియెట్లనిన. 279

తే॥ నయనములుమూసియైనను, నయమనస్క-
మూాయకేయైనభ్రూమధ్య, మునసుదృష్టిఁ
ద్రిప్పినిలిపి చిదాకాశ, దీప్తివెలయఁ
గాంచనదిఖేచరియనంగ, మించుముద్ర॥ 280

ఆ॥ కనులుగదలకుండఁ, గడునాసికాగ్రంబు।గురుకటాక్షమంది, గుఱుతుగాను
గోచరముగఁజూడ,భూచరియనుముద్రయనఁగఁబరఁగునదియు,నమలచరిత॥281

తే॥ పటిమనేత్రార్థములు మూసి, పరఁగనాసి
కంబు మధ్యను దృష్టిని, ఘనతఁజెదర
కుండ నిటలంబుఁజూచిన నొప్పిదముగ
మధ్యలక్ష్యమటందురు, మనుజవర్య॥ 282

తే॥ కనులు చెవులును ముక్కులు, ఘనతమూసి
త్రిప్పి భ్రూమధ్యమందుఁ గం,దేటనిలిపి
డెందమలరంగ వరనాద, బిందుచిత్క-
ళలఁగనుట షణ్ముఖీముద్ర, యలరుభూప॥ 283

ఉ॥ లోపల దృష్టియున్ నిలిపి, లోపలవెల్పల నిశ్చయంబునన్
బ్రాపుగఁ బూర్ణలక్ష్యమున, బాగుగనింద్రియచేష్టవీడి బి
ట్టేపునఁ జూడఁగా నపుడు, నింపలరంగను ముద్రయందునన్
జూపులలోనఁ జిత్రములు, సొంపుగ శాంభవికిన్ గనంబడున్॥ 284

వ॥ మండలత్రయమందలి, ముప్పదియెనిమిదికళలను దర్శించుటకు హేతువులయిన యభ్యాసయోగములు రెండు. అనఁగాఁ బంచముద్రలను, యమనియమాద్యష్టాంగయోగంబులను, నిరంతరము పాటుపడుచుండిరేని నాదబిందురుచి సాక్షాత్కారమగును. మఱియు నాదబిందుకళలను లక్షించిన మానసేంద్రియములు వెలుపల లోపలందిరుగక నాదబిందుకళానందదర్శనమందే నిలిచియుండును. అప్పుడు శరీర వికారములు హరించి మనస్సులయించి సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మల పరబ్రహ్మముగా నుండును॥ 285

ఉ॥ నాదము బిందుసత్కళల, నచ్చినయుక్తిని జూచుచున్ సదా
వాదము లేక యింద్రియపుఁ, బంక్తియుఁ జిత్తమునిట్టులట్టులున్
భేదిలకుండఁజేసి కడుభీతిని బట్టుకవీశ్వరుండు స
మ్మోదముతోడఁ జిత్సుఖ మ,మోఘముగాఁ దగు స్వప్రకాశమై॥ 286

ఉ॥ నాదముబిందువున్ గళల, నమ్మినవైఖరిగానకున్న స
మ్మోదముతోడ నింద్రియ స,మూహము చిత్తము నిట్టులట్టులున్
భేదిలిపారఁగానతుల, భీతినిబట్టఁగఁజాల లేక యే
వేదనఁజెందువాఁడుపగ, విద్యను నెట్టులుగాంచు శిష్యుఁడా॥ 287

ఉ॥ గాలము లేనిజాలరిసు, ఖంబుగఁజేపలఁబట్టఁజాలునా
కోలలు లేనిబోయకడు, ఘోరమృగంబులఁద్రుంపఁజాలునా
యేలలిమావటీఁడుద్విర, దేంద్రములన్ దగునంకుశమ్ము పెం
గేలవెలుంగకెట్లువనిగెంటును, దంటగనున్న శిష్యుఁడా॥ 288

తే॥ ఉచ్చులాదిగసాధనా, లొప్పకున్కఁ। బక్షిజాలమ్ముచిక్కని, పగిదిదివ్య
తారకవిరాజియోగిస్వ,స్థతయునిష్ఠ। లేక యేయింద్రియజయంబుజోకఁగొనఁడు॥

క॥ నరులంజనంబుఁగైకొని। సరగునవిత్తమ్ము నెఱుఁగు,చాడ్పునశిష్యా
వరతారకయోగమునన్। బరతత్త్వమెఱుంగుటకును, బద్ధతిసుమ్మీ॥ 290

తే॥ మాంసమునుజూపి డేఁగను, మలుపురీతి
నలరుసమనాదబిందుక,ళానుభూతి
సుఖము నొందించిమరిగించి, చొక్కఁజేసి
పటిమనింద్రియమనములఁ, బట్టవచ్చు॥ 291

ఆ॥ నైగమార్థవిధులు, నాదబిందుకళాను। భవముఁదెలిపె మొదటఁబండితులకు
నట్టిరీతు లెల్లగట్టిగాఁ,దెలిఁపెద। వినుమువినుము, వినుమువినుమువత్స॥ 292

వ॥ మఱియునువిహితుండగు గురువుపదేశించినషణ్ముఖిముద్రచేత, రెండుచెవులు మూసికొని వినఁగా మొదటనోంకారము (ఝిణిఝిణి) యనిమ్రోయును అంతటనాయోంకారముహెచ్చి రెండవమాఱు (ఝిణిఝిణి)యని ఘోషించును. అంతటనాప్రణవనాదమను ముక్తికాంతసొంపుమీఱబ్రహ్మాదండిని, యొకవిపంచిఁగావించి మూలాధారాదులగు నారుపుష్పములనావీణకు సరికట్లుగా నుంచి ప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానములనునైదుతంత్రులం గావించుకొని యావీణెనందుకొని దహరాకాశమనెడి కమలంబున వసియించి సర్వకాలం

బావిణియను మీటుచున్నదోయనునట్లు మ్రోఁగును. మోక్షకామిని జ్ఞాన స్వరూపుఁడయిన యాత్మునియొక్క మనోమారుతములను దాళముగాధరించి గానముసేయుచు నర్తనముసేసినలాగునఁ బరిశుద్ధమయిన ప్రణవనాద మొప్పును అనంతరమా యోంకారమపరోక్షసాక్షాత్కారమయిన విజ్ఞానమనెడి శ్రీసదాశివమూర్తిభ్రూవులనెడి బృందావనంబున మనోహరములగు చతుర్దశేంద్రియములనెడి స్త్రీరూపములు, పురుషాకాంక్షచేఁ దన్నుఁగలసి యానందింప బ్రహ్మదండియనెడి లతయందువిలసిల్లుచున్న మూలాధారాదికములగు చక్రములను గోయిలగుంపు పరమానందముంజెందఁ గుండలియనుపేరుగల శక్తికధీశుండయిన జీవసంజ్ఞగల సర్పరాజు తనపడగవిప్పుకొని యత్యానందకరమ్ముగ, ముఖమ్మునెత్తి, తాండవమాడఁగా నిర్మలమగు మనోవాయువులనెడి కరములవల్ల బ్రహ్మనాడియనియెడి పిల్లనగ్రోవిని విలాసముగా ధరియించి చెవులుసోగియ, గానముసేసినునట్లు గొప్పనాదాకృతియై వెలయును. అంతట నాప్రణవనాదము ప్రత్యగాత్మయనెడు శ్రీసదాశివుఁడు చెడుగులగు కామక్రోధములను శత్రుసమూహములను జంపఁదలఁచి భయంబగు సమరంబుసలుపఁగడంగియుండఁగాఁ బెద్దభేరీధ్వానంబును మ్రోయించి నట్లాశ్చర్యముగా వెలయును॥ 293

మ॥ అమితశ్రీనసురేంద్రులంగెలువమా, యాకాంతనాడింపఁగా
నమలాత్ముండగుశ్రీసదాశివవరుం, డాత్మీయవిద్యామృదం
గమువాయించెననంగఁ బెంపెసఁగనోం, కారస్వనంబంతహృ
ద్యమచింత్యంబతులంబవాచ్యమయియ, త్యంతానుమోదంబునన్॥ 294

సీ॥ ఇంద్రియాలనియెడి, యింపైన కేకుల, త్యంతమోదాభిన్న,త్యములుసలుప
ధర్మసుధార్థిక్ర, తమనోవనమ్మున, శాంతాదిసుగుణసస్యము లిగుర్ప
నిరుపమానందభూ, నిర్ఝరంబునఁగల్గు, పరితాపమంతయుఁ బ్రబ్బుకొనఁగ
భ్రూకుటిస్థలకన, భోమార్గచిత్కళల్, మెఱుఁగుఁదీఁగెలరుచుల్, మించివెలుఁగ
తే॥ ఘనచిదాకాశమధ్యసం, గతసమగ్ర
రాజయోగసమాధిధా, రాధరంబు
ప్రమదవర్షంబుగురియుచుఁ బ్రణవనాద
ములలిదశమనినాదంబు, మ్రోయుననఘ॥ 295

వ॥ ఇట్లు చిణీనాదంబు, చిణి చిణీనాదంబు ఘంటానాదంబు శంఖనాదంబు వీణానాదంబు, తాళనాదంబు, వేణునాదంబు, భేరీనాదంబు, మృదంగనా

దంబు, మేఘనాదంబనంబరఁగు దశవిధోంకారనాదంబుల శ్రీగురూపదేశ పూర్వకంబు గ శ్రుతియు క్త్యనుభవంబులచేత, నెఱుంగవలయు మఱియును॥

తే॥ వరసునాదంబకారంబు, వసుమతీశ!
యమలబిందువుకారంబు, క్రమబుధేంద్ర
కళమకారంబుమూఁడును, గలయఁగూర్పఁ
బటిమనోంకారమగునయ్య,భవ్యచరిత॥ 296

సీ॥ వరయకారంబును, మఱియునుకారంబు, ఘనతమకారంబుఁ, గలయఁగూర్ప
నోంకారమైయొప్పి, యుగ్రతరంబుగా నిఖిలకారణమునై, నియతితోడ
ఘంటారవమురీతిఁగడుఁదీవ్రగతితోడ,హృదయాబ్జమున,మ్రోయు హెచ్చునిరతి
నట్టిహృత్కమలంబు, నందుఁబబలుచున్న, సదమలనాదాను, సరణినెపుడు

తే॥ రుచిని జూడకపోయిన, నచలముగను। మనసునిలుకడఁజెందక,తనరికలఁత
చేతమోక్షుంబుకల్గదు, సిద్ధమిదియు। నిగుపమానందవైఖరీ, గరిమలేమి॥ 298

తే॥ ప్రణవనాదంబుపూజ్యమై, ప్రబలహర్ష
మందఁజేయుచుఁజిత్తంబు, మందతవిడః
జేసివాదంబులనుబోవఁ, జేసిమఱియు
ద్వైతతత్త్వభ్రమలనోయి, తొలఁగఁజేయు॥ 299

తే॥ ప్రకటితోంకారరససుధా, పానరతుని। నేత్రయుగ్మంబుదేవత్వ, పాత్రతగన
మనసుదైవతపురమున,మనికిగాంచి। చిత్కళాసంపదలచేత,స్థిరతనుండు॥ 300

వ॥ ఓభక్తాగ్రేసరా! ప్రణవనాదామృతపానసంతుష్టుండయిన మహనీయుండనిమిషుండును నిర్జరుండును, మృతిలేనివాఁడును సుప్రసిద్ధశక్తి ధారియు, నాత్మజ్ఞానసిద్ధుండును, బ్రహ్మవేత్తయు, యోగీశ్వరుండును, సాధ్యుండు, నింద్రుండు, వైశ్వానరుండు, సమవర్తి, భువనపతి, గంధవహుండు, కుబేరుం, డభవుం, డఖిలమిత్రుండు, సోముండు, బుధుండు, కవీశ్వరుండు, బృహస్పతి, వారివాహుండు, విరించి, హరి, యీశ్వరుండును నగు పరమపురుషుండై ప్రకాశించుచుండు. మఱియునీఁకనంతర్బహిర్భాగముల నడుమనుండుజ్ఞానదృష్టిచేఁ జూడంబడినదై వెలుంగుచున్న చిన్మయకళాసంపత్తి నంతయుఁ జక్కఁగా యోజించిచెప్పెద. నీమనంబున దానిబహూకరించి యెంచిచూడుము (అట్లు వీక్షించునప్పుడు, ముందుగఁ జిత్తాకాశము గోచరించును.) మూపులై కన్నులవెంటఁ బోవునది మనస్సేయగుంగాన నామనస్సునం దాకాశపంచకము నవలోకింపవలయును. ఇవ్విధంబునఁ జిత్కళాదర్శనంబుసేయఁ

గా, ముందు హృదయాకాశము గోచరించును. కన్నుల వెంటఁబోవునది మనస్సేయగుంగాన నామనస్సునం దాకాశపంచకము నవలోకింపనగును. ఇట్లు తనలోచనంబులకుఁ గనుచూపుమేర గోచరంబయిన హృదయాకాశమందుఁ గేవల నిరాకారంబైన పరాకాశంబును, ప్రళయకాల ప్రజ్వలజ్జ్వాలాభీల దావానలాకారంబయిన మహాకాశంబును, వివిధవిచిత్ర వితతాపరిమిత ద్యుతిభరితంబయిన తత్త్వాకాశంబు, ప్రచండ మార్తాండమండల శతకోటి ప్రభాభాసురంబయిన,సూర్యాకాశంబను పంచాకాశంబుల నవలోకింపవలయు॥ 301

ఆ॥ అమలచిత్త, వినుత, దాకాశపంచ కాం। తరమునందు వెలయు, పరమకళల
రీతులెల్ల నీకు నీతఱి, నెఱిఁగింతు। సందియములుమాని, యుందువెపుడు॥ 302

సీ॥ ఆకాశగంగా మృ,తాబ్ధి సంక్షుబ్ధభంగావళీరుచులసా,మ్యప్రశస్తి
మల్లీమతల్లికా, మాఖ్యచందనసారి, జాతారవిందపు,ష్పప్రతిభను
క్షీరమాగృహాల స,చ్ఛ్రీకమారందధా,రా ప్రవాహద్యుతి, దీప్రగతిని
నందినందితురంగ, నాకదంతావళే, ట్పంచాస్యఫణిరాజ, పటురుచిఁగని

తే॥ హారనీహార డిండీర, శారదాభ్ర
వజ్రఘనసారతారకా, ప్రతతికాంతి
కరణి నాకాశ పంచకాం,తరమునందు
మండితములగుఁ జుక్కలా,మండలములు॥ 303

వ॥ అనఘా! చిన్మయకళలు మనంబునం బ్రకాశించుచున్న పంచాకాశాంతరమందు రయంబున గాఢాంధకారంబునశింపఁ జేయుటయందుద్యుమణిరీతి భాసిల్లెడి విద్యుల్లతా తేజఃపుంజమువలెను, మనోహరములయిన రాత్రులయందుఁగంటికగపడు మిడుంగురుంబురుగుల సమూహంబునంగల తేజఃప్రకరంబురీతిని భీకరంబులయిన చిమ్మచీఁకటులంగలిగించుచు నతిశయమయిన నీలకాంతులుగలిగి యుదకపూరితములయి యొప్పువారి వాహముల రుచిచయంబుల రీతిని నింద్రనీలమణులు వైదూర్యములు, ప్రవాళములు, పద్మరాగములు, ముత్యములు, గోమేధికములు, అనువానివిధంబున వజ్రములు, గరుడపచ్చలు, కెంపులు, అపరంజి, అను వీనియొక్క ప్రకాశమురీతిని గానంబడుచుండు॥ 304

తే॥ ద్యుమణిరుచులుట్టిపడురీతి, దుర్భరముగ
మెఱయు చిన్మయకళలతిమిశ్రమైయ
గమ్యతరముగఁగన్పట్టు, ఘనను,హృదయ
కమలమాకాశపంక్తిన,ఖండితముగ॥ 305

వ॥ రాజోత్తమా గొప్పదయిన దహరాకాశమందు వెలుంగుచు, శమదమాది సుగుణమ్ములచే నలంకరింపంబడి విభజించుట కనువుపడకయుండు జ్ఞానమనియెడుసూర్యబింబంబు కోమలమగువిజ్ఞానమనియెడు నరుణోదయంపుఁగాంతిచే నవివేకమనియెడు నంధకారమును, మూఢజనుల హృదయములనియెడి గుహాలయందు డాగఁగా వికసించిన మూలాధారాదిషట్కములమీఁద నిక్కిప్రణవాంగమగు హంసనామకహంసపక్షి యిడాపింగళా సుషుమ్నలనియెడి గంగాయమునా సరస్వతులయొక్క త్రికూటమనెడి ప్రయాగయందు సంచరింప ద్వైతవాదభ్రమచే శత్రువులగు చతుర్దశేంద్రియము లనియెడి నల్లకలువలన్నియు మేళనముకాఁగా మానసంబనియెడి చంద్రుఁడు బ్రహ్మానందమనియెడి సంద్రంబునమునుంగ మిగుల మనోహరములయిన వృత్తిజ్ఞానస్వరూపజ్ఞానములనియెడి చక్రవాకంబులొకటితో నొకటి కూడినవై యణఁగి పెనంగ నతివిశాలములగు బ్రహ్మాండ పిండాండంబుల వెలిఁగించుచుండును॥ 306

సీ॥ సకలకర్మములకు, సాక్షిస్వరూపుఁడై, తనవెలుంగున నెల్ల, తమముఁబాపి
చక్షురాదీంద్రియ, సంచారగరిమను, భాసిల్లుసత్యస్వ,భావుఁడగుచుఁ
జిద్విభావసుఁడును, సద్విధిభ్రూమధ్య, నుదయశైలంబున, మొదలఁదోఁచి
యంతటఁబ్రవిమల, స్వాంతనభంబున, నధిగమించిపిదప, నంతవరుస

తే॥ నెనసిపదునాలుగింద్రియాల నెడుకంజ
పుష్పచయములకానంద,పూర్తిఁ జేయు
వాఁడెసర్వాధికుండయి, వ్యాపకుఁడయి,
వసుధవెల్గుచునుండును,బార్థివేంద్ర॥ 307

వ॥ అంతట జ్ఞానసూర్యోదయమునకు ముందే, బ్రహ్మసాక్షాత్కారమనెడు జ్ఞాననేత్రములు తెఱచి, భ్రాంతిజన్యమైన యజ్ఞానమోహానాంగియొక్క కూడికనుమాని నేనను భ్రాంతిని విడనాడి చిత్తలయమున నంతరంగమందలి యణవకార్మికమాయామలములను బరిశుద్ధపఱచి నిరంతరముఁ జతుర్దశేంద్రియములను బ్రకాశింపఁజేయువాఁడెవ్వఁడో యట్టియవిద్యానివారకమగు తేజస్సునేనని నేత్రాంజలులవల్ల నానందబాష్పములచే నర్ఘ్యంబులిచ్చి సర్వావస్థలుగల నేనెటు పరబ్రహ్మమగుదుననియెడు,సందేహముల నెడి రాక్షసుల హాగించి యంతట నానందమున స్వస్వరూపచింతనము సల్పి క్రియారహితమైన యాత్మార్చనము చేసి సంపూర్ణానందసుఖమనుభవింపవలయును॥ 308

తే॥ అటులఁబరిపూర్ణ సౌఖ్యసు,ధాబ్ధినెనసి
చిత్తవిశ్రాంతితాంబూల, సిద్ధిఁగాంచి
మోక్షకామినితోడుత, మొనసికూడి
క్రీడసలుపంగవలయును, ఖంచుచుండి॥ 309

వ॥ మఱియును గామక్రోధములనెడి పక్షులయొక్క కలరవములు విరామమునొందఁగా, శరీరత్రయాభిమానుఁడగు జీవుఁడను సూర్యుఁడుగ్రుంకఁగా, నిద్ర, ఆత్మజ్ఞానములేక ప్రాపంచికవృత్తిత్రయముతోఁగూడియుండుట, యంతఃకరణము స్వస్వరూపావలోకనమందును బ్రాపంచికవ్యవహారములయందు నిలువక స్తంభితమైయుండుట, శబ్దాదితన్మాత్రరూపముగఁ బరిణమించి యుల్లసిల్లుట, యనునీయావరణ విక్షేపాదులకుఁగల వృత్తులతోఁ గూడినకర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములనెడి పద్మములు ముకుళింపఁగాఁ బ్రకాశించెడు నాత్మాకారమైన సాక్షాదఖండాకార వృత్త్యాత్మకమగు కలువల గుంపుపుష్పింపఁగా, జ్ఞానాజ్ఞానములనియెడి చక్రవాక మిథునమునకు, వియోగము కలుగునట్లుగా, నద్వైతేతర చార్వాకాది మతసంబంధమగు భిన్నజ్ఞానాత్మక నక్షత్రసమూహములకాంతి తెలతెలవాఱునట్లుగా, స్వచ్ఛమైన యంతఃకరణమనెడు చకోరపక్షియొక్క యాశయనెడు వేడిమి యుపశమించునట్లుగా, వెలిఁగెడు పూర్ణమైనవి జ్ఞానమనునట్టి చంద్రమండలము హృదాకాశమునందంతటను దానై ప్రకాశించును. మఱియును సుషుమ్నాంతఃపురమున నప్రమేయతురీయశయ్యాతలంబున హంసయానయు, దుర్నిరీక్ష్యకళాభాసమానయు, మూలాధారమంజీరయు, స్వాధిష్ఠానకింకిణీసమన్వితయు,మణిపూరకకాంచీకలాపయు, హృదయకీలితానాహతరత్నభూషితయుఁ, గంఠవిభ్రాజితవిశుద్ధమంగళసూత్రాలంకృతయు,భ్రూమధ్యప్రకాశమానసదమలద్విదళలలాటికా శోభితయు, రవిశశిమండల తాటంకయుగళ విరాజితయు ధగ ద్ధగాయమాన సౌదామనీలతా శరీరిణియు, శుద్ధసత్త్వదుకూలావృతయు, సచ్చిదానందస్వరూపిణియు,నైన ముక్తికాంతను యోగజ్ఞాన, కరంబుల గాఢాలింగనంబుఁజేసి, నానావిధప్రణవనాదంబులను కంకణమేఖలామంజీరశింజితగళరవమణితా ద్యారవంబులుచెలంగ విచారజనితజ్ఞానానందరసమధురాధరామృతఁబనుభవించుచుఁ బరవశంబను చిఱుచెమటవోడమ నిర్జి ద్రాక్షుద్రముద్రాలక్ష్యదృగ్వచనమనో భావనాజ్ఞానంబులనేక రూపంబుగావించి, వితతాపరిమితానుపమిత పరమోపరతి సుఖరసికుండగు

సమాత్మారతుండవుసంస్పృష్టాంత్యంతమర్మస్థానుండవుసందర్శితానంతకళామండ లుండవు, ప్రగళితబిందుండవునై యానందింపుము. మఱియుఁబరబ్రహ్మమునం దుఁదనకు నభేదైక్యానుసంధానముచే జనించినసుఖమునమభవించుచుఁ గ్రమ క్రమంబున నీవైన ప్రత్యగాత్మయందుఁ బరమాత్మయభేదముగఁగూడియున్న దను పూర్ణబోధవలనఁగలిగిన యానందముచేతఁదేజరిల్లి పరమాత్మకును బ్ర త్యగాత్మకును భేదములేదనుజ్ఞానముచే నానందమగ్నుఁడై మిక్కిలి తృప్తి నొందిన నిరభిలాషచే మహాభోగముగలవాఁడవగుము. అంతటమండలత్రయ మునందుశుద్ధసత్వమందలితేజస్సంబంధమైన దివ్యచక్షువుయొక్క చివరయందు నిర్మలసత్త్వమందలి తామసాంశమైన కాలసంజ్ఞగల ప్రణవకుండలియనెడు సర్పరాజును సహస్రారమందుఁ జంద్రమండలంబునుగలిగి యవస్థాత్రయమయ ములైన త్రిపురములను వహించినవాఁడవై మోక్షస్వరూపుఁడవగుటవలనధర్మ కామములందిష్టము లేనివాఁడవుకమ్ము॥ 310

చ॥ క్రమముగసృష్టినుండి కృతకర్మచయాత్మకకాష్ఠపాళివే
యమరఁగఁగాల్చిపుచ్చును మహాస్ఫురదంచదఖండచిద్వరో
త్తమమగు కాంచనంబువిధి, ధాటిగ వెల్గును నగ్నిమండలం
బమరివిడంబితంబగున, యాత్మకహృద్గగనాంతరంబునన్॥ 311

సీ॥ ఘనకామరాగాది,కగుణసంఘమ్ములఁ, బ్రణవమంత్రంబుచేఁ బట్టిచంపి
మానసశబ్దాది, మంజుకాష్ఠాళితో, సరగున సకలవా,సనలనంగ
నాజ్యసమృద్ధిచే, నమరఁజిద్వహ్నిలో, వరుసగా వ్రేల్చి పె,న్వాంఛదీక్ష
సుఖసోమరసమును, సొరిదిపానంబంతఁ, జేయుము శుద్ధాత్మ, చెదరకుండ

తే॥గీ॥ మండలత్రయమందున, నుండివెలుఁగు
స్థలమునందుఁ గనంబడు, చంద్రధామ
చండధామానలాత్మకా ఖండధామ
మధ్యఁగలదు హిరణ్మయ, మండలంబు॥ 312

వ॥ అయ్యదెట్టులుండెననిన నిండువేసంగిని బట్టపగలింట రెండుజాములవేళ వె లుంగు సూర్యమండలమురీతిని, స్వచ్ఛమైన శరత్కాలమందు సాంద్రతరద్యు తిం బ్రకాశించెడు చంద్రమండలము విధమ్మునను, ప్రళయకాలాభితప్తజాం బూనదంబు పగిదిని, జ్వలజ్జ్వాలాభీలంబగు నగ్నిమండలంబువలెను, నీలమే ఘాంతర్భాగమునుండి బయలువెడలు విద్యుల్లతాకాంతింబోలియు, నివ్వరి ముంటివలె నతిసూక్ష్మమై, వర్ణములేనిదై, యిట్టిదట్టిదని తలంచుటకు వీలు

లేనిదై, హిరణ్మయమండలంబొప్పుచుండును. ఆహిరణ్మయమండలం బమృత
జ్యోతియను కళచేతంజలింపక, యాజ్ఞాచక్రమందుఁ బ్రకాశించు, నట్టిచి
త్కళతత్కళాగ్రమధ్యమందు మొదటివెలుఁగు ప్రకాశించును. ఆప్రకాశమే
శ్రీసదాశివతత్త్వమగునని మరల నిట్లనియె॥ 313

తే॥ నూరులక్షలసూర్యులు, నూఱులక్ష। లలరసోములు బహుకోటు, లతిమనోజ్ఞ
చంచలాసంఘములు నొక్క, సరసనిలిచి।నట్టిరీతిగ నా వెలుం, గమరియుండు॥

తే॥ అట్టియుత్కృష్టమగు తేజ, మతిశయిల్లి।యుండు భ్రూమధ్యవీధిపై,నొయ్యనచట
దృశ్యమును దాటిమాయను, దేటపఱచి। తాల్మిచేతనుగాంచుమా,తడయకధిప॥

వ॥ ఇత్తెఱంగున త్రికూటమార్గంబునం జిత్తాకాశమందు గోచరించుచున్న యాకాశమండలము తిమిరమండలము ధారాధరమండలము సౌదామినీమండలము తారామండలము తేజోమండలము రవిమండలము చంద్రమండలము వహ్నిమండలము హిరణ్మయమండలము నను దశవిధమండలంబులును బూర్వోక్తదశవిధనామంబులును, ముందుచెప్పఁబోయెడి శివశక్తియుక్తమగు నావరణరూపమయిన జీవతత్త్వమును మహాగగనమధ్యమందుఁ గనంబడు మేఘములవలె నెవ్వనియందుఁ దోఁచువాయువు మొదలగు భూతచతుష్టయంబున, నభూతజన్యములైన ఘటపటాదుల నంటని గగనమువలె నీచెప్పంబడిన వానినన్నింటి నెవ్వఁడంటకయుండు సూర్యుండు సకలరూపంబులం బ్రకాశింపఁ జేయురీతి నెవ్వండు ప్రజ్ఞానస్వరూపుండై యిన్నింటిని వేర్వేఱవిభజించి యెఱుంగువాఁడు. ఈబిందునాదకళాతీతస్వప్రకాశనిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తావిచ్ఛిన్నసచ్చిదానందస్వరూప ప్రత్యగభిన్న పరమాత్మానందుఁడగు విశుద్ధసత్వప్రధానయుఁబరమవైరాగ్యబోధోపరతి స్వరూపిణియు,బిందునాదకళాత్మికయుఁ గేవలబ్రహ్మాత్మైక్యవిద్యామయయునైన నన్నాశ్రయించి, యద్వితీయాపరోక్షబ్రహ్మచైతన్యస్వరూపకుండైనయీసదాశివుని యాత్మాకారాకారితవృత్తిగతచిదాభాసకుండవైననీవు, మిక్కిలితీక్ష్ణముగానుండు నెండలోనుంచఁబడినదీపపుమొగ్గవలె జ్ఞానకర్మేంద్రియపవన మనోవృత్తినిలయపూర్వకంబుగానేకస్వరూపకుండవై వాతరహితంబగు దీపంబుభంగిఁదరంగశూన్యంబగు మున్నీటిరీతిచ్యుతదళంబగు మహీజంబుమాడ్కిన వర్ణంబగునాకాశంబు పోల్కి స్వప్నజ్ఞానపునరుద్ధానవిరహితదీర్ఘనిద్రవలెఁ జలనరహితుండవు, నిశ్చేష్టుండవు, నిశ్శబ్దుండవు,నిర్వికల్పనిరాకారసుఖస్వరూపకుండవై బాహ్యాభ్యంతరంబులు

మఱచి నిరుపమరాజ యోగసమాధింబొందుమని యుపదేశించి వెండియు నిట్లనియె॥ 316

మ॥ మునుజెప్పంబడినట్లు ఖండవరసం, పూర్ణానుభావంబునె
మ్మనముల్ ప్రాణుల చాంచలంబుడుగకే, మాన్యంబుగాగోచరం
బనువందండగఁగాదు బిందువునుస, మ్యగ్దీప్తిచేఁజంచలం
బునుగాకుండఁగఁ జేయఁడేనియదిసం, పూర్ణంబుగాదెయ్యెడన్॥ 317

సీ॥ హంసస్వరూపంబు, ననువుగాఁదెలియక, బిందువుచలనంబు,డిందుపడదు
దానినిఁగ్రమముగాఁదగఁజూడనటు మీఁద, మానసానిలములు,మణఁగియుండు
షట్కర్మములఁబొందు, సత్క్రియఁగల్గిన, సుఖదశలనువెల్గి,సొంపుమీఱి
సంతతవ్యాపించు,నాపరబ్రహ్మంబు, నందునవసియించు,నట్టిమనసు
తే॥ నకు మహానందముదయించు, నాణె, మెఱుఁగు
నదియభేదైక్యమననొప్పి, సదమలంపు
వరపరబ్రహ్మమందున,వఱలుచుండు
దీనిభావంబు తెలయరే, ధీరహితులు॥ 318

ఉ॥ పాలునునీళ్లునున్ బటిమఁబంచఁగనేర్చినహంసరీతిగా
వీలుసబ్రహ్మవేత్తలతి,వేత్తృత సారసుసారభేదముల్
మేలుగఁబంచఁజాలుదురు, మించిన హంసవిచారతత్పరో
న్మీలనఁజెందుతత్త్వవిధి,నేతలు సుస్థిరలక్ష్యవంతులై॥ 319

వ॥ తల్లిదండ్రులు భుజించు పదార్థమువలనఁగల్గెడు రుధిరరేతస్సులచే బిందుజననంబై చర్మపలలరక్తమజ్జాశల్యములు నరములునను షట్కోశంబై యమరు నీస్థూలశరీరమందు డెబ్బదిరెండువేలనాడులుగలవు. అందు వాయువుకంటె నంగుళద్వయమునకు పరిగలింగంబుకంటె రెండంగుళంబులు క్రిందుగ నధోముఖాగ్రంబై కోణత్రయంబులొప్పి దేహమధ్యమస్థానంబున మూలాధారచక్రంబలరు, తదాది (అనఁగా) ఆమూలాధారాదిచక్రము మొదలుకొని సహస్రారంబు తుదగవీపుభాగమున వీణాదండంబుభంగి సకలనాడులకు మూలకందంబై మూలోర్ధ్వచ్ఛిన్న వంశాభంబై షడాధార సమన్వితంబైయుండు పెద్దయెముక బ్రహ్మదండియనంబరఁగు ఆబ్రహ్మదండి మూలాధారాగ్రకోణస్థమై కుండలీనామపరాశక్తితోఁగూడి ప్రాణాగ్నిబిందునాదనిలయమై సావిత్రీసరస్వతీనామికయై బ్రహ్మరంధ్రమునుబొంది సుషుమ్నానాడిశోభిల్లును. ఆ సుషుమ్నయొక్క కుడియెడమభాగమ్ములను, ఆధారంబు మొదలుకొని నాసి

కాగ్రపర్యంతముం బ్రసరించి నాడీచక్రముతోఁ జేరినదై పితృయాన, దేవయానలనెడు సంజ్ఞలుగలదై చంద్రసూర్య మండలంబులంబొంది యిడాపింగళలను నాడులొప్పుచుండును. నాభీమండలంబు నాశ్రయించి కోడిగ్రుడ్డువిధంబున నాడీచక్రంబమరు. ఆనాడికలనాడీచక్రసముదితలట్లు గావున గాంధారీహస్తిజిహ్వాయనునాడులు నేత్రాంతవ్యాపినులు. పూషాలంపూషానాడులు రెండు చెవులనుం బొందియుండును. శుక్రాఖ్యనాడి, కనుబొమల నడిభాగముం జెందును. ముక్కు ద్వారములు రెండును, జెవిబెజ్జములు రెండును, బొమలక్రిందఁ జేరియుండును. ఆచేరియుండుస్థలము శృంగాటకము చతుష్పథము ననివిలసిల్లును. గంగాయమునా సరస్వతీనదులను నామములుగల యిడాపింగళాసుషుమ్నలు కలిగి కూడిన భ్రూమధ్యస్థానము త్రికూటమని, త్రివేణి సంగమంబని చెప్పందగును. వాక్ప్రసారిణియైనసరస్వతీ నాడిజిహ్వాంతర్గామినియగు విశోదరీనాడి చతుర్విధాన్నంబు భక్షించును. కంఠమందుండు, పైస్వినీనాడి, క్షుత్పిపాసలు గలుగఁజేయుచు జలపానంబాచరించి మఱియు నాడీచక్రమందుదయించిన మూఁడునాడు లధోముఖులైయుండు. అందు రక్తాహ్వాయనాడి శుక్లంబును, సినీవాలీనాడి మూత్రంబును, గుహూనాడి మలంబును, వెలువరింపంజేయును. శంఖినీదామినీనాడులు భక్షితాన్నరసంబులు గ్రహించి కపాలకుహరంబునొంది శిరంబున నమృతంబుఁగావించు, నదియుంగాక యనాహతచక్రమందు నూటొక్కనాడులు ప్రకాశించును. అందొక్కనాడి యూర్ధ్వగామినియును, నన్నాడీమార్గంబు, మోక్షమార్గంబనియును, వేదాంతంబులు పలుకు. ఇట్లు వివరించిచెప్పినవెల్ల ముఖ్యనాడులు. వీనిలో నిడాపింగళాసుషుమ్నలు శ్రేష్ఠనాడులు. అందుబ్రహ్మనాడి సకలనాడికా శిరోమణియగు. ఈవిధముగ నడ్డముగ మీఁదుగాఁ క్రిందుగా వ్యాపించినవై శ్రేష్ఠములయిన రంధ్రముల ప్రధానలయినట్టి డెబ్బదిరెండువేల నాడులయందుఁ జలనధావనకంపనాకుంచన శోషణ ధర్మకంబులయిన దశవిధ ప్రాణంబులు మెలంగు, నందు హృదయస్థానంబున వసియించి ప్రాణియిడాపింగళాఖ్యనాడి కారంధ్రద్వయంబువలనను, శ్వాసరూపంబుచేత బాహ్యంబునకు నిర్గమించి ద్వాదశాంగుళపర్యంతంబరుగుదెంచి, యచ్చట నడంగు, గుదస్థానంబునందుండి, యపానుండు శ్వాసరూపంబుచేతఁ బ్రాణికినధోముఖంబుగా నెదురునడుచుచు నధోముఖనాడీత్రితయంబువలన, మలమూత్రశుక్లంబుల వెడలించుచుండు. కంఠదేశంబునవసించి యుదానుండు మ్మనంబునందలి సంకల్పవికల్పంబుల జిహ్వాద్యష్టస్థానంబులవలన శబ్దరూపంబు

గాఁ బలికించుచు, సుషుప్త్యవసరంబున సకలేంద్రియంబుల సంగ్రహించియు పశమింపం జేయుచు, జాగ్రదవస్థలయందు వాని నెల్ల నెప్పటిచోట్ల నుంచుచు, మఱియు లోకాంతరాగమనంబుల సమర్థుండై యొప్పుచు, నగ్నిష్టోమము యుండై, సుషుమ్నారంధ్రంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మరంధ్రంబునకుద్గమించుచుండు. సర్వశరీరంబున వ్యాపించి, వ్యానుండు బాహ్య శీతోష్ణంబుల నభ్యంతరంబునకు నాంతరశీతోష్ణంబుల బాహ్యంబున కిచ్చుచు, భక్షితాన్న రసంబు నంతటఁ బ్రసరింపం జేయుచుండు. నాభిస్థానమందుండు సమానుండు జఠరానలంబుం బ్రజ్వలింపం జేసి ప్రాణ్యుపభుక్తచతుర్విధాన్నంబులఁ బచనంబుఁ జేసి యెల్లనాడులకుఁ బంచిపెట్టు, నాగుఁడుద్గారంబుఁ గూర్ముండున్మీలనంబుఁ గృకరుండు క్షుతంబు, దేవదత్తుఁడు విజృంభణంబు, సర్వవ్యాపియై ధనంజయుండు మృతంబైన విడువక దేహస్థౌల్యంబుఁ బుట్టించుచుండు. ఇటుల దశవాయువులతోఁ గూడి దశేంద్రియాన్వితంబై, కామరాగద్వేషాదివికారసహితంబై విషయసుఖగ్రహణంబుకొఱకు, నధోముఖంబై శ్రవణేంద్రియంబువలన ద్వివిధశబ్దంబులఁ ద్వగింద్రియము వలనఁ బంచవిధస్పర్శంబుల, నేత్రేంద్రియంబువలన షడ్వర్ణంబుల జిహ్వేంద్రియంబువలన షడ్విధరసంబుల, ఘ్రాణేంద్రియంబువలస ద్వివిధగంధంబుల, ననుభవించుచు వెండియు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలతోడం గూడి వచనాదాన గమన విసర్గానందకర్మంబుల నొనర్చుచు, మనంబు ప్రవర్తించుచుండు. అమ్మనంబుఁ గరణంబుగాఁ గైకొని తత్త్వవనమనోగ్రస్థితయుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వాది ధర్మసమేతయు నైన బుద్ధివిలసిల్లు. ఇదియె బిందువనంబరఁగు. అది సర్వకార్యకారణాశ్రయయు నిఖిలవాసనావాసితయు, నగుంగావున నమ్మనసమారుతేంద్రియ శరీరంబులతోఁ గూడి విషయాభిముఖియై తచ్చాంచల్యంబువలనఁ, దానుం జలించుచు బహిరంతర్విషయానుభవంబుఁ జేయుచు సుషుప్తియం దజ్ఞానాకారంబగుచు జాగ్రత్స్వప్నంబులయందు బుద్ధ్యాకారంబై తోఁచుచు ననాదికాలంబుననుండి ముక్తిపర్యంతంబనంతకర్మంబుల నాచరించుచుఁ దత్ఫలంబులగు సుఖదుఃఖంబుల భుజించుచు నవిచారరూపిణియై నిరంతరపర్యటనశీలయై యుండు మఱియును॥ 320

చ॥ ఘనముగ మేనిలోఁ గలుగు, గంధవహంబె మఱి మానసాగ్రమం
దనయము నుండు బుద్ధియదె, హాయిగ బిందువునంచు వెల్గు నా
యనుపమమైన యాత్మయగు, నట్టి వికాసమె జీవుఁ డేకదా
యొనరెఁ గళాప్తినాఁగఁ బవనోన్నత ఘోషము నాదమే సుమీ॥ 321

ఉ॥ ఆపరనాదబిందుకళ, లవ్వనజాక్షుఁడు మంచిదృష్టిచే
నావిలపాటుచెందక మ,హామతిఁజూచునో యట్టిజీవునిఀ
భావమునందుఁగన్గొనెడి, ప్రాజ్ఞుఁడు నుజ్వలుఁడుఀ సదాశివుం
డావిధిఁ దత్త్వసంఘముల, కాద్యుఁడు సుమ్ము వివేకిలక్షణా॥ 322

వ॥ ఇత్తెఱంగునఁ దత్త్వవిద్యానాయకుండైన, పరమాత్మయొక్క ప్రతిచ్ఛాయ యనెడు జీవకళతోడం గలసిన యాబిందువు సర్వకాలముద్యుమణి మండల సోమమండలవహ్ని మండలములతోఁ గూడిన, సూక్ష్మనేత్రాగ్రమునకు సూటిగా నధోముఖంబుగలదైయున్న మానసకమలముతోడం బ్రపంచాభిముఖమై, స్వవిషయానుభూతిఁదగిలి విడువక ప్రాణాదిదశవాయువులయొక్క హృదయేంద్రియ కళేబరసహవాసముచేత, విరామము లేక సంచరించును. గనుక పదినాడులనడుమనున్నట్టి పదివిధములైన జ్ఞానకర్మేంద్రియ పవనచిత్తమునన్నింటిని నష్టదళకమలాంతర్వర్తియగు జీవతత్త్వమునందలి యనుభవముచేత లోఁబఱచినిరోధించి కదలకుండునట్లుచేయుము భూవరోత్తమా యని మఱియునిట్లనియె॥ 323

మ॥ ఘనమానింద్రియముల్జయించి పటిమఀ, గన్గొంచుఁబ్రాణాలనం
దనయంబుఀ నిజమానంబు ననుదా,దాత్మ్యంబుఁగావించియా
మనసుంబ్రాణముతోడహంసయనసా,మాన్యంబుగా నెప్పుత
ద్ఘనవర్ణంబుల రెంటినిఀ నిరతిని,క్కంబారధ్యానింపుమా॥ 324

వ॥ మఱియు నెల్లప్పుడు పద్మాసనమందుఁగూర్చుండి దృక్కునిటలమందుంచి యింద్రియములను జలింపనీక, స్థిరముగాఁ జిక్కఁబట్టి దశవిధవాయువులఁ జలనాదివికారములను గలుగకుండునట్లుచేసి తదుపరి కామరాగాదులయందు నిచ్ఛలేనట్లుమనస్సును, శోధించి, ప్రాణవాయువు,మనస్సుఈరెండిటితో హంస మంత్రమును జేర్చి జపించుచు హృదయాకాశమందు బుద్ధినిజెదరనీక, ప్రణవ నాదకళలను జూడవలయును. మఱియును నాదబిందుకళలకుఁగారణమై సాక్షియైన పరబ్రహ్మము, ఈనాదబిందుకళలవల్లఁబుట్టిన జీవేశ్వరజగత్తులకు సాక్షిగానుండు నదేహ కారము.ఇంక దేహేంద్రియప్రాణమాన సాదులేయాకారముగాఁగలదియు నజ్ఞానమే రూపముగాఁగలదియుఁ ద్రిగుణములతోఁ గూడినదియు, నుత్పత్తిరహితమైనదియు, షడ్భావ వికారములులేనిదియునై యుండునదే సకారము. ఈహకారసకారస్వరూపములైన పురుషప్రకృతుల యొక్క చేరికయే మధ్యమునందుండెడుబిందువు.అందుచేతనే హంస యనఁగా

జీవుఁడని చెప్పుట. అట్టిజీవుఁడు మనోమారుతములతోఁగూడి ప్రకాశించును. ఇట్లు నిర్వికారుండైన పురుషునకుఁ గేవల జడాత్మికమైన ప్రకృతికి వేఱు వేఱుగాఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వాది రూపసర్వసంసారంబు కలుగదు గావున, హకార స్వరూపకుండైన యాత్మ్యఁడా శక్తియైన సకారంబుతో నన్యోన్యతాదాత్మ్యధ్యానరూపంబునంగూడి హంసస్వరూపకుండై, జీవుండై, నవద్వారపురంబునం బ్రవేశించి వివిధేంద్రియప్రాణ మనోయుక్తుండై పంజరమ్మునం దిరుగు పులుంగుచందంబునఁ జిక్కి వెడలు నుపాయంబుగానక నానావిధభోగంబు లనుభవించుచుఁ గ్రీడించునట్టి హంసకుఁ జంద్రవహ్నిమండలంబులు పక్షంబులు. ఓంకారంబు శిరంబు. నేత్రంబు ముఖంబు. హకారసకారములు పాదములుగా నొప్పి భానుకోటిప్రతీకాశంబై, కట్టెయం దగ్ని నువ్వులయందునూనె, పాలయందు ఘృతంబును వ్యాపించియున్న చందంబున బ్రహ్మ మొదలు తృణమువఱకు సర్వభూతములయందు హృదయకమలంబధిష్ఠించియుండును. అనఁగా సహస్రారమున వేయిచిన్న రేకులుగల కమలము. దాని నెనిమిదింటఁ భాగింపఁగా నూటయిరువదియేఁడు చిన్న రేకులుగల పెద్దదళమొకటియగుచున్నది. అట్టిదళములు, ఎనిమిదియై యెనిమిదిదిక్కులయందుండును. అందుఁదూర్పుదళంబున సద్బుద్ధియు నాగ్నేయదళంబున నిద్రాలస్యాదులు యామ్యదళంబునఁ గ్రూరబుద్ధియు, నైఋతిదళంబునఁ బాపబుద్ధియుఁబశ్చిమదళంబున విలాసమును, వాయవ్యదళంబునగమనము మొదలగు బుద్ధియు, నుత్తరమున రతిప్రీతియు, నీశాన్యదళంబున ద్రవ్యము ధర్మము చేయుట, మధ్యంబున వైరాగ్యంబు, కింజల్కములయందు జాగ్రదవస్థయుఁ గర్ణికయందు స్వప్నంబు, లింగంబుననఁగాఁ దామరదుంపయందు సుషుప్తియుఁబొందుచుండు. మఱియు నెప్పుడు (పద్మత్యాగియౌనో) అనఁగా సహస్రారమును విడుచునోయప్పుడు నాదంబునవిలీనంబగునదితురీయంబు. ఇన్నాదంబాధారాది బ్రహ్మరంధ్రపర్యంతంబు శుద్ధస్ఫటిక సంకాశంబైనిండియుండు. అదియెపరమార్థతత్త్వరహస్యంబనంబడును. 325

చ॥ అతులగురూపదేశమున, నావివరంబులుకాంచి వేగమే
వితతవివేకదృష్టిరుచి, వేడ్కనుగన్గొనునంతలోపలన్
మితిదెలియంగవచ్చుధ్వని, మేళనగల్గుస్థలంబునారయన్
గతులనుజూడనాస్థలము, కాంతిదలిర్పసుషుమ్న దేశమా॥ 326

సీ॥ సకలభూతహృదయ, జలజాతములయందు, సమముగాఁ బ్రాణసు, స్వాంతములును

హంసయనుచుఁబల్కు, నతఁడె నేననుకీలు, నెఱిఁగి ధ్యాసను జేయ, విరుగుమనము
నీరహస్యంబెంచి, యేకాగ్రచిత్తుఁడై యని, రతంబు భజియింప, నిక్కువముగఁ
బ్రాణమానసములు, పటిమహంసనుగూడ, భాసిల్లితుదకును, భవ్యరుచిని

తే॥ బొందుఁబరిపూర్ణచైతన్య, మందు వేగ
వెలుఁగునందున మిశ్రమై, వెలుఁగునయ్యె
ప్రవిమలానందకరముగాఁ బట్టిమిగుల
సిదియెమిక్కిలి గూడార్థ, మేపుమీఱ॥ 327

తే॥గీ॥ స్వాంతగతవాయువే తెంచు, సాంద్రఘ్రాణ
రంధ్రములనుండి బైటికి, రమ్యముగను
ద్వాదశాంగుళమునకును, దడయకెపుడు
రాఁగనది రేచకంబగు, రాజవర్య॥ 328

తే॥ అట్టియుచ్ఛ్వాసమే తెంచు, సంతలోన
నర్థసమయంబయచ్చోట, నమరిలయము
నెనయునది బాహ్యకుంభకం, బేపుమీఱ
నావిధంబునలోపలి, కరుగునపుడు॥ 329

మ॥ అదినిశ్వాసమనంగయుక్తమగున, య్యాపూరకంబంతలో
విదితంబారయనర్థకాలము వెసన్, విచ్చేసిలీనంబెయా
నదియేయంతరకుంభకంబగునుద, న్న్యాయంపుసంచారమా
నదియేరేచకపూరకాదిగతులన్, హాపణంబుఁజేకూర్చెడిన్॥ 330

ఉ॥ పూరకసంజ్ఞచేనరయఁ, బొల్కినకారముపొందుచేయఁగా
నారయఁగుంభకంబున సమంచితబిందువుఁగూర్చి యంతలో
గౌరవమొప్పఁగా మది స, కారము రేచకమందుఁజూచిగం
భీరగుణానవానిఁగను, బిట్టగుజ్ఞానమె నేననందగున్॥ 331

శా॥ ఈరీతిన్ బవమానమానసములన్, హెచ్చుందతిన్ గూడియున్
ధీరాగ్రేసరహంసరేపవలుసం, దీప్తిన్ బ్రకాశించుచున్
సారోదారతనాఱుచక్రములను, శ్రావ్యంబుగావచ్చునా
యారావంబుననిర్వదొక్కటగువే, లానాఱువందల్ వెసన్॥ 332

వ॥ అట్లు విహరించుచునుగనుక గుదస్థానంబునవశషసవర్ణగంబై నాలుగు రేకులుకల
దయి తప్తకాంచనసన్నిభంబై భూమికి నివాసంబై నాశమునకు హేతువై
మూలాధారచక్రంబువిలసిల్లు. అందు వినాయకునకు నాఱునూరులును

లింగస్థానంబున బభమయరలవర్ణగంబై యాఱుదళములతోఁగూడినదై రక్త వర్ణంబైజలమునకు నెలవై నాలుకకు హేతువై స్వాధిష్ఠానచక్రంబురంజిల్లు. అందుబ్రహ్మకునాఱు వేలును నాభిస్థానంబునడఢణతథదధనపఫవర్ణగంబై దశ దళోపేతంబై యగ్నికిస్థానమై పసపుఁజాయగలదై నేత్రకారణంబై మణిపూర చక్రంబుప్రకాశించు. అందు శ్రీమహావిష్ణువున కాఱువేలును వక్షస్థలమందు, కఖగఘఙ చఛజఝఞటఠ వర్ణగంబై ద్వాదశదళోపేతంబై తెల్లనిచాయ గలదై వాయువునకు నివాసస్థానమై త్వగింద్రియకారణంబై యనాహత చక్రంబుతనరు. అందురుద్రున కాఱువేలును గంఠస్థానంబునందకారాదిషోడశ స్వరగంబై షోడశదళయుతంబై నీలవర్ణంబై గగనసదనంబై కర్ణములకు హేతువై విశుద్ధచక్రంబలరు. అందుజీవాత్మునకు సహస్రంబును భ్రూమధ్య స్థానంబు హం, క్షం అనువర్ణంబులుగలిగి ద్విదళలలితంబై మాణిక్యవర్ణంబై యంతఃకరణభవనంబై యాజ్ఞాచక్రంబొప్పు, అందుఁబరమాత్మునకు సహస్రం బును బ్రహ్మరంధ్రస్థానంబున నోంకారవర్ణగంబై సహస్రదళశోభితంబై కోటి సూర్యప్రకాశంబై బుద్ధికి లయస్థానంబై సహస్రారచక్రంబలరు. అందుశ్రీగురు స్వామికి సహస్రంబును శ్రీమద్దేశికోక్తాసనముద్రాలక్ష్య మంత్రధ్యానక్రమ పూర్వకంబుగా సమర్పించుసద్గురుభక్తుండుజీవన్ముక్తుండగునట్లొప్పించుచునప్పుడు

మ॥ ఇరుపార్శ్వంబులనాడులున్నడుచు స్థ్గ్గేల్ సదావాయువుల్
పరువుల్ వాఱఁగ వానిదీర్ఘగమనప్రఖ్యాతిలో వెల్వలన్
నిరతిన్ మధ్యమమార్గమంటమెలఁగున్ నిర్భీతినారెంటికిన్
మరుగై వేఱుగఁ బ్రజ్వరిల్లెడు సుషుమ్నా నాళమందున్ వడిన్ 334

సీ॥ ప్రవిమలంబైనట్టి ప్రణవకుండలియందుఁ గూటస్థుఁడై యున్న గురుతరుండు
నంతరారాముండు, నయమొప్ప సాక్షియై వెలుఁగుచునుండును, వేడుకలరఁ
జలనంబు లేనట్టి, చక్కనిహంసస్వ, రూపమెక్కడఁబుట్టు, రూఢిగాను
వినుత మేనెలవున, విలసిల్లితిర్గునో, యెచ్చటలయమౌనో, యెంచిచూడ

తే॥ నదియెసూబ్రహ్మనాడియు, నదియెద్విదళ
కమలమనఁబడునదియెపో, కంజనయన
నిర్మలజ్ఞానదృష్టిని, నేర్పుమీఱ
నరయుమోయయ్యధీవరా, యందముగను॥ 335

వ॥ మఱియు దేహాదిసర్వప్రపంచముయొక్క పుట్టుకకుఁ గారణమైన ప్రథమస్ఫు రణయతి సూక్ష్మముగను ద్రష్టృదర్శన దృశ్యములయొక్క లయస్థానముగ

ను దనంతటవెలుఁగునదిగను దేనిని నంటకుండునదిగను జతుర్దశేంద్రియ విషయశూన్యముగ నుండుటవలన నాసుషుమ్నయందె యింద్రియవ్యాపారముల కుఁగారణమగు ప్రధానప్రజ్ఞ, అందే జీవేశ్వరులయొక్క-కించిద్జ్ఞత్వ, సర్వజ్ఞత్వాది, ధర్మములను జేర్పఁగానా తెలివియందే యపరోక్షజ్ఞానముపుట్టి యధికవిజృంభణముతో నాజీవేశ్వరోపాధులను నశింపఁజేయును. కార్యోపాధిగల జీవుఁడనెడు కారణోపాధిగల యీశ్వరుఁడనెడు నరణులయందు ధ్యానమనెడిమథనమువలనఁ బుట్టినయపరోక్షజ్ఞానమనెడు నగ్నిప్రజ్వరిల్లితనయుత్పత్తికిఁగారణములైన జీవేశ్వరులనెడి యరణులను నూర్ధ్వమందుఁబరబ్రహ్మమును జేరునపుడు తనరూపముగఁజేయును. జీవబ్రహ్మైక్యజ్ఞానముఁగలవారు ప్రణవాంగమైన జీవుండు స్వచ్ఛమైన బ్రహ్మానందరసబిందువనియు, శుద్ధస్ఫటికముతో సమానమైన యానందబిందువునందు శబ్దించుచుఁ బ్రకాశించెడు నీశ్వరస్వరూపమగు జ్యోతిప్రణవనాదమనియు, లింగస్వరూపమగు నీశ్వరునియొక్క-యు, నంగస్వరూపుఁడైన జీవునియొక్క-యు, నభేదైక్యమే పరమశివకళయనియు, వికల్పములేని శ్రవణమనననిధిధ్యాసములచేతఁ దెలిసికొనవలయుంగాన జీవేశ్వరులయొక్క-కించిదద్జ్ఞత్వసర్వజ్ఞత్వాద్యుపాధులను నశింపఁజేసియాత్మజ్ఞానాకారముగఁజేసిఘటాకాశము మహాకాశమందైక్యమైనట్లు తానుదానై వెలింగెడు పరబ్రహ్మమందుఁగలయును. 336

సీ॥ కలహంసమునుగూడి, ఘననాదబిందువు, కళలైక్య మెప్పుడొఁగంజనయన
యప్పుడు వెలిఁగెడు, నాఘనసారంపుఁగల్కె-మర్గినరీతి, ఘనముగాను
సర్వేంద్రియములతో, సంకలితంబైన, మారుతచిత్తముల్, మనుజవర్య
తాదాత్మ్యమునుజెందఁ, దానైన సుజాని, నిర్వాతదీపంబు, నిలుచునట్టు
తే॥గీ॥ లచలసచ్చిత్సుఖాకారుఁ, డగుచు నిరతిఁ
బూర్ణుఁడై వెల్గు నిరతంబు, పూతచరిత
యిదియు నీవాసఁగైకొని, యెంతొప్రీతి
నైక్యభావంబుఁగాంచుమా, యతులముగను॥ 337

వ॥ ఈప్రకారము హంసనాదబిందుకళలతో నానావిషయేంద్రియ సంకలితస్వాంత పవనంబు లెప్పుడు తాదాత్మ్యంబు నొందునో యప్పుడా దశతురీయంబనియు నున్మనియనియు సహజామనస్కంబనియుఁ బలుకందగు. అట్టిపూర్ణనిర్వికల్పసమాధియం దద్వితీయాపరోక్షస్వయం ప్రకాశకాఖండ సచ్చిదానందస్వరూప పరమాత్మారామ చైతన్యమాత్రుండవై యుండుమని యుపదేశించి

మఱియు నీప్రకారము హంసమంత్రమును సర్వదా ధ్యానచేయఁగా బుద్ధిచలింపకుండును. దశవిధప్రణవనాదములను వినఁగాఁ దుదకు ఘంటానాదము మ్రోయును. అంతర్బాహ్యామధ్యలక్ష్యములను శోధించిచూడఁగా స్వప్రకాశము కనఁబడును. యామద్వయంబు శివజీవైక్య నిష్ఠయందుఁ బూర్ణసమాధిని ధ్యానచేయ నుపశాంతికల్గును. అట్టియున్మన్యవస్థయందు నంతఃకరణమును బ్రాణవాయువులును బహువిధములైన జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములతో నశించును. ఈయది యుపనిషత్తులందుఁ దెలియఁబడిన రాజయోగము. ఈరీతి ననుదినము యామద్వయంబు యథానియమంబుగ నేర్చిన నిర్మల నిశ్చలవృత్తిగల పురుషునకు నాఱుమాసంబులకు నపరిణత మనస్కునకు వత్సరంబునకుఁ గేవల మూఢునకుఁ బండ్రెండువత్సరంబులకుఁ బరమసూక్ష్మతారకయోగసిద్ధియగు నని యోగశాస్త్రంబులవినంబడు. దివ్యవిజ్ఞాన సంపన్నుఁడై గురుమూర్తిసన్నిధి స్థానాంగభావాత్మ శుశ్రూషలు కావించుచు నిరతంబు సేవించు మహానుభావునకు నిరంతరాయముగా శీఘ్రకాలంబునన నిర్గుణబ్రహ్మసాక్షాత్కారంబగును. నిస్సంశయమని యప్పుడు॥ 338

సీ॥ ఈరీతిబోధింప, నిలనాథుఁడత్తఱి నష్టవిధానంద, పుష్టిఁగాంచి
సరగునగిరజకు, సాష్టాంగదండంబు, సమరసబుద్ధిచే, సల్పెననుచు
శ్రీపతిలక్ష్మికిఁజిత్తంబురంజిల్లఁ గరుణచేవినిపింప, గౌరవమున
నపుడుశ్రీగౌరీశుఁడానందమగ్నుఁడై నిజశిష్యునకు నేమి, నియతిఁదెలిపె॥

తే॥గీ॥ ననియడుగలక్ష్మికిట్లని, యనియెశౌరి
క్షితిపతినిజాచిశంకరుం, డతులప్రేమ
మచ్చుపడనగ్గఁబూర్ణఁద, యాత్ముఁడగుచుఁ
దెలిసెనాతారకార్థంబు, తెల్లముగను॥ 339

ధ్రువకోకిల॥ పరమపావనమౌనిపాలన, పాకశాసనుఁబ్రోచుశ్రీ
హరికృపానిధియంతరాత్మయ, నాదిరాక్షసభంజనా
నరసఖానరసింహరూపక, నాధరామపదంబుచే
వరుసగావరభక్తకోటికి, వాంఛఁదీర్చెడిశ్రీహరీ॥ 340

మాలిని॥ సకలదురితనాశా, సంహృతార్తిప్రవేశా
ప్రకటితగుణభూషా, భవ్యదివ్యాత్మభాషా

సుకరగుణవిహారా, సూరిచేతఃప్రచారా
నికటసుజనవాసా, నిర్మలానంతదాసా ॥ 341

గద్యము.

ఇది శ్రీసీతారామచంద్ర కరుణాకటాక్ష వీక్షావిశేషసంప్రాప్తకవిత్వవైభవ, శ్రీమదఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపరాజయోగానందానుభవ, పవిత్ర వల్లుట్ల గోత్ర వాసిరెడ్డి వంశసంభవ, వెంకమాంబా సూరయనామధేయ తృతీయ తనూభవ, బుధజనవిధేయ, సమ్యక్కృతాతిథేయ, సత్సహవాస, వెంకటసుబ్బదాస ప్రణీతంబైన వాసిరెడ్డివంశచరిత్రమునందుఁ చతుర్థాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

వాసిరెడ్డివంశచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

పరతత్త్వరూపగిరి, శేఖరసాదరయోగిరాజర
క్షాపరతంత్రతంత్రచయ, సాధకబోధకసద్బుధేంద్రవా
గ్దీపకతారకాయనవి, ధిప్రదచిన్మయమూర్తి రామదే
వాపవమానసూనుభట, పాపవిశోషణభక్తపోషణా॥ 1

వ॥ అనిగంధవహాత్మజుండుస్వామికిందెలిపినట్లు పిమ్మటి కథాశేషంబు నెఱింగించె
ద నెట్లనిన॥ 2

ఉ॥ శంకరుఁడయ్యెడన్ మిగులసంతసమందిభవానిఁజూడఁగాఁ
బంకజనేత్రుఁగాంచికృప, పాటిలఁబల్కెమహాముదంబునన్
శంకలుదీఱనాపరమ, శాంకరి తెల్పినబోధయందు నే
వంకలు లేక తారకము, వాలుగఁదేలెను భూవరోత్తమా॥ 3

మ॥ అనియిట్లంగిమ్మడుండుపల్కె నృపుత్రో, నత్యంతహర్షోన్నతుల్
దనరారన్ బ్రియవాక్కులం దెలియఁగా, దత్త్వార్థబోధోక్తులా
ఘనవిజ్ఞానసుసాంఖ్యయోగవిధులన్, గాంక్షామితిం దెల్పెదన్
వినుమా త్మ్మాగమనాదుబోధనము శ్రీ, విశ్వాసమే పారఁగాన్॥ 4

వ॥ సాంఖ్యామనస్కంబులు పనిషదర్థప్రతిపాదకంబులు. అందుఁదొలుత సాంఖ్యయోగమనఁగా జ్ఞానయోగము దెలియునట్లు చెప్పెద. స్థిరస్వాంతుండవై యాకర్ణింపుమనియిట్లనియె. ఓభక్తవర్యా! పరమపరిపూర్ణ నిర్గుణబ్రహ్మయనఁగా నద్వయమై ప్రకృతికంటె వేఱై దుఃఖములేనిదై యెల్లప్పుడుండునదియై యలోకమైయంతట నిండిన తేజస్సుగలదై తత్త్వజ్ఞానమై జగదధిష్ఠానమై మోక్షమునకాదికారణమై మాయలేనిదై రమ్యమై కేవలానందమై సారమై జ్ఞానాజ్ఞానస్వరూపమై సర్వవికారశూన్యమై విగతసంసారమగుచుఁ దెలియనలవిగాని పెనఁకువలుగల వికారములుగలదై మెలఁగు ప్రకృతినిదగులక మిగిలి వెలుఁగుచిచ్ఛక్తిని వెలుఁగం జేయుచు సంపూర్ణముగాఁ బ్రకాశించును॥ 5

సీ॥ కారణహీనంబు, ఘనచిత్తరహితంబు, కదలికలేకని, ష్కల్మషంబు
కర్మేంద్రియంబులు, ఘనశూన్యమైనట్టి, వరకళాతీతమైపరఁగుచుండుఁ
బ్రకృతిశూన్యంబును, బటుకర్మనిష్ఠచేఁ, బ్రాప్యనిర్గుణబ్రహ్మ, ప్రబలమయ్యు
నది పుణ్యపాపాల, నధిగమించుట లేదు, తత్ఫలంబులసీయఁ, దగవులేదు

తే॥ జ్ఞానవిస్మృతులను జేయు, శక్తిగల్గి
సచ్చిదానందమయశక్తి, సంగతమయి
కార్యకారణ సంగ్రహ, చర్యచేత
నలరునయ్యదధిష్ఠాన, మంద్రు బుధులు॥ 6

వ॥ త్రిగుణాతీతమైన పరబ్రహ్మము హేతువులేనిది కోరికలేనిది కదలికలేనిది క్రియారహితమైనది. అణవకార్మికమాయామలములులేనిది కళాతీతమైనది ప్రకృతిశూన్యమైనది యిచ్చట యీకుంఠట లేనిది యెఱుకమఱుపులకంటె వేఱైనదియుఁ ద్రికాలాబాధ్యమునుసుఖమును దెలివియు స్వరూపముగాఁ గలదియు నవ్యక్తనామక ప్రకృతికిని, న్యాప్రకృతివలనఁ బుట్టిన మహదహంకారాది సప్తావరణములకు నాదికారణమైన చిచ్ఛక్తికాశ్రయమైనదియు నుపనిషద్భాష్యాదులచేఁ దెలియఁదగినవాఁడు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలను జూచువాఁడు సకలవస్తుసమూహములలో నుండువాఁడు నశాశ్వతములైన లోకముల యొక్క సృష్టిస్థితిలయములకుఁ గారణస్వరూపుండునైన పరబ్రహ్మము పంచ

భూతములు సూర్యచంద్రులు, అను సప్తమండలములయందుఁ బ్రకాశించుచున్న సమస్తములయందును బుణ్యులైన బ్రహ్మాముఖ్యదేవతలుండును. మిత్రులైన మనుష్యులయందునుండెడు నంతర్యామియును గవాక్షములలోపలనున్నట్టి కదలెడు కదలకుండెడునదియునై క్రియలేని యపరోక్షజ్ఞానముయొక్క చిత్కళాసమూహమును బ్రకాశింపఁజేయునదియునైన పరబ్రహ్మ యెట్టిదో వివరించెద. పరబ్రహ్మము సృష్టిస్థితి సంహారతిరోధానానుగ్రహములనెడు పంచకృత్యములకుఁ గారణుండును బంచకర్తలకతీతుండును దేశకాలవస్తువులచేత వేఱుపడనివాఁడును జీకటికి సూర్యుఁడువలె నజ్ఞానమునకు నాశకుండును బ్రహ్మజ్ఞానముచేఁ దెలియఁదగినవాఁడును దనుత్రయోపాధులు లేనివాఁడును నెన్నశక్యముగాని స్వరూపముగలవాఁడును. మఱియు నాపరబ్రహ్మము చరాచరములను బొందియున్నట్టి నామరూపములుగఁదోఁచుచున్న ప్రకృతిజన్యమైన జననమరణములుగలిగినలోకసమూహముతోఁగూడినవాఁడును నభవుండును నద్వయుండునునైన పరమాత్మ దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదశూన్యమగు సదసత్పదార్థములయొక్క ద్వివిధరూపములయొక్క యుత్పత్తి, నాశము లేనివాఁడును దనకంటె నితరము లేనివాఁడును సూర్యచంద్రాగ్నులకుఁ గాంతినిచ్చువాఁడును సమష్టివ్యష్ట్యాత్మకశరీరావస్థాభిమానేశ్వర జీవత్రయవిలక్షణమైన ప్రజ్ఞానమె సర్వలోకసాక్షి. మఱియుఁ గార్యకారణములచేతం బ్రకాశించెడు నవ్యక్తము వలనంబుట్టిన మహదాదిసప్తావరణములకంటె విలక్షణమైన బ్రహ్మజ్ఞానముచే నొందఁదగినది. అట్టియీపరబ్రహ్మము సంచితప్రారబ్ధమునుబొంది తగిన వర్తమాన శరీరముతోఁగూడిన జీవుని నెప్పుడును ద్రష్టవలెంజూచుచుండును. అవస్థాత్రయము నశింపఁజేయుటయుఁ గాపాడుటయు వహించుటయుఁ గలిగినట్టినిర్మలమైన సత్త్వగుణమే స్వభావముగాఁగలిగిన సంపూర్ణజాగ్రత్తయు రజోగుణస్వభావమైన కోపమును దామసగుణస్వరూపమైన భయమును నాకారముగల సర్వోన్నతమైన ప్రకృతియొక్క చిచ్ఛాయ యగుప్రపంచముయొక్క యుత్పత్తిస్థితిలయకారణమైన ప్రజ్ఞానము ప్రకాశింపఁజేయువానినే పరబ్రహ్మమందురు॥ 7

ఆ॥ ఇదియునదియునట్టి, దిట్టిదింతంతని।పలుకరాని దేద్ది, బ్రహ్మమదియె
ఇదియునదియునట్టి, దిట్టిదింతంతని।యరయ తెలివియదియె,యదియునదియె॥ 8

తే॥ అట్టిపరిపూర్ణబ్రహ్మమైనట్టినేను।బూర్వకల్పాంతమున నెయ్య, పూర్వవిశ్వ
జననమునకంటె మునునిరంజనుఁడనగుచు।నేకరూపంబునను బ్రజ్వరిల్లుచుందు॥

వ॥ అట్టినాయందు మొదటినుండి యవ్యక్తనామశక్తివెలుంగును. అవ్యక్తమైన జగదాదియగుచు మృత్తికయందున్నకలశశక్తి తోఁపక కుంభహేతువైపొందినట్లు భాసిల్లును. మఱియు।వటబీజంబునందు వటవృక్షంబుకలిగించుశక్తియుఁ బ్రజ్వలదగ్నియందు మిగుల నుష్ణశక్తియు గారడీవానియందు సంతతమాయాశక్తియు శిలలందుఁ గఠినశక్తియు జలమందుఁజెమ్మగిలుశక్తియు మారుతమందుఁ గదలుశక్తియు, రేతోరక్తములందు శరీరకల్పనాసామర్థ్యమును శరీరములయందుఁగదలెడు సామర్థ్యమును గలిగి యెఱుఁగరానిదై యాయా వస్తువుల కాధారమై యాధారమగువస్తువులకంటె వేఱుగానియట్లు నాలోపల నుశక్తి యేర్పడక యన్యమై విశ్వహేతువగుచుం బ్రకాశించును. అట్టిమదీయ మారుతంబుమాయయనుకాఱుచీకటి బ్రహ్మజ్ఞానముచేత నెప్పుడు శూన్యమై బాధింపఁబడుటవలన సత్తుగాదు. అనఁగాఁ గాలత్రయమందుండునదిగాదు. ప్రీతితో నేను మూఢుఁడననియజ్ఞానభూతమైయొప్పుచుండుటచేత నసత్తుగాదు. అనఁగా గాలత్రయమందు లేనిదియుఁగాదు. శోధింపఁగా సత్యమైనది యసత్యమైనదియుఁగా నేరదు. అట్టిద్రవ్యంబున్నదనుట మిక్కిలివిరుద్ధముగనుక సమస్త జగత్స్వరూపముచేత మిగులనేర్పడుటవల్ల నవయవములు లేనిదియుంగాదు. దృశ్యమనఁగాఁ బ్రపంచము. నిద్రయందు నశించినను దానుశూన్యంబుగాని సావయవముగాదు. అనఁగా నవయవములు కలదియుంగాదు. క్రమముగా నొకవస్తువు అవయవములుకలదనియు లేనిదనియుఁ జెప్పుటకడువిరుద్ధముగా నను భయాత్మకముగాదు. అనఁగా నవయవములతోఁగూడియుఁ గూడకయునున్నదనుట॥ 10

సీ॥ ఆస్థానమునకంటె, నారయ వేఱొక్క, స్థానంబు లేదుని,స్సంశయంబు
కానమద్భిన్నంబు, గాదవిద్యయుఁజుమీ, ప్రకృతియవిద్యగాఁ,బల్కఁబడుట
చేతమద్భిన్నంబు,చేర్పింపఁగాఁగాదు, మాయనాకునునాదిమాయయన్నఁగ
వేదాంతవేత్తలు, విరివిగానెఱిఁగిరి, తక్కువారలెఱుఁగ,ఁ దగరుగాన
తే॥ భిన్నమనియును నాకునభిన్నమనియు నెన్నఁగానేలమాయని,రీతియగుట
బ్రహ్మవేత్తలనిర్వాచ్య,పదవియనుచు మున్నుసెప్పిరిసకలంబు,మోదమలర॥
తే॥ అరయవిజ్ఞానదృష్టిశూన్యాత్మమైన దగుననిర్వచనీయమాఁదగసుయుక్తి
దృష్టిచేతనులౌకిక,దృష్టిచే ననంతమగునాదుమాయయ,నంతతమును॥ 12

వ॥ మఱియును రజ్జువును సర్పమువలె దారువును బురుషునివలె శుక్తినిరజతమువలె నెండమావులఁ దేటనీళ్లవలెగగనమునల్లగాఁ దోఁచినట్లు, అద్వయానంద

స్వరూపముగలవాఁడనై తగునేను మిగుల నేమాయవలన జనులకందఱకు
నసత్యము నజ్ఞానము శోకమునను వీనితోఁగూడిన లోకములవలెఁ గనఁబడు
దునో యట్టినన్ను విద్వాంసులు పూర్ణనిర్గుణమైనట్టి యనుభవజ్ఞానదృష్టిచేఁ
బరమాత్మస్వరూపియని తెలిసికొన్నంతమాత్రముననే యెదినశించుచున్నదో
యదియె నాసంబాధమైన మాయ యనంబడు. మఱియు నాప్రకృతి సకల
ప్రాణులయొక్క నిద్రయంతయు నాకృతిగాఁగలదియు నెల్లలోకములయొక్క
ప్రపంచవాసనామయ గుణత్రయాత్మకంబు, తనలోపల దాపంబడిన యనంత
కోటి జీవసంఘాతంబు కేవలజడంబు, భ్రమయే రూపముగాఁగలదియు సకల
జగ దుపాదానకారణంబున విద్యావ్యక్తతమస్సుషుప్తి ప్రకృతిప్రళయ ప్రధా
న మాయాజ్ఞానాదిశబ్దవాచ్యంబునై యొప్పుచుండునని వెండియు॥ 13

సీ॥ మొదలును మధ్యంబు, తుదయును లేనిదై యాదిమధ్యాంతంబు, లమరినట్లు
తోఁచియు మొదలును, దుదయు మధ్యంబును, గననిపరబ్రహ్మ,మునకునిరతి
మొదలునుమధ్యంబు,తుదయునుజక్కఁగాఁగల్గునట్లుగమాయ,గ్రమ్మకొనెడు
నామూలప్రకృతియు,నమరె రెండువిధాల, మొనసినిర్మలమాయ, మొదటిదండ్రు

తే॥ రెండవదవిద్యమలినమై, యుండుదీప్తిఁ
బ్రబలుచుండునుసతతంబు; పటిమమీఱ
నిట్టిమూలప్రకృతికథ, యేర్పువెలయ
ముందు తెలిపెదవివరించి, మోదమలర॥ 14

సీ॥ ప్రవిమలంబైనట్టి, ప్రబలసత్వప్రధా, నముగలమాయ య, నంగఁబ్రకృతి
యందధిష్ఠానమై, నట్టినేనతులిత, వారిదసంగత, వారిమించి
యంతరిక్షంబున, నమరబింబించిన, మాయకుఁదానమై, మలయుపరము
సర్వకాలంబులఁ జలియింపఁ దగియుండి, సువివేకమెడలింపఁ జూచునట్టి

తే॥ మాయతోఁగూడుకతమున, మాయికుండ
నైనయీశుండమాయికుఁడగునతండు
బ్రహ్మరూపంబుచేనుండుఁబ్రాభవమున
నతఁడుమాయావిహీనుఁడై, యలరుభూప॥ 15

వ॥ మఱియు నేనుమాయాసహితుండగు నీశ్వరుండను. అసత్వగుణ స్వరూపిణి
యా మాయయే పార్వతి. నాకుమాయస్వాధీనమైనప్పటికిమాయకు నేనుస్వాధీ
నుఁడనై భూమియందుద్భవింతును. ఇట్లు శుద్ధసత్వప్రధానమాయోపాధికుండు
ను సర్వేశ్వరుండనైన నేను లోఁబఱచుకొన్న మాయగలవాఁడనగుటచేఁజగం

బులు సృజియించి వానిం గాపాడుటకొఱకై పూర్వమునుండి యనేకవిధులదు
ష్టనిగ్రహశిష్టానుగ్రహములఁగావించుటకై యవతరించితి. నాచరిత్రంబు లోక
త్రయపవిత్రంబు. భవలతాలవిత్రంబై యొప్పునని చెప్పి మఱియు నవివేకులు కొం
దఱుసచ్చిదానందనిత్యనిర్మలుండనైన నన్నుఁదెలియంజాలకపరాప్రకృతులకం
టె విలక్షణుఁడనియు గురుడఁనియు బహ్మయనియు సమష్టివిగ్రహ స్వరూపియ
నియు దేవతాప్రభుండైన యింద్రుండనియు విష్ణువనియు శంకరుఁడనియు
నారాధించుచున్నారని మఱియు నిట్లనియె॥ 16

సీ॥ వినుము నేనతతంబు, విశ్వంబునకునుపా, దానకారణనిమి, త్తవిధిహేతు
వగుచూర్ణ నాభిక్రి, యఁబ్రికాశింతునిం, కేకార్యములనైన, నెగ్గులేక
యాదిన ర్వేశ్వరుం, డనఁగనుబరఁగిన, నాకునవ్యాకృతం, బేకడనగు
నానందమయకోశ, మైనయావద్యూత, మజ్ఞానమెల్లను, బ్రాజ్ఞబుద్ధి

తే॥ కారణశరీరమనఁదగు, ఘనసుషుప్త్య
వస్థబహ్మాదితృణముల, వఱకుసకల
జంతువులయెల్లయవయవాల్, జగముసృష్టి
స్థితిలయంబులుసేయుట, స్థిరమువినుము॥ 17

వ॥ జీవనోపాధియైన యవిద్య రాజసగుణ స్వభావముగలదియగును. అట్టిత్రిగుణ
ములతోఁగూడి మూలప్రకృతికాధారమగు నేను గడవలోని నీటియందుఁ బ్ర
తిఫలించెడి మేఘనక్షత్రాదులవలె నవిద్యయందుఁ దోఁచిన ప్రతిబింబస్వరూ
పుఁడగు జీవుండు మలినసత్వమే ప్రధానముగాఁగల యవిద్యకు స్వాధీనుఁడై
స్థూలసూక్ష్మశరీరములే తానని యెంచుచు నాశరీరములరక్షించుచు మిగు
లందెలివిలేనివాఁడై చరించును. ఆజీవుండు కారణశరీరమునకు లోఁబడిన
వాఁడై నిద్రానందము ననుభవించుచుఁ దానుగాఁ బ్రకాశించు స్వరూపము
గలవాఁడగుటవలనఁ బ్రాజ్ఞుండను పేరుచేత నానందమయకోశముగలవాఁడగు
టవలన నానందమయుండను పేరుచేత నవస్థాత్రయమందుం జేరియుండుటవలనఁ
బారమార్థికుండను పేరుచేత నొప్పుచుండును. అట్టి మలినసత్వప్రధానమై
యవిద్యయు నవిద్యాప్రతిబింబంబు తదధిష్ఠానచైతన్యంబునంగూడి జీవుండనం
బరగు. ఆజీవున కానందమయకోశ సంజ్ఞగల వ్యష్ట్యజ్ఞానంబు, అనఁగా నవి
వేకము కారణశరీరంబు సుషుప్త్యవస్థయగు నారెంటియందునభిమానంబుగల
యతండు ప్రాజ్ఞుండననొప్పు. ఆప్రాజ్ఞునకు నింతమాత్రముచేత జీవధర్మంబు
పర్యాప్తంబుగాభింజేసి, అనఁగాఁ బూర్ణము కానందునఁ దదీయాదృష్ట

సహాయ పూర్వక సూక్ష్మశరీరసృష్టిప్రకారంబుఁ జెప్పెద వినుమని యిట్లనియె॥ 18

ఉ॥ నిర్మలమైన మాయనుసు, నీతిగఁగూడిన యీశ్వరుండనే
మర్మవిహీనతంబటిమ, మానుగఁజూచితి సృష్టివాంఛచే
ధర్మముగాఁ దమోగుణ ప్రధానమయంబగు మాయచేత నా
కర్మచయంబులన్నిటికి, గట్టిగఁదోడ్పడునట్లుగా వెసన్॥ 19

వ॥ ఈప్రకారంబీశ్వరుండు సత్వగుణప్రధానమైన మాయతోఁగూడి తమోగుణప్రధానమయినట్టిదియు సర్వమునకు నుపాదానకారణమయినదియు నగు మాయతోఁగూడుకొనిన బ్రహ్మశక్తివలన శబ్దమేగుణముగాఁగల యాకాశమును, ఆయాకాశముతోఁజేరిన యాత్మశక్తివలన స్పర్శమేగుణముగాఁగల వాయువును, ఆవాయువుతోఁగూడిన పరబ్రహ్మశక్తివలన రూపమేగుణముగాఁగల యగ్నియును, ఆయగ్నితోఁగూడిన పరబ్రహ్మశక్తివలన మాధుర్యమేగుణముగాఁగల యుదకంబును, ఆయుదకముతోఁగూడిన బ్రహ్మశక్తివలన గంధమేగుణముగాఁగల భూమియునుబుట్టె. ఒకటివలన నొక్కటిపుట్టిన యీభూతము లైదుగా భాగింపఁబడని సూక్ష్మభూతములనియుఁ బంచతన్మాత్రలనియుఁ జెప్పంబడును. తమోగుణసంజాతములగు నీసూక్ష్మభూతంబు లైదును సత్వరజోగుణములచేత సత్వసూక్ష్మపంచభూతములని రజస్సూక్ష్మపంచభూతములని రెండువిధములు, మఱియు నీవ్యష్టిసమష్టిభేధములచేత సత్వవ్యష్టిసూక్ష్మభూతములని రజస్సమిష్టిసూక్ష్మభూతములని నాల్గుపదములు వానిలోసత్వవ్యష్టి సూక్ష్మపంచభూతములవలనఁ బదిదిక్కులుగాలి,సూర్యుడు వరుణుఁడు, ఆశ్వినేయులువీరనెడు నధిదేవతలతోఁగూడిన శ్రోత్రము, చర్మము, నేత్రము, నాలుక, ముక్కనుజ్ఞానేంద్రియములైదునుబుట్టెను. మిగిలిన సత్వార్థసమష్టివలనఁజంద్రుడుఁ బృహస్పతి, యీశ్వరుండు, జీవుండనెడునధిదేవతలతోఁగూడిన సంశయాత్మకమగుమనస్సును నిశ్చయాత్మకమయిన ప్రజ్ఞయును గర్తవ్యాత్మకమగు నహంకారమును జంచలాత్మకమగు చిత్తమునుగలిగెను. పైఁజెప్పఁబడిన యాకాశాదిపంచభూతములయొక్క రజోగుణవ్యష్టిభాగమువలన నగ్ని, ఇంద్రుఁడు, విష్ణువు, యముఁడు, బ్రహ్మ, వీరనునధిదేవతలతోఁగూడిన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనుకర్మేంద్రియపంచకంబుపుట్టె.మిగిలిననగమయినరజోగుణముయొక్క సమష్టిపంచభూతములవలన విశిష్టుఁడు విశ్వకర్మ, విశ్వయోని, అజుఁడు, జయుఁడు, ననునధిదేవతలుగల ప్రాణాపాన

వ్యానోదాన సమానములను, పంచప్రాణములు పుట్టెను. ఈవిధముఁగాబుట్టిన జ్ఞానేంద్రియములైదును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములనెడు నంతఃకరణచతుష్టయమును, కర్మేంద్రియములైదును బ్రాణాదివాయువులైదును జేరి, పందొమ్మిదియైనయంగములచేత లింగశరీరముకల్గెను. ఈసూక్ష్మశరీరము చెట్టువలెను వనమువలెను, వ్యష్టిసమష్టియని చెప్పఁబడును. ఈలింగశరీరమునకువ్యష్టిసమష్టిస్వప్నములు దశలగును. ఈవ్యష్టిలింగశరీరస్వప్నములయందుఁ బూర్వోక్తమయిన సుషుప్త్యవస్థాభిమానియగు ప్రాజ్ఞుఁడనిజీవుఁడు కర్తృత్వముకలవాఁడై ప్రపఁచాకారవృత్తితోఁచుకాలమునందు మాత్రమున్నాఁడు గనుక ప్రాతిభాసితుఁడనియు నజ్ఞానకార్యమయిన నిద్రాసక్తితోఁగల్పింపఁబడునుగనుక స్వప్నకలితుఁడనియు నంతఃకరణవృత్తితోఁ గూడిన తైజసుఁడనియుఁజెప్పంబడు. సమష్టిసూక్ష్మశరీరములయందుఁగూడుకొన్నయీశ్వరుఁడగు నేను జ్ఞానశక్తికలవాఁడనగుటవలన హిరణ్యగర్భుఁడనియు మణులయందు సూత్రమువలె నానావిధప్రపంచముచేరి యుండుటవలన సూత్రాత్మకుఁడనియుఁ గ్రియాశక్తితోఁగూడికొనియుండుటచేతఁబ్రాణుఁడనియు సమస్తప్రాణులచేతఁబూజితుండైయుండు. ఇప్పుడుచెప్పినది జీవేశ్వరులయొక్క సూక్ష్మసృష్టిక్రమము. ఇఁకమీఁదస్థూలపంచీకరణ ప్రకారముంజెప్పెదవినుమనియిట్లనియె॥ 20

సూక్ష్మశరీరపంచీకరణచక్రము.

అపంచీకృతపంచసూక్ష్మభూతములు.		ఆకాశము.	వాయువు.	అగ్ని	జలము.	పృధివి.	సత్వరజస్సూక్ష్మభూతములు
సత్వసూక్ష్మాంశ భూతములు	సత్వసమష్టిసూక్ష్మపంచభూతములు		మనస్సు చంద్రుండు	బుద్ధి బృహస్పతి	చిత్తము [illegible]వృండు.	అహంకారము రుద్రుండు	అంతఃకరణములు అధిదేవతలు
	సత్వవ్యష్టిసూక్ష్మపంచభూతములు	శ్రోత్రము విక్కులు	త్వక్కు వాయువు	చక్షువు అర్కుండు	జిహ్వావరుణుండు	ఘ్రాణముఅశ్వినులు	జ్ఞానేంద్రియములు అధిదేవతలు
రజస్సూక్ష్మాంశ భూతములు.	రజస్సమష్టిసూక్ష్మపంచభూతములు	సమానసముజయుండు	వ్యానమువిశ్వయోని	ఉదానముఅజుండు	ప్రాణమువిశిష్టుండు	అపానమువిశ్వకర్మ	పంచప్రాణములుఅధిదేవతలు
	రజోవ్యష్టిసూక్ష్మపంచభూతములు	వాక్కువహ్ని	పాణియింద్రుండు	పాదము విష్ణువు	గుహ్యముబ్రహ్మ	పాయువుమృత్యువు	కర్మేంద్రియములు అధిదేవతలు

ఉకారమువిద్యాపాదము, సూక్ష్మదేహము స్వప్నావస్థ తైజసుఁడు, హిరణ్యాగర్భుఁడు, అనుజ్ఞాత. ఇవి అన్నియుఁ జేరివిష్ణుపీఠము-వామదేవముఖము జలతత్త్వము-మకారము-ప్రతిష్ఠాకళ-దండము.

ఉకారమున అకారము	ఉకారమున ఉకారము	ఉకారమున మకారము	ఉకారమున అర్థమాత్రము
విద్యాపాదమున అవిద్యాపాదము	విద్యాపాదమున విద్యాపాదము	విద్యాపాదమున ఆనందపాదము	విద్యాపాదమున తురీయపాదము
సూక్ష్మదేహమున విస్థూలదేహము	సూక్ష్మదేహమున సూక్ష్మదేహము	సూక్ష్మదేహమున కారణదేహము	సూక్ష్మదేహమున మహాకారణదేహము
స్వప్నములో జాగ్రత్త	స్వప్నములో స్వప్నము	స్వప్నములో సుషుప్తి	స్వప్నములో తురీయము
తైజసునిలో విశ్వుఁడు	తైజసునిలో తైజసుఁడు	తైజసునిలో ప్రాజ్ఞుఁడు	తైజసునిలో ప్రత్యగాత్ముఁడు
హిరణ్యాగర్భునిలో విరాట్టు	హిరణ్యాగర్భునిలో హిరణ్యాగర్భుఁడు	హిరణ్యాగర్భునిలో అవ్యాకృతుఁడు	హిరణ్యాగర్భునిలో పరమాత్మ
అనుజ్ఞాతలో ఓత	అనుజ్ఞాతలో అనుజ్ఞాత	అనుజ్ఞాతలో అనుజ్ఞైకరసుఁడు	అనుజ్ఞాతలో అవికల్పుఁడు

మకారము. ఆనందపాదము. కారణదేహము. సుషుప్త్యవస్థ. ప్రాజ్ఞుఁడు. అవ్యాకృతుఁడు. అనుజ్ఞైకరసుఁడు. ఇవిచేరి రుద్రపీఠము. అఘోరము. అగ్నితత్త్వము. శికారము. విద్యాకళ. కుండలాకృతి.

మకారమున అకారము.	మకారమున ఉకారము.	మకారమున మకారము.	మకారమున అర్థమాత్రము.
ఆనందపాదమున-అవిద్యాపాదము.	ఆనందపాదమున- విద్యాపాదము.	ఆనందపాదమున-ఆనందపాదము.	ఆనందపాదమున-తురీయపాదము.
కారణదేహమున-స్థూలదేహము.	కారణదేహమున-సూక్ష్మదేహము.	కారణదేహమున-కారణదేహము.	కారణదేహమున-మహాకారణదేహము.
సుషుప్తిలో జాగ్రత్త.	సుషుప్తిలో స్వప్నము.	సుషుప్తిలో సుషుప్తి	సుషుప్తిలో తురీయము.
ప్రాజ్ఞునిలో విశ్వుఁడు.	ప్రాజ్ఞునిలో తైజసుఁడు.	ప్రాజ్ఞునిలో ప్రాజ్ఞుఁడు.	ప్రాజ్ఞునిలో కూటస్థుఁడు.
అవ్యాకృతునిలో విరాట్టు.	అవ్యాకృతునిలో-హిరణ్యగర్భుఁడు.	అవ్యాకృతునిలో-అవ్యాకృతుఁడు.	అవ్యాకృతునిలో-పరమాత్మ.
అనుజ్ఞైకరసునిలోఓత.	అనుజ్ఞైకరసునిలో అనుజ్ఞాత	అనుజ్ఞైకరసునిలో. అనుజ్ఞైకరసుఁడు.	అనుజ్ఞైకరసునిలో-అవికల్పుఁడు

అర్థమాత్రము. తురీయపాదము. మహాకారణదేహము. తురీయావస్థ. కూటస్థుఁడు. పరమాత్మ.అవికల్పుఁడు. ఇవిఅన్నియుఁ గూడీమహేశ్వరపీఠము. తత్పురుషముఖము. వాయుతత్త్వము. వకారము. శాంతి. కళ.అర్థచంద్రాకారము

అర్థమాత్రమున-అకారము.	అర్థమాత్రమున-ఉకారము.	అర్థమాత్రమున-మకారము.
తురీయపాదమున-అవిద్యాపాదము.	తురీయపాదమున-విద్యాపాదము.	తురీయపాదమున- ఆనందపాదము.
మహాకారణదేహమున.స్థూలదేహము.	మహాకారణ దేహమున-సూక్ష్మశరీరము.	మహాకారణ దేహమున.కారణశరీరము.
తురీయమున జాగ్రత్త	తురీయమునస్వప్నము.	తురీయమునసుషుప్తి.
కూటస్థునిలో విశ్వుఁడు.	కూటస్థునిలో తైజసుఁడు.	కూటస్థునిలో ప్రాజ్ఞుఁడు.
పరమాత్మలో విరాట్టు.	పరమాత్మలో హిరణ్యగర్భుఁడు.	పరమాత్మలోఅవ్యాకృతుఁడు.
అవికల్పునిలో ఓత.	అవికల్పునిలో అనుజ్ఞాత.	అవికల్పునిలోఅనుజ్ఞైకరసుఁడు.

పైనఁజెప్పినవెల్లఁగూడి సదాశివపీఠము-ఈశానముఖము-ఆకాశతత్త్వము యకారము శాంత్యతీతకళ-బిందురూపము-ఇదివఱకుశక్తితత్త్వములు.

అర్థమాత్రమున అర్థమాత్రము	తురీయపాదమున తురీయపాదము	మహాకారణశరీరమున-మహాకారణశరీరము	తురీయమున తురీయము	కూటస్థునిలో కూటస్థుఁడు	పరమాత్మలో పరమాత్మ	అవికల్పునిలో అవికల్పుఁడు

ఇదిశివతత్త్వము-శివతత్త్వమును-శక్తితత్త్వములను-మీాఱినదే-నిర్గుణపరబ్రహ్మము అది--నిష్కళము--నిరీహము--నిష్ప్రపంచము-నిర్మలము--నిరంజనము--నిర్వికారము నిరాలంబము--నిర్ముక్తము-నిత్యము-బుద్ధము-కేవలము--అఖండము--అప్రమేయము అద్వితీయము-ఆద్యంతవిహీనము-- పరాత్పరము--అపరోక్షము-స్వయంజ్యోతి--సర్వవ్యాపకము-నిరతిశయానందము

ఓమ్

బ్రహ్మాండపంచీకరణచక్రమునందు స్థూలశరీరనిర్ణయము

బ్రహ్మణఅవ్యక్తః-అవ్యక్తాన్మహత్- మహతోహంకారః- అహంకారాత్పంచతన్మాత్రాణి- పంచతన్మాత్రేభ్యఃపంచమహాభూతాని- పంచమహాభూతేభ్యోఖిలంజగత్-

తా॥ అద్వితీయపరబ్రహ్మమువలన అవ్యక్తమును-దానివలన-మహాతత్త్వమును- అందునమహదహంకారమును- దానివలన-పంచతన్మాత్రలును-వానివలన-పంచభూతములును- వానివలనచతుర్దశభువనములునుబుట్టెను————అది తేటగాఁదెలియుటకైక్రింద బ్రహ్మాండపంచీకరణచక్రముఁవ్రాయఁబడుచున్నది-స్థూలజగత్సృష్టికిమునుపు పంచభూతములు ప్రకృత్యవచ్ఛిన్నములై యున్నవి.

ముందుపుట్టిన పంచభూతములు.	ఆకాశము.	వాయువు.	అగ్ని.	జలము.	పృథివి.	ఈగిన్న పంచమహాభూతములు.
ఈపంచమహాభూతములవలన సృష్టియైనదేహస్థితి.	ఆకాశములోసగము భాగము రాగమైనది.	కొందవనగములో నాలుగు ఖండములై ఆకాశతత్వములోపరకయును పృథివితత్వములోఁగూడిద్వేషముఅయినది.	ఆకాశతత్వములో పరకయును జలతత్వములోఁగూడిభయము,అయినది	ఆకాశతత్వములో పరకయును అగ్నితత్వములోఁగూడిలజ్జ అయినది.	ఆకాశతత్వములో పరకయును వాయుతత్వములోఁగూడి మోహముఅయినది.	
వాయుతత్వమువల్లఁబుట్టినవి.	వాయుతత్వములోసగముభాగముచలనమైనది.	తతిమ్మాసగభాగము నాలుగుఖండములై వాయుతత్వములోపరకయుపృథివితత్వములోఁగూడి గమనము అయినది.	వాయుతత్వములో పరకయు జలతత్వములోఁగూడితీవ్రము అయినది.	వాయుతత్వములో పరకయుఅగ్నితత్త్వములోఁగూడినీల్గుటఅయినది	వాయుతత్వములో పరకయు ఆకాశతత్త్వములోఁగూడి కంపము పుట్టినది.	

తేజస్తత్వమువల్లఁబుట్టినవి.	తేజస్తత్వములో సగభాగమువల్ల క్షుధపుట్టినది.	కొందవసగములోనాలుఖండములై అగ్నితత్వములో ఒకభాగము పృధివితత్వములో కూడి తృష్ణ అయినది.	అగ్నితత్వములో ఒకభాగము జలతత్వములోఁగూడి నిద్ర అయినది.	అగ్నితత్వములో ఒకభాగమును వాయుతత్వములోఁగూడి ఆలస్యము అయినది	అగ్నితత్వములో ఒకభాగము ఆకాశతత్వములోఁగూడి సంగమము అయినది.
జలతత్వము వల్లఁబుట్టినవి	ఆపోతత్వములో సగము భాగము శ్లేష్మము అయినది	తక్కినసగము నాలుగుఖండములు అయి జలము ఒక భాగము పృధివితత్వము లోఁగూడి మూత్రము అయినది	జలముఒక భాగము అగ్నితత్వములోఁగూడి చెమట అయినది.	జలముఒక భాగము వాయుతత్వము లోఁగూడి శుక్లము అయినది.	జలముపరకయు ఆకాశతత్వము లోఁగూడి రక్తము అయినది.
పృధివీతత్వమువల్లఁ బుట్టినవి.	పృధివీతత్వములో సగము భాగము వలనశల్యములు అయినవి.	తతిమ్మాసగములో నాలుగుఖండములు అయి పృధివియొక భాగము ఆపోతత్వ లోఁగూడి మాంసము అయినది.	పృధివిఒక భాగము అగ్నితత్వము లోఁగూడి చర్మము అయినది.	పృధివిఒక భాగము వాయుతత్వము లోఁగూడి నరములు అయినవి	పృధివిఒక భాగము ఆకాశతత్వము లోఁగూడి రోమములు అయినవి

పృథివితత్వము వల్లఁ బుట్టినవి	వాక్కు	పాణి	పాదము	గుహ్యము	పాయువు	కర్మేంద్రియములు
జలతత్వము వల్లఁ బుట్టినవి	శబ్దము	స్పర్శము	రూపము	రసము	గంధము	పంచతన్మాత్రలు
తేజస్తత్వమువల్లఁ బుట్టినవి	శ్రోత్రము	త్వక్కు	చక్షువు	జిహ్వ	ఘ్రాణము	జ్ఞానేంద్రియములు
వాయుతత్వమువల్లఁబుట్టినవి	సమాన	వ్యాన	ఉదాన	ప్రాణ	అపాన	పంచప్రాణములు
ఆకాశతత్వమువల్లఁబుట్టినవి	మనస్సు	బుద్ధి	చిత్తము	హంకారము	జ్ఞాతృత్వము	అంతఃకరణములు

తేజస్తత్వము	ఆకాశతత్వములో సగము భాగముజ్ఞాతృత్వము అయినది.	తక్కినసగమునాలుగుఖండములుఅయిఆకాశతత్వమొక భాగము అగ్నితత్వములోఁగూడిబుద్ధి అయినది	ఆకాశతత్వములో రెండవభాగము వాయుతత్వము లోఁగూడిమనస్సుఅయినది	ఆకాశతత్వములో మూడవభాగము జలతత్వలోఁగూడి చిత్తము అయినది	ఆకాశతత్వములో నాలుగవ భాగము పృధివీతత్వములోఁగూడిహాంకారము అయినది	పంచమహాభూతములవలనఁబంచీకరణముఅయినవివరము
వాయుతత్వము	వాయుతత్వములో సగము భాగము వ్యానవాయువు అయినది	తక్కినసగములోరఖండమ్ము అయి వాయుతత్వములోంగఖండముఆకాశతత్వములోఁగూడిసమానవాయువు అయినది	వాయుతత్వములో౨ఖండము అగ్నితత్వములోఁగూడిఉదానవాయువు అయినది	వాయుతత్వములో౩ఖండము జలతత్వములోఁగూడిప్రాణవాయువు అయినది	వాయుతత్వములో౪ఖండము పృధివీతత్వములోఁగూడిఅపానవాయువుఅయినది	
అగ్నితత్వము	అగ్నితత్వములోసగము చక్షురింద్రియముఅయినది	తక్కిన సగము రెండుఖండములై యొకొక్కఖండము ఆకాశతత్వములోఁగూడి శ్రోత్రేంద్రియము అయినది	అగ్నితత్వములో౨ఖండము వాయుతత్వములో గూడిత్వగింద్రియముఅయినది	అగ్నితత్వములో౩ఖండము జలతత్వములోగూడి జిహ్వేంద్రియము అయినది	అగ్నితత్వములో౪ఖండముపృధివీతత్వములోఁగూడి ఘ్రాణేంద్రియము అయినది	

జలతత్త్వము	జలతత్త్వము లోనగము భాగమురసముఅయినది	తక్కినసగము౪ఖండములుఅయి అందులనొక ఖండము ఆకాశతత్త్వములోఁగూడిశబ్దము అయినది	జలతత్త్వము లో ౨ ఖండము ఆకాశతత్త్వములో గూడిస్పర్శ అయినది.	జలతత్త్వము లో 3 ఖండముఅగ్ని తత్త్వములోఁగూడి రూపముఅయినది.	జలతత్త్వము లో ౪ ఖండము పృథివీతత్త్వము లోఁగూడి గంధము అయినది.
పృథివీ తత్త్వము	పృథివీతత్త్వములో సగము పాయ్వింద్రియము అయినది	తక్కినసగము ౪ ఖండములుఅయి అందులనొకఖండముఆకాశతత్త్వము లోఁగూడి వాగింద్రియముఅయినది	పృథివీతత్త్వములో 2 ఖండము వాయుతత్త్వములోఁగూడిఘ్రాణేంద్రియము అయినది	పృథివీతత్త్వము 3 ఖండముఅగ్నితత్త్వములోఁగూడిపాదేంద్రియముఅయినది	పృథివీతత్త్వములో ౪ ఖండము జలతత్త్వము లోఁగూడి ఉపస్థేంద్రియము అయినది

పంచమహాభూతముల యొక్క నామరూపగుణ స్వభావములు వివరము

పృథివీతత్వానకు		జలతత్వానకు		అగ్నితత్వానకు		వాయుతత్వము		ఆకాశతత్వము	
నామము ఆకారము వర్ణము గుణము స్వభావము ముఖము అక్షరము	పృథివి చతుకము పీతము శబ్దస్పర్శరూపరస గంధములు కఠినము సద్యోజాతము అకారము.	నామము ఆకారము వర్ణము గుణము స్వభావము ముఖము అక్షరము	జలము అర్ధచంద్రము శ్వేతము శబ్దస్పర్శరూపరసము లలితము వామదేవము ఉకారము	నామము ఆకారము వర్ణము గుణము స్వభావము ముఖము అక్షరము	తేజస్సు త్రికోణము రక్తము శబ్దస్పర్శరూపము ఉష్ణము అఘోరము మకారము	నామము ఆకారము వర్ణము గుణము స్వభావము ముఖము అక్షరము	వాయువు షట్కోణము రక్తధూమ్రము వర్ణము శబ్దస్పర్శము సంచరించుట తత్పురుషము బిందువు	నామము ఆకారము వర్ణము గుణము స్వభావము ముఖము అక్షరము	ఆకాశము వర్తులము నీలము శబ్దము బయలుగానుండుట ఈశాన్యము ఓం

హాకారము శివుఁడనుపేరెట్లనఁగా శ్లో॥ నాళగుహ్యాంపరంజీవం దేహభూతంచ పంచమం. స్వాంతతస్వాంతభూతాంతా హాకారం శూన్యమవ్యయం॥

తొంబదిఆఱు తత్వములవివరము	౫ కర్మేంద్రియములు వాక్కు పాణి పాదము పాయువు ఉపస్థ	౫ ప్రాణవాయువులు ప్రాణ అపాన వ్యాన ఉదాన సమానములు	౩ శరీర త్రయము స్థూలసూక్ష్మ కారణదేహములు ౩ అవస్థాత్రయము జాగ్రదవస్థ స్వప్నావస్థ సుషుప్త్యవస్థ	౬ అరిషడ్వర్గము ౧ కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యములు	౧౨ దిగ్వాతార్కులు శ్రోత్రానకుదిక్కు త్వక్కునకువాయువు చక్షుస్సునకు సూర్యుఁడు జిహ్వకు వరుణుఁడు ఘ్రాణమునకు అశ్వినీదేవతలు వాక్కునకు అగ్ని పాణికి నింద్రుఁడు ప్రచేత
	౫ జ్ఞానేంద్రియములు త్వక్కు చక్షువు శ్రోత్రము జిహ్వ ఘ్రాణము	౪ మానసాదిఅంతఃకరణములు మనస్సు బుద్ధి చిత్తము హంకారము	౧ అజ్ఞానము ౬ షడ్భావవికారములు ౧ ఆస్తే ౨ జాయతే ౩ పరిణమతే ౪ వర్ధయతే ౫ అపక్షీయతే ౬ వినశ్యతి	౫ జీవపంచకము విశ్వుఁడు, తైజసుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు ప్రత్యక్కు నిరంజనుఁడు	పాదానకు ఉపేంద్రుఁడు పాయువునకుమృత్యువు ఉపస్థకు బ్రహ్మ మనస్సునకుచంద్రుఁడు బుద్ధికి బృహస్పతి చిత్తానకు విష్ణువుహంకారమునకు రుద్రుఁడు

౫ శబ్దాది విషయము లు-శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములు	౫పంచభూ తములు పృథివి జలము అగ్ని వాయువు ఆకాశము	౫ పంచకోశ ములు అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయ ములు	౫ ఉపవా యువులు నాగుఁడు కూర్ముఁడు కృకరుఁడు దేవదత్తుఁడు ధనంజ యుఁడు	3 గుణత్రయము సత్వగుణము రజోగుణము తమోగుణము ౩ కర్మత్రయము ఆగామి సంచితము ప్రారబ్ధము
౫ పంచక ర్మేంద్రియ విషయ ములు వచన దాన గమన విసర్గ ఆనంద ములు	౪ మాన సాదివిషయ ములు సంకల్పము అవసాయ అభిమాన ము అవధా రణ అనగా నిశ్చయ ములు	౪ మైత్ర్యాదివా సనలు మైత్రి కరుణ ముదిత ఉపేక్ష		

పంచశక్తులవల్లను పంచవింశతితత్త్వోత్పత్తియైన విధము.

ఆదిశక్తివల్లఁబుట్టినతత్వములు.	క్రియాశక్తివల్ల పుట్టిన తత్వములు	ఇచ్ఛాశక్తి వల్లఁబుట్టిన తత్వములు.	జ్ఞానశక్తివల్లఁ బుట్టినతత్వములు.	పరాశక్తివలనఁ బుట్టినతత్వములు.
పృథివి జలము అగ్ని వాయువు ఆకాశము	వాక్కు పాణి పాదము పాయువు ఉపస్థ	మనస్సు బుద్ధి చిత్తము హంకారము జ్ఞాతృత్వము	త్వక్కు చక్షువు శ్రోత్రము జిహ్వ ఘ్రాణము	ప్రాణ అపాన వ్యాన ఉదాన సమానవాయువులు
			౫ అగ్నిపంచకము జ్ఞానాగ్ని క్షుధాగ్ని శీతాగ్ని కోపాగ్ని కాలాగ్ని	ఆత్మయందునుండునది నాభియందునుండునది హృదయమందునుండునది నేత్రములయందుండునది పాదములయందుండునది

చతుర్దశభువనములు దేహమందు నిరూపింపఁబడ్డ వైనము	అతలము వితలము సుతలము తలాతలము రసాతలము మహాతలము పాతాళము	అరికాళ్లయందు మీఁగాళ్లయందు పిక్కలయందు మోకాళ్లయందు తొడలయందు గుదమునందు గుహ్యమందు	భూలోకము భువర్లోకము సువర్లోకము మహర్లోకము జనర్లోకము తపోలోకము సత్యలోకము	నాభియందు కుక్షియందు హృదయమందు గళమునందు భ్రూమధ్యమందు లలాటమందు మూర్ధ్నమందు
	యీ౭న్ను అధోలోకములకు పేర్లు		యీ౭న్ను ఊర్ధ్వలోకములు	

సనాతనపంచబ్రహ్మలు	రూపముగలపంచబ్రహ్మలు	పంచాక్షరములు	పంచవాచకములు	పంచశూన్యములు	పంచావస్థలు
తారకబ్రహ్మ దండకబ్రహ్మ కుండలిబ్రహ్మ అర్ధచంద్రకబ్రహ్మ బిందుబ్రహ్మ	బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రుఁడు ఈశ్వరుఁడు సదాశివుఁడు	అకారము ఉకారము మకారము ఇకారము ఎకారము	వైఖరి మధ్యమపశ్యంతి పర పరాపర	క్రిందశూన్యము మీఁదశూన్యము మధ్యశూన్యము సర్వశూన్యము ఆత్మశూన్యము	జాగ్రదవస్థ స్వప్నావస్థ సుషుప్త్యవస్థ ఉన్మని అవస్థ సహజావస్థ

పంచదేహములు	పంచమాతృకలు	పంచవేదములు	పంచక్రియలు	పంచభూతములు	పంచముఖములు
స్థూలదేహము సూక్ష్మదేహము కారణదేహము మహాకారణదేహము జ్ఞానదేహము	హ్రస్వము దీర్ఘము ప్లుతము అర్ధము అనుచర్యము	ఋగ్వేదము యజుర్వేదము సామవేదము అథర్వణవేదము సూక్ష్మవేదము	సృజన పాలన పతన సూర్యక్రియ చంద్రక్రియ	పృథివి జలము అగ్ని వాయువు ఆకాశము	సద్యోజాతము వామదేవము తత్పురుషము అఘోరము ఈశానము

ఈశ్వరదేహపంచకము	ఆకాశపంచకము	పంచముద్రలు	పంచసూత్రములు	పంచగోవ్యముద్రలు	ఆకాశపంచకము
హస్తముపైనగముస్థూలదేహము అంగుష్ఠప్రమాణము-లింగదేహముఅంగుష్ఠము లోనగము-కారణదేహముఅంగుష్ఠాగ్రమాత్రము సూక్ష్మదేహము ఇంత,అంత,అని ప్రమాణములేని దిమహాకారణదేహము	రక్తాకాశము పీతాకాశము శుక్లాకాశము శ్యామలాకాశము నీలాకాశము	ఖేచరి భూచరి సాచరి గోచరి ఉన్మని	ఉన్మని ఉన్మీలని జ్యోతి జపాల కళాతీతము	షణ్ముఖుఁడు స్మీలనిశాంభవిఆత్మ భాషిణి పూర్ణశోధిని	ఘటాకాశము మఠాకాశము మహాకాశము చిదాకాశము నిరాకాశము

పంచపాదములు	పంచస్థానములు	జగత్త్రయస్థానపంచకము	స్థానాభిమానదేవతలు	పంచమార్గములు-	పంచనాదములు
గాయత్రిద్విజత్వమువిప్రత్వ ఓంకారము బ్రహ్మజ్ఞానము	నేత్రస్థానము కంఠస్థానము హృదయస్థానము మూర్ధస్థానము శిఖాస్థానము	సత్యలోకము వైకుంఠము కైలాసముని రాశ్రయము సాక్షి	విశ్వుఁడు తైజసుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు ప్రత్యగాత్ముఁడుని రంజనుఁడు	పిపీలికామార్గము విహంగమార్గము కపిమార్గము మీనమార్గము శేషమార్గము	తంత్రీనాదము వీణానాదము మృదంగనాదము సుస్వరము అనాహతమందు- సునాదము ఓంకారము

		పూర్వదిక్కు పంచకము	ఉత్తరదిక్కు పంచకము	పంచశక్తులు	పంచవిచారములు
ఓంకారమువల్లఁబుట్టిన వేదమంత్రము వల్లఁపూజలొందిన దేవపంచకము.	౧ గణపతి ౨ సూర్యుఁడు ౩ విష్ణువు ౪ ఈశ్వరుఁడు అనగా సాంబమూర్తి ౫ ఆదిశక్తి	౧ పూర్వదిక్కు ఇంద్రుఁడు ౨ పశ్చిమదిక్కు వరుణుఁడు ౩ దక్షిణదిక్కు యముఁడు ౪ ఉత్తరము కుబేరుఁడు ౫ ఊర్ధ్వదిక్కు పద్మజుఁడు	౧ నైఋతికోణానకు నైఋతి ౨ ఈశాన్యకోణానకు ఈశానుఁడు ౩ ఆగ్నేయకోణానకు అగ్ని ౪ వాయుకోణానకు వాయువు ౫ మధ్యకోణానకు విష్ణువు	౧ ఆదిశక్తి ౨ ఇచ్ఛాశక్తి ౩ క్రియాశక్తి ౪ జ్ఞానశక్తి ౫ పరాశక్తి	౧ క్షరుఁడు ౨ అక్షరుఁడు ౩ కూటస్థుఁడు ౪ నిర్గుణాత్ముఁడు ౫ క్షేత్రజ్ఞుఁడు

పంచాగ్నులు	పంచసగుణనిరూపణము	హంసపంచకము	మనోలయపంచకము	జీవన్ముక్తివిధిపంచకము
౧ బడబాగ్ని ౨ మధ్యాగ్ని ౩ ఉదరాగ్ని ౪ శోకాగ్ని ౫ అధమాగ్ని అనఁగా నింద్రకామాగ్ని	౧ అవయవములుగలిగిన విగ్రహధ్యానము ౨ జ్యోతిఃప్రకాశధ్యానము ఆకాశమందు ౩ దీపమువలె సుషుమ్నధ్యానము ౪ నివరిముల్లు అగ్రములాగున ౫ అణువుపోలికను	౧ అస్తి ౨ భాతి ౩ క్రియ ౪ రూపము ౫ సామము	౧ సుషుప్తి ౨ మూర్ఛ ౩ మరణము ౪ తూష్ణీంభూతావస్థ ౫ సమాధి	౧ జ్ఞానము ౨ తపస్సు ౩ సర్వసంపాద్యము ౪ దుఃఖసంక్షయము ౫ సుఖావిర్భావము

సమాధిపంచకము	పంచావస్థలు	పంచప్రమాణములు	పంచమూర్తులు
౧ బాహ్యదృశ్యానువిద్ధిసమాధి ౨ ఆరూఢిబాహ్యశబ్దానువిద్ధసమాధి ౩ అంతర్దృశ్యాదివిద్ధిసమాధి ౪ అంతరశబ్దానువిద్ధసమాధి ౫ నిర్వికల్పసమాధి	౧ జాగ్రత్త ౨ స్వప్నము ౩ సుషుప్తి ౪ తురీయము ౫ తురీయాతీతము	౧ ప్రమాణాతీతప్రమాణము ౨ మినుర్రాత్రిప్రమాణము ౩ ప్రవర్ధ్యమానప్రమాణము ౪ అంగుష్ఠప్రమాణము ౫ హస్తప్రమాణము	౧ సదాశివుఁడు ౨ ఈశ్వరుఁడు ౩ రుద్రుఁడు ౪ విష్ణువు ౫ బ్రహ్మ

పంచవర్ణములు	పంచదేహాభిమానులు	పంచపాదములు	పంచవాద్యములు	పంచస్థానములు
౧ శుద్ధశుద్ధశ్వేతపీత-సునీలవర్ణము ౨ శుద్ధ-నీలసునీలవర్ణము ౩ శ్యామలవర్ణము ౪ శ్వేతవర్ణము కుబేరవర్ణము ౫ రక్తవర్ణము-పీతవర్ణము.	౧ విశ్వాభిమానుఁడు ౨ తైజసాభిమానుఁడు ౩ ప్రాజ్ఞాభిమానుఁడు ౪ ప్రత్యగభిమానుఁడు ౫ నిరంజనాభిమానుఁడు	౧ గాయత్రిపదము ౨ సావిత్రిపదము ౩ సరస్వతిపదము ౪ ఓంకారపదము ౫ పరమార్థపదము	౧ వితంతువీణావాద్యము ౨ మృదంగచర్మవాద్యము ౩ ఘన-కాసాదివాద్యము ౪ సుస్వరాదివాద్యము ౫ అనాహతవాద్యము	౧ భ్రమాకంపస్థానము ౨ అప్రుటపటస్థానము ౩ కోట్లాటస్థానము ౪ శ్రీహాటస్థానము ౫ త్రికూటస్థానము

పంచగుణములు	పంచానందములు	పంచదీక్షలు	జీవన్ముక్తినిఅనుగ్రహింపఁబడెడిజనులు
౧ సత్త్వగుణము ౨ రజోగుణము ౩ తమోగుణము ౪ నిర్గుణము ౫ శుద్ధసత్త్వము	౧ బ్రహ్మానందము ౨ విదేహానందము ౩ అర్థానందము ౪ యోగానందము ౫ విషయానందము	౧ అనామయోగము ౨ శివోహం ౩ కోహం ౪ సోహం ౫ అహం	౧ శిష్యులు ౨ భక్తులు ౩ ఉదాసీనులు ౪ పాతకులు

ఆత్మతీర్థలక్షణము

భూమిమధ్యముకాశి-హృదయముప్రయాగ-శిరస్సుయొక్కఅగ్రము-శ్రీశైలము నేత్రములు కురుక్షేత్రము-ఫాలము కేదారము-ఇళనాడిగంగ-పింగళనాడియమున-సుషుమ్న సరస్వతి-వీనినిఁగానకతిరుగుచుందురు-ఇంతకన్నఁదీర్థములువేఱేలేవనినమ్మిగురుధ్యానము చేయవలెను.

(ప్రణవలక్షణము)-ఉరలు గుతత్త్వములును 3 గుణములనుగూడి విశ్వమూలమై త్రిమూర్తులు కలిసినముద్ద అయి, అకార, ఉకార, మకార, త్రివర్ణసంకలితమై, త్రివిధలింగాభిదాన రహితమైనిత్యమై ప్రకాశమానమైయుండును.

(1) పంచభూతములను లయముఁజేసి ముక్తిఁబొందెడి లక్షణము.

వ॥ భూమి, గంధమందు, గంధము జలమందు, జలము రసమందు, రస మగ్నియందు, అగ్ని రూపమందు, రూపము వాయువునందు, వాయువు శబ్దమందు, శబ్ద మాకాశమందు, ఆకాశము చిత్తమందు, నిలిచి యాచిత్తము, అహమందుఁజేరి యా హంకృతి బుద్ధియందు, బుద్ధి యవస్థయందు, అది త్రిగుణాత్మకమైన ప్రాణధనమున నైక్యమొనరించి యవిదాటి యావలవెలుఁగుత్రోఁగూర్చి ముక్తుఁడై సంతోషించువాఁడు యోగియని గ్రహించునది.

(2) గురుపథనిరూపణము.

వ॥ సూర్యమండలము, చంద్రమండలము, అగ్నిమండలము, యీమండలత్రయముయొక్క కాంతులుచూచి యామధ్య హృదయస్థానముందును. అక్కడ శృంగాటకమనెడి త్రోవకలిగియుండి యది కుండలియొక్క వైభవమును బొంది యీనాలుగుత్రోవల నడుమను, పైనను, దాను బ్రకాశించుచుండును. ఆప్రకాశములోఁజొరఁగా నాపోజ్యోతియైయుండును. ఆత్మబోధ యనెడి మంటపముయొక్క యంతర్గతమై యానందమనెడి వేదికయుండును. అదియే కైవల్యమార్గము. అట్టిచోట గురువునుజూచినవాఁడె ఘనుఁడును, నిజముంగాంచినవాఁడును నగును॥ 22

(3) యోగరథప్రకరణము.

వ॥ ఆచారము బండికన్నులు, యజ్ఞము బండిచక్రములు, ప్రాణాలు కాఁడి, త్యాగము ధ్వజము, జీవము రథము, చిత్తము గుఱ్ఱములు, పరమయినగురువు రథికుఁడు, పూర్వకర్మము సారథి, భూతాహంకారములు బుద్ధులు, ఇంద్రియములు సేవకులై యింకం గావలసినవానింగూడి గురుకృపకుం బాత్రుఁడైనయోగి యజ్ఞానారణ్యచ్ఛేదియై క్రూరసృగేంద్రియసంహర్తయగు॥ 23

(4) యజ్ఞనిరూపణ.

ఋత్విక్కులు, బుద్ధి, చిత్తహంకారములు
యూపస్తంభము, ఇంద్రియములు, ప్రాణములు.
బోధాగ్ని, అనాహతచక్రము, సోమదానము, జ్ఞానకృతము.
త్రివేణి, అవభృథస్నానము.

(5) పంచభూతస్థాననిరూపణ.

1. అంగుష్ఠాగ్రమందు బ్రహ్మను అకారయుక్తముగ ధ్యానించుట పృథివీజయము.
2. నాభిని, ఉకారయుక్తముగ విష్ణును ధ్యానించుట, ఉదకజయము.
3. గళమున మకారయుక్తముగ రుద్రుని ధ్యానించుట, అగ్నిజయము.
4. భ్రూయుగ్మమందు ఇకారయుక్తముగ నీశ్వరుని ధ్యానించుట వాయుజయము
5. లలాటమందు, ఎకారయుక్తముగ సదాశివుని ధ్యానించుట ఆకాశజయము

వ॥ ఇట్లాకాశార్థభాగమందు వాయుతేజోజలభూభాగంబుల, వాయువుయొక్కయర్థభాగమందు, ఆకాశము, అగ్ని, జలము, భూమి, వీనియొక్కభాగములను, నాల్గుతునకలుగాఁ జేయఁబడిన యనలార్థభాగమునందు, గగనము, వాయువు, జలము, భూమి, వీనియొక్కతునకలను, నాల్గుగాభాగింపఁబడిన జలముయొక్క సగముభాగమందు ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, భూమి, వీనియొక్క సగభాగములను నాలుగుగాభాగింపఁబడిన భూమియొక్కసగముభాగమునందు, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, వీనియొక్కభాగమువలన జీవాదృష్టసహాయంబునఁగూర్చిన క్రమంబుచేత, శబ్దగుణకంబయిన యాకాశంబు శబ్దస్పర్శ గుణకంబయిన పవమానంబు శబ్దస్పర్శ రూపగుణకంబయిన దహనంబు, శబ్దస్పర్శరూపరస గుణకంబయిన జలంబు, శబ్దస్పర్శరస గంధ సమేతంబయిన ధరణియు, నైదు విధములుగా భాగింపఁబడినవై మిగుల విజృంభించి, ప్రబలమాయను, ఈపంచభూతములవలన, అతల, వితల, సుతల, రసాతల, తలాతల, మహాతల, పాతాళ, భూలోక, భువర్లోక, స్వర్లోక, మహర్లోక, జనుర్లోక, తపోలోక, సత్యలోకంబులను, పదునాల్గుభువనంబులాయాలోకోచితములయిన జరాయుజము, అనఁగా మావివలనంబుట్టిన మనుష్యులు, అండజములనఁగా గ్రుడ్డువలనంబుట్టిన సర్పములు మొదలగునవి, స్వేదజములనఁగాఁ జెమ్మటవలనంబుట్టిన పురువులు, ఉద్భిజ్జములనఁగా భూమినిబ్రద్దలుచేసికొని పుట్టినవృక్షాదులు, నాల్గువిధము

లయిన ప్రాణిసముదాయములును, ఆయాజీవులకుందగిన, యన్నపానాదికం బులును గుంభవస్త్రాదిక సర్వపదార్థంబులుపుట్టెను. ఇంతవఱకుంజేరి స్థూల ప్రపంచసృష్టియగు, ఈస్థూలోపాధికి వ్యష్టిసమష్ట్యాత్మకంబయిన జీవేశ్వరుల జాగ్రదవస్థయగును. అందొక్క వ్యష్టి, స్థూలశరీర, జాగరణంబులందాలింగ దేహోపాధికుండై తైజసుం డభిమానంబుచేఁ జిదాభాసుండన వ్యావహారి కుండన, విశ్వుండననొప్పు. హిరణ్యగర్భుండనై సనేను, సమష్టి, స్థూలవిగ్రహ, జాగ్రత్తావిశిష్టుండనై, విశేషముగఁదోఁచుచున్నాను, గనుక వైరాజసుండన నెల్లజీవులయందు నేననునభిమానముంజేయుచున్నాను, కావున వైశ్వానరుం డని నానావిధములుగఁదోఁచుచున్నాను, గనుక విరాట్పురుషుండని సకలజగ దారాధ్యుండని ప్రకాశించుచుండుదు, మఱియును. 24

సీ॥ భూమిపాదంబులు, పొందొప్పనాకంబు, మస్తకంబగుమిన్ను, మఱియుముఖ్య
మునుసురుచిరనాభి, మొనసిదివాకర, సోములునేత్రముల్, సొంపుగాను
దిక్కులుశ్రోత్రముల్, దీప్తిచేవెలుఁగొందు, నగ్నియాస్యంబు పెం,పారగంధ
వహుఁడుప్రాణంబులు, వరవిరాట్పురుషుండ, నయినట్టినాకున,మంచితముగ

తే॥ ద్విజులుముఖముగ క్షత్రియుల్, విపులహస్త
ములుగ వైశ్యులుతొడలునం,ఘ్రులుగశూద్రు
లును మహావృక్షసస్యాదు, లునుసుభూరి
రోమజాలంబుసుమినాకు, భూమినాథ॥ 25

వ॥ ప్రణవమనెడి శరీరమందు సంచరించెడునాకుఁ బర్వతమ్ము లెముకలుగాను గంగానది మొదలగు పుణ్యనదులు సుషుమ్నాదులయిన డెబ్బదిరెండు నాడు లుగాను సముద్రములు కుక్షిగాను, త్రిసంధ్యాకాలములు వస్త్రములుగాను నీలమేఘపంక్తులు వెండ్రుకలుగాను, ఆధారచక్రము భూమిగాను మణిపూరక చక్రముదకముగాను స్వాధిష్ఠానచక్ర మగ్నిగాను, అనాహతచక్రము వాయువుగాను విశుద్ధచక్ర మాకాశముగాను, మనోబుద్ధి స్వరూపమగు నవ్యక్తనామక ప్రకృతిప్రకాశించునట్టి యాజ్ఞాచక్రముగాను నగును. మఱియు వెన్నెముక మేరువుగాను, ఇళాపింగళానాడులు దక్షిణోత్తరాయణములుగాను శ్రేష్ఠమగు సుషుమ్నానాళము ముక్తిస్థానముగాను నగును॥ 26

సీ॥ అతలంబుపదములు, వితలంబుగుల్భముల్, సుతలంబు,జంఘికల్, సుజననివహ
నుత,రసాతలముజా,నువులుదారుణమహా, తలమూరువులుతలా,తలముకటియు
నాగలోకముమహా, నాభ్యధోభాగంబు, భూర్భువస్స్వర్లోక,ములునునాభి
జఠరవక్షంబులు, సరిమహర్లోకంబు, కంఠంబుసుజనలో, కంబుముఖము

తే॥ మఱితపోలోకమరయ భ్రూ, మధ్యమగును
సత్యలోకంబు విపులమ, స్తకముసుమ్మి
విశ్వరూపధరుండవై, వెలయునాకు
జలనిధిగభీరమధ్యభ క్త, జలజనేత్ర॥ 27

వ॥ ఇట్లు సకలలోకంబుల కాశ్రయమయినదియు నంతటనిండినదియు నామరూపశమదమాద్యనంత కళ్యాణగుణంబులును వర్ణాశ్రమోచితధర్మంబులును, గర్భాధానాదిషోడశకర్మములు లేని సంపూర్ణమయిన సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమయిన పరబ్రహ్మంబునైన నేను సమష్టికారణ స్థూలసూక్ష్మశరీరోపాధి విశిష్టత్వంబువలన, నవ్యాకృతుండన, హిరణ్యగర్భుండన, విరాట్పురుషుండన, సకలజీవోపాస్యుండనై ప్రకాశించుచుండుదు; మఱియు వ్యష్టికారణ స్థూలసూక్ష్మదేహోపాధితాదాత్మ్యాభి మానంబువలనఁ బ్రాజ్ఞుండనఁ, దైజసుండన, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థల ననుభవించుచు జ్ఞానవశుండనయి జీవుఁడన నీశ్వరోపాసకుండనయు, ప్రవర్తించినచందంబునఁ దోఁచెద. ఈజీవేశ్వరతత్త్వంబుల విద్యాకల్పితంబుల యవిద్యశశవిషాణవంధ్యాపుత్ర గగనారవిందంబులభంగి నాయందు నన్నెఱింగిన నభావంబగునట్లుగావున నింక జీవేశ్వరైక్యం బుపదేశించెద. సావధానచిత్తుండవై యాకర్ణింపుమనిశివుండు రాజోత్తమునితో నిట్లనియె. ఘటములయందుఁగల జలమును ద్యజింపఁగ నాకలశమేఘములయందుఁ బ్రతిఫలించిన యాకాశప్రతిబింబములు లేనందున, నాకాశమాకారము లేనిదియును భాగింపరానిదియును, బరిపూర్ణమై యేకమైయుండును. ఆతీరున శరీరముల మాయావిద్యలఁ బరిత్యజింపఁగా జీవేశ్వరులు ప్రకాశింపక పోవుటవలనఁ, దనకంటె నితరములేని బ్రహ్మచైతన్యము ప్రకాశించును. అది యెట్లంటేని కుంభగత జలమునకును, దజ్జలమందుఁగన్పట్టు నాకాశ ప్రతిబింబమునకును, వేఱైనదియు నితర వస్తువులతోసంబంధము లేనిదియు, నాకారము లేనిదియునై, కుంభగతాకాశము ప్రకాశించును. ఆలోచింపఁగా నాత్మానాత్మవివేకముఁగల పండితులకు నాఘటాకాశమే యఖండాకాశమగును. వరుసగా స్థూలసూక్ష్మకారణ దేహములకును,సుకరజాగరణ స్వప్న సుషుప్తులకును బ్రభువులగువిశ్వతైజసప్రాజ్ఞులకు విలక్షణుండగు పరమాత్ముండు వేఱైసాక్షియై ప్రకాశించును. ఆపరమాత్ముఁడు కూటస్థుఁడనఁ బ్రత్యగాత్ముఁడన, నక్షరుండనఁ బురుషుండన సాక్షియనఁగాఁ బ్రకృతిపురుషులనంటక, సచ్చిదానంద చైతన్యమై తేజరిల్లును. మేఘమునకు నామేఘమండలి జలమ్మునకు బ్రహ్మప్రతిచ్ఛాయయైన యా

శ్వరునకు విలక్షణమై చేనినంటనిదై, నిరాకారమై, సర్వవ్యాపకమై మహాకాశమఖండమై యలరును. మఱియు నీశ్వరుని యొక్క తన్మాత్రిత యావస్థాత్రితయములకు నఖిలాత్మకమాయావిప్రాణ విరాట్పురుషావళికి సాక్షియై పరబ్రహ్మము ప్రకాశించును. అతఁడు పరమాత్మయును, బరబ్రహ్మమును, జిత్స్వరూపుఁడునునై నిర్వికల్పుండును, నితరవస్తువులతోఁ సంబంధము లేని వాఁడును దనకంటె వ్యతిరిక్తము లేని వాఁడునై ప్రకాశించుచుండును. ఎట్లనఁగాఁగల శమేఘములయందలి జలములలోఁ బ్రకాశించుచున్న ప్రతిఫలితములైన యాకాశములయొక్క జంటనొక్కసారియే త్యజింపఁగా, ఘటాకాశ మహాకాశములకు నేకత్వంబుకలిగినట్లు వ్యష్టిసమష్టిదేహములను, నవిద్యామాయలను దత్త్వమసీత్యాది మహావాక్యవిచారజ్ఞానముచేతఁ జూచి వర్జించినపుడు, జీవనిష్ఠమైన కూటస్థునకును నీశ్వరనిష్ఠమైన పరబ్రహ్మమునకును నైకమత్యము కలుగును. ఇందుకాత్మానాత్మ వివేకియైనవాఁడు కుండ, మూకుడు, అనుభేదములవదలి మృత్తికనొక్కటిగానే చూచునట్లు కుండనుం జరువును, నేకకాలమందె విసర్జించి ఘటతటాకాంతర్గతజలము నొకటిగా భావించినట్లును దీపకరదీపికాతేజంబు నొక్కటిగాఁ దెలిసికొనునట్లును ఘటమఠంబులను విడిచి తద్ఘటమఠములందలి యాకాశము నొకటిగా నెంచినట్లును, అవిద్యామాయోపాధులుగల జీవేశ్వరులయొక్క తన్మాత్రయోపాధులజంటను బ్రసిద్ధజ్ఞాననేత్రముచేఁ దిరస్కరించి యఖండనిత్యనిర్మల పరమాత్మరూపము నొక్కటిగాఁజూడవలెను. 28

సీ॥ కుండమూకుడనెడి, కులభేదములఁ ద్రోచి, మృత్తికనొకటిగా, నెంచురీతి
కడవంగొలంకును, గడువిసర్జించిత, ద్గతరసమొకటిగాఁగ నెడికరణి
దివ్వియదివటీని, దేకువఁగడకొత్తి, యావెలుఁగొకటిగా, నరయువిధిని
ఘటమఠభేదంబుఁ,గాంచక యందలిమిన్నొక్కటియెయంచు నెన్ను పగిది

తే॥ బాధ్యజీవేశ్వరత్రయో, పాధియుగము
నెంతొవిజ్ఞానదృష్టిచే, నేపుమీఱు
నిర్మలాఖండచైతన్యనియతియొకటి
గావిచారింపవయ్య మే,ధావియనఘ॥ 29

వ॥ ఇట్లుజీవునియొక్క స్థూలసూక్ష్మకారణములతోఁగూడిన జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులనెడు మూఁడవస్థలును విశ్వుండు, తైజసుండు ప్రాజ్ఞుండునను నామత్రయముతోఁగూడిన,యవిద్యోపాధిగలజీవస్వరూపమును స్వల్పజ్ఞానమునఁగర్తృత్వభోక్తృత్వాది గుణంబులంగూడి త్వంపదమునకు వాక్యార్థము. దేహత్రయ వి

లక్షణమును నవస్థాత్ర యద్రష్టయుఁ గోశపంచకాతీతంబును, సన్మతజడ దుఃఖరహితమైనదియునైన ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమే త్వంపదమునకు లక్ష్యార్థము. సమష్టియనఁగా నీశ్వరుని తను త్రయోపాధులును నవస్థాత్రయాత్మకమైన మాయయువైశ్వానర హిరణ్యగర్భావ్యాకృత నామకంబైన మాయాప్రతిబింబేశ్వర చైతన్యంబు సమస్తంబు తెలియుట యొతటికింబ్రభువగుట, యన్నిటియందు నిండియుండుట యనెడు గుణంబులంగూడి తత్పదవాక్యార్థంబు ఈదేశమందున్నది, యాదేశమందు లేదనుట దేశకృతపరిచ్ఛేదము ఈకాలమందున్నది యాకాలమందు లేదనుట కాలకృతపరిచ్ఛేదము. ఈ వస్తువునందున్నది యావస్తువునందు లేదనుట వస్తుకృతపరిచ్ఛేదము. అనఁగా నివి లేనిదియు, స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదరహితంబు. అనఁగా వృక్షమునకు వృక్షాంతరము స్వజాతీయము, పర్వతశిలాదులు విజాతీయములు. పత్రపుష్పఫలాదులు స్వగతము. ఇది స్థావరము. పురుషునకుఁ బురుషాంతరము స్వజాతీయము. వృక్షాదులు విజాతీయములు. నఖకేశాదులు స్వగతములు. ఇది జంగమము. ఈభేదములు లేవనుట సచ్చిదానందములే స్వరూపముగాఁగలదైన పరిపూర్ణాద్వితీయ బ్రహ్మచైతన్యమాత్రంబు, తత్పదలక్ష్యార్థంబగు. విరుద్ధధర్మంబులైన జీవేశ్వరరూపములతో స్వభావధర్మములు గల ప్రత్యగ్బ్రహ్మములకుఁ జేరిక సంభవింపదు. కావున నొక్కదేశంబున నొక్కసమయంబున నొక్కరూపంబుననున్న పురుషుని మఱియొకరాజ్యంబున మఱియొకకాలంబున వేఱురూపంబుచే నుండంగనుంగొని యారాజ్యము, నా సమయము, నాదశాభేదమును, ఈరాజ్యము, నీకాలము, నీదశాతిశయమును లెక్కపెట్టి యాయీదేశకాలరూపవేషములను జూడక కనఁబడిన యతండితఁడని యొక్కఁడిఁగా నెఱింగిన తెఱంగున జహదజహల్లక్షణచేత ననఁగా "సోయందేవదత్త"యను విడిచి విడువనిలక్షణచేత మాయాస్వరూపములైనట్టిరెండైన జీవేశ్వరులను నిషేధించి రెండువిధములైన త్వంపదములకు లక్ష్యార్థములైన చైతన్యంబులకుఁ బొందికనెఱుంగుము, ఇదియేయసిపదార్థము. ఇదియే జీవేశ్వరజ్ఞానము. ఇదియే మహావాక్యార్థంబు. ఇంక జీవబ్రహ్మైక్యంబుపదేశించెద నాకర్ణింపుము, మఱియు నాకాశము నల్లగాను, రజ్జువు సర్పముగాను, దారువుపురుషుఁడుగాను, ఎండమావులు సలిలముగాను ముత్యపుఁజిప్ప రజతముగాను దోఁచి చక్కఁగాఁ బరిశీలింపఁగా వానియందుఁ గలిగిన భ్రాంతి విడిపోయి గగనము శుభ్రవర్ణముగా, ర

జ్జువు ద్రాడుగా, స్థాణువు మనుష్యుఁడుగా, ఎండమావు లెండమావులుగా, ముత్యపుంజిప్పలు ముత్యపుఁజిప్పలుగా నున్నట్లు ప్రత్యగాత్మ పరబ్రహ్మ స్వరూపమయ్యును సనాద్యజ్ఞానస్వరూపమైన నిజస్వభావము వలన జీవరూపముగా నగపడి ముఖ్యమైన తనస్వభావమును దెలిసికొను కాలమందుఁ దొల్లింటి జీవరూపము విడిచి పరిపూర్ణమైన సుఖస్వరూపముగాఁ బ్రకాశించుచుండును. ఇవ్విధంబున దారమనెడు నెఱుకలేనందున రజ్జువునందు సర్పభ్రమయుంచఁబడినదై యాప్తవాక్యంబులచే దారము భుజంగమనెడు భ్రమ నశించుచుండఁగా రజ్జువు రజ్జువైన తెఱంగున నద్వయమైన పరబ్రహ్మము స్వస్వరూప విస్మృతివలనఁ దనకుఁదానే జీవుండై తోఁచి తదుపరి శ్రీ గురువాక్యంబుచే నీవు జీవుండవుకావు. అఖండపరమాత్మస్వరూపివని యేక్షణమందుఁ దెలుపఁబడునో యప్పుడాతండు దేహేంద్రియప్రాణమనోబుద్ధి చిత్తాహంకార భ్రాంతి నివర్తించుచుండ సత్యజ్ఞానానంద నిత్యపరిపూర్ణపరబ్రహ్మమేయగును. ఇది జీవాత్మ పరమాత్మల కైకీభావము. ఇంక నోంకారస్వరూపంబు వివరించెద వినుమని యిట్లనియె. వ్యష్టిసమష్ట్యాత్మకములైన స్థూలదేహములును వ్యష్టిసమష్టి జాగ్రదవస్థలును విశ్వనామకజీవుఁడును విరాట్టనెడు నీశ్వరుఁడును గూడి యవిద్యాపాదాత్మకమైన, యకార ప్రణవార్థమగును. వ్యష్టిసమష్ట్యాత్మకములైన స్వప్నములును, ఆదేహావస్థాభిమానులగు, తైజసనామక జీవుఁడును, హిరణ్యగర్భుఁడనెడు నీశ్వరుండును గూడి బ్రహ్మ ప్రణవార్థమందలి విద్యా పాదాత్మకమై, ఉకారప్రణవార్థమగును. వ్యష్టిసమష్టికారణ శరీరములును, ఆయుభయశరీరావస్థలైన నిద్రావస్థలును ప్రాజ్ఞుఁడను జీవుఁడును, అవ్యాకృతుఁడనెడి యీశ్వరుండును బ్రహ్మప్రణవమందలి యానందపాదస్వరూపమగు మకార ప్రణవార్థమగును. ఎల్లప్పుడు సర్వవ్యాపకమై స్థిరమై సుఖస్వరూపమై జ్ఞానస్వరూపమై ప్రత్యగ్బ్రహ్మచైతన్యము తురీయపాదాత్మకమైన యోంకారమను నర్ధమాత్రయగును. ఇట్లర్ధమాత్రయగుటవలన నవిద్యావిద్యానందపాదాత్మకములైన, అకార, ఉకార, మకారములను, వీనింగూడి యొక్కరూపమగు, కడపటిపాదమగు సామాన్యావస్థయును, అవిద్యారూపమైన యిదియంతయుఁ జెప్పుటకుఁ దగిన యర్థమగుటవలన నీవాక్యార్థము నేనగాను. నేను శుద్ధోంకారస్వరూపుఁడను. నేనను లక్ష్యార్థముం దెలిసి బ్రహ్మప్రణవమునకు లక్ష్యార్థమై పరబ్రహ్మము నేనని యూహింపవలయును॥

పైఁజెప్పిన ప్రణవార్థప్రకారము జాగ్రదాదిదశలు వ్రాయఁబడినవి.

దేహత్రయము స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరములు	అవస్థాత్రయము జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు	తాపత్రయము ఆధ్యాత్మిక ఆధిదైవిక ఆధిభౌతికములు	సుఖత్రయము విషయానంద వాసనానంద బ్రహ్మానందములు	కర్మత్రయము పుణ్య పాప మిశ్రములు	కర్తృత్రయము జీవ, ఈశ్వర, పరిత్యక్కులు
బుద్ధిత్రయము సాత్విక రాజస తామసములు	శ్రద్ధాత్రయము గురుశాస్త్ర నిష్ఠలు	ధృతిత్రయము సాత్విక రాజస తామస శ్రద్ధలు	గుణత్రయము సత్వరజస్తమో ధృతులు	శక్తిత్రయము ఇచ్ఛా జ్ఞానక్రియలు	కాలత్రయము భూతభవిష్యద్వర్తమానములు
లోకత్రయము స్వర్గమర్త్య పాతాళములు	దేవత్రయము వసురుద్ర ఆదిత్యులు	మూర్తిత్రయము బ్రహ్మావిష్ణురుద్రులు	వృత్తిత్రయము శాంతఘోర మూఢవృత్తులు	స్థానత్రయము నాభి హృదయ భ్రూమధ్యములు	జీవత్రయము విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞులు
ఈశ్వరత్రయము విరాట్టు హిరణ్యగర్భుఁడు అవ్యాకృతుఁడు	విరక్తిత్రయము ఐహిక ఆముష్మిక మిశ్రములు	భక్తిత్రయము బాహ్యభక్తి అనన్యభక్తి ఏకాంతభక్తి	దీక్షాత్రయము దృక్కు వాక్కు స్పర్శము	నేత్రత్రయము వామ దక్షిణ నాసాగ్రములు	లక్ష్యత్రయము బాహ్య, అంతర మధ్యములు
జ్ఞానత్రయము సంజ్ఞా విజ్ఞాన ప్రజ్ఞానములు	మండలత్రయము సూర్యచంద్ర, అగ్నులు	ముక్తిత్రయము క్రమముక్తి జీవన్ముక్తి విదేహముక్తి			

అని యీచెప్పఁబడినవే 'స్వరూపముగాఁగల అకార, ఉకార, మకారములు, కల్పింపఁబడిన, పలుకఁదగిన యర్థముగనుక నీచెప్పఁబడినదంతయును, క్రమముగ, నకారార్థమందుండెడి యకారార్థమును, నుకారార్థమందుండెడి యుకారార్థమును, మకారార్థమందుండెడి మకారార్థమును, నోంకారమందుఁ జేర్చి యవల నర్థమాత్రాస్వరూపమైన, శుద్ధసత్వమును బ్రపంచస్థానమై, యఖండస్వరూపమై, యనాశమై, దృగ్రూపమైన దీనిని, నిర్మలప్రణవముగాఁ జూచి యెప్పుడు నాయావికల్పావికల్పమాత్రుండవై, ప్రకాశింపుము॥ 31

తే॥ అనుచుబోధింపనయ్యెడ, నవనిపతియు
నంతరాత్మానుభవముచే, నభవుదేవుఁ
గాంచి తెలియంగఁగోరెను, ఘనముగాను
వరసువాక్యార్థమును వేగ, వదలినపుడె॥ 32

తే॥ అంతలత్వార్థమునుగనె, నతులయుక్తిఁ దెలుపవేఁడెదశంకరా, దిట్టముగను
నందముగనారునదివిన, డెందమందుఁ గాంతుఁగల్గియె వేఁడితి, గరిమనిన్ను॥ 33

తే॥ అనుచుభూనాథుఁడయ్యెడ, హర్షమెసఁగఁ
దనదుపదపద్మములకునం, దనముచేయ
భూవిభునిఁజూచి శంభుండు, ప్రోలుపుగాను
భూరిసత్కృపఁబల్కెను, బొందుమీఱ॥ 34

వ॥ అన్నజన్యంబగు రేతస్సువలన నుద్భవించి యన్నముచే వృద్ధిఁబొందుచున్న శరీరమన్నమయకోశంబనఁబడు. కర్మేంద్రియములయిదును బంచప్రాణములంగూడి ప్రాణమయకోశమగును. మనశ్చిత్తంబులును జ్ఞానేంద్రియపంచకంబునుగూడి, మనోమయకోశమగును. బుద్ధియు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములైదునుంగూడి విజ్ఞానమయకోశమగును. ప్రియ, మోద, ప్రమోద, వృత్తులుకలదై జగదుత్పత్తి ప్రధానకారణమై యనాదియగు నజ్ఞానమే యానందమయకోశంబనంబడు. మఱియు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులగు కొందఱు పూజ్యతావిశిష్టంబగు నన్నమయకోశము పరబ్రహ్మముగునని పల్కుదురు. మఱికొందఱు కర్మేంద్రియమయమై పంచప్రాణమయమైనకోశమే పరమాత్ముఁడని పల్కుదురు. ఇంకంగొందఱు మిగులనొప్పిదమైన మనోమయకోశమే సచ్చిదానంద స్వరూపుఁడని వచింతురు, వేఱుకొందఱు విజ్ఞానమయకోశమే పరమాత్ముఁడని నుడువుదురు. కొందఱు జ్ఞానులేమియు గోచరింపని శూన్యతత్త్వమే పరిపూర్ణబ్రహ్మమందురు. మఱికొందఱు పరబ్రహ్మమానం

దమయకోశ స్వరూపుఁడగునని చెప్పుదురు. కొందఱుప్రబుద్ధులు సర్వతఃపూర్ణుఁడగువాఁడని యెఱుంగమిఁ ద్రసరేణువులలో నైదవభాగమయిన పరమాణుస్వరూపుఁడనియును, త్రసరేణువులలో మూఁడవభాగమయిన మధ్యమపరిమాణుస్వరూపుఁడనియు నందురు. కారణమేమనజ్ఞానాభావమే. 35

క॥ కొందఱుచిద్రూపుండని। కొందఱుచిదచిత్స్వరూప, కుండంద్రజ్ఞుల్
కొందఱుసద్రూపుండని। యందురుపరమాత్మ, దెలియనర్హత లేమిన్॥ 36

తే॥ కొందఱజ్ఞానులద్వయుఁ, గూర్చివివిధ। గతులభిప్రాయములతోడఁ, గనఁగ లేరు
సచ్చిదానందుఁడనినీవు, సమరసమునఁ, దెలిసిస్థిరబుద్ధినుండుమూ,దివ్యచరిత॥ 37

సీ॥ కుండచూచెడివాఁడు, కుండదాఁగాకను, వేఱుగానున్నట్లు, నేరుపుమెయి
దృఢమైనతనువును, దేకువఁజూచుచుఁ, జిత్పరమానంద, చిన్మయాత్ముఁ
డయిననేనెప్పుడు, నరయదృశ్యంబును, గంధర్వపుర, నిభకాంతితోడ
నిరతంబునుండని, నిర్మలంబయినట్టి, నామరూపాత్మక, శ్రీమెఱసిన

తే॥ ఘనతఁగుటిలయవిద్యచేఁ గలితమైన। వ్యాకులతనిచ్చునటువంటి, యబ్బురంపు
వరతనూకోశమునుగాను, వసుమతీశ। వంశపావనవినుమయా,బ్రహ్మనిరత॥ 38

వ॥ రాజోత్తమాయభేదంబుగా శరీరము నెఱుంగురీతి నీకసంబంధుచున్న దశేంద్రియములను, బంచప్రాణములను, జిత్తమనోహంకృతులను, గనుంగొనుచుఁ జైతన్యంబునైననేనాశరీరేంద్రియప్రాణాదులెప్పుడును, గానేరను. నాకొంక నాశరీరేంద్రియప్రాణాదుల యుత్పత్తిలయములుజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులయందుఁజూడంబడినవగును. ఇంతేకాక యిదినాగృహమనియు,నిదినాసువర్ణంబనియు, నిది నాభార్యయని, యనెడు పురుషుండాగృహధన సువర్ణతల్పములకు వ్యతిరిక్తుఁడై సాక్షియై యవిగాని పగిది నిదినాశరీర, మివినాయింద్రియము, లిదినాప్రాణ, మిదినామన స్సిదినాయహంకృతి, యిది నాబుద్ధియని, యనేక విధంబులుగఁ గసంబంధుసాకారముల నన్నింటిని నాసంబంధమైనవని తెలిసి నిర్ణయముచేయు, నేనాయాశరీరాది నిఖిలవస్తుసంఘమునకు విలక్షణసాక్షినగుదును, కాని యావస్తుసంఘమందునే నేదియుంగానని తెలిపి మఱియునిట్లనియె॥ 39

తే॥ గీ॥ బుద్ధ్యహంకారములతోడి, పొందుగలిగిఁ నేనునేననువాఁడను, నేనుఁజూచి
నేనునేననువాఁడను నేనటంచుఁ దెలిసికొని వృత్తినెటిఁగెడి,తెలివినేను॥ 40

వ॥ శ్రోత్రేంద్రియములవలన సకలశబ్దములను నిర్ణయించి తెలిసికొనెడితెలివి నేను త్వగింద్రియముచేత మృదుకఠినశీతోష్ణమిశ్రములనెడు స్పర్శభేదములనువిభజించి యెఱుంగు నెఱుక నేను. చక్షురింద్రియములచేత దశవిధవర్ణములను నిశ్చ

యించి తెలిసికొను జ్ఞప్తిసి నేను. జిహ్వేంద్రియమున సకలరుచుల విభాగించి తెలిసికొనెడు జ్ఞానము నేను. నాసికేంద్రియమువలన సకలవాసనలను భిన్నపఱచి కనుంగొనెడు తెలివి నేను. మనస్సుచే నెల్లతలంపుల నేర్పరించి యెఱింగెడి యెఱుక నేను. సుశబ్దాపశబ్ద మిశ్రశబ్దములనిచ్చుట పుచ్చుకొనుటలను, రాకపోకలను, మలప్రస్రావముల రాకడపోకడలను, దెలిసికొను జ్ఞానము నేను. ఇంక సర్వోపాధులయందున్నవాఁడనై సర్వేంద్రియక్రియలను శీఘ్రముగాఁజేయుచు, నాచేయంబడినయంతటి నంటక ప్రకాశించు బ్రహ్మమును నేను. మఱియు సంపూర్ణమై, యక్షీణమై, శాశ్వతమైన ప్రకృతికిఁ బరమైన తేజోరూపుండనై, చంద్రుని, నగ్ని హోత్రుని, సూర్యుని, మఱియు నిట్టి తేజోమూర్తులనన్నింటినిఁ దేజరిల్లఁజేయుచు నెల్లప్పుడు సర్వత్రయొక్కరీతి నేకస్వరూపముతో వెలుఁగుదును. అదియునుంగాక, యోపాధికనామంబులనఁగా, విశ్వ, తైజస, ప్రాజ్ఞ, జీవ, విరాట్, హిరణ్యగర్భ, అవ్యాకృత, ఈశ్వరనామముల నామరూపోపాధులవలనఁ గలిగెడు రూపములును సత్యముగా నాకు లేవు. చతుర్దశేంద్రియ వ్యాపారంబులం జూచుచుండెడు నంతర్బాహ్య ప్రపంచమందావరించి సర్వసాక్షినైనందున నాకు నామరూపములు లేవని మఱియు నిట్లనియె॥ 41

తే॥ గీ॥ తనువుగానింద్రియంబులు, ధరణినాథ
కానుప్రాణంబుచిత్తంబు, గానుసుమ్మి
పరమహంకారశూన్యంబు, పార్థివేంద్ర
గానుబుద్ధియుదీర్ఘంబు, గానువినుము॥ 42

తే॥ గీ॥ కానుగుజ్జంబుస్థూలంబు, కానుసూక్ష్మ
మునుమఱియునల్పునెర్పును, మోదమలరఁ
జెలువునుంగానురంగుల, తెరవుగాను
బంచభూతంబులునుగాను, బరమపురుష॥ 43

తే॥ గీ॥ నేనుజీవుండఁగానయ్య, నేనుగాను। గానుకాననువానినిఁ గాంచువాఁడఁ
జూచువానినినిరతంబుఁ, జూచుఁవాఁడ। నౌనుగాననువికృతులు, లేనివాఁడ॥ 44

చ॥ దివియఘటాదులఁ వెలుఁగుదెర్వును జూపెడిరీతిగాసదా
వివశతనొక్కతీరుగను, వేడ్కసముజ్జ్వలచిత్తచక్షువుల్
భువిఁగలదృశ్యసంచయము, పొల్పుగనాత్మసుచేష్టలంతగా
నవిరళయుక్తిఁ జేఁగనుచు, నన్నియునంటకయుందుద్రష్టనై॥ 45

తే॥ సూర్యతేజస్స్రప్రావృత, సుస్వభావ కర్మములయందు నీమానఘనులు వేగ
సంచరించెడిరీతిని, సమరసమున మత్ప్రకాశమునంటిధీ, మానసములు॥ 46

తే॥ అనఁగఁజిత్తంబునింద్రియ,ఘనచయంబు నిజసమస్తంపుఁగార్యాల, నిష్ఠమీఱ
మానకచరించునెందభి,మాన పూర్వకాదివృత్తులచేతను, నార్యవినుత॥ 47

వ॥ జ్ఞానాజ్ఞానములం దెలిసికొనెడి తెలివినేను. శాస్త్రవిహితకర్మలను, దద్విరోధకర్మలను, గనుంగొనువాఁడను నేను. వాదవిషయములనన్నింటిని వాదించునట్టి యథార్థవస్తువును నేను, నేను నేనని పరిశీలించునధికారిని నేను. అవివేకియహమనఁగాఁ బంచకోశాత్మకశరీరమని చూచుంగాన మేల్కని సత్యజ్ఞానానందమయుంగాన పరోక్షజ్ఞానము చేనెఱుంగవలయును. నేననుశబ్దము శరీరమునకభిమానమునకుం దాత్పర్యమగునని తలంచెద. ఆయర్థములు రెండు ననన్వయములగును. నేననుశబ్దము శరీరముకంటె నహంకారముకంటె వేఱైన ప్రత్యగాత్మను సుమీ. ఇంతియకాక సర్వత్రనిండియుండు వానినిఁ గననఁగాఁ బరబ్రహ్మస్వరూపునింగాఁ జెప్పితిని. అవిద్యాసంబంధమువలనఁ గించిజ్ఞత్వాదిగుణములుగల జీవునివలెఁ గనంబడుచున్న ప్రత్యగాత్మయైన నిన్నుఁ బరబ్రహ్మయని చెప్పితి. అఖండసచ్చిదానంద నిత్యపరిపూర్ణమైన నన్ను నవిద్య చేఁ గల్పింపఁబడిన స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీరత్రయాభిమానియగు కూటస్థుఁడని చెప్పలేదు గనుక నీవు పంచకోశాదివ్యతిరిక్తాఖండసచ్చిదానంద పరమాత్మ నేననెడు నన్నుఁ జక్కఁగా విచారించి నేననుపదమునకు వాక్యార్థమైన సర్వజ్ఞత్వాది గుణవిశిష్టమైన మాయను నీవనుపదమునకు వాక్యార్థమయిన యవిద్యను వివేకదృష్టిచేత విచారించి యుపనిషత్సారమైన నేతినేతియను మహావాక్యములచేత మాయావిద్యలనువదలి నేననుపదమునకు సర్వసాక్షియునైన నన్నును నీవనుపదమునకు జీవసాక్షియునైన నిన్నును సత్యజ్ఞానానంద నిత్యపరిపూర్ణపరమాత్మయేయని తెలిసిపలుకును. అనఁగా నేనేపరబ్రహ్మము. పరబ్రహ్మమే నేనని పలుకుము. అదియునుంగాక శరీరము మనము, అహంకారమును, అనఁగా శరీరత్రయమును నేనె యనెడు స్మరణనువదలి నిష్ఠచేతఁ బరమాత్మయైన నన్నే ప్రియముతో నేనని విశ్వసించితివేని నీసంశయ జ్ఞానము పక్ష హేతుసాధ్యములచేత, నభేదనిశ్చయముగలదై వృద్ధిఁబొందును. 48

తే॥ స్వాంతమేపనిచేసిన, దంతమనమె చేసితిమటంచుమదిఁదోఁచుస్థిరపురాత
నముగుద్యోతనస్మైచేత,నముఁగనొప్పు నదిమనకుఁగల్పనముసుమీ,యవనినాథ॥

సీ॥ అనవరతంబును, నంతరంగములోన, జానొప్పు తేజస్సు, నేనుసుమ్మి
చావుపుట్టుకయును, సకలవర్ణములును, గర్తృత్వమునుగార్య,కరణములును
వర్ణగుణాశ్రమ, వర్ణంబులునుమఱి, యభిమానములునాకు, నరయ లేవు
వరఘునంబగునాదు, వచనంబు నెమ్మది, యరుచిజనింపంగ, నరయఁబడెడి

తే॥ నింద్రియాదులకోరిక, లెల్లమాని
మానితస్ఫురదభిమాన, మానసవచ
నాదివాసనలందక, యఖిలవిశ్వ
మునునభావంబుగా నెంచి, మోదమలర॥ 50

వ॥ ప్రత్యగాత్మయగునేనే పరబ్రహ్మమను జ్ఞానముచేత, విచారింపఁగాఁ, బరబ్రహ్మేతరముకానని స్ఫురించుటచేత నేనే పరబ్రహ్మస్వరూపమని నిశ్చయింపుము. అనుభవజ్ఞానముచేఁ బరిశీలింపఁగా నెప్పుడును గొంచెమైన వస్తురూపముగాఁగనంబడకయే, వస్తురూపముగానున్న దానివలె వృద్ధినొందుచున్న షడ్భావ వికారములకుం గారణము, అజ్ఞానముగానున్నది. ఈయజ్ఞానలక్షణముఁ జక్కఁగాఁదెలిసికొని ప్రకృతిని నశింపఁజేసి, పరబ్రహ్మస్వరూపివై తాను శరీరమును మఱచి, నిశ్చలబుద్ధిచేఁ బ్రకాశించుచున్న ప్రవర్తనకలవాఁ డల్పకాలములోనే మోక్షమొందునని యుపదేశించి, మఱియుం బరబ్రహ్మస్వరూపము మిగుల స్పష్టముగాఁ దెలిసికొనుట కొఱకు, నింకొక పరమరహస్యంబుఁ జెప్పెద సావధాన చిత్తుండవై యాకర్ణింపుము. 51

చ॥ కలితసుశబ్దశోత్రఘన, గౌరవమానసహంకృతాదులున్
సలలితదృశ్యవస్తువులు, చక్కఁగవీనికిద్రష్టనాదునే
విలసితమైనస్పర్శమును, వీలుగనైదుత్వగింద్రియంబులన్
గలసినచిత్తహంకృతులు, కన్గొనువానికిద్రష్టనాదునే॥ 52

చ॥ సలలితరూపలోచన ను, సారసచిత్తముహంకృతాదులున్
విలసితదృశ్యసంచయము, వీనినిఁజూచెడిద్రష్టనాదునే
లలితరసంబు దెల్పుకొన, లావగుజిహ్వాయుమానసాదులున్
నయయుత;దృశ్యజాతులగ,ణంబులకున్ దగద్రష్టనేఁజుమీ॥ 53

చ॥ అతులసువాసనానహిత, హంకృతియున్ మఱిమానసంబుత
ద్వితతికిదృక్కునేనుజుమి, వింతగలోపలనున్ బహిస్స్థలిన్
ప్రతిభువియందునున్ గలుగు, ప్రాభవయుక్తప్రపంచదృశ్యమ
త్యతిసులభంబుగానగుట, యాపరిపూర్ణసుదృక్కునేఁజుమీ॥ 54

వ॥ నేనుద్రష్టయెట్లన్నఁ జెప్పెదవినుము శ్రోత్రేంద్రియము మొదలుగాఁగల పంచవిషయములుచూడందగిన విస్తారములగు మనోబుద్ధ్యహంకృతులకు శ్రోత్రేంద్రియము మొదలగు నింద్రియపంచకము చూడందగినదగును అట్టిమనోబుద్ధ్యహంకారములకు సంతతనిండియుండు దృక్స్వరూపుఁడనయిన నేనుజూచుటేకాని చూడంబడుట లేనందున సర్వోత్కృష్టమైనదియు షడ్భావవికారములు లేనిదియు విషయశూన్యమయినదియు నాశరహితమయినదియుఁ జిదాకాశ స్వరూపమయినదియు నపవాదవ్యతిరిక్తమయినదియు సచ్చిదానందరూపములచేతఁ బ్రకాశించుచున్నదియునగు విభాగింపఁగాఁబడనినిర్మలమయిన పరబ్రహ్మమును నేనుగానున్నను మనోబుద్ధులు మొదలగు సకలేంద్రియములకు వ్యతిరిక్తమయినట్టి దృగ్వస్తువైననాకుఁ జూడంబడుటయెట్లు లేదనఁగాఁ జెప్పెదనువినుము దృక్సంవిత్తును, జిత్తును, జ్ఞప్తియు, జ్ఞానంబును, బోధంబును, జైతన్యంబును,ననునివి,ఘట,కలశ,కుంభశబ్దంబులభంగిఁబర్యాయనామంబులుఅట్లగుట దృక్కునైన నన్నవలోకించునదిదృగన్యంబనినదీపభాస్యంబులై జడంబులైనఘటాదులుభాసకంబైదీపమును బ్రకాశింపఁజేయనేరనివిధంబున నాచేతం బ్రకాశించెడునచేతనములైనయహంకారము మనస్సు నేత్రము రూపము మొదలగునవిప్రకాశించునట్టినాస్వరూపమును దెలిసికొనంజాలవు. నేనెట్లు ప్రకాశింపఁజేయుచున్నానోయాప్రకారమునన్నును బ్రకాశింపఁజేయుదృక్కు మఱియొక్కటి యున్నదన్నయెడల, నల్పప్రకాశముగల దీపము,అధికప్రకాశముగలసూర్యునెట్లు ప్రకాశింపఁజేయఁజాలదో యట్లే యధికప్రకాశముగల నాస్వరూపమును నీచమగు దృగంతరము తెలిసికొనఁజాలదు. నాతో సమానమైనదృక్కు నన్నెట్లు వెలిఁగింపఁగూడదనిన నొకరత్నము తనతో సమానమగు మఱియొకరత్నమును బ్రకాశింపఁజేయుట కెట్లు సమర్థమైనదిగాదో యట్లే నాతోసమానమైనది నన్నుఁ బ్రకాశింపఁజేయ శక్తముగాదు. అదియునుంగాక యుపనిషదాదులందు వస్తుద్వయమనుక్తమగుటచే మత్సమానమగు వేఱొండున్నదనుట యప్రసిద్ధము. మొదట దృగ్వస్తువు శ్రేష్ఠమైనదంటిమేని యే దృగ్వస్తువు సమస్తమునకు హేతువైనదియుఁ దనకు మఱొక్కహేతువు లేనిదియునై, తనకంటె నిరంతరంబగు సర్వంబును నిర్హేతుకమై తానేచూచునో, యదియే సర్వశ్రేష్ఠమైన నేనుగనుక నేను స్వయముగాఁ బ్రకాశించునట్టి పరిపూర్ణజ్ఞానరూపమైన పరమాత్మనగుదును॥ 55

సీ॥ తెలియంగఁబడుచున్న, యలవిశ్వమంతయు,దృశ్యంబటంచును, దృఢముగాను
తెలివినైనసర్వంబు, తేటగాఁజూచెను, ద్రష్టనునేఁజుమ్ము, ధరణినాథ
నాకంటెమిగులుగా, నేకొంచెమెదిలేను, సత్యంబువేదాంత, సంగ్రహంబు
విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ, విపులతనుత్రయావస్థాత్రయాలకుఁ, బర్వయవల
తే॥ భిన్నమైనట్టివాఁడను, వీతరాగ, యట్టివిషత్రయాద్యము, లనఁగఁబరఁగు
వానియెడనుండిలేములు,వరుసనెఱుఁగు నిరుపమజ్ఞానరూపుండ, నీరజాక్ష॥ 56

“క్షరాక్షరవిచారము”

వ॥ పంచభూతములును బుద్ధియును, అభిమానమును, అవ్యక్తమును మూలప్రకృతియును, జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియదశకంబును, వీనికధిష్ఠానమయిన యొకమనస్సును, జేరి, పదునొకొండుటియును బంచతన్మాత్రలును, మనోవృత్తివాంఛయు, నప్రియము, ఖేదమోదములును, దేహేంద్రియాదిసంఘాతధైర్యమను నివి క్షేత్రమనియు, నక్షరమనియు మిక్కిలి రాణించును. ఈభూతపంచకము లోనగువానిరూపముగనుండునవియే, యపరాప్రకృతియనియుఁ, బ్రకృతియనియుఁ, జెప్పనొప్పును. ఈమూలప్రకృతితోడంగలసి, మెలంగుచుండెడి జీవుండక్షరుండనియు, నాత్మయనియు, క్షేత్రజ్ఞుండనియుఁ జెప్పనొప్పును. ఈప్రకృతికిం బురుషునకును జేరిక గలుగుచుండఁగా, నొప్పిదముగవీక్షించుచుండెడి నేను బురుషోత్తముండనునట్లును బరుండనునట్లును, బ్రకాశించుచుందును॥ 57

క॥ నేననుచునక్షరుండ। జ్ఞానముచేక్షరమునెఱుఁగు, చందంబునవి
జ్ఞానముచేనప్పురుషుని। నేనసివీక్షింతువేఱు, నిజముగ లేమిన్॥ 58

క॥ పరమాత్మయనఁగనాకును। బరమాక్షరపురుషునకును, వరభేదంబున్
బరికింపలేదుబింబం। బరయం బ్రతిబింబమునకు నగుభిదమాడ్కిన్॥ 59

తే॥ ఘటమువగులంగఁ దద్ఘటాకాశ, మాక
సమున నైక్యంబుఁగనురీతి, జ్ఞానదృష్టిఁ
దనువునెడఁబాసి, యక్షరుండైనయునన్నుఁ।
గూడిక్రమ్మరఁదొలిసంజ్ఞ, గొనఁడునిజము॥ 60

వ॥ ఇవ్విధంబునఁ బంచభూతంబులును, మనోబుద్ధ్యహంకారంబులును, వీనికిహేతువులైనవిక్షేపశక్తియు, జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులును, బంచవిషయంబులుంగూడి, యిరువదినాలుగుతత్త్వంబులగును. కొందఱువాగాదికర్మేంద్రియములైదును, శ్రోత్రాదిజ్ఞానేంద్రియంబులైదును శబ్దాదిపంచవిషయంబులును ప్రాణాదిపంచప్రాణంబులును, మనఃప్రభృత్యంతరింద్రియములును నా

లుగుచేరి, చతుర్వింశతి తత్వంబులని పలుకుదురు. ఈతత్వంబులును శరీరత్రి
యంబనియుఁ, బంచకోశంబులనియుఁ, బండితులు గణింతురు, ఇదిమదీయాప
రాకృతి, అనఁగానాసంబంధమైన యపరయని పేర్కొనఁబడెడి ప్రకృతి. ఇదిక్షే
త్రంబుక్షరంబుప్రకృతియనాత్మదృశ్యంబసత్తుజడంబు. దుఃఖాత్మకంబు సంసా
రంబననొప్పు. పూర్ణతప్తంబగు నయఃఖండంబుతోఁగలసి ప్రకాశించునగ్నిరీతి
నసత్యరూపమైననే ననుభావముచేత, నీప్రకృతితో మిళితమై సంచరించుచు
న్న నాకళచేతంబుట్టిన చిదాభాసుండిరువది యైదవవాఁడు. ఈజీవుఁడు నా
సంబంధమై పరాభిఖ్యయగు ప్రకృతిక్షేత్రజ్ఞుఁడనియు, నక్షరుండనియుఁ, బురు
షుండనియు నాత్ముఁడనియు, సాక్షియనియుఁద్రికాలాబాధ్యమైనస్వరూపముఁ
గలవాఁడు జ్ఞానస్వరూపుండానంద స్వరూపుండు, సంసారియను నటుల వె
లుఁగుచుండును. అదియెట్లన్న, ముందుచెప్పంబడిన యిరువది నాల్గుతత్వంబు
లయందు ముఖ్యమయినదియు, సమస్తకార్యములైన కార్యమనశబ్దాది కార్య
ములకును, కారణమన నింద్రియములకును ఆధారమయినదియు సకలవాస
నామయంబును మొదలులేని, పలుకనర్హముగాని ప్రకృతిచే నిర్మింపఁబడినట్టి
బుద్ధ్యహంకారాత్మకాంతఃకరణవృత్తి విశేషంబునందు, జలఘటంబు నంబాది
త్యప్రతిబింబంబు దర్పణంబునందు ముఖాభాసముందోఁచిన నస్మచ్ఛాయ
ప్రతిఫలించి, ఆయంతఃకరణవృత్తిరూపోపాధిఁగలవాఁడై వ్యాపారవత్కార
ణంబులగు చక్షురాదులనెడు భోజ్యజ్ఞానప్రమాణశబ్దములచేఁ బలుకందగిన
స్థూలశరీరసంబంధమయినయవకాశస్థానములయందుఁగూడినజ్ఞానకర్మేంద్రియ
ప్రాణపంచకసమన్వితమనశ్చిత్తాత్మకాంతఃకరణవృత్తివిశేషసాధనంబుచేతఁగా
ర్యమనఁగాఁజక్షురాదికరణజనితకార్యములనెడుభోగమనఁగా భోజ్యప్రాప్తమ
యినభోగములనెడుజ్ఞేయప్రమేయశబ్దవాచ్యంబులైనశబ్దాదివిషయంబుల నను
భవించుచుఁగర్తయు భోక్తయు జ్ఞాతయుఁ బ్రమాతయు శ్రోతయుస్పృష్టయు
ద్రష్టయు,రసయితయు, ఘ్రాతయువక్తయు, దాతయుఁగంతయు విసర్జయితయు నా
నందయితయుఁబ్రాణియు మన్తయుననఁగా మననముచేయువాఁడును దేహముఁ
గలవాఁడును జీవుండును, అని పలుకునట్లు తెలసినవాఁడై సమధికశరీరమనఁ
గా స్థూలశరీరమునకు జాగ్రదవస్థకుంగర్తయై విశ్వుండన సూక్ష్మదేహస్వప్నా
వస్థాభిమానియై తైజసుండనఁ గారణాంగ సుషుప్త్యవస్థాభిమానియై, ప్రా
జ్ఞుండన విలసిల్లి నిఖిలవాసనాసమేతుండై, యయస్కాంత సాన్నిధ్యంబుచే
నినుము చలించెడు విధానసూర్యాలోకంబు నాశ్రయించి స్వస్వవ్యాపారం

బుల సంచరించు మనుష్యులవలె సర్వాధిష్ఠానభూతుండు ప్రధానపురుషేశ్వరుండు పురాణపురుషోత్తమాఖ్యుండు తనకు ముఖ్యబింబభూతుండు షడ్వింశకుండు పరుండు పరమాత్ముండనైన నాసన్నిధానంబున నస్మదీయ తేజంబు సంశ్రయించియు నన్నెఱుంగక తన్ను నామరూపాత్మకునింగాఁదలంచి సంసృతిచక్రంబుననే పరిభ్రమించు. కొంతకాలంబునకుఁ బెక్కుజాములయందు సంపాదితమయిన సుకృతరాశియొక్క పరిపక్వసమృద్ధివలనను నాదయవలనను స్వచ్ఛమనస్కుండై నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, ఐహికాముష్మికార్థఫలభోగవిరామము, శమాదిషట్కసంపత్తిమోక్షమునను నాలుగు నుపకరణముల యొక్క సమృద్ధితోఁగూడినవాఁడై సద్గురుచరణంబు లాశ్రయించినవాఁడై తత్ప్రసాదలబ్ధాత్మానాత్మవివేకజ్ఞాన కలితుండై యక్షరుండుగా, నాద్యహంకృత్యంతంబైన క్షమంబంతయుఁ దానుగానని నిరాకరించి కలశజలనాశానంతరంబుననుపసూర్యకంబు మార్తాండునింజెందిన చందంబుననుకురవియోగంబగుచుండ వదనాభాసంబు ప్రధానాననంబునంగలసినరీతి మఠఘటకుడ్యకుసూలస్తంభపటాద్యఖిలమూర్తద్రవ్యంబుల వేర్వేఱవిభజించిన యశేషవస్తునిషేధావధీభూతంబు నునమూర్తంబునగు తదవచ్ఛిన్నాకాశంబు మహాకాశంబయిన పగిదిఁ దన్నుత్రయవిలక్షణుండు నవస్థాత్రయసాక్షియుఁ బంచకోశవ్యతిరిక్తుండునై యఖండాద్వితీయసచ్చిదానంద స్వరూపపరిపూర్ణ పరబ్రహ్మతత్త్వమాత్రుండగు క్షరాక్షరాతీత పురుషోత్తమ తత్త్వంబేనని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 61

సీ॥ పంచతన్మాత్రలు. పంచేంద్రియములచేఁ, గనుగొనఁబడియెడు, ఘనుఁడ నేను
బంచకోశములను, బంచభూతంబుల, నెంచికన్గొనునట్టి యెఱుక నేను
నాకిది తెలిసెను, నాకదియంతగాఁ, దెలియదు తెల్పెదఁ, దెలియుదనుచుఁ
బల్కితినిఁకఁబల్కఁ, బల్కెదననిమదిఁ, దలఁపనుదలఁచితి, దలఁచెదనఁగ
తే॥ బాహ్యమందంతరంబునఁ, బటిమఁదెలియఁ
బడుసువృత్తులఁదెలియుచుఁ, బ్రభవెలుంగు
లనువెలుంగులుకల్గఁగా, లాలితముగఁ
గనుచువెల్గించుతొలివెలుం, గనఁగనేను॥ 62

వ॥ అనఁగా సనాతనప్రకాశముగల నన్ను విజ్ఞానసంపత్తిగల మనస్సుచేతం దెలియుము. 63

శా॥ నానాచ్ఛిద్రఘటాంతరోదరములో, నక్షజాలసందీప్తిచే
లోనన్ వెల్పలనుండువస్తుచయమున్, లోకంబులున్ మెచ్చఁగాఁ

గానంజేసెడిదీపకాంతిగతిగా,ఁ గన్పట్టుహృద్దీయుత
జ్ఞానప్రాణముఖాఖిలేంద్రియములన్ సంశ్లాఘ్యమామేనిలోన్‌॥ 64

తే॥ చక్కఁగానందునుండిన, సంజ్ఞనేను। గారణము లేనియవివేకి, కల్పనమున
బాహ్యకాంతగనామరూ,పప్రముఖవి। తతివెలింగించుచుందును,దగినలీల॥ 65

వ॥ వసుధాధిపా! దేహమును బ్రాణములును జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములును యథార్థముగాఁదమ్ముం దామెఱుంగఁజాలవు. ఇట్టివితరము నెట్లు తెలిసికొను ను. అయ్యవితరముం దెలిసికొనలేవనుట నిక్కము. సర్వసాక్షినైన నేనెప్పు డు నాదేహేంద్రియాదులను, నాదేహేంద్రియవ్యాపారములను నసత్యము గాను బరబ్రహ్మమయిననన్ను సత్యముగానుజూతును. మఱియుం దెలిసికొను వాఁడు తెలిపి, జ్ఞానమునునవిమనస్సుయొక్కయుం బ్రజ్ఞయొక్కయు సంక ల్పవృత్తులే స్వరూపముగాఁగలవి. అట్టిజ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానములయొక్క నాశము నుత్పత్తిని సుషుప్తిజాగ్రదవస్థలుకనఁబఱచుచుందును. నేనుగూటస్థబ్రహ్మమున యి యాయాశ్చర్యములను నాసుషుప్త్యవస్థలనుగలిగించెడు స్వకీయమయిన ప్రకృతింజూచు ప్రకాశముచేత నున్నదియు లేనిదియునగు వస్తువులకంటెవిల క్షణుండనై యుందును. మత్సాన్నిధ్యమువలన నవ్యక్తము, నాయవ్యక్తయు తమయిన పవనప్రాణాదివాయువులు మనస్సును నేత్రశ్రోత్రాదిదశేంద్రియ ములును మిగులంబ్రకాశించుచున్న సూదంటురాతిసమీపమందు సూదులు కదలంబాఱినరీతి దేహేంద్రియాదులచేతనములగుటచే నా తేజస్సుచేత సంచ రించుంగాని తమంతటందిరుగనేరవు. తప్తంబగు నినుపముద్దయొక్క లోపల వెలుపలవ్యాపించిన యగ్నిమండలమువలె నేనేయవిద్యచేనావరింపంబడిన ప్ర పంచమునులెస్సగా నెలింగించుచున్న జ్ఞానస్వరూపుండను. మఱియుభూమి, ఉదకము, అగ్ని, వాయువు, మిన్ను వీనియొక్క లోపలవ్యాపించియున్న స కలమునకాధారభూతమయిన ద్రష్టను. సూర్యచంద్రులయందు నంగారకాది గ్రహములయందు నశ్విన్యాదితారలయందు విద్యుత్తులందు నావరించియున్న దివ్యతేజస్సయిననేను, అమరమానవపశుపక్షిమృగంబులు మొదలయిన ప్రా ణులయొక్క బుద్ధిని వికసింపఁజేసెడు మహాజ్ఞానసంపన్నుండనునేను నలువ మొదలగువేల్పులచేత వేఁడుకొనందగినయనేకములైన శాంతశమద మాద్య నంత సద్గుణయుక్తమైనశరీరముగలవాఁడనునేను కార్యరూపంబులై దృశ్యం బులైన చతుర్దశభువనములకు శోభిల్లుచున్న ఘటశరావాదులకు మృత్తిక వలె సమవాయికారణంబును గులాలుండైనట్లు శుద్ధసత్త్వస్వరూపమై నిరతి

శయమైన కారణోపాధియైన మాయతోఁగూడిన పరమాత్మను నేనని మఱి యునిట్లనియె॥ 66

సీ॥ వేదశాస్త్రంబులు, వివిధాగమంబులు, తెలియంగఁదగినట్టి, దీప్రనిత్య
వరపరబ్రహ్మగా, మెఱయుచుండెడినేను, సర్వజ్ఞులైనట్టి సరసులకును
జపతపోదానసం, చయయజ్ఞములచేత, నారాధ్యుఁడైనట్టి, హరిని నేను
సకలభూతములందు, సాక్షినై వెల్గుచుఁ గాలత్రయంబున, ఘనతనొందు

తే॥ ననఘసాకారుఁడనుగాను, వినుసమష్టి
ఘనతనుద్వయమేశిన, మునకుఁజొరమి
సరినిరాకారుఁడనుగాను, సాక్షి నగుచుఁ
గారణశరీరమేనను, కలఁక లేమి॥ 67

తే॥ సకలప్రాణులయందునే, సకలప్రాణ
ములును నాయందునుండఁగాఁ బొరయ నెందు
వానినవినన్ను నంటవు, వసుమతీశ
సమతనుండెడిగగనంబు, చందమునను॥ 68

వ॥ ఎండమావులంజూచి, యుదకమని భ్రమించి, పిదప నెండమావులుగ నెఱింగిన వానికి, జగములగపడక నేనెకనంబడుదును॥ 69

సీ॥ ఘృతముతోఁగూడిన, క్షీరధారలుచాల, మధురమైయున్నట్లు, మనుజవర్య
కనఁబడుచున్నట్టి, గాఢానృతంబును, జడమసుఖంబైన, జగము నెపుడు
మూఢుల కెల్లను, మొనసిసత్యముగాను చైతన్యమునుగాను, జతువులకు
సుఖభోగములుగాను, సుస్థితిఁగనుపట్టు, నెల్లన న్నెనయుట, వల్లఁజూమ్ము

తే॥ జ్ఞానులకఖండసద్రూప, ఘనియుక్తమైనయానందసుస్వరూప, పానసాక్షి
నగుచుసుజ్ఞానమునఁదెలి,యంగఁబడియు||సంతసమ్మునసాక్షాత్క,రింతునధిప ||

వ॥ అట్లు నేనై సాక్షాత్కరించుటవలన బ్రహ్మజ్ఞానులందఱు నన్ను సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపునిఁగాను, సర్వకర్తృత్వకరణ కార్యములకు సాక్షింగాఁదెలిసి యెల్ల ప్పుడున్మరింపవలయు. అనియిట్లుచెప్పఁగావిని యారాజోత్తముండు శ్రీగురు మూర్తి పాదారవిందములకు సాష్టాంగప్రణామమ్ము లాచరించి వినయవివేక ములతో నిట్లువిన్నవించెను. ఓమహానుభావా! ఏనియమముకలిగి, ఏసమ యంబున నెటువంటి తూష్ణీంభావము కలిగియుండి, వాఙ్మౌనమనఁగా నింద్రి యములఁగుదియించిపట్టుట, అక్షరమౌనమనఁగాఁ జేష్టారహితుఁడయియుండు ట. కాష్ఠమౌనములనెడు మౌనత్రయముంబూని యోమౌనియో మంత్రము, తంత్రము, అనఁగానిర్గుణమో, సగుణమో, యేదోస్థిరబుద్ధితో, ధ్యానింపవల

యుంగాన, నేనడిగినవన్నియుఁ, దెలియంజెప్పవేయన నమ్మహామహుం 71
డిట్లనియె॥

శా॥ భూపాలుండతిభక్తితోనడుగఁగా, భూతేశ్వరుండప్డుతాఁ
ప్రాపౌచున్ నిజమానసంబునఁగడున్, రాణించుప్రేమార్భటిన్
శ్రీపుణ్యుండగుశిష్యుఁడూకొనఁగను, శ్రీగూర్చుహర్షోక్తులన్
దీపింపంబలికెన్ సమస్తమగుసం, దేహమ్ములెందోచనన్॥ 72

సీ॥ భూనాథదేహంబు, భూరిసదాగతు, లింద్రియపంక్తియు, నెచ్చుస్వాంత
బుద్ధులు నేనని, పొల్పారమానమ్ము, పూనినమానవ, పుంగవునకుఁ
ద్రివిధవానములను, దేశకాలములను, నియమతంత్రంబులు, నిక్కువముగఁ
గనుఁగొనుసాక్షిని, ఘనశక్తినేనను, పూరుషునకు లేవుపు,ణ్యచరిత

తే॥ తద్వికారచయంబులు, తథ్యముగను। గానఁదెల్పెదవినుమయ్య, గౌరవమున
నిర్మలస్వాంతముననీవు, నేర్పుబలిమి। నార్తజనపోషణోల్లాస, యభవదాస॥ 73

సీ॥ ఆత్మయనాత్మయన్, వ్యాప్తిచేరెండైన, వస్తుయుగ్మంబును, వరసులక్ష్య
ములుగదా యందున మొనసి యనాత్మాత్మభ్రమసృష్టి మొదలుగాఁ బ్రబలము
గను। సహజమైయుండఁగా, సరసంబుగా నాత్మజ్ఞప్తివంచునునీవుసాధువిధిని
నంటినేనీకమీఁద, నన్యమేమియు లేదు, శుద్ధపరబ్రహ్మ, సుస్థిరునకు

తే॥ ఘనసుకూటస్థచైతన్య, గంధునకును వేఱుగానియఖండవివేకమూర్తి
యనఁగ నానందమయువిన, గనఁగ లేదు కాననీవది తెలియుము, గౌరవాబ్ధి॥ 74

వ॥ జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియములను, మనస్సును, బంచప్రాణములను లయింపఁ
జేయవలయు ననెడు నభ్యాసవ్యాకులతను వదలి యేకీభూతబుద్ధివై, యస
మానమై సంపూర్ణమైనదగు నిర్వికల్పసమాధిం జెందుమని మఱియు నిట్లనియె.
రాజోత్తమా నీవు మాయావికారములగు దారపుత్రులను శరీరేంద్రియము
లను మనోబుద్ధిచిత్తహంకారములను, వదలుటకుం దగిన యుక్తిం దెలిసిన ప్రమా
ణాతీతమైన, జ్ఞేయస్వరూపము కలవాఁడవు గాన నేదేశమందైన, నేకాలమం
దైన నేమి సేయుచుండిన, నెట్టులయిన సమస్తక్రియలజ్ఞానకల్పితంబులు. నేన
వికారుండ ప్రపంచశూన్యమైన కల్పనారహితమైన సంపూర్ణమైన నిశ్చలమైన
పరిశుద్ధమైన యవినశ్వర సత్యస్వరూపమయిన జ్ఞానస్వరూపమైన యానంద
నిర్మలనిరీహాపరిపూర్ణనిర్గుణకూటస్థునికంటె వేఱుగాని పరబ్రహ్మమునని తురీ
యసమాధిచే నెల్లప్పుడాత్మావలోకనము చేసెడు సత్పురుషునకుఁ బ్రణవాది
మంత్రములును, శాస్త్రములు నేల. విధినిషేధకామ్యప్రాయశ్చిత్తాదికర్మంబు

లెందుకు జపతపోవ్రతదానయజ్ఞంబు లెందుకు. నామవర్ణాశ్రమాభిమానంబు లెందుకు కూడవుసుమీయనియిట్లనియె. 75

తే॥ వసుధపతిసర్వవాసనా, వాసితంబు
లింగదేహంబుజడమగు, లీలదాని
నంటక వెలుంగుచుండుఁజి, దాత్ముఁడచ్చి
దాత్ముఁడగువానివికృతు లెట్లంటునఘ॥ 76

వ॥ ఘటముంబొందిన ప్రతిబింబముయొక్క సర్వవిధజలచలనాది వ్యాపారములా బింబమున కధిష్ఠానమయి ప్రకాశింపఁజేయుచున్న రవినంటనట్లు దేహేంద్రియ ప్రాణబుద్ధి హంకారములకు దదింద్రియాదులకు స్వాభావికములగు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలును, ఆదేహేంద్రియాదిధర్మములను వెలుంగఁజేయుచు సాక్షియై ప్రకాశించు సద్రూపుఁడును జ్ఞానస్వరూపుండునైన పరబ్రహ్మమునంటవు. తెలుచుగా నట్టిపరబ్రహ్మస్వరూపియై యొప్పు బ్రహ్మవేత్తకు వర్ణాశ్రమాచారాది నియమములు గలుగనేరవు. బ్రహ్మవేత్త, కర్తగాఁడు గనుక చతుర్దశేంద్రియ వ్యాపారములు లేవు. బ్రహ్మవేత్త నాకంటె నితరుఁడుగాఁడు. బ్రహ్మసాక్షాత్కారముచే విచారించినచో, బ్రహ్మవేత్తకుఁ బరబ్రహ్మమైన నాకును భేదము లేదు. అనఁగా బ్రహ్మనిష్ఠునకుం గేవలాత్మయగు నేనన్యుండఁగాను. ఆబ్రహ్మవిదుండు బ్రహ్మమయిన నాకంటె నన్యుండుగాఁడు. బ్రహ్మజ్ఞానమనునది యజ్ఞానియైన తన్నును విజ్ఞానస్వరూపుండనయిన నన్నునుండెలియఁజాలమిచే నజ్ఞానమనంబునం గానంబడదు. మఱియునతిసుగుణులు నిర్వికారుండనైన నన్ను జ్ఞానదుఃఖమోహాత్మకగుణత్రయ స్వరూపియగు ప్రధానమునంటునప్పుడు సగుణుఁడందురు. ఆప్రకృతిని వదలునప్పుడు గుణరహితుఁడందురు. ఆసంయోగవియోగములు లేవు. గనుక యీరెండునుంగాను, తుమ్మెదలు, మిడుతలు, పక్షులు, సింహములు, లేళ్ళు, కోఁతులు, గుఱ్ఱములు, పాములు; దేవతలు, మనుష్యులు మొదలగు జంగమజంతువులతోఁ బర్వతములు, వృక్షములు మొదలగు స్థావరములతోఁగూడియుం గూడకయునుండక యేకరీతిగాఁ బ్రకాశించుచుండును. అట్టి నేను నీకంటె భిన్నముకాను గనుక నన్ను నీవేయని కనుఁగొనుము. అభిమానియగు జీవునకు శరీరము తానే యనెడు దృష్టియే విల్లుగాను నిరంతరము గుణత్రయయుక్తమయిన మనస్సే బాణముగాను దద్బాణమునకు మిగులయుక్తములై కనంబడెడు దురింద్రియవ్యాపారములు లక్ష్యములుగానున్నవి. సమస్తమునకు మనస్సు ప్రధానము. ఆమనస్సునకు ముఖ్యమయినది ప్రకృతి. అట్టి ప్రకృతివదలి చే

వలాత్మయగు నన్నుంజూచిన వెంటనే యాప్రకృతి తనంతందానె క్షీణయగు. ప్రకృతివికారములు కలది. అట్టి ప్రకృతియొక్క స్వభావముందెలిసి పరబ్రహ్మమయిన నన్నుంజూడుము. పరబ్రహ్మము నెఱుంగునపుడు పూనికచేఁ బ్రకృతి యుపకారముం జేయుచుండును. మనస్సాకాశమువలె శూన్యమయినదియు, బ్రహ్మసుఖస్వరూపముగాక శబ్దాదివిషయసుఖరూపమయినదియు నంతర్ముఖమయినదిగాక బహిర్ముఖమయినదియు, నానందస్వరూపమయినది గాక దుఃఖస్వరూపమయినదియుఁ బరాఙ్ముఖమగు బ్రహ్మానందసుఖముగలది యునై, అనఁగా మనస్సు జడమగుటవలన బ్రహ్మానందసుఖము నెఱుంగనేరదు. పరమాత్మ యాకాశమువలెఁ బొడవైనదియు, నంతట నిండియున్నదియునై యున్నది. అట్టియాత్మస్వరూపుఁడైన తన్ను విజ్ఞానశరీరమం దనుభవదృష్టివలనఁ దెలిసికొని జీవించునట్టి బ్రహ్మవేత్తల బ్రతుకే ముఖ్యమయినది. సదసత్తులైన యాత్మానాత్మల యొక్క విమర్శనమందు నేర్పరియగు పండితుండాకాశమెట్లు శరత్కాలమేఘములకు దూరమోయట్లే వికారజన్యదృశ్య ప్రపంచముయొక్క సమూహమునకు విముఖుండై ప్రకాశించును. పరబ్రహ్మము శాశ్వతమయినదియుఁ గాలత్రయాబాధితంబైనదియునై యున్నది. అట్టి బ్రహ్మమునందు జ్ఞానమనఁగా బ్రహ్మజ్ఞానము లభింపఁగా మనస్సు మొదలగు పదునాల్గింద్రియములు పరబ్రహ్మముకంటె భిన్నముగానందున శ్రేష్ఠముగా, మనోహరముగా, నానందకరముగానున్నది. అవివేకి ప్రపంచము పరమాత్మస్వరూపమని తెలియుటకష్టము. గురుకృపగల మహాత్మునకు జగత్తు పరబ్రహ్మేతరముగాదని యెఱుంగుట యనాయాసము. అనియిట్లు శ్రీ గురుస్వామి తద్దాసున కుపదేశించి మఱియునిట్లనియె॥ 77

ఉ॥ మాయనుమిథ్యగాఁ దెలియు, మాయనుఁ దత్కృతమెల్లఁ గల్గును
మ్మాయను మేను నేననకు, మాయను సాక్షి వినీవు చూచుకొ
మ్మాయనుఁ జూడఁగానితర, మాయను నేననిశ్చయించుకొ
మ్మాయనుఁ గాకపోసితర, మాయనుమానము మానుమాయనుల్ 78

ఉ॥ మంచిగురూపదేశమున, మానుగఁ గర్మవిదూరవృత్తుఁడై
యంచితమోహముల్ వదలి, యాశలుమానినిరస్తలోభుఁడై
వంచనలేకక్రోధగతి, వాలుగవీడిధనాదిగర్వముల్
మించినజ్ఞానసంపదను, మేలుగవీడినవాఁడుపోడిమిన్॥ 79

ఉ॥ నీచతరేంద్రియంబులను, నేర్పునలోఁబడఁజేయువాఁడుదృ
గ్గోచరమైనధర్మమును, గూరిమి నెప్పుడువృద్ధిచేయుచున్

భూచరరూపసంఘముల, భూరిసుకీర్తివహించుపెద్దతా
నౌచుశుభప్రదంబగుస, మంచితభక్తిమెలంగుయోగ్యుఁడై॥ 80

వ॥ గురువు తనశిరస్సునందు హస్తముంచి తెలిపిన సత్యస్వరూపము తెలిసినవాఁడుగాను, శమాది షట్కసంపత్తి, సకల సుగుణసంపత్తి, కలమనస్సుగలవాఁడుగాను, సమస్తవిరుద్ధకార్యములు గలదియు, గరళతుల్యమైనదియు నగుపాప సంఘముతోఁగూడిన యింద్రియార్థములకుఁ బరాఙ్ముఖుండుగా నుండును॥ 81

సీ॥ తత్త్వజ్ఞుఁడాదిస, దగువేత్తలనువుగా, బోధించుశాస్త్రాదిబోధవలన
మునుకొనియింద్రియ, ములనిరోధించుచుఁగామాదులన్నింటి, ఘనతమదిని
శోధించివేధించి, శుభ్రతబాధించి, దుఃఖకారణమయి, దుర్భరంపు
గిరులుపాధులవీడిసరసావధీభూతసాదిభూతాదిదై, వాదియజ్ఞ

తే॥ దానమయనిరుపాధిక, తంత్రమసద
బాధకానందదివ్యపాథోధియగుచు
రోగములభూరిమానస, రుగ్ణతలను
బాయఁగలనిష్ఠగలవాఁడె, ప్రాజ్ఞతముఁడు॥ 82

వ॥ అణిమాద్యష్టసంపదలుగల గురుశిక్షవలన వస్తుతత్త్వజ్ఞాన మెఱింగినవాఁడును, బద్మాసనాసీనుండును బ్రహ్మాప్రభృతి దేవతలకు నివాసభూతుఁడైన శివునియొక్క యుపాసనానిష్ఠచేత నుపనిషద్రహస్యార్థ విచారజ్ఞానముయొక్క యునికిచేత వికసించినయంతరంగము కలవాఁడయి యనాదియైన ప్రతిబింబములేని నానార్థావభాసకానంద సత్యాసమానధీసాక్షి శ్రేష్ఠమైన జీవునకెడ తెగనియలవాటుచేఁబోఁగొట్టంబడినబడలికగలవాఁడయ్యు, ధనలేశమువిూఁదనుదారపుత్రధనభృత్యాదులవిూఁద నాసంజేసిమోసపోవక దోసములభరింపకపరబ్రహ్మస్వరూపియైచిద్విలాసుండగుచు, బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠులచేతనిశ్చయింపంబడినయుపదేశింపంబడిన,మోక్షప్రయోజనమునునియతితోఁ గూడుకొనుటచే నానందమొందినవాఁడగుచు నసాధ్యమై, మూఢసంజుష్టమెలనగాఁదిరోధాన శక్తిచేఁ గప్పంబడినదై రజస్సత్వతమోగుణవిశిష్టమయినదై, సుగుణ నీచమైనదై చెడ్డదై,యొప్పుచున్న యవిద్యాసంబంధమగుమాయాసంబంధమైన జీవేశ్వరరూపములైన భూజలాగ్ని వాయు గగనమనోబుద్ధ్యహంకారములమయమై కనంబడుచుండెడు ప్రపంచముపతితమైనదిగాను, మిగులనశించునదిగాను, అనుభవజన్యజ్ఞానదృష్టిచేఁ జూచిమిగిలినవాఁడగుచు భూర్, భువర్ సువరాదిలోకసృష్టికర్తయై యీయెల్లజగంబులనంటని వాఁడగుచు ద్రష్టయైకాలస్థాయియైన నిర్మల పరబ్రహ్మమైవి చేష్టుఁడైన తన్నులెస్సగాఁగాంచి యానదించు

చున్నవాఁడై యభిలషితమోక్షప్రాప్తిం జెందును. బ్రహ్మవేత్తమనస్సును జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములను గదలకుండునట్లు హరించునట్లుచేసి చక్కఁగా మనఃకమలమున కాదికారణమగునట్టి యపరోక్షజ్ఞానజన్యమైన యానంద జలధిని శ్రేష్ఠమైనట్టి బుద్ధి, అజ్ఞానము లేనియ ట్లేకీభవించురీతిని, మిళితమై యుండఁగా శాస్త్రానుభవహీనులందఱు దూషించిన భూషించిన సుఖదుఃఖములు వచ్చునప్పుడు వానియందుం దగులువడక జ్ఞానిం బ్రేమలోఁబొందుచు నేను బ్రహ్మమగుదునో కానోయను సంకోచమును వదలి సనకాదివందనీయుండనైన నాయందైక్యమగును. గనుక పవిత్రమైన బ్రహ్మభావనచేత నింద్రియముల జయించి మనఃకాలుష్యము నడంచి యెల్లప్పు డేకాంతస్థలనివాసివై నన్ను ధ్యానింపుము. మఱియు నన్ను సత్యజ్ఞానానందస్వరూపునిఁగాఁ జూడందగిన మార్గముం దెలిపెద. నిశ్చితభావంబున వినుము, సంశయంబులడంగు. సృష్ట్యాదికాలము మొదలుగ, ననేకవర్ణంబులు గోత్రంబులు నామంబులు రూపంబులు సుఖదుఃఖ పాపసంఘంబులను హరించుచుండ నేను జననమరణ హీనుండనగుటవలనఁ బూనికతో వీనిం జూచుచుందును. ఇంకం జిలుకలు మొదలగుపక్షులు, గుఱ్ఱములు, సర్పములు, పర్వతములు, వృక్షములు, చతుర్దశభువనములు నశింపఁగా సాక్షినై సమస్తముం జూచుచుందు. శరీరేంద్రియ పంచప్రాణములను, ధీమనోహంకారచిత్తములను దమతమచేష్టలు వదలి సుషుప్తియం దవివేకము నశించుచున్నప్పుడు నేను మిగిలియుండుటవలన నాశరీరాదులయొక్క లేమినంతయు నెఱింగియుందును. గావున నంతఃకరణాదివృత్తులు తమతమ వ్యాపారాభిముఖము లేనప్పు డవిలేవనెడి యనుభవముం జక్కఁగాఁ దలంచుచు ననుదిన మవస్థాత్రయమువచ్చుచుం బోవుచుండఁగా నేకస్వరూపుండనై వానిని నిరంతరముం జూచుచుందుటవలన నవి నశ్వరరూపుండను జాగ్రదవస్థలయందుస్వప్న సుషుప్తులు,స్వప్నంబున సుషుప్తిజాగరణంబులు గాఢనిద్రయందు స్వప్నజాగరణములు కలిగి యుండఁగా నేను గాలత్రయములందుం జూచుచుందును॥ 83

చ॥ తనువనుభూమియందుఁ, బటుధాటినవస్థలుమూటియందునుం
ఘనముగనేకరూపమునఁ గాంతినినొక్కదినంబునందు నం
దొనరఁగనుండునట్లుగమ, హాద్ధతి నేగినకాలమందువే
యనుపమవర్తమానమున, నారయవారసుపక్షమందునన్॥ 84

ఉ॥ మాసములందునబ్దముల, మానుగఁగల్పవినాశమందునన్
వీసముమారకేనుదగు, వీలుగనెక్కటనుండుఁగావునన్

దానవరేణ్యా, నిక్కమిది తద్దయుసత్యసురూపినాచు నే
నీసకలేంద్రియాదులన, నీదృశదీప్తిగమింతు నంతటన్॥ 85

శా॥ నేనుంగాననిభావమందు నెపుడున్, నిక్కంబుగా నెంచినన్
భూనాథాగ్రణి, బాహ్యాకాంతరములన్, భూదృశ్యసంఘంబులన్
నానాబాధవివర్జనాదులగునే, నర్మోన్నతిన్ సాక్షినై
యానందంబునఁ బ్రజ్వరిల్లుచును ని, త్యంబొప్పుదున్ మేలుగన్॥ 86

వ॥ పంచప్రళయ వివరణము, మఱియు లఘువర్ణముచ్చరించునంతకాలము నిమే షము. అట్టినిమేషములు పదునెనిమిదియగునేని కాష్ఠయగును. ఆకాష్ఠలు ముప్పదియైనచోఁ గళయగును. ఆకళలుముప్పదియయ్యేనేని క్షణమగును. ఆక్షణములు పండ్రెండయ్యేనేని రెండుగడియలకాలమగును. ఆముహూర్తం బులు మూఁడుపదులయ్యేనేని నొక్కపగలు రేయియునగును. దీని నేయహో రాత్రమందురు. అట్టిదినమందు స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములును, దశేంద్రి యములును దశవిధప్రాణములును, అంతఃకరణంబులును, మనస్సును, దమ తమవ్యాపారములవదలితమకుంగారణమైన నిద్రారూపమగు నజ్ఞానమనెడు నంధకారమందు హరించును. అట్లు క్షీణించినపుడు జాగ్రత్స్వప్నరూపమై నదియు, సకలేంద్రియరూపమగునదియునగు ప్రపంచము పృథివియందు గంధ గుణమువలెనున్నదయి చిగుళ్లు, ఆఁకులు, పుష్పములు కాయలు పం డ్లు వేళ్లు, శాఖలు, చిఱుకొమ్మలు, ఇవియేస్వరూపముగాఁగల వటవృ క్షము వటబీజము నందును ననేక విధ వర్ణములు గల నెమిలి తన గ్రుడ్డులోని నీటియందున్న విధమునఁ బ్రకృతిలో లీనమయి యుండును. దీనినే, దినప్రళయమందురు. అట్టి పదునైదు దినములొక పక్షమగును. నెలకట్టి పక్షంబులు రెండు, శుక్లపక్షము కృష్ణపక్షమనంబడును. ఇట్టినెలపితృ దేవతలకొక్కదినమగును. ఇట్టినెలలు రెండయిన నొక్కఋతువు. మూఁడుఋ తువులొక్కయయనము. అట్టియయనములుత్తరాయణ దక్షిణాయన నామ కములు రెండైన నొక్కసంవత్సరము. అట్టిసంవత్సరము దేవతలకొక్కదినము. ఇట్లానిర్జరులదినములు వారములు నెలలు. వీనిక్రమముచే ద్వాదశవర్షంబుల య్యేనేని మానవులకుఁబదునేడు లక్షల యిరువదియెనిమిదివేల సంవత్సరము లుగల కృతయుగము. పండ్రెండులక్షల తొంబదియాఱువేల సంవత్సరములు గల త్రేతాయుగము, ఎనిమిదిలక్షల యఱువదినాల్గువేల సంవత్సరములు గల ద్వాపరయుగము. నాలుగులక్షల ముప్పదిరెండుసంవత్సరములుగల కలి

యుగమతిక్రమించును. ఈనాలుగుయుగములొక్క మహాయుగమనంబడును. అట్టిమహాయుగములు డెబ్బదియొక్కటియైన మన్వంతరమగును. అట్టిమన్వంతరములు పదునాలుగైన బ్రహ్మకొక్కపగలగును. ఆపగలు వేయిమహాయుగముల పరిమితిగలకాలము. అట్టిబ్రహ్మదేవుని పగటియందే పదునల్గురుమనువులప్రళయములును, ననేకయుగసంధులుగల ప్రళయములుజరుగును. ఆప్రళయములు నైమిత్తికప్రళయములని, యాగంతుకప్రళయములని,ప్రసిద్ధములు. ఆవిరించి పగటియందు ననేకప్రాణసంఘములు నశించును. ఆదినాంతమందు బ్రహ్మనిద్రించును. ఆనిద్రమహామాయయనంబడును. ఆమాయయందు సకలజీవులప్రవర్తనములు విరామమునొందును. ఆకాలమునందుఁ బంచమహాభూతములు మాత్రము మిగిలియుండును, అది ధాతయొక్క పగటియందుఁగలిగెడు ప్రళయమనంబడును. ఆబ్రహ్మదినసంఖ్యాప్రమాణముచేత,నూరేండ్లౌనేని బ్రహ్మసుఖస్థానముంబొందును.(అనఁగామరణించును)ఆబ్రహ్మమరణకాలమందు మృత్యువు సర్వప్రాణులనొక్కపెట్టునఁ జంపును. అప్పుడు నేనుఫాలనేత్రముం దెఱచిచూతును.రవి ద్వాదశరూపంబులఁ ధరించిప్రకాశించును. ఆకాలమందుమిక్కిలివెలుంగు నగ్నిపుట్టిప్రపంచమంతయునీఱుచేయును. సప్తవాయువులు స్వేచ్ఛగావీఁచును. నవమేఘంబులు విడివడిసాంద్రతర వర్షంబులఁగురియును.ఆవానచే సప్తసముద్రములుచేరి యేకజలంబై భూమండలమును ముంచును. అట్లుముంచునపుడు భూచక్రమాప్రవాహజలమధ్యమందుఁ జిన్నమృత్పిండమువలెఁగరగిపోవును.తప్తంబగునయఃఖండంబొకనీటిబొట్టునుబీల్చినవిధంబున బడబాగ్నివిజృంభించి యాజలముం ద్రాఁగును. గాలి దీపమును మలిపినట్లు తద్బడబాగ్నిని గొప్పగాలి నశింపఁజేయును.ఆపెనుగాలి నిరాధారమగుటవలన గగనమంతటవ్యాపించి జీవులు నిద్రయందు నశించు విధమున నాయాకాశమందేనశించును.శబ్దగుణకమైన యాకాశము శ్రవణేంద్రియస్వరూపమైన మనసు మ్రింగినట్లా మహాగగనమును గొప్పదైనయామనస్సుమ్రింగును. శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములనెడు పంచతన్మాత్రలతోఁగూడిన యామనస్సును నిద్రాసమయము మ్రింగినట్లు మహదహంకారముమ్రింగును. ఆయహంకారమును సమష్టిజ్ఞానముకబళించును. ఆసమష్టిజ్ఞానమును మహాతత్త్వమందురు. ఆమహాతత్త్వమును మూలప్రకృతి తనలోఁ జేర్చికొని మరుగుపఱచుకొనియుండును. ఆమూలప్రకృతియే మాయయనియు నవిద్యయనియు నవ్యక్తమనియుఁ దమ

స్సనియు సుషుప్తియనియుఁ బ్రకృతియనియు నానందమనియుం జెప్పంబడు. అట్టితుద మొదలు లేనిదియు నిట్టిదట్టిదని చెప్పఁగూడనిదియునగునజ్ఞానము. అట్టియజ్ఞానము సద్గురుబోధితజీవేశ్వరులయొక్క (త్వంపదలక్ష్యార్థమైన శుద్ధప్రత్యగాత్మజీవుఁడు తత్పదలక్ష్యార్థమైన పరిపూర్ణబ్రహ్మచైతన్యము, ఈశ్వరుఁడు) ఐక్యజ్ఞానానుభవకాలమందు నశించును. అట్టియజ్ఞాననాశమే మహాప్రళయమనంబడును. ఈప్రళయమునే యత్యంతికప్రళయమనియుం జెప్పుదురు. ఇట్టినిత్యనైమిత్తికదైనందిన కల్పాంతమహాప్రళయములయందు దేనిచే బాధింపంబడక సాక్షినై యాప్రళయములనన్నింటింజూచుచుఁ గాలత్రయమందు నొక్కతీరుననే యుండుటవలన సర్వకాలపరిచ్ఛేదశూన్యుండనగుదును॥ 87

క॥ ఇదికలశంబిదివస్త్రం బిదిగేహంబిదియుగోడ, యిదిగహనంబా
నిదిగోత్రంబిదిభూమియు నిదియుదకంబంచుఁబలుకు, నింపలరంగ॥ 88

ఉ॥ ఈతఁడువహ్నియానిదియు, నింపగువాయువటంచుఁబల్కితా
నీతఁడుద్వాదశాత్ముఁడగు, నెప్పటికియ్యదియేవలాహకం
బీతఁడెయోషధీశుఁడగు, నీతనిపక్కలవెల్గుఁదారలం
చాతతదీప్తినుండునవి, యానుగ్రహంబులటంచువెండియు॥ 89

అ॥ ఇవియచేతనంబు, లివియెచేతనములు టంచునీతఁడాతఁడనఁగఁ బరఁగు
చున్నవాఁడితండె, సుస్థిరమ్ముగనంచు వెలయుచుండు నెపుడు వేడ్కమీఱ॥ 90

తే॥ అట్టినాకంబె వేఱగు, ననెడిజడము లైనబాహ్యపదార్థసం,హతులనెల్ల
సాధనములేకయరిగెడి, సాక్షినగుట నేనుజిద్రూపకుఁడసుమ్ము, నీరజాక్ష॥ 91

వ॥ ఇదిదేహంబు, ఇదియింద్రియదశకంబు, ఇదివిషయపంచకంబు, ఇదిప్రాణవాయువు, ఇదిమానసము, ఇదిచిత్తము, ఇదియహంకారము, ఇదిబుద్ధి, ఇదిజ్ఞానము, ఇదియజ్ఞానము, ఇదికామము, ఇదిక్రోధము,ఇదిలోభము,ఇదిమోహము, ఇదిదీర్ఘక్రోధంబు, ఇదిమదంబు, ఇదిజాగరణంబు, ఇదిస్వప్నంబు, ఇదిసుషుప్తి, ఇదితురీయంబు, నాయెదుటంగనంబడు నంతర్దృశ్యములన్నింటిని నెల్లప్పుడే సాధనములేక సాక్షినగుచు నేనెఱుంగుదుంగావున నిత్యనిర్మలచిత్స్వరూపుండను, మఱియుందలంపఁగా నెప్పుడుక్రమముగా లభ్యమగుదుఃఖములను దొలంగునటుల వీక్షించుచునధికముగాఁ జలనములేని సుఖాతిశయమునుంబొందుచుండుటకుఁ గోరుచుందుంగనుక నేను నిరతిశయానందరసమునకు స్థానభూతుండనయియుందును. ఆహేతువుచేత బ్రహ్మానందస్వరూపుండఁ జుమీయని మఱియునిట్లనియె॥ 92

తే॥ సకలకష్టాత్మకంబైన, సాంద్రవిషయ
పుంజమత్యంతసుఖకమై, పొసఁగునెల్ల
మిగులనానందమయుఁడనై, మించునాదు
నవ్యప్రతిబింబమునఁగదా, శ్రావ్యచరిత॥ 93

తే॥ నాకుఖేదంబుకల్పిత, నటనఁదోఁచు। సుఖము సహజమునాకగు, సూరివర్య
యట్లుగావుననిరతిశ,యాప్రమేయ। నిరుపమానందమయుఁడను,నేనుభూప॥ 94

వ॥ అఖండలక్షణము ఇట్లుకాలత్రయంబువలన బాధింపంబడని హేతువునఁ దనయం దభ్యసింపంబడిన సమస్తపదార్థ భాసకత్వంబువలనను మహత్తరానంద రసాశ్రయుండనగుటవలనను సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపకుండనైన నేను మణి కనకరజత తామ్రలోహ కాంస్యమృణ్మయకలశములయొక్క లోపలవెలుపల నంటక మిన్నాపరించియున్నట్లు గగనవాయుతేజోజలభూదేవ మానవపశు పక్ష్యాదుల చరాచరంబులయందు లోపలవెలుపల సంబంధములేనివాఁడనై పూర్ణుండనగుటవలన నాకు దేశముచేతం జేయఁబడిన భేదములేదు. వచింపం గూడని ప్రకృతిచేత నిర్మింపంబడిన కాలత్రయమందు నొక్కరూపముచేత ద్రష్టనైయుండి తత్కాలత్రయంబును నన్నిటిని నిరంతరము విషయములని తెలియుటచేతఁ గాలకృతపరిచ్ఛేదంబు కలుగదు. మఱియుంజెట్టునకు మఱి యొకచెట్టు తనజాతికలదై శిలాదులు పృథగ్జాతికలనై పత్రపుష్పఫలాదికం బులు తనయందుంగలవై వెలసినట్లు మాయామయమగు నీలోకంబునశించు నదియగుటవలనఁ గరచరణాద్యవయవశూన్యమైనదియు నంతటనిండియున్న దియు దేనితోడంజేరనిదియునైన యాకాశమునకు శూన్యరూపమేనైజమై నందునఁ గుందేటికొమ్మున్నదియు లేనిదియుఁగానట్లు తనజాతివలనంగలిగిన వేఱొక్కజాతివలనంగలిగిన స్వగతంబులు అనఁగాఁదన్నుఁబొందియున్న భేద ములుకానేరవు. ఈత్రివిధభేదములులేకుండుటవలన వస్తుకృతపరిచ్ఛేదంబు శూన్యంబగును. ఇట్లు దేశకాలవస్తుకృతభేదము లేకపోవుటవల్ల నద్వితీయ పరిపూర్ణప్రత్యగభిన్న పరబ్రహ్మచైతన్యంబగుదునని వెండియునిట్లనియె॥ 95

తే॥ సచ్చిదానందమయుఁడనై, సాంద్రముగను
వెలుఁగుననునేనటంచును, దెలిసియున్న
వేత్తలందఱుముక్తిని, వేగనంది
మత్స్వరూపాత్ములైధాత్రి, మనెదరయ్య॥ 96

మ॥ అనియారీతిని బోధచేసి సుగుణాత్యానందరూపుండనఁ
ఘనుఁడై యుండెడిసీలలోహితుని శ్రీకల్యాణపాదాబ్జమం
దనువందఁ నిజభక్తిచే శిరమునఁ వ్యాపింపఁగాఁ జేసియ
య్యనఘుండత్తఱి వందనంబుసలుపఁ, సాంబుండుసానందుఁడై॥ 97

వ॥ నిజభక్తుండగు నారాజోత్తముంగాంచి యప్పు, డాతని శిరంబను పూర్వా
ద్రిశిఖరంబుపై నభయహస్తం బనెడు నపరోక్షజ్ఞాన కిరణములతోఁగూడిన
సూర్యమండలము డాయంగఁజేర్చి తనరు నీహస్తమస్తక సంయోగము నిప్పు
డే తెలివి యెఱుంగుచున్నదో యాతెలివినీవు. ఆతెలివి నీవనితెలుపఁగానే
ప్రజ్ఞానమెఱుంగు చున్నదో యాప్రజ్ఞానమే నీవనెడు స్వయంప్రకాశముచే నా
రాజోత్తముని బుద్ధియందుఁ బొందియున్న జగత్సృష్టికిఁ బూర్వమందున్న య
జ్ఞానాంధకారమెల్లఁ బాపి కేవల బ్రహ్మస్వరూపముం గనఁబఱచెను. అటు
పిమ్మట నాశిష్యోత్తముం డంతర్హృదయాకాశమందుఁ గనంబడుచు శోభిల్లు
చు మనోహరముగా మాటిమాటికిం గదలుచున్న యన్నృతములైనవిషయ
ములను పోఁకుచున్న యింద్రియములతోఁ గూడిన యధికసమర్థమైన యం
తఃకరణవృత్తియందుంచఁబడిన చిత్కళయొక్క యగ్రమే నివాసముగాఁ
గలదియును మిక్కుటమైన తనతేజస్సుచేత వెలింగింపఁబడుచున్న జగద్వ్రజ
కోశము స్వయంజ్యోతిని జూచెను॥ 98

ఆ॥ అట్టితన్నుఁగాంచి, యానందమూర్తియై
చిత్రరూపమట్లు, చేష్టలుడిగి
తనువుమఱచి కొంత, తడవూరకుండెనా
యవనివిభుఁడు భవుఁడు, హర్షమంద॥ 99

తే॥ కొంచెమైననవిద్యను, గూడనట్టి! ఘనులఁబొగడంగఁజాలరు, మనుజులవని
సకలజగములనెఱిఁగిన, సరసవరుల! నుతులఁజేయంగశక్యమే,నోటికొలఁది 100

తే॥ మంచిసుజ్ఞానయోగ స,మాధినొంది
ప్రబలి యానందమూర్తియై, ప్రజ్వరిల్లు
భూతలేశ్వరుఁడయ్యెడఁ, బొందుగాను
శివునిఁ బొడఁగాంచి యిట్లనెఁ, జిత్తమలర॥ 101

తే॥ మ్రొక్కి మూఢతవీడి స,మ్మోదమలర
భక్తితోఁడుతయోగాను, భవమునొంది
నిలిచియున్నట్టి శిష్యుని నెమ్మిఁజూచి
శివుఁడు కౌఁగిటఁజేర్చె సుశ్రీవెలుంగ॥ 102

వ॥ ఇత్తెఱంగున మన్నించిన నయ్యవనీపతి యయ్యుమాపతి కనేకవిధ పూజాపుర
స్కారస్తోత్రంబు లొనర్చినన విని హరిప్రియ యటులైన నాశివోత్తమునకుఁ
బశుపతి యేమియుపదేశించెనని నీరజాక్షుం బ్రశ్నించిన నిట్లనియె॥ 103

సీ॥ ప్రణవాంతరావాస, ప్రణవస్వరూపక, ప్రణవజ్ఞప్రణవవి, పాకతుంద
ప్రణవార్థవేదివై, ప్రణుతినొందెడువాఁడ, ప్రణవార్థదృష్టిని బ్రబలువాఁడ
ప్రణవవేద్యా నీవు, ప్రణవాధినాథతఁ, బ్రణవసంజనియందుఁ, బ్రథమకార
ణుండవు పాపాప, నోదనదక్షుండ, వఖిలస్వరూపమై, యలరువాఁడ

తే॥ నీమహత్త్వంబు సూరిమ, ణిప్రకాండ
గమ్యమైయుండు నిత్యంబు, గణుతిఁగాంచు
కార్యకారణకలనంబు, గల్గువాఁడ
నిత్యవిజ్ఞానధనమతుల్, నించువాఁడ॥ 104

వ॥ మఱియు వికారములులేనివాఁడా, వ్యాధులులేనివాఁడా, గుణత్రయరహితుఁడా
క్షరాక్షరాతీతుఁడా, యఖండానందనిశ్చితస్వరూపుఁడా, చరాచరనిర్మితసమ
స్తసంసారధారిజీవకూటస్థవ్యత్యస్తుఁడా, బ్రహ్మవేత్తలకు గోచరించువాఁడా,
సూర్యచంద్రాగ్ని తేజోధికతేజస్సుగలవాఁడా, నిత్యనిరతిశయానందముగల
వాఁడా, ప్రణవరూపప్రపంచగర్భముగలవాఁడా, మాయావ్యతిరిక్తుఁడా, సృష్టి
స్థితిలయకారకుఁడా, అణిమాదిసిద్ధ్యష్టకప్రదుఁడా, చిచ్ఛక్తికిస్థానమైనవాఁడా,
వేదవేద్యుఁడా, వేదస్వరూపుఁడా, వేదవాఙ్మండనుఁడా, యుపనిషదర్థసంగ్రా
హకజ్ఞేయుఁడా, చతుష్షష్టివిద్యాధారుఁడా, బ్రహ్మజ్ఞానప్రదుఁడా, యజ్ఞఫల
దుఁడా, మంత్రప్రభావప్రదర్శకుఁడా, మంత్రాధారదైవతస్వరూపుఁడా, యర్చ
నాఫలసంధాయకుఁడా, యనంతనామప్రభావుఁడా, యార్తజనరక్షకుఁడా,
గురుజ్ఞానధురంధరుఁడా, సంకల్పాతీతుఁడా, బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నిధాన ప్రణవ
ప్రభావపరమాధార సుగుణగణనాప్రకాశకుఁడా, సర్వభూతాంతర్యామిత్వ
సమస్త ప్రపంచాతీతత్వసాంద్రతరరసైకస్వరూపత్వసత్త్వప్రధానుఁడా, దేవ
దేవుఁడాయని వెండియునిట్లనియె॥ 105

మ॥ ప్రచురంబైన పరాపరప్రకృతిసంప్రాప్తుండవై మాయయం
దుచితంబైనవశంబుగైకొని సదా, యుద్భావవేత్తృత్వసం
శుచిశక్త్యుజ్జ్వలితుండసర్వమునకుఁ, సంహారకర్తవ్యతా
ఖచితోద్భూతసమస్తభూతగురుతా, కల్యాణసంధాయివై॥ 106

తే॥ సర్వరక్షకుఁడవుసర్వ, సంహారణుఁడ
వౌదుసర్వేశ్వరుండవు, హారిసర్వ
గురుఁడవౌసర్వసాక్షివి, యరయసర్వ
తోముఖుండవు జగదాళి, పోషకుఁడవు॥ 107

తే॥ నిర్వికల్పనిరంజన, నిర్వికార నిర్గుణ బ్రహ్మమైయొప్పు, నినుభజింతు
సంతతంబాత్మమయతనా, దాత్కరింపు। శ్రీసదాశివపార్వతీచిత్తచోర॥ 107

తే॥ పరిణవరూపప్రపంచనం, పత్తియందు। నేనువెలుఁగుచునుండుదు, నిర్మలముగ
నాప్రపంచంబునాయఁదు, నలఘుచరిత। ప్రజ్వరిల్లుచునుండును, బ్రబలముగను॥

తే॥ అరసియట్లాటఁజూచున, మంచితముగ। యుక్తియేభవదీయమా, యోగమాయ
యిట్టియోగసుదృష్టిచే, నెవ్వఁడునిన్ను। నీవకనుగొంచునుండెదు,నీయునికిని॥ 109

తే॥ కంటిమీాకృపచేతను, గమలనయన। యిఁగమతెక్కవరంబున, ఘనఁగవలసె
గరిమనీస్థితినాస్థితి, గాభజించు। సలలితాభేదదృష్టినో, సంగుమయ్య॥ 110

వ॥ శాంకరియనియు, దేవియనియు, దుర్గయనియుఁ, ద్రిగుణాత్మకయనియుఁ బ్ర
కృతి యనియు, నెప్పుచున్న నీయొక్క ప్రభావ మపరాప్రకృతియనియుం బ
రాప్రకృతియనియు ద్వివిధమై ప్రకాశించుచుండు; అపరాపరప్రకృతిద్వయ
మందుఁ జతుర్వింశతితత్త్వస్వరూపిణియైన యపరయే దైవియు, నాసురియు,
నన రెండుతెఱంగులం జెప్పంబడు. అందులో దైవియనునది శుద్ధసత్త్వప్రధాన
మైనది గనుక విద్యయనియు, మాయయనియుఁ జెప్పంబడుచున్నది. ఆసురి
యను నవిద్యమాయనుబొంది నీవేమాయాసంబంధముచే నీశ్వరుఁడనునట్టి
యు, నవిద్యాసంసర్గముచే జీవుండనునట్టియుఁ, బేళ్ళచే నొప్పుచుందువు.
విద్యావిద్యారూపప్రకృతసంబంధముచే నీశ్వరజీవసంజ్ఞలును సమష్టివ్యష్టి
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు, సర్వజ్ఞత్వకించిజ్జ్ఞత్వాదులుగలవాఁడవై యీప్రకృతు
ల నీజీవేశ్వరుల సాక్షివై చూచుచుండుటవలన షడ్భావవికారశూన్యుండవు,
మఱియు నపరాప్రకృతి యవిద్య, క్షరము, క్షేత్రము మొదలగు పదములచేఁ
బలుకఁదగిన ప్రకృతియొక్క సమీపమునందుండుటవలనఁబుట్టిన బ్రహ్మప్రకృ
తులయొక్క శ్రేష్ఠమైనప్రతిబింబములయొక్క కూడికచేనైన మిథ్యాతాదాత్మ్య
ముచేత నాప్రకృతియే పరాప్రకృతియను నట్టియు,విద్యయనునట్టియు, క్షరమ
ను నట్టియు, క్షేత్రజ్ఞుండనునట్టియు, సత్తనునట్టియుఁ, బురుషయనునట్టియుం
బేళ్ళచేతఁ బ్రకాశించు, నేనపరపరయనెడి ప్రకృతిద్వయముకంటె వ్యతిరిక్తుఁ
డను. అప్రకృతి వికారములులేనట్టియు, నాప్రకృతుల నంటనిసాక్షినై ప్రకా

శించురీతిం దెలిసికొనినపిమ్మట నీయుపదేశసంజనిత జ్ఞానముచే శరీరేంద్రియాదికము నేఁగాను; తత్సాక్షినని తెలిసి (అనఁగా నపరోక్షజ్ఞానముచే నవిద్యోపాధి జన్యమైనసాక్షి సర్వజ్ఞత్వాది ధర్మముల నిషేధించి సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మలమైన నీస్వరూపమును సేవింతును. బ్రహ్మజ్ఞానవిరక్తియుం బ్రకాశమానమైన బ్రహ్మజ్ఞానమును సాటిలేని సద్రూపానంద పరిపూర్ణములనెడు పంచలక్షణలక్షితైశ్వర్యమును, మహాకర్తృత్వభోక్తృత్వత్యాగిత్వాద్య పరిమితప్రభావమును నవిచ్ఛిన్నకీర్తిని సమగ్రమోక్ష సంపదనుగలిగి సంపూర్ణకృపనంతర్బాహ్యేంద్రియముల నిగ్రహమును, సూర్యచంద్రాగ్ని కాంతులను, మీఱినగొప్పతేజస్సు, మహోగ్రమగు త్రివిధతపస్సు, బ్రహ్మము సత్యమనుట, యంతర్బాహ్యపరిశుద్ధి, ద్వంద్వసహనము, ఋజుభావము, అనునీమొదలుగాఁగల గుణములచేఁ బ్రకాశించుచుండఁగాను శివజీవైక్యమునకుంగారణమైనట్టియుఁ, గారణోపాధియైనట్టియుఁ జతుర్వింశతితత్త్వరూపమైన ప్రపంచమును బాలింపఁగాను సచ్చిదానందలక్షణములు గలిగినట్టియుఁ,ద్రిగుణాత్మిక ప్రకృతితోఁగూడినట్టియుఁ గూడనట్టియు స్వరూపముఁగలపరమాత్మవైన నీవెల్లప్పుడు ప్రత్యగాత్మస్వరూపముచేత బాగుగా దర్శనమిమ్ము సాంబశివాయని మఱియునిట్లనియె॥ 111

సీ॥ ఘనఘటాకాశమా, కాశాంశమగుచును, మేఘంబునకువేఱు, మెఱయనట్లు
క్షరముతోఁగూడియ, క్షరుఁడనై విలసిల్లు, నేనునీయంశంబు, నిశ్చయంబ
యైననవాద్యవి, ద్యాశక్తిగుణరాశి, నాయందునారోప, ణముననిలిపి
జీవుండనంచుసం, సృతిఁజెందియుండితి, నిందాకనదియిప్పు, డెఱిఁగికొంటిఁ

తే॥ గానవివరింపభేదమిం, తైనఁగలుగ। దిట్టివిజ్ఞానసంపద, నెల్లప్రొద్దు
చిత్తమందుఁబ్రకాశింపఁ, జేయుమయ్య।శివమహాదేవశాంభవీ,చిత్తచోర॥ 112

తే॥ నిన్నునువినాగవేఱొండు, నెన్నఁడెఱుఁగ
నెట్లనఁగఁ దెల్పెదను విను, మింపుమీఱ॥
నామహానుభవంబెల్ల, నధిపవినుము
సకలమానింద్రియములకు, సరసముగను॥ 113

తే॥ జగమువిషయంబయావిశ్వ, చారురూపు।డవుగదానీవుతలఁచుట, డంబమంద్రు
గానసీవుప్రసన్నతఁ, గానిపించి। తివిగదాయిప్పుడీవిశ్వ, జవముకనఁగ॥ 114

తే॥ అనుచునెంచెడి యజ్ఞాన, మడఁగిపోయె
నీదయామయ దృష్టిచే, నెమ్మివెలుఁగ

బటిమ నానందమూర్తివై, ప్రబలితయ్యె
సంశయము లేదుగాని యీ, సర్వజగము॥ 115

తే॥ సమరసజ్ఞానవాంఛను, సంతతంబు। లభ్యమౌనట్లు సెలవిమ్ము, లలితముగను
బరమకారుణ్యసాగర భవ్యచరిత। శివమహాదేవశంకరా, శ్రేయమలర॥ 116

సీ॥ ఇరువదినాల్గగు, నింపైనతత్వాల, కాదినాయకుఁడవు, హరిచరిత
పంచవింశకుఁడవు, ప్రకృతికింబరుఁడవు, గురుఁడవుపరమేశ, గుర్తుగాను
బురుషవర్యుఁడవయ్యు, పొందుగానీవును, బురుషేశ్వరుండవు, పూర్ణుఁడనఁగ
బరఁగునిన్నెఱిఁగితిఁ, బ్రబలంబుగానేన, యీజ్ఞానముండదే, యెప్పుఁడనఁగ

తే॥ నలరుసజ్ఞాన కార్యదే, హాదికాత్మ। సంతతాభ్యాస విఖ్యాతి। చారిమమున
నట్లుగావునఁ గేవలా, త్మాత్మయోగ। దృష్టిగలుగంగ జేయుము, దేవదేవ॥ 117

తే॥ అనుచు నీరీతిఁ బ్రార్థిమ, నధిగమించు
నటుల వినఁగోరు భూవరు, నాననంబు
సాదరంబుగఁ జూచి యా, సాంబశివుఁడు
భూరిదయతోడ నిట్లనెఁ బొందుగాను॥ 118

మ॥ నిరతానందము నొందునట్లు మనముల్ నిశ్చేష్టితంబైన యా
వరయోగానుభవంబుచేఁ గలుగు, తత్త్వజ్ఞానసంపన్నమౌ
పరమాహ్లాదసమాధిఁగోరితివి సం,భావించి నేనిప్పుడున్
సరసాంకా,యమనస్కభావమును స్వేచ్ఛన్ దెల్పెదన్ భూవరా॥ 119

ఉ॥ తేలికగాను వారిధులు, తీవ్రతనట్టిటులొక్కపెట్టునన్
వాలుగనీఁదవచ్చును గు,భాలునగోత్రము లెత్తవచ్చు బల్
లాలనతోడ మేఘముల, లాగి తటాలుననూపవచ్చు నీ
కాలములో నమనస్కనిని, గ్రక్కునఁదెల్పఁగరాద యేరికిన్॥ 120

వ॥ కావున నామనోన్మనీయోగము బ్రహ్మవేత్తలకే గ్రహింపఁ గష్టమైనది. బ్రహ్మవిచారదూరులకెట్లు లభ్యమగును, భావమునందుఁ బ్రకృతినిఁ బరమాత్మను జక్కఁగాఁ దెలిసికొనుజ్ఞానముగలవానికి, శాశ్వతసౌఖ్యప్రదమయిన యీయమనస్కరాజయోగము సులభప్రాప్యమగును. వివేకుల యీయమనస్కరాజయోగము, పుష్పములఁగోయుటకంటెఁ గన్నులమూయుటకంటె ననాయాసముగం బొందందగినదియు సౌఖ్యకారియు సూక్ష్మంబును నైయున్నది. అమృతపానంబుభంగి రాజయోగముంబూని యహర్నిశమభేదముగాఁ గేవలాత్మయైన తన్నుంజూచునట్టి బ్రహ్మవేత్త నాముక్తికాంత

పరిగ్రహించును. మృత్యుంజయత్వముంబొందినయట్లు రాజయోగమును ధరించి రాత్రియుంబవలభేదముగాఁ గేవలాత్మయైన తన్నుఁజూచునట్టి బ్రహ్మవేత్త నయ్యమృతాంగన పరిగ్రహించును.

సీ॥ సారపదార్థంబు, చక్కఁగానరయుచుఁ, దానెల్లనిగమముల్, తడయకెపుడు
చదివినసైనను, జారువిశిష్టమా, నేమంబులను నరుల్, నెఱపుచుండి
జపములు తపములు, సక్రమంబుగఁజేసి, సకలతీర్థంబుల సంచరించి
గౌరవంబలరారఁగానుండినను మహా,రాజయోగబలంబు, రామసుమ్ము

తే॥ కానఁ బరమ రహస్యవిజ్ఞాన నిలయ
మైన దమనస్క యోగంబు, దానిమర్మ
మెల్ల నీకెఱిఁగింతును, జిల్లతాఖ్య
సూక్ష్మదృష్టిని గనుమది, సుకరముగను॥ 122

వ॥ పృథివ్యాది సమస్తస్థూల ద్రవ్యములును, బరమాణ్వాది సమస్తసూక్ష్మ ద్రవ్యములును ద్రష్టయును, బ్రమాణమును, దర్శనమును, బ్రమాణములచే నిర్ణయింపందగినవియును మనస్సుకంటె భిన్నములుగా నివియును, నభిలాషయు, సకలేంద్రియముల కనుకూలపదార్థలబ్ధివలనఁ గలిగిన ప్రీతియును, జతుర్దశేంద్రియములకుం బ్రతికూలలభ్యపదార్థమువలనఁ గలిగిన ద్వేషమును, బరులసంపదంజూచి యోర్వకుండుటయు, ననునివి మొదలగు ప్రవర్తనములు మనోరూపంబులే, వర్ణాశ్రమములకుందగినసకలపుణ్యకార్యంబులాగామి సంచితప్రారబ్ధముల రూపసంబంధమును నట్టిబంధవిమోచనమును, మనస్సుకంటెనన్యముకాదు. ఇట్లుచెప్పనేల. నామరూపయుక్తమైన ప్రపంచమంతయు నీవుప్రపంచముగా నెఱింగినదంతయు మనస్సుకంటె భిన్నమే యనంబడును॥ 123

తే॥ సర్వసంసారమును మాన,సమునఁబొడవు
సర్వసంసారమును మాన,సమునునుండు
సర్వసంసారమును మాన,సమునఁనడఁగు
సర్వసంసారమును మాన,సంబెయగును॥ 124

మ॥ ఘనమర్కా గాఢసుషుప్తిలోఁగలిపినన్, మాన్యంబుగానేమియున్
ఘనతన్ దోఁపకయుండునమ్మనము మేల్కాంచంగ నీలోకమున్
నెనరొప్పంగనుపించుచుండును సదా,నిర్బంధమోక్షాది వ
ర్తనమేకారణకార్యసంఘముల నా,ర్యత్వంబునిప్పించెడిన్॥ 125

వ॥ ఆమనస్సు కార్యాకారంబై సంకల్పంబుసంసారంబు సర్వవాసనామయంబు
బంధమోక్షకంబననొప్పు. కారణాకారంబై యవిద్య, ప్రకృతి, యజ్ఞానంబు
మాయయనందనరు. అట్టిమానసంబు లేమియ యమనస్కంబగుటంజేసి॥ 126

ఉ॥ త్రాడునుజూచి సర్పమని, తథ్యముగా భ్రమఁజెంది వేగమే
చూడఁగరజ్జువయ్యెమఱి, జోద్యముగా నొకదారువుం గనన్
వేమకళోడమర్త్యుఁడను, పీలుజనించిన భ్రాంతివీడఁగా
నేఁడదిదారువైనవిధి, నిల్కడన్వాత్తునకన్ని శూన్యమా॥ 127

వ॥ అదెట్లనిన గగనమందు భూసంబంధము చేత నలుపుమొదలగు రంగులుతోఁపఁ
గా నాకాశము నిర్మలమయినదని యెఱింగినపిమ్మటసీలత్వాదులుతోఁపనట్లు,
అఖండపరిపూర్ణసచ్చిదానంద పరబ్రహ్మసందర్శనము కల్గెనేనిఁ గల్పితమగు
మనస్సుతోఁపకలయించి పరబ్రహ్మమేకనంబకును. అదిసాధనచతుష్టయసం
పత్తిపూర్వకంబుగాఁ బరిపూర్ణుండవైయున్నకాలంబున స్వాధిష్ఠానచిదాభా
సుండనైన నీకు నావరణంబులయిన చతుర్వింశతితత్త్వాత్మక పంచకోశంబుల
వేర్వేఱవిభజించి "నేతినేతి" యనుమహావాక్యంబుచెప్పిన విధంబున నేనుగా
నని నిషేధించి కేవలకూటస్థచైతన్యమాత్రుండనైతినని తెలిసి యంతట నీప్ర
కారంబున దేవతిర్యఙ్మనుష్యప్రభృతి సర్వభూతంబులఁ బంచకోశంబులఁ బంచ
మహాభూతంబులనొక్క పెట్ట నిరాకరించి యచ్చుటఁ బరబ్రహ్మచైతన్యం
బుండ భావించి యటుపై,త్వంపదాహంపదాత్మపరప్రజ్ఞానపదలక్ష్యార్థభూత
ప్రత్యగాత్ముండనైననేన, తత్పదబ్రహ్మపదలక్ష్యార్థ భూతపరమాత్ముండనని
యుఁ దత్సత్యజ్ఞానానందస్వరూప పరమాత్ముండ సచ్చిదానందలక్షణప్రత్య
గాత్ముండనైన నేనసియు నిట్లనన్యాఖండసమర సైక్యంబనుభవించినిరా
వరణాధిష్ఠాన పరిపూర్ణా ద్వితీయశుద్ధచైతన్య ప్రకాశమాత్రుండవై ప్రకా
శించునీకుఁ బ్రచండ మార్తాండున కంధకారంబు కనుపట్టనితెఱంగున సర్వ
కారణ కార్యాత్మకంబైన మనంబుగలుగదు. రజ్జ్వారోపిత సర్పంబుఁగని యిది
సర్పంబుగాదని తన్నిరసనంబుకావించి మఱి యిదిరజ్జువని విధించి యయ్యధి
ష్ఠానంబు నెఱింగినపిమ్మటఁ గల్పితభుజంగం బభావంబై, రజ్జుమాత్రంబు
శేషించు తెఱంగున శరీరత్రయంబాత్మకాదని కడఁద్రోప నాత్మానాత్ముండ
వైన నీకు మనంబు లేదు. మఱియు నాసింపఁబడిన ప్రత్యగాత్మకంటె వేఱుగా
ని పరమాత్మకు నాశ్రయమయిన జ్ఞానముయొక్క ప్రతిబింబమైతివేని నీకుం
బ్రపంచమంతియును వేఱుగాఁ గనంబడును. ప్రకాశించుచున్న ముఖ్యుఁడవు

ను శాశ్వతుండవును బ్రతిబింబరహితకూటస్థుండవు నైతివేని బాహ్యాంతరప్రపంచమంతయు నశించును॥ 128

ఉ॥ కన్నులుమూసినైనమఱి, కన్నులువిప్పియునైన నెప్పుడున్
సన్నుతసచ్చిదాత్మకుని. సాంద్రతఁజూడఁగఁ జాలకున్న నా
పన్నుఁడు కన్నులుండెఱవ, బాగుగమూసినఁ గానుపించుఁజే
కొన్నమనోవికారములు, కూరిమి వెల్పలలోన నంతటన్॥ 129

ఉ॥ తారకసాంఖ్యయోగములు, తథ్యమటంచును జూడనేలయిం
పార మనంబుపట్టువిడి, యర్గఁగనీయక యింద్రియంబులన్
ఘోరతనిల్పనేలయటు, కోరిఘటంబునుగాంచురీతిగా
నారసి బ్రహ్మగాదనిన, నంతటఁజూచినఁ దానెబ్రహ్మమా॥ 130

ఉ॥ చూచినయంతలో వెలయు, చోద్యములెల్లను దానయై ప్రభం
గాఁచినహేమమట్లుతుది గౌరవమంది వెలుంగునెమ్మదిన్
సూచనఁదన్నుఁ దాగనని, సుందరశీలు మనంబుస్వేచ్ఛగా
నీచతనెప్పుడున్ మసలి, నెమ్మదిలోలతసంచరించెడిన్॥ 131

క॥ ఘనముగఁ దనుఁదాఁగనుగొను। ఘనసత్పురుషుండునెపుడు ఘనమానసమున్
ఘనమానందాబ్ధిని వెస। ఘనమగ్నతఁజెందుచుండుఁ, గడువేడుకతోన్॥ 132

మ॥ అబలానందనచందనాది విషయా, త్యానందమున్బొందుచున్
శిబికాకుంజరరాజ్యసంపదలచేఁ, జిక్కుండి చిత్తమ్మునన్
బ్రబలానందవివేకలభ్యగుణసం, ప్రాప్తిన్ వెసన్ గాంచఁగా
విబుధానీకము మెచ్చనౌనుజుమి త, ద్విజ్ఞానసంపత్తిచే॥ 133

వ॥ అదియెట్టులన్న ననేకవృక్షగతపుష్పముల సంచరించు ద్విరేఫము గంధఫలీ స్పర్శముకలిగినంతఁ జచ్చునట్లు మనస్సు బ్రహ్మానందమందు లయించును. మఱియుఁ జక్కెరయును లవణంబు నుదకమందుఁ గరఁగినరీతి మిగుల బ్రహ్మస్వరూపమైన తన్నుఁజూచెడు బ్రహ్మవేత్తమనస్సు బ్రహ్మానందసాగరమందు గుండ్రముగాఁ దిరిగి పరవశమగుచు నశించును. ఇంతియకాక యితర సంకల్పములేక యెల్లప్పుడు తాను బరబ్రహ్మమునని పరబ్రహ్మమగు తన్నుఁ జూచువాని మనస్సు తనంతటనే కట్టెలలోని నిప్పు కట్టెలంగాల్చి తాను జల్లారినట్లు తనలోపలనే నశించును. సూర్యుండు గ్రుంకువేళ నతనికిరణములతనివెంటనేపోవునట్లు గొప్పదైన మనస్సులయింపఁగానే ముందుగా నామానసమునందలి గుణత్రయముయొక్క వికారములు నశించును॥ 134

తే॥ సకలప్రారబ్ధ వాసనా,సంఘమెల్ల। నాశమునుబొందకయె తత్త్వధీశపదవి
నందఁగలుగునె యవలీల,న ప్పుడిప్పు। డిట్టిసూనందమిడుబుద్ధి నింపుమీఱ॥

వ॥ అని మఱియు నిట్లనియె. పరమభాగవతోత్తమా! నీవు దేహవ్యతిరిక్తుండవ గుటంజేసి జన్మాస్తిత్వవృద్ధిపరిణామాపక్షయ వినాశంబులును బాల్యకౌమారవయోజరావస్థలును వర్ణాశ్రమ కుల గోత్ర నామరూపదేశకాలాదికంబులును, స్థూలత్వకృశత్వదీర్ఘత్వహ్రస్వత్వసిలత్వ రక్తత్వాదికంబులును నిరింద్రియుండవగుటంజేసి వచనాదానగమన విసర్గానంద కర్మంబులును బంచతన్మాత్ర విషయసంఘంబులును నప్రాణుండవగుటంజేసి కదలుట, పరుగెత్తుట, ముడుచుకొనుట, వణంకుట, చాచుట, మొదలైనవి యునుక్షుత్తు పిపాస మొదలగునవియు లేవు. నీవమనస్కుండవగుటంజేసి నీకుఁగోరుట, కోరకయుండుట, మొదలుగాఁగలదీనగుణంబులును పరబ్రహ్మమనెడు లోకమనెడు నీరెండువస్తువులయొక్క యెఱుంగుటయు నిహాపరలోకభోగంబులయందు నాసలేమియు, శమదమాదికంబును ధీవిలక్షణుండవు, నిరహంకారుండవు. వక్తృత్వ, దాతృత్వ, గంతృత్వ, విసర్జయితృత్వ, సురతాదులచే నానందించుటలును, వినుట, సోఁకుట, చూచుట, రసములంద్రాఁగుట, మూర్కొనుటలును మఱియు నాలోచించుట, చంపుట మొదలగునవియు నీకుఁగలుగవు. నీవు కేవల శుద్ధచిద్రూపప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మచైతన్యప్రకాశమాత్రుండవుగావున నేను శరీరేంద్రియ ప్రాణమనోబుద్ధి చిత్తహంకారంబులుగాను స్వయంప్రకాశ సచ్చిదానందస్వరూపమాత్రుండనని నిన్ను నీవు విలోకించు సమాధిసమయంబున, సకలవికార సమన్విత మనోరహితుండవుగావే, కాలత్రయంబున నీతీరునంబ్రకాశించుటవలన నెప్పుడు వికల్పరహితుండవై యేకస్వరూపుండవై యుండుటంగాదే. సర్వవికారశూన్య సహజామనస్కరాజయోగసమాధియని బోధించినఁ దెలిసి యానరవరుండు శంకరున కిట్లనియె॥

చ॥ కనఁబడువస్తుసంచయము, గౌరవహీనమనాత్మనేనుగా
ననియిదితత్త్వమేననుచు, నచ్చుపడందెలియంగనప్పుడుఙ్
ఘనమఃగమానసంబచట, గట్టిగనుండునొయుండకుండునో
యనుపమభక్తవత్సలత, నయ్యదితెల్పుముపార్వతీపతీ॥ 137

వ॥ సమాధియందుమనంబుగలదంటేని మనసుసమాధియందుండెనేని బుద్ధియును దశేంద్రియంబులును బ్రాణాదులును జేరియుండును. ఈమానసాదులు స్థూలదేహమునువదలియుండవు గనుకయాస్థూలశరీరముండవలసియున్నది. ప్రపం

చమునందు నిమిత్తకారణములయిన దండచక్రాదులు లేక ఘటాదులుండవు గనుక నిచ్చటఁగార్యములగు సూక్ష్మశరీరములుండుటవలన వీనికిఁగారణమగు కారణశరీరముగలదు. అట్టిశరీరత్రయముంబొంది యాద్యంతములు లేని యహంకార వ్యాపారమంతయు స్పష్టముగానుండును. ఆలోచింపఁగా నావిధి నహంకారవ్యాపారమున్నయెడల సహజమైనట్టియు, మనశ్శూన్యమైనట్టియు, శ్రేష్ఠమైనట్టియుఁ బ్రత్యగ్బ్రహ్మస్వరూపమైనట్టియు సమాధి సర్వదాలభింప నేరదు. అందుచేఁజక్కఁగాఁ జిత్తమంతయు నశింప నాపరబ్రహ్మస్వరూపుండై యున్న యాబ్రహ్మనిష్ఠునకు సమాధినుండి మరలలేచుట సంభవింపదు. మరల లేవకుండుటసంభవించెనేని భూమిపై బ్రహ్మనిష్ఠ నెవ్వండుఁబొందఁడు. బ్రహ్మనిష్ఠంబొంది యమనస్కయోగసమాధిని విమర్శించిబోధించు బ్రహ్మవిదులైన యాచార్యులుండరని చిత్తమందు సందేహించుచున్నాను. బ్రహ్మజ్ఞానోపదేష్టలగు గురువులు లేరని చెప్పినయెడల శ్రేష్ఠమైన యోగీశ్వరులయొక్క పరంపరలకును, వారుబోధించినబోధకును, బోధింపంబడినవారి బ్రహ్మనిష్ఠకును సమాధియందు మనస్సుంతయేని లేకుండుటచే బాధకమగును. ఇందుచే జ్ఞానవిజ్ఞానసంపన్నులైన మహానుభావులు సమాధియందుఁ గొంత తడవు మనోరహితులై యుండి కొండొకసేపునకు మేల్కాంచి మెలంగుదురని పరపదంబునొందినవారికిఁ బునరావృత్తిప్రాప్తించునట్లు మోక్షంబున కనిత్యత్వంబువచ్చు. ఇట్లు బహువికల్పసమన్వితంబైన యీసంశయంబు నిశ్శేషంబగునట్లు పరమరహస్యార్థంబుపదేశించి నిరతిశయకరుణాకటాక్షవీక్షణంబుచే ననుగ్రహింపవేయని ప్రార్థించినఁ దద్భక్తుని బుద్ధి కుశలతకు మెచ్చి భక్తావన కుతూహలుండగు శంకరుండు సానందుండై సాదరంబుగానిట్లనియె॥ 138

తే॥ గీ॥ స్వాంతముజడంబు దృశ్యంబు, సారసాక్ష
యణువుమాత్రమనిత్యంబు, లైనదేహ
మింద్రియాదులనిత్యమం, చేవుమీఱ
నవివితర్కించుచుండెదు, నవనినాథ॥ 139

చ॥ జననవినాశయుక్తమును, జక్కనిసంశయరూపచిహ్నలఁ
మనసునఁగల్గియుండినను, మానుగఁజిత్సుఖదీప్తితోడనీ
వనయమునుండమానసిక, మైతగువంచనకల్గఁబోదు చం
ద్రునిఘనవృద్ధి క్షీణతయు, రోయకయంటునెతిగ్మభానునిన్॥ 140

తే॥ గీ॥ ఎంచఁగుండెటకొమ్మున, శేపుమీఱ గగనమునకును జేరిక,కల్గనట్లు
మనమునకుసచ్చిదానంద, మయుఁడవైన నీకుసంబంధమును లేదు, నిర్మలాత్మ॥

వ॥ స్వప్నమందుం జూచిన సంధ్యాకాలమందలి యరుణకాంతులు స్ఫటికపర్వతము నంటనట్లు మానససంబంధములైన సంకల్పవికల్పాదులు స్వయంప్రకాశుండ వగు నిన్నంటనేరవు. మఱియు నచేతనములగు కుంభవస్త్రములయందుం జేరియుండు చిల్లిపడుట, చిల్లిలేకుండుట, సన్నముగనుండుట, మృదువుగా నుండుట, చేరియుండుట, చేరకయుండుట మొదలగు వికారములు జగదుద్దీపకుండగు సూర్యునింబొందంజాల నట్లహంకారము, బుద్ధియు, మనస్సు, నింద్రియశరీరాది విరుద్ధదోషంబులు స్వయంప్రకాశాత్మకుండవైన నిన్నుంబొందవు. వాయుతేజోజలభూతంబులును, నానాల్గుభూతములగుణములగు శబ్దస్పర్శాదులును దనయందుండియును దానన్నిటియందు భూతకార్యములగు స్పర్శాది గుణములయందు వ్యాపించియుండియు నిందు దేనిని నాకాశమంటనట్లీ సమస్తహేతువులైన యింద్రియములును దదింద్రియార్థములయిన సంకల్పవికల్పాదులును నిన్నాశ్రయించి నీయందుండినను సర్వతఃపూర్ణుండవగు నీవు దేనితోడం జేరవు. అందుచే నింద్రియములు, మనస్సువిషయములందుం బ్రవర్తించెనేని నేనుజలింతునని నీవుతలంపకుము. పరమాత్ముండవైన నిన్నుం జూచినేను గదలనివాఁడనని యెఱుంగుము. అటుపై నాయింద్రియమానసంబులును, నతినిశ్చలంబులగును. 142

తే॥ గీ॥ తత్వదీప్తినిజూచెడి, తత్త్వవిదుని । మానసేంద్రియచేష్టలు, మణఁగిపోయి
యొడిగిచలనాదిశూన్యమై, యొప్పియుండు । సింగముంగన్న కరిభంగి, జిగియెఱింగి॥

సీ॥ ఆమానసాద్యంబు, లచలంబులోనెడ, నేనచలుఁడనని, యోచఁబోకు
మాయింద్రియమనస్సు, లటుచలించుటమాని, కదలకుండుటమహా, గరిమఁబొలు
నిన్నంటవవియెల్ల, నిక్కంబుగానీవు, సంతతంబునువాని, సాంద్రబుద్ధి
నెఱుఁగుచునుండెడి, హెచ్చినసాక్షివి, హృదయేంద్రియములకు, నెచ్చిపోయి

తే॥ గీ॥ కానుపింపని కేవల, ఘనుఁడవగుచుఁ
ద్రిగుణములులేనిమూర్తివి, దివ్యచరిత
కాన సతతంబునీవిట్లు, కనుమటంచుఁ
దెలిపి మఱియుఁబ్రేమచేఁ, దెలుపఁదొడఁగె॥ 144

ఉ॥ తొల్లిటికాలమందుఁ గడు, దుర్భరమౌ వనమందు రమ్యసం
ఫుల్లవికాస పుష్పతతిఁ, బొల్చెడియాశ్రమమందునుండఁగా
నుల్లమురంజిలంగ నవు, డుండుము నీశ్వరకామినీమణుల్
పెల్లుగ నన్నుఁ జూచుటకుఁ, బ్రేమదలిర్పఁగఁ గోరిరయ్యెడన్॥ 145

తే॥గీ॥ అట్టిముని భార్యలందఱు, నప్పుడునను
ముందునిడుకొనివారెంతొ, మోదమలర
నితఁడె నీపతియనిసూత్మ్మ, మతినెఱుంగ
నచటివారానుల విభజించి, యడుగనాపె॥ 146

తే॥గీ॥ ఘనతనాఋషులందఱు, కాఁడుకాఁడ
టంచుఁదలయూచుచుండినఁ, గాంచియప్పు
డొకటనోఁగాఁడనకయూర, కుండెనత్తె
అంగుఁగని సంతసించిరా, రమణులెల్ల॥ 147

సీ॥ గాఢవిరక్తిని, ఘనవివేకజ్ఞాన, మునుగూడునట్టియా, ముఖ్యమైన
యాదరువప్పర, మాభాసునకునాత్మ, చిత్సుఖరసమును, శ్రేష్ఠముగను
గనఁబఱునందాక, గౌరవంబలరార, దేహగతేంద్రియాల్, దీప్తివెలయఁ
బ్రాణపంచకమును, బటుసుహృద్బాంధవ, హంకారములఁదోఁచు,నాత్మనిరతి
తే॥గీ॥ నేనదియకానుగానని, నిరసనంబు। కనఁగనంతటనిల్చును, గౌరవమున
మనసుదారువురీతిని, మనుజవర్య! । యింతకువిరాగమేముఖ్య, మెందునంద్రు॥

తే॥గీ॥ ఆచిదాభాసుఁడాబుద్ధి, నధిగమించి
యాత్మచైతన్యతేజంబు, నందుఁ దనకు
వెలుఁగునైక్యంబుచేయధీ, వృత్తిలేక
యెండలోదీపమున్నయ, ట్లుండు ననఘ॥ 149

వ॥ ఇట్లు శరీరేంద్రియప్రాణ మనోబుద్ధిసమన్వితంబైన యహంకారంబుతో సహజతాదాత్మ్యంబుగల స్వాధిష్ఠాన చిదాభాసుండు నిద్రావసరంబున సర్వవ్యాపారంబులు చాలించి శయ్యాతలంబున స్థూలదేహంబుడించి యింద్రియంబుల విడనాడి ప్రాణంబుల డిగ్గవిడిచి మనశ్చిత్తంబుల నహంకారంబు నడంచి యహంకృతిని ధీవృత్తియం దొదిగించి యంతర్ముఖుండై జీవోపాధియైన యవిద్యకాశ్రమమైన పరబ్రహ్మముయొక్క చేరువకు సులభంబుగాఁబోయి ప్రియమోదప్రమోదానందవృత్తులే రూపముగాఁగల యానందమయకోశమందుండన కుపాధిభూతంబై నానావిధవాసనావాసితంబైన బుద్ధి వ్యాపారముచు వదలి యమూలమై యవాచ్యమగు నవివేకాంధకారము నడంచినవాఁడై పిమ్మటఁ గాలత్రయాబాధ్యమైన స్థూలాద్యుపాధులులేని సర్వోత్కృష్ట బ్రహ్మానందసాగరమందు మగ్నుండైనవిధంబునఁ బూర్ణాధికారియై సమాధి సమయంబున మొదలనే దృశ్యంబు గాను ద్రష్టననియు

ద్రష్టనుగాను ద్రష్టనను వృత్తియు దృశ్యంబు గావున దీనికి ద్రష్టననియు నివ్విధంబున విజాతీయప్రత్యయ తిరస్కార స్వజాతీయ ప్రత్యయ వ్యవహారాంగీకారపూర్వకంబుగాఁ గేవల స్వకీయమయిన సుఖము ననుభవించునందాక సమస్తాంతర్బహిర్దృశ్యములను ద్రోయుటయును జేయుచు బుద్ధివ్యాపారమునకు సాక్షి. బ్రహ్మస్వరూపముయొక్క దగ్గఱకుంబోవుచుండఁగా, నేవేళఁ గొఅంతలేని సల్లక్షణచిల్లక్షణ అను లక్షణములే యాకృతిగాఁగల యాత్మసాక్షాత్కారంబగునపుడు మిగుల నెఱ్ఱని యెండలో నుంచఁబడిన కప్పురంపుదివియవలెం బరిపూర్ణప్రత్యగభిన్న పరబ్రహ్మచైతన్యంబుతో నేకీభూతుండై యానందించుచుండు.ఇట్లుండునతండు తన్నుఁదాఁగనుంగొనుచుఁ దనకు నభిముఖుండై యుండమింజేసి సర్వకారణమైన యామనస్సుచేత నముగనుక గాలితగులనిదీపమువలెఁ గదలకుండియు సంకల్పరూపముగ వ్యాపింపకుండుటచేత లేని దానివలెనుండును. ఇదియే సహజామనస్కరాజయోగసమాధి. ఇదియే జీవన్ముక్తియని యుపదేశించునెడ నిజముఖారవిందవిలోకనమ్ముసేయుచు ముసిముసినగవులు నగుచుం గాత్యాయని నెమ్మొగంబువీక్షించి వికసితవదన కమలుండై యావృత్తియే కళంకములేని శుద్ధసత్త్వమగు పరబ్రహ్మమును బ్రత్యగాత్మనుం జేర్పందగిన తెలివియే యాకృతిగాఁగల జ్ఞానమే యీపతివ్రతాశ్రేష్ఠురాలగు భవాని సర్వకాలములందెడఁబాయకుండునదియు సమస్తకాంక్షాప్రయోజనమిచ్చునదియు లోఁబడి నడుచుకొనునదియు నై యుండును. నేనిప్పుడు చెప్పిన వృత్తి జ్ఞానమున కాధారమైనట్టియు నిర్మలమైనట్టియుం బరమాత్మను నాయొక్క సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మలత్వమును విమర్శించి తెలిసికొనుమని ప్రజ్ఞానలక్షణముచేత బ్రహ్మభావమును బుద్ధికందంజేసి యాబ్రహ్మానుభవముం గనంబఱచి మరల నిట్లనియె॥ 150

తే॥గీ॥ ప్రీతిశోడను శివమహా, విభుఁడయంచు
భక్తినెవ్వరు నాస్వరూ పప్రశస్తి
పొందుదురొ వారిఁదక్కనీ భూరికాళి
యెవ్వరింబ్రోవకుండు నీ,వెఱుగు భూప॥ 151

సీ॥ సత్యమసత్యంబు, చక్కఁజేయఁగనేర్చు ననృతమ్ముఋతమని యనఁగనేర్చు
విద్యయవిద్యఁగా వేడ్కతోఁగననేర్చు యజడమ్ముజడముగా ననఁగనేర్చుఁ
గష్టమ్ముసుఖముగా ఘనతఁజూపఁగనేర్చు సుఖముకష్టమ్ముగాఁ జూపనేర్చు
నిదియదిగాదని యింపుగాననేర్చు నదియిదిగాదని యనఁగనేర్చు

తే॥గీ॥ మొదలఁగలదియొకలదు లే నిదియ లేదు
కడఁగియుజడంబెయజడము జడముజడము
సుఖమెసుఖముతలంపన సుఖముసుఖము
నదియె యిదియిదియదియని యాడనేర్చు॥ 152

వ॥ అట్లు గావునఁ బొందంగూడని వస్తువును బొందంజేయునదియుఁ బరబ్రహ్మ
మునకుం గూటస్థచైతన్యమునకు నైక్యముంగలుగఁజేసెడి జ్ఞానస్వరూపమై
నదియు నాయందు వీడనిపొందిక గల చిచ్ఛక్తియైనదియు నత్యంతనిర్మలమై
నదియు ననుగ్రహము గలదియు నగు సర్వజ్ఞ స్వతంత్రాది షట్ఛక్తియుక్త
మగు నీగౌరీభగవతి ననుకూలంగాఁ జేసికొను. అట్లనుకూలంగాఁ జేసికొంటి
వేని శీఘ్రంబ ప్రత్యగాత్మవైన నీకు శాశ్వతమైనట్టిదియు స్థూలసూక్ష్మకార
ణోపాధులు లేనట్టిదియుఁ బ్రకృత్యతీతమైనట్టిదియు స్వచ్ఛమైనదియు స్వకీయ
మైనదియు నగు బ్రహ్మానందానుభవము లభించును. అట్టియానందము లభిం
చు నుపాయములను జెప్పెదను వినుమని యిట్లనియె॥ 153

మ॥ నిరతిన్ లక్ష్మియుఁ గేశవుండుసురలున్ నిక్కంబుగా నాత్మలం
దరయన్ సత్యసురూపవృత్తిగతిత థ్యంబొప్పఁగానయ్యెడన్
నిరతిం జేర్చి సదార్యమింపఁగనుహ్మా న్నీ రేజసంతృప్తితోఁ
బరమానందుఁడవైన నాకుఁబటిమన్ భాసిల్లె శంభుండనన్॥ 154

తే॥గీ॥ ఈయిలాస్థలిశివపదం బేపుమీఱఁ। బలుకఁదగినట్టివాఁడనై ప్రబలినేను
బ్రహ్మవేత్తలుబుద్ధిని బటిమమీఱ। నేంద్రియాంగంబులనునస త్తైయటంచు॥

వ॥ నుడువుచుండఁ జిదాత్మనగుచు నేనెప్పుడు మిగిలియుందును॥ 156

తే॥గీ॥ భూరిగుణశివనామంబు పొందినట్టి
యేనుబెద్దలు బుద్ధి చిత్తేంద్రియాంగ
ముల ననాత్మయనికడకు మోదమలరఁ
బుచ్చుమిగులుదుఁ జిన్మయ పూర్ణుఁడగుచు॥ 157

వ॥ జ్ఞానస్వరూపినైన నాకు సత్తామాత్రపరమాత్మనైన నాయొక్కయాకృతిం
దెలియంజేసెడి వృత్తిజ్ఞానము, అనఁగా, స్వరూపజ్ఞానమే వృత్తిజ్ఞానమైయ
జ్ఞానరూపమైన జగత్తును గాల్చి స్వరూపజ్ఞానమందె కలయును. అట్టి వృ
త్తి జ్ఞానము నాకుంగలుగుటవలన నిత్యవిభూత్యధిదేవతయగు పార్వతీదేవి
బ్రహ్మముందెలియునట్టిజ్ఞానము నా స్త్రీశబ్దము చేతఁ జెప్పంబడుటవలనను దత్ప
దలక్ష్యార్థమువలన నాకు శ్రీ సదాశివనామమొప్పును. మఱియు విచారిం

పఁగా వృత్తిజ్ఞానముస కెల్లప్పుడుసాక్షియుఁగూటస్థుండు నగునాయొక్కయునికి శోధించి తెలిసికొనుటకుం బ్రసిద్ధమైనదియు, రెండవదియు నగు శివనామము ప్రత్యగాత్మనైన నాకు సమస్తోపనిషదర్థములకు నునికిపట్టైన ప్రణవస్వరూపమై ప్రకాశించును. సర్వతః పరి పూర్ణతఁ గూటస్థుండనైన నేను సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుండనని నాయునికిశోధించి తెలిసికొనుటకా మూఁడవ శివనామము నశించెడు భూతభౌతికములకంటె నాశమునొందని భూతభౌతికములందు వ్యాపకమైన కూటస్థచైతన్యముకంటె వ్యతిరిక్తమగు నసిపదమై ప్రకాశించును॥ 158

తే॥గీ॥ హర్ష మెసఁగంగ శివశివయనుచు నాదు
సేవసల్పెడి దివ్య సుశ్రీయుతులకు
సంతతము మోక్షసామ్రాజ్య సౌఖ్యయోగ
సిద్ధి నిచ్చుచునుండును శ్రీభవాని॥ 159

సీ॥ మునుకొనిపరిపూర్ణ మునునిర్వికారంబు నగు తత్త్వమీరీతి నధిగమించి
వెలుఁగుచునుండంగ వేడ్కఁతోఁదెలియంగ నేరకయెప్పుడు ధీరహితుల
యీశరీరేంద్రియా లీప్రాణబుద్ధుల ఘనతచేనిరతంబుకడకుఁ ద్రోయు
టకు నెంతొ రక్తులై డాస్విబ్రహ్మముగనఁ జూచెడివారికిఁ జోద్యముగను
తే॥గీ॥ గలుగునేచిత్తమందును గరిమమెఱయు
సాక్షియగు నాపరబ్రహ్మ సారమెఱుగఁ
జాలదది నీకుఁ దెల్పెదఁ జక్కఁగాను
నరవరోత్తమనామాట నరయుమిపుడు॥ 160

వ॥ సకలేంద్రియములచే నాయింద్రియవిషయంబులగు శబ్దస్పర్శాదికార్యముల నన్నింటిని దెలిసికొనినట్లు సకలేంద్రియములను నాయింద్రియవిషయములను దెలియునట్టియు సకలేంద్రియ విషయములనందియున్నట్టియు నావిషయస్వరూపుండనగునట్టియుఁ బరమాత్మనభేదదృష్టిచేఁ దనకంటెనితరముకాదని తెలిసికొనవలయును. అదెట్లనినఁ గుంభశరావాదుల మట్టితోఁజేయంబడిన వస్తుసమూహముల లెక్కించి మన్నని చూచునట్లు నిర్మలమైన కుండలములు కిరీటములు మొదలగునవి బంగారని యెఱుంగురీతిని ఖడ్గాదుల నినుమని తెలియునట్లును బుద్బుదాదుల జలమని వీక్షించినట్లును సుందరతరములైన వస్త్రాదుల నూలుదారములని యెఱింగినట్లును మొదలిసందియమువిడి ఘటాభరణాది ప్రథమప్రభమవదలి సర్వప్రపంచము పరబ్రహ్మమేయని సదాసుఖముఁగా

జూడును. నిరనుమానంబుగ నెప్పుడు నామరూపాత్మక ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమనిచూచు చిత్తలయమే నిక్షేపముగాఁగల బ్రహ్మవేత్తకు స్థూలదేహము స్థాణువువలెఁ గదలకుండును. జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియములు వానివాని వ్యాపారముల వదలియుండును. ప్రాణాదివాయువులును మానసమును గదలకుండును. కామక్రోధాదులు నశించును. తన్నుఁ దానుబొగడుకొనకుండుట మొదలగు సద్గుణములు లభించును. గుణత్రయశ్రేష్ఠమగు శుద్ధసత్త్వమునకు మీఱిన బ్రహ్మలక్షణము గలుగును. ఇహపరసౌఖ్యాకాంక్ష లేమియు నాత్మజ్ఞానమును సర్వకర్మపరిత్యాగపూర్వకముగఁ బరబ్రహ్మమందుఁ గూడియుంటయును దక్కువ లేనివై మనస్సునందు వృద్ధింగాంచుచుండును. బ్రహ్మానందసముద్ర ముప్పొంగి ప్రవహించుచుండును. ముక్తికాంత స్వయముగ నెదుటనిలుచును॥ 161

తే॥ పెద్దదొరతనముండిన పృథ్వీపతిని। భూజనులు రాజభక్తి నెప్పుడునుబూజ
సేయ్వభంగిసమస్తంబు స్వయమతలఁచు।నపుడెయుత్తమగుణవర్గ మందునయ్య॥

తే॥ పొలఁతివేషంబుగైకొన్న,పురుషుఁడెపుడు
పురుషుఁడగుఁగాని వివరింపఁ,దరుణియగునె
జీవభావంబునొందిన, కేవలాత్మ
డాత్ముఁడగుఁగాని మఱిజీవుఁ,డగునె తెలియ॥ 163

మ॥ కరిరూపంబున నెప్పుదారువరయం, గాదారువై యుండుఁద
త్కరిరూపంబునుగానిభంగి సదయ,త్వంబారవిశ్వాకృతిక్
సరసత్వంబునఁదోఁచుశంకరుఁడు ని,స్సంకోచతక్ శంకరుం
డురుతాపాత్రుఁడుగాకవిశ్వమగునే, యూహింపవే మేటికిక్॥ 164

సీ॥ హస్తియటంచును నతిభ్రాంతిఁజెందెడు వానికిదారువు వాంఛదోఁప
దాక్రియదారువు నాసచేఁగాంచెడి పరతత్త్వవేదికిఁ బ్రబలముగను
బరికింపఁగల్గునే భవ్యవారణమట్లు సర్వప్రపంచంబు సత్యమనుచుఁ
బల్కెడువానికిఁ బ్రబలతబ్రహ్మంబు కనుపింపదూరక యునికినిపుడు॥

తే॥ బ్రహ్మమంచునుగనుఁగొను భద్రయోగి
కెపుడుసర్వప్రపంచంబు నింపుమీఱ
నుండునట్లుగఁదోఁచునే యుర్వియందు
యోజనము సేయసుజ్ఞాన యోగమునను॥ 165

వ॥ అనినవినియాభక్తోత్తముండు శ్రీసదాశివమూర్తికిట్లనియె॥ 166

తే॥ మీరుబోధించురీతిని మేలువెలయ
నరసిసర్వముబ్రహ్మమ టంచుఁగాంచు
ఘనుఁడునెటువంటిప్రారబ్ధ కర్మసలుపు
దీనినెఱింగింపుఁడనశివ దేవుఁడనియె॥ 167

సీ॥ ఘటకంకణంబులు ఘనతరంగంబులు పటనికాయంబులు పరఁగజ్ఞాన
దృష్టిచేఁదటుకున దేదీప్యమానమౌ మన్నుబంగారంబు మంచిజలము
నూలని తెలిసిన మేలుగానవియెల్ల నామరూపంబుల గోముచెడక
యన్నియుఁబనులకు సప్పటివలెవచ్చు వచ్చినవానికి వక్రతలను
తే॥ గలుగునేహేతుదృష్టికి ఘనతఁదప్పి
యట్లుసకలంబుతత్త్వమ టంచుదివ్య
వరతరాధ్యాత్మయోగసం భావనమున
నిశ్చయముగనుయోగికి నిరుపమముగ॥ 168

వ॥ ఏస్థలమందాబ్రహ్మజ్ఞానియొక్క శరీరము కర్మేంద్రియజ్ఞానేంద్రియములు బుద్ధి
వీనియొక్కసమూహమునకుఁ దాత్కాలికానుభవరూప ప్రారబ్ధముయొక్క
యనుభవముకలుగును. అట్లుతోఁచెనేని యాబ్రహ్మవేత్తసాక్షియై శ్రేష్ఠమై
నట్టియు గంభీరమైనట్టియు నాత్మానాత్మవిచారజ్ఞానముచేత సంతయుం బర
మాత్మగానేకనుంగొనుమని యిట్లనియె॥ 169

సీ॥ సంగీతనృత్యముల్, సరసంబుగాఁదాళ గతులనుగావించు గానధీరు
విద్యయందలినేర్పు, వేడ్కతోఁజూపుచు శిరముపైనుండున బ్బురపుదొంత
రనుబూనఁగైకొను రమ్యతరంబైన నాట్యశీలునిగతి నాణెముగను
దండోపతండతఁ దగఁబ్రకాశించెడు వివిధేంద్రియవుఁదెల్వి నెలసియుండి
తే॥ బ్రహ్మవేత్తయునానంద ఫలదుఁడైన
సచ్చిదానందమయుఁడగు సారసాక్షు
నల్లమందునదర్శించు నొప్పుమెఱయ
ననుచుబోధించియిట్లనె నవనిపునకు॥ 170

ఉ॥ తానుసృజించుపట్టణము దబ్బరయంచునెఱింగిభ్రాంతితా
నూనకమైంద్రజాలికుఁడ హోయనదానిసృజించురీతిఁగా
జ్ఞానిమనస్సుచేఁగృతజ గత్తునభావముగాఁదలంచుచుఁ
శ్రీసయభూరిమాయలను జెందకయన్నియుసల్పుఁగార్యముల్॥ 171

సీ॥ పరతత్త్వజీవైక్య భవ్యసమాధిలో వెలుఁగొందుచున్నట్టి వివశమైన
చిన్మాత్రతత్త్వంబు స్థిరతఁదానవలీలఁ గనిపూర్ణుఁడయి వెన్కఁ గలితమాయ
సంస్కృతిఁజెందినఁ జక్కఁగాఁనవియెల్లఁ దగులంగనేర్చునే ధరణియోగి
క్షీరంబులనుదధి స్థిరముగాఁజేసియుఁ ద్రచ్చంగవేఱుగా వచ్చువెన్న
తే॥ చల్లలోనిఁకఁగలయునే సరసగతిని। నెన్నివిధములఁగలిపిన సన్నుతముగ
నట్లగుటజ్ఞానయోగుల కట్టిప్రకృతి। వాసనలుచెందఁజాలవు వసుమతీశ॥ 172

ఉ॥ ఏఁటలచేతఁగప్పఁబడి మండుచునుండెడుపర్వతంబునం
దంటునెపక్షిజాతకము లావిధిఁదత్త్వవివేకియైనని
ష్కంటకబ్రహ్మవేత్తకును గాఢతరంబగుపాపపుణ్యముల్
దంటకుఁజేరునేయవియు ధారుణిలోపలమిథ్యగాక యే॥ 173

వ॥ సూర్యుఁడు సకలమైన జలములను గిరణములచేఁ గ్రోలుచు నానీళ్ళయందు న్న యడుసు, నాఁచు మొదలగువాని నంటనట్లు బ్రహ్మజ్ఞాని యింద్రియార్థముల ననుభవించుచుఁ దద్గుణదోషముల నెప్పుడు నంటక మిక్కిలి నిర్మలమైనట్టియుఁ గదలనట్టియు మనస్సుగలవాఁడై సర్వోత్కృష్టమైన బ్రహ్మమనెడు పునరావృత్తిరహితమైన సముద్రమునం దోలలాడుచుఁ బావనుండై ప్రకాశించును. మఱియు సాధువైనవివేకి నిస్సారమైన మహాసంసారమునుబొంది తామరాకు జలము నెల్లప్పుడుతాఁకియును దాకపట్లు కూడికలేనివాఁడై యుండును; అదెట్లనిన నగ్ని యన్నింటిని భక్షించువాఁడైనను నిర్మలుఁడైనట్లు బ్రహ్మవిదుఁ డింద్రియములయందు నపేక్షగలవాఁడయ్యును వీతరాగుఁడై ముక్తసంగుఁడగుచుఁ బ్రకాశించుచుండును. మృత్తికనుగలసియుఁ గలయక యొంటరిగాఁదిరిగెడు కుమ్మరపురుగువలెఁ ద్రిగుణరహితమగు బ్రహ్మానందమందాసక్తిగల బ్రహ్మవేత్త ప్రకృతిరూపములైన సత్త్వరజస్తమోగుణవికారములనంటియు నంటకయుండును॥ 174

చ॥ ఒకనరునందు భ్రాంతిగల యొక్కసుభామినియింటిలోఁ బనుల్
సకలముసేయుచుఁ బ్రియునిఁ జక్కఁగఁగన్గొనుఁగోరురీతిగా
నకుటిలతత్త్వవేదినిజ హర్షమహాశ్రమయోగ్యధర్మముల్
సుకరముగాఁబొనర్చుచును సొంపగుసౌఖ్యముఁగాంచునెమ్మదిన్॥ 175

సీ॥ సుఖదుఃఖములకును సుస్థిరకారణంబైనమనంబుతో నంచితముగఁ
బరవాదభేదంబు, లరసియూరకయుండు కర్మవికర్మముల్, కలఁకనొంది

చేయఁడధర్మంబు, స్థిరధర్మములనొక యించుకయుఁదలంచి, యెప్పుడుఁగనఁడ
యభిమానమానమ్ము, లరుదంది సేయండు మానసుజ్ఞానముల్, మదివిడువఁడు
తే॥ కాంతలను వింతలనుబొందఁ, గలయఁడెపుడు
దుర్విషయచింతలను మదిం, దొరఁగఁజేయు
నతిసుఖ ప్రియసు ప్తియు, నణఁచిగెల్చు
నాత్మసుఖతృ ప్తి జ్ఞప్తియు, నరసికాంచు॥ 176
సీ॥ అభిలాష వేషమ్ము, లతిలీలమతిఁబాల్పఁ, డతితోషరోషమ్ము లరయుసమత
స్నేహమోహంబులు, స్త్రీలపైనుంచఁడు, మేనుగృహంబులు, మేలయనఁడు
ధనము బాంధవులను, దగనిరసించును, సత్తములనుమఱి, జిత్తములను
సరసంబుగానెంచుఁ, జక్కనిమిత్రుల, భ్రాంతిచేఁజూడండు, భవ్యమనఁడు
తే॥ కలిమిబలిమిని రెంటిని, గనఁడు గరిమ
బుధుల చెలిమియుఁదాల్మియుఁ, బొందుఁగోరు
శాంతిదాంతిని రెంటిని, సడలనీఁడు
మోముకాంతినిక్షాంతిని, మొనసివిడఁడు॥ 177
వ॥ అని మఱియు నీశాస్త్రమందుఁ జెప్పఁబడినవిధి, ఇఁక యనుభవమ్ము
వినుము॥ 178
సీ॥ తలపోయఁగాగాఢ, తరమైననిరసన, స్ఫుటతరాద్వైతాత్మ, సుఖదమైన
విజ్ఞానముజ్వల, వివిధేంద్రియంబుల, మానసోపరతియు, మనుజవర్య
పూర్ణమైయెప్పుడు, పొసఁగంబ్రకాశింపఁ, దన్నుఁదాఁగాంచెడి, తత్త్వవిదున
కునువిశ్వమును వేగఁ, గనుపట్టదెప్పుడు, కలనుసింగముఁగన్న, గజముచచ్చు
తే॥ రీతిమాయామయంబైన, ఖ్యాతవాస! నాయుతంబైనసంసృతి,మాయకవలఁ
ద్రోసివెలుగొందుచున్నట్టి, భాసమాన! బ్రహ్మవిదులకుఁజోరవవి,భవ్యచరిత॥
వ॥ మఱియునొక్కవిశేషతాత్పర్యంబు వివరించెదనాకర్ణింపుము, బ్రహ్మవిదుఁడు
బ్రహ్మవిద్వరుండు, బ్రహ్మవిద్వరీయుండు, బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండన మత్స్వరూపత
త్వజ్ఞులు నల్గురుకలరు. అందుదేహేంద్రియాది కర్తృత్వంబును, గర్మఫలకాం
క్షయు లేక నిత్యనైమిత్తికంబులయిన యజ్ఞదానతపఃప్రముఖ వైదికకర్మం
బుల యథావిధిగానాచరించుచు ఫలాపేక్షలంగూడి క్రియలనువదలి శాస్త్ర
ములయందునిందింపఁబడని లౌకికకర్మంబులను యథోచితంబుగ నాచరించు
చుఁ బుత్రమిత్రకళత్ర విత్తక్షేత్రాదులయందు విరక్తిగలిగి యప్రియత్నలభ్య
వస్తుసంతుష్టుండగువాఁడును, రాగద్వేషాది వికారరహితుండును, నిరంతరవిజ్ఞ

తశరీరేంద్రియప్రాణాంతఃకరణుండును నిరహంకారుండును, నిత్యప్రసన్నచిత్తుండు, నాత్మసంతుష్టుండై సంచరించునతండు బ్రహ్మవిదుండనఁబడు; సకలలౌకికకర్మంబుల విధిపూర్వకంబుగా సన్యసించి పూర్వోక్తలక్షణంబులు విలసిల్లి ప్రాప్తదుఃఖంబుల ద్వేషింపక నివృత్తసుఖంబులుంగోరక ప్రకాశవృత్తి మోహంబుల నుదాసీనునిభంగిం జూచుచు సుఖదుఃఖమోహాదికార్యగుణంబులయందుఁ జిత్తేంద్రియవికారకారణగుణంబులు ప్రవర్తింపుచుండ వానిచేఁ జలింపంజేయంబడక నిశ్చలుండు, సమసుఖదుఃఖుండు, స్వస్థుండై సరిగానెంచఁబడిన మృత్పిండశిలాసువర్ణంబుల సమముగాఁ జూచువాఁడునుఁ నిష్టమువలెననిష్టముఁ దలంచువాఁడును సత్వరజస్తమోగుణముల కతీతుండునై వర్తించు మహనీయుండు బ్రహ్మవిద్వరుం డనంబడు; మున్ను వివరించిన గుణంబులన్నియు వెల్గుచుండఁగా నెప్పుడు స్వాభావికామనస్క రాజయోగనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యప్పుడప్పు డన్యులచే మేలుకొలుపఁబడి స్వల్పాహారుఁడగుచు నిదురించిన వానివలె శరీరమనెడి ప్రపంచమును, మఱచి, యుండునతండు, బ్రహ్మవిద్వరీయుండనంబడు; తనవల్లఁగాని యన్యులవల్లఁగాని మేల్కొనుటలేక బాహ్యాంతరప్రపంచములను మఱచి యెడతెగని నివృత్తిశూన్యమయిన సమాధియందున్నవాఁడై యఖండమైన కూటస్థునికంటె వేఱుగానివాఁడును, సర్వోత్కృష్టుండును, నగు చిద్రూప పరమాత్మయొక్క తేజస్స్వరూపుండై ప్రకాశించువాఁడు బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండనంబడు, వీరలలో మొదటి యిరువురకుం బ్రారబ్ధంబుఁ దోఁచియు మిథ్యాభూతంబై యుండు, బ్రహ్మవిద్వరీయునియందుఁ బ్రారబ్ధము లభ్యమయ్యును లేకయుండును. బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠునకు ప్రారబ్ధము, కొంచెమైనను గలుగనేరదు. అట్లగుటచే మహాప్రభావముగల యీబ్రహ్మవిదాదులయొక్క యనుభవములు నీవడిగినప్పటినుండి పరిశీలించి చెప్పితింగదా తెలిసికొమ్మని మఱియు నిట్లనియె॥ 180

వైరాగ్యబోధోపరతుల తారతమ్యకారణరూప కార్యవిచారప్రకారము

సీ॥ భూరివైరాగ్యంబు బోధోపరతులను మూఁడును గలవు స, మ్మోదమలరఁ
దారతమ్యములందుఁ దగఁగల్గువిధమున, నానల్వురకుఁగడు, నర్హముగను
సుఖములారీతిని, సుస్థిరంబుగఁగల్గు, నించుమించులుగాఁగ, నింపుమీఱి
యుండనోపినఁగాని యూర్జితంబయినట్టి, మోక్షమొక్కటెసుమీ, మునివరేణ్య

తే॥ యతులవైరాగ్యబోధోప, రతులయుతుల
మతులనెడఁబాయవన్యోన్య, గతులనెనసి

సూటిదప్పియొకానొక, చోటనుండు
రెండుప్రతిబంధవశమున, నుండునసఘ॥ 181

ఉ॥ మోదముతోడబోధయుస, మున్నతిముఖ్యము వానిలోపలన్
మీఁదటిరెండుసమ్మతిగ, మెప్పగుచున్ సహకారులారయన్
సాదరణంబుగాఁబటిమఁ, జక్కఁగమూఁడును గల్గువారికిన్
వాదవిహీనతన్ గలుగ, వచ్చునుమోక్షముజ్ఞానికోటికిన్॥ 182

ఉ॥ నిర్మలమానవావళికి, నిచ్చలునక్షరసత్యమార్గమున్
గర్మనశించుసామ్యమున, గౌరవమోక్షమునిచ్చుజ్ఞానమున్
నిర్మదకుంజరంబుగతి, నిక్కపుసంసృతిదుఃఖమార్పెదున్
నుర్మములేకసేయుఁను స, మంచితసౌఖ్యములిచ్చునచ్చుగన్॥ 183

వ॥ ప్రకృతివికృతి సంగపరిత్యాగమునకుం బ్రకృతివికృతులు జడత్వసగుణత్వసవికారత్వములను ద్రిదోషములుంగలవని యెఱుంగుటయే హేతువు; ప్రకృతిద్వయముం బరిత్యజించుటశ్రేష్ఠము. మఱియు మద్వైకపాశశూన్యమయిన యపరోక్షజ్ఞానమునకు శ్రవణమనననిదిధ్యాసలు మూఁడునుహేతువులు. అనాత్మయయిన ప్రకృతియొక్క యింద్రికాలాబాధ్య పరబ్రహ్మము యొక్కయు విమర్శనమాకారమును బ్రకృతికిం బరమాత్మయయిన తనకును నైక్యము కల్గకపోవుట ప్రయోజనమగును. అమనస్కమందుఁ జెప్పఁబడిన యమనియమాది పంచదశయోగములయొక్క యనుష్ఠానమును, మనస్సుయొక్క బుద్ధియొక్క నిగ్రహలయములును, విద్యావిద్యలయొక్క సర్వవ్యాపారనాశములు యోజింపఁగాఁజిత్తలయముయొక్క కారణముఁ గార్యమునగును. 184

సీ॥ వైరాగ్యమునుమది, వాలుగానిలుపుచుఁ, బరతత్త్వవిజ్ఞాన, పటిమనంది
సకలకార్యంబులు, చక్కఁగావిడనాడి, మూఁడవస్థలకును, మొనసిసాక్షి
భావంబునొందుచు, బాగుగానీరీతి, యోగమందారూఢ, యుక్తిఁగనఁడు
వానికిఁగల్గునే, వ్యాప్తిమైనాగామి, సంచితప్రారబ్ధ, సంభవంబు

తే॥ లట్టివారలవివరించి, యర్థముగను। జెప్పెదనువినుధీవర, చిత్తమలర
సంతతంబును బరతత్త్వ, సంధిగలిగి। నిశ్చలసమాధియందుండు,నిర్మలునకు॥

వైరాగ్యశబ్దార్థవిమర్శనము

క॥ ఇంతటికిని వైరాగ్యము। సంతతమానందకరము, చక్కఁగనిదియే
యంతములేకమె కల్గిన। యంతయుఁదనుఁదానెచేరు, నతిగుహ్యములన్॥ 186

వ॥ అదియెట్లనిన వినుము, మూలప్రకృతి యాలవాలంబు సుఖదుఃఖంబులు ఫలంబులు. త్రిగుణంబులు మూలంబులు. ధర్మార్థకామమోక్షంబులు రసంబులు, పంచేంద్రియంబులూడలు, షడూర్ములు స్వభావంబులు, సప్తధాతువులు పొరలు, అష్టప్రకృతులు విటపంబులు, నవరంధ్రంబులు, కోటరంబులు, దశవిధప్రాణంబులు పత్రంబులు, శబ్దాదివిషయంబులు పల్లవంబులు, రాగద్వేషాదు లుపశాఖలు, నానావిధకర్మంబులు, పుష్పంబులు, జీవేశ్వరులు పక్షులుగాఁ గలిగి, మందిరారామ క్షేత్రపుత్ర మిత్ర కళత్ర బంధు మధ్యస్థద్వేష్యజన తీక్ష్ణసుష్కంటక సంకీర్ణంబు, కామాదిచోర దుస్సంచారంబు, రోగవ్యాఘ్ర భయంకరంబు, దుఃఖదావానల సమావృతంబు, మృత్యువు, సింహాభయగ్రస్తంబు ముదిమియనెడు, భూతముతోఁ గూడినదియుఁ బేదఱిక మనెడు, కొండచే నిరుకైనదియుఁ, బాపమనెడి రాకాసి కులముచే భయంకరమైనదియు, నాశయనెడు భీకరసర్పముచేఁ గలతపెట్టఁబడినదియు, సంతోషమనెడు, కోపమనెడు, ఝంఝూవాతముచే సిందింపఁ బడినదియుఁ, బుణ్యలోకములనెడు పాపలోకములనెడు తప్పుత్రోవలచే మఱుఁగైన ముక్తియొక్క మంచిత్రోవలుగలదైన యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికములనెడు చింతలుగల యడవియందు దారిఁదప్పి సుకృతదుష్కృతములకులోఁ బడినవాఁడై నలుప్రక్కలందిరిగిదిరిగి యాకులపడి యెక్కడ స్వస్థతలేక గోసి యెదుటంజూచి తుదలేసిదనియు, నిదివఱకెన్ని జన్మములెత్తితినో యనివెనుకఁ జూచి మొదలులేనిదనియు, నింకనెన్ని జన్మములెత్తవలెనో విశదముగాఁ జూచితుద మొదలెఱుంగ నశక్యమని యెంచి మిగుల నధికమయిన దిగులుచేత వ్యసనముచే తంజలింపంజేయఁబడ్డ మనస్సుగలవాఁడు నాధ్యాత్మికాదితాపత్రయమనెడు సూర్యదీప్తిచేఁగాల్పఁబడ్డవాఁడునై యనంతరమెడతెగనియధిక విలాసముగల కామికాద్యాగమములను చెట్లయొక్క నీడలనాశ్రయించి పూదండలు, చందనము, స్త్రీలు, ధనము, మొదలుగాఁగల వస్తువులయొక్క యార్జనమందుసాధనములైన దున్నుట, వర్తకముచేయుట, కొలువుసేయుట, యాచించుట మొదలగు లోకవ్యవహారకృత్యములవదలి స్వర్గము మొదలుకొని సత్యలోకము వఱకుంగలపరలోకసంబంధమయిన వస్తువులయందలి భోగములకు సాధనములయిన నిత్యనైమిత్తికాది కర్మలనుఫలకాంక్షచేఁజేయక బ్రహ్మార్పణముగాఁ జేసియాయీశ్వరానుగ్రహంబున నిర్మలచిత్తుండై తన్నుఁదానేపొగడుకొనకుండుట, తానుజేసినధర్మములఁ బ్రకటింపకుండుట, ప్రాణిబాధనోసర్ప

కుండుట, తిన్నందనము, ఓర్పు, గురుసేవ, బాహ్యాభ్యంతరపరిశుద్ధి, స్థిరభావము, మనోజయము, శబ్దస్పర్శాదిచతుర్దశేంద్రియ విరక్తిగర్వాభావము, జననమరణజరావ్యాధి దుఃఖములయందలి దోషములంగనుట, దారపుత్త్రగృహక్షేత్రాదులందనిచ్ఛ, యనన్యాత్మభావనా లక్షణమైన యాసక్తి విశేషము లేకుండుట, సర్వదాయిష్టానిష్టలభ్యవస్తువులయందు సమబుద్ధినాకంటెనితరము లేదనుధ్యానమందు స్థిరభక్తి, నిర్జనస్థలనివాసము, జనసంఘమునందిష్టము లేకుండుట, యభిలాషత్యాగము, బ్రహ్మజ్ఞానమందు నిరంతరభావన, మోక్షజ్ఞానమందుఁబ్రయోజనదృష్టి, అనునీయిరువది లక్షణములనెప్పుడు పొందునో యాకాలమునందప్పుడే పరబ్రహ్మముయొక్క చేరికను బ్రత్యక్షముగాఁ జేయందగిన విచారమునందధికారియగును. ఇదంతయును, వైరాగ్యశబ్దాభిప్రాయము. ఇఁకమీఁద బోధశబ్దార్థను లెఖింగించెద వినుము. 187

బోధశబ్దార్థవివరణము.

తే॥ అట్టిసద్గుణశాలియ, త్యార్తితోడ । సత్వచిత్తుండు కారుణ్య, సాగరుండు
పరమవిజ్ఞానవంతుడై, ప్రబలుగురునిమించియతిభక్తితోడసే, వించుననఘ ॥

క॥ గురుఁడజుఁడుగురుఁడువిష్ణుఁడు । గురుఁడుమహాదేవుఁడఖిల గురుఁడుగురుఁడుస
ద్గురుఁడెపరబ్రహ్మంబని । గురునినుపాసించునతఁడుగురుతరభక్తిన్ ॥ 189

వ॥ గురుచరణారవిందముల సేవింపక యతినిర్మలంబయినవి రాగమనెడుభాగ్యమహిమ కలుగదనియు దేశికపాదోదకపానంబు సేయకయే, జ్ఞానవిజ్ఞానయోగానుభవము కలుగదనియు, గురుప్రసాదముంబొందక ప్రతిలేనిచిత్తోపరత్యానందము కలుగదనియుఁ దత్పదలక్ష్యార్థమయినగురుస్వరూపము నాత్మనుఁ అనఁగా, త్వంపదలక్ష్యార్థపరిత్యాగాత్మయయిన తనయందునైక్యార్థము దర్శింపకపోయెనేని సర్వోత్కృష్టమయిన మోక్షస్థానములభింపదుగనుక బ్రహ్మజ్ఞానాసక్తుండయిన జితేంద్రియుండు వినయగురువునందు భయభక్తులు హృదయమందుఁ బెనుచుకొనఁగాఁ బ్రసిద్ధములయిన స్థానాంగ భావాత్మలను, నాల్గువిధములయినశుశ్రూషలాచరించుచు నెల్లప్పుడు దేశికుల సేవించినఁ దత్ప్రాప్తియగును. 190

క॥ వారల యుపదేశముచేఁ । దారకసాంఖ్యామనస్క, తత్త్వాత్మకమా
నారాజయోగమార్గం । బారూఢముగా నెఱుంగు, మాఖ్యాతననఘా॥ 191

తే॥ వరుసరయొప్పారసహామను, వాక్యమునకుఁ
జెలఁగి కాయేంద్రియప్రాణ, చిత్తములను
మనమహంకృతిబుద్ధియు, మనుజవర్య
రూపజడజాతమెల్లని, రూఢముగను॥ 192

తే॥ పరమవాక్యార్థమాద్యము, భవ్యముగను
దత్త్వమానందరూపమై, తనరుశుద్ధ
ప్రత్యగాత్మప్రకాశము, పరమలక్ష్య
గతమహార్థంబు వేదశాస్త్ర తతిహితము॥ 193

వ॥ బ్రహ్మశబ్దమునకు యోజింపఁగాఁ బిండాండబ్రహ్మవిష్ణు రుద్రేశ్వర సదాశివ మాయాండపర్యంతమయిన సకలము వాచ్యార్థము. ఆపిండాండాదిమాయాండపర్యంతమయిన సమస్తమునకాధారమయిన శుద్ధచైత్యము సచ్చిదానందాది లక్షణపంచకము చేతంబొందఁదగిన వస్తువు. అహంపదవాచ్యార్థమయిన శరీరేంద్రియాంతఃకరణాదిభేదములతోడను, బ్రహ్మపదవాచ్యార్థమయిన పిండాండము మొదలు మాయాండమువఱకుంగల భేదములచేఁ బ్రకాశించు సచ్చిత్సుఖరూపకుండగు ప్రత్యగాత్మకును సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమునకును గూడిక కలుగనేరదు. కాన నహంపదబ్రహ్మములకు వాక్యార్థములయిన బుద్ధ్యాదులను బిండాండము మొదలు మాయాండమువఱకుంగల శరీరములను దత్ప్రతిబింబితజీవేశ్వరులను, వదలి యహంపద బ్రహ్మపదలక్ష్యార్థములయిన బ్రహ్మకూటస్థులనేకముగా నెఱుంగవలయు. ఎట్లన రెండవది లేనికూటస్థుండగు నేనుబరిపూర్ణ నిర్గుణబ్రహ్మంబె యొక్కటయిన విలక్షణమయిన కూటస్థుండనయిన నేనని యిట్లు బ్రహ్మపదము లవాచ్యార్థములయిన జీవేశ్వరాది సకల మాయాండము వదలి నిర్మలులయిన కూటస్థబ్రహ్మపరమాత్ములను జేపట్టి జహదజహల్లక్షణచే బ్రహ్మనందైక్యమును బొందుటయే "అస్మి" యను పదమునకుఁ దాత్పర్యము, ప్రజ్ఞానపదమునకు బ్రహ్మాదిదేవతలు నరులు గుఱ్ఱములు, గజాదులందఱ నుస్యూతమై యేచైతన్యమున్నదో యాచైతన్యమే బ్రహ్మపదమ్మునకు లక్ష్యార్థము; అదియే బ్రహ్మస్వరూపము; చైతన్యము, ప్రజ్ఞానము, బ్రహ్మము, ఆత్మయను పేళ్లుమాత్రము వేఱుగాని వస్తువొక్కటియే గనుక నేనే బ్రహ్మమని నిశ్చయించుకొనుము. ఇదియే బ్రహ్మజ్ఞానము. బ్రహ్మస్వరూపమని వాచ్యార్థము. "అయమాత్మాబ్రహ్మ" యనెడు మహావాక్యమునకర్థము. అయం, ఆత్మా, బ్రహ్మ అని పదచ్ఛేదము, అయమనెడి పదమునకర్థ

ము, అయమనెడి పదముచేత నీయాత్మ స్వవశమై నిత్యాపరోక్షమై యుండు నదియని చెప్పంబడుచున్నది. అహంకారాది స్థూలదేహపర్యంతము, నాదేహమని యెఱింగెడి చైతన్యమే ప్రత్యగాత్మరూపము, కనంబడెడి సమస్తము, జగత్తుయొక్క తత్త్వం బ్రహ్మమనెడి శబ్దముచేఁ జెప్పఁబడిన లక్ష్యార్థము జగదధిష్ఠానభూతమైన బ్రహ్మమే స్వప్రకాశమైన యాత్మ. ఆయాత్మస్వరూపమే తానని యిట్లు నాలుగు మహావాక్యములయందును నీవే బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే నీవని యెఱుఁగఁబడుచున్నది. అజ్ఞునకు శరీరమే యాత్మయను నమ్మకము కలిగియున్నట్లు బ్రహ్మజ్ఞునకు బ్రహ్మవిచారణానుకూలమైన మానుషభూమియందె కూటస్థచైతన్యము వేఱు గానిదే బ్రహ్మయను తలంపుకలుగవలయు॥ 194

తే॥ బోధవిధమును దెల్పితిఁ, బూర్ణగరిమ। నింక నుపరతివిధివచి, యింతు నీకు
నుత్తమోత్తమమైయొప్పు, చిత్తశాంతి। పరమతత్త్వానుభూతికి, ఫలము వత్స॥

ఉపరతిశబ్దార్థ విచారప్రకరణము.

చ॥ దయగలదానభోగములఁ, దార్కొనఁజాలని మర్త్యకల్మియుక్
నయముగ సత్ప్రవర్తనము, నచ్చినయప్పుడు లేని బ్రాహ్మణా
ధ్యయనము నెమ్మనంబునను, దారశమంబును బూననొల్లకే
నియమతపంబు నింద్రియవు, నిల్కడ సేయని యోగిరిత్తయా॥ 196

తే॥ వేదశాస్త్రంబులును గని, పెట్టిబుధుల।
చేతఁ జదివింపవచ్చుదాఁ, జిత్తమలరఁ
జమునవచ్చును మఘదాన, చయతపంబు
లొనరుపఁగవచ్చు నధికారి, జనముచేత॥ 197

తే॥ గీ॥ చేయనియమింపవచ్చుఁదాఁ జేయవచ్చు।
నిలనుగలతీర్థములకెల్ల, నేగవచ్చు
నన్యులకు బోధలీవచ్చు, నర్హముగను।
తానుబోవంగవచ్చును, దాల్మిఁగోడ॥ 198

తే॥ గీ॥ తడయకష్టాంగయోగవిద్యలను యోగ్యులకునునుపదేశ మొనరింపలక్షణంబె?
ఘనతసాధింపవచ్చుఁదా, గౌరవమున। నెలమి నెవ్వారికైననీ, తెలివిబలిమి॥ 199

తే॥ గీ॥ యోగగతి దేహకేంద్రియా, లాగఁబట్టి। మనమునరికట్టితనలోన, మంచిగాను
నిల్పియనవరతంబును, నేర్పుమెఱయ। నిశ్చలసమాధినిష్ఠచే, నిలుపఁదరమె॥

వ॥ చంచలాత్మకమగుచిత్తమును జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములను జయించుట మిక్కిలిదుర్లభము. దానినేమానసేంద్రియ లయమందురు. ఇదిసర్వజనసామాన్యముగాదు. ఇట్టి యుత్కృష్టోపశాంత్యవస్థగల బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండు లభింపఁడు. అట్టివాఁడెమత్స్వరూపుఁడు మఱికొందఱజ్ఞులు బ్రహ్మస్వరూపవేత్తలమని యహంకరించి మానసమును జయింపలేమిఁ జిత్తశాంతి యుక్తానందముంబొంద నేరక నానారూపేంద్రియార్థాభిలాషచే జనించిన చాంచల్యముచే నశింతురు. మఱియు 201

తే॥ గీ॥ అనుభవజ్ఞానయుతుఁడయ్యు, ననవరతము।
నాత్మభావన లేకున్న, యతనియింద్రి
యంబులుమనంబుతమకట్టు, లంటుకతన
విషయసుఖములఁజవిఁజూచి, వెతలఁబడఁడె॥ 202

వ॥ అట్లు దుఃఖమ్ములు లోఁబఱచునుగనుక, దశేంద్రియములును గారణరూపమైన మనస్సును, సదా బ్రహ్మను నాకంటె భిన్నముగాదను నెఱుకచేత నడ్డగించి బ్రహ్మమై తనకభిముఖముగఁ జేయవలయు. ఇట్లమర్చినపిమ్మట షడూర్మ్యులనెడు నంతశ్శత్రుసమూహమునడంచి నిర్మలబ్రహ్మాకారమైన ప్రవర్తనచే ముఖ్యమైనదియు నఖండమైనదియు, యథార్థమైనదియునగు బ్రహ్మస్వరూపముంగాంచి నిత్యనిరుపాధికస్వరూపుండై మహదాదిసర్వప్రపంచముం దనలో లయముచేసి చిత్తలయవిశిష్టుండగును. అట్లయిజ్ఞానాజ్ఞానములను క్షరాక్షరములను నంటని జ్ఞానస్వరూపుండగు పురుషోత్తముండు బ్రహ్మమేనేనను నిశ్చలజ్ఞానియనవట్లును, మూలప్రకృతి మహదహంకారములను గుణత్రయము నంటనివాఁడునునై మనస్సు లేనట్టిదియుం బ్రకాశయుక్తమైనట్టిదియునగు యోగనిద్రావిశిష్టుండై యుండును. మఱియు నేమానవుండు పుణ్యకర్మభక్తిజ్ఞానములతోఁగూడిన నియమముచే మనస్సుంబొందియున్న యెల్లకోరికలను గ్రమముగా వదలిపూజ్య పరమాత్మయందే మనస్సంతుష్టికలవాఁడై యుండునో యాపురుషుఁడు, జ్ఞానాత్ముండునై యుండును. 203

తే॥గీ॥ కాలగతిఁగల్గుసుఖదుఃఖ, కాండములను
బొందియప్రాప్తసుఖముల, పూన్కిఁగొనక
రాగభయరోషరహితుఁడై ప్రబలిమెలఁగు
పురుషుఁడేబ్రహ్మమనుదీప్తి పూర్ణుఁడగును॥ 204

తే॥గీ॥ సకలవిషయేంద్రియంబుల సారమడఁచి
కష్టసుఖములఁగాంచిన ఘనుఁడువంత
ముకిపములనెంచకెవ్వాఁడు సరిగఁదలఁచు
పండితుఁడుచూచుఁదనుఁదాని, భావమందు॥ 205

సీ॥ తాఁబేలుధరణిలోఁదనకరచరణాద్య, పాంగమ్ములనుజాల, ననువుపఱచు
మాడ్కి నేయోగిస, మంచితేంద్రియమౌన, సములనునమరని, స్సారముగను
మరలించునెవ్వాఁడు. మహితేంద్రియార్థమ్ము, లాతఁడాత్మజ్ఞాన, చేతనుఁడగు
వినుమురహస్యార్థ, విధినెఱింగింతును వేయుఁజెప్పఁగనేల, వేడ్కమీఱ
తే॥గీ॥ నేమహాప్రాజ్ఞనకుమౌన, సేంద్రియములు।పంచినట్లాజ్ఞలోనిల్చి,పనులుసేయు
నాతఁడేసుమిబ్రహ్మోస్మియనఁగఁబరఁగు।నిశ్చలజ్ఞానియనఁబడు, నిర్మలాత్మ॥ 206

వ॥ సమస్తభూతములకు నేదిగోచరముగాక రాత్రివలెంబ్రకాశింపకుండునో, యా
యాత్మవిషయమైన ప్రజ్ఞానమందాత్మావలోకనపరుండైన పురుషుండుమే
ల్కొని యానందించునో యట్టియింద్రియనిగ్రహముగల పురుషునకు స
కలప్రాణిసమూహమును జతుర్దశేంద్రియవిషయాకారవృత్తియందు జాగ్ర
త్తనొందియున్నదో, యాబుద్ధియే యవిద్యాస్వరూపమగుటవలన రాత్రివ
లెంబ్రకాశహీనమగుచున్నది, బ్రహ్మజ్ఞానులజాగ్రత్తయజ్ఞానులకు నిద్రయు
నజ్ఞానులజాగ్రత్త బ్రహ్మవేత్తలకునిద్రయు, నగుటవలనశరీరముంబరిశీలించు
టయే ప్రధానముగాఁగల యాత్మావలోకనముచే నింద్రియమనంబులజ
యించిలోఁబఱచుకొన్న పుణ్యపురుషుండును సమస్తప్రాణిహితుండును నతి
దయాళుండును మమతాశూన్యుండును సుఖదుఃఖసమానభావియు నేనను
నభిమానములేనివాఁడును బరిశుద్ధుండును బ్రయత్నహీనుండును స్వతస్సిద్ధ
లాభముచేఁ దృప్తుండగువాఁడును శుభాశుభత్యక్తయును, స్వేచ్ఛాసంచారి
యు, ముక్తుండునునై ప్రకాశించుచున్న బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండెల్లప్పుడు,
విరామములేక ప్రకాశించుజీవేశ్వరైక్యసమాధియందు సూర్యుండఖిలప్రవా
దనదీతటాక కూపాది ప్రభూతజలము నాకర్షించునట్లును బడబాగ్నిసముద్ర
జలముంబీల్చునట్లును మహాదావానలమరణ్య దాహకమైనట్లును నవిద్యావిశి
ష్టగుణత్రయాదులన్నిటిని నిశ్శేషంబుగఁ గబళించి స్వేతరాభావుండునను, బ
రిపూర్ణుండునగు స్వయంప్రకాశబ్రహ్మజ్ఞానస్వరూపుండై యుండును. అట్టియ
వస్థాభేదమే యుపరతియనంబడును. ఆయుపరతిలభించుటకు యమ, నియమ,
త్యాగ, మౌన, దేశకాలా, సన, మూలబంధ, దేహసామ్య, దృక్స్థితి,

ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణ, సమాధులను, పంచదశ యోగాంగంబులు, సాధనంబులుగనుక వానినన్నింటిని, ప్రత్యేకముగ వివరించెదనాకర్ణింపుము. 207

పంచదశయోగాంగవివరములు

ఉ॥ భేదములేకభూజలగ, భీరతరాగ్నిమరున్నభంబులున్
బాదుగనింద్రియంబులును, బ్రాణము చిత్తమనంబులాపయిన్
శ్రీదముబుద్ధిహంకృతిప్ర, సిద్ధతరాకృతిలోనవెల్వలన్
మోదకదృశ్యసంఘమును, ముఖ్యపుసాక్షిగఁజూచుచుండఁగన్॥ 208

తే॥ గీ॥ తద్దృగాత్మకబ్రహ్మంబు, తానటంచు
నిరతముదలంచెనేనివి, నిశ్చయముగ
నదియెయమమనుయోగంబ, యగునుసుమతి
యిదియచింత్యంబువిమలాత్మ, యిలఁదలంప॥ 209

తే॥గీ॥ వినుచునంటుచుఁజూచుచు. వివిధగతుల
నానుచును మూర్కొనుచుఁజాల,నర్థముగను
బలుకుచునుఁబనిఁగొంచును, బటిమఁజనుచు
ఘనతవర్ణాశ్రమోచిత, కర్మములను॥ 210

తే॥గీ॥ ఇచ్ఛనలుపుచుఁదలఁచుచు, నేపుమీఱ
నలరునింద్రియముల నింద్రియార్థములను
ననసివర్తించునే వీనికెల్లసాక్షి
ననియుఁగేవల సచ్చిదత్యమలుడనఁగ॥ 211

చ॥ పరఁగెడి సుస్వరూపుఁడ బ్రభాగుణజాతిసురూపనామముల్
తలచఁగలేనివాఁడనని, దార్ఢ్యముతోఁ గనుగొంచునెప్పుడున్
నరమరలేకతాను దను, నారసికొంచును నిశ్చయంబుగా
నిరుపమమౌనఖండగతి, నేమముపీడక యుండయోగమా॥ 212

వ॥ నిరంతరము ప్రత్యగాత్మయైన తాను, జీవైక్యముచేఁజూచుచు సత్యసంపూర్ణమగు నానియమమును వదలకుండుటయే నియమయోగంబని చెప్పంబడు. మఱివిచారింపఁగాఁ బ్రత్యగాత్మస్వరూపుండై యొప్పు తనకు శరీరత్రయము చతుర్దశేంద్రియములు మొదలుగాఁగల యంతర్బాహ్యదృశ్యసమూహము నెల్లక వదలుటయే త్యాగయోగమనంబడు మాటలచే నట్టిదిట్టిదని పల్కఁగూడనిదియు, మనస్సుచె నిట్టిదని యూహింపరానిదియునై ప్రకాశించు పర

మాత్మతానై పలుమాటలుమాటాడుచుండువాఁడును మాటాడెనేని తాను మాటాడితినని తలఁపకుండువాఁడును సంకల్పశూన్యుండును, నిరంతరబ్రహ్మానందామృతసారము ననుభవించుటయే మౌనయోగమగును. ఈయోగము మానక సేవింపవలయు. ఏబ్రహ్మస్థానము పండితులచే సద్గురూపదేశముచేఁ దెలియంబడెనో, పరిశుద్ధప్రకాశకచిదంబరస్థలమెద్దియో, యేపరబ్రహ్మపదము సర్వభూములందుత్తమములైన జ్ఞానభూములేడింటికంటె నెక్కుడైనదో కార్యకారణాత్మక మనోజ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు దశవిధప్రాణములు మొదలైన యవ్యక్తమహదహంకారబుద్ధి చిత్తముల ప్రవర్తనలేనిదై యభేదసిద్ధిం గన్న చిదాకాశమెద్దియో యేతుర్యాతీతప్రదేశమందు భయాభిలాష కాంక్షాక్రోధదుఃఖములు పీనివాసనలు లేశమైన కనంబడకుండునో, యేయానందాస్పదము తాపత్రయబోధ లేనిదియు, గామాదిరహితమైనదియు, స్వాధికేతరము లేనిదియు నప్రాకృతమైనదియు నిరుపాధిక సుఖస్వరూపమైనదియు నై యొప్పునదియే, యాజ్ఞానాకాశమె ముఖ్యప్రదేశమగును. 213

తే॥గీ॥ అట్టులు వివిక్తదేశంబు,నధిగమించు నతనికే ప్రొద్దు సౌఖ్యంబు,లమరుఁగాని
యన్యవిజనంబునొఁదుదే, హాత్మవాది । కమరునే నిర్మలానంద,మవనినాథ॥

ఉ॥ కాలము దేనిచేతఁబరి, కల్పితమౌచు వెలుంగునో సదా
కాలమదొక్కరీతిగను, గాంతిమ తెద్ది వెలుంగుచున్నదో
కాలపువైఖరీవిధులు, కల్గినఁజాలవు దేనిచేతనో
మూలము లేనికాలమది, ముర్వ్యగనాశము లేనిదద్దియే॥ 215

వ॥ బ్రహ్మవేత్తపైఁజెప్పఁబడిన యుత్పత్తిలయములు లేని కాలరూపమగుపరమాత్మస్వరూపుఁడై, తెప్పపాట్లు మొదలుగాఁగలదియును, బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రప్రళయములవలకుండునదియునగు కాలమును బ్రత్తితునుకనంతట వ్యాపించిన కార్చిచ్చు రీతిఁగబళించి ప్రకాశించుచుండును. సూక్ష్మశరీరము నాశ్రయించియుండు ప్రాణవాయువు, ధర్మమగు చలనమును స్థూలశరీరధర్మమగు శరీరపీడయును, గారణశరీరధర్మమగు బడలికయును, మందస్వభావమునునిద్రయు నేపరబ్రహ్మస్వరూపముగ నుండుటచేఁగలుఁగనేరవో, యాయునికియే సుఖాసనంబు. ఆసుఖాసనంబు వేఱొకనిచేఁ గల్పింపఁగూడదనితలంపుము. మఱియు నేపరమాత్మ సర్వకాలస్థిరస్థాయియై ప్రకాశించునో యపరోక్షజ్ఞానముచేత శోధించి యెపరబ్రహ్మతానైనపుడు సర్వలాభము లేక కాలమునంగలుగునో యాపరమాత్మయే సిద్ధాసనమనంబడు. అణవకార్మికమాయామలసహితమైన

మూలప్రకృతియే యష్టపాశబంధములలో నిధానమైనబంధము, ఏయాత్మచైతన్యముతాననిరీక్షించునప్పుడీ బాధమువీడునో ముప్పదియాఱుతత్త్వములకుం బ్రధానకారణమెద్దియో యాపరమాత్మయే మూలబంధనమను యోగము సముద్రమందొప్పు నదులవలె బ్రహ్మానందమందుఁ జతుర్దశేంద్రియ వృత్తులగు రాగద్వేషాదు లేకీభవించి సమరసము గలిగియుండుటయే దేహసామ్యయోగము. మఱియు బాహ్యశబ్దదృశ్య విశిష్టమైనదియు వికల్పవిశిష్టమైన నిష్ఠగలదియునగు లక్ష్యమెద్ది దశేంద్రియ విషయములగు శబ్దస్పర్శాదులం జూచునో యదియే బాహ్యలక్షణమనఁబడు. అంతర్దృశ్యశబ్ద విశిష్టమైనదయు విశిష్టమగు సమాధిగలదియు నగు లక్ష్యమెద్ది నానావిధమనోబుద్ధి చిత్తహంకారములయొక్క సంశయ నిశ్చయచలన కర్తవ్యవృత్తులంజూచునో యదియే యంతర్లక్ష్యమనంబడు బాహ్యాంతరసవికల్పక సమాధిగల యేలక్ష్యము వెలుపలి లోపలి యింద్రియములంగాంచునో యాలక్ష్యమే యంతర్బాహ్య మధ్యదృష్టి యనంబడు. ఏలక్ష్యము మనశ్శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణములను జూచునో యదియే షణ్ముఖిముద్రయనఁబడు. ఏలక్ష్య మంతర్బాహ్య మధ్యషణ్ముఖములను నీనాల్గు లక్ష్యముల నెల్లప్పుడుఁ జూచునో యదియే శాంభవీదృష్టియనంబడు. ఈశాంభవీముద్రనే యున్మన్యవస్థయని చెప్పుదురు. ఇది యన్నింట గొప్పది. ఇట్లు గొప్పదైనదనుటవలన సిరతిశయమైనదియుఁ గేవలరహస్యమైనదియు నైయున్నది. ఇంక విచారింపఁగా నాకాశము చూడందగినదిగానె యున్నది. వాయువు కనంబడుచున్నది. భూమ్యుదకాగ్నులు వీక్షింపందగినవి. ఉత్తరదక్షిణాద్యుపాధి భేదములచేఁ గనంబడు రాజ్యము గోచరమైయున్నది. నిమేషము మొదలు ప్రళయాంతము వఱకుండు కాలము దృశ్యమైనదియే, శరీరము కనంబడుచున్నదియే, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు దృశ్యములైయున్నవియే, ప్రాణవాయువు వీక్షణార్హమైనది, చంచలాత్మకమగు చిత్తము కర్తవ్యాత్మకమగు నహంకారము నిశ్చయాత్మకమగుబుద్ధి సంశయాత్మకమగు మనస్సు జ్ఞానాజ్ఞానములను నివియన్నియును దృశ్యములే. ఇట్లు భూతపంచకము మొదలుకొని జ్ఞానాజ్ఞానముల పర్యంతము వర్తించు సర్వము సామాన్యముగా గోచరించునదయ్యును గోచరింపని ద్రష్టయే యనంబడు, ఇంకం బ్రకృతిలయముచేఁ బ్రకాశించు బ్రహ్మనిష్ఠులకే పరబ్రహ్మమునందుఁ జూచువాఁడు చూపురూపములయును లివికలుగుచున్నవో యాపరబ్రహ్మమునందే దృష్టిం జేర్పవలయుంగాని భ్రమచే భ్రూమధ్యమందు నిలుపరాదనిచెప్పి మఱియు నిట్లనియె॥ 216

సీ॥ ప్రాణపంచకమును బాహ్యేంద్రియంబులు మొదలగునన్నియు మోదములర
సద్భావములచేత సకలభూషణములు కనకంబుగాఁగాంచు ఘనునిరీతిఁ
దద్వృత్తులన్నియుఁ దత్త్వరూపంబుగా నవియెల్లఁదన్నుఁగా నరసిచూడఁ
దద్వికారంబులు తడయకజీర్ణించి పరతత్త్వరూపమై ప్రబలునదియె
తే॥గీ॥ పరమపావనమైనదై భవ్యమగుచు। నిరుపమానందసౌఖ్య నిర్ణిద్రమగుచు
యోగులకుమోక్షమొసగంగయుక్తమగుచు। వెలయుచుండునుజుమిరాజవీరవర్య॥
వ॥ దీనినే మహామహులందఱు ప్రాణాయామయోగంబని పల్కుచుందురు॥ 218

మ॥ వెలిలోఁ గన్పడు నామరూపవితతిన్, వేమాఱు రేచించి యి
మ్ములసచ్చిత్సుఖరూపతత్త్వను మదిం, బూరించి యామీఁద ని
శ్చలమై తన్మయమైతగన్ మనమున, శ్రాంతంబు కుంభింపఁగా
నలరున్ సద్బుధసేవ్యమైతనరు ప్రా, ణా యామయోగంబిలన్॥ 219

వ॥ సత్యమైన పరబ్రహ్మముయొక్క గుణములగు సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మలశాంత శమదమాదులను నసత్యమైన ప్రకృతియొక్క గుణములగు కామక్రోధ లోభ మోహాదులను సాత్మజ్ఞానస్వరూపమైన పరమాత్మనుగా సదాచూచుటయే ప్రత్యాహారయోగమనంబడు. మఱియు శరీరత్రయము జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు దశవిధప్రాణములు, మనస్సు, మొదలైన దృశ్యములగు పదార్థములెల్లఁ దానుకాదనియును, కేవలాత్మయగు తానీదృశ్యముల నెఱుఁగు సాక్షిస్వరూపుఁడనియును దెలిసికొనుచుండుటచే ధ్యానయోగ మనంబడును. ఇంకఁ గర్తృకరణ కార్యాత్మకమగు మనస్సుచేత సంకల్పింపఁ బడునదియు నామనస్సుచేఁ జూడఁబడునదియునునై యొప్పునదే పరబ్రహ్మము. ఇట్లు గుఱిని మనస్సునందు నిల్పుట ధారణాయోగ మనంబడును. ఇదియునుంగాక సర్వావస్థలయందు నాయా యవస్థలయందుఁ దోఁచిన సమస్త భోగ్యభోగములకు సాధనములుగఁగాని సాక్షాత్కారముల నెడి సమస్తమును బరమాత్మయని చూచెనేని యదియే సమస్తభోగ్యాది చతుర్విధ కారణరహితమై నదియును, స్వభావసిద్ధమైనదియునునగు, కైవల్యనిష్ఠయనంబడును. (అనఁగా బ్రహ్మజ్ఞానముచే నీపదునైదు నిర్గుణోపాసనాంగములను సూక్ష్మదృష్టిచే గ్రహించి యభ్యాసముచేయు బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండు నిరతిశయమగు చిత్తవిశ్రాంతిం బొందును॥ 220

తే॥గీ॥ చిద్విలాసమ్ముగల బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుఁ।డింద్రియంబుల నిర్జించి యొంటొనిష్ఠ
బాలురీతిగనున్మత్తు, పగిదిభూత। మట్లుసుప్తునిరీతిఁగా, నలరుచుండు॥ 221

సీ॥ గాలిగొట్టినఁగాని ఘనవృష్టిఁదడిసిన గాఢాగ్నిలోపల గాలిగాను
విషధారికుబుసంబు, విడనాడి మరలితా, వాంఛసేయనిరీతి, వరుసగాను
జలనరూపంబైన, చక్కనిమేనుపై నారూఢమమతహం, కారమునను
శూన్యుఁడాత్మాలోక, మాన్యత్వగతిగల్గు పండితుండానంద భావమందు
తే॥ గీ॥ నరివిహీనుండుననుపమా, భ్యాసమైన
మోక్షమార్గంబుగలుగదు మోదమలర
గానసీదివ్యమార్గంబు ,గనినఘనుఁడు
పరమనిర్వాణపదవిని, బటిమనొందు॥ 222

ఉ॥ కూరిమితోడమద్యమును, గ్రోలిమదాంధతమేనివస్త్రముల్
జారినమేననుండినను, జయ్యనవ్రేలినఁజూడనట్లుగా
నారసిబ్రహ్మనిష్ఠగని, యాత్మసుఖామృతపానతృప్తుఁడై
సారసమైనమేనుగనఁ, జాలఁడుయోగసమాధిమత్తతన్॥ 223

ఉ॥ పుత్రకళత్రబంధురిపు, పుంగవమిత్రులు తన్నుఁబల్మఱున్
జిత్రతదూషణల్మిగులఁ, జేసినగౌరవలాఘవంబులన్
గృత్రిమవృత్తిఁజేసినను, గూరిమిభాస్వరతత్త్వవేత్తతా
మిత్రతనుండుజీవముగ, మించినరీతిని నిర్వికారతన్॥ 224

ఉ॥ వేమరుసంకటంబులును, వేడ్కఁదొలంగుట సంఘటించినన్
బామరురీతిఁజిత్తమున, వంతనుగాంచఁడుతత్త్వవేత్తతా
వేమరువాయుశీతముల, విస్తృతవహ్నినెండవానలన్
నేమముదప్పకేగిరియు, నిందితసాంద్రతనిల్చునట్లుగన్॥ 225

వ॥ ఈప్రకారముగ వైరాగ్యబోధోపరతియుక్తుండైనజీవన్ముక్తుండు కూటస్థచైత
న్యస్వరూపముగు పరబ్రహ్మముయొక్క యపరోక్షజ్ఞానమను తీవ్రతరసూర్య
కాంతిచేనశింపంజేయంబడినదియు నభవంబైనదియు నవాచ్యంబైనదియునగు
నజ్ఞానాంధకారపరంపరగలవాఁడును బ్రాహ్మణాదివర్ణములును బ్రహ్మచర్య
ప్రముఖాశ్రమములును నాచారములును వేదశాస్త్రవిహితములగు సర్వ
కర్మలును వదలినవాఁడును సర్వవిత్తవిశ్రాంతి యందాసక్తిగలవాఁడును
నింద్రియసుఖములందాసలేనివాఁడును బ్రారబ్ధాధీన శరీరచేష్టలుగలవాఁడు
ను, దానొకపనియైనఁజేయనివాఁడును బ్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడైన తనయం
దానందించువాఁడును బరమాత్మయగు తనయందుఁ గ్రీడించువాఁడును తన
యందే ప్రీతిగలవాఁడును దనకుఁగల తృప్తికిఁ దానెకారణమైనవాఁడును దన

సుంగలయానందమునకుఁ దానే కారణమైనవాఁడును బాపకృత్యములవదలిన వాఁడును గుణత్రయవంతులగు శాంతఘోరమూఢులవృత్తులు లేనివాఁడును నింద్రియముల నిగ్రహించినవాఁడును ధన్యుండును గలిగినదానియందును గలుగక కలుగఁబోవుదానియందు నిచ్ఛలేనివాఁడును శరీరేంద్రియవ్యాపారములకు విలక్షణుండును జరామరణాభావముచే నశరీరుండును సమస్తశరీరస్థితుండును శబ్దాదివిషయములు లేనివాఁడును జతుర్దశేంద్రియములంజూచువాఁడును నాకలిదప్పిక లేనందునఁ బ్రాణములు లేనివాఁడును సమస్తజంతువులను దమతమధర్మములం బ్రవర్తింపఁజేయువాఁడును జతుర్దశేంద్రియ బహిస్సంచారమును వదలిన తనయందురమించుటచే జనించిన సుఖానుభవము గలవాఁడును జ్ఞానయుక్తాంతఃకరణుండును రజస్తమోవికారమైనదియు నిరంతరసంచారముకలదియు నగు నజ్ఞానమును వదలినవాఁడును వివేకప్రౌఢనాయక సాహాయ్యముగలవాఁడును నితరసాహాయ్యమపేక్షింపనివాఁడును సందియము లేనిదియు సాక్షాత్కారమైనదియగు కూటస్థచైతన్యమునందు నిశ్చయముగలవాఁడును దానుబొందియుండు బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులకుం దగిన (అనఁగాఁ దాను బ్రాహ్మణుఁడైనయెడలఁ దనకు విహితములైన యంతర్బాహ్యేంద్రియములయొక్క నిగ్రహము, తపస్సు, శుద్ధత, క్షమ, ఋజుత్వము, జ్ఞానము, అనుభవజన్యజ్ఞానము పరమాత్మయందు దృఢవిశ్వాసము, అనుధర్మానుష్ఠానములందును దాను క్షత్రియుండైనఁ దద్వర్ణవిహితములగు శూరత్వము, ప్రాగల్భ్యము, ధైర్యము, సామర్థ్యము, సమరమునఁ బారిపోకుండుట, ప్రజాపాలనమను ధర్మముల నాచరించుటయందును దాను వైశ్యుండైనఁ దద్వర్ణవిహితములగు కృషి, వాణిజ్యము, పాశుపాల్యములను ధర్మములందును దాను శూద్రుండైనఁ దద్వర్ణవిహితములగు బ్రహ్మపాదసేవయందు సదసత్ప్రవర్తన సంజాత మనో వికారములు లేనివాఁడును బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమములయొక్క సదాచారదురాచారములచేతనైనమనోవికృతి లేనివాఁడును నభిలాష కోపము లుబ్ధత్వము మోహము కపటము గర్వము వంచన క్రూరబుద్ధి పరాక్రమము మూఢత్వము చలము పగ కృపణత్వము దూషణ భూషణములు మానావమానములు దీర్ఘక్రోధము క్షమాభావము దయాహీనత కఠినత్వము వాక్పారుష్యము నను నానావిధ మనోవికారములు లేని వాఁడును స్త్రీమోహదూరుండును ధనానురక్తి కీర్త్యాసక్తి శాస్త్రాధ్యయనము పుణ్యతీర్థసేవచే శరీరమును బవిత్రముగఁ జేసికొనవలయునను కోరిక లోకఖ్యాతికై పితృపితామహులవలె నగ్నిష్టోమాదు లొనర్చుటచే వచ్చు మహానామ

ధేయముల సంపాదించుటయం దాసక్తి తానెల్లపనులు సలుపుచున్నాఁడనను కర్తృత్వము, ఆగామి సంచితప్రారబ్ధకర్మల ననుభవించుచున్నాఁడనను భోక్తృత్వమునను నీవాసనలయం దభిలాష లేని వాఁడును నేను బ్రహ్మవేత్తనను గర్వముగలవాఁడును సర్వదా పరిశుద్ధుండును నెల్లప్పుడు సత్వగుణముయొక్క వ్యాపారముగలవాఁడును బచ్చికతీఁగెలు మొదలగువానివలె స్నేహద్వేషములు లేనివాఁడును బ్రపంచవిలక్షణుఁడును నవ్యక్తనామక ప్రకృతివిశిష్ట సాత్త్వికరాజస తామసములను త్రివిధాహంకారములతోఁగూడినదియు శబ్దస్పర్శాది పంచతన్మాత్రాన్వితంబును నాకాశాది భూతపంచక సహితమైనదియు నసత్యగంధర్వ పట్టణమునకు నాశ్రయమైనవాఁడును దనయందు సమస్తము గలుగుటచేతను నట్టిసమస్తమునకుఁ దానున్కియైయుంటచేతను నట్టి సర్వము తనయందే నశించుటచేతను దానే పరబ్రహ్మస్వరూపమైనందునఁ తనకు నింకొక యాధారము లేనివాఁడునుసమస్తముఁ బ్రకాశింపఁజేయుచున్న కేవల జ్ఞానమనెడు నాకాశము మస్వరూపముగాఁ గలవాఁడును నిరతిశయానందమే ముఖ్యాకృతిగాఁగలవాఁడును దిరస్కృతజీవభావుండును స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములకుఁ చతుర్దశేంద్రియములకును త్రిగుణములకును విలక్షణుండును బ్రహ్మాదిదేవతలచేఁ గోరందగిన సదా సంచారముగలవాఁడును ననేకాశాపాశములచే విడువంబడినవాఁడును రాజసతామసాహారములంగోనని వాఁడుఁను సాత్త్వికాహారములభుజించుటచే నిద్రనుజయించినవాఁడును నాత్మబ్రహ్మముంబూజించుటయందాశగలవాఁడును మననవిశిష్టమైనమంత్రావృత్తియేస్థానముగాఁగలవాఁడును జింతించుటకునలవిగాని పరబ్రహ్మముయొక్క సమాధియందుండువాఁడును గోరికచేలభించు ప్రారబ్ధమందాశక్తిగలవాఁడును బరమాత్మయే స్తుతింపఁదగిన వస్తువుగాఁగలవాఁడును నిష్టము నతిక్రమింపఁనిదియు విశేషసారమైనదియునగు పరబ్రహ్మమందుఁ బ్రవర్తనము గలవాఁడును బ్రహ్మజ్ఞానముచేత నిస్సంశయముగాఁ దానే పరబ్రహ్మమను విషయమందైక్యముగలవాఁడును నింద్రియముల నిగ్రహించినవాఁడును జతుర్దశేంద్రియములయొక్క వ్యాపారములు పరమాత్మస్వరూపమేయను స్వభావముగలవాఁడును దనకుంబరమాత్మకును వేఱుగఁదోఁచిననామరూపగుణాదులను వదలి యైక్యపఱచుటకు శబ్దములతోఁగూడినవి యను పేళ్లుగల సవికల్పక సమాధిద్వయ మందుండువాఁడును లోకమను నింద్రజాలవిద్యకుసాక్షియును శ్రేష్ఠములగు సమస్తధర్మకామమోక్షములుగలవాఁడును దుఃఖహీనుండును

సుఖస్థితుండును స్వాధీనచిత్తుండును మితభాషియు నతిదయాశీలుండును సమస్తప్రాణిహితకారియు సత్ప్రవర్తనప్రకాశకుండును మితాహారుండును శివజీవైక్యమందుఁ దేఱినవాఁడును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహనుండును నిర్జనస్థలవాసియుఁ గపటహీనుండును నాశారహితుండును బ్రారబ్ధముచే లభించిన శరీరేంద్రియములయొక్క వ్యాపారములైన జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిశబ్దాదులయొక్క స్వరూపములగు సుకృతదుష్కృతాదిక్రియలను నేను జేయుచున్నానను నేననుభవించున్నానను గర్వముతోఁగూడిన ముఖవికాసము దీనత్వమనునవి లేనివాఁడును సర్వదా నిర్మలబుద్ధియు సస్మితముఖుండును దుర్మార్గులతోఁగాని సన్మార్గులతోఁగాని చేరనివాఁడును బండితులతోఁ జేరువాఁడును వాంఛారహితుండును మేల్గీళ్లంగూర్చు పనులఁ జేరనివాఁడును మీమాంసాదిశాస్త్రవిమర్శనములనెడి భయంకరదావానల శిఖలచే దగ్ధమైన చతుర్వేద షట్ఛాస్త్రములును కామికాగమములు మొదలు వాతూలాంతముండు నిరువదియెనిమిది యాగమములను సప్తాదశపురాణములను నుపదేశించు గురువులును నట్టి గురువులయొక్క యుపదేశములచేఁ దెలియంబడిన యీశ్వరుండును శాస్త్రవిహిత కర్మలును వేదనిషిద్ధ కర్మలును మొదలైనవానియొక్క వాసయను వర్ణ్యముగలవాఁడును దెలియంబడని దేహాది చిహ్నములు గలవాఁడును దెలియంబడని నడవడిక గలవాఁడును నొంటరిగా సంచరించువాఁడును ననిలయుండును గిరిగుహాస్థలసంచారియు మృత్యుభీతిహీనుండును, నిష్కపటశుద్ధసత్త్వవృత్తితోఁగూడినవాఁడును బుద్ధిమంతుఁడును నారోపాపవాదములయం దాశ లేనివాఁడును (శరీరేంద్రియాదులు నేననుట యారోపము. అవి నేఁగాననుట యపవాదము. ఇవి రెండును లేనివాఁడును) ప్రణవాతీతమయినదియు నంతట నిండియున్నదియు సాటిలేనిదియు నగు పరమాత్మయొక్క ప్రకాశమే రూపముగలవాఁడునునై ప్రకాశించుచుండును. 226

తే॥ ఆశవైతరణీనది, యధికకామ। మగు నధోగతి క్రోధమగా, నంతకుండు
నిక్కమియ్యదియని తెల్సి, నెగడు వాఁడు। శ్రీసదాశివసౌఖ్యసంసిద్ధిగనును॥

వ॥ విశాలమగు నాకాశమను నల్లనిమేలుకట్టుచే నలంకృతమై సూర్యచంద్రాగ్నులను దీపములచేఁ బ్రకాశించునదియై సాటిలేని భూమండలమను గద్దియచే శృంగారింపఁబడినదై గాలియను విసనకఱ్ఱచే జనించిన వాయువుచే తనంతట నిండినదియై ధనవంతులను బంట్లచే సేవింపఁబడినదై యొప్పు లోకమనుపట్టణమందు జీవబ్రహ్మైక్య జ్ఞానముగల బ్రహ్మవేత్త ప్రజ్ఞానముచేఁ బ్రకాశించు

చున్న యింద్రియములను గుఱ్ఱములతోను మనస్సను పగ్గములతోను ప్రజ్ఞ యను సారథితోను గూడిన స్థూలశరీరమను చక్కని తేరెక్కినవాఁడును మహిమతో నొప్పు నపరోక్షజ్ఞానమనెడు స్త్రీతోఁగూడినవాఁడును బ్రహ్మమనెడు నెడతెగని సంపదగలవాఁడునై ప్రకాశించును॥ 228

సీ॥ నిరపేక్షుఁడసమానుఁ, డురుభాగ్యనిధులను, దీనులపల్కుల, ధిక్కరించి
వినకయేకర్మముల్, విభజించినల్పెడి, కర్మకాంక్షాదులఁ, గాంచకెపుడు
తన్నుఁదాఁజూచుచుఁ దగనిర్మలంబగు, వరసుషుమ్నాదులవాంఛతోడ
భావనంబుగఁ జేసి ప్రబలుఁడై నిరతంబు నియమసమాధిని, నిలిచియుండి
తే॥ సుఖతరంబైన యానంద, సుగతియందు। నోలలాడుచునుండెడు నొక్క బ్రహ్మ
విద్వరిష్ఠుండు విజ్ఞాన, విమలమైన। పూర్ణుఁడై యుండుసతతంబు, భూరిమహిమ॥

ఉ॥ ఆతఁడు నొక్కవేళఁ దన,యందున మీఱు ప్రపంచమంతయున్
భూతలమందునుండునని, పొందుగఁజూచుచు నవ్వుచుండ్ సదా
యాతతపంచభూతమయ,మై తనరారెడి యొల్లమేనులం
దాతఁడెనిండియుండునది, యంతయుఁదానని సంతసించుచున్॥ 230

చ॥ మఱియొకవేళ మేనుగల, మానవదింద్రియ సంఘమెల్లనే
యరమరలేక తామతమ, వ్యాప్తులుసల్పఁగ సాక్షినంచుఁ దా
నిరవుగ సంభ్రమించుచును యింకొకవేళను నన్యమెప్పుడే
నరయఁగ లేదొకండనుచు, నాత్మలయంబును బొందుచుండియున్॥ 231

తే॥ అతులవైరాగ్యబోధోప,రతులుగల్గు। నతనిమహిమలుగణుతించియభినుతింప
హరిహరహిరణ్యగర్భుల,కైనఁ దరమె। యపరిమితసద్గుణసనాథ, యవనినాథ॥

క॥ తనపాదధూళిసోఁకిన। ననువుగసకలంబునిర్మలానందముతో
ఘనపావనతంబొందుచు। ననయంబొప్పారుచుండు, నతిహర్షమునన్॥ 233

మ॥ తనదేహంబును జూచుమానవులు సం, తాపంబులంబాసితా
మనయంబున్ ధరనిండియుండఁగను మేటౌభక్తిమహత్త్వంబు మీల్
దనరన్ తత్తదుపాసనం బెపుడును, త్యశ్రీని జేయంగ నాఁ
డనిశంబున్ గురువై భవోన్నతుల ని, త్యంబొప్పు నెప్పట్టునన్॥ 234

మ॥ తనకారుణ్యమునొందుభక్తులకు ని,త్యానందమోక్షంబు నె
మ్మనమందున్ దగఁదోఁపుహస్తగత స,న్మానోదకంబోయనన్
దనము య్యేషలవంగడంపుసుహితుల్, ధర్మస్థులెస్వర్గనుం
దనునందన్ నినసింతుసంచువిబుధుల్, ధ్యానింపనాచార్యుఁడై॥ 235

వ॥ అట్టిబ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండు ప్రారబ్ధభోగావసానసమయంబున జలంబున జలంబును క్షీరంబున క్షీరంబును ఘృతంబున ఘృతంబును దేజంబునఁ దేజంబును నాకాశంబున నాకాశంబును బొందినచందంబున భూతకార్యంబులైన చతుర్వింశతితత్త్వంబులా యాకారణంబులఁగలయుచుండఁదా వానితోఁ దాదాత్మ్యంబులేమింజేసి ప్రకృతియును జ్ఞానంబునుగాక, ముఖ్యమయినదియు నంతటనిండియుండినదియుఁ, జలింపనిదియు, నదృష్టమూలమైనదియు, వేఱులేనిదియు రూపములేనిదియు, నిట్టిదట్టిదనిపలుకరానియు యోజింపఁగూడశక్యముగానిదియుఁ,ద్రిగుణరహితమయినదియు సంకల్పవికల్పాదులులేనిదియు జగద్విలక్షణమయినపరమాత్మయొక్క సుఖరూపమైనదియుఁ, బ్రకృతిలేనిదియు శాశ్వతమైనదియుఁ బ్రత్యక్షాదిప్రమాణములగు నెనిమిదింటిచేఁదెలియఁదగినదియు నుత్పత్తిస్థితిలయములులేనిదియుఁ హద్దునతిక్రమింపనిదియు, ననుమానప్రమాణముచేఁ దెలియఁదగనిదియుఁ, బ్రణవరూపప్రపంచమున కాధారమయినదియు, సమష్టివ్యష్టిభేదములుగల జీవేశ్వరులయొక్కయు పాధులవలనంగలిగి నవిశ్వవ్యాకృతహిరణ్యగర్భుల జ్ఞానప్రకాశముయొక్క ప్రతిబంబమునకుం బ్రకాశమును గలుగఁజేయునదియుఁ దనకంటెవేఱగు వస్తువులేనిదియుఁ బరిపూర్ణమయినదియునగు విదేహకైవల్యముంబొందును. ఇందుకు సందేహములేదు ఈసమయమునందు నీవునట్టిస్వరూపమాత్రుఁడవేయని మరలంజెప్ప నారంభించెను.

సీ॥ ఏకాలమందైన, నెట్టిచోనైనను, బ్రారబ్ధకర్మముల్, ప్రాప్తమైన
నిలజీవముక్తుండు, హెచ్చుగానలరెడి, దేహంబువిడిచిన, దీప్తితోడఁ
బుట్టుకయునువృద్ధి, భూరినాశములేని, వాఙ్మనసములకు, వశముగాని
నిర్వికల్పంబైన, నిశ్చయాత్మస్వస్వ, రూపమౌకైవల్య, మేపుమీఱఁ

తే॥ బొందుసత్యమునామాట, భూపవర్య
యిదియెశ్రుతిశాస్త్రసారమౌ, నిదియనంత
సౌఖ్యదంబిదె వేదాంత, సారమిదియె
నిర్మలానందజమ్మిదె, నిజమునిజము॥ 237

వ॥ అందువలన నాయంతరంగమందు గొప్పనిధివలెం బ్రకాశించు సకలవేదాంతసారమైన యీయపరోక్షజ్ఞానమును మద్భక్తుండవును, మత్పూజాసక్తుండవును, మత్సమర్పిత బుద్ధిగలవాఁడవును, మన్నివాసుండవును, నగుటవలన నీకుపదేశించితి. ఇతరాధిక తాత్పర్యంబు నామనంబునలేదు. గనుక నీతాత్ప

ర్యభావంబు గ్రహించి తమోగుణమనెడు తాఁబేళ్ళుగలదియు, రజోగుణమనెడు మత్స్యములు గలదియు, నహంకారమనెడు మొసళ్లుగలదియు, కోరికలనెడు పాఁచి కలదియుఁ, బుట్టుట చచ్చుట యనెడు నలలుకలదియు, రోగములనెడి బుద్బుదములు కలదియు, దుఃఖములనెడు నీటివెల్లువలచేఁ బాతాళమునకంటెడి లోఁతుకలదియు నగు సంసారమనెడి సముద్రముం దాటి ముక్తియను గట్టుంబొందుము. అట్లు పొందుటచే ధన్యుండవును, మత్స్వరూపానుసంధానముం దునికిఁ గలవాఁడవునై సంతోషింపు మని చెప్పఁగా నాశిష్యోత్తముండు పార్వతి యాదిశక్తి యనియు శివుండు పరబ్రహ్మమనియు నిప్పుడుపదేశించిన పరమాత్మయొక్క యథార్థజ్ఞానము సకలవేదశాస్త్రములయొక్కయు, సకలపురాణములయొక్కయుఁ గామికాదులగు నిరువదియెనిమిది యాగమములయొక్కయు మన్వాదిసమస్తస్మృతులయొక్కయు సారాంశమనియుం దెలిసికొని యత్యంతసంతుష్టి వికసన్ముఖారవిందుండై ప్రసిద్ధులును సంసద్వ్యక్తులును, గురువులును నగు పార్వతీపరమేశ్వరుల పాదారవిందముల కనేకపర్యాయములు నమస్కరించి యంజలిబద్ధుండై వినయముతో నిట్లనియె. 238

తే॥ శ్రీసదా శివశివశివ, శ్రీగిరీశ । నిత్యకల్యాణయాశ్రిత, నుత్యవిభవ
భూతమయసర్వభూతేశ, పాతకహర । శాశ్వతైశ్వర్యసర్వేశ, స్వప్రకాశ॥ 239

తే॥ దేహబుద్ధినిదాసుఁడ, దేవనీకు । జీవబుద్ధిని భవదంశ చెలఁగియరయ
నాత్మబుద్ధిఁద్వమేవాహ, మైతినిపుడు । సంశయంబణుమాత్రంబుసామివలదు॥

సీ॥ అనివిన్నవించియు, నవనీశుఁడతిభక్తి సాష్టాంగదండముల్ సలిపివేగఁ
దద్భవానీపతి, దయనుసంపాదించి, సిరిమీఱఁగనచ్చట, సెలవునంది
నిజసౌధమున కేగి, నిశ్చలభక్తితో, రాజ్యాభిలాషలురహింతపఱచి
విజనస్థలంబున, విమలాంతరంగుఁడై, శ్రీశివనామంబు చిత్తమలర

తే॥ నిర్వికల్పసమాధిని, నిరుపమాన
యోగసంసిద్ధిగాఁగ సద్యోగనిష్ఠ
సల్పి నిరతిసుఖంబును, సంగ్రహించి
ప్రవిమలానందమోక్ష సంప్రాప్తుఁడయ్యె॥ 241

వ॥ అని శ్రీహరిలక్ష్మిదేవితో నిట్లనియె, నోహరిప్రియా నేను నీకాశివమంత్రము యొక్కయు నాశివమంత్రాభిప్రాయముయొక్కయు నామంత్రాభిమానదేవత యగు పరబ్రహ్మముయొక్కయు స్వభావములదాపక బోధించితిని. నామన

స్సులో నింతకంటెఁ గొప్పసిద్ధేపమేదియు లేదని కమలాదేవికిఁ గేశవుండుపదేశించెను. మఱియునోలక్ష్మీ సర్వమంత్రోత్తమంబగు సీశివమంత్రము, సకలోత్పత్తిస్థితి లయరూపములగు దోషములంబోఁగొట్టునదియు, నీప్సితములనన్నింటిని సమకూర్చునదియు నిరవధికంబయినదియు, నాశము లేనిదియునగు బ్రహ్మజ్ఞానమును బ్రహ్మానందమునిచ్చునట్టిదియును, విషయేంద్రియములయొక్క యధిదేవతారూపములగు త్రిలోకములకుం బ్రభువగు పరమాత్మను బ్రత్యక్షీకరించునదియునై యున్నది. శ్రద్ధతో నీగ్రంథముం జదువుచున్నట్టియుఁ దదర్థముల్ వినినట్టియుం బుణ్యపురుషుల కనేకశుభసంపత్తులు పరమేశ్వరుండొసంగును. పుణ్యకర్మాభివృద్ధి నొసంగును. చిత్తలయశమదమాది షట్క భాగ్యంబులొసంగును. 242

సీ॥ వాసిరెడ్డి మహాన్వ, వాయమాచంద్రార్క, మెనలేనిసత్కీర్తిఁ, నెసఁగుఁగాక
వాసిరెడ్డి మహాన్వ,వాయమెన్నెన్నియో, మన్ననల్ గైకొంచుఁ,మలయుఁగాక
వాసిరెడ్డి మహాన్వ, వాయమెన్నఁగరాని, ప్రబలసత్క్రియల చేఁ, బరఁగుఁగాక
వాసిరెడ్డి మహాన్వ, వాయమేనాఁటికి దైవతద్విజభక్తిఁ, దనరుఁగాక

తే॥ వాసిరెడ్డి మహాన్వయ, ప్రభవవిభవ
సత్ప్రభూత్తమ సంప్రాప్త, సాంద్రబల స
మృద్ధ యుద్ధార్జితసమజ్ఞ మెఱయుఁగాక
నిత్యకల్యాణపాళికా, నియతిఁ గనుచు॥ 243

చ॥ నిరుపమసత్కవిత్వరస, నిర్భరులౌకవులెందఱెందఱో
వఱలెడినేఁటికాలమున, వైదుషిచాలనినేను గ్రంథమున్
విరచనసేయుటెన్నఁగుల, వీరుల సద్గుణశౌర్యసంపదల్
ధరణిగలంతకాలముప్ర, థగ్ గననంచు గ్రహింపుఁడీ బుధుల్

ఉ॥ ఒక్కనిచాయయొక్కనికి, నొప్పదుకబ్బములల్లువేళ స
మ్యక్కృతికల్పనాచణుల, కన్నియుఁద్రోవలెయానువాసి పెం
పెక్కఁగఁదోఁచువైఖరినె, లేలిఖియించితిదీని, గాధనిం
దెక్కుడుగాగ్రహించిపెఱ, వెల్లననుగ్రహబుద్ధిఁగాంచుఁడీ 245

క॥ హనుమంతుఁడాదినుండియు। ననుఁబ్రోచెడుదేవుఁడౌట, నాగ్రంథమునన్
హనుమద్బుధసంస్కరణము। ఘనతరమైపొల్చుఁ బాఠకప్రవరులకున్॥ 246

శా॥ ఆనందాంశకమైన హూణశకమం, దబ్ధీందురంధ్రాబ్జసం
ఖ్యానీతంబులు హాయనంబులు వెలుం,గన్ సర్వసంపన్నమా
నానందాబ్దమునందు భాద్రపద శుద్ధైకాదశీ సోమవా
రానన్ దైవకృపన్ మదీయకృతి పూ, ర్ణంబయ్యె నేకాకృతిన్॥ 247

శా॥ జానక్యాననతోయరుడ్బసలకౌ, సల్యాత్మజాసోదర
శ్రీనిర్వేశ, హనూమదాదిసుభట, శ్రేణీనమస్యాదరా
మానీంద్రప్రణుతి ప్రసన్నహృదయా, మౌనాధచూడామణీ
దీనవ్రాతశరణ్యగణ్యసుగుణా దేవాజగద్రక్షకా॥ 248

కం॥ పరమేశాజగదీశా । గురువాక్యశ్రుతివిలోల, గోగోపాలా।
ఖరరక్షఃకులభీమా । స్థిరధామాతుమ్మపూడి, సీతారామా॥ 249

గద్య.

ఇది శ్రీసీతారామచంద్ర కరుణాకటాక్ష వీక్షావిశేష సంప్రాప్తకవిత్వ వైభవ, శ్రీమదఖండ సచ్చిదానందస్వరూప రాజయోగానందానుభవ పవిత్ర వల్లుట్ల గోత్ర వాశిరెడ్డివంశసంభవ వేంకమాంబా సూరయ నామధేయ తృతీయ తనూభవ బుధజనవిధేయ సమ్యక్కృతాభిధేయ సత్స హవాస, వేంకటసుబ్బదాస ప్రణీతంబయిన వాశిరెడ్డి వంశచరిత్రమ్మునందు సర్వంబును బంచమా శ్వాసము సంపూర్ణము.

స్వస్తి సర్వేషాం సమస్త సన్మంగళానిభవంతు.

శ్రీ శ్రీ సీతారామచంద్రార్పణమస్తు.

